

PHYSICA SPECULATIVA.

Rmus Pater P. Balthasar à S. Philippo Nerio Abbas Graly emit anno 1718. pro Bibliotheca S. Pudentianæ de Volo.

PHYSICA
SPECULATIVA

Quatuor Disputationibus distincta.

In Prima. Quid, & quotuplex sit Ens Naturale. Ejus Causæ intrinsecæ quid, quæ, quales, quot sint: & quæ, quales non sint: ubi Athomistarum, & Sociorum Sententia per otium expenditur.

In Secunda. Causæ extrinsecæ in genere, Causalitates, Actiones, Creatio, Eductio, Prærequisita, Requisita, Conditionesque aperiuntur.

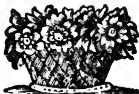
In Tertia. Causæ extrinsecæ in particulari, ut Causa Prima, Causa Secunda efficiens, Causa Finalis, Causa Exemplaris disputantur.

In Quarta. Tempus Intrinsecum, Tempus Extrinsecum, Æternitas. Nec non Locus Intrinsecus, Locus Extrinsecus, Vacuum &c. in Disputationem vocantur.

AUTHORE

JOANNE DE ULLOA MADRITANO
SOCIETATIS JESU THEOLOGO.

ROMÆ, Typis Jo: Francisci Chracas, propè S. Marcum in viâ Cursus M DCC XIII.

Superiorum permissu.

Venerabilibus, ac Admodum Reverendis Provinciæ Romanæ Societatis Jesu

PATRIBUS

Comitia Provincialia in Urbe habentibus

Præsidente Patre Admodum Reverendo

P. GABRIELE MARIA DE GRASSIS

Ejusdem Provinciæ Præposito

JOANNES DE ULLOA MADRITANUS
Ejusdem Societatis Theologus.

O. C. D.

POST consecrata tria priora volumina Beatissimo Adolescenti Aloysio Gonzaga. Post quartum R.A.P.N. in Christo Patri Michaeli Angelo Tamburino Pręposito Generali Dicatum: cui, nisi Congregationi vestræ, Reverendi Admodum Patres, primam Societatis Provinciam repręsentantes, quintum hoc debebam volumen, in quo Physicæ speculativæ difficultates expediuntur, & poetica quædam Naturæ systemata non supernè infusa, sed humanitùs excogitata, quæ à vestris semper exularunt, & exulent Scholis, refelluntur? Vestra est arbor, vester est fructus, qui in solo vestro editur. Et sanè priusquàm Pyrenæos repetam, publicum hoc monumentum erigere decrevi mei erga Vos grati animi, ob summam humani-

ta-

tatem; honoremque meritis longè majorem, quem per novennium inter Vos, & à Vobis expertus sum.

Multis, eisque gravibus adduci poteram rationibus, ut Vestræ potiùs, quàm aliûs Provinciæ nomine has lucubrationes, & fulcirem, & nobilitarem. Ex ea namque, & intra eam Supremus Ordinis totius Magistratus (& quidem ex Sanctissimi Fundatoris lege) legem indicit cunctis aliis Provinciis. Primus quasi characteristicus Vestrorum Professorum Præpositus, Sanctus idem Ignatius fuit. Ignatii sanctitatem, supernèque illapsam Prudentiam altus ille excepit Theologiæ Fluvius Laynez, notum Tridentinis Patribus nomen. Doctrinam Laynii subsecuta est Heroica Sanctitas Francisci de Borgia. Super maria igitur Sanctitatis, ac Doctrinæ fundavit Deus Provinciam Vestram. His successerunt, serie non interruptâ, si non semper ex Vobis, at certè inter Vos semper, quotquot Præpositi Generales manipulos, cohortes, legiones, phalanges, & exercitus Societatis Jesu gubernarunt. Quo factum est, ut Vestrorum tantùm Professorum Præpositus, & Caput sit, ex quo nervi descendunt totius hujus corporis, & cor sit vitales dispertiens spiritus omnibus, & singulis membris. Fruimini ergo, Patres plurimùm Reverendi, in regione vestra capite, & corde Societatis Jesu. Hoc non leve, quamvis domesticum. Illud majus videtur, quia publicum. Nimirum litterarii Vestri Proceres (ex quibus Bellarminus, & Pallavicinus supernè jussi sunt, quia non licebat aliter, sacram purpuram induere, ut super Candelabrum positi lucerent omnibus, *qui in domo sunt*) in Aula splenduerunt, & splendent, ubi, exulante Marte, regnat Minerva, cùm aliarum Provinciarum Heroes doctrinas effundant suas, ubi non ita auditur Minerva, quia furere, ac tonare solet Mars. Inde jugis illa, antiqua, & præsens Summorum Pontificum

di-

dignatio utendi operâ, eruditione, atque ſtudiis veſtris ad multas ſacras ſuas ſtabiles Congregationes formandas, & roborandas, quæ totius Eccleſiæ regimini univerſali invigilant.

Neque hoc ſufficiebat ſplendori, quem Provinciæ Veſtræ Altiſſimus præfinierat. Sed miſit inſuper æterna Sapientia, & vocavit ad hanc arcem Religionis, ad hęc mœnia Fidei noſtrę pleroſque ex primariis quondam noſtris Doctoribus; ut qui diſperſi regiones alias nobilitabant, in unum collecti Romanam ſolam inſignirent. Hìc Cardinales Toledo, Bellarmino, Lugo, Nidardo, & Pallavicino. Hìc Maldonado acer, hìc Perèr Regni Valentini decus, hìc locuples Cornelius, hìc Juſtinianus profundus, hìc Sà, hìc Mariana arcana Sacræ Scripturæ pandiderunt. Hìc Senex Azòr, in quem *Adiutoris* nomen bellè cadit, Regni Murciani honor. Hìc pugnaciſſimus Vaſquez, Eximius Suarez, Venerabilis Tuccius, Gravis Valentia, Perdoctus alter Juſtinianus, Subtilis Arrubal, Ariſtotelicus Mauro, & incliti Alii pares, vel ſuppares Viri Theologiam explicuerunt. Hìc Clavius, & Kircherus Matheſim propagarunt, Bibliothecas locupletaverùnt. Hìc Perpinian, altera Valentiæ gemma, redivivum oſtendit Ciceronem. Famianus Quintilianum, & Curtium Terris reſtituit. Sed Humana hæc. Illud maximum, ſublime, Cœloque excelſius, quòd duo ea Virginei pudoris lilia, Stanislaum, & Aloyſium in veſtro Viridario plantaverit Deus. Vobis credita ſunt duo illa pignora cœleſtia. Ex viſceribus Provincię Veſtræ par illud Angelorum aſcendit in Cœlum, ut ex Cœlo ad altaria noſtra opitulatum nobis deſcenderet.

His, inquam, rationibus, plurimùm Reverendi Patres, adduci poteram, ut ſub nomine veſtro opellam hanc publicæ luci mandarem. Sed eſt alia vicinior, quæ

me-

me movet, ratio. Cursus hic Philosophicus utilitatem maximè spectat Juventutis scholas nostras frequentantis, quam de his, quę in singulos annos humana ingenia ad favorem veritatis, aut falsitatis excogitant, edoctam esse oportet. Nulla ex omnibus Societatis Jesu Provinciis tot, tamq; numerosa, atque Reipublicæ Christianę proficua Collegia lectissimæ Juventutis excolit, ut Romana Vestra Provincia. Collegium Illyricum, quod decem Archiepiscopos, tredecim Episcopos, sex infulatos Abbates, duos supra viginti Generales Apostolicos Vicarios Ortodoxis dedit, sub vestra domestica disciplina est, sub vestro Magisterio Humanitatis, Philosophiæ, ac Theologiæ. Collegium Syriacum, sive Maroniticum, quod tres Orientales Patriarchas, quindecim Archiepiscopos, & alios quindecim singulari doctrinæ, atque Religionis laude conspicuos, Palestinæ præstitit, sub vestra simili disciplina, vestro simili magisterio est. Collegium Græcorum, ex quo sexdecim Archiepiscopi, viginti tres Episcopi, centum, & viginti alii Viri doctrinâ, & sanctitate, constantiâque in Fide illustres prodierunt; sub vestra simili disciplina, simili magisterio est. Collegium Hibernorum, quod sex notos protulit Episcopos (aliorum excidit memoria) sub vestra disciplina, sub vestro magisterio est. Collegium Scotorum, quod non tam Duces, quàm pugnaces pedites pro Religione produxit, sub vestra disciplina, & magisterio est. Collegium Anglicanum, quod tres quidem solos Episcopos dedit; sed novem claros Scriptores, tresque supra quadraginta generosos Viros, qui ad ultimum usque supplicium Fidei Catholicæ tenaces fuerunt, sub vestra est disciplina, sub vestro est magisterio. Seminarium Romanum, ubi Martis, & Minervæ fędus, & conjunctio, cui viginti, & plures ex Vobis invigilant, & ex quo tres Summi Pontifices, quatuor supra quadraginta S. R. E. Cardinales, qua

qua-

quatuor Patriarchæ, trigintaquinque Archiepiſcopi, ſexaginta ſex Epiſcopi, duo ſupremi Duces, Venetiarum unus, Genuenſium alter, quadraginta Generales copiarum Ductores exiverunt, ſub veſtra diſciplina, ſub trino veſtro magiſterio Humanitatis, Philoſophiæ, ac Theologiæ eminet. Collegium Germano-Hungaricum, in cujus regimen, atque ſtudia, viginti fermè alii ex vobis incumbunt, & ex quo unus etiam è tribus illis Summis Pontificibus, tredecim Cardinales, quinque Archiepiſcopi, quinque Electores Romani Imperii, quinquaginta novem Principes Imperii ejuſdem tum Eccleſiaſtici, tum Laici, octogintaquinque Epiſcopi hactenus nati ſunt ſub veſtra diſciplina eſt, ſub veſtro magiſterio Philoſophico, Polemico, Canonico, & Theologico floret. Glorientur demum alia veſtra Seminaria inclitis aliis Viris, qui in ipſis ad magnos honores adoleverunt. Collegium Romanum ſolis Summis Pontificibus gloriatur. Septem hactenus in ſuis Scholis inferioribus, & ſuperioribus, Litteris vacantes, olim proluſerunt univerſali Eccleſiæ regimini.

Scriptum meminiſtis, Venerabiles Patres; *A fructibus eorum cognoſcetis eos. Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis Arbor bona fructus bonos facit.* Qualis, & quanta Arbor, quæ ſupernâ exculta manu, ſupernis irrigata fontibus, tales, ac tantos in Reipublicæ utilitatem hoſce protulit fructus? Promiſcuum beſtiarum vulgus non tam frequentabat, quàm inhoneſtabat arborem illa Chaldęam. *Subter eam habitabant animalia, & beſtiæ, & in ramis ejus converſabantur volucres Cæli*: ajebat typi illius Archetypon. Expertes rationis veniebant truculentæ illæ beſtiæ, rapaces illæ volucres, & rationis expertes reſtabant. Nempe erat incondita turba ſub arbore præcidenda, & ſuccidenda. *Succidite arborem, & præcidite ramos ejus*: cla-

Matth. 7.

Daniel. 4.

mavit vigil ille Sanctus de Coelo. Ast cùm Vestra Seminaria sint lectissimæ Juventutis domicilia, nec ad vanam pompam, sed ad Majorem Dei Gloriam tam numerosis familiis consulatis, ideo Adolescentes, quos tanquam rudes auri glebas, rudes à paternis laribus accipitis, in Magistros Ecclesiarum convertendos Parentibus restituitis.

Cùm itaque in his solis Collegiis (Illustrissimum Senense, quamvis tres jam Primarios dederit Præsules, & unum S. R. E. Cardinalem: sicut & Pratense, in magnam ambo spem crescentia, tacita prætereo, quia recentiora) quæ vestra Prudentia regit, administrat, & gubernat, vestraque eruditio excolit, instruit, ac docet, adeo feliciter imbuatis humanioribus, Philosophicis, ac Theologicis litteris Juventutem Italicam, Septentrionalem, & Orientalem, ut numerus egregiorum virorum, qui ex illis claros honores adepti sunt, complectatur septem Summos Pontifices, quinquaginta septem Cardinales, septem Patriarchas, octoginta & unum Archiepiscopos, unum supra centum nonaginta Episcopos, duo suprema Rerumpublicarum capita, quinque Electores Sacri Romani Imperii, cum quinquaginta novem Principibus ejusdem, ac demum quadraginta Præfectos Generales armorum. Cùm, inquam, hæc ex publicis monumentis constant, quidni adversaria hæc Philosophica Vobis ad tantillam Vestræ istius generosæ Juventutis eruditionem, offeram? Minuta namque duo suscepit etiam libenter Deus aliquando. Offero itaque, *Marc. 12.*
Consecro, Dico. Datum in Vestro Collegio Romano die 4. Novembris Anno 1711.

Venerabiles, ac plurimùm Reverendi Patres

Vester humillimus in Christo Servus
Joannes de Ulloa.

MI-

MICHAEL ANGELUS
TAMBURINUS
Præpositus Generalis Societatis JESU.

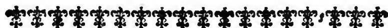
CUM Librum, cui titulus: *Physica Speculativa quatuor Disputationibus distincta*, Authore P. Joanne de Ulloa Societatis nostræ Sacerdote, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint; facultatem facimus, ut typis mandetur, si iis ad quos pertinet, ita videbitur: cujus rei gratia has Litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 11. Septembris. 1712.

Michael Angelus Tamburinus.

IMPRIMATUR

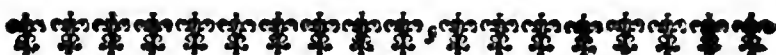
Si videbitur Reverendissimo P. Magistro Sac. Palatii Apostolici.

N. Archiepiscopus Capuæ Vicesgerens.

PHylosophiam Speculativam ab eximio Societatis Jesu Theologo Joanne de Ulloa, in quatuor Disputationes distributam, vidi ego infrascriptus, & maturè perlegi ex commissione Reverendissimi P. Fr. Gregorii Selleri Sac. Palatii Apostolici Magistri; Opus miro ingenio, ac præstanti doctrina refertum, nec quidquam Orthodoxæ Fidei, vel bonis moribus dissonum continens. Quapropter Typis evulgandum censeo, ac publicis usibus maximè profuturum.

D. Valerianus Mignanelli Abb. & Procurator Generalis Congreg. Olivetanæ.

IMPRIMATUR

Fr. Gregorius Selleri Ord. Prædicatorum Sac. Pal. Apost. Magister.

PRO-

PROLOGUS.

A*cris illa novandi cupido, quæ duobus ferme ab hinc Sæculis ex illa Mundi plaga, de qua dictum accepimus,* ab Aquilone pandetur omne malum, *per quasdam nobiles Europæ Regiones serpere cœpit, sicut dogmaticam Theologiam, ita Philosophiam Speculativam venustis quidem novitatibus, sed non solidis, & inexpertum Juventutis, secus expertum Seniorum palatum titillantibus, corrumpere conata est. Mutatur singulis saltem decenniis vestium figura, calceamentorum structura, capillorum modus, caligarum artificium: & sicut corpori aptantur ornamenta ad novos Sartorum, sutorumque nutus; ita volunt Aliqui, opiniones, & Dogmata aptari Intellectui juxta cerebra pro tempore regnantia, & illas suscipi opinationes, quæ in usu esse incipiunt, quæque sua novitatis specie idoneæ sunt magis pro familiaribus colloquiis instituendis, atque dulciter in longum producendis. Sed species juniores hos decepit, sicut olim Senem, quem judicavit Daniel. Fateor quòd dixit,* qui sedebat in throno: ecce nova facio omnia. *Sed vermibus per humum repentibus non licet, quod sedenti in throno licuit.* Mandatum novum do vobis, *dixit Filius Dei; sed qui sunt isti filii Hominum, qui mandata quoque nova dare Intellectui nostro audent?* Renovabis faciem terræ, *scriptum est de Spiritu Divino. Sed quantum, humanum inter, & Divinum Spiritum interest? Magnum levissimarum mentium indicium est, sicut Spongia humorem, ita novitates protinus attrahere, ac sugere. Scriptum est enim,* qui citò credit, levis est corde. *Igitur sicut novitates non sunt illicò repellendæ; ita neque illicò suscipiendæ; sed* probate Spiritus, si ex Deo sint.

Jerem. 1.
Daniel. 13.
Apoc. 21.
Jo. 13.
Psal. 103.
Eccl. 19.
1. Jo. 4.

Regnabat pacificè (& feliciter sanè regnabat) in Scholis omnibus Europæ Aristotelicum Entis naturalis Systema, compositio nimirum ex Materia, & Forma substantialibus reciprocè distinctis. Sed Medici duo Hispani, alter Complutensis Valles *satis notus ex* Sacra sua Philosophia: *Gallægus alter* Pereyra, *haud ignotus ex sua* Margarita Antoniana *Enti Naturali, quod benè se habebat, mederi volentes, ipsum necaverunt: & hos secutus postea fuit ingeniosus alius Medicus Sebastianus* Bassòn, *ita ut à Democrito olim propugnata, ab his Authoribus iterum in lucem revocata sit Novan-*

tiquitas præsens; quæ Ens Naturale *occidere videtur Peripateticis. Negavit, aut potiùs dubitavit* Valles *materiam primam: negavit* Gallęgus ille Pereyra,*formas substantiales Brutorum etiam, inquiens Canem v.g., Equum, Simiam, Elephantum &c. esse machinas quasdam inanimes, instar Horologiorum, elicereque suas operationes sine sensu, sine instinctu, sine vitali intrinseco motu; sed juxta diversas particularum sui corporis combinationes, extrinsecus inductas per agentia extrinseca, sicut juxta diversitatem Æris, rotarum, atq; ponderum diversos edunt sonos, nunc plures, nunc pauciores, nunc graves, nunc acutos horologia: & Animalia illa, quorum exemplo*

Prover.6. *corripit Deus, aut nostram pigritiam.* Vade ad formicam piger, & considera vias ejus, disce sapientiam, quæ cùm non habeat Ducem, nec Præceptorem, nec Principem, parat in æstate cibum sibi. *Aut nostram stoliditatem*: cognovit bos

Isai.1. possessorem suum, & Asinus præsepe Domini sui: *Existimabat esse sicut fictos homunciones, qui in theatro moveri, ac loqui coguntur, non à spiritu intrinseco, sed ab extrinseco circulatore populum ementitis illis icunculis pascente. Hæc contrà materiam primam, formasque substantiales peripateticas opinatio, quam nulla Hispania Universitas est amplexa, multis placuit ex nationibus exteris. Tales fuerunt, aut saltem fuisse videntur, licet cum diversitate inter ipsos dandâ disp.1. n.25. Carthesius, Gassendus, Maignanus, Saguens, Audué, Basson, Caro, & Alii, nec pauci, nec obscuri Viri. Famosis his Authoribus, & feliciore bello dignis, ob notum suorum Ingeniorum acumen, suppetias ferunt Alii: Pars, negantes modos omnes substantiales: Pars, accidentia cuncta. Capti namque venustate combinandi, quæ procul dubio multoties felix evadit, phænomena pleraque, vel omnia Naturæ per solam Athomorum substantialium, vel paucarum accidentalium combinationem, componere satagunt.*

Has Philosophias simul cum aliis examinandas suscipio in hac Physica speculativa, quam in solas quatuor Disputationes redigam: In Prima disputabo quæ sint, & quæ non sint in genere Prima principia intrinseca Entis naturalis tum in Facto esse, *ut ajunt, tum* in Fieri per generationem *præcisè, tum* in Fieri per mutationem, *tum* in Fieri per conversionem. *Ubi congeriem illam Athomorum tanto Juventutis exteræ plausu susceptam, excutere conabor. Aggrediar deinde explicationem uniuscujusque ex illis principiis, & quæstiones super unoquoque definiam. Ac demum* Totum *ipsum, sive*

Com-

Compositum *substantiale contemplabor*. *In Secunda Disputatione Causas omnes in genere, Conditiones, Prærequisita, Causalitates, Actiones, Eductiones, atque Creationem in disputationem vocabo. In Tertia Causas singillatim, ac in sua quamque specie dabo, ubi multa de Causa Prima, de Causa efficiente creata occurrent. In Quarta denique Tractatum de Præsentiis, & duratione scribam. Multa quidem prætermittam: Alia, quia minùs ardua minùs etiam necessaria. Alia quia dedi illa partim in Prodromo occasione explicandi aliqua ex illis Axiomatibus, partim in Physica naturali, ubi Infinitum, Continuum, Naturam, Activitatem, Resistentiam, Compositionemque Qualitatum physicarum in disceptationem adduxi; partim in Logica Majore, ubi occasione* Quantitatis, *corpus, & spiritum explicui; occasione* Substantiæ, *Personam, Suppositum, subsistentiam, & Personalitatem: occasione Relationis, connexionem, sive transcendentalem Relationem Causæ Primæ cum possibilitate possibilium. Alia demum, quia passim obvia; & aliena scripta transcribere non vacat, nec decet. Multas invenies Conclusiones, adversùs quas pauca, vel nulla argumenta signanter objiciam. Causa est, quia inter explicandum, & probandum illas prævenio uno, vel altero termino, una, vel altera parenthesi objectiones fieri solitas, & præterea alias, utpote facilè solvendas ex jactis ibi principiis.*

DI-

DISPUTATIO I.

DIS

DISPUTATIO PRIMA.

DE PRINCIPIIS INTRINSECIS ENTIS NATURALIS.

NOn diſputo modo *Omnia* principia illius; ſed ſola *intrinſeca*: ideſt conſtitutiva eſſentialia, ſeu partes; non utique integrantes primarias (quales ſunt reſpectu animalis, Cor v. g. cerebrum, guttur &c. quia ſine his nequit naturaliter vivere animal) aut ſecundarias, quales ſunt brachium, digitus, pes, quæ eatenus ſunt partes integrantes ſecundariæ hominis, v. g. quia ita componunt illius integritatem, ut naturaliter poſſit homo vivere ſine illis, etiam per multum tempus; ſed ſolas diſputo partes *eſſentiales*, ſine quarum una nec divinitus poteſt exiſtere homo (eo quod identificetur inadæquatè cum unaquaque illarum) quales ſunt corpus & anima. Rurſus non diſputo quaſvis partes eſſentiales, ſeù quævis conſtitutiva, principiave intrinſeca: quoniam unio materiæ, ac formæ, v. g. eſt conſtitutivum intrinſecum entis naturalis, & illam nunc non diſputo; ſed conſtitutiva, quæ vulgò dicuntur ut *quod*: ideſt, ut extrema unionis. Nec quælibet hæc conſtitutiva; ſed illa quæ ſunt *prima* eo quia ſimplicia ſint, & expertia omnis eſſentialis compoſitionis, ſeu eò quia ſint, ut loquuntur alii, ea in quæ ultimò reſolvitur ens naturale. Fieri namque ſolet, quod complexum A. intrinſecè conſtituatur per complexum B. v. g. perſona humana, per naturam humanam; tunc autem complexum B. eſt conſtitutivum, ſed non *primum Principium* complexi A. nam licet omne primum principium intrinſecum ſit conſtitutivum, ſed non viciſſim. Prætereà non diſputo quodcumque ens naturale: quia albedo, calor, & re-

liqua accidentia naturalia, sive materialia, sive spiritualia sunt entia naturalia; & tamen non habent principia intrinseca; sed consistunt in majore, aut minore numero graduum, si sint accidentia materialia, qui gradus sunt Physicè æquales; sed solum ens naturale *substantiale* disputo. Et non quodlibet, namque anima rationalis est ens naturale substantiale, & cum sit entitativè indivisibilis, partibus essentialibus non constat; sed disputo ens naturale substantiale *completum* integrum perfectum & adæquatum. Neque quodvis id generis, quoniam Angelus est ens naturale completum, & tamen cum sit substantia completa spiritualis simplex, non habet ulla constitutiva Physica tametsi aliquando opinati sint antiqui aliqui eos constare corpore, licet subtilissimo, & æthereo. Solum ergo disputo prima principia intrinseca, & in sensu dicto constitutiva essentialia (omnia profectò constitutiva sunt id generis, sed addi solent hæc vocabula ad majorem expressionem) horum entium naturalium quorum magis assueti sumus, hisque similium v. g. expendo principia intrinseca quatuor elementorum, mixtorum, tum non viventium, qualis est hæc Carta, tum viventium irrationalium non cognoscitivorum, quales sunt Herbæ, ac Arbores, tum irrationalium quodammodo cognoscitivorum, qualis est Equus, Canis, & cætera animalia, tum viventium rationalium, quales sunt homines. Priùs autem, post explicatam quidditatem primorum principiorum, arcebo quæ antiquissimi, & quæ modernissimi opinati sunt esse prima principia intrinseca, ex quibus componuntur hæc entia naturalia; deinceps autem dabo, quæ tota Schola Peripatetica docuit, ac docet.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

Quid sint prima Principia, & Quotuplicia.

1. PRIMUM principium, ficut Prima caufa, foli Deo convenit ftrictè abfoluteque loquendo, quia ille folus eft Caufa prima, Principium primum, liberum primum, movens primum, & primum determinans; non quia inevitabili, ac fimul irrefiftibili impulfu moveat creaturas illas, quas ex dignatione voluit relinquere in manu confilii ipfarum, atque indifferentes ad utrumvis, nam fibi ipfi adverfaretur. Sed quia omnes illæ habent à Deo facultatem jam naturalem, jam fupernaturalem operandi, & fe movendi, & fe determinandi; Deus autem fe movens, determinans, ac eligens tale, aut tale à nullo alio, fed ex fola fua effentia fruitur hac facultate. Verumtamèn juxta magis largam acceptionem primum principium non eft unicum, fed multiplex. Et fumptum in genere prout abftrahit ab omnibus fuis fpeciebus eft illud. *Quod in eo fenfu in quo principiat, non principiatur.* Neque proptereà Verbum, & Spiritus fanctus definunt effe primum principium, quoniam licet Phificè producantur à patre, aft non producuntur *fecundum naturam* juxtà Lateranenfe; fed *fecundum perfonalitates*. Secundum illam verò, & non fecundum has, funt Primùm Principium Phyficè productivum rerum. Duo ergo funt de ratione primi. Vnum *negativum*, fcilicèt quod ante fe non habeat alium in ea ratione, in qua eft Primum. Sic crepufculum matutinum eft primum principium diei, quia nulla pars hujus eft ante illud, & omnes poft illud. Sic in ratione Scripturariæ compofitionis plerque litteræ funt elementa, feù prima principia fyllabarum, quia hæ omnes componuntur ex illis, & illæ ex nullis. Alterum *pofitivum*, fcilicèt quod alios, vel alium faltem habeat poft fe in ea ratione; aliàs enim non erit *primum*, fed *unicum*. Sic Deus non eft primus, fed unicus Omnipotens, quia licèt ante fe non habeat aliud Omnipotens, aft neque poft fe. Filius verò, & Spiritus Sanctus habent ante fe Patrem, qui omnipotens eft; Sed per eamdem Omnipotentiam, per quam duæ illæ perfonæ. Sic etiam qui folus fedet in fcamno non eft primus fedens, quia quamvis nemo ante illum fedeat; at neque poft illum. Item. Creatura non eft primum deficiens: primum peccans: primum merens, quia cum neque fint, neque effe poffint duo illa prima principia Manichea, unum bonum, & alterum malum: Inde eft quod licet creatura non fupponat ante fe aliud deficiens, aliud peccans &c. verumtamen neque aliud quippiam diftinctum à creatura in genere, accipit ab hac facultatem Phyficam peccandi, aut merendi. In his itaquè generibus non eft *primùm*, *fed unicum*.

Lateran. fub Innoc. III.

2. Primum principium poteft accipi duplicitèr 1. Simpliciter abfolutè univerfaliter, ac fine limitatione. Et fic folus Deus eft primum

principium, quia ipse solus est à se, & cætera omnia sunt ex ipso, & ab ipso. 2. cum limitatione in tali, aut tali determinata sphæra. Et est illud, quod in ea sphæra non supponit aliud quamvis supponat in alia: & insuper omnia, quæ spectant ad illam sphæram sunt ex ipso, quamvis alia extranea ex ipso non sint. Sic Adamus est primum humanum principium hominum, quia licet non omnes creaturæ descendant ex Adamo, ex illo tamen sunt cęterę humanę omnes creaturę, unę per generationem; Eva per formationem ex illo. Et licet ipse sit ex Deo, at non ex alia humana creatura. Vndè signanter, notavit Lucas de solo Adamo *qui fuit Dei*,
Luca 3. cum de singulis aliis scribat *qui fuit N. qui fuit N.* Primum principium in sphæra, seu genere determinato est duplex. Unum *intrinsecum*, & consequenter non distinctum adæquatè à suo quasi effectu; sed cum eo inadæquatè identificatum (licet interdum utpotè substantia *incompleta*, soleat distingui in specie à suo quasi effectu, qui est substantia *completa*) & consequenter inadæquatè dumtaxat distinctum. Et hoc definivit Ari-
1. Physica. stoteles in numero plurali inquiens Principia entis naturalis esse, *quæ neque ex aliis, neque ex alterutris, seu ex se se; Sed ex ipsis omnia.* Idest quæ ita sunt partes essentiales, ita sunt intrinseca constitutiva rei (hoc significat in præsentiarum illud *ex*) ut in eo sensu, & ratione, qua rem constituunt, non constituantur ex se se reciprocè, aut ex ullo alio tametsi in aliis sensibus sint, aut constituantur ex se se, vel ex aliis. Sic materia & forma v. g. Corpus, & Anima tametsi multifariam sint, aut constituantur ex alio; Attamen materia ex nullo alio constituitur intrinsecè, tamquam *ex primo subjecto*, & hic est sensus in quo ipsa est primum Principium entis naturalis, videlicèt ut primum subjectum. Forma item ex nullo alio est, aut constituitur tamquam *ex actu* radicante proprietates illius entis naturalis. Et hic est sensus, in quo forma postea dicetur esse primum Principium entis naturalis, videlicèt ut prima origo, & radix proprietatum entis illius. Et privatio ex nullo alio est tamquam *ex termino à quo*. Et hic est sensus, in quo ipsa dicitur unum ex principiis mutationis positivę. Huc semper recurrendum est pro explicandis argumentis illis contrariis, sumptis ex eo, quod aliquod ex his tribus fit *ex alio*, & hinc probantibus nullum horum esse principium primum entis naturalis.

3. Alterum est *extrinsecum*, nempè quod realiter adæquatè distinguitur à principiato. Est duplex: unum *subjectivum*, alterum *objectivum*. Principium objectivum est illud, quod exercens sensum aut phantasiam, aut intellectum, aut voluntatem movet, invitat, aut etiam rapit potentiam ad aliquam seriem operationum. Sic Panis objectus famelico Cani, est principium objectivum adulationum illarum. Sic objectivę veritates quædam in Metaphysica, in Mathematica, in Ethica, sunt prima principia objectiva earum Scientiarum v. g. *Quodlibet est, vel non est. Impossibile est rem simul esse, & non esse &c.* Quia cum omnes, aut pleræque, aut saltem multæ veritates Scientiarum illarum probentur per illas, illæ per nullam doctrinam earumdem Scientiarum probantur, sed aut dumtaxat explicantur, ut intelligantur: & sic objectæ intelle-

tellectui ipsum, negativè saltem, & quoad speciem, rapiunt in sui assensum: aut probatæ supponuntur per doctrinam Scientiarum aliarum, ita ut sit primum principium in scientia A, quod est evidens conclusio in scientia B. Sic etiam bonitas vera, vel apparens finis, est principium objectivum earum omnium actionum, quæ fiunt ad assequendum illum. Principium subjectivum est illud quod non ut cognitum; sed immediatè per suam entitatem causat seriem aliquam rerum, cum ipsum non causetur ab ullo seriei illius. Est duplex. Unum *Physicum*, & talis est anima in homine, quoniam ea est, quæ Physicè producit cunctas proprias operationes hominis, & ipsa per nullam harum producitur physicè. Alterum *Morale*. Et est illud, quod sine Physica causalitate movet per se, exercitè, atque immediatè ad tenorem aliquem rerum, quin ulla harum moveat ad illud. Et talis solet esse habitus, seu consuetudo primitus acquisita in pueritia, quoniam exercitè immediatè per se ipsam absque reflexa speciali cognitione incitare solet ad actiones illas similes in ætate magis adulta.

4. Inter has omnes species principiorum de solis principiis intrinsecis procedit disputatio præsens. Idest, quænam sunt prima illa principia, illa quasi elementa prima, quibus non tamquam partibus integrantibus, sed tamquam partibus essentialibus, constituitur ens naturale completum, & corporeum jam explicatum v. g. Homo, Equus, Lignum, Saxum, hæc Carta, hæc Penna, hoc Atramentum, & reliqua? Ita ut, si hæc entia naturalia resolvantur per Deum (causæ secundæ, saltem sublunares, non possunt hoc facere) in suas partes essentiales, perveniendo ad illa, illa non possint rursus dividi in partes essentiales, sed ad summum in partes integrantes, eò quod illa prima principia expertia sint compositionis illius, & penitus simplicia simplicitate, excludente partes essentiales, quamvis non excludant integrales. Communis per multa sæcula opinio omnium Phylosophorum, & Theologorum fuit, elementa, seù prima Principia intrinsecè componentia omne ens naturale corporeum, & completum dictum, sumptum *in facto esse*, duo sola esse. Nimirùm unum, quod vocatur *Materia prima*. Alterum quod *Forma substantialis*. Doctores tamen aliqui moderni, satis ingeniosi, discessionem fecerunt, & obsoletam quamdam sententiam componentem dicta entia naturalia (excepto homine) ex solis athomis hoc, vel illo modo invicem combinatis, & coordinatis, seu motis, magno juventutis plausu illustrarunt. Cum igitur præsens controversia antiquissima fuerit, & in præsentiarum non mediocri ardore, nèc à mediocribus ingeniis utrimque discutiatur in aliquibus Europæ Regionibus (licèt non in eis, in quibus sola novitas, neque allicit, neque terret) hac de causa oportet tantillum immorari, revocando priùs in memoriam quatuor quasi principia ad rectè philosophandum illaque habendo præ oculis in tota hac quæstione. Hujusmodi namque controversia, prudentiâ potius, quàm ingenii solius armis, atque ad tribunal potius Senum, quàm Juvenum decidenda est. Item absurdis, potius, quam rationibus à priori. Nam cum Doctores contrarii negent quæ

Peri-

Peripateticis videntur prima Principia, frustrà hæc objicies illis, unde non restat alia via, quam absurdorum, & in hoc sensu dixi disp. 1. Prodromi cap. 2. Principium illud *Impossibile est rem simul esse, & non esse*, esse primum principium: quoniam si adversarius persistat in negatione illius, quod videtur omninò certum, ultimum quod restat Philosopho, est recursus ad absurda, quæ secum trahit illa animosa negatio. Cumque quantitas absurdi taxanda sit per judicium prudens, sequitur ultimum resolutivum esse judicium synderesis, ac prudentiæ.

§. I I.

Quatuor Propositiones.

5. PRima sit, quam explicui disput. 2. Dialecticæ num. 13. scilicèt. Humani discursus, & conclusiones concipienda sunt non *ingenio solo*, sed hoc: & multo magis *regulis prudentiæ*. Tum quia nil æquè procax, ac ingenium, nisi habenis prudentiæ coerceatur, sicut vivax puer, si semel immunitatem à ferula nanciscatur: quæ non dicentur passim inter disputandum, si semel licet dicere, quidquid non potest evidenter convinci falsitatis? Tum quia ingenium solum non domatur nisi sola Metaphysica evidentia (& de hac etiam dubitatur, necessitet, nec ne ad assensum de qua re egi disput. 1. Dialecticæ n. 178.) semper enim habet quid respondeat, quà effugiat, titulum tergiversandi, numquam silet, donec evidentiis prorsùs irresistibilibus obruatur. At hujusmodi evidentiæ similes ei *bis tria sunt sex*, rarissimè inveniuntur absolutè pro casibus singularibus. Ergo, ingenium solum sibi relictum, & quod prudentiæ jugum excutiat, rarissimè domatur, & acquiescit omnino absolutè circa res singulares: quo circa eveniet ei quod Paulus scribit. *Superbus est nil sciens; sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones &c.* Undè instruens eumdem discipulum S. Apostolus ait. *Stultas autem, & sine disciplina quæstiones devita, sciens quia generant lites.* Et tanquam rem magni momenti inculcat idem documentum discipulo alii. Hæc non dixerim insimulans Doctorem ullum. Absit. Sed revocaturus in memoriam, quam absonum sit humanum ingenium *sibi soli relictum*, naturalique dulcedine captum exponendi novas, ac peregrinas merces.

1. *ad Timot. 6.*

2. *ad eundem 2.*

Ad Titum. 3.

6. Tum quia ingenium sibi soli relictum, solisque Metaphysicis evidentiis cedens, cum hæ non facilè inveniantur, anceps erit & dubium passim, saltem tacitum apud se, ne si res suboleat aliis, medicina applicetur, quæ una valet contra amentiam. Quanta absurda ex mente ubilibet dubia, & ambigua? Nam primò: proximè disposita erit ad dubitandum de unaquaque Religione, siquidem nulli militant evidentiæ prorsus ineluctabiles; Undè pedetentim appropinquabit atheismo. 2. Dubitabit saltem apud se, num splendeat Sol, num sint Stellæ, num sit Terra, num Mare &c. nam cum in favorem harum, & similium rerum

rum non habeat alios testes, quam sensus: & hi sæpissimè fallant, præsertim oculi (unde habes quàm parum firma sit Carthesiana evidentia Metaphysica, puta, in clara, & distincta object. perceptione) quo argumento firmabis dubitantem, aut forte etiam negantem esse Solem, & adducentem tres, aut quatuor paritates, in quibus oculi convincuntur de falso testimonio, sicut in præsenti adduci solent verę aliquę paritates ad probandum talem, aut talem rem, non produci de novo, sed extrahi ab involucro, in quo latebat v. g. Spiritum, Salem, Oleum, Succum, quæ ope alambici deteguntur? quasi valeret ex uno, aut duobus casibus particularibus arguere universaliter ad omnes prorsùs, quos experimur, nullo dempto. 3. Dubitabit apud se, quamvis ob timorem sibilorum non ostendet suam debilitatem, de valore, ac legitimitate omnium humanorum contractuum, v. g. de valore Matrimonii, de legitimitate Prolis, de jure ad hæreditates, de obligatione obediendi eis, qui habentur Reges, Prælati, Parentes, Heri &c. Nam quæ evidentia metaphysica par illi *bis tria sunt sex*, profertur ad probandum eum individuum hominem esse Regem: illum alium esse Prælatum: illum alium esse tuum Patrem: illum alium esse tuum Famulum. Nonne sæpissimè subrepserunt errores rebus his? Nonne interdum fuerunt spectra, quæ clarè, ac distinctè videbantur esse homines? Nonne sæpissimè inter dormiendum, videbatur tibi esse, quod re vera non erat? Quam ergo irresistibilem habes evidentiam metaphysicam, quod modo non contingat tibi, quod interdum aliis contigit. Ergo, prudenter possemus de his omnibus respectivè dubitare. Ergo, tota civilis Æconomia susdeque verteretur si humani discursus, judicia, & conclusiones solis evidentiis metaphysicis, soloque ingenio regenda essent. En fructum non acquiescendi nisi solis ineluctabilibus evidentiis, & dicendi quidquid non convincitur evidenter falsitatis, & concipiendi judicia, & discursus regulis ingenii solius, & deducendi universales maximas ex una, duabus, aut tribus experientiis. Meritò itaque jussæ sunt scholæ nostræ non audire illud. *Mens humana de omnibus dubitare potest, ac debet, præterquam, quod cogitet, adeoque existat.*

7. Quartò non poterit flecti nisi per absurda, ingenium sibi soli relictum, duris flagris ipsum verberantia, quia tantummodò *sola vexatio intellectum dabit auditui* illius, qui acquiescere non vult nisi evidentiis metaphysicis, v. g. fame, siti, febri, emicranio vehemente laboranti negare cibum, potum, remedium: ea nimirùm ratione, quòd non sit metaphysicè evidens tuo socio, aut amico, te his incommodis premi, & quod interdum contingit, quod videamur nobis pati illud, quod revera non patimur. Item quando Herus, Maritus, Pater jubet: quando alius alapam impingit, aut pecunias subripit, quando Debitor non vult solvere, & similiter in aliis casibus, quiescere, ac perinde se habere, non ob motivum Evangelicum; sed quia non est prorsus evidens metaphysicè illa contingere à parte rei, & quia datur licentia dubitandi de omnibus, & quia non rarò contingit, quod Diabolus assumpserit figuram talis, aut talis hominis ad decipiendum alios. Certè si hæc fierent nobiscum, quando incedimus per viam solius ingenii, & quando elicimus

Isai. 28.

cimus conclusiones universales ex uno, vel altero casu particulari, credo quod protinus à via illa deflecteremus. Demum intellectus non auscultans prudentiæ, & solis evidentiis metaphysicis dans manus, eo quia libertatis plus justo amans fit, evadet *filius Belias*, idest *perversus*, *& absque jugo*, & erit ex illis, quos Paulus dicit. *Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes*. Absit ergo à mente rationalitatis memore hoc propositum dicendi quidquid non convincitur falsitatis per Metaphysicam evidentiam, atque deducendi ut rem omninò exploratam universales conclusiones pro tota natura ex uno, vel altero casu particulari.

2. ad Timot. 3.

8. Huic principio satis noto affine est secundum. Opus esse appetitum novitatum compescere. Illæ namque sicut non semper arcendæ sunt eo solo titulo, quia novitates sunt, quandoquidem interdum meritò dicitur. *Recedant vetera, nova sint omnia*. Ita nec avidè quærendæ ob solam externam venustatem, quam præseferre solent nova. Meritò namque dixit ille. *Nimium ne crede colori*. Et rationi consentaneum est, non dare nomen catalogo illorum de quibus scribit Lucas. *Athenienses autem omnes, & advenæ hospites ad nil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi*. Aut illorum, qui ajebant. *Falsum est; sed magis narra nobis*. Quando enim hujusmodi debilitati succumbimus, evadimus *Prurientes auribus*, ut loquitur Paulus, & ideò à veritate auditum avertimus, atque ad fabulas convertimur. *Omni vento doctrinæ* circumferimur, & illos imitamur, qui ajebant. *Loquimini nobis placentia*.

Eccles. 2. Actor. 17. 4. Reg. 9. 2. ad Timoth. 4. Ad Eph. 4. Isai. 30.

9. Tertium principium sit. Distinctio inter constitutivum, seu principium intrinsecum, & connotatum, nam illius oblivio nociva est rei præsenti. Connotatum in genere est illud adæquatè distinctum, cum quo res A v. g. aliquam habet specialem relationem, habitudinem, sive respectum, ita ut terminus ille, seu vox particularis, vel generalis, qua utimur agentes de A innuat nobis illud aliud, sive in nobis excitet illius alius cognitionem, sive in particulari, sive in generali. Vnde hæc vox *connotatum* plerumque, non tamen semper, est reflexa: Et significat terminum, seù vocem, qua agimus de uno, innuere (in hoc stat *connotare*) illud alterum, sive alludere ad illud, sive aptam natam esse ad excitandum cognitionem illius. Sic Creator est connotatum creaturæ, quia cum hæc per se essentialiter sit connexa cum illo, hæc eadem vox *creatura* innuit nobis Creatorem. Sic Pater in genere est connotatum filii, & vice versa: quia cum omnis filius debeat esse filius alicujus, hæc vox *filius* excitat cognitionem Patris saltem in genere. Sic æqualitas est connotatum inæqualitatis: quia cum hæc habeat cum illa respectum, seu relationem oppositionis, hæc vox *inæqualitas* indicans satis apertè illam oppositionem, indicat nobis eo ipso æqualitatem, & alludit ad ipsam, & ipsius cognitionem excitat in nobis. Id est connotatum in genere. Cæterum cum sint multæ species relationis, ut notavi in Logica majore disp. 4. cap. de Relatione, v. g. relatio connexionis, oppositionis, similitudinis, dissimilitudinis, æqualitatis, inequalitatis, causalitatis activæ, vel passivæ, unionis & uniti, recepti & recipientis, transcenden-

dentalis, Prædicamentalis, in genere, in specie, in individuo &c. Item cum interdum agamus de A, termino seu voce nullam exprimente relationem ex his; Interdum termino seu voce exprimente unam vel unas, & non aliam seu alias; Interdum termino seu voce exprimente illam seu illas in genere, in confuso, vagè & indeterminatè; Interdum voce exprimente illam sive illas in particulari, ac in individuo respectu rei B. v. g. hac de causa sunt multæ species connotatorum, seu multi modi connotandi aliud. Verumtamen quia hæc vox *Connotatum* frequentiùs significat terminum connexionis (ob quam rationem hunc solum memini disp. 1. Dialecticæ num. 146. brevissimè perstringens rem hanc prout expediebat tunc) aut causam aut effectum specialem: & quidem indicatum seu insinuatum non per quamcumque expressionem rei A, sed per propriam & quasi notionalem illius, idest per illam qua utimur semper ac loquimur de A: idcirco in communi modo loquendi connotatum rei A, est illud cum quo res A eam specialem habet relationem connexionis, aut causæ aut effectûs, ut terminus proprius & quasi notionalis rei A innuat, seu indicet nobis illud tale, sicut hæc vox *creatura* innuit creatorem. Hæc tamen magis castigata, quia magis frequens acceptio connotati, non obstat quominus illæ aliæ acceptiones sint legitimæ & quandoque usitatæ: & consequenter debent haberi præsentes si forte adversarius declinet ad illas.

10. Aliud longè diversum à connotato physico est constitutivum physicum, sive principium intrinsecum, sive pars essentialis rei. Conveniunt quidem in eo quod notionalis & propria vox rei A innuit, indicat utrumque, & utriusque excitat speciem. Sicut hic terminus complexus *animal rationale* innuit corpus, quod sanè non est connotatum, sed constitutivum physicum, & principium intrinsecum hominis: & indicat etiam sensationes, quæ utique non sunt constitutiva sed connotata. Cæterum connotatum physicum rei A, distinguitur adæquatè ab ipsa in communi acceptione, quæ connotata contraponere solet constitutivis; hæc autem non distinguuntur adæquatè à re illa; sed ita se habent singula cum A, ut hęc sit quasi binarium quoddam aut ternarium aut quaternarium ex illis. Unde sicut unitas non est connotatum extrinsecum binarii, distinctum adæquatè ab illo, ita constitutivum seu principium intrinsecum rei A non distinguitur adæquatè ab illa, eò quòd hæc sit complexum quoddam, sive compositum, sive aggregatum coalitum ex illo & aliis constitutivis. Sed quia inter constitutiva una veniunt in recto, atque ut ajunt *ut quod*, altera in obliquo, atque *ut quo* ecce aliam æquivocationum matricem, dum confundentes aliqui obliqua cum connotatis, adimunt essentiæ physicæ multarum rerum id quod intimè ac essentialiter omninò imbibitur in illa, tametsi non ita primariè ac principaliter sicut aliud: quasi esset idem, non esse metallum omnium pretiosissimum, & non esse metallum pretiosum. Non esse primarium virum & non esse virum. Non esse caput Senatûs & non esse Senatorem.

11. Igitur passim occurrunt entitates compositæ (in simplicibus,

cum non dentur constitutiva physica, idest partes essentiales, non dantur constitutiva quotum unum sit in recto atque *ut quod*; alterum in obliquo atque *ut quo*) quæ intimè ac essentialiter constant duobus; sed æquivocè, inæqualiter, ac distributione accommoda: Uno tanquam re cujus identitas, aut distinctio adæquata, vel saltem inadæquata affirmatur, aut negatur, quando affirmatur aut negatur identitas, aut distinctio illius compositi. Et hæc res vocatur constitutivum *in recto* sive *ut quod* sive *primariè* adæquatum vel inadæquatum illius complexi. Et hoc complexum dicitur importare *substantivè* atque per modum *per se stantis* rem illam. Et talia sunt plerumque subjecta, nec non partes essentiales eorumdem in concretis accidentalibus: Altero autem tanquam re essentialiter quidem imbibita in ea entitate composita, sed non tanquam re, cujus identitas, aut distinctio adæquata, vel inadæquata enuntietur communiter, quando enuntiatur simpliciter absque reduplicationibus identitas, aut distinctio illius compositi. Et hæc res vocatur constitutivum in obliquo, seu ut quo, seu secundariè illius complexi. Et hoc dicitur importare illam rem adjectivè, atque per modum alteri adjacentis. Et tales sunt plerumque formæ concretorum accidentalium. Affatim exemplorum occurrit in Philosophia, & Theologia. In Philosophia. *Proxima adæquataque facultas ignis ad comburendum, comburit*. Seu. *Non congelat*. Subjectum hujus propositionis, est complexum quoddam intrinsecè constitutum per virtutem ipsam ignis, nec non per decretum applicativum Omnipotentiæ (si enim complexum illud identificaretur plenè, adæquatè, ac totaliter cum illa sola virtute ignis, omnis casus possibilis in quo daretur illa virtus, foret casus in quo esset proximè adæquatè potens comburere; quod tamen falsum est, siquidem existente illa virtute potest Deus nolle concurrere cum illa ad comburendum, & tunc existeret illa virtus quin esset *proximè adæquatèque* potens comburere) sed æquivocè, ac modo dispari. Constituitur quippè per dictam virtutem tanquam per id cujus identitas, aut distinctio enuntiatur, quando simpliciter enuntiatur identitas, aut distinctio illius virtutis, ut proximè adæquatè potentis comburere. Ignis enim virtus est id, quod comburit, item est illud quod est subjectum non congelans. Et hoc quamvis per eam propositionem exponatur in casu obliquo, unde habes non esse idem obliquum in phrasi grammatica, & obliquum in phrasi philosophica; sed quia multoties obliqua juxtà regulas grammaticæ sunt etiam obliqua in sensu philosophico, idcircò illa solent etiam vocari obliqua in discursibus philosophicis. Cæterum ea proxima adæquata potestas constituitur per decretum illud tanquam per id cujus identitas, aut distinctio non enuntiatur quando simpliciter absque reflexionibus, ac reduplicationibus enuntiatur identitas, aut distinctio prædictæ virtutis, ut proximè adæquatè potentis comburere.

12. Similiter in Theologia. Quoniam libertas indifferentiæ proxima, & expedita ad actum salutarem intrinsecè, ac essentialiter constituitur, tum per auxilium divinæ gratiæ quod impropriè omninò dicetur

esse

esse merum connotatum hujus libertatis: tum per potentiam volitivam; sed æquivocè valdè, ac dispari modo. Per voluntatem namque constituitur in recto, ut quod primarie, ac substantivè: per auxilium verò constituitur ut quo, & in obliquo. Voluntas enim, non verò auxilium illud est quod vivit, quod eligit, quod meretur, quod demeretur, quod obedit, quod resistit liberè libertate indifferentiæ. Unde quando enuntiatur identitas, aut distinctio libertatis indifferentiæ, solius voluntatis identitas, aut distinctio enuntiatur, nempe illam esse subjectum quod meretur, quod demeretur &c. Ubi quatuor memineris. 1. hæc esse intelligenda quando simpliciter sine reduplicationibus loquimur: quia si ad illas declinemus, enuntiatur etiam interdum identitas, aut distinctio saltem inadæquata constitutivi quod alias esset obliquè, atque ut quo. Sic quando dicimus *album ut album est totum quoddam accidentale*: prædicatum hoc enuntiatur etiam inadæquatè saltem de albedine. quo circa in hac reduplicatione albedo est constitutivum in recto (partiale utique, ac inadæquatum) sicut anima est constitutivum hominis. 2. ut res sit constitutivum in recto, non est necesse, quod illius enuntietur identitas, aut distinctio *adæquata* sed sufficit *inadæquata*. Sic quando dicimus *homo est res corporea, impenetrabilis, corruptibilis &c.* enuntiatur identitas inadæquata horum prædicatorum cum anima rationali, licet hæc non sit corporea &c. quamvis enim non sit talis, est constitutivum in recto illius quod est corporeum, corruptibileque, siquidem homo est talis, & anima est constitutivum in recto hominis qui profectò non est *corpus cum anima*, nec *anima cum corpore*; sed compositum constans æquè primariè, physicè corpore, & anima.

13. 3. Facillimas hic esse deceptiones quia per tantillam mutationem unius vocis mutari solet significatum propositionum. Unde solet fieri, quod jam non sit constitutivum obliquum, quod paulò ante erat; non quia constitutiva rerum sint mutabilia, sed quia mutantur significationes vocum quibus utimur. Ergo jam significatur una res, jam significatur alia. Mutatis autem rebus ipsis quid mirum quod mutentur constitutiva. quapropter esse rectum, esse obliquum, esse connotatum, datur utique ex parte rerum independenter à nostro modo cognoscendi, atque loquendi; verumtamen independenter à nostro modo loquendi non scimus quid importetur, quid veniat, quid significetur in recto, aut in obliquo. v. g. *Album. Album reduplicativè, ut Album. Id quod est Album.* Prima vox significat concretum constitutum in recto per subjectum & in obliquo per albedinem. Secunda significat concretum æquè constitutum in recto per utrumque. Tertia significat objectum plenè, adæquatè, ac totaliter identificatum cum subjecto & solum connotat albedinem, non tanquam terminum connexionis subjecti illius, sed tanquam formam accidentaliter adjectam illi subjecto. Cumque homines ratiocinentur inter se, depromantque suos mentales conceptus per externas propositiones; Et hæ sint concedendæ, aut negandæ juxta veritatem, aut falsitatem qua afficiuntur; Et veritas falsitasque pendeant ex significatione quam habent; His de causis exploratum habe-

re oportet significationem, nec non levissimas etiam, earumdem mutationes, ut invicem philosophemur, quia alias non erit disputatio, sed pulvis, & fumus, & strepitus, & procella, & chaos. En sensum in quo constitutiva & connotata, item recta & obliqua sunt, & non sunt à parte rei, pendent & non pendent à nostro modo concipiendi & loquendi. Nimirum pendent, ut nos possimus dicere, quodnam sit, aut quodnam non sit constitutivum in recto, vel obliquo illius rei quæ nunc disputatur: & consequenter ut possimus dignoscere propositionem, quæ est vera ac debet concedi, nec non quæ est falsa, ac debet negari.

§. III.

14. QUartum principium sit. Cum metaphora juxta communem Rethoricorum definitionem quam citat & sequitur S. Augustinus, sit *de re propria ad rem non propriam verbi alicuius usurpata translatio*: inde est quod in locutionibus metaphoricis neque est prudenter quærendus rigor ille quem præseferunt verba, neque hæc falsitatis insimulanda sunt, eo quod non sit ex parte rerum illud quod ipsa significant, ut egregiè probat idem S. Doctor occasione illius responsi, quod seni & caliganti Patri dedit Jacob inquiens ex consilio Matris suæ. *Ego sum primogenitus tuus Esau*. Jam facultas tota Scholastica, etiamsi omnium castigatissima & severissima videatur in suis locutionibus, nihilo tamen minus metaphoris scatet. Tum quia interdum etiam Scholastici delectantur venustate, & elegantia phraseon. Tum maximè propter aliarum vocum penuriam, quia cum prisci illi homines 72. familiarum, ex quibus descendunt omnes Gentes, omnes linguæ, seu idiomata, non tractaverint maximam partem minutiarum difficultatum, ac quæstionum, quas paucis ab hinc sæculis accuratissimè evolvere cœperunt homines: inde est quod neque Deus infudit illis verba, neque ipsi illa excogitarunt ad significandum plerasque ex rebus quas postea discutere, examinare, explicare, probare, atque defendere incæperunt homines. Unde hi coacti sunt, aut nova & barbara comminisci verba, aut antiquis aliis uti, sed transferendo illa à propria antiqua significatione ad tunc novam & impropriam. Tum quia valde familiare est hominibus loqui prout apprehendunt. Apprehendimus autem omnia, pauculis exceptis accidentibus, abstractivè, atque per species alienas. Locutiones ergo nostræ plerumque sunt abstractivæ, atque alienæ respectu illarum earumdem rerum quas loquimur. Et quanquam usurpatione jam factæ sint propriæ, judicii tamen atque prudentiæ est, non accipere illas in sensu primitivo, atque proprio quem præseferunt; sed in sensu ad quem detortæ sunt per homines ab eo tempore in quo res accuratissimè, ac minutissimè examinare cœperunt.

Lib.6. contra mēdac. cap.10.

Genes.27.

15. Exempla sunt obvia. Et hoc est unum. Si enim verbum hoc

obvium

obvium sumas in sensu proprio rigoroso, & primitivo, judicabis exempla habere motum localem, quo nobis occurrant, & obviam procedant, sicut unus homo occurrere solet alii homini ad eum accedenti. Hoc enim significat propriè vox illa *obvia*. Item toties, quoties se offert occasio, loquimur de carentiis, de chymeris, de universalibus, de disjunctionibus, de conditionalitatibus, & de similibus, sicut loquimur de homine, de Angelo &c. nimirum tanquam si ex parte rerum esset aliquid, quod in se ipso verè, & simpliciter esset Carentia, aut esset chymera, esset universale, esset disjunctio, esset conditionalitas &c. sicut est aliquid, quod in se ipso est homo, est Angelus &c. Et tamen non est quidquam ex parte rerum, quod in se ipso independenter à nostris imperfectis cognitionibus sit verè universale, sit vere disjunctio, sit verè conditionalitas: unde fit, quod omnes illæ locutiones sint metaphoricæ. 3. Passim dicimus, intellectum nostrum in hoc statu *immersum* esse in materia, quasi hoc foret aliquod flumen, aut lacus, aut mare, in quo immerguntur, quæ, strictè loquendo, immerguntur. Passim dicimus, causam & principium esse prius effectu, & termino producto; & tamen in eodem momento, in quo cœpit Sol esse, splenduit, ac produxit lucem: & in Divinis, cùm Pater sit principium Filii, & Spiritûs Sancti; nihilominus in hac *Trinitate nihil prius, aut posterius*, ut dicit Athanasius. *In Symb.* Passim dicimus, Intellectum abstrahere, ac præscindere naturam ab inferioribus, quasi Natura foret aliqua vestis, quæ separaretur ab illis, & qua illi nudarentur. Passim dicimus, speciem impressam esse semen objecti, & potentiam patere cognitionem, quasi hic eveniret, quod in partubus strictè talibus. Passim item dicimus, *Fidem divinam*, cùm non Fides ipsa, sed ipsius objectum formale sit divinum. Passim vocamus objectum clarum, obscurum, evidens, difficile, per se notum, & similia: quæ tamen verificantur strictè, ac propriè de solis nostris cognitionibus, non de objectis ipsis: siquidem hæc per se ab intrinseco sunt indifferentia, ut cognoscantur cognitione clarâ, vel obscurâ, indigente, aut non indigente principiis, quibus probetur. Passim demum dicimus, Deum donare homini fidem, spem, charitatem, pœnitentiam &c.; quasi Deus dona hæc aliunde facta traderet homini, sicut donum amico traditur ab amico, ita ut accipiens nil agat; sed habeat se merè passivè accipiens illud. Et tamen non est iste sensus sacrarum illarum locutionum, sed ille, quem exponunt Theologi. Quicumque mediocriter versatus sit in Philosophia, & Theologia deprehendet ambas refertas esse locutionibus metaphoricis, quæ jam non sunt impropriæ; debent tamen accipi in eo sensu non quidem prisco, & proprio, quem præseferunt; sed in alio, quem etiam usus jam fecit proprium, atque ad quem significandum utuntur.

16. En detectam radicem trium non contemnendarum difficultatum, quibus Adversarii obstrepunt Philosophiæ communi super principiis entis naturalis. Prima derivatur ex illa phrasi satis antiqua. *Formæ materiales educuntur de potentia materiæ.* Cum vox *educo* juxta primæ-

primævam, propriam, & rigorosam suam significationem significet foras ducere, & palam facere, sive extrahere, sive mittere extrà, quod intus, & clam latebat: Doctores illi huic strictæ significationi insistentes, inferunt formas omnes, aut quasi formas materiales verè physicè actu & formaliter præcedere, & esse in entibus naturalibus, quæ præ manibus habemus, & agentia extrinseca nil aliud facere quam foras extrahere ignem v. g. qui verè, & simpliciter erat, atque involutus cum aliis corpusculis latebat, in re illa, quæ apparet ignita. Et proferunt exemplum calcis exardescentis aspersione aquæ, silicis scintillantis percussione calybis, nec non alambici, cujus ignepalam, atque in publicum veniunt sal, spiritus, oleum, & alia quæ prius ibi erant. Hisque tribus, aut quatuor exēplis singularibus partim veris, partim falsis, partim æquivocis, canonem universalem pro tota natura stabilire satagunt. Supposita autem illa intelligentia phrasis illius philosophicæ, philosophantur bene. At intelligentia illa non videtur recta. Sicut supposita intelligentia stricta, & primitiva verborum *ridens* & *lugent* bene arguetet quispiam vias urbis esse cognoscitivas, ex eo quod Jeremias dicat
Thren. 1. *Via Sion lugent*, & prata esse cognoscitiva, ex eo quod vulgò dicamus. *Prata ridens*, quandoquidem lugere, & ridere juxta primitivam, & propriam significationem harum vocum non possunt convenire nisi subjectis cognoscitivis. Ast intelligentia non esset recta, quia in usu metaphorico, & elegante illorum verborum requireret significationem strictam, quod est contra quidditatem metaphoræ supra datam ex Augustino. Hoc in præsenti. Phrasis illa. *Formæ materiales educuntur ex potentia materiæ*, est metaphotica quoad verbum *educo* in rigorosa sua significatione. Et metaphora est rationalis. Nam cum illæ suapte natura nequeant produci, conservari, aut operari separatæ à materia, & hæc præsupponatur existens (sub alia nempe forma) ante productionem harum, aprehendimus has quasi filias materiæ, evadentes ex illius sinu, obstetricantibus, & adjuvantibus ad partum agentibus naturalibus v. g. calybe quando manus illo percutit silicem. Cumque ex alia parte invaluerit apud homines loqui juxta modum aprehendendi, & juxta speciem qua cognoscimus illud quod loquimur: inde est quod antiqui invexerunt in scholas eum modum loquendi, *Formæ educuntur ex materia*; sed non sicut panes educuntur ex pœnu, aut monetæ ex crumena (quia hæc intelligentia plus justo materialis, & vasta videtur, & alias cum actus spirituales intellectus, ac voluntatis, tam naturales, quam supernaturales, imò & gratia sanctificans educantur etiam ex his potentiis, in quibus utique recipiuntur, sequeretur quod ab initio habuerint actus illos omnes spirituales bonos, & malos in suis visceribus, & potentias has nullam de novo habere cognitionem, amorem &c.) sed induxerunt eum modum loquendi sicut Jeremias illum, *Via Sion lugent*: hoc est in ea sunt solitudine, ut si cognoscitivæ essent motivum haberent lugendi. Et sicut omnes hunc, *prata rident*: hoc est tali humore, aura, & calore fruuntur, ut si capacia essent, læta forent. & sicut
Ps. 113. David usus est illo alio. *Montes exultaverunt, ut Arietes, & colles sicut*

Agni

Agni ovium: hoc est si capaces forent, gratularentur ex corde Israeli exeunti à jugo populi barbari.

17. Igitur significatum proprium, & non metaphoricum in sensu philosophico, quidquid sit de grammatico illius antiquissimæ locutionis. *Formæ materiales educuntur ex materia*, est. Formæ hæ producuntur verè simpliciter de novo quoad suam entitatem (sicut per vos istæ combinationes, ista *sic* & *sic*, quæ olim non erant in rebus, & sunt aliqua entitas, & non ludibrium purum oculorum) *per actionem tamen essentialiter immediatè unitam materiæ, ut subjecto præsupposito*, idest, ut subjecto non producto per actionem illam, quæ differt à creatione animæ rationalis & Angeli & ipsius materiæ primæ. quoniam licet hæ actiones per se quoque essentialiter uniantur his omnibus respectivè; ast non uniuntur illis, ut *subjectis præsuppositis* ad actiones ipsas, sed ut terminis per ipsasmet productis. De quo postea. In eo itaque solo stat à parte rei quod formæ materiales *educantur* ex potentia materiæ, quod in ea *recipiantur* tanquam in subjecto, & quod illa sit earum subjectum *passivum*. Nempe quod actione producantur essentialiter unita subjecto alicui præsupposito. Sicut actio positivè corruptiva stat in productione alius rei oppositæ cum actione illa. Et corruptiva puræ negativè stat in mera omissione actionis illius. Quamobrem aut volunt hi DD. admittere hunc sensum, & significationem illius dictæ locutionis. aut nolunt. Si primum ego quoque admitto illam phrasim. *Formæ educuntur ex potentia materiæ*. Sed jam vides quam abs jure inferatur formas omnes formaliter, aut seminariè tales præcessisse actu physicè formaliter quoad entitatem in materia hujus cartæ v. g. ex eo quod singulæ possint produci per actionem essentialiter alligatam ei tanquam subjecto præsupposito: & consequenter ex eo quod educantur ex potentia illius. Si secundum nolo ego admittere istam locutionem, seu potius nolo admittere alium sensum locutionis istius. Stet ergo pro tota controversia hac, formas materiales non aliter dici à me educi ex potentia materiæ, quàm in sensu quoad grammaticam quidem metaphoricum; quoad philosophiam verò strictum & proprium, sed proprietate dicta & non alia. Et hinc obiter explicatam habes aliam locutionem quæ magnum argumentum esse solet contrariis scilicet *ex nihilo nihil fit*. In prodromo explicui hoc adagium, & dixi esse falsum, si procedat de Deo; quoniam hic ex nihilo condidit totam hanc machinam respectivè: & quotidie facit ex nihilo animas rationales. Solum est verum de creaturis quatenus hæ non possunt quidquam creare, & con-consequenter facere *ex nihilo subjecti*. Idest creaturæ non possunt quidquam facere nisi per actionem essentialiter unitam alicui subjecto præsupposito. Hinc verò quomodo infertur illas non posse facere quidquam de novo quoad entitatem? Etiam istæ combinationes elementorum: ista *sic* & *sic* nequeunt fieri nisi in subjecto aliquo. Et tamen cum non fuerint olim, simpliciter quoad suam qualem entitatem (non enim sunt meræ larvæ) fiunt per vos à causis secundis.

18. Secunda derivatur ex illis non minus veris quam antiquis locutio-

cutionibus. *Rem creari est produci ex nihilo. Rem educi est produci ex aliquo.* Cumque illud *Ex* juxta priscam latinam suam significationem significat causam physicè efficientem v. g. *Ex ipso, & per ipsum & in ipso sunt omnia.* Aut constitutivum intrinsecum ut cum dicimus hominem componi ex corpore, & anima. Aut terminum à quo ut cum dicit Tridentinum. *Homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus.* Aut materiam qua constat corpus totum, ut cum dicimus hæc statua facta est ex argento, ex marmore, ex ligno. Et tria priora non conveniunt formæ respectu materiæ; ideo inferunt adversarii id quod nos vocamus formam materialem, fieri, non quidem de novo quoad substantiam, & entitatem, nam sic crearetur, sed fieri ex materia, quatenus congeries quædam athomorum uno modo combinata est terra, & alio modo combinata est lignum, & alio modo combinata est ignis &c. sicut idem marmor quoad substantiam sub una combinatione exhibet figuram hominis, sub alia figuram canis, sub alia figuram equi &c. Nempe quia alias formæ materiales quas nos admittimus, fierent ex nihilo, & consequenter crearentur. Quod negamus. Supposita ista intelligentia illius *Ex* bene ratiocinantur; sed intelligentia non est recta, quia in phrasibus metaphoricis requirit primitivam proprietatem verborum. Igitur, *Fieri ex nihilo. Fieri ex aliquo* quoad latinitatem sunt in præsenti phrases metaphoricæ; quoad philosophiam sunt propriæ, & rigorosæ. Proprietas autem non stat in eo quod fiat, aut non fiat de novo quoad suam entitatem res; alias cum tales, & tales nostræ operationes vitales intellectus, ac voluntatis bonæ, aut malæ, naturales aut supernaturales fiant, quidquid reclament contrarii, simpliciter de novo quoad suam entitatem (nisi dicas illas nil esse: aut totas & omnes fuisse nobis congenitas quoad suam physicam, & realem entitatem in primo momento nostræ vitæ: aut merè passivè nos haberi ad actus nostros vitales, meritorios, & demeritorios) sequetur illas non produci per eductionem, sed per creationem. Et cum nos illas verè agamus, sequetur nos virtute fungi creandi.

Ad Rom. 11.

Sess. 6. cap. 7.

19. Stat igitur philosophica proprietas in eo quod paulò, ante dixi; Nempe quod actio productiva rei uniatur per se essentialiter alii, tanquam subjecto præsupposito. Vel non. Si primum, res fit ex alio, atque educitur ex illo in sensu præsente philosophico. Si secundum, fit ex nihilo, & creatur. quamobrem, aut admittunt adversarii hunc sensum illarum phraseon, *Fieri ex aliquo. Fieri ex nihilo.* Aut non admittunt. Si admittunt ego quoque admitto illas phrases; sed jam vides quod ex illis non sequitur quod in una gleba terræ sint actu formaliter lignum, ignis, fructus, caro &c. quoad entitatem; & consequenter non sequitur quod hæc non producantur de novo quoad suam entitatem, & consequenter non sequitur quod creentur, & non educantur. Si non admittunt illum sensum, & illam quidditatem producendi ex *nihilo* producendi *ex aliquo*: neque ego admitto illas locutiones sine explicatione dicta. Profectò esset res mira quod antiqui Philosophi invehentes locutiones illas in scholas, voluissent significari, non

aliter

aliter fieri herbam ex terra, & arborem ex herba, & florem ex arbore, & fructum ex flore, & carnes animalis ex fructu, quam beneficio acûs, ac forficis fit per Sartorem pallium ex panno, & tunica ex pallio, & femoralia ex tunica, & caligæ ex femoralibus. Scilicet combinando, & coordinando variis modis pannum eundem per additionem, per detractionem, per transmutationem, per circumvolutionem unius ejusdemque rei.

20. Tertia difficultas derivatur ex illa voce *principium*, quam aptamus privationi formæ, præcedenti plerumque in materia: ajentes privationem esse *principium* entis naturalis in fieri per generationem quæ fit mutatio, hoc est esse *principium mutationis*. Displicet valdè DD. contrariis quod privatio sit *principium*. Et meritò displicet, si ea vox intelligatur juxta suam strictam significationem, immeritò autem si intelligatur juxta metaphoricam, quæ jam facta est propria in re præsenti. Igitur non dicimus 1. Privationem esse principium entis naturalis simpliciter talis, nempe entis naturalis in facto esse. Absit. quia hoc est substantiale compositum ex solis, materia & forma substantialiter unitis resultans. Item cum ens naturale simpliciter tale, sit quoddam totum permanens plenèque existens, quoad omnes suas partes essentiales, nequit componi gemino contradictorio nempè forma, & hujus ejusdem privatione. Solum ergo dicimus esse principium entis naturalis cum hac modificatione. *In fieri per generationem quæ fit mutatio*, hoc est esse unum e principiis *mutationis*: qui loquendi modus brevior esset, ac magis castigatus. Non dicimus 2. privationem esse principium efficiens hujus mutationis. Absit; quia principium efficiens mutationem à ligno v.g. in ignem, est illud, quod physicè producit in materia formam ignis, cujus generatio est corruptio formæ ligni. Solum igitur dicimus privationem esse principium intrinsecum, sive intimum constitutivum mutationis. Non dicimus 3. esse principium intrinsecum naturalis mutationis, *quâ ipsum ens naturale physicè, ac formaliter, ac non merè denominativè mutetur*. Absit, quoniam quod physicè, ac formaliter mutatur à privatione formæ ignis v.g. ad ipsam formam ignis, est *sola materia*; non autem ens naturale, quod sit lignum, aut ens naturale quod sit ignis. Solum itaque dicimus privationem esse principium intrinsecum entis naturalis *in fieri per mutationem*, hoc est, esse principium intrinsecum mutationis *materiæ primæ solius*, quia hæc sola physicè formaliter transit à non habendo formam ignis, ad habendum illam. In illo autem *non habendo*, significantur duæ privationes una formæ ignis: altera unionis formæ illius cum subjecto. Et in illo, *Ad habendum*, significantur duæ res positivæ: una est forma ipsa ignis, altera hujus unio, quocirca in hac mutatione quinque inveniuntur unumquodque in suo genere. Scilicet materia prima, quæ sola physicè mutatur, quia ipsa sola ex prioribus substantiis perseverat physicè: & cum qua sola identificatur capacitas habendi formam ignis, & quam capacitatem imbibit, vel connotat privatio illius formæ. Item duæ illæ privationes, à quibus mutatur: & duæ illæ res positivæ, ad quas mutatur. Vulgò tamen

 solam

solam formam, & hujus privationem meminimus, non quia excludamus à constituendo hæc alia; sed quia hæc duo sunt quasi primaria, & trahunt secum respectivè, altera duo tamquam corollaria. Sicut trahunt etiam durationes suas respectivè; omnia tamen sunt intima constitutiva, ut dicam infra num. 87. & seqq. Neque objicias *quod in carnem transit panis*. Ista enim est conversio miraculosa, de qua non loquor modo.

21. Non dicimus 4. privationem esse in sensu *physico*, & *entitative* principium intrinsecum dictæ mutationis, sicut est forma ipsa ignis: hæc enim est ens physicum, verum, & reale; privatio autem est purum nil. Solum ergo dicimus privationem esse *suo modo*, nempe instar nihili, principium dictæ mutationis. Utimur verò locutione illa, quia non suppetunt alia verba ad explicandum sensum quem mox dabo: & quia illi qui uti cœperunt illa, supponebant in auditoribus rectam illius intelligentiam, & quod non declinabant ad pravū sensum ex prava illius intelligentia. Non dicimus 5. dictam privationem, seu dictum nihilum esse in sensu *positivo* principium intrinsecum dictæ mutationis, quasi ex parte rerum sit aliquid quod in se ipso sit purum nil (sicut hæc carta in se ipsa est aliquid) & tale purum nil, sit principium mutationis. Absit, quia jam vides implicationem in terminis quæ in hoc esset. Et quia in Prodromo disp. ult. dixi, non esse cognoscibile ab intellectu ullo objectum quod in se sit nil, sit carentia pura, sit pura negatio, aut pura privatio, eò quia objectum intrinsecum terminativum omnis prorsus cognitionis humanæ, angelicæ, ac divinæ sit res entitasque physica, & realis quæ interdum cælatur unis terminis, interdum aliis. Solum ergo dicimus privationem esse principium mutationis *ex suppositione* quod ex parte rerum sit objectum sive positivum, sive negativum, ut communis fert modus loquendi ob aliorum verborum inopiam, quod in se ipso sit privatio. Consentaneè autem ad illam doctrinam Prodromi, negandum est suppositum hujus propositionis, si procedat in sensu prorsus absoluto, & quem materialiter innuunt verba: *Privatio est principium mutationis*; quoniam, ut ibi dixi, non est cognoscibile ab intellectu objectum ullum quod in se ipso sit privatio, sicut neque ullum quod in se ipso sit actu formaliter *esse*, *vel non esse*. Est tamen simpliciter vera illa propositio, si enunciet formam ipsam in primo instanti suæ generationis, & etiam in proximè antecedente esse principium mutationis; sed æquivocè. Nam in eo primo instanti est principium in sensu *positivo*, in proximè antecedente in sensu merè negativo, quatenus *Materiam mutari in instanti A*, imbibit essentialiter quod forma tunc existat, & per se immediatè opponitur cum eo, quod illa eadem forma in instanti proximè antecedente exciterit in illo eodem subjecto. Sicut in loco citato dixi: Existentiam rei esse verificativum formale propositionis affirmativę, quando hæc est vera: nec non verificativum formale propositionis negativæ, quando hæc fuerit vera; sed aliter & aliter. Propositionis affirmativæ est verificativum in sensu *positivo*; negativæ autem in sensu *negativo*. Sed de hoc ibi.

22. Quid tandem dicimus, quando dicimus privationem esse principium

pium intrinsecum mutationis? quod rectè intellectum videtur innegabile. Nimirum hanc complexam rem (quæ utique non est purè Idealis, & Platonica) *Materiam non babuisse formam ignis in instanti A, & illam habere in instanti B*. Esse complexum quoddam constitutum respectivè, ac distributione accommoda per hæc duo *Non babuisse eam formam*. (Ecce quod vocatur privatio, nempe carentia rei in subjecto capace.) *Habere illam modo*. Sicut hæc res. *Hominem fuisse quondam peccatorem, & modo esse Sanctum*, constituitur accommoda distributione per hæc duo unumquodque in suo tempore. *Peccatum ante actum*. *Gratia sanctificans præsens*: In hoc quæ difficultas? Huic pronuntiato cur adeò succenseant adversarii? Non aliud profectò detego motivum adoriendi tam atrociter pronuntiatum illud Peripateticum, quàm intelligentiam illius penitus alienam à mente Peripateticorum. His præmissis, aggrediamur jam rem ipsam.

CAPUT SECUNDUM.

Athomos non esse Principia entis naturalis.

23. RIMO. Non excludo athomos, quæ sint puncta physicè indivisibilia secundum longitudinem, latitudinem, ac profunditatem, quoniam his constare continuum, multi Peripatetici docent (& forsan merito cum ipso Aristotele, ut dixi in Physica naturali disp. 2. circa continuum) ast puncta illa, sive athomi hoc modo indivisibiles, quibus constat continuum, constant indivisibili athomo materiæ, & indivisibili athomo formę substantialis, si illa non fuerit rationalis. Unde puncta quibus constat continuum physicum, quod sit Ens naturale, non sunt in hoc sensu indivisibilia, quatenus non constent gemino alio puncto uno materiæ, & altero formæ illius. Sunt autem indivisibilia in eo sensu puncta singula materiæ, & puncta singula formæ. Secundò. Non excludo compositionem ex athomis stantem in eo, quod omnia, vel pleraque entia hæc integraliter componantur ex innumeris athomis substantialibus, & etherogeneis, quæ invicem conglobatæ formant illud corpus. Experientia quippe Alambici patefacit humorem, spiritum, pinguedinem, salem, quę latebant in corporibus igne illo exercitis. Camini ignes ostendunt vapidum humorem lignorum, qui abit in fumum, spiritus pingues, ex quibus fit flamma, & terram, quæ fit cinis: quorum omnium unumquodque constat innumeris particulis sicut cętera continua. Verumtamen ista omnia sunt partes integrantes istorum corporum, & unumquodque constat suà formà substantiali speciali, quæ præter ista omnia, est aliquid aliud substantiale, quod istorum indiget conglobatione, & quod perit omninò quando ista dissolvuntur, &

quod est prima radix omnium specificarum proprietatum entium istorum, & quod vocatur *forma substantialis*. Sic in homine est sanguis Ordinarius, sunt spiritus utrique, est lac, seu succus nervorum, est pituita, & sunt ambæ biles, & est aqua, & est abdomen, & est succus pinguis, & sunt multa alia; sed omnia hæc constant sua propria specifica forma ut exponam cap. 5. & sunt partes merè integrales hominis, & præter ista omnia est aliquid aliud substantiale quod vocatur *anima rationalis*, istis omnibus indigens respectivè, ut informet corpus, & abiens in locum suum, quando ista dissolvuntur. Sic in quovis ædificio (& similiter respectivè in cæteris totis artificialibus) est terra, est aqua, est calx, est saxum, est ferrum, sunt trabes, sunt lateres; sed hæc omnia sunt partes integrantes, & singula habent suam formam substantialem specialem, & ultra ea omnia est quædam accidentalis forma: nempe artificialis coordinatio, & combinatio localis illorum, per quam illorum congeries constituit potius artificiale quoddam totum, quod vocatur *Domus*, quam congeriem indigestam rerum. Similiter in præsenti. Non nego entia hæc naturalia, quæ præ manibus habemus, componi integraliter innumeris particulis homogeneis unis, & etherogeneis alteris. Sed singulæ habent suam characteristicam formam substantialem, & omnes istæ particulæ sunt partes dumtaxat integrantes arboris v. g., & præter illas omnes est quædam alia specialis forma substantialis (sicut adversarii dicunt esse specialem aliam combinationem istarum particularum) quæ radix, & origo est proprietatum illius arboris potius, quam alius, & potius quam canis, potius quam aquilæ &c. Solum ergo excludo athomos, quas olim docuerunt vetustissimi quidam Græci validè refutati per Aristotelem, & modo recentissimi quidam latini. Nimirum athomos, seu indivisibilia puncta substantialia non composita ex materia, & forma, quæ puncta indivisibilia uno modo combinata, sint eo ipso ignis, & alio modo coordinata evadant eo ipso aqua, sub una combinatione sint equus, & sub alia fiat allium. Hujusmodi athomos, & compositionem ex illis, & abnegationem materiæ, ac formæ substantialis negat præfixa conclusio. Præterea non dico esse *evidenter metaphysicè impossibile*, quod in alio rerum systemate ita Deus condidisset mundanam machinam (non hanc individuam, sed aliam huic similem, licet specie distinctam) ut esset congeries ex innumeris punctis physicè indivisibilibus earum dumtaxat rerum, quas vocamus formas substantiales nulli subjecto inhærentium, sicut modo non inhæret subjecto quantitas eucharistica, sed miraculosè conglobatarum inter se. Ita ut in quovis frusto illorum corporum (non utique viventium, quia de his esset specialis difficultas) essent promiscuè, ac confusè innumeræ particulæ diversarum formarum, quæ tali, aut tali motu, combinatione, aut extrinseca operatione, ita expedirentur jam unæ, jam aliæ, ut jam apparerent unæ, jam aliæ. Ut modo contingit in vapore, in humore, in aqua, in spiritu, in sale, in oleo, quæ beneficio alambici discerni solent, cum prius promiscua sint in illis herbis, aut liquoribus, quæ alambico exercentur.

Et

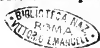
Et sicut contingit in coloribus, qui videntur temerè sparsi supra tabulam, qui tamen inspecti ex uno latere exhibent figuram humanam v. g. & inspecti ex alio exhibent equinam &c. Denique si Magistri Anathomistæ, præsertim Medici, dent ista systemata (excepto Cartesiano sapienter repulso ex nostris scholis) non *ut thesim*, sed ut meram *hypothesim* explicandi ergo medicas non paucas experientias, dissentio quoque illis ob easdem fere rationes. Sed non ita contendo contra *hypothesim*, sicut contra *thesim universalem*.

24. Usque ad hanc solam metaphysicam possibilitatem non impugnatam evidenter (ut sensatè innuit Oviedo) possunt ad summum ascendere ista similiaque exempla, quæ urgent Magnanus, & Caro infra citandi. Nec non poeticum illud. *Oviedo Cōtrov. 3. Physic. Punc. 4. num. 5.*

Nec quidquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum. *Metamorph. I.*

Etenim non spondeo elicere sub metaphysica evidentia duo contradictoria ex eo, quod in illis mixtis non viventibus essent innumera puncta indivisibilia ligni, non compositi ex materia, & forma: innumera alia aquæ similiter non compositæ: innnmera alia panis similiter non compositi: innumera alia ferri similiter non compositi &c. Hinc autem sequerentur quidem hæc quinque 1. totam illam fabricam mundanam quoad mixta illa fore respectu nostræ miraculosam. 2. possibilem esse metaphysicè terram, aquam, aurum, & similia distincta specificè, aut etiam genericè ab his quæ modo sunt; eo,quia non sint physicè composita ex materia, & forma. Sed omninò simplicia, idest sint solæ formæ, & abstracta earum rerum, qnæ formæ, ut pote substantiæ incompletæ distingunntur specie à substantiis completis cum quibus identificantnr, inadæquatè. 3. agentia naturalia, quæ tunc essent non aliter operatura, nisi quatenus aliter, & aliter combinarent, & disponerent congeriem illam minutissimarum particularum. 4. non dandas tunc mutationes, sive conversiones substantiales, neque subjectum commune harum. 5. non fore in eo systemate elementa strictè talia, mixta strictè talia, idest composita ex *materia* elementorum. Ex his autem, & similibus, quæ hypothesis illa afferret secum non polliceor inferre evidentiâ metaphysicâ duo contradictoria; quamobrem non dicam esse metaphysicè evidens, entia naturalia componi ex materia, & forma substantialibus; imò nec physicè evidens, quia cum sola accidentia materialia percipiamus sensibus, nullo horum percipimus materiam, aut formam substantialem. Addo tamen. Quot, & quanta absurda pullulabunt ex eo, quod de facto sint, quæcumque sunt metaphysicè possibilia? quot & quanta ex eo, quod sint metaphisicè possibilia indiscriminatim omnia illa, in quibus non probantur per evidentiam metaphysicam duo contradictoria. Ostende illa evidenter in specie equorum, qui ex suamet essentia sint physicè saltem determinati ad conatum calcitrandi ter in die, & ter in nocte, & non pluries. Ostende illa in specie animalium, quæ ex suamet essentia sint determinata physicè ad dormiendum duodecim horas quotidie. Ostende illa in specie

cie

cie quadam animalium rationalium, quæ ex suamet essentia sine determinata physicè, sicut ignis respectu caloris, ad conatum saltem canendi, & saltandi semel in singulis horis. Ideò ne sunt possibiles ridiculæ hæ species? Nempe humani discursus, & conclusiones non sunt regulandæ per sola, & sola *principia metaphysica*, sed per *prudentialia*, etiam ut supra dixi: & sicut est ignorantiæ refragari principiis metaphysicis: ita est pervicaciæ declinare à principiis Prudentię aliorumve habituum intellectualium.

25. Igitur DD. omnes athomistæ conveniunt 1. in excludendo ab entibus naturalibus, quæ experimur, compositionem ex materia, & forma substantialibus invicem distinctis, in agnoscendoque solas athomos, seu puncta indivisibilia (indivisibilitate rejiciente compositionem eam) quæ jam unis, jam aliis conglobata, & combinata modis efficiunt, & efformant, jam una, jam alia entia naturalia. Porrò hæc combinatio stat physicè ex parte rerum in quatuor conceptibus, quod bene nota, quia passim loquemur de illa. Primo, eixstentia talium, & talium athomorum. 2. carentia talium aliarum. 3. talis locus situs, & præsentia unarum. 4. carentia talis alius loci, situs, & præsentiæ ipsarum, & aliarum. Et quidem hæc omnia importantur in recto. At situs, & præsentia sunt accidens distinctum adęquatè à substantia: & carentiæ illæ sunt purum nil. Ergo istæ combinationes sunt physicè à parte rei partim accidens, partim nil. Conveniunt 2. hi Authores in non explicando quid sint ex parte rerum athomi istæ, ista puncta, quod nomen, quod vocabulum specificum, & particulare habeant in aliqua ex linguis notis præter illud valdè genericum, & abstractum *athomus*. *Punctum &c.* Unde vel illæ athomi sunt revera particulæ minimę illius, quod nos vocamus *materiam primam*, quę sanè constat athomis, sive, punctis physicè indivisibilibus quoad extensionem, ac compositionem, vel regeritur in ipsos idem quod nobis objiciunt, nimirum nos recurrere *ad formas nescio quas, & gratis confictas*: nec non *ad ignotam* materiam loco *notissima materia elementaris*, ut loquitur Magister Saguens: quasi Salomon ipse non satis apertè innuerit non esse notum sensibus illud ex quo formavit Deus hanc fabricam mundanam. *Omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia invisa*. Ergo quod materia illa quam dicimus esse unum è primis principiis horum entium naturalium ignota sit sensibus, seu *invisa*, non probat Deum non fabricasse ex illa machinam hanc. Dicent igitur similiter Peripatetici. Quę sunt athomi istę? quam notionem, quod specificum, ac particulare habent vocabulum, ut mentem figere possimus? & maximè in sententia hujus Magistri, qui licet doceat athomos eas elementares esse; ast non ex his solis quatuor elementis notis, nam *multa alia admittimus, ac tuemur*, inquit, nempe elemenra. Istud ergo de re *ignota* videtur ęquè ferire omnes. Et meritò, quia in hoc statu accidentia sola materialia, & quidem non omnia percipimus sensibus; nullam autem substantiam, ut sępè dixi: quia hęc neque est lux, neque color, neque odor, neque durities, neque mollities &c. sed habet

Disp. 1. physic. ar. 4. n. 9. & 10.
Sapien. 11.
Ibid. n. 19.

habet hęc sibi adiacentia. Unde quod attinet ad sensus, tam ignotæ sunt athomi athomistarum, quam materia, & forma Peripateticorum. Conveniunt 3. in negando causis secundis omnem activitatem, vim, & causalitatem præter artificialem. quia juxta illos nil aliud faciunt causæ secundæ, quam diversimodè combinare particulas subjecti cui applicantur: & ex illa diversa combinatione nascitur jam saxum, jam ignis, jam lignum, jam vinum &c. quia vel tota quidditas harum specierum stat in athomis diversimodè combinatis. Vel in quovis subjecto sunt quasi semina rerum harum, & causæ secundæ nil aliud faciunt, quam evolvere, atque explicare semina illa.

26 Differunt autem inter se prædicti DD. quod uni docent athomos, quas judicant esse principia entium naturalium, esse homogeneas, ejusdemque penitus speciei, efformari tamen ex eis diversa entia naturalia, prout illæ dilatantur, condensantur, emolliuntur, indurantur, coadunantur, disperguntur, ornantur unis, & spoliantur aliis qualitatibus. Ita Petrus Gassendus vir satis litteratus, secutus (sobriè tamen & sub terminis merę probabilitatis, & abjectis erroribus contra fidem) Democritum, Epicurum, Lucretium, & similes antiquissimos Philosophos. Non bene audientes super immortalitate animæ, atque existentia Deitatis; meminisse autem debuerant hi sequaces illorum *suspecta dona Minervæ*. Et *timeo Danaos, & dona ferentes*. Alii fatentes athomos prædictas esse entitativè, quoad substantiam speciei ejusdem, dicunt ab initio accepisse à Deo æquabilem motum, unas circa unum centrum, alias circa diversum: item figuram cubicam, vel pyramidalem, ex hisque athomis, sic motis, ac figuratis ab initio productis per Deum resultare, ac componi totam diversitatem entium naturalium, quæ experimur. Ita Renatus Cartesius, quem nec pauca, nec obscura ingenia sequuntur. Alii demum docent athomos eas esse etherogeneas invicemque distinctas specie, & particulas elementorum, non quidem horum præcisè quatuor vulgarium, sed aliorum multorum, quæ solum in genere dicuntur à suis authoribus, & unamquamque ex his athomis identificari, cum sua vi, ac facultate ad suos motus, ita ut licet possit dici singulas componi ex materia, & forma, compositio hæc non sit physica, sed metaphysica, quoniam materia est entitas ipsa athomi; forma verò sua facultas, & vis intrinseca, ut loquitur Magister Saguens. ex innumeris autem combinationibus prædictorum elementorum tum notorum, tum anonymorum in quibus combinationibus jam prævaleant una, jam alia, jam unum, jam aliud elementum, coalescere cuncta entia naturalia. Ita docti duo Magistri ex Minimis Emmanuel Maignanus, & Joannes Saguens, qui duo priscam elementariorum sententiam purgarunt, & renovarunt; ajentes, Deum ab initio creasse non quatuor sola, fed plurima elementa, & ex illorum particulis mira varietate temperatis, ac combinatis jam unorum, jam aliorum incremento, resultare tanquam ex principiis intrinsecis, ac constitutivis (hoc quippe solum est, quod disputatur) omnia entia naturalia: quam sententiam non parum illustrat M. Anduè ex Cappucinorum Familia infra citandus. Nul-

Saguens disp. 1. Physic. ar. 4. n. 11. & 15.

§. II.

27. NUllum ex his tribus placitis Athomistarum mihi probatur, non quidem propter ullam rationem strictè à priori; (ægrè namque excogitabis aliquam, quæ id generis videatur, quam Authores hi non negent consequenter ad suam doctrinam mutantem illa, quę aliis sunt prima principia) Sed 1. propter rationes ex Prudentiæ principiis erutas à num. 5. & seq. 2. quia cùm ista systemata Carthesiana, & semi carthesiana originem habuerint, ut jam dixi in Prologo, in Hispania à duobus præclaris Philosophis Hispanis, Valles, & Percyra, in libris de Sacra Philosophia, & Margarita Antoniana, rem obliteratam renovare volentibus, in nulla totius Monarchiæ Universitate (excipe Neapolitanam) sive Europæ, sive Americæ, sive Asiæ, sequaces habent, aut habuerunt; cùm tamen aliàs magni habeantur illi duo Authores. 3. quia Medicis credere debemus in sua Philosophiæ parte, nimirum ad valetudinem corporum spectante; sed non eo ipso in speculativa, quia vetus Proverbium vetat. 4. Propter nonnulla quæ absurda videntur non levia, & inferri videntur etiam ex illa sententia. Et primò non invenio fructum tanti strepitus, atque laboris, quo discesserunt à Peripateticis, neque pretium tanti certaminis. Etenim portiones istæ Athomorum entitativè substantialium, quæ sine sui generatione ex aliis, & sine sua unquam corruptione, & sine sua compositione ex materia, & forma principiant jam unum mixtum, jam aliud: jam unum ens naturale, jam aliud v. g. jam terram, jam herbam, jam arborem, jam florem, jam fructum, jam carnem illius animalis, quod vescitur eo fructu, seu herbâ. Portiones, inquam, ipsæ, re benè perpensa, sunt portiones illius, quod nos vocamus materiam primam, & ex qua *invisa*, juxta Salomonem nuper citatum, creavit Deus cuncta entia naturalia, quibus constat machina hæc materialis. Quoniam illa constat tota athomis, hoc est punctis physicè, aut moraliter indivisibilibus, tum quoad locum, tum quoad compositionem ex materia, & forma; estque substantia per se indifferens ad principiandum jam una, jam alia entia naturalia. Esse autem *puram potentiam*, & neque *quantam*, neque *qualem*, non significat, illam non habere verè, physicè, realiter ullum actum; sed ex sua natura non habere determinatè ullum determinatum, quia ad omnes indifferens est; unde solvitur dubitatio Vallesii. Solum itaque est discrimen inter hos Doctores, & Peripateticos, quòd hi in unaquaque specie entium naturalium agnoscunt formam propriam substantialem distinctam ab istis Athomis, quæ sit principium stabile, activum operationum, & proprietatum illius speciei. Saguens autem dicit, eam formam, aut quasi formam esse indistinctam ab eis Athomis, seu Elementis prævalentibus in singulis entibus naturalibus. Gassendus verò cum Bassone post

Valles cap. 69. de Sac. Phylos. Facile dicitur; non ita tamen &c.

Valles ubi nuper.

post Pereyra esse indistinctam à figura, coordinatione, & combinatione earum Athomorum, & consequenter esse accidentalem. Cartesius esse indistinctam à motu earumdem circa idem, aut circa diversum centrum, & à figura quadrata, cubica, aut pyramidali illarum.

28. Ergo, quidquid sit de verbis, omnes hi Doctores admittunt realitatem illius, quod nos vocamus materiam primam (nempe rem substantialem corpoream, neque generabilem, neque corruptibilem compositam ex plurimis punctis physicè indivisibilibus utrovis modo dicto, & per se indifferentem ad principiandum entia naturalia specificè distincta) & admittunt formam in genere: nempe rem, quæ indifferentiam illam determinet, sitque principium proprietatum entis naturalis. Et motivum totum contentionis, atque strepitosæ discessionis à Peripateticis, nec non prodigiosæ multiplicationis elementorum, quam docent Maignanus, & Saguens, est hęc forma ultimò determinans per se formaliter eam indifferentiam, sitne substantia, an purum accidens? sitne distincta an indistincta ab illis particulis materiæ? quæ ergo magna lux oborta est humanis mentibus: quod magnum lucrum adeptæ sunt illæ, (perspicuitas, brevitas, & facilitas explicandi naturam, de quibus isti gloriantur, videbimus mox, quanta est) ex eo, quod forma illa non sit distincta ab athomis, sive particulis materiæ, ut docet Magister Saguens contra Peripateticos ajentes esse distinctas. Aut ex eo, quod forma illa sit mera combinatio, aut mera figura, ut contendit Basson contra PP. Conimbricenses, aut merus motus illarum partium materiæ, ut docent Cartesius, ac Gassendus contra Peripateticos ajentes illam formam esse substantialem? Aut ex eo, quod elementa non sint sola ista quatuor; sed triginta alia non explicata per Saguens quoad nomina, effectus, & quidditatem? Aut ex eo, quod agentia naturalia, non secus, ac illi qui latrunculis ludunt, nil aliud faciant, aut facere possint, quam transmutare, evolvere, atque explicare, seu contrahere, & condensare particulas, situm, & coordinationem subjectorum, quibus applicantur? quod inquam magnum lucrum, ut tanto impetu, ac strepitu facta sit discessio à prisco scholarum more? quæ aliæ difficultates lævigantur, quæ naturæ phænomena simpliciùs, clariùs, & faciliùs explicantur per id, quod *forma substantialis* non distinguatur à materia, in quod tandem venit Saguens num. illo 15. aut per id, quod formæ entium naturalium sint accidentia, nempe situs, coordinatio, figura, aut motus? ita ut ens naturale sit compositum ex substantia, & accidentibus, nempe illis combinationibus, cum nos dicamus esse compositum ex gemina substantia, scilicet ex materia, & forma? Tarditatem meam fateor. Non assequor sublime illud, optatissimum illud, quod Philosophi nunquam invenerunt per viam *formæ substantialis distinctæ à materia*; & invenerunt hi Doctores tandem per viam *formarum accidentalium*, quales sunt coordinatio, & combinatio, seu motus partium, aut per viam formarum substantialium, sed indistinctarum à materia. Et eandem multitudinem, consequenter confusionem, ac difficultatem video in 30. illis elementis Sague-

Saguens n. 15.

Basson lib. 3. de Forma.

Saguenii, ac innumeris combinationibus aliorum, quam illi pertæsi sunt in formis substantialibus.

29. Secundo. Vel loquuntur DD. hi in sensu omninò absoluto, & omnibus pensatis, & sine præcisionibus ab hoc, vel illo argumento quod nequeant congruè solvere. Vel loquuntur in sensu conditionato, atque præscindendo à tali, & tali veritate, quam negare nequeant, ut aliqui solent tergiversari, quando premuntur aliquo principio Fidei, quasi principia Fidei essent res frivola, & inepra ad indagandum multas etiam res naturales. Si hoc secundum dicant: quod voluerint. tum quia, quivis defendet quidquid voluerit, præscindendo tamen ab argumentis, quibus satisfacere nequeat. Tum quia, quod præscindendo ab experientiis possimus dicere, aquam non humectare, ignem non calefacere, Solem non lucere, & similia, non tollit quod absolutè, & simpliciter sit verum aquam humectare, ignemque calefacere. Ergo quod præscindendo à tali, & tali argumento v.g. eruto ex principiis fidei, possit dici non dari formas substantiales distinctas à materia non tollit, quod absolutè, & simpliciter, omnibusque pensatis dentur à parte rei ejusmodi formæ. quod solum dico in præsenti. Si primum. Tunc sic. In homine datur forma substantialis distincta ab athomis earumdemque combinatione, atque motu, ut fide, & naturali ratione constat. Et tamen si sensibili attendamus resolutioni hominis factæ per ignem sicut in alambico, deprehendemus illum resolvi in solos cineres, humorem, spiritus, oleum, & athomos. Ergo quod cætera entia naturalia corporea in hæc, aut his similia resolvantur quoad sensum, non probat illa componi his *solis*: & aliud non esse absolutè, atque omnibus pensatis, in terra, aqua, arbore &c. quàm athomorum congeriem sic vel aliter combinatam. Profectò non assequor quo argumento ex principiis naturalibus eruto cohibere possint hi DD. hominem proclivem in animæ humanæ mortalitatem, & postea in atheismum, & utentem, vel abutentem ad hoc probandum, & explicandum exemplis eisdem alambici, & machinarum artificialium quibus utuntur illi.

30. Igitur quanquam pleraque ex illis, quæ apparent post resolutionem entis naturalis verè, & simpliciter præcesserint actu formaliter in ea mole corporea, quæ prius videbatur v.g. vapor, spiritus, oleum &c. unumquodque tamen ex illis habebit suam formam substantialem, quæ apparet quando partes illæ invicem discernuntur vi ignis, aut causæ alius, ita ut moles illa corporea hominis v.g. sit complexum ex innumeris particulis materiæ primæ, & formarum substantialium diversarum distributione accommoda sparsarum per illas particulas materiæ, quod complexum quasi reflexè informat, animat, & vivificat forma substantialis, & rationalis, ut exponam infra cap. 5. num. 149. & seqq. Et similiter respectivè de aliis entibus naturalibus (sicut in sententia docente subsistentiam esse formam positivam absolutam, suppositum, aut persona, est complexum resultans ex materia, & forma substantialiter unitis, nec non ex subsistentia reflexè afficiente illud totum

totum ex materia, & forma.) Raro profectò, aut nunquam invenietur ullum ens naturale distinctum ab elementis puris, ac simplicibus (qualia non sunt hæc quibus utimur, ut adverti Disp. 1. Physicæ naturalis cap. 1.) quod non componatur ex forma substantiali, quæ primariè apparet in ipso, & ex innumeris aliis formis partialibus (saltem tanquam ex partibus integrantibus) informantibus diversimodè particulas materiæ componentes molem illam corpoream, quæ particulæ materiæ, atque formarum incipiunt apparere quando incipit dissolvi illa machina corporea, maximè per ignem cujus activitas penetrat usque ad intimas particulas illius molis. Et hac etiam de causa elementa pura, & simplicia, ubi fuerint, sunt verè elementa; quia licet componantur ex materia, & forma distinctis, quæ sola duo sunt elementa incompleta omnium Entium naturalium completorum; ast non componuntur ex aliis elementis completis, ut aliqua saltem mixta componuntur. Hæc enim non sunt elementa, quia componuntur ex sua specifica forma, & insuper ex materia per multas alias, & diversas formas partiales informata, quoad diversas suas partes, prout poposcerit natura illius mixti.

31. Neque dicas unumquodque componi ex eis *solis* in quæ resolvitur quoad sensum. Licet enim illud valeat in totis artificialibus (ruente namque domo, perseverant materialia quibus extructa fuerat) item in entibus naturalibus, quando sermo fit de constitutione integrali, qualis est humana v. g. ex capite, manibus, pedibus &c. Ast non semper valet in entibus naturalibus, *quoad compositionem essentialem*. Tum quia causæ secundæ saltem, quæ distinguuntur ab Angelis, nequeunt, ita purificare, depurare, ac resolvere ullum ens naturale, ut perveniatur ad pura, & pura elementa, quibus constat: non enim dantur sub Cœlo hæc pura elementa, quoniam cum tot circumdent agentia naturalia mixtum, quod destruitur, producunt illico aliquam formam in partibus manentibus post destructionem, aut saltem unaquæque harum retinet formam partialem, quam prius habebat. Tum quia homo componitur ex anima rationali, & non resolvitur in hanc, quoad sensum, quandoquidem illa, ut pote substantia spiritualis, non est perceptibilis per sensum, quando homo corrumpitur. Tum quia ex sententia athomistarum infertur, entia naturalia intrinsecè componi ex illa coordinatione, sive combinatione athomorum, quin permissum sit recurrere ad connotationem, juxta ea quæ dixi à num. 6. Si enim aqua v. g. distingueretur adæquatè ab ea, quam habet combinatione partium, & adæquatè identificaretur cum solis athomis illis, omnis casus possibilis, in quo existerent athomi illæ, esset casus, in quo existeret aqua illa (cum repugnet existere omnia penitus constitutiva rei nullo penitus dempto, quin res existat) quod tamen apud contrarios est falsum, quoniam illæ individuæ athomi possunt existere quin habeant illam combinationem, & consequenter quin sint illud, quod vocamus aquam. Ergo juxta hos Authores, etiam naturalia constituuntur intrinsecè per illas combinationes partium. Et tamen

non resolvuntur in has combinationes, quoad sensum, quoniam hæ non perseverant destructo eo ente naturali. Ergo. Idem dico de unione partium, quæ sanè constituit ens naturale, & tamen hoc destructo non perseverat illa, & consequenter non resolvitur in illam, in sensu quem intendunt Adversarii. Idem de concreto ex subjecto, & forma accidentali, quamvis hæc non sit aliud à combinatione partium. Nam certè hoc concretum intrinsecè constituitur per illam formam, & quando destruitur, ob destructionem huius, non resolvitur in hanc, siquidem hæc non perseverat. Ratio autem est. Nil resolvitur in illud quod non perseverat in rebus, quando illud destruitur. At quoties destruitur constitutum, necesse est, quod aliquod constitutivum deficiat, seu non perseveret, quoniam si omnia penitus perseverant, perseveraret quoque constitutum, & defectus connotati, conditionis, aut cujusvis alius, eatenus facit quod deficiat constitutum, quatenus facit quod deficiat aliquod constitutivum; ergo nunquam resolvitur constitutum *in omnia* sua constitutiva, quandoquidem est necessarium, quod unum saltem deficiat, ergo falsum est, quod unumquodque ex eis *solis* componatur in quæ resolvitur. Quamobrem adagium istud: *unumquodque componitur ex eis in quæ resolvitur*, & illud alterum. *Ultimum resolutionum est primum constitutionum*, quibus maximè insistunt Magnanus, & alii, suis experientiis alambici, quibus chimicas addit Carus, nec fuit dictum in sensu universali positivo, quasi omnia quæ perseverant destructo composito, composuerint illud, quia hoc patet esse falsum; alias Sol perseverans post mortem hominis composuisset hominem. Neque in sensu universali negativo, quasi non componat rem, nisi id quod perseverat post rem destructam, quia hoc etiam esse falsum nuper ostendi. Solum igitur fuit dictum in sensu particulari, & hypothetico: scilicet, si dissoluta unione inter A, & B, ambo perseverant in rebus, & formaliter ob defectum illius unionis deficit aliquod complexum, hoc componitur ex utroque. Certè soluta compage humanorum membrorum hæc perseverant; & tamen homo non constat essentialiter, sed tantum integraliter illis.

Magnan. disp. 1. c. 1. Carus lib. 1. Philos. disp. ult. disqu. 1. & lib. 3. disp. 4. disqu. 1.

32. Tertiò. Magnus conatus horum Doctorum est, quod causæ secundæ nil prorsus faciant de novo, quoad entitatem, quoad substantiam, quia putant hoc esse *creare, & facere ex nihilo*, quod *solius Dei ejusque verbi, & sapientia est*, ut docet Athanasius: quocirca non aliud eis concedunt ministerium quam diversimodè combinare dictas athomos quoad figuram, quoad situm, quoad virtutes illis intrinsecas, quoad decrementum unarum, & incrementum aliarum &c. quatuor rogo ab ipsis. 1. Hæc eadem combinatio, coordinatioque estne aliquid physicum, reale, entitativum, his, vel illis voculis coarctatum, & modalizatum, & dissimulatum. Vel est aliquid phantasticum, purè ideale, & titulus sine re, & merum ludibrium. Si primum: cum illa individua *combinatio* athomorum, quæ modo est in hoc ente naturali, quod modo apparet, non fuerit prius: & agentia naturalia causent hanc *combinationem*, habebimus, agentia naturalia causare simpliciter abso-

Serm. 3. contra Arian.

absolutè, & de novo entitatem, & relationem saltem accidentalem, & modalem, quæ prius non erat, & habebimus in quo hebetentur, ac retorqueantur cuncta argumenta horum Doctorum contra vim causarum secundarum ad faciendum de novo *aliquid*. Et rogo. Ideònè creant, seu producunt combinationem illam ex nihilo? Absit. Ergo ex eo, quod producant de novo entitatem substantialem, quæ sit forma substantialis non sequitur fore, ut illam creent, seu faciant ex nihilo, seu non educant illam ex potentia materiæ, in recto sensu hujus locutionis explicatæ num. 16. *Secundum est*, quando Angelus, quando anima separata à corpore intelligunt, discurrunt, judicant, amant, oderunt, desiderant, sperant, cæterasque operationes vitales purèque spirituales eliciunt, quæro: quas athomos combinant, coordinant, vel adiungunt, ut formentur illi actus intellectus, & voluntatis? Videtur plana responsio negativa. Et tamen non creant, non producunt ex nihilo illas spirituales operationes in sensu philosophico. Ergo sine istis combinationibus, & cum nova productione rei, quoad suam entitatem stat, quod causæ secundæ non creent, & non producant ex nihilo. Nempe ut loco citato dixi: creare, & producere ex nihilo in sensu philosophico, est producere rem per actionem *non unitam per se essentialiter alii, tanquam subjecto præsupposito*. Sicut annihilari est deficere in nihil, hoc est, in nullum subjectum præsuppositum ad actionem naturalem rei. Educere autem est producere rem per actionem *unitam per se essentialiter* alii, tanquam subjecto præsupposito. Et in hoc solo sensu est facere, seu producere *ex aliquo*. Sicut corrumpi est desinere in aliquid, quod sit subjectum præsuppositum. Et actio corruptiva ligni v. g. est illa, qua producitur forma ignis. v. g. in subjecto in quo erat forma ligni. Terminum quippe corrumpi, non est quid physicum, sed carentia, & purum nil: unde actio corruptiva est, vel mera cessatio à conservatione rei olim eductæ de subjecto, vel productio alius oppositæ cum ea in eo subjecto. At quamquam Angeli, animæ, & reliquę causæ secundæ producant simpliciter, quoad entitatem, ac de novo tales, aut tales effectus: subsistit quod non producant illos per actionem essentialiter unitam alii, tanquam subiecto præsupposito ad illam actionem, quia si hæc fuerit immanens, unitur per se essentialiter suo agenti creato, quod sane est subjectum præsuppositum ad ipsam; Si verò transiens unitur per se essentialiter illi subjecto in quo operatur causa secunda. Ergo quanquam causæ secundæ producant simpliciter quoad entitatem, ac de novo tales, aut tales effectus, sive substantiales, sive accidentales, subsistit quod non producant illos per creationem, sed eductionem, non ex nihilo, sed ex aliquo in præsenti philosophico sensu.

33. Rogo *tertium* de homine nunc concepto, & victuro 60. annos. Hic habetne jam in primo hoc instanti suæ vitæ, quoad entitatem realitatemque accidentalem (& modalem etiamsi volueris) omnes penitus actus intellectûs, atque voluntatis bonos, malos, indifferentes quos habiturus est, quoad entitatem, decursu totius suæ vitæ (non lo-

quor

quor de speciebus, aut de aliis distinctis à prædicta realitate) vel non habet. Primum videtur difficile (ne dicam repugnans doctrinæ catholicæ de libero arbitrio) & longè difficilius, quod fiat discessio à communi tot gravium Peripateticorum sensu, tametsi occurrat barathrum hoc. Si secundum: quæro iterum. Vel hic homo decursu temporis eliciet prædictos actus, quoad entitatem, & realitatem; Vel non, sed aliunde habebit illos. Si primum: ergo producet illos ex nihilo, & creabit illos juxta athomistas hoc discursu impugnantes entitatem formæ substantialis distinctæ à materia, atque de novo factæ, quoad entitatem, & realitatem suam: cumque sequela illa sit nulla, videtur nullus quoque esse eorum Authorum discursus. Si secundum: homo hic habebit se merè passivè in processu toto suorum actuum intellectus, & voluntatis bonorum, & malorum, nempe accipiendo illos aliunde, & nil agendo, quoad entitatem, & realitatem adhuc modalem. quo ergo jure dicetur vivere, mereri, aut demereri actibus illis? Et hæc deglutire est, *facilius, clarius, & expeditius* explicare res naturales? non facilè credam. Repete principia prudentialia explicata num. 5. & seqq.

34. Rogo *quartum*. Illud ens naturale, quod vocatur canis, & ad quem significandum utuntur omnes hac voce *canis*, vel identificatur plenè adæquatè, ac totaliter cum illis solis athomis quibus concrescit illa moles corporea. Vel cum eis, & insuper cum ea coordinatione, & combinatione. Si primum: omnis casus possibilis, in quo dantur athomi illæ, est casus, in quo datur canis, quia ut sæpè dixi, defectus connotati, conditionis, obliqui, prærequisiti, termini &c. tunc solum trahit secum defectum compositi physici, quando trahit secum defectum omnium, vel alicujus constitutivi essentialis compositi: Hoc quippe deficere, quando omnia penitus constitutiva illius nullo dempto existunt, & in eo sensu, in quo sunt constitutiva, videtur chymera. At non omnis ille casus &c. quoniam individuæ illæ athomi possunt existere deficiente accidentali ea combinatione ipsarum: & tunc non existeret canis, ergo hic non identificatur plenè adæquatè, ac totaliter cum eis. Ergo dicendum est secundum, nempè illum identificari etiam inadæquatè cum ea combinatione, & coordinatione athomorum. Sed hæc combinatio, & coordinatio consistit physicè à parte rei in illis quatuor, quæ notavi num. 24. quorum duo sunt purum nil, alterum entitativè accidentale, & unum solum entitativè substantiale. Ergo totus plausus, utilitas, specialitas, & veritas dictæ discessionis à Peripateticis consistit in eo, quod canis, leo, arbor, ignis, reliquaque entia naturalia intrinsecè, quoad physicam essentiam constituantur per multa nihila, per multaque accidentia, in quibus stat multitudo combinationum athomorum similium, aut dissimilium. Et quod Peripatetici absolvunt unica simplici forma (simplicitate utique excludente compositionem essentialem secus integralem) v.g. forma ignis, forma aquæ, forma leonis, Doctores isti explicant combinatione resultante ex unarum athomorum existentia ex innumerarum alia-

aliarum carentia, ex unis unarum præsentiis, & sitibus, & aliis aliarum præsentiarum, & locorum carentiis. Atqui combinationes factibiles ex his sunt plusquam sufficientes ad scindendum caput, vel marmoreum, si non contentum illa sola voce, *talis, & talis combinatio*, scire velit, quid sub illa lateat, & quodnam sit illius significatum. Ergo Doctores hi affectantes, & spondentes brevitatem, & perspicuitatem, videntur dare illo verbo, *talis, & talis combinatio*, rem satis ineffabilem, & inapprehensibilem. Non est digna tanto labore discessio à Peripateticis. Rogentur hi: quid sit ignis v.g. & respondebunt illicò, esse compositum quoddam ex duabus substantiis physicè unitis, quarum una est indifferens ad multas species, & vocatur *materia prima*; altera verò est origo proprietatum illarum quas in omni experimur igne. Et dicitur *Forma Ignis*: quæ responsio brevis est, & sufficiens intellectui docili memorique se esse in carcere obscuro. Rogentur contrarii. Respondebunt ignem esse *compositum, in quo dantur tales, & tales athomi* (quot? quales? dicatur saltem numerus. Ad minimum dicantur nomina juxta aliquam linguam Europæ, ut rem, quæ facillima dicitur, capere possimus) *sic & sic configuratæ* (quid, quodnam, quale est istud *sic, & sic*?) *& in quo non datur tale aliud elementum, tales, & tales aliæ athomi.* Quot? quænam, quales sunt istæ? Non enim est morositas importuna id quærere. Ast non respondetur, nisi redeundo ad *sic, & sic*: ad *tales, & tales*. Et hoc est, clariùs, ac feliciùs, explicare naturam. Non credo.

§. III.

35. Arguo 4. In homine datur forma substantialis distincta a materia, ut jam memini: ergo in cæteris omnibus entibus naturalibus, nisi positivè ostendatur ratio exceptionis. Exceptiones quippe, sicut privilegia, & onera, debent positivè probari, & non intrudi ad libitum, eò quod sint metaphysicè possibilia, aut eò quod non impugnentur metaphysicè evidenter, aut eò quod sint res pulchræ, quia novæ, aut alio simili motivo, ut dicebam supra à num. 5. & 23. Sed nulla ostenditur positiva efficax ratio exceptionis, ac disparitatis. Probo solvendo rationes contrarias. Prima est constare ex principiis fidei hominem, secus verò entia alia naturalia, fungi forma substantiali distincta à materia. Sed contra. Ergo etiam vos in re philosophica, & naturali, qualis est compositio entis naturalis humani, recurritis ad templum fidei, quem recursum exprobratis Peripateticis. Ergo 2. stando solis principiis naturalibus, homo non gaudet anima substantiali, & immortali (& consequenter nec libero arbitrio) sed est congeries quædam athomorum *sic, & sic* combinatarum, quæ congeries, ut sic combinata edit tales, & tales operationes, sicut soletis dicere de aliis animalibus adducentes exemplum horologiorum, aliarumque machinarum artificialium. Ergo si occurreret vobis homo ignorans, aut negans

gans Scripturas Sacras, & negans insuper se habere liberum arbitrium, & animam immortalem distinctam à corpore, & inquiens omnes operationes humanas provenire à materia athomorum, secundum modum rationemque essendi, idest, combinationem notabiliter diversam ab ea, quæ est in brutis. Si, inquam, occurreret vobis, deberetis silere, quandoquidem rationibus omnibus erutis ex sola philosophia naturali poterat ille satisfacere vestrâ eadem doctrinâ, vestrisque exemplis; negando scilicet animam distinctam ab athomis humanis, & consequenter liberum arbitrium, & consequenter opera quæ digna essent præmio, aut supplicio in altera vita, & consequenter alteram vitam, *Isai. 22.* & consequenter, dicere posset, attenta sola ratione naturali: *comedamus, & bibamus; cras enim moriemur.* Quæ Isaiæ verba cum protulisset Paulus, sapienter subjunxit. *Nolite seduci*, & Poetæ Græci protulit *1. ad Corint. 15.* testimonium, *Corrumpunt mores bonos colloquia mala.* Et monet. *Evigilate justi, & nolite peccare. Ignorantiam enim Dei quidam habent. Ad reverentiam vobis loquor.* Ubi tonitru illo, *Evigilate*, monere videtur *S. August. tract. 26. in Ioan.* Apostolus periculum non leve. Profectò Augustinus præscindendo etiam à principiis fidei supponit notam unicuique suam animam, à corpore distinctam. *Respondet omnis qui vivit; qui autem hoc non potest respondere, nescio si vivit. Quid respondet omnis qui vivit? Corpus utique meum vivit de spiritu meo.* Dicendum ergo videtur quod si ex principiis solis naturalibus constat, hominem constare corpore, & anima, hoc est forma substantiali distincta à materia: bruta, & reliqua entia naturalia non sunt excipienda à simili proportionata constitutione: Aut hominem nil aliud esse quam congeriem ex athomis specialiter combinatis, attentis solis principiis naturalibus; si bruta, & reliqua entia naturalia sunt similis congeries. Neque juvat solutio Magistri *Anduè p. 1. phys. tract. 2. cap. 11.* Anduè ajentis cogitationes, ratiocinationes, & discursus non posse esse à materia. Quoniam, sicut ipse dicit de aliis compositis, ita dicet pervicax negator animæ rationalis, operationes illas non posse esse à materia præcisa, ac secundum se; posse tamen esse à materia *sub tali modo: sub tali ratione essendi*: sub tali actu, & determinatione: quæ omnia nil aliud significant, quàm talem determinatam combinationem particularem materiæ, quæ combinatio non est forma substantialis distincta à materia.

36. Secunda ratio contra est. Compositionem entium naturalium posse esse ex solis athomis dictis sine ulla contradictione: & non probari evidenter à Peripateticis oppositum. Sed hanc rationem non esse congruam jam dixi supra num. 5. & 23. Tertia: hac specie compositionis, facilius, brevius, & clarius explicari phænomena, seu experientias omnes naturales. Id nego, tum quia cum istud systema trahat secum rem (istam scilicet athomorum congeriem) ex se indifferentem ad formandum multiplicia entia naturalia: & rem alteram (nimirum istam combinationem, aut motum, quæ profectò non sunt vocabula sine re) diversificantem entia naturalia: inde est quod systema istud trahit secum in genere, & quoad substantiam compositionem ex

illo

illo, quod Peripatetici vocant materiam primam, & ex illo quod vocant formam, ut notavi num. 27. Et tota differentia stat in eo, quod in systemate isto expungantur omnes formæ substantiales distinctæ ab istis athomis, & in locum earum sufficiantur tot aliæ formæ accidentales, figuræ, motûs, combinationis, coordinationis &c. Hinc autem quæ specialis claritas, facilitas, utilitasve, ut ibidem dicebam n. 28. tum quia videtur evenire hujus compositionis Magistris, quod sæpè alias contingit pavidis ad umbram quamlibet hostium: nempe incidere in manus verorum aliorum hostium, quia *antra Carybdis adit, qui vult evadere Scyllam*. Etenim deglutire videntur 1. entia naturalia substantialia, & absoluta intrinsecè, atque essentialiter componi ex accidentibus modalibus, quales sunt motus, combinatio, coordinatio (vide quæ circa connotata, & constitutiva dixi supra num. 9. & 26.) 2. Angelos, homines, omnesque causas secundas, nil aliud agere, aut posse agere respectivè, quàm latrunculorum ludum: videlicet diversimodè combinare, ac disponere easdem penitus athomos (Imò neque hoc faciunt; alias simpliciter de novo facerent aliquam entitatem modalem nimirum istam combinationem, de qua relege num. 32. & in factura istarum combinationum, quæ factura est quid physicum, & non purum spectrum enervarentur omnia argumenta contraria) ob quam combinationum diversitatem, jam fit equus, jam pepo, jam apparet aquila, jam testudo, jam fulget aurum, jam rudit asinus (sicut ludens latrunculis, jam vincit, jam vincitur, jam nec vincit, nec vincitur, ob solam varietatem combinandi figuras illas) ita ut Sol, carbo, canis, felis, stellæ, ac cimices, cuncta denique entia naturalia sint prorsus idem entitativè, ac quoad substantiam, nimirum athomorum congeries, & solum differant accidentali figura, motu, coordinatione, pluralitate, aut paucitate earumdem, aut diversarum athomorum. 3. Angelos, & homines non exerceri de novo, quoad entitatem actibus, intellectûs, aut voluntatis; alias producerent illos ex nihilo juxta solemnem illationem contrariorum, & consequenter crearent. 4. non suppetere in tota natura ullam rationem congruam ad probandum homines frui anima distincta à corpore, & consequenter, nec libero arbitrio, ut paulò ante dicebam. 5. Motus omnes, sagacitatem, gemitus, alacritatem, & similes operationes quas passim experimur in brutis, non procedere ab ullo principio substantiali vivificante illa membra, & belluas omnes *esse mera authomata omni sensu, & cognitione carentia*, quæ propositio non permittitur ingredi in scholas nostras. Sed actiones dictas esse non vitales; sed oriundas ex novis configurationibus, & combinationibus illarum earumdem athomorum. Et nil aliud à parte rei, quin unquam explicuerint hi Magistri, quænam sint illæ aliæ prodigiosæ combinationes extrinsecæ, quæ inducunt has alias combinationes quando cantat Philomela, v. g., & rudit ille alius: quando una animalia sagacitate mira capiunt alia: quando volucres multæ dexteritate tanta nidificant &c. quæ opera semper, & ubilibet provenientia ab his animalibus, licet non probent illa fungi discursu; at

digito ostendunt vivacem imaginationem aliquatenus similem ei, quam nos habemus inter dormiendum. Igitur hæc, & alia parum credibilia, quæ conglobabo infra, & longè difficiliora, quàm formarum substantialium existentia, quæ secum trahit systema athomorum, admittuntur ab his DD. quæ satis rationabiliter ostendunt illo non explicari *facilius*, & *clarius* phænomena naturæ, sed tale esse, ut declinandi ergo à levibus aliquibus umbris contra formas substantiales distinctas à materia prima, ad plures, & solidiores difficultates inducat, reddatque verum priscum illud. *Incidit in Scyllam cupiens vitare Carybdim*: seu. *Antra Carybdis adit, qui vult evadere Scyllam*.

37. Quarta ratio contraria est. Peripateticos non satis prospicere veritati antiquissimæ illius locutionis. *Formæ materiales educuntur ex potentia, ex sinuque materia*. Item fore, ut illæ producantur ex nihilo, & consequenter creentur si producantur de novo verè, ac simpliciter, quoad entitatem. Sed præterquamquod hæc duo non esse vera satis ostenditur, tum in actibus intellectûs, & voluntatis saltem primis, & in speciebus spiritualibus: tum in ipsis coordinationibus, combinationibus, ac configurationibus, quæ per hos Doctores sufficiuntur in locum formarum substantialium, quandoquidem istæ modalitates, quæ utique non sunt voces inanes, ac sine re, simpliciter de novo fiunt, quoad suam qualemcumque entitatem, quin propterea creentur, aut desinant educi ex potentia suorum subjectorum. Præter hoc, inquam, jam solvi nodum istum num. 17. & 18. sola explicatione philosophica, & scholastica istarum phraseon, quidquid sit de venustate metaphoræ latinæ. Quinta ratio eruitur ab his Magistris ex aliquibus experientiis ostendentibus, aut non esse formam substantialem, ubi esse videbatur, aut latere illam, quæ de novo apparet: & consequenter ostendentibus agentia naturalia nil aliud egisse, quam foras trahere, quod intus latebat. Experientiæ autem solent esse 1. Calybe percutiente silicem, emicant scintillæ, quænam est causa creata physicè producens de novo, & quoad entitatem illam formam ignis? Non motus, non collisio, non calor, quia hæc omnia sunt accidentia, & accidens non est virtus productiva substantiæ, ut nos dicimus. Non calybs, aut lapis, quia hæc duo non continent formaliter formam ignis, cum distinguantur specie ab illa: nec eminenter, quia non constat esse entitativè perfectiora igne. Ergo dicendum quod ignis ille actu formaliter erat in silice, & quod percussione evolvuntur particulæ componentes silicem, mutatur combinatio illarum, & educuntur particulæ ignis, quæ intus latebant. Idem quando duo pali fortiter perfricantur invicem.

38. Experientia 2. quando aqua aspergitur calci, hæc ebullit, & magnum in illa æstum experiri solemus. Quænam est causa productiva illius caloris? Non quidem aqua. Non calx ipsa. Ergo dicendum, quod ille calor non generatur de novo, sed quod intus erat in calce illa, & quod aspersione aquæ disjicitur coordinatio prior particularum calcis, & incipit alia, qua foras erumpit calor, qui intus latebat tacitus, ergo dicendum idem de aliis generationibus, nimirum non gene-

rari

rari de novo formas substantiales; sed fieri aliam combinationem particularum componentium illa corpora: & apparere quod prius latebat. Experientia 3. est ex alambico. Hujus namque activitate extrahuntur spiritus, sales, olea, vapores resolvendi protinus in aquas ex herbis, variisque aliis mixtis alambico superpositis. At nulla congrua assignatur causa, quæ producat de novo, quoad entitatem formas illas substantiales, ut satis probabile est: quandoquidem ignis, qui tunc est unica causa operans, non habet virtutem producendi aquam illam, & etherogeneos eos effectus. Ergo dicendum omnes illas actu formaliter præcessisse in mixtis illis; ea tamen combinatione, ac mixtione cum aliis, aut non apparerent, neque exercere possent suas vires: urgente autem activitate ignis; & dissoluta illa combinatione apparent, quæ prius celabantur. Ergo idem dicendum in omnibus aliis generationibus, quæ apparent novæ. Scilicet non esse novas, quoad entitatem ullius substantiæ, quæ producatur de novo, sed duntaxat quoad dissolutionem unius, & formationem alius combinationis illarum earumdem athomorum, sive particularum, quas Deus ab initio produxit. 4. experientiam afferunt machinæ artificialis. Vide quanta regularitate solent moveri rotæ horologii modò una sola, modò omnes, modò tardè, modò velociter, modò sonat, modò silet, modò sonat toties, & non pluries, modò pluries, & non solum toties: quin ibi sit aliqua substantialis forma distincta à combinatione rotarum, ponderum, & cæterorum, quæ artificium illud componunt. Cur ergo non potest contingere in totis naturalibus, sive viventibus, quales sunt canes, pisces, volucres, sive non viventibus, idem, quod in artificialibus: Nimirum in illis non esse ullam formam substantialem distinctam à combinatione tali, & tali, & tali alia, particularum, quibus constant illa corpora, ita ut ex vi unius combinationis unæ athomi forment illud, quod vocatur canis, & quoties durant in ea combinatione eliciant operationes caninas: ex vi aliùs combinationis athomi eædem, vel aliæ similes forment illud, quod vocatur arbor, & quoties durant in ea combinatione habeant operationes arboris &c. Deus autem fuerit quasi Magister, & Doctor horum viventium horologiorum, ac ita combinaverit ab initio unas portiones athomorum, ut semper sint arbores: alias, ut semper sint canes: alias ut semper sint aqua &c.

Caro lib. 1. philos. disp. ult. disqu. 1 & lib. 3. disp. 4. disquis. 1.

39. Pulchra sunt ista pro poemate fabricando. Item pro elegante discursu Rethorico. Non est dubium. At non videntur habere totam eam soliditatem, quam desiderant Philosophi, parum, vel nil curantes venustatem. Primò. Quia ingens fraus videtur committi ab his Doctoribus. Agglomerant enim difficultates omnes, atque experientias naturæ, quarum ratio humanum captum superat in quacumque sententia, ut constat ex reflexa experientia, & ex concione Dei habita ad Jobum, & amicos à cap. 38. & quarum explicatio æquali premit obscuritate, si non maiore, incedentes per istam viam innumerarum combinationum, neque nomine saltem notarum, innumerabilium athomorum æque ignotarum: atque Aristotelica explicatio premit in-

 ceden-

cedentes per viam materiæ, ac formæ. Et nihilominus coacervantes multitudinem hanc experientiarum, ut facit Basson in suo libro contra Aristotelem, formant numerosissimam phalangem, quasi determinatè contra Aristotelé,cum & ipsi non aliter respondeant eidem nisi cantilenâ solitâ *sic, & sic. Taliter, & taliter* combinatæ athomi. Adolescentes autem videntes tot cuneos experientiarum ægrè solubilium, credunt actum esse de Aristotele, nescientes illas difficultates æquè opprimere cunctas opiniones: & duntaxat evincere, quàm modicus sit humanus intellectus. Fraus est, sed nota, quia antiqua, imputare Adversario nævum, quem à te abstergere nequis. Secundò. Quia ista probant ad summum non posse probari metaphysicâ evidentia par ullum contradictoriorum ex isto systemate (maximè si non extendatur ad viventia sensibilia) super quo rationabiliter forsan queruntur Doctores contrarii, contra Peripateticos aliquos, qui fervore disputationis correpti innuunt, tantà evidentiâ metaphysicâ esse falsum systema istud, quantâ est falsum, rem *simul esse, & non esse*. At ex hoc nullum argumentum solidum sumi potest ad rem de facto, ut supra dixi num. 5. & 24. Tertiò. Paritates, & exempla sunt bona ad explicandum res difficiles, quæ jam aliundè factæ sint probabiles. At ex tribus, aut quatuor paritatibus, idest ex casibus particularibus, in quibus, aut non datur forma substantialis specialis, aut non producitur de novo, quoad entitatem, deducere canonem universalem pro omnibus prorsus entibus naturalibus, & quærere disparitatem si negetur illatio: non videtur congruum. Nam similiter poterat quis non tam philosophari, quam ludere. Quatuor, imò plura animalia (nempe humana omnia) sunt ex se ab intrinseco apta ad habendam concionem. Ergo omnia, nempe canes etiam, & vulpes. Cedo disparitatem. Item aliqua corpora, nempè syderea sunt ex se idonea effundendo lucem. Ergo omnia, nempe carbones, & atramentum. Cedo disparitatem. Item multa corpora inserviunt nutritioni, & palato. Ergo omnia, nempe saxum, & ferrum. Cedo disparitatem. Quemadmodum ergo in his, & similibus ineptis, non est alia disparitas inter illos casus particulares, & cæteros omnes, nisi dispar natura rerum per experientias nota nobis. Ita in exemplis istis non utique spernendis, non est alia disparitas ad reliqua entia naturalia, quam dispar natura unorum, & aliorum, quam disparitatem assequimur partim per experientias istas, quæ objiciuntur, partim per rationes, & absurda, jam producta. Egregiè profectò repulit Augustinus, licet rem gravioris momenti tractans, illos qui ex uno, vel altero casu particulari formant regulas universales. *Quando Deus voluit*, ajebat, *etiam jumentum mutum rationabiliter est locutum. Nec ideò sunt admoniti homines in deliberationibus suis etiam asinina expectare consilia*.

Epist. 57. ad Dardanum.

40. Igitur respondens in genere istis, & similibus experientiis particularibus permitto illas, & nego consequentiam universalem, quam affectant hi Magistri. Disparitas est, quia ex particularium istarum veritate experientiarum non sequuntur decem absurda, quæ protuli à

num.

num. 27. ex universali compositione omnium entium naturalium ex solis athomis sic, vel sic combinatis. Videlicet 1. quod tandem isti Authores fatentur compositionem in ente naturali ex materia, & forma in genere: & tota diversitas stat in eo, quod Peripatetici censent hanc formam esse substantialem distinctamque ab athomis, seu particulis materiæ. Cartesius verò, & Gassendus esse accidentalem utpote consistentem in motu, figura, vel combinatione athomorum. Saguens autem cum Maignano esse substantiam indistinctam respectivè ab athomis. Hic autem videtur levis fructus, & non respondens tanto labori discedendi à communi judicio Philosophorum, qui per tot sæcula floruerunt. 2. quod ultra quatuor elementa communi mortalium judicio admissa, multiplicantur per hos duos Magistros saltem 30. alia (quæ etiam vocant ipsi elementa) sine nomine, sine explicatione specifica quidditatis tot novorum elementorum. 3. quod eandem multitudinem, & consequenter confusionem, quam Peripateticis exprobrant ob tot formas substantiales, quas hi defendunt, intrudunt ipsi in tot novis elementis, in tot *sic*, & *sic*: in tot *taliter, non taliter* combinatis athomis, in tot combinationibus athomorum (vide num. 25. & 34.) quot necessarias putant ad multiplicatem entium naturalium, quæ experimur. 4. quod cum caro canina, felina, equina, lupina crescat, & augetur pane, carne, herbis, quibus illæ bestiæ, & nos etiam vescimur: si illud incrementum non aliter contingat, quam excitando, & movendo particulas caninas, & felinas, quæ actu formaliter latent in eis alimentis, sequetur nos ali pane, carne, herbis refertis magna quantitate particularum caninarum, felinarum, vulpinarum &c. 5. quod aquila, & testudo, vinum, & aqua, aurum, stannum, Sol, & Titio, omnia demum mixta non plus differant invicem, quam harum earumdem rerum picturæ, ac effigies. Nimirum accidentaliter dumtaxat ob diversas combinationes eorumdem colorum, aut motuum, aut partium. 6. quod cum ens naturale humanum non constet solis athomis istis; sed forma substantiali, etiam ab illis distincta: & non profertatur positiva efficax ratio pro exceptione aliorum, dicendum est idem de aliis. 7. quod admissa ista Philosophia universali, non restat ratio ulla naturalis ad probandum hominem gaudere anima rationali distincta à materia, & consequenter gaudere libero arbitrio, & anima immortali. Quæcumque enim dicunt hi Doctores, negandi ergo, alias formas peripateticas, prorsus impune dicere potest quisquis neget animam rationalem stando solis principiis naturalibus. 8. quod agentia naturalia nunquam facerent aliquid aliud, quam ludere athomis, sic, & sic combinando illas, sicut pueri ludunt lapillis, & viri latrunculis sic, & sic combinando illos. Et istud *sic*, & *sic*: ista combinatio, quæ paulò ante non erat, modò autem est verè, ac simpliciter, à quo fit? Quod positivum efficax profertur argumentum, ut non fiat ab illa causa creata, à qua fieri testantur oculi, sicut profertur in aliis casibus in quibus oculi verè fallantur: Si autem istæ combinationes fiunt à causa creata, cum illæ non sint purum nil, retorquentur in eis rationes contrariæ. 9. quod ple-

Saguens ubi sup.

raque

raque argumenta istorum Doctorum instantur in actibus intellectus, & voluntatis, quos de novo quotidie eliciunt, quoad entitatem absolutam, vel modalem Angeli, & homines. 10. quod entia naturalia substantialia componentur intime essentialiter, ac non purè de connotato, per accidentia quædam, nimirum per istos motus, combinationes, & configurationes. Demum quod expungendus esset conceptus viventis huc usque admissus, nempe *movere se ab intrinseco*, seu *Operari à se, in se, & per se*. Vel dicendum animalia terrestria, volatilia, aquatica, quorum unaquæque species, & unumquodque individuum, tam multas, & dispares habet operationes suæ vitæ decursu, non esse viventia nullatenus cognoscitiva, sicut non est horologium. Sed machinas quasdam, ut multi ex his Magistris docent cum illo Medico Pereyra Galleio, inanimes, ita ut, quando canis currit alacer ad sibilum heri, quando ipsi caudâ blanditur; quando videns elevari virgam se sternit, quando videns puerum inclinari ad saxum, fugit, quando videns panem lætatur &c. ista inquam omnia, & altiora alia, quæ fiunt à Vulpe, à Simia, ab Elephante, fient ab illis corporibus sine ulla prorsus cognitione, appetitu, timore, gaudio, & non aliter quam motus rotarum fit à pondere horologii. Quod grande lucrum provenit Philosophiæ, aut Theologiæ, aut Reipublicæ civili ex isto asserto. Quod ponderosum argumentum erutum ex metaphysica, ex physica, ex Prudentia, ex aliisve dignis Principiis, producitis ad istud probandum? Certè, quod non sequantur evidenter duo contradictoria: quod sit metaphysice possibile, nihil probat, quia ut jam dixi, multum probat. Hæc igitur absurda, quorum absurditas, & illatio licet non sint, tam metaphysicè evidenter, sicut, *quodlibet est, aut non est*, sunt tamen satis prudentiales (quod sufficere debet ingenuo, & probo Philosopho ad formandum judicium rationale) Hæc, inquam, legitimè inferri videntur ex universali compositione solarum athomorum, sed non inferuntur ex istis tribus, aut quatuor experientiis particularibus. Ergo ratio, quæ impugnat illam universalitatem, non impugnat hanc singularitatem. Ergo est disparitas inter utramque.

41. Sed ex superabundantia evolvamus singulas istas experientias. Ex speciali duritie, ac puritate Calybis, ex speciali etiam duritie siccitate, & acuminatione silicis provenit, quod si illo tantilla vi percutiatur hic, in subtilissimum pulverem redigantur hujus portiunculæ aliquæ sulphureæ (fœtor solet indicare sulphur sparsum per silicem specialiter) Hæ portiunculæ calefiunt perfricatione, seu percussione illa repentina. Hic calor non sufficeret in alio subjecto pro forma ignis; ast in subtilissimo illo sicco, & sulphureo pulvere sufficit. Tunc sic. Peripatetici pars judicant accidentia esse virtutem physicè productivam substantiæ. Ecce juxta hos causam illius scintillæ, nempe calorem in subjectulo illo disposito. Pars existimant accidentia, quippe, quæ nec formaliter, nec eminenter continent physicè perfectionem substantiæ, non esse virtutem productivam hujus neque nomine proprio, neque nomine alieno, quia hæ nominationes valent quidem pro rebus

civi-

civilibus, & politicis; non pro physicis. Quocirca hi ajunt Deum, ut pote anthorem naturalem producere illas particulas formæ ignis indulgendo naturali connexioni illius caloris in illo subjecto disposito. Quod nam hinc absurdum? Nonne solus Deus ultimò efficaciter destruit quemcumque effectum naturalem, qui destruitur; siquidem postquam causæ naturales fecerunt omne quod possunt in ordine ad destruendam rem, adhuc potest Deus illam conservare, & tunc demum corrumpitur, quando Deus cessat ab illius conservatione indulgendi ergo causis contrariis conservationi ei? Nonne Deus concurrit immediatè cum omni causa secunda ad hujus effecta? quid mirum quod interdum ipse solus producat illa, nempe quando ex una parte datur naturalis connexio cum illis, & ex alia non adest causa creata proportionata. Quæ principia metaphysica, aut physica, aut moralia collabentur?

42. Non est profecto Philosophi recurrere ad Deum solum indiscriminatim pro quovis effectu naturali. Est tamen Philosophi Christiani recurrere ad solum Deum, quando concurrunt hæc tria. Videlicet novus aliquis effectus. Connexio naturalis cum illo. Et absentia causæ secundæ proportionatæ. At facilius esse, ajunt, recurrere ad particulas ignis sparsas per silicem, & evocatas per Calybem. Non video istam majorem facilitatem reclamantibus rationibus supra datis. Sed esto. Num propterea quando ignis comburit lignum, nil aliud facit, quam evocare particulas, & athomos ignis sparsas prius in ligno? Num quando tot myriades herbarum, & arborum convertunt terram, & aquam in propriam substantiam, nil aliud faciunt quam avocare frumentum v. g. hordeum, uvas, ficum, pyrum, cerasum &c. sparsa per illam massam ex terra, & aqua? Num quando canis, equus, & bos, & asinus convertunt alimentum in propriam substantiam, nil aliud faciunt quam extrahere carnes caninas, equinas, bovinas, asininas actu physice formaliter in minimis particulis sparsas per alimenta illa, quibus nos etiam vesci solemus? Casus particulares impares esse fundando regulas philosophicas universales, sæpe ostendi.

43. Ad secundam experientiam de aqua aspersa calci, respondeo causam illius majoris æstûs posse esse particulas ipsas caloris sparsas per totam illam glebam, comparatasque, vel in visceribus terræ, ex qua abscissa est calx, vel in fornace cujus diuturno igne fuit cocta: quæ particulæ excitatæ adventu hostis exardescunt per antiperistasim, sicut ipse ignis fornacis ob eandem rationem exardescit, quando aspergitur aqua. Et sicut animalia rationalia, & irrationalia naturaliter contrahuntur, & uniunt magis suos spiritus resistendi ergo illi inimico per quem invaduntur. Potest item major ille æstus provenire ab interna commotione particularum calcis, quæ ob specialem rationem amicitiæ, vel inimicitiæ, quam habent cum aqua (experientia quippe docet calcem multò magis idoneam esse quam gypsum ad fabricas expositas aquæ) excitantur, commoventur, perfricationeque unarum cum aliis excitant illum calorem. Abundat enim calx, spiritibus salis, aut vitriolis, aut utriusque quoniam facili negotio corrodit, & absumit carnes,

nes cadavericas, & vivas. Spiritus illi excitati per aquam possunt ciere æstum illum. Hinc autem quomodo infertur viventia, quæ alimentis crescunt substantialiter, nil aliud facere, quam excitare, commovere, & educere carnes caninas v. g. lupinas, vulpinas, taurinas actu formaliter minutatim sparsas in alimentis illis? Neque prodest dicere cum Saguens ejusmodi entia naturalia fieri proximè immediatè ex semine, remotè autem ex athomis primitivis, quoniam de isto semine redit eadem difficultas: siquidem nil est aliud à parte rei juxta sententiam contrariam, quam congeries ex primitivis athomis initio mundi creatis per Deum, & *sic*, aut *sic*, aut *sic* combinatis.

41. Ad tertiam, & quartam concessis præmissis, nego ultimam consequentiam; quoniam ut jam dixi num. 39. si ex uno, vel altero casu particulari elicere valeret canones universales posset quipiam sic arguere, aut potius jocari. Magnes habet congenitam virtutem dirigendi acum nauticam in polos ergo etiam omnes lapides. Cedo disparitatem. Item aurum pollet intrinseco valore, ut 4. v. g. ergo etiam plumbum. Cedo disparitatem. Caro gallinacea est salubris. Ergo etiam canina, & asinina. Cedo disparitatem. Idem dico de horologio aliisque machinis artificialibus, quibus abutuntur aliqui ad probandum animalia irrationalia, nil aliud esse, quam massas athomorum *sic*, & *sic* dispositarum, de quo relege num. 40. Exemplum alambici probat, quod dicebam num. 40. videlicet pleraque ne dicam omnia entia naturalia, quæ experimur, esse moles quasdam, sive massas, sive completa coalita *integraliter*, ex multis etherogeneis particulis, quarum unaquæque habet suam formam substantialem, aut elementi, aut mixti (v. g. formam aquæ, formam spiritus vitalis, spiritus animalis, formam abdominis, formam lactis, formam humorum corporis) & insuper ex forma substantiali totali, atque completa propria omnium mixtorum illius speciei (sola enim quatuor elementa, ubi fuerint pura, & simplicia, constant materia, & una sola forma substantiali informante omnes, & singulas partes illius materiæ) & coadunante omnes illas formas partiales. Destructa autem hac forma totali per activitatem ignis alambici v. g. penetrantis usque ad intima viscera rei superpositæ, solvitur unio, hoc est exsiccatur succus, & viscus illorum mixtorum, quæ componebant integritatem corporis illius, & incipiunt singula apparere. Ubi adverte exemplum istud, & similia alia duntaxat valere ad ostendendum resolutionem entis artificialis, nec non entis naturalis, *quoad partes integrantes*; secus, *quoad partes essentiales*, juxta num. 31. Sic ex eo, quod homine dilaniato restent viscera, ossa, & similia non sequitur illum componi *essentialiter*; sed *integraliter*, dumtaxat his rebus.

Hinc

§. IV.

45. HInc 1. elicitur reflexus discursus, non quidem juxta principia metaphysica, sed juxta prudentialia in favorem Peripateticæ scholæ. Quoties contra sententiam per multa sæcula habitam, non à vulgo, sed à summis viris, inducitur de novo alia docens non meram metaphysicam possibilitatem, sed actualem existentiam factumque ipsum; quæ alia ex una parte habet eandem difficultatem, quam exprobrat antiquæ: Ex alia non affert secum specialem utilitatem humano discursui, & speculationi. Ex alia affert secum specialia absurda. Et demum nil demonstrat contra illam veterem: hæc vetus præponenda videtur juxta rectam rationem, quia pro ipsa stat possessio: & altera, quæ de novo inducitur, aut suscitatur, deserenda videtur. Hoc non est principium metaphysicum. Fateor. Ast jam notavi initio absurda, quæ honorem adiment intellectui non acquiescenti, nisi evidentiis metaphysicis, aut physicis. Sed sententia Peripatetica circa principia entis naturalis per multa sæcula fuit habita à summis viris, ut constat. Ista verò de novo inducta, aut resuscitata, laborat quatuor his vitiis. Nam in primis eandem multitudinem, imò longè majorem, ut dix num. 34. & consequenter confusionem, ac difficultatem, quam exprobat antiquæ super tanta, & tanta multiplicitatè formarum substantialium patitur ipsa in multitudine, & consequenter confusione elementorum: triginta enim quibus fortè hanc rem componi posse putat Saguens sufficientia sunt, cum suis combinationibus ad gignendum sufficientem confusionem, nec non in multitudine combinationum, & configurationum athomorum, quæ sanè anonymæ, & consequenter inexplicabiles combinationes, tot esse debent, quot esse dicuntur formæ substantiales, & in unaquaque sunt illa quatuor, quæ notavi n.25. & 34. uno cum discrimine, quòd Peripatetici uno verbo explicant formam substantialem, v. g. arbor, fructus, saxum &c. Contrarii autem *athomi sic, & sic disposita, aut mota faciunt arborem*. Quodnam est istud *sic, & sic*, quo nomine latino, aut græco, aut hebræo, aut saltem arabico, explicant illud nobis? Nescitur. Item athomi *sic, & sic* combinatæ, aut motæ faciunt canem, sic autem, & sic faciunt felem. Quodnam est istud *sic*, istud *aliter*? Si non suppetunt verba latina, explicetur Hispanicè, explicetur Gallicè, explicetur Italicè, explicetur Germanicè: nam per viam *sic, & sic, aliter, & aliter* non assequimur rudiores istam magnam claritatem explicandi phenomena naturalia. Sed explicari nescitur. Si dixeris, unum *sic, & sic* vocari canem, & alterum *taliter, & taliter* vocari felem: habebo, majorem claritatem promissam reduci ad hanc. Hoc ens naturale est canis, & non est felis, quia athomi habent combinationem, quæ faciunt canem, & non quæ faciunt felem. Magnus excessus perspicuitatis? Item, *tot, & tot ele-*

Saguens disp.1.phys. sic. art. 4. n.21.

menta faciunt Solem, tot autem, & tot vespertilionem. Quænam ex illis 30. sunt ista elementa? quot sunt ista *tot, & tot*? Nescitur. Quatuor elementa omnes ab infantia novimus. Istud autem quintum, quodnam est? quomodo propriè vocatur, & quodnam est septimum ex istis elementis? quod nomen proprium habet, quas virtutes vigesimum primum? explicetur quidditas decimiquinti. Quid est à parte rei vigesimum nonum elementum? Nescitur. Hoccine est clarius, felicius, & brevius explicare entia naturalia? ex mixtione quinti, septimi, noni, ac trigesimi istorum elementorum quodnam ens naturale resultat? Si prævalet sextum elementum, sileat vigesimum octavum, crescat decimumquintum, & decrescat vigesimum, quid fiet? Certè neque adversarii, neque nos respondere possumus. Idem dico de opinione Cartesii. In formationibus vulpis, & gallinæ, lupi, ovis, philomelæ, & Corvi, quot, & quæ athomi adhærent sibi antrorsum? quot, & quæ dextrorsum? quot, & quæ moventur hac? quot, & quæ illac? Nescitur. Et nihilominus utrique hi DD. *clarius, simplicius, & brevius*, explicant entia naturalia? quando canit philomela, & rudit ille alius, quæ & quorsum moventur athomi unæ, quæ & quorsum moventur aliæ. Non possum credere Systema istud facilius, & felicius explicare phænomena naturalia. Ergo ista opinio eodem laborat nævo, quem sugillat in vultu æmulæ suæ, & videtur renovare casum festucæ, ac trabis. Trahit secum præterea, quod tota compositio non solum externa, & accidentalis, qualis est figura; sed intrinseca etiam substantialis, & essentialis entium naturalium fiat potius per formas accidentales, quales sunt istæ combinationes athomorum similium, vel dissimilium, quam per specificas formas substantiales. Nullam insuper specialem affert secum utilitatem humano discursui, ut explicui num. 28. Rursus opinio ista affert secum specialia illa absurda, quæ proposui ab eodem num. 28. & conglobavi num. 40. Demum nil objicit sententiæ antiquæ, quod aut sola explicatione illius grammaticæ philosophicæ. *Fieri ex aliquo*. *Fieri ex nihilo*. *Educi de potentia sinuque materiæ*. Non solvatur sufficienter, ut solutum est num. 16. & seqq. Aut ostendendo non esse bonam consequentiam à tribus, quatuor, vel pluribus experientiis particularibus ad Canones penitus universales pro cunctis penitus entibus naturalibus, ut ostendi à num 39. Aut explicando, quænam sit, & quænam non sit illa resolutio, quam experimur entium naturalium, ut explicui num. 30. & 44. Ergo juxta rectam rationem, & omnibus pensatis vetus sententia Peripatetica circa compositionem intrinsecam, & *essentialem* entium naturalium præponenda videtur isti de novo inductæ, aut resuscitatæ.

Matth. 7.

46. Hinc 2. refellitur similiter sententia chimicorum ajentium. Prima principia omnium entium naturalium esse hæc sola tria. *Sal, Sulphur, & Mercurius*: eò quià, ut constat formaliter, aut arguitivè ex alambico, quando corrumpuntur entia naturalia in hæc sola tria resolvuntur. Sanctum verò est his omnibus Philosophis prima principia physicè constitutiva esse illa in quæ ultimò resolvitur res, quoad sensum.

Porrò

Porrò *salem* intelligunt rem illam fixam, concretam, & duram, quæ restat post resolutionem entis naturalis, & quæ est quasi terra. Et hanc vocat P. Cabeus materiam primam non *chymericam*, qualis docetur à Peripateticis, sed physicam. Sulphur intelligunt partem illam vivacem, quæ activitate ignis v. g. disjungitur à parte altera terrea, & abit in auras, vel fumos, & vocari solet spiritus ob suam subtilitatem, & illam vocat idem author formam physicam, cumque hæc sit multiplex juxta multiplicitatem entium naturalium, ideo non est idem, sed multiplex sulphur in toto numero illorum. Denique mercurium intelligunt humorem illum, quasi crassum, & pingnem, qui alias dici solet *humidum radicale*, sine quo res in pulverem, & auram redigerentur quo sulphur inhæret sali, idest forma materiæ, & hunc humorem vocant unionem. Constat igitur juxta hos authores omne ens naturale materià, forma, & unione; sed his verbis dant significationem longè diversam ab ea, quam eisdem dant Peripatetici, cum aliqua tamen Analogia ad salem, mercurium, & sulphur verum: item ad materiam, formam, & unionem veram.

P. Nicolaus Cabeus 1. meteor. text. 40.

§. V.

47. REfellitur inquam. Tum quia, ut sæpè dixi aliud est resolutio in partes integrantes (& hæc non venit ad rem præsentem, quia non has, sed partes essentiales, essentialiterque constitutivas disputamus.) Et hæc est resolutio, quam sensu experimur fieri per alambicum similiaque instrumenta, unde solum habebitur entia naturalia componi *integraliter* sale, sulphure, ac mercurio istis, sicut animal componitur manibus, pedibus, hepate, corde &c. Aliud verò resolutio in partes essentiales, essentialiaque constitutiva, vi quorum unum ens naturale specificè distinguitur ab altero, & non tantum ob accidentalem combinationem athomorum; sed essentialiter omninò, ut hæc carta distinguitur à Sole, canis ab Aquila &c. Hanc disputamus, & hanc non experimur sensu, sed ratione deprehendimus. Sicut non experimur sensu, sed ratione quoque naturali deprehendimus resolutionem hominis in corpus, & animam spiritualem, & immortalem, quam sanè non experimur sensu, postquam homo mortuus est. In hac autem resolutione non perseverat omne, quod essentialiter componit rem, ut dixi num. 31. Si enim omnia penitus perseverarent, perseveraret quoque res ipsa, & consequenter non corrumperetur. Ergo ex eo, quod post resolutionem entium naturalium experiamur ista tria, & non formam ullam substantialem (quam immeritò vocat ille author rem metaphysicam cum sit res physica, & realis) quia hæc si fuerit spiritualis non potest percipi sensu, si materialis non potest naturaliter perseverare separata à materia: ex hoc inquam, neque sequitur illa tria esse constitutiva essentialia, neque sequitur formam specialem physi-

physicam, & substantialem non esse principium intrinsecum entium naturalium. Argumentum hoc petitum ex his, quæ perseverant post resolutum ens naturale, est magna quædam res passim objecta ab omnibus contrariis Aristotelis, quoad compositionem entis naturalis: & ideò oportet esse benè notam. Resolutio namque ista est in partes integrantes, sine quibus nequit naturaliter existere ens naturale. Ast non est in partes essentiales, quoniam sine isto sulphure, aut spiritu, qui avolat, sine isto mercurio, seu humido radicali poterat Deus miraculosè, absque omni contradictione conservare quidditatem istius ejusdem entis naturalis v. g. humani. Unde sicut ex eo, quod illo membratim discerpto restent manus, pedes, caput, digiti &c. Non arguitur illum componi *essentialiter*, sed solum *integraliter*, ex his, ita in aliis entibus naturalibus evenire solet.

48. Tum quia, quando homo cessat à suis actibus intellectus, aut voluntatis spiritualibus, sive bonis, sive malis, quod sulphur, quis sal, quis Mercurius restat ex illis, & eorundem intrinsecè constitutivis? & tamen illi corrumpuntur, quia cum non fuerint producti per creationem non annihilantur. Ergo stat corruptio sine resolutione in ista tria. Ergo ista resolutio non est universale indicium corruptionis, & consequenter neque constitutionis intrinsecæ illius, quod corrumpitur. Cur ergo debet esse indicium constitutionis entium naturalium, quæ modo disputamus? Tum quia admissa ista Philosophia cur non dicet homo negans immortalitatem animæ rationalis, aut de illa dubius, contingere idem in morte hominis. Nimirum restare salem, idest terreum corpus, abire in auras sulphur, & exiccari mercurium, idest humidum radicale. Et consequenter hominem mori omninò, sicut canem, & componi similiter ex sale, sulphure, ac mercurio solis; cum hoc tantum discrimine, quod sulphur humanum sit nobilius canino. Quo argumento naturali compescemus hunc? Ergo admissa ista philosophia non restat argumentum philosophicum ad probandum hominem constare anima pollente libero arbitrio, atque immortalitate. Tum quia iste sal, istud sulphur, iste mercurius, aut sunt res compositæ ex materia, & specifica forma substantiali, aut non, sed res prorsus expertes hujus compositionis. Si primum, id est, quod dicunt Peripatetici. Si secundum, rogo iterum. Ista sulphura sunt omnia ejusdem penitus speciei, vel diversæ. Si primum, relabimini in sententiam Cartesii, & Gassendi componentium totam diversitatem entium naturalium per diversitatem combinationum, & configurationum rerum, seu athomorum similium, quæ combinationes tot esse debent, & consequenter tantam, ut ajunt, confusionem gignent, quot sunt formæ substantiales componentes innumeras species entium naturalium. Si secundum, itis in sententiam Magnani, & Saguens, & multiplicatis supra quatuor nota elementa, tot alia, quot sunt formę substantiales Peripateticæ. Utrovis autem modo obnoxii estis decem illis absurdis, quæ supra elicui, ex utrorumque illorum DD. sententia. Mitto textus aliquos Aristotelicos objici solitos contra formas substantiales, & sic indirectè saltem in favorem athomorum, jam harum,

rum, jam illarum. Quia illos explicatos invenies apud P. Benedictis, & actum agere non juvat. *P. Benedictis lib. 1. Physic. c. 7.*

49. Hinc 3. resolvuntur argumenta contraria. Videlicet. Formæ materiales educuntur è sinu, ex potentia materiæ. Ex nihilo nihil fit. Rem creari est produci ex nihilo. Hæc jam sunt soluta num. 16. & seqq. Item primarium aliud scilicet, unumquodque componitur ex eis, in quæ resolvitur explicatum est num. 31. & rursus 47. Objicit alia Magister Saguens. Multis illis idest 30. elementis initio conditis convenit notio primorum principiorum. Non latuit eum falsitas suppositi, qua laborabat hæc propositio, quippe, quæ supponit multitudinem illam elementorum, quorum unumquodque constaret indivisibilibus particulis (& hanc physicam indivisibilitatem ego quoque admitterem in continuo) quarum unaquæque haberet intrinsecè virtutem, & activitatem, quam Peripatetici dant formis substantialibus: & hanc suppositionem nego ob decem illa absurda. Hac de causa subjungit se loqui conditionatè, scilicet eas elementares particulas, *si dantur*, esse physica rerum naturalium principia. Sint conditionatè; at modo non disputamus *quod esset* in alia rerum peristasi, sed *quod est* in præsenti. Cumque cætera hujus authoris argumenta procedere debeant juxta hanc suppositionem idcircò Peripateticis non officiunt, donec positivè efficaciter probetur, Deum ab initio creasse illam elementorum multitudinem, cujus uniuscujusque particulæ habeant respectivè illam virtutem, quam nos damus formis substantialibus contra quam multitudinem sunt decem illa absurda. *Saguens disp. 1. physic. art. 4. n. 11.*

50. Objicit 2. Res naturales ex eis fiunt tanquam ex principiis intrinsecis, in quæ sola resolvuntur. At in sola elementa resolvuntur. Quoniam si resolvuntur in alia, quæ possint ulterius resolvi hæc erunt mixta. Unde necesse est, quod resolvantur in alia, quæ nequeant ulterius resolvi, & quæ eo ipso sint elementa. Resp. argumentum prout jacet, non est contra nos fatentes ens naturale componi ex duobus elementis, seu primis principiis, quorum unum vocatur materia prima, alterum forma substantialis, & consequenter in hæc duo divinitus saltem posse resolvi ens naturale, si videlicet Deus soluta unione animæ equinæ, cum materia, ambas sic præcisè conservaret: & demum fatentes hæc duo non posse ulterius resolvi in aliud, quod sit materia, aut forma. Sed quia Author hic loquitur non de his, sed de suis plurimis, hoc est triginta elementis, quarum combinatione putat fieri entia naturalia, distinguo majorem doctrinâ toties datâ: ex principiis intrinsecis *integrantibus* concedo majorem in eo sensu, in quo homo intrinsecè componitur ex carne, ossibus &c.; sed hæc principia non disputamus modo. Ex principiis *essentialibus*, in quæ sola resolvitur, nego suppositum majoris. Quoniam non est concessum causis sublunaribus, aut experientiæ resolvere ullum ens naturale in *sola* sua principia essentialia, nempe in solam materiam, & solam formam. Quoties enim deficit unio hujus cum illa deficit ipsa quoque, si fuerit materialis, sicut contrarii ajunt, deficere priorem combinationem atho-

mo-

morum; sin verò spiritualis perseverat quidem, sed non cadit sub sensu, & insuper materia, vel aquirit illam novam formam (sicut ajunt aquirere novam combinationem) cujus generatio fuit corruptio prioris: vel retinet priorem formam partialem, & subordinatam, quam prius habebat. Cum ergo nunquam experiamur ultimam resolutionem, usque ad primas partes essentiales, idcircò experientia resolutionum, seu corruptionum entium naturalium, licet juvet ad cognoscendum partes, seu principia, seu elementa intrinseca *integralia*, non juvat, ut cognoscamus sensu *essentialia*. Poterat insuper negari absolutè illa major, quia non semper rerum resolutio est exhibitio eorum quibus constant, ut dicit hic Magister. Quia ipsa combinatio athomorum, cum non sit chymæra, res aliqua est, sive absoluta, sive modalis. Et tamen quando destruitur non exhibentur omnia quibus constat. Si enim omnia exhiberentur, nullum deficeret; ergo perseverarent omnia omninò illius constitutiva, ut quod, ut quo, secundum rectum, secundum obliquum, secundum explicitum, & demum secundum totam catervam terminorum qui solent intrudi. Ergo perseveraret ipsa combinatio. Ratio autem est, quam dedi supra. Nil exhibetur caditque sub sensu, quando deficit, Sed aliquod essentiale constitutivum rei velut *quod*, vel ut *quo* deficere debet quoties res deficit. Ergo aliquod constitutivum essentiale rei non potest exhiberi quoties deficit res. Ergo hujus defectus, sive resolutio non semper est exhibitio eorum omnium quibus constat.

51. Objicit 3. Elementa sufficiunt ad mixtorum physicam compositionem, ergo ad physicam rerum naturalium constitutionem. Antecedens, inquit, concedi ab omnibus Peripateticis. Nego utrumque. Quoniam vel sermo est de his solis quatuor elementis notis. Vel de plurimis illis, quæ docet ipse author cum suo Magistro Magnano. Si hoc: Peripatetici negant istam multitudinem, & qualitatem elementorum; Si illud: Peripatetici ajunt esse multas formas substantiales constituentes mixta naturalia distinctas à quatuor elementis. Quod si voce illa *elementa* utatur hic author in genere, præscindendo ab hoc, quænam sint talia elementa, antecedens est verum, nam materia, & forma sufficiunt ad mixtorum physicam compositionem. Sed difficultas est quænam sint elementa? Objicit 4. Varietas, & multitudo mixtorum non poscit tot elementa, quot aliqui objiciebant illi, sed fortè sufficiunt 30. elementa juxta regulas combinatorias. At cur non admittat 30. saltem formas substantiales pro simili multitudine mixtorum? Triginta ista elementa, quo positivo efficace argumento probantur contra communem mortalium sensum, ante Cartesium? Cur triginta, & non triginta unum? quale est decimum tertium, ut supra quærebam? quam naturam habet vigesimum? quas proprietates habet decimum? quod proprium saltem nomen habet octavum, præter hoc valdè commune? Ex istis 30. elementis, quod novum lumen verum, quæ utilitas specialis derivatur in Philosophos, ut ratione illius deseratur Philosophia, quæ per tot sæcula summis viris visa fuit consentanea veritati? Igitur con-

concludo eàdem sententià, à qua sum exorsus. Nimirum si hi Doctores tradant hoc systema, ut purè metaphysicè possibile in alia rerum hypothasi, annuo. Si, ut de facto absolutè existens renuo propter rationem datam num. 45. recapitulantem priores.

52. Objicitur 4. Possibile est metaphysicè, quod omnes illi motus, & actiones, quas notamus in cane, in simia, in elephanto, & in cæteris bestiis sint sicut motus regulares horologii, & similium machinarum, oriundi sanè ex sola tali, ac tali combinatione talium, & talium partium, ac instrumentorum. Ergo possibile est, quod omnes bestiæ, nil aliud sint, quam talium, & talium partium combinatio, & coordinatio. Ergo dicendum, quod ita contingit, & negandum ibi esse formam ullam substantialem specialem, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate. Permissis prioribus, nego ultimam consequentiam. Tum quia repugnat scriptura, inquiens. *Producant aquæ reptile animæ viventis*. Item. *Creavit Deus cete grandia, & omnem animam viventem, atque motabilem*, & passim alibi docens animalia, & volatilia &c. esse viventia: & consequenter non esse machinas quasi artificiales. Tum quia posset idem dicere quispiam alius de homine, stando soli rationi philosophicæ, videlicet humanas omnes operationes non esse oriundas à speciali forma substantiali; sed à specialissimis combinationibus specialium quarumdam athomorum, & poterat explicare phænomena cuncta humana istis eisdem exemplis. Ergo ista multum probant. Ergo nil. Tum quia quot, quam ridicula, & quam adversa reipublicæ humanæ sequerentur absurda ex eo, quod admitterentur, ut de facto existentia, quæcunque ingenium solum dicit esse metaphysicè possibilia? Quæ duo contradictoria sequerentur ex eo, quod non sit in rebus iste Sol, quem nobis videmur cernere, sed tota visio hæc nascatur ex quadam combinatione rerum, sicut visio colorum Iridis, & colorum similium, per vitrum triangulare? Relege num. 24. nec non 5. & seqq. tum quia sicut non sunt multiplicanda entia: ita neque virtutes, ac perfectiones sine necessitate. Quæ ergo necessitas urget, ut ponamus 30. illa prima elementa, quæ ponit Saguens, aut, ut soli accidentali combinationi, & figuræ athomorum adscribamus virtutem, ac perfectionem faciendi tot, ac tam miros effectus diversos, quos experimur in brutis? Tum quia entia ista, ut talia, atque ut specificè distincta mutuo, constitui debent per specialem formam *substantialem*, aut per specialem combinationem athomorum. Non per hanc, quia ut pote consistens in tali figura, idest distantia partium, est entitativè accidentalis cum entia ista sint substantialia. Ergo per illam. Objiciunt demum phalangem illam rationum, quibus probari solet, repugnare creaturæ vim creandi. Sed illas omnes explicui in Prodromo dist. 4. à num. 94. Et addo illas non venire ad rem præsentem: quia facere de *novo* non est *creare*, ut isti credunt, & ego toties refelli explicatione solà vocum.

Gen. 1.

CAPUT

CAPUT TERTIUM.

Quænam sint prima principia entis Naturalis.

53. UPLICITER considerarunt, quia voluerunt, Philosophi ens naturale. Primò *in facto esse*, & hoc est, quod absolutè, & simpliciter est ens naturale v.g. homo ipse, lignum ipsum, ignis ipse &c. Secundò *in fieri*. Et hoc non tam est ens naturale, quam fieri, sive *produci*, sivè *generari* ens naturale. Hoc *fieri* potest considerari tripliciter. 1. in fieri *per generationem præcisè*, quando nimirum in eodem primo instanti, in quo producitur materia, in ipsa, & ex ipsa (in sensu tamen exposito num. 17.) producitur forma, ut contigit initio mundi, nam in eodem momento, in quo Deus creavit materiam Cœli empyrei, terræ, ac aquæ, produxit horum trium formas per actionem essentialiter alligatam eis vastis portionibus materiæ primæ. Tum quia non occurrit fundamentum, ut dicamus illas immensas portiones materiæ fuisse per ullum tempus orbas omni forma substantiali. Tum quia non dixit Moyses. In principio creavit Deus materiam Cœli, & materiam Terræ; sed: *In principio creavit Deus Cœlum, & Terram*. Quod si hæreas ad illam vocem *creavit* quasi doceamus per illam fuisse creatam non verò eductam formam horum corporum, memineris voce illa dumtaxat significari ibi productionem in genere præscindendo à creatione, ac eductione. In eodem namque capite scribit Moyses, *creavitque Deus cete grandia*; cum tamen certum sit, apud Peripateticos formam immanium illarum bestiarum, ut pote materialem, corruptibilem, atque mortalem, non fuisse productam per creationem, sed productionem. Hæc generatio præcisè, absque mutatione, ac conversione contingit quoque non rarò de facto, quando videlicet corruptis speciebus Sacramentalibus generantur vermes. Cum enim non proferatur fundamentum, ut dicamus destrui vicinum aliquod ens naturale, ut in materia illiùs producatur anima illius vermis, dicendum videtur causam primam præsentem, & promptam ad indulgendum concursui causarum naturalium, derepente producere, quando adest ultima dispositio ad vermes, illam materiam primam in eodemque momento(& consequenter absq; illius mutatione, ac conversione) producere formam vermis illius, actione essentialiter annexa ei materiæ, tanquam subjecto præsupposito, idest, tanquam subjecto non producto per illam actionem, sed præsupposito ad ipsam, præsuppositione non temporis, sed causalitatis passivè. Sicut Sol qui cœpit fulgere, quando cœpit esse, præsuppositus fuit ad suam lucem non præsuppositione temporis, sed causalitatis efficientis.

Genes. 1.

Secun-

54. Secundò solet considerari illud *Fieri* per generationem, quæ sit mutatio. Nimirum quando non in eodem primo instanti, in quo producta fuit materia, producta quoque fuit forma, quam modo habet, sed potius illa præcessit. Postea vero adveniente hac forma mutatur materia, quia mutatio est *Transitus subjecti à non habuisse hanc formam ad habendum illam*. Et hæc est mutatio positiva, quia est ad *habendum*. Potest quoque esse negativa nimirum, quando subjectum transit ab habendo formam A, *Ad illam non habendam*. Hæc secunda passim contingit, quoniam passim ob adventum formæ contrariæ v.g. formæ ignis, expellitur forma prior v.g. forma ligni. Sed mutatio materiæ primæ, quoad formas substantiales, quæ præcisè sit mutatio, & non conversio, numquam contingit. Esto quod possit divinitus contingere. Quia nusquam præcedit materia privata omni forma, & consequenter numquam transit præcisè à non habendo ad habendam formam substantialem; sed ab habendo unam, & non habendo aliam, ad habendum hanc aliam, unde mutatio de facto semper contingit simul cum conversione. Rursus hæc mutatio potest contingere dupliciter. 1. quatenus forma ad quam mutatur subjectum, sit accidentalis, ut quando manus transit de frigida ad calidam. Hoc non disputatur modo, quamvis de illo philosophandum sit eodem respectivè modo. 2. quatenus illa forma sit substantialis. Et hoc etiam dupliciter. 1. quatenus illa producatur generatione stricta, ut producuntur formæ substantiales materiales. 2. quatenus producatur creatione, ut anima rationalis. Sicut enim materia mutatur à privatione ad formam ignis v.g. ita à privatione ad formam rationalem cui antea non erat unita. Tertia consideratio illius *Fieri*, est fieri per conversionem; quod contingit quando materia prima transit ab habendo unam formam v.g. ligni, ad habendam aliam v.g. ignis. Conversio enim est *transitus ab una forma ad aliam*. Ubi jam notaveris duo. Unum: quod mutatio, & conversio non sunt ipsius entis naturalis, ut jam monui num. 20. sed solius materiæ primæ, quia non lignum v.g. sed materia ligni, est id, quod transit à non habendo formam ignis, ab habendoque formam ligni, ad habendum illam, & non habendum hanc. Alterum quod licet sonet in recto ens ipsum naturale, quando dicimus: *Ens naturale in fieri præcisè. Ens naturale in fieri per mutationem &c.* Verumtamen significatum harum locutionum non est ipsum ens naturale castigatè loquendo; sed *fieri* ipsius, *mutatio* & *conversio*, non ipsius, sed materiæ primæ, ut jam monui. Cum ergo de his quatuor acceptionibus procedat præsens quæstio, sensus est, quænam sunt prima constitutiva principia, seu elementa, quibus constat hæc carta v.g. & quodvis aliud ens naturale? quęnam illa quibus constat non iam illud, sed illius generatio, quæ sit talis præcisè? quænam illa quibus constat generatio, quæ sit mutatio non illius, sed materiæ primæ. Quænam demum illa, quibus constat conversio ejusdem materiæ primæ.

55. Duo rursus considerant Philosophi in mutatione atque conversione: terminum scilicet quem dicunt *à quo*, & alium quem dicunt

ad quem. Terminus *à quo* est ille qui deficit per adventum alterius: & hic alter est, qui dicitur terminus *ad quem*. v. g. quando activitas seminis convertit in se materiam primam terræ, forma hujus est terminus à quo, & forma arboris est terminus ad quem, quia materia illa transit ab habendo formam terræ, ad habendum formam arboris. Et quando arbor accenditur, forma arboris est terminus à quo, & forma ignis est terminus ad quem. Et quando ignis transit in cinerem, forma ignis est terminus à quo, & forma cineris est terminus ad quem. Similiter in aliis mutationibus, & conversionibus. Hæ mutationes, & conversiones dupliciter contingere possunt. 1. per accidens omninò, & impropriè. Nimirum quando in eodem instanti, in quo advenit una forma, deficit altera, non ex vi illius, sed aliunde, ac per accidens omninò. 2. strictè ac per se. Videlicet quando prior forma deficit *ex vi alterius, seu per adventum alterius*. Eo quod sint invicem oppositæ: & nequeuntes coire in eadem parte subjecti, una trudat alteram, sicut duo corpora, quia nequeunt simul esse in eodem penitus loco, ideò unum prævalens, & præpotens movet illud ab eo loco; hoc tamen discrimine, quod cum corpus A, non sit suapte natura alligatum ei loco, ideò quando truditur, non perit, sed transit ad locum alium; forma verò individua substantialis ligni v. g. cum sit suapte natura alligata materiæ, & per nullum agens naturale transferatur ad materiam vicinam aeris v. g., ideò quando expellitur ex illa materia, perit omninò.

56. Hæc stricta mutatio, & conversio etiam subjecti ab uno ad aliud potest esse triplex. Nempè adæquatè substantialis, ut quando subjectum, quod mutatur, & formæ, & uniones, omnia hæc, sunt substantiæ v. g. mutatio materiæ à forma ligni, ad formam ignis. Vel adæquatè accidentalis, ut quando quantitas hujus cartæ v. g. mutatur à nigredine ad albedinem. Vel mixta, ut quando subjectum est substantia, & formæ sunt accidentales v. g. mutatio animæ à nolitione ad volitionem, aut quando subjectum unionis est accidens, & termini sunt substantiæ, ut quando quantitas, quæ nunc est in Eucharistia, quando consecratio fit, mutatur à substantia panis, ad substantiam corporis Christi. Et hic est alia species mixtionis, quoniam termini primarii sunt hæ duæ substantiæ; secundarii verò sunt unio quantitatis cum substantia panis, & unio ejusdem cum substantia corporis Christi, quæ duæ uniones, utpote adæquatè distinctæ à supposito sunt entitativè accidentales. Rursus unaquæque ex his tribus potest esse, vel ratione oppositionis metaphysicę unius cum altero, ut si homini habenti lethale in instanti A, largiretur Deus hypostaticam unionem in B. Quia tunc mutaretur à filio Diaboli, ad filium v. g. Dei, quæ duo metaphysicè opponuntur. Vel ratione oppositionis tantum physicæ, atque naturalis, ut quando materia transit à forma ligni, ad formam ignis, quia hæc duo non metaphysicè, sed duntaxat physicè opponuntur. Vel ratione oppositionis solius moralis, ut quando acciperes grande, aliquod beneficium à tuo inimico, quia tunc transires ab inimicitia, ad obli-

obligationem gratitudinis, non quia hæc duo opponantur metaphysicè, aut physicè, sed quia opponuntur moraliter.

57. Ex his infertur, quod licet in mutatione *quæ præcisè sit mutatio*, detur duplex solus terminus à quo, alter primarius, alter secundarius; scilicet *non habere* in instanti immediatè antecedenti mutationi formam, quam modo habet subjectum (quod *non habere*; dicitur privatio, cum sit *non habere* subjecti, quod est capax habendi, & insuper dicit carentiam formæ, ac carentiam unionis) & unus tantum terminus ad quem primarius, scilicet forma de novo aquisita, & alter solus secundarius, scilicet unio hujus formæ cum eo subjecto. Item licet in mutatione negativa, dentur duo soli termini à quo, unus primarius nempe forma quæ amittitur, & alter secundarius nempe unio hujus formæ cum subjecto: & duo soli termini ad quem, unus primarius videlicet carentia, seu privatio illius formæ, & alter secundarius videlicet carentia, seu privatio unionis inter subjectum, & illam formam: Licet, inquam, hoc contingat in mutatione, quæ præcisè sit mutatio, ast in mutatione, quæ sit conversio plura ebulliunt: quoniam in conversione materiæ primæ à forma ligni v. g. ad formam ignis sunt quatuor termini à quo: duo positivi, oppositi naturaliter dumtaxat cum terminis, etiam primariis ad quem: & duo negativi oppositi metaphysicè cum terminis ad quem sibi respondentibus. Etenim quando evenit dicta conversio, materia prima transit à forma ligni hujusque unione (en duos terminos à quo positivos) item à privatione formæ ignis, nec non à privatione unionis cum hac (ecce alios duos terminos à quo negativos) ad formam ignis, & unionem cum hac (en alios duos terminos ad quem positivos etiam) nec non ad privationem formæ ligni privationemque unionis cum illa (en alios duos terminos ad quem negativos, & invicem distinctos) Deteguntur itaque in conversione dicta octo termini, quatuor à quo, & quatuor ad quem, licet uni primarii, alteri secundarii, uni positivi, alteri negativi, uni invicem oppositi metaphysicè, ut sunt formæ, & ambarum uniones cum suis respectivè privationibus, alteri oppositi dumtaxat physicè, ut sunt una forma, & unio, cum altera forma, & unione. Quorum ratio est, quia materia prima in instanti immediatè antecedenti conversioni habebat sibi unitam formam ligni, & non habebat sibi unitam formam ignis; in instanti autem conversionis habet sibi unitam formam ignis, & non habet sibi unitam formam ligni. Sed illud primum est terminus *à quo* transit, seu mutatur materia, in eoque imbibuntur quatuor: duo positiva, & duo negativa. Item secundum illud, est terminus *ad quem* transit, seu mutatur materia, & in eo imbibuntur alia quatuor: duo positiva, & duo negativa; ergo in conversione ab una forma positiva intrinseca ad alteram imbibuntur quatuor termini à quo, & quatuor ad quem.

58. Dixi 1. *in instanti immediatè antecedenti* conversioni, quoniam licet subjectum olim habuerit illam eamdem numero formam, quam iterum recuperat, si tamen illam non habeat in instanti immediatè antecedenti, illud in quo dicitur recuperare illam, verè, & simpliciter

mutatur convertiturque ad illam. Sic quamvis nostra corpora recuperatura sint in resurrectione eamdem numero animam qua prius informabantur, verumtamen cum non sint habitura illam in instanti immediatè antecedenti resurrectioni, verè, ac simpliciter mutabuntur tunc, convertenturquè à forma, vel formis sub quibus dispersa sint nostra membra, ad formam rationalem. Dixi 2. in conversione ab una forma positiva *intrinseca*, quoniam si conversio sit à forma extrinseca, vel morali, vel simili, tunc non datur unio physica illius cum subjecto; dicendum tamen est de unione morali, vel quasi morali, quod dicebam de physica. Contraposui demum mutationem, & conversionem. Nam licet omnis conversio à forma intrinseca A, ad formam intrinsecam B, essentialiter imbibat mutationem à privatione hujus ad hanc; sed non omnis mutatio imbibit essentialiter conversionem ad unam formam intrinsecam ab alia. Ratio primi est. Omne imbibens transitum subjecti à privatione formæ intrinsecæ B, ad ipsam formam B, imbibit mutationem subjecti, in hoc quippe stat mutatio: transitus videlicet à privatione formæ ad formam. Sed omne converti à forma intrinseca A, ad formam intrinsecam B, imbibit transitum à privatione formæ B, ad ipsam formam B. Quoniam si hæc extitisset in instanti immediatè antecedenti, aut non existeret in præsenti, subjectum non converteretur à forma A ad B, quæ enim conversio est *ad hanc*, si hæc etiam erat prius, aut si hæc non est modo? Ergo omnis conversio &c. Ratio secundi est, quoties subjectum transit à non habendo formam ad habendum illam, mutatur. Sed absque conversione ab una forma positiva intrinseca ad aliam, potest sic transire divinitus. Probatur: esto Deum conservare in instanti A materiam absque omni forma substantiali, ut postea dicam. Et quod in B, uniat illi formam aliquam substantialem. In hoc casu materia transibit à non habendo illam formam in A, ad illam habendum in B, & tamen non convertetur ab una forma positiva intrinseca (nullam quippe habebat) ad aliam, ergo absque conversione &c.

§. II.

59. **His præmissis, variæ hic excitantur quæstiones. 1. an mutatio sit de conceptu generationis? Secunda, quisnam sit terminus formalis mutationis, formane de novo producta? an ipsius unio cum subjecto? an utralibet? Tertia, an mutatio substantialis distinguatur ab alteratione? Idest, an productio formæ substantialis distinguatur à productione ultimæ dispositionis ad illam? Quarta, an conversio requirat per se absolutam desitionem termini à quo, & novam productionem termini ad quem? Sed his quatuor quæstionibus jam respondi disp. 1. Physicæ naturalis cap. 8. & 9. Primaria inpræsentiarum quæstio est, quam initio proposui: scilicet quænam sint elementa, seu prima principia intrinseca, seu constitutiva essentialia pri-**

primaria entis naturalis, tum in facto esse, tum in fieri per generationem præcisè, tum in fieri per generationem, quæ sit mutatio, tum in fieri per generationem, quæ insuper sit conversio. Conclusio, atque Systema, quod longè verosimilius reor, est: Elementa, seu prima principia intrinseca, quibus constat omne ens naturale, quod in proemio dixi esse materiam præsentis controversiæ, sumptum in *facto esse*, sunt sola materia, & forma substantialis (non excludo unionem; sed quia hæc potius videtur esse principiatio, quam principium, constitutio quàm constitutum ut quod, eò quia est actuale, formale, absolutum, & immediatum exercitium, quo materia, & forma principiant constituuntque ens naturale. Item quia prima principia ea sola dici solent in quæ ultimò resolvuntur res, in sensu toties dicto, idest quæ perseverant, aut perseverare possunt divinitus, quando dissolvitur nexus, & compago partium rei; unio autem, nec divinitus potest perseverare, quando resolvitur, seu corrumpitur ille nexus, ut patet. His de causis non memoro illam; non multum tamen refragabor, si illam principiis intrinsecis annumerare volueris. Rursus prima principia intrinseca *generationis præcisè* nulla sunt, *Mutationis* autem sunt materia, forma, & privatio hujus, ubi intellige instar principiationis saltem, unionem formæ cum materia, & unionis privationem. *Conversionis* demum sunt materia, forma prior, quæ amittitur, & forma de novo aquisita, ubi etiam intellige respectivè cætera, quæ dixi num. 57. Ecce totum systema circa quatuor dictas acceptiones entis naturalis. Priusquam autem unamquamque partem hujus conclusiouis probem, stabilire oportet materiam, & formam substantiales non esse duo phantasmata, ut Doctores Athomistæ putant; sed duas veras, & reales entitates, quæ licet non percipiantur immediatè per sensum, eo quod sint substantia, & sensus percipiat dumtaxat immediatè accidentia materialia, & sanè non omnia; percipiuntur tamen ratione. Et est congruum declinare sententiam illam tritam Augustini sapienter notantis. *In homine carnali tota regula intelligendi est consuetudo cernendi: quod solent videre credunt, quod non solent, non credunt.* *Aug. serm. 147. de temp.*

60. Dico 1. Sunt in rebus duæ quædam classes entitatum quarum unæ vocantur *Materia prima*. Alteræ, *Forma substantialis*. Explicatur. Tametsi Aristoteles secutus suum Magistrum aliquando dixerit. *Materia non est quid* (nempe compositum ipsum substantiale) *nec quantum* (nempe quantitas ipsa: nam alias quantum est, siquidem habet quantitatem, sicut jubjectum est album, quando habet albedinem) *nec aliquid eorum quibus ens daterminatur*, nempe non est forma ulla substantialis, aut accidentalis, quia his solis determinatur ens, v. g. ens humanum, ens aqueum, ens album, ens viride &c. Verumtamen S. Augustinus explicationem adiungit, *non tamen omninò nil*. Inquiens. *Non ne tu Domine docuisti me, quod priusquam istam informem materiam formares, atque distingueres, non erat aliquid, non color, non figura, non corpus, non spiritus, non tamen omninò nil.* Et rursus. *Eumdemque transitum de forma in formam per informe quiddam fieri suspicatus sum non per omninò nil.* Et addit. *Nosse cupiebam, non suspicari.* *Plato in Thymeo Arist. 7. metaph. c. 3.* *Confes. lib. 12. c. 3. & 6.*

Ubi

Ubi obiter arguo. Hoc quod Aristoteles (cujus sententiam imò & phrasim hic sequitur Augustinus, & quidem non Juvenis, sed Senior jam & provectus in doctrina Christiana) vocat materiam primam, est, vel non est figmentum. Si primum; solemniter decepit se, & nos Augustinus, quando Deo tribuit doctrinam materiæ primæ. *Nonne tu Domine docuisti me &c.* qui modus loquendi, licet videatur, ambiguus non est, sed assertivus, non obstante illo *suspicatus sum*, quia hoc cadit supra informitatem, non supra aliquitatem, & realitatem materiæ, Non enim suspicax, sed certus dixit semel, & iterum. *Non omninò nihil*, Si secundum: decipiuntur authores qui negant materiam primam, quoad substantiam, quidquid sit de veritate negandi unum, vel alterum ex eis, quæ Peripatetici solent illi tribuere. Cæterum nec Aristoteles ipse hæsit in illis negationibus *non est quid &c.* Sed positivè, ac clarius definivit materiam primam, inquiens. *Materia est primum cujusque subjectum è quo quippiam eo fit pacto, ut non per accidens insit.* Ex quibus verbis eruta est vulgaris, & satis congrua definitio materiæ nempe. *Primum subjectum ex quo fit aliquid cum insit primo, & per se, ac non secundum accidens.* Unde obiter habes quidditatem, sive essentiam metaphysicam materiæ stare non *in extensione externa, & actuali*, ut aliqui putabant rejecti ab scholis nostris; sed in eo quod ens naturale fiat ex ipsa intrinsecè constitutivè (& hoc est genus, quod ipsi convenit cum forma) tanquam ex primo subjecto (& hæc est differentia sua à forma, & cæteris aliis) ideft tanquam ex illo, quod aptum natum est ad recipiendum, vel formam, vel hujus unionem, vel saltem dispositiones ad hanc, cum tamen illud non præsupponat suapte natura quippiam, in quo recipiatur. Nec obstat, quod divinitus contingeret actu oppositum: quia verba in definitione non significant actum; sed aptitudinem naturalem.

Physicor. cap. 6.

61. Igitur materia prima juxta Peripateticos est res quædam habens hæc attributa. 1. non esse omninò nil, ut nuper dicebat Augustinus. 2. esse substantiam, seu ens per se, ut suis athomis concedere videntur adversarii. 3. esse substantiam incompletam, eò quod non ipsa sola, sed simul cum alio (quod nos putamus formam substantialem, athomistæ verò formam accidentalem, ideft meram contemperationem, & combinationem athomorum, seu trigiuta illorum elementorum, quæ docet Saguens) Constituat ens naturale. 4. esse ex se indifferentem ad hoc, vel illud ens naturale componendum, quam indifferentiam agnoscunt, etiam illi authores in congerie athomorum, siquidem illæ quibus constat hæc carta non sunt per se essentialiter determinatæ ad illam elementorum, aut figuræ combinationem, quam modo habent. 5. esse corpoream, quia per se resistit penetrationi cum alia quantitate, vel ratione identitatis cum propria quantitate, ut volunt aliqui, vel ratione intimæ determinationis ad habendam quantitatem, sicut ignis ad habendum calorem, ut alii malunt, quam etiam corporeitatem concedunt eis athomis. 6. non componi ex alia materia, & forma, quia cum sit unum è primis principiis entis naturalis, non potest principiari ex alio in eo sensu, in quo ex ipsa principiatur ens naturale. Et hoc etiam

Saguens supra.

etiam colligitur de illa congerie athomorum. 7. esse compositam sicut quodvis aliud continuum ex innumeris particulis punctis sive athomis tametsi physicè finitis. Et hoc etiam verificatur de illa congerie. 8. esse eamdem, quoad speciem, quamvis non quoad iudividuum in omnibus entibus naturalibus saltem sublunaribus. Et hoc de athomis illis specificativè, ac secundum se præcisè sumptis verificari potest. 9. esse ingenerabilem, & consequenter incorruptibilem. Et hòc verificatur de isto complexo athomorum. Neque dissonat rationi, quod res omnium *imperfectissima* philosophicè loquendo producatur per creationem (& consequenter à solo Deo) qui est modus existendi omnium *perfectissimus* philosophicè. Tum quia id provenit ex eo, quod materia prima ob suam ipsam imperfectionem nulla egeat prævia dispositione ornante, ac præparante suum domicilium. Unde non producitur ex alio: & hoc ob suammet imperfectionem. Tum quia illnd probat materiam esse perfectiorem forma v. g. secundum quid, &, in aliquo. Ast non probat esse absolutè magis, aut æquè perfectam: quia prudens comparativum judicium inter duo non est formandum ex uno, vel alio titulo; sed ex omnibus, ut sæpè monui. Si autem omnia inspiciantur, multò perfectior est forma, quam materia, cum sit radix, & origo omnium proprietatum specificarum compositi substantialis.

62. 10. Esse in genere subjectum receptivum formarum, vel saltem unionum præscindendo modo ab eo, quod sint formæ substantiales, aut accidentales. Et hoc isti conglobationi athomorum convenit, quia cum illarum coordinatio, & configuratio sit accidens secundum positivum, quod dicit, nempe habere talem, & talem distantiam localem inter se, talem situm, talem præsentiam, necesse videtur, quod recipiatur in aliquo subjecto; Et in nullo melius, quam in ipsis athomis respectivè. 11. esse subjectum, in quo fiunt mutationes entium naturalium corruptis unis, & generatis aliis, ita ut transeat à componendo una, ad componenda alia, & rursus his corruptis ad componendum alia. Hoc etiam competit isti massę athomorum, quę jam est sub una, jam sub alia, & rursus sub alia combinatione, atque coordinatione. Demum habere appetitum innatum hoc est naturalem connexionem cum aliqua forma, ita ut per nullum agens naturale spoliari possit omni forma. Et hoc convenit isti massæ, quia non potest carere omni combinatione suarum athomorum. Cumque omnia hæc physicè ex parte rerum conveniant ei, quod vocamus materiam primam, sequitur hanc non esse quid purè metaphysicum, ut solet objici; sed rem physicam, & realem. Tota ergo difficultas reducitur ad formam substantialem in ordine ad quam explicant Peripatetici pleraque ex his prædicatis (sicut adversarii in ordine ad meram combinationem) à qua tamen modo præscindo. Atqui res habens attributa hæc in genere, ac præscindendo nunc à formis substantialibus, non est physicè figmentum ullum, aut phantasma; sed res verè existen, à parte rei: quandoquidem hæc omnia attributa sumpta in genere, ac quoad substantiam præscindendo à dictis formis, conveniunt, juxta ipsos Adversarios, isti massæ, congeriei, seu con-

conglobationi athomorum, sive similium entitativè, juxta Cartesium, & Gassendum, imò juxta Aureolum docentem idem, apud Oviedo controv. 8. de generat. punct. 4. sive implentium numerum 30. elementorum, juxta Saguens. Et constat insuper ex frequentibus, ac quotidianis mutationibus, ac conversionibus ab una combinatione in aliam, vel ab una forma substantiali in aliam. Ergo si loquamur cum præcisione à formis substantialibus, materia prima, quoad substantiam non est figmentum ullum, sed res verè, ac simpliciter existens adhuc juxta sententiam contrariam, totaque præsens difficultas, ut jam adverti num. 27. detorquetur in formas substantiales, & hinc indirectè contra materiam primam ob speciales relationes, quas dicunt Peripatetici habere cum eis formis.

63. Atqui etiam datur in rebus, & non est merum figmentum, aut quid purè metaphysicum, ut objiciunt DD. contrarii, forma substantialis distincta realiter à materia, ut fusius ostendo Disp. 1. de Anima cap. 8. contra negantes animas bestiarum. Ergo sunt in rebus duæ illæ classes entitatum quas statui num. 60. quarum una vocantur *materia prima*, & altera *forma substantialis*. Antecedens cujus contrarium restrictum etiam ad formas substantiales corporeas, non permittitur in nostris scholis, à quibus exulat illa propositio. *Nulla sunt forma substantiales corporea à materia distincta*. Duabus maxime rationibus probant seniores. 1. sumitur ex mutationibus substantialibus, quas passim experimur, in quibus semper manet aliquid, quod erat prius. 2. ex jugi tenore operationum, quas semper experimur in omnibus individuis cujusvis speciei. Sed quia ambæ sunt obviæ, & quia super illis novas instituunt difficultates contrarii, remisso prolixiore examine ad Disputationem illam primam de Anima: modò arguo sic. Tum quia datur physicè, & non purè metaphysicè anima rationalis, quæ ut pote spiritualis, realiter distinguitur à materia corporea, estque forma illius, ut constat ex Conciliis Viennensi, & Lateranen. Valerent autem rationes negantes formas alias substantiales, nulla subsisteret naturalis, & purè philosophica ratio ad probandum dari in homine animam rationalem, ut jam supra notavi num. 35. homo namque suo abdomini deditus, & ex fæce ajentium, *comedamus, & bibamus, cras enim moriemur*, uti posset attentâ sola naturali ratione, iisdem rationibus, & exemplis ad probandum in corpore humano non esse ullam formam substantialem distinctam à combinatione etherogenearum athomorum componentium illa membra. Tum quia hoc ens naturale in specie v. g. aquila. non identificatur adæquatè plenè, ac totaliter cum eis athomis, specificativè, ac solitariè sumptis, alias omnis casus possibilis, in quo darentur illæ athomi, esset casus, in quo daretur aquila; quod tamen est falsum: siquidem illæ eædem possent esse sub alia combinatione, & tunc non daretur aquila, sed vel testudo, vel pomum, vel aliud. Ergo si non habet specificam suam formam substantialem, identificatur cum eis athomis, *ut sic, & sic* combinatis, coordinatis, ac dispositis, ut exemplo formarum artificialium explicant

Basson. lib. 3. de Formis.

Viennen. sub Clem. V. Lateran. sub Leone X.

Isai. 22.

cant

cant DD. contrarii, & præfertim Baffon contra Conimbricenses, ergo identificatur inadæquatè cum hac combinatione, ac coordinatione. Sed hæc eft entitativè accidentalis, quia ftat faltem inadæquatè in figura, & forma, quam reciprocè habent athomi illæ: & infuper hæc combinatio imbibit innumeras carentias aliarum athomorum, & combinationum, ergo hoc fpecificum ens naturale Aquila, vitandi ergo formam fpecificam fubftantialem diftinctam ab elementorum combinatione, identificabitur inadæquatè cum forma fpecifica accidentali: nempe cum ifta fpecifica combinatione fuarum athomorum, nec non cum innumeris carentiis athomorum aliarum, per quas carentias conftituitur hæc individua combinatio. At forma illa fpecifica fubftantialis non eft tantum abfurdum, ut illius vitandi gratia hoc alterum devorari debeat, nimirum entia naturalia *fubftantialia* conftitui intrinfecè, ac effentialiter per rem entitativè accidentalem, ita ut aquila v. g. arbor, ignis non aliter differat ab aliis fpeciebus, quam album à viridi, calidum ut tale, à frigido ut tali. Item conftitui effentialiter per innumeras carentias; ergo rationabilius videtur admittere formam illam fubftantialem, caracteriftícam, & propriiffimam in unaquaque fpecie horum entium naturalium, quam immenfam iftam farraginem carentiarum combinationum aliarum, quibus aliæ athomi combinatentur cum his, aut cum aliis athomis. Omnis quippe combinatio folius A cum folo B importat effentialiter carentiam combinationis cum B, aliorum omnium, quæ diftinguuntur ab A, & carentiam combinationis rei A cum omnibus, quæ diftinguuntur à B. Tum demum. Quia cum formæ fubftantiales non aliter excludantur à DD. contrariis nifi per recurfum ad varias, & varias combinationes athomorum fimilium, aut triginta illorum diffimilium elementorum: & hunc recurfum refutaverim fupra, fundamentifque illius fatisfecerim non tam principiis phyficis, & directis (quia hæc negantur ad Adverfariis) quàm moralibus, & reflexis, ideo diutius hic immorari non juvat. Difputatione autem 1. de anima cap. ult. tractabo ex profeffo rem hanc.

64. Stet ergo, effe moraliter certum, ftabile illud atque univerfale principium proprietatum, atque operationum, quas *femper* experimur in *cunctis* individuis cujufvis fpeciei non effe accidentalem commixtionem, & combinationem athomorum fimilium, aut diffimilium; fed fubftantialem quandam rem (quippe quæ eft effentiale conftitutivum fuppofiti) indigentem quidem ad operandum talibus, & talibus combinationibus talium, & talium particularum, jam fimilium, jam diffimilium (ut conftat præfertim in viventibus fenfibilibus pofcentibus talem, & talem membrorum organizationem, ac temperiem) ficut ignis v. g. indiget ad comburendum applicatione difpofitioneque paffi. Vim autem effectricem operationum illarum non ftare phyficè immediatè in ea organizatione athomorum; fed in fubftantia illa. Hanc vocamus formam fubftantialem, quia eft entitas fubftantialis incompleta, quæ alteram compartem ex fe indifferentem ad componendum ens naturale hujus, vel alius fpeciei, determinat per fui unionem cum illa, ad com-

ponendum ens hujus potius, quam illius speciei, tamquam prima radix, & origo proprietatum specificarum illius entis naturalis. Et in hoc sensu est complementum alterius compartis. Et est actus potentialitatis illius. Et non est quid metaphysicum, ut ajunt adversarii, sed quid physicum, & reale physicè, & realiter existens, ac distinctum à materia. Et totum hoc, quod dicitur de forma substantiali debent dicere contrarii de illis combinationibus excepto illo prædicto *substantialis*. Quo circa totus fragor præsentis controversiæ oritur ex hoc. Sit, nec ne *substantia*, & consequenter sit, nec ne distincta ab organizatione, combinatione, configurationeque membrorum, hoc est, particularum similium, aut dissimilium ex illis 30. elementis, res illa quæ ultimò formaliter, ac immediatè determinat compartem alteram ad componendum unum potius ens naturale, quam aliud speciei diversæ: quæque est prima origo proprietatum illius entis. Per multa sæcula arbitrati sunt sapientes omnes esse substantiam, & consequenter esse distinctam ab ea combinatione, ac organizatione. Ut hæc opinio à possessione deturbetur opus est validissimo aliquo impulsu, oriundo, aut ex principiis metaphysicis, aut ex physicis, aut ex moralibus, aut ex absurdis, aut ex authoritate &c. Hunc impulsum non videntur DD. contrarii impressisse adhuc, neque deprompsisse specialissimam ullam utilitatem, aut specialissimum ullum lumen pro scientiis ex subversione priscę illius opinionis juxta supra dicta. Consentaneum ergo rationi est, quod possessio stet pro formis substantialibus, de quibus longior erit sermo Disp. 1. de Anima cap. 8. contra illos, qui negant animas brutorum.

§. III.

65. SEd objicies 1. Inexplicabile est quomodo, vel ex quo subjecto producatur nova ea substantia, quæ dicitur forma. Nam, vel ipsa entitas materiæ transit in entitatem formæ. Vel aliqua pars materiæ tantum. Nego utrumque: nam ex non legitima intelligentia provenit phrasis illius. *Fieri ex materia*, quasi forma substantialis fiat ex materia, sicut pallium fit ex panno, statua ex marmore, domus ex terra, lapidibus &c. Igitur istæ combinationes eorumdem diversorumve elementorum, vel sunt aliquid physicum verum, & reale, sive modale, quas species modo non curo insistens soli realitati quasi in genere. Vel sunt quid fictitium, & phantasticum. Si hoc secundum, cum entia omnia naturalia, & phænomena cuncta naturæ componatis per istas combinationes, sequetur omnia hæc componi per phantasmata, & res fictitias. Si illud primum, iterum rogo. Ista individua combinatio, aut erat olim secundum omnia prorsus constitutiva, connotata, conditiones, ac prærequisita. Aut non. Si primum: cur non erat prius eodem penitus modo quo nunc est hic equus qui modo nascitur, hæc arbor, hic panis &c. Si secundum: ergo illud con-

Anduè par. 1. Physic. tract. 2. c. 10. & 11.

constitutivum, seu connotatum ejus combinationis, quod olim non erat, & modo est, fuit factum simpliciter, & absolutè de novo. Idem argumentum facies ad probandum fieri simpliciter de novo actus intellectus, ac voluntatis, quos modo elicit anima bonos, aut malos liberè, ac vitaliter: Cur igitur, ita exhorrent hi Magistri hanc vocem. *Formæ substantiales fiunt de novo, quoad suam entitatem.* Si admittunt, vel admittere debent juxta rectam rationem illas combinationes verè, ac simpliciter fieri de novo, quoad suam realitatem modalem, quin propterea creentur, quoad hanc realitatem modalem, fiantve ex nihilo in sensu, in quo fit nostra anima? Ratio autem est. Formam substantialem fieri ex materia (& idem de omnibus aliis, quæ dicuntur fieri ex alio in sensu præsente) nil aliud est à parte rei coram Deo, & veritate, quàm produci per actionem essentialiter unitam ei, tanquam subjecto præsupposito, idest non producto per actionem illam. Omnis & solus casus, in quo id contingat, est casus, in quo unum fit ex alio, seu educitur, seu generatur ex illo in sensu præsente. At quamquam nulla pars materiæ transeat in entitatem formæ, qui transitus verè est impossibilis, stare, & apprehendi potest, quod hæc producatur per actionem essentialiter unitam materiæ, tamquam subjecto præsupposito, ergo quamquam nulla pars materiæ transeat in entitatem formæ, stare, & apprehendi potest hanc fieri, & educi ex illa in sensu presente, idest philosophico, non autem materiali, & vulgari, quo dicimus statuam fieri ex marmore. Relege num. 14. & 16. ubi adverti hos Magistros aliqua non levi irretiri æquivocatione, ob illud *ex materia*; metaphoramque illam. *Educi ex potentia, è sinu materiæ.*

66. Instat idem Magister. Ex incorruptibili, & consequenter immutabili secundum essentiam, nulla substantia nova produci potest. Sed materia est incorruptibilis, ergo ex illa non potest produci ulla substantia nova. Ergo forma substantialis non potest produci ex materia. Ergo non ex subjecto præsupposito, ergo producitur ex nihilo. Ergo creatur. Cur non applicat eumdem discursum illis novis combinationibus, quæ passim fiunt, quando nova fiunt entia naturalia? Cur possunt fieri combinationum entitates reales, licet modales ex athomis incorruptibilibus, & non entitates substantiales absolutæ ex materia incorruptibili? Sed confirmat 1. Forma substantialis non potest educi à materia, aut produci dependenter ab ipsa; quia non producitur ex ipsa, & est ab ipsa distincta. Etiam combinatio athomomorum, quæ aliquid reale modale est, distinguitur ab illis, & tamen producitur ex illis, seu dependenter ab illis. Sed Confirmat 2. Omnis substantia est ens per se formaliter existens, ac nullo alio indigens ad existendum, ac per se subsistere potest naturaliter, & consequenter separata etiam ab alio. Ergo si forma corporea est substantia realiter distincta à materia, poterit existere naturaliter separata à materia. Cur non dicit idem de congerie athomorum, quæ cum sint substantia, subsistere, atque existere poterunt per se, idest separatæ ab omni penitus combinatione sui ipsarum, quæ combinatio innumeras imbibit caren-

tias, existentias, præsentias, distantias, & indistantias, ut notavi num. 25. Confirmat 3. Si daretur forma dicta, illa esset substantia incompleta. At repugnat substantia incompleta. (cum bona pace animæ nostræ rationalis dictum sit) Probatur: quodlibet est, vel non est. Vel igitur illa forma est substantia, vel non. Si hoc: habetur intentum. Si illud, forma debet esse una, & verà substantia, atque ei convenire debet tota definitio substantiæ cum suis proprietatibus, ergo debet esse completa. Unde concludit omnem substantiam esse absolutè completam, quamvis multæ sint relativè incompletæ, ut anima rationalis. Eandem completionis, ac incompletionis speciem damus formæ materiali, nempe esse absolutè completam in ratione substantiæ quatenus fruitur tota definitione hujus; relativè autem incompletam, nempe respectù illius entis naturalis, quod constituit siquidem est pars intrinseca illius. Sed confirmat 4. Dicta forma nequit esse corporea, & impenetrabilis, neque divisibilis. Probatur. Si est impenetrabilis, non poterunt penetrari cum ipsa, & consequenter, nec informari per ipsam, omnes partes compositi. Præterea, ut sit divisibilis, oportet, quod partes habeat impenetratas. Cur non impugnat eodem modo illam combinationem, quam vocat etiam modum, seu rationem essendi, actum, seu determinationem materiæ. Istæ namque voces non significant figmentum, sed realitatem physicam modalem. Omnis autem physica realitas, licet modalis, est vel corporea, vel spiritualis, divisibilis, vel indivisibilis, & fiet istud idem argumentum.

67. Igitur distinguo majorem instantiæ. Nulla substantia nova produci ex incorruptibili potest, in sensu materiali, & vulgari, permitto. In sensu præsente philosophico, nego. Quoniam in hoc sensu, A fieri ex B. Nil est aliud à parte rei quam A produci actione per se essentialiter unita rei B. aliunde existenti. At quamvis B. sit incorruptibilis, & immutabilis secundum essentiam (licet mutabilis accidentaliter) stat quod simpliçiter de novo producatur A, actione essentialiter unita rei B. aliunde existenti. Anima enim rationalis est incorruptibilis, & tamen simpliciter de novo, quoad suas realitates producuntur ab ipsa sui actus intellectûs, boni, & mali, naturales, & supernaturales, quippe qui sunt actus vitales illius ad quos non se habet merè passivè: & insuper cum sint actus immanentes fiunt per actionem essentialiter unitam ipsi animæ; ergo item ista combinatio, iste modus, seu, ratio essendi, iste actus, seu determinatio materiæ cum sit aliquid non chymericum juxta vos, & non fiat per creationem; sequitur, quod fiat ex ista materia cujus est combinatio. Vel assigna aliud ex quo fiat. Et tamen simpliciter de novo fit, quia illa individua combinatio vi cujus modo habemus hanc individuam arborem, non fuit semper in hac materia. Si ergo accidens hoc combinationis fit de novo ex materia incorruptibili in sensu dicto, cur non potest fieri substantia? Ad 1. confirmationem distinguo similiter: non potest educi à, &, ex materia in sensu philosophico jam dato, nego: in sensu materiali, & vulgari aliarum rerum, permitto. Plerumque offendunt hi DD. ad illud

illud *ex materia à materia &c.* & consequenter necesse est explicare frequenter philosophicum sensum illarum phraseon, quæ metaphoricæ sunt, quoad latinitatem, licet propriæ, quoad Philosophiam. Ad 2. distinguo antecedens. Est per se perseitate independentiæ ab omni alio, nego. Tum quia in definitione substantiæ non significat illud *per se* hanc universalem independentiam. Tum propter exemplum, quod ibi adjungo. Est per se perseitate suppositi, quam explicui disp. 4. logicæ capite de substantia, concedo antecedens,& similiter ad reliqua.

68. Illud per se significat substantiam non distingui adæquatè à supposito: eo quia, vel est adæquatè suppositum, vel constitutivum essentiale ipsius. Si sit primum, potest naturaliter existere, imò debet, quin uniatur alii substantiæ. Si secundum, non potest saltem semper: quia interdum contingit, quod una pars alicujus compositi nequeat existere naturaliter absque altera. Et hoc evenit formæ substantiali materiali respectu materiæ. Ad 3. dist. major. esset substantia incompleta in ratione substantiæ, nego: & hoc bene impugnatur ratione contraria quoniam tota frueretur definitione substantiæ. In ratione entis naturalis, sive relativè ad ens naturale, quod modo disputatur, concedo: ut concedit arguens de anima rationali. Ad 4. respondeo ex doctrina, quam fusè explicui disp. 4. logicæ cap. de quantitate. Corpus *primariè* est sola quantitas,quia hæc sola formaliter ratione sui solius est impenetrabilis cum alia quantitate. Corpus *secundariè* est omne illud, quod ex se ab intrinseco eum dicit ordinem ad quantitatem, ut sine miraculo non possit carere unione physica mediata, vel immediatà cum ipsa. Hinc cum materia, & forma substantialis corporea, sint corpora, secundariè, ut pote distincta à quantiate, non sunt invicem impenetrabiles nisi quando habent quantitates numero distinctas. At pars A, formæ substantialis, quæ unitur parti A, materiæ, eamque informat, habet eandem numero quantitatem sub qua est pars A materiæ, & habet diversam particulam quantitatis ab ea, quam habent pars B, ejusdem formæ, & pars B, ejusdem materiæ. Ergo licet pars A formæ nequeat penetrari cum parte B, materiæ, quam partem non informat, penetrari potest, atque penetratur de facto cum parte A materiæ, quam actu informat. Hinc etiam fit, quod forma substantialis corporea sit physicè divisibilis integraliter, quia partes ipsius, ut pote existentes sub dictis particulis quantitatis sunt invicem impenetratæ,atque impenetrabiles. Hæc accuratam poscunt explicationem corporis, & spiritûs, quam loco citato dedi. Et hactenus de Magistro Anduè Ordinis Capucinorum.

69. Basson aliam carpit viam: nempe negativam: subvertendo scilicet ingeniosè fundamenta illa communia pro formis substantialibus, sumpta partim ex mutationibus naturalibus, partim ex varietate accidentium, & proprietatum, quas experimur in entibus naturalibus: pro quibus exigitur aliquod stabile principium respectivè in singulis speciebus, atque individuis. Et hoc principium cum non sit materia sola, est illud, quod vocatur forma substantialis. Cæterum cum hic author *Basson lib. 3. de formis.*

author exemplis compositorum artificialium, nec non diversitatis organorum, operationumque ejusdem animæ in eodem corpore; nec non diversitatis complexionum, virium, inclinationumque in hominibus ejusdem speciei (quæ diversitates non probant diversitatem formarum, sed diversitatem organorum, dispositionum, atque temperamenti, quæ diversitas est causa sufficiens diversarum inclinationum in diversis hominibus, ob notam simpatiam animæ cum corpore, cujus passionibus quasi echo subitò respondet in anima) cum his, inquam, exemplis, nil aliud evincat, quàm diversitatem mutationum naturalium, nec non diversitatem operationum, ac proprietatum posse loquendo genericè provenire ex sola diversitate combinationum, earundem athomorum. Cum hoc, inquam, ita sit, refutandus est rationibus, & absurdis supra datis determinatè contra universalem virtutem ad omnia effecta naturalia stantem in sola combinatione particularum corporum. Disjecto autem hoc universali asylo adversariorum obnoxius manet Basson duobus illis argumentis PP. Conimbricensium, quæ ille rescindere conatur. Et instaurantur sic. Ideò per te argumentum sumptum ex mutationibus naturalibus, item, ex diversitate accidentium, operationumque quas experimur in diversis speciebus, non probat formam substantialem distinctam à materia, quatenus omnia hæc nascuntur (non enim disputamus modo, quod est metaphysicè possibile, sed quod de facto contingit, ut initio monui) ex sola diversitate combinatione eorundem membrorum, sive earundem athomorum. Sed hoc est falsum. Et probatur absurdis prolatis num. 40. & rationibus datis à num. 27. & discursu reflexo exposito num. 45. Ergo. Vide Disp. illam de Anima paulò ante citatam.

Maig. disp 1. c. 1. 70. Objicit. Denique Magister Maignanus. Non potest fieri unico instanti corruptio tota ignis: quia juxta Peripateticos requiritur alteratio successiva. Sed extinctio ignis solet fieri in instanti, nempe unica exsufflatione candelæ, ergo illa extinctio non est corruptio, sed instantanea dissipatio athomorum, maximè agilium, quibus constat illa flamma. Nego majorem, quia si unico instanti fit corruptio combinationis athomorum, idest si hæ unico instanti dissipantur, cur forma ignis informans particulas materiæ olei, aut ceræ, quæ ob suam subtilitatem, ac pinguedinem aptæ sunt ad eam formam suscipiendam, non potest unico instanti corrumpi? Neque probatio urget. Quoniam licet frequenter alteratio fiat successivè, non tamen semper, ac necessariò, ut disp. 1. physicę naturalis dixi. In primo nempe instanti congressûs, agens producit in passo disposito simul, ac sine successione aliquos saltem gradus suæ qualitatis, & horum graduum productio est alteratio: Item in primo instanti exardescit nitratus pulvis missus in fornacem. Repentinus itaque flatus extinguit candelam, quia impetu suo discontinuans levissimas ardentes particulas ab aliis nondum accensis, facit ut flammæ deficiat causa conservans, nempe succus quem extrahebat à corpore candelæ: deficiente autem causa conservatrice deficit naturaliter effectus. Item suppressione, sive suffocatione aeris corrumpitur

ea

ea forma, quia relapsu exhalationum, aut accursu aliarum athomorum componentium atmosphæram, in qua degimus, & in qua est flamma illa, aut congressu aliorum corporum deficit subtilis illa tenuitas, in qua conservabatur illa forma ignis. Ergo hæc naturaliter debet deficere.

71. Ex huc usque dictis habes primarias bases sententiæ contrariæ formis substantialibus distinctis à materia: motivaque strepitosæ discessionis à prisca Peripateticorum sententia, esse locutiones illas non minus veras, quàm antiquas. 1. *Forma materiales debent educi, fierique ex materia, ex potentia, è sinu illius.* Explicatur hoc num. 16. & 17. Secunda. *Ex nihilo nihil fit.* Explicatur num. illo 17. Tertia. *Rem creari est produci ex nihilo.* Explicatur num. 18. Quarta. *Unumquodque componitur ex eis, in qua resolvitur.* Explicatur num. 31. His additur experientia quadruplex proposita à num. 37. & soluta in genere à num. 40. atque in specie à num. 41. Habes 2. dari in rebus subjectum commune mutationum novarumque generationum, nec non, in quo operantur agentia contraria, quod subjectum est *materia prima*, & hoc juxta sententiam quoque contrariam, quoniam congeries illa athomorum, sive elementorum est subjectum commune mutationum *combinationum* novarumque earundem generationum: quandoquidem ipsæ eædem athomi, jam sic jam aliter combinantur.

§. IV.

72. STatuto, materiam primam, & formam substantialem ab ea distinctam, non esse figmenta; sed veras, & reales entitates, redeo ad conclusionem scriptam num. 59. & dico 2. Prima principia horum entium naturalium, quæ in Proæmio memini sumptorum in facto esse sunt materia, & forma dictæ. Probatur, tum quia eatenus non essent quatenus hæc entia naturalia in facto esse constituerentur per solas athomos sic, & sic combinatas juxta sententiam hactenus refutatam. Sed non sic constituuntur, ut explicatum est. Ergo, tum quia prima elementa, seu prima principia intrinseca sunt illa, quæ ex una parte intrinsecè constituunt ens naturale, v.g. ignem: & ex altera non fiunt ipsa, hoc est, non constituuntur ex ullo alio *in eo sensu*, seu *in eo genere*, in quo ipsa constituunt ens naturale: non enim disputamus in præsenti (ut semel, & iterum adverti propter adversarios, qui hujus restrictionis immemores videntur) principia quæ absolutè, ac instar Dei, qui in nullo genere est ab alio, *sint prima*; Sed quæ sint prima restrictè in genere componendi essentialiter, sive constituendi, ut supra adverti. At solæ materia, & forma dictæ habent hæc duo respectu entis naturalis in facto esse. Probatur. In primis constituunt intrinsecè ens naturale sic sumptum, quia hoc, nil aliud est à parte rei, quam compositum, seù totum, quoddam resultans ex materia, & forma

ma substantialibus (supposito, imò probato jam, quod hæ duæ entitates sint in rerum natura) substantialiter unitis. v. g. Homo quoad essentialia physica est quoddam totum ex corpore, & anima rationali substantialiter unitis. Arbor quoad essentialia est quoddam complexum ex materia, & forma pyri, v. g. Ignis quoad essentialia nil est aliud, nisi quoddam totum ex materia, & forma, quæ dicitur ignis &c. Dico *quoad essentialia*: nam entia naturalia v. g. arbor, homo, quoad integralia, multa alia imbibunt v. g. humores, spiritus, salem, numerum, coordinationem, temperamentumque partium, ac membrorum.

73. Deinde hæ duæ *solæ* entitates (de unione jam locutus sum n. 59.) constituunt essentialiter dictum ens, quoniam multitudo illa formarum partialium quibus scatent corpora viventium, v. g. forma sanguinis, forma carnis, forma ossis, forma humoris, forma aquæ, forma terræ, quæ omnes videntur post destructam formam viventem, & non apparet causa naturalis producens illas de repente, sunt partes integrales non verò essentiales illorum viventium. Unaquæque enim ex his formis partialibus informat partes materiæ sibi respondentes. Complexula resultantia ex his formis partialibus, & ex particulis materiæ conglobata, & unione continuativa proportionatè unita construunt integraliter corpus viventis (sicut multa composita substantialia construunt molem domus, v. g. aqua, terra, lignum, ferrum &c.) & demum huic corpori sic integraliter constituto unitur forma viventis, sicut enti naturali constituto ex materia, & forma substantialibus unitur quasi reflexè subsistentia juxta sententiam docentem illam esse formam adæquatè positivam; quamobrem subsistit, quod licet entia naturalia mixta imbibant multas, & etherogeneas formas substantiales, & quidem essentialiter, si loquamur de illis reduplicative, ut mixtis; verumtamen specificativè sumpta non includunt illas essentialiter, sed tantum integraliter sicut homo includit cerebrum, jecur, cor, &c. quia tota essentia physica illorum salvari potest divinitus in complexo ex forma sua, & uno puncto materiæ substantialiter unitis. v. g. tota essentia physica hominis subsistere potest sine contradictione si anima rationalis uniretur substantialiter uni puncto materiæ. Tunc enim daretur ens naturale, nempe compositum ex materia, & forma substantialibus, & substantialiter unitis. Sed non aliud ens naturale, quam humanum, quoad essentialia. Ergo hoc, & alia constituuntur physicè, per solas materiam, & formam unitas. Et quidem per utrumque in recto. Tum quia homo non est *corpus unitum animæ*. Nec est *anima unita corpori*; sed corpus, & anima, & utriusque unio. Tum quia esse in recto philosophico, quidquid sit de recto grammatico stat in eo, quod de illo affirmetur, aut negetur adæquatè, vel inadæquatè, quod enuntiatur de subjecto, & similiter respectivè esse in recto ex parte prædicati. At quidquid enuntiatur de homine, v. g. enuntiatur inadæquatè de materia, & de forma hominis. Nam esse animal rationale, esse capacem amicitiæ cum Deo &c. enuntiantur *inadæquatè* de

de corpore, quia hoc vere est pars essentialis illius, quod est animal rationale &c. & similiter anima, ergo.

74. Denique materia, & forma non fiunt ex se se, aut ex ullo alio (ideit non constituuntur essentialiter, nam in præsenti hic solus est modus essendi ex alio) in eo genere, in quo ens naturale est ex ipsis. Probatur ignis, v. g. est ex materia, tanquam *ex primo subjecto* ex quo fit aliquid, nempè ipsum compositum substantiale, *cum insit primò, & per se*: in hoc enim stat essentia materiæ primæ. At quamvis ipsa multifariam fit ex alio nimirum *ex Deo*, tanquam causa sua efficiente, item *ex nihilo*, quia producitur per creationem item ex suo genere, ac differentia, tanquam ex partibus metaphysicis, item ex particulis indivisibilibus, tanquam ex partibus integrantibus. Verumtamen neque ex forma, neque ex ullo alio est physicè constitutivè tanquam *ex primo subjecto*, quoniam materia prima est omninò simplex simplicitate excludente constitutiva physica, quæ sint materia, aut forma. Ergo materia prima non fit, aut est, ex alio, in eo genere, in quo ignis fit, atque est ex ipsa. Similiter forma. Quoniam ens naturale fit ex ipsa, tanquam ex physico intrinseco constitutivo, quod formaliter immediatè per sui unionem cum materia resolvit hujus indifferentiam ad composita diversarum specierum, estque radix, & origo proprietatum compositi substantialis. At quamquam forma multifariam fit ex alio, ut nuper dicebam de materia, & debet etiam dici de congerie athomorum ad quas confugiunt contrarii authores, nihilominus non est ex materia, aut ex ullo alio, tanquam ex physico constitutivo, quod formaliter immediatè per sui unionem cum materia resolvat hujus indifferentiam, sitque prima origo proprietatum ipsius formæ: quoniam etiam forma, quam dicimus substantiam distinctam à materia, est omninò simplex simplicitate excludente compositionem essentialem physicam ex materia, & forma. Ergo his duabus, & solis convenit definitio primorum principiorum entis naturalis.

75. Hac sola explicatione nostræ conclusionis satis fit argumentis contrariis. Nam 1. licet in entibus naturalibus præsertim viventibus dantur multæ formæ substantiales subordinatæ ipsi primariæ formæ viventis, v. g.; hæc non componitur intrinsecè ex illis (sicut nec subsistentia in sententia dicente esse formam adæquatè positivam, componitur ex forma entis naturalis, supra quod cadit, quodque facit suppositum, aut personam) sed unitur enti naturali partiali, ut ita dicam, coalito ex materia, & formula illa substantiali partiali, quod solum ens naturale est intrinsecè ex formula illa. v. g. substantialis forma hominis, leonis &c. non componitur intrinsecè ex forma substantiali carnis, & forma ossis, & forma sanguinis, & forma jecoris, & forma lactis, & forma aquę, & formis cęteris componentibus illam massam, seu illud corpus cui toti unitur forma hominis, aut leonis, sed hoc solum ens naturale partiale, & subordinatum *Caro* componitur intrinsecè ex forma carnis. Hoc ens naturale partiale, ac subordinatum *Os* componitur intrinsece ex forma ossis. Forma vero hominis, imò & leonis, & si-

miles quamvis materiales possunt divinitus existere unitæ materiæ quæ non habeat ullam ex eis formis partialibus, sicut ignis potest divinitus existere quin habeat ullum calorem, tametsi, ita connectatur cum illo, ut per nullum agens creatum possit illo orbari. *Secundo*: quod ait Magister Saguens innumeras formas quotidie, ac singulis momentis *oriri ex sinu materiæ*, & paulo ante, formas juxta Peripateticos *fieri ex materia*, quod sufficit ad dignoscendum formam habere potius rationem principiati, quam principii. In primis relabitur in non justam intelligentiam illius. *Ex*, illius *educi*, quæ verba toties movent Adversarios, & quorum philosophicum sensum toties inculcavi tum num. 17. tum alibi sæpè. Deinde cum suæ athomi, seu triginta sua anonyma, & consequenter inexplicata elementa, quorum combinatione putat componi omnia entia naturalia, etiam sint ex Deo, tamquam ex Creatore, licet, non tanquam ex parte essentiali, sequeretur illa non tam habere rationem principii, quam principiati, sicut ibidem dicit de Abel, quamvis hic non fuerit compositus essentialiter ex membris Adæ. Denique jam monui non disputari modo principia entis naturalis, quæ absolutè, ac sine ulla restrictione sint prima: hoc namque modo unum solum est illorum principium, Deus nimirum. Sed prima principia *intrinseca*, idest ea quæ in illo sensu, in quo componunt ens naturale, non componantur ex ullo alio, sint, nec ne in aliis sensibus ex se se, vel ex aliis. At quamvis formæ sint ex materia, & quotidie oriantur ex illius sinu, (in sensu tamen legitimo) non sunt, aut componuntur ex ullo alio, in eo sensu, in quo ex ipsa est, & componitur ens naturale, ut paulo ante dixi. Ergo. *Tertio*. Resolutiones, exaltationes, evaporationesque chymicæ quas ibidem objicit non sunt in partes primas, & essentiales illius mixti, sed in partes integrantes, ut sæpè dixi à n. 31.

Saguens Physic. disp. 1. art. 1. n. 13.

Idem ibid. n. 13.

76. Nam homo quoque si alambico resolveretur videretur abire in vapores, fumos, spiritus, pinguedinem, salem &c. & tamen non essentialiter, sed integraliter dumtaxat componitur ex his. Præter quam quod cum necesse sit deficere aliquod constitutivum rei, quando hæc deficit, seu resolvitur, ideo ex eo, quod resoluto aliquo ente naturali non perseveret forma, idest, ex eo quod non semper resolvatur in formam, quoad sensum non sequitur hanc non esse illius constitutivum. Vide locum citatum; quamobrem, vel agit hic author de resolutione compositi substantialis *in sua componentia integralia* (& sic concedo illi totum; ast non disputamus modo componentia integralia, qualia sunt sanguis, spiritus, jecur, viscera &c. in homine) vel in sua *componentia essentialia*. Et sic nego suppositum, quia nunquam experti sumus hanc resolutionem. Quod & ipsi dicere tenentur, nam juxta ipsos ignis, v. g. componitur ex talibus, & talibus elementis (specificativè utique, & secundum se) ex una parte sumptis, atque ex altera parte tali, & tali coordinatione eorundem. Et quando ignis extinguitur non experimur illa elementa nuda, & specificativè ex una parte, atque coordinationem ex altera, sed hæc prorsus deficit, & elementa illa nuspiam comparent, sed dicuntur abire nescio, & etiam nesciunt illi

illi, quò. Idem dico de forma substantiali materiali. *Quarto*. Falsum est, fore, ut forma non distinguatur adæquatè à materia *si fiat* ex ipsa. Nam omne, inquit, ibidem num. 17. quod fit ex aliquo habet in se illud aliquod, ex quo fit, & consequenter non distinguitur adæquatè ab illo, alias non fieret ex illo, sed ex nihilo. Si discursus hic valeret quidquid est ex Deo, aut ex Diabolo, non distingueretur adæquatè ab alterutro. Relabitur illud in solemnem æquivocationem illius *ex*. *Fieri ex aliquo*. *Fieri ex nihilo*. Quasi hæ phrases philosophicè significarent formam ignis, v. g. fieri, aut esse ex materia, aut ex aliquo nihilo objectivo, sicut pallium ex panno, aut statua ex marmore. Igitur ut sæpè monui illud *ex*, nil aliud significat, & in nullo alio sensu admittitur, nisi quatenus forma materialis suapte producitur per actionem essentialiter unitam physicè intrinsecè immediatè materiæ, tanquam subjecto præsupposito. Hinc autem quo jure infertur illam non distingui adæquatè à materia, aut illam, creari fierive ex nihilo, idest illam produci per actionem non unitam essentialiter alii, tanquam subjecto præsupposito, in quo stat quidditas creationis? Distinguenda itaque est illa propositio. Omne, quod fit ex aliquo, tanquam ex intrinseco principio, & constitutivo, habet in se illud, & non distinguitur adæquatè ab illo, concedo. Ex aliquo, tanquam ex causa efficiente, aut finali, aut motiva, aut materiali, & passiva nego. Et hoc ultimo modo fit forma ex materia.

77. *Quintò*. Satis perceptibile est discrimen inter productionem animæ rationalis, & productionem formæ materialis, ob quod illa sit creatio, & productio ex nihilo; hæc verò sit generatio, & productio ex aliquo. Quod discrimen cum non detegat laudatus author absorptus totus in illo *ex nihilo*, & in illo *ex aliquo*, redit ad antiquam cantilenam adversariorum: videlicet fore, ut formæ materiales crearentur, seu producerentur ex nihilo, si existerent à parte rei. Crebrò dixi, quid non sit, & quid sit à parte rei istud *ex nihilo*, *ex aliquo*, quid non significent, quid significent phrases illæ philosophicæ. Sed coguntur Peripatetici repetere, ac ingeminare eadem, sicut ille alius senior, cogebatur à juniore. *Nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille sinistra. Nec mora, nec requies, quam multa grandine nimbi &c.* Igitur productio animę rationalis est ex nihilo, & est creatio purè, ac pręcisè, quia actio eà non habet ex sua essentia uniri intrinsecè immediatè ulli alii rei, tanquam subjecto præsupposito, hoc est, per ipsam non producto. Nil aliud; Quia hoc omni, & soli creationi convenit. Rursus productio formæ materialis est ex aliquo, est generatio, est passio, est receptio, eductio purè, ac præcisè, quia ex sua essentia habet uniri intrinsecè immediatè alii rei, nempè materiæ, tanquam subjecto præsupposito. Nil aliud. Hoc enim omni, & soli id generis generationi convenit. Hoc statuto discrimine satis perceptibili, quomodo objicitur formam materialem creandam fore, aut producendam ex nihilo? Distinguendæ itaque sunt istæ phrases, quas toties objiciunt hi Magistri. Creari est produci, sive fieri ex nihilo, per actionem non unitam ex sua essen- *Æneid. 5.*

tia alii rei, tanquam subjecto præsupposito, concedo. (sed hoc non probatur convenire formis materialibus) Est fieri, seu produci ex nihilo per actionem ex sua essentia unitam physicè, intrinsecè, immediatè alii rei, tanquam subjecto præsupposito, nego. Et hæc est species essendi ex nihilo, quæ convenit formis materialibus. Similiter distinguendæ alteræ. Educi, generari, est produci, est fieri, est esse ex aliquo per actionem ei essentialiter unitam physicè, intrinsecè, immediatè, concedo. (& hic est concursus passivus, quem habet materia respectu formæ materialis: unicusque sensus, quo hæ fiunt, suntque ex illa) Est produci, est fieri ex aliquo, sicut ex marmore, aut sicut domus ex lapide, & trabe, aut in alio æquè improprio sensu, nego.

Saguens ubi supra n.25.

78. Hinc demum abs jure insimulat Magister Saguens Peripateticos, quasi pro rerum naturalium physica compositione induxerint principia, quæ independenter ab intellectu, nil habent realitatis, & experientiæ: concludens num. 28. hanc esse radicem errorum, qui subrepserunt in Philosophiam Peripateticam. Etenim attributa illa materiæ, ac formæ, quæ recensui num. 61. & seqq. non sunt purè imaginaria, aut solius rationis, sed physica, & realia, physicè existentia non cum multiplicitate inter se, sed quoad verba nostra, eo quia non habemus unicum simplex verbum ad explicandum totam eam rem, ut passim nobis omnibus contingit. Deinde aliud est principia aliqua esse metaphysica. Aliud esse *purè* metaphysica. Hoc secundum solet esse diversum ab actuali existentia, & realitate; secus illud primum. Alias cum homo sit metaphysicè animal rationale, sequeretur non esse verè simpliciter à parte rei animal rationale. Item cum 30. illa elementa, quæ sine nomine, sine explicatione ipsorum introducit hic author expellendi ergo formas substantiales distinctas à materia, sint capacia, quæ metaphysicè definiantur (si non sunt tot entia rationis) nec non eorundem combinationes, sequetur has, & illa nil habere entitatis, ac realitatis: & consequenter ens naturale, quod ex illorum combinatione componi dicit, componeretur ex principiis non habentibus ullam realitatem. Ratio autem est. Definitiones metaphysicæ non aperiunt figmenta, & entia rationis in suis objectis; sed brevissimè explicant realitatem, quidditatem, entitatemque illius; alioquin non essent definitiones, sed deceptiones. Jam materia, & forma dictæ, sunt quidem res metaphysicæ, quatenus metaphysicè definiuntur; non tamen sunt res *purè metaphysicæ*.

§. V.

79. DIco 3. Principia intrinseca entis naturalis in fieri per generationem præcisè, idest principia intrinseca generationis præcisè, quæ sit talis respectu formæ, aut respectu unionis, ob quam generationem, ens ipsum naturale generari dicitur. Hujus, inquam

quam', generationis principia intrinseca ; nulla sunt. Opus tamen est distinctione. In primis quanquam rarissimè detur de facto generatio ulla, quæ sit *pracisè generatio*, siquidem in omni ferè generatione mutatur materia à privatione formæ ad form.m ipsam ; verumtamen possibilis est *generatio pracisè*, quia possibile est, quod in eodem primo instanti, in quo Deus creat materiam producat formam in ipsa. Ergo tunc non mutabitur materia, neque transibit à non habendo *positivè* formam ad habendum illam, siquidem non existebat in rebus ea materia ante formam ; sed solum transibit à non habendo illam *negativè*, quatenus certè non habebat illam in instanti antecedente ad generationem formæ, quandoquidem in eo instanti neutra existebat in rebus. Hic autem transitus, seu mutatio merè negativa non obstat generationi præcisè. Talis autem fuit, ut jam dixi generatio formarum quatuor elementorum, aut saltem terræ, & aquæ initio mundi : nam in eodem instanti, in quo Deus creavit materiam produxit has formas in illa. Dicit enim Moyses. *In principio creavit Deus cœlum, & terram.* Non materiam solam Cœli, & Terræ. Et cum materia non nisi per grande miraculum possit existere sine forma, absonum videtur, quod author naturalis mundanæ machinæ inciperet suum opus à violatione appetitûs naturalis rei naturalis. Item, ut dixi num. 53. generatio vermium, quando corrumpuntur species Sacramentales, etiam est generatio præcisè. Nam in eodem instanti, in quo generantur illæ formæ creat Deus de novo illam materiam. Deinde, vel loquimur de forma materiali indivisibili, qualem aliqui putant animam brutorum perfectorum, nempe, quæ in partes divisa in nulla eliciunt operationem vitalem. v. g. equus, canis &c. Vel divisibili (divisibilitate utique integrali non essentiali ex materia, & forma : nam alias non esset illa forma primum principium entis illius naturalis) qualis est anima brutorum imperfectorum, nempe, quæ in partes divisa eliciunt in illis operationes vitales, ut plerique vermes, colubri, & similia. Quorum partes invicem separatæ fugiunt, sentiunt, & se se contorquent, qui motus non possunt esse à solis spiritibus vitalibus. Rursus si loquamur de forma divisibili. Aut loquimur de divisibili in partes homogeneas, ut est divisibilis forma ignis, aquæ, arboris. Aut de divisibili in partes etherogeneas, nam pars animæ lacertæ, v. g. quæ est in capite, & in corde, forsan est perfectior quam pars, qua est in cauda, aut pede. Dico ergo Generatio formæ indivisibilis est quoque indivisibilis ; & consequenter nulla habet principia intrinseca ; quoniam cum actio omnis sit per se connexa metaphysicè cum suo termino, repugnat generatio merè partialis, quippe, quę non est per se metaphysicè connexa cum termino. At eo ipso, quod generatio sit indivisibilis nulla habet principia intrinseca physica, ut constat. Ergo. Et in hoc sensu procedit conclusio. *Genes. 1.*

80. Non ita philosophandum videtur de generatione unionis, qua compingitur ens naturale ; quoniam unio hæc esset entitativè divisibilis integraliter ; unio namque, qua anima, etiam rationalis unitur dextrę, est distincta ab illa, qua unitur sinistræ, & sic respectivè de aliis partibus

bus corporis, si quidem deficiente unione cum uno membro, perseverat unio cum aliis; ergo unio, qua anima, etiam indivisibilis unitur toti materiæ est integraliter composita ex multis partialibus unionibus. Ergo generatio hujus totalis unionis, etiam est divisibilis, idest, constat ex multis generationibus, quarum singulæ licet sint partiales respectu unionis totalis, sed non respectu illius uniunculæ, cujus est generatio: quo circa hæc generatio unionis adæquatè sumpta intrinsecè componitur integraliter, ex generationibus uniuncularum formæ, cum partibus primariis illius entis naturalis. Cumque unaquęque ex his generatiunculis non componatur ex aliis generationibus: inde fit, quod adæquata generatio unionis, licet sit generatio præcisè, habet sua prima principia intrinseca integralia nimirum generatiunculas dictas. Hæc enim adæquata generatio unionis est, quoad hoc, sicut intensio caloris, v.g. quæ intrinsece componitur ex singulis octo gradibus, & hi sunt prima principia intrinseca physica illius, siquidem horum singuli non componuntur intrinsecè ex alio, aut aliis gradibus caloris. Ast sicut tota essentia caloris salvatur in unico gradu: ita tota essentia unionis in una ex uniunculis illis: & consequenter generatio illius est indivisibilis non habens ulla principia intrinseca physica. Rursus cum solius formæ generatio, non sit generatio entis naturalis, quia potest illa generari divinitus, quin uniatur materiæ, in quo casu non dabitur generatio illius entis naturalis. Ideò generatio entis naturalis, hoc est compositi substantialis tametsi sit generatio præcisè, absque ulla mutatione materiæ (hoc enim innuit illud *præcisè*) videtur componi intrinsecè physicè, atque essentialiter ex generatione unionis, & generatione, vel creatione formæ. Ex alia parte, hæc duo non sunt ex aliis, aut ex alio, in eo sensu, in quo ex ipsis est generatio præcisè entis naturalis: quoniam hęc est ex illis, tanquam ex totalibus productionibus formę, atque unionis, quoad essentiam, & substantiam. Et neutra ex his duabus est ex ullo alio, tanquam ex totali productione formæ, aut unionis. Ergo *generatio præcisè* in hoc sensu, idest entis naturalis, ut talis, habet prima principia intrinseca nimirum totalem productionem formæ, totalemque productionem unionis. Neque in hoc igitur sensu intelligere debes tertiam hanc conclusionem.

81. Rursus si forma fuerit divisibilis in partes homogeneas, v.g. forma aquæ, terræ, hujus ligni &c. tota essentia, perfectioque intensiva illius salvatur in unico puncto physicè indivisibili, ita ut reliqua, quæ agglomerantur spectent ad extensivam perfectionem illius formæ. At generatio unius puncti indivisibilis, est quoque indivisibilis. Ergo generatio illius formæ, quoad essentiam perfectionemque intensivam est indivisibilis, tametsi generatio illius, quoad integralia sit divisibilis, etiam integraliter. Ergo illa non habet ulla principia physica intrinseca; quocirca de generatione hujus formæ ratiocinandum est, sicut de generatione unionis paulò ante dicebam. Sin forma fuerit divisibilis in partes etherogeneas, & perfectione dispares, videtur non salvari totam illius essentiam in uno solo puncto indivisibili sicut nec

tota

tota essentia physica hominis salvatur in sola materia, aut sola anima, quamvis salvetur in complexo ex anima, & unico puncto materiæ unitis, in quo casu verè, & simpliciter daretur homo, quoad essentialia quamvis non quoad integralia, ergo essentia illius formæ, v. g. equinæ, si hæc sit divisibilis includit intime, ac essentialiter partem, quæ informat cor, v. g. & partem quæ informat caput. (includit, inquam, sed non tanquam primam radicem omnium proprietatum equi, quia cum in hoc genere forma ipsa totalis equina, sit primum principium intrinsecum equi nequit esse ex alio in eo genere, in quo equus est ex ipsa: & consequenter nequit esse ex parte informante caput, v. g. tanquam ex prima radice proprietatum equi) Ergo generatio illius formæ constituitur intrinsecè per duas partiales generationes, unam partis informantis caput, & alteram partis informantis cor equinum. At hæc duæ partiales generationes non constituuntur intrinsecè per alias, nam loquor de indivisibilibus. Ergo hæ duæ sunt prima principia intrinseca generationis præcisè formæ illius.

82. Hinc elicies, quo sensu ens naturale in fieri per generationem præcisè, hoc est, quo sensu *Generatio præcisè*, habeat principia intrinseca, & quo sensu non habeat. Generatio præcisè formæ indivisibilis, item formæ divisibilis in partes homogeneas, si hæc sumatur, quoad essentiam, non habet ullum principium intrinsecum. Generatio præcisè formæ divisibilis in partes etherogeneas: item generatio præcisè totius ipsius entis naturalis adæquatè sumpti habet principia intrinseca jam dicta. Generatio præcisè unionis, quoad integralia, nec non formæ, quoad integralia etiam, habet sua prima principia intrinseca. Objici solet vetustum sophisma ad probandum generationi etiam, quæ dicitur generatio præcisè, intervenire privationem formæ. Unde illa generatio præcisè, vel repugnat, vel constituitur, etiam per privationem formæ. Etenim ideò dicemus mox, ens naturale in fieri per mutationem constitui, per privationem formæ, quia materia transit ab hac privatione ad illam formam. Sed idem contingit in generatione præcisè. Probatur. Materia est causa passiva formæ ignis, v. g. etiam quando hæc producatur in eodem primo instanti, in quo creatur materià, ergo est in signo priore ad illam, etiam in hoc casu. Ergo est in signo priore ad illam etiam, quando illa dicitur generari præcisè. Sed in eo signo prore ad formam, non datur ipsa forma, ut patet, & datur in signo posteriore. Ergo etiam quando datur juxta nos generatio, præcisè transit materia à non habendo formam in eo signo priore, ad habendum illam in signo posteriore; ergo etiam tunc datur mutatio materiæ; & consequenter repugnat, quod detur generatio præcisè. Item. Ergo privatio formæ est principium intrinsecum illius generationis, tanquam terminus *à quo*. Quia non habere formam in eo priore est habere carentiam formæ in eo priore. non enim datur medium inter duo contradictoria. Et sicut quodlibet est, vel non est in uno instanti temporis, & in uno loco, & hac de causa repugnat, quod duo contradictoria deficiant simul in eodem tempore, aut loco. Ita quodlibet est, vel non est in uno aliquo in signo natu-

naturæ, & consequenter repugnat, quod duo contradictoria deficiant simul in eodem signo naturæ, quia deficere unum in aliquo tempore, loco, aut signo naturæ, est formaliter existere alterum in eo tempore, loco, aut signo naturæ.

83. Hoc sophisma compactum ex abusu terminorum solvi in Prodromo disp. 1. num. 15. Aliud est, quod materia pro priori ad formam non habeat illam in sensu merè negativo. Aliud, quod non habeat illam in sensu positivo, quasi pro priori ad formam daretur aliquid, sive positivum, sive negativum, quod in se ipso esset *non habere formam*. Si contingeret hoc secundum, mutaretur materia; aft non contingit; sed duntaxat illud primum, quod non obstat generationi præcisè, ut jam adverti num. 79. quoniam mutatio, quæ excluditur per illa verba, *Generatio præcisè*, est mutatio stans in eo, quod materia transeat à non habendo positivè *in uno tempore* reali, vel possibili formam, ad habendum illam in alio tempore. At materiam non habere in sensu merè negativo, sive præcisivo formam in eo signo priore, & habere illam in signo posteriore; non est transire à non habendo illam in uno tempore ad illam habendam in alio tempore, siquidem illud prius, & posterius (idest causa, & effectus, quia hoc, & nil aliud significant illæ voces) sunt, & existunt in eodem penitus tempore. Ergo istud, quod objicitur non officit generationi præcisè, quam modo disputo; quamobrem cæteris concessis, nego illam consequentiam. *Etiam quando detur generatio præcisè transit materia &c.* quoniam transitus, & mutatio in præsenti alludit ad tempora diversa. Ergo quoties non dentur diversa tempora, sive instantia realia, aut possibilia, quæ solent dici tempus imaginarium, non dantur transitus, & mutatio, de quibus modo. At per te ipsum non dantur in isto casu instantia, sed tantum signa naturæ diversa. Ergo. Ad appendicem, nego illam consequentiam: & ipsius probationem. Etenim unum esse in signo priore ad aliud (ut jam initio monui disp. 1. Dialecticæ num. 199. ob frequentem usum, & abusum hujus phrasis Scholasticæ) stat in eo, quod sit causa, aut prærequisitum ex parte causæ ad illud; hoc enim significat prisca ista phrasis. Ergo quidquid, neque est causa, neque prærequisitum ex parte hujus respectu formæ non est in signo priore ad formam. At ex eo, quod materia non habeat formam pro priori ad ipsam, idest ex eo quod forma non sit causa sui ipsius non sequitur, quod *habere carentiam formæ* in instanti A. v. g. sit causa, vel prærequisitum ad habendum illam in illo eodem instanti, ut patet. Ergo ex eo, quod materia non habeat formam pro priori ad hanc, non sequitur, quod prô priori ad hanc habeat carentiam formæ. Sic pro priori ad equum, neque datur hæc carta, neque datur positivè carentia hujus cartæ. Pro priori ad gratiam sanctificantem, neque datur positivè equus, neque datur positivè carentia equi. Et totum hoc pendet ex intelligentia optimæ illius phrasis. *Dari pro priori*. *Non dari pro priori*, qua interdum abutuntur aliqui, cum nil aliud significet, quam esse, aut non esse causam, prærequisitum.

Non

84. Non diffiteor, quod habere carentiam formæ, quandoque sit suo modo causa, aut prærequisitum ad habendum illam, ut contingit quando habere carentiam formæ est motivum ad obtinendum illam: item, ut contingit in casu generationis per mutationem, quoniam ad hanc requiritur, quod in instanti immediatè antecedenti extiterit carentia formæ. Sed hoc est semper respectivè ad instantia diversa. In eodem autem, nequit fieri, quod forma, aut ipsius privatio, sit causa, vel prærequisitum ad formam ipsam: & consequenter ex eo, quod pro priori ad formam in A non detur forma, male arguitur, quod carentia, sive privatio formæ, sint in eo instanti pro priori ad formam. Tria illa principia, quæ probationi contrariæ inseruntur videlicet inter duo contradictoria non datur medium; quodlibet est, vel non est. Deficere unum contradictorium est existere aliud; sunt vera in sensu alibi dato; sed nego consequentiam ex illis ad rem præsentem, ob sensum quem habent phrases illæ. Existere pro priori. Non existere pro priori. Ex eo namque, quod aliquid, neque sit causa, neque prærequisitum ad rem A, non sequitur contradictorium, sive carentiam illius esse causam, aut prærequisitum ad eandem rem A.

§. VI.

85. Dico 4. Prima principia intrinseca entis natrualis in fieri per mutationem, hoc est prima principia intrinseca *mutationis*, non utique entis ipsius naturalis, ut jam adverti; quippe quod non transit à privatione formæ ad formam, cum deficiat simpliciter in instanti immediatè antecedenti ad primam generationem formæ, & fiat de novo, quando de novo incipit esse hæc forma; sed *mutationis*, qua materia ipsa mutatur: hujus inquam principia sunt materia, forma, & hujus privatio pro instanti antecedente ad hujus primam productionem (aut reproductionem si hæc olim corrupta, de novo nunc divinitus reproducatur) Communis hæc conclusio explicatione etiam indiget. Mutatio materiæ, sive, *mutari hanc*, & transire à non habendo formam ignis, v. g. ad habendum illam, sive quod idem est: ens naturale in fieri per generationem, quæ fit mutatio, bifariam disputari potest. 1. in abstracto. 2. in concreto. Mutatio in abstracto consistit physicè in his solis duobus. *Formam eam non fuisse in materia. Et modo esse in materia.* Quoniam mutatio in abstracto est forma illa, vel quasi forma, per quam formaliter immediatè materia mutatur. Sed forma hæc stat in eis duobus præcisè. *In eis duobus*, nam materia per se solam indifferens est, ut mutetur, vel non mutetur. Illud autem per quod formaliter immediatè mutatur presse loquendo, est. *Non habuisse hanc formam in instanti antecedente.* Et. *Illam modo habere.* Ergo complexum ex his duobus est forma per quam immediatè formaliter mutatur materia. Deinde *præcisè*. Nam licet non possint verificari quin

 ma-

materia, & antea, & modo existat, hoc probat connexionem horum cum materia; secus quod hæc constituat physicè formam, per quam formaliter immediatè mutatur. Sicut quod color, & cæteræ similes formæ, nequeant esse absque subjecto, probat connexionem illarum cum hoc; non tamen probat subjectum constituere physicè illas formas. Ratio autem est. Omnis denominatio physica, ut distincta à denominationibus metaphysicis, importat formam distinctam adæquatè à subjecto denominato, & consequenter non constitutam physicè essentialiter per subjectum ipsum, v.g. denominatio *albi* importat albedinem distinctam adæquatè à subjecto albo. Denominatio physica parietis *visi*, dicit visionem, distinctam adæquatè à subjecto viso &c. At omnis mutatio materiæ à non habendo ad habendum aliquam formam physicam, est denominatio physica, ut constat. Ergo importat formam distinctam adæquatè à subjecto denominato, nempe à materia, quæ sola est subjectum, quod mutatur, & consequenter non constitutam physicè per hanc. Sed mutatio sumpta in abstracto est forma ejus denominationis. Ergo distinguitur adæquatè à materia, ergo consistit physicè in eis solis duobus, & quidem in recto, ut mox explicabo.

86. Sumpta verò in concreto includit præter illa duo, ex quibus componitur forma mutationis, subjectum ipsum, quod mutatur: quoniam omnis denominatio physica sumpta in concreto imbibit essentialiter subjectum denominatum, & formam denominantem. At subjectum, quod denominatur mutatum, est materia prima, quoniam hæc est, quæ prius non habebat, & modo habet formam ignis, v. g. Forma autem est complexum dictum. Ergo mutatio sumpta in concreto imbibit essentialiter materiam, formam, quam de novo habet, hujusque carentiam, quam antea habebat. Cumque hæc carentia sit privatio, quia est carentia formæ in subjecto capaci habendi eam: hac de causa mutatio sumpta in concreto dicitur, constitui per ea tria; æquivocè tamen, & proportionatè ad uniuscujusque naturam: per materiam tanquam per id, quod mutatur: per complexum ex illis duobus, tanquam per formam mutationis. Et rursus in his duobus, est etiam disparitas: nam mutatio in concreto constituitur per privationem tanquam per terminum *à quo* transit, & mutatur materia; per formam autem tanquam per terminum ad quem transit, ac mutatur. Et ambo sunt termini extrinseci respectu materiæ, quippe, quæ distinguitur adæquatè ab eis; intrinseci verò respectu mutationis, quia hæc non distinguitur adæquatè ab illis. Rursus hæc tria non sunt utcumque constitutiva mutationis sumptæ in concreto; sed constitutiva in recto, ita ut omnia, quæ enuntiantur de mutatione in concreto, enuntientur (inadæquatè utique) de singulis eorum, idest enuntientur affirmativè, aut negativè de toto quodam, cujus singula illorum sunt partes essentiales in eo sensu, in quo supra dixi animal rationale enuntiari verè de corpore, aut de anima; quamvis enim in concretis accidentalibus formæ sint obliqua quædam, respectu *subjecti*; ast respectu *concreti ipsius*, hoc est respectu *totius coaliti ex subjecto, & formæ*, non sunt mera obliqua, sive con-

connotata, sed sunt non minus intima essentialia constitutiva, quam subjectum, quia complexum ex pariete, v. g. & albedine illi unita, non minus essentialiter imbibit albedinem, quam parietem. Ergo licet formæ concretorum accidentalium significentur in obliquo, atque ut *quo*, respectu subjecti; ast non respectu ipsius totius concreti; quamobrem quando dicuntur constitutiva, ut *quo* in obliquo &c. fit allusio ad subjectum, atque ad concretum; sed æquivocè; respectu hujus, tam intima essentialia, *quod*, & *rectum* sunt, quàm subjectum ipsum. Respectu verò subjecti ipsius, nec sunt constitutiva, sed connotata, nec sunt *quod* denominatur, sed *quo* denominantur, nec sunt rectum, sed obliquum. Unde habes, quo sensu prædicta tria sint, & non sint constitutiva in recto mutationis sumptæ in concreto.

87. Rursus nec utcunque sunt constitutiva in recto; sed sunt insuper elementa, hoc est prima principia ejusdem; quoniam licet singula multifariam sint ex aliis, & consequenter licet non sint principia *Prima* absolutè, & similiter principia instar Dei, sicut nec athomi, nec quodcunque aliud assignabile, siquidem omne illud, ut pote creatura, debet esse ex alio, & ab alio in multiplici sensu; attamen neque ex se ipsis, neque ex ullo alio sunt *in eo genere*, in quo mutatio est ex ipsis; quoniam hæc est intrinsecè constitutivè ex materia, tanquam ex subjectò, quod mutatur: materia autem ex nullo alio componitur essentialiter, tanquam ex subjecto, quod mutatur, ut constat. Rursus mutatio est intrinsecè constitutivè ex privatione, tanquam ex termino *à quo*, non utcunque, sed *negativo*; ex forma verò tanquam ex termino ad *quem*, non utcunque, sed *positivum*. At neutra est in hoc genere ex alio, ut constat. Nam licet privatio possit esse terminus ad quem, & forma terminus *à quo*, nimirum in mutatione inversa, quando materia transit ab habendo formam ignis ad non habendum illam. Hæc mutatio in primis non est quam modo disputamus, quia non est generatio, sed corruptio entis naturalis. Deinde adhuc in isto casu, neutra est intrinsecè constitutivè ex altera, siquidè forma distinguitur adæquatè à sua privatione, & hæc ab illa. Et demum mutatio est ex privatione, tanquam ex termino *à quo* negativo (in quo sensu forma nunquam potest esse terminus à quo) & est ex forma, tanquam ex termino ad quem positivum, in quo sensu nunquam potest privatio esse terminus ad quem. Ergo tria dicta non sunt utcumque constitutiva mutationis in concreto; sed elementa, primaque principia ejusdem, non utique primatu absoluto repugnante creaturis; sed primatu respectivo, quippe solus disputari potest inpræsentiarum.

88. Cæterum unumquodque ex his tribus oportet expendere introspiciendi ergo omnia, quæ sunt, & quæ non sunt prima principia mutationis. Ens naturale generari per *mutationem*, stat physicè ex parte rerum, in eo quod. *Materia non babeat intrinsecè in instanti immediatè antecedenti formam substantialem, quam modò intrinsecè babet per ipsius formæ, aut saltem connaturalium dispositionum generationem, ita ut per illam perficiatur, aut deterioretur.* Mutatio enim quæ

neutra sit, , & tamen sit intrinseca subjecto, est repugnans; quia hoc & non aliud est, mutari intrinsecè. Unde licet materia prima mutetur positivè, quando ex non habendo animam rationalem transit ad illam habendam, tanquam subjectum connaturale: *ipsius* quidem quoad solam unionem; præviarum verò *connaturalium dispositionum*, quoad earundem receptionem, & generationem. Et mutetur negativè, quando ob mortem hominis transit eadem materia ab habendo modo dicto formam rationalem ad illam non habendam; Item licet natura creata intrinsecè mutaretur si post aliquod instans suæ existentiæ assumeretur à persona divina. Hæc tamen non mutaretur, quia licet prius non esset intrinsecè unita illi naturæ, & modo esset; tam non mutaretur intrinsecè, quàm non mutatur per id quod olim non fuerit intimè præsens huic mundo: nempe quando nondum creaverat illum, modo autem sit intimè præsens, penetreturque cum illo ob suam immensitatem. Nempe, quia hic effectus formalis. *Esse intimè præsentem huic mundo*, constituitur per præsentiam quoque hujus mundi. Ergo hac sola mutata, mutatur etiam ille effectus formalis. Similiter *Esse intrinsecè humanitati unitum verbum*, constituitur per unionem. Ergo illa sola mutata mutatur ille effectus. Ratio autem est. Omne mutari intrinsecè hactenus notum, & ad quod significandum est instituta hæc vox *mutatio intrinseca*, importat quod mutatum recipiat in se id quo mutatur, aut connaturales dispositiones ad illud, aut saltem quod illo perficiatur, vel deterioretur. Ergo omne, quod nil ex his habet, non est mutari intrinsecè. At quanquam materia non sit subjectum receptivum, ac passivum animæ rationalis, sed unionis cum illa; est tamen subjectivum passivum connaturalium dispositionum ad illam, nec non per illam perficitur intrinsecè (& similiter natura creata per personam divinam à qua assumeretur) Persona verò Divina, neque naturam illam, neque connaturales dispositiones ad illam reciperet in se, ut constat, neque per illam naturam intrinsecè perficeretur, aut deterioraretur, ut etiam constat. Ergo quanquam in duobus prioribus casibus detur mutatio intrinseca, non tamen in tertio, quidquid sit de mutatione extrinseca.

89. Igitur illud, in quo dixi stare generationē per mutationem sumptam utique in concreto, includit essentialiter physicè, tanquam prima principia, idest, tanquā non facta ex ullo alio in eo sensu, in quo mutatio est ex ipsis, hæc decē (quæ profectò non exclusi, quando scripsi mutationē constitui per materiam, formam præsentem, & hujus anteriorem privationem, quinimò inclusi, illa, ut pote imbibita adæquatè, vel inadæquatè in aliquo illorum) 1. ipsam materiam primam, & consequenter omnia, quæ cum ipsa identificantur, ut capacitas radicalis intrinseca non habendi, & similis capacitas habendi formam, secus vero capacitas proxima, & expedita, quia hæc constituitur etiam, per dispositiones extrinsecas materiæ prærequisitas proximè ad formam. Unde licet identificetur inadæquatè cum materia, non est, quod hæc capacitas proxima sit pars essentialis materiæ, sed è contrario, quia materia est pars essentialis unumque è primis principiis intrinsecis illius proximæ capacitatis. Tum etiam

etiam, quia si Deus miraculosè uniret materiæ non dispositæ in A formam, sine qua illa existebat in instanti immediatè antecedente mutaretur materia intrinsecè, & transiret verè à non habendo ad habendum formam; & tamen non esset proximè capax habendi illam, siquidem pono, quod non est proximè disposita ad illam. 2. Durationem, sive existentiam materiæ in instanti ipso mutationis; quoniam materiam *nunc* physicè mutari, identificatur inadæquatè cum eo *nunc*, idest cum ea præsente duratione ob discursum similem ei, quem jam subjicio. 3. Durationem, sive existentiam materiæ in instanti immediatè antecedenti (instanti, inquam, utrobique intrinseco, quod est, durationes ipsę; non autem extrinseco, quod consistit in tali determinato motu cœlorum, quoniam licet hi non moverentur, & consequenter nullum esset tempus extrinsecum poterat dari hæc individua mutatio) si enim mutatio identificaretur adæquatè cum solis materia, & forma, & antecedente hujus privatione, omnis casus possibilis, in quo verificarentur hæc trias esset casus, in quo verificaretur mutatio materiæ. Chymæra enim est verificari omnia prorsus constitutiva in eo sensu, in quo sunt constitutiva, & non verificari constitutum; defectus autem conditionis, connotati, prærequisiti, & similium non aliter possunt inducere defectum constituti, nisi quatenus inferunt defectum alicujus constitutivi.

90. At non omnis casus, in quo verificantur illa tria, est casus in quo verificatur mutatio materiæ. Ergo hæc non identificatur adæquatè cum illis tribus solis. Ergo etiam cum aliquo alio. Hoc dico esse durationem, sive existentiam materiæ immediatè antecedentem, nam quodcunque aliud inferas formabitur contra illud argumentum idem. Probo primam minorem. Esto quod in primo instanti existentiæ materiæ producat Deus formam in illa. In hoc casu non datur mutatio prima materiæ, ut jam adverti. Et tamen in hoc casu verificantur illa tria. Dices non verificari privationem, quia hæc est carentia formæ in *subjecto capace* habendi illam; quod non verificatur in casu hoc, quia cum in instante antecedente ad productionem formæ illius non extiterit materia, inde est, quod tunc fuit quidem carentia formæ, sed non privatio, quia illa careutia non fuit in *subjecto capace*. Contra tamen quoniam carentia in subjecto capace, vel consistit plenè adæquatè in sola carentia. Vel in hoc, & simul in existentia subjecti capacis. Si primum, omnis casus possibilis, in quo detur illa carentia, est casus, in quo detur in *subjecto capace*, quod per te est falsum. Si secundum. Ergo si mutatio constituitur intrinsecè per carentiam in subjecto capace, & carentia in subjecto capace constituitur per ipsius subjecti existentiam, habetur mutationem constitui intrinsecè per aliquid intrinsecè constitutum per præcedentem illam existentiam subjecti. Sed omne intrinsecè constitutum per aliquid intrinsecè constitutum per A, intrinsecè constituitur per ipsum A, ut patet: ostenditque persona humana, quæ essentialiter imbibit animam humanam, quia imbibit naturam humanam, quæ natura intimè constituitur per humanam animam. Ergo mutatio essentialiter imbibit durationem,

sive

sive existentiam materiæ immediatè antecedentem. Ubi adverte; tametsi A, v. g. esse immediatum rei B, constituatur intrinsecè per carentiam cujusvis alius rei mediantis inter utrumque; verumtamen cum durationes, quæ immediatæ sibi sunt, habeant per solam suammet essentiam esse sibi immediatas, ut suo loco dicam, eo quia sunt rationes formales distandi, aut indistandi temporaliter, sicut præsentiæ sunt distandi localiter. Idcircò mutatio in instanti A, non constituitur per carentiam aliam durationis, quæ concipi potest medians inter A, & instans immediatè antecedens; sed per ipsamet duo positiva instantia, quæ ex sua essentia habent esse sibi ipsis immediata, si ambo existant, & instans medians inter ipsa est omninò impossibile.

91. Constituitur 4. Mutatio per formam denuo advenientem materiæ, tanquam per terminum *ad quem* primarium ob rationem num. 85. datam. 5. per unionem hujus cum materia, tanquam per terminum ad quem secundarium. Non enim transit materia à privatione formæ ad formam utcunque, sed à *non habendo* sibi unitam physicè formam ad illam *habendam* per physicam unionem cum illa. 6. per ambarum præsentes durationes; quia mutatio non est ad illas utcunque, atque abstractè; sed ad habendum *nunc in hoc instanti* præsente formam per unionem. Atqui habere illam nunc in hoc instanti intrinsecè constituitur per illud *nunc*, per illud instans ob rationem similem ei, quam dedi num. 90. Ergo hæc mutatio intrinsecè constituitur per illa *nunc*, per illa instantia intrinseca, hoc est per durationem præsentem formæ, & per durationem præsentem unionis; quod si hunc discursum detorqueas ad probandum mutationem constitui, etiam per loca. Contra est 1. quia in eodem loco potest mutari materia à privatione formæ ad habendum illam per unionem; ast non in eodem tempore, quia repugnat, quod in eodem tempore habeat materia privationem formæ, & formam. 2. quia vel loqueris de mutatione materiæ à privatione formæ *in loco A* ad formam *in loco B*. Vel de mutatione præscindendo à locis, ut communiter loquimur de illa. Si primum, dicam istam determinatam mutationem à privatione *in loco A* ad formam *in loco B*, intrinsecè constitui per ipsa loca ob rationem similem illi jam citatæ. Si secundum tibi ipse das disparitatem, quoniam nil, præscindens ab aliquo, constituitur intrinsecè per illud. At mutatio de qua loqueris, & loquimur omnes communiter præscindit ab istis locis. Ergo. Ast cum non loquamur de mutatione præscindente ab instantibus, sed determinatè, ac expressè de mutatione à non habendo formam *in uno instanti* ad habendum illam *in immediatè subsequente*. En disparitas.

92. Ubi adverte. Pars Philosophorum ponunt durationem rerum in earundem productionibus, eo quod conservatio, seu duratio sit continuata productio. Pars in modo alio distincto. Si sequaris primos, consequenter dices mutationem constitui essentialiter per productiones formæ, ac unionis, si constituitur essentialiter per utriusque durationes. Si secundos, oportet distinguere. Vel loquimur de mutatione materiæ specificè, ac determinatè *per generationem* formæ, aut saltem

per

per generationem unionis. Et hæc species mutationis constituitur essentialiter, præter dicta, & dicenda per generationem illam. Nam ex terminis ipsis est evidens, mutationem per generationem, seu generationem, quæ fit mutatio, importare intrinsecè, & essentialiter generationem, aut formæ, aut unionis saltem. Cumque inpræsentiarum loquamur de generatione entis naturalis, per mutationem, seu de mutatione, quæ est generatio, idcirco hæc annumeranda est inter constitutiva physica mutationis, de qua modo. Vel loquimur de mutatione in genere inspecto eo solo, quod sufficit, ut materia absolutè, ac simpliciter mutetur physicè à privatione ad formam. Et hæc non constituitur physicè per productionem formæ, aut unionis; quoniam licet per eas constituatur mutatio à privatione formæ ad *productiones*, seu *sustentationes*, seu *passiones*, & *receptiones* alterutrius, siquidem hæ sunt termini ad quem illius mutationis; cæterum mutatio præcisa ad *habendum formam per unionem* non constituitur physicè per illas, sed per hæc duo intimè connexa cum illis. Unde non potest hic formari discursus, quem dedi num. 90. quia possibilis non est casus, in quo existant hæc duo, quin existant suæ productiones; quò circa hæ sunt connotata, idest termini connexionis, non autem constitutiva mutationis ad habendum formam per unionem.

93. Constituitur 7. dicta mutatio per mutationem formæ ob rationem datam num. 85. Sed hoc intelligendum juxta explicationem, & doctrinam datam num. 20. & seqq. hic repetendam. Cum enim materiam esse privatam formà importet intrinsecè duas privationes, unam formæ: alteram unionis cum forma, dari potest carentia unionis, sine carentia formæ, licet non è converso; idcircò mutatio dicta intimè constituitur in sensu illo num. 20. per duas privationes: unam formæ, alteram unionis. Unde hoc septimum constitutivum re vera est duplex, & evadunt octo constitutiva. Constituitur 9. & 10. per duas alias carentias nimirum durationis immediatè antecedentis formæ, & similis durationis unionis; quia materia non transit utcunque, atque abstractè à non habendo ad habendum formam, sed à non habendo *in instanti A*. v.g. ad *habendum in instanti B*. Ergo sicut hic transitus, seu mutatio constituitur, tanquam per terminum ad quem, non solum per formam, & unionem, sed etiam per illud *in B*, hoc est per ambarum durationem posteriorem. Ita non solum constituitur, tanquam per terminum *à quo* per carentiam, sive privationem formæ, atque unionis; sed etiam per carentiam *in A*, hoc est per carentiam durationum, quibus ambæ poterant prius esse in A. Unde habes sigillatim explicata omnia constitutiva physica *Mutationis*, nimirum decem. Cæterum cum privatio differat à carentia, quia hæc est merus defectus formæ præscindens à capacitate, & incapacitate subjecti ad habendum illam, privatio autem ultra illum defectum importat positivam capacitatem subjecti; & differat à negatione, quia hæc essentialiter dicit ultra illum defectum, incapacitatem subjecti: Unde carentia est quasi genus; Privatio autem, & negatio sunt, quasi duæ species essentialiter opposi-

tæ,

tæ, quia homo cæcus dicitur habere privationem, non verò negationem visûs, cum illius est capax; lapis autem dicitur habere negationem visûs; quia illius est incapax. Cum hoc, inquam, ita sit, rogabis. Mutatio constituiturnè essentialiter per strictam privationem, idest per carentiam formæ, ac unionis in instanti immediatè antecedenti, & insuper *per capacitatem* subjecti habendi illas? An per illas solas præscindendo ab hac capacitate? Respondeo. In primis non constituitur per privationem involuentem capacitatem *proximam* subjecti ab ea, quæ dixi num. 89. & insuper, quia capacitas proxima subjecti constituitur, & completur per ultimam dispositionem ad formam ignis, v. g. Sed hæc ultima dispositio est connexa physicè cum ea forma, ut vulgò censetur, & meritò, ergo ea proxima capacitas subjecti constituitur per aliquid physicè connexum cum forma. Ergo ipsa proxima capacitas est physicè connexa cum forma. Ergo si privatio includeret *proximam* capacitatem subjecti includeret aliquid physicè connexum cum forma, & quidem, ut extiturâ pro illo eodem instanti, quia ultima dispositio connectitur physicè cum forma, ut extiturâ non quidem post, sed in eodem instanti reali, in quo est ipsa ultima dispositio. Non ergo constituitur mutatio per formæ, ac unionis privationes, ut dicentes *proximam* capacitatem subjecti ad illas.

94. Rursus neque omnis vera mutatio constituitur per eas privationes, ut dicentes solam capacitatem radicalem naturalem; quoniam si homini peccatori, aut existenti in pura natura infunderet Deus, ut potest, gratiam sanctificantem verè mutaretur ille homo, transiretque à non filio, & non amico, ad filium, & amicum Dei. Imò de facto passim contingit, quod homini nil tale cogitanti de repente infundit Deus auxilium supernaturale, quô ille mutatur, & transit à non illustrato ad illustratum. Et tamen in neutro casu præcedit ille cum privatione doni supernaturalis, ut dicente in homine capacitatem radicalem naturalem ad illud: quandoquidem capacitas, quam habemus ad hæc dona non est naturalis, sed obedientialis. Ergo non est de ratione omnis veræ mutationis, quod præcedat privatio formæ dicens in subjecto capacitatem radicalem naturalem ad eam formam. 3. Nec est de ratione mutationis naturalis (si loquamur in sensu formali, & solo inspecto conceptu metaphysico illius) quod subjectum præcedat in instanti antecedente cum ulla capacitate ad formam; & consequenter privatio stricta, idest carentia formæ cum subjecti capacitate ad illam, non est de conceptu mutationis in sensu formali; quoniam eo ipso, quod subjectum creatum existat in A, sine forma sibi unita, & eam habeat sibi unitam in B, verè mutatur physicè. At præscindendo mentaliter ab eo, quod habeat capacitatem habendi formam in instanti A, apprehendi potest, quod illam non habeat in A, & nanciscatur illam in B, quoniam necessitatem fruendi ea capacitate in A, si ea fruitur in B, non deprehendimus ex his solis terminis: *Habere in B, formam quam non habebat in A*; sed ex his, & aliis, nimirum *ejusmodi capacitatem identificari adæquatè cum subjecto*; ergo præscindendo mentaliter ab eo,

eo, quod subjectum habeat, nec ne capacitatem illam, possumus apprehendere mutationem subjecti. Ergo hæc in sensu formali, & metaphysico non constituitur per eam capacitatem, & consequenter, nec per privationem constitutam ea capacitate. Sicut neque homo constituitur in sensu formali per risibilitatem, tametsi hæc necessariò identificetur cum rationalitate, per quam constituitur homo in sensu formali, & metaphysico. 4. Itaque mutatio constituitur in sensu reali, & physico per privationem dicentem capacitatem subjecti ad habendum formam, quam non habebat in instanti immediatè antecedente. Constituitur namque in sensu reali per subjectum ipsum, ut dixi num. 86. Sed hoc subjectum est sua capacitas (radicalis utique, atque remota) ad habendum modò formam, quam modò habet, & ad habendum illam antea, quam antea non habebat. Ergo constituitur in sensu reali, & physico per dictam capacitatem subjecti. Deinde constituitur per carentiam formæ in instanti antecedente, ut dictum est n. 85. Ergo constituitur per carentiam formæ in subjecto capaci habendi illam. Hæc est quæ vocatur privatio. Ergo licet non in sensu formali; ast in sensu physico, & reali constituitur per privationem. Hęc sunt prima principia intrinseca mutationis, sive entis naturalis in fieri per generationem, quæ fit mutatio, sigillatim exposita, & ideò plura justo apparent. Sed duplo plura dabo principia conversionis, & tam hæc, quam illa videntur admittere omnes (saltem, ut connotata) solum autem est discrimen, quod propter rationem, qua sæpè usus sum contra Connotatores (nempè defectum connotati, eatenus præcisè inducere defectum constituti, quatenus inducit defectum alicujus constitutivi, eo quia necesse prorsus est existere constitutum, nempe rem non utique simplicem, sed compositam, quoties existunt omnia penitus constitutiva, eo modo, quo sunt constitutiva) reor ego esse constitutiva intrinseca multa ex illis, quæ ipsi putant esse mera connotata extrinseca.

§. VII.

95. JAm contra id, quod dixi, videlicet privationem esse principium intrinsecum mutationis, præter illa, quæ solvi n. 20. & seqq. inter explicandum hoc, quod adeò displicet Magistro Saguens, objicies. Omne constitutum ex gemino contradictorio, est chymæra. At mutatio constitueretur ex gemino contradictorio, nimirum ex forma, & hujus privatione, ergo. Si respondeatur mutationem componi ex gemino contradictorio divisim, non autem simul existente, in qua sola simultate stat impossibilitas. Contra est; quoties nullà potentià possunt existere omnia constitutiva alicujus totius, sed duntaxat modò una, modò alia; illud totum, ut tale, est chymæricum, quia totum, ut tale, non est una, vel altera pars essentialis ipsius, sed omnes simul. At si mutatio constitueretur ex forma, & hujus privatione in- *disp.1.physic.art.1.n.17.*

di-

diversis instantibus existentibus, nullâ potentiâ possent existere simul omnia constitutiva ipsius, ut patet. Ergo mutatio, ut talis, atque in ratione mutationis contradistinctæ ab una, vel unis suis partibus, esset Chymærica. 2. Privatio non principiat mutationem, quando ipsa est, quia cum tunc subjectum non nanciscatur formam, tunc non mutatur. Rursus, nec quando non est: quia mutatio non potest principiari actu absolutè per id, quod actu absolutè non est. Ergo privatio nusquam principiat mutationem. Hæc adoriuntur similiter omnia tota successiva (nempe quæ constant partibus, quæ essentialiter sunt unæ post alias) & probant omnia hæc tota esse chymærica, v. g. prioritatem diei hodiernæ ad crastinam, senectutem, prætetitionem, futuritionem, justificationem peccatoris, tempus, quod definitur, numerus motuum secundum prius, & posterius; quoniam omnia hæc constant essentialiter partibus, essentialiter oppositis, quoad simultaneam existentiam, & nullum ex his potest unquam existere, quoad omnia sua constitutiva; sed duntaxat, quoad una, vel altera. Igitur, sicut non omni corpori aptatur eadem vestis, nec omni manui chirotheca eadem: ita non debemus metiri eâdem regulâ rerum omnium possibilitates, sed inspicienda est uniuscujusque, de qua disputamus, natura, ut adverti in Prodromo disp. de possibili. Omne illud, quod *modo sua quidditati proportionato*, non potest existere adhuc divinitus, est impossibile: & quia modus proportionatus quidditati chymæræ est simultas duorum contradictoriorum, quæ simultas, nec divinitus potest contingere: ideò chymæra est absolutè, & simpliciter impossibilis.

96. Cæterum si A, modo suæ naturæ proportionato possit simpliciter existere, & non includat duorum contradictoriorum simultatem, sed divisionem, A est absolutè, ac simpliciter possibile, tametsi nullâ potentiâ possit existere modo proportionato aliis rebus, sed non sibi, quia id, solùm probabit A, esse impossibile non quidem absolutè, sed ut sibi adversum, & improportionatum; hæc autem species impossibilitatis omni possibili competit. Sic animal humanum nullâ potentiâ existere potest, eo modo, quo equinum, idest identificatum cum irrationalitate, quia ut patet, hic modus est contra ipsius essentiam. Sic quia prioritas diei hodierni ad crastinum stat ex sua essentia in eo, quod unus non sit quando est alter, sed ante illum, modus existendi consentaneus naturæ prioritatis hujus est, quod unus dies sit ante alterum, & non simul cum illo; atqui hoc potest contingere. Ergo quanquam ea prioritas non possit existere, eo modo, quo existit hæc carta, & quo existunt tota permanentia, quia hic modus est contra ipsius essentiam; potest tamen existere modo proportionato suæ naturæ. Idem dico de justificatione peccatoris. Idem de senectute &c. Idem etiam de mutatione. Hæc ex sua essentia stat in his duobus intelligendis juxta num. 88. Primò, quod subjectum in A, v. g. non habuerit formam ignis. Secundò, quod illam habeat in B, id quippe est mutari physicè. Sed hoc sine dubio potest contingere. Ergo mutatio, quæ est totum quoddam successivum, potest existere modo suæ naturæ proportionato, tametsi nullâ

nullâ potentiâ existere possit modo, quo existunt alia tota, eò quia hic modus sit contra naturam ipsius mutationis. Hinc ad objectionem respondeo, quod ibi refellitur; ad primam impugnationem distinguo majorem. Alicujus totius, quod non sit ex sua essentia successivum, concedo: quod sit ex sua essentia successivum, subdistinguo: illud totum est chymericum, si unum constitutivum illius possit existere post aliud, nego: si secus, concedo. Verum est, quod totum, ut tale, non est una, vel altera pars essentialis, sed omnes. At sicut hæc carta, verè, & simpliciter est in loco, quoad suas partes integrales, tametsi non omnes illæ sint in eodem loco, modò sint in diversis, quia id solum probat illam non esse totam in eodem loco. Ita quod non existant simul omnia constitutiva mutationis, probat non esse totam mutationem in eodem tempore: ast non probat non existere in tempore totam illam, divaricatam nimirum, sicut sunt in loco pedes hominis. Ad secundam: respondeo privationem principiare, seu constituere mutationem, quando desinit esse; quia licet nil possit actu absolutè principiari per A, tanquam per terminum *ad quem*, quando desinit esse ipsum A, potest tamen, tanquam per terminum *à quo*. Esse namque terminum *à quo*, est esse illud, quod desinit esse. Ergo per illud, quod desinit esse, potest mutatio principiari, tanquam per terminum *à quo*. At privatio principiat, seu constituit mutationem, tanquam terminus *à quo*, ergo. Memineris semper, non omnia esse semper regulanda per principia aliarum rerum; sed uniuscujusque naturam inspiciendam esse. Mitto leviora alia contra privationem passim obvia.

§. VIII.

97. Dico demum. Prima principia intrinseca conversionis, seu entis naturalis in fieri per generationem, quæ non solum sit mutatio, sed etiam conversio, sunt. Materia, forma ligni, v. g. quæ perit ob adventum formæ ignis, & forma hæc ignis. En ultimam partem systematis circa illas quatuor acceptiones entis naturalis num. 59. Probatur. Conversio est transitus subjecti ab una forma positiva ad alteram, v. g. à forma ligni ad ignem: sicut mutatio est transitus à privatione unius formæ ad ipsam. Sed principia intrinseca hujus transitus (& quidem prima, quia nullum est ex ullo alio in eo sensu, in quo conversio est, & constituitur ex ipso) sunt tria dicta. Probatur. Et utor discursu eodem quo usus fui circa mutationem n. 84. & seqq. Aut loquimur de conversione sumpta pro substracto. Aut sumpta in abstracto. Aut sumpta in concreto. Conversio enim est, quædam physica denominatio, ubi assignandum est substractum, nempe subjectum, quod est, ac dicitur conversum, nec non abstractum, nempe forma, qua formaliter, & immediatè convertitur. Et denique concretum, nempe totum illud coalescens ex subjecto, & forma. Si pri-

 mum

mum: illa non habet ullum principium intrinsecum, quia eo modo sumpta consistit in sola materia prima (quandoquidem hæc sola est, quæ transit, & convertitur ab una forma positiva in alteram; non verò formæ ipsæ, aut entia naturalia resultantia ex singulis earum, & materia, quia licet lignum, v. g. convertatur *in ignem*, at non convertitur *à forma ligni, ad formam ignis*, quarum conversionum diversitatem notavi disp. 1. Physicæ naturalis) at materia non habet ullum principium intrinsecum physicum, quia est simplex simplicitate excludente compositionem ex partibus essentialibus; quamvis non ex integralibus, neque ex ipsa, & accidentibus. Ergo conversio sumpta pro substracto, sive ut quod, atque in recto, ut alii dicunt, non habet ullum principium intrinsecum. Sed sic sumpta non disputatur modo.

98. Si secundum, videlicet: si loquamur de conversione sumpta in abstracto pro forma, qua formaliter immediatè materia convertitur, consistit illa in his duobus, & solis. *Materiam habuisse in A, v. g. formam ligni, non autem ignis*. Et. *Illam habere in B, formam ignis, non verò ligni*. Consistit in eis *duobus*; quia cum materia ex se sit indifferens, ut convertatur, vel non convertatur ab una forma in alteram, illud per quod formaliter immediatè convertitur ab una in alteram, est forma constitutiva hujus conversionis. At complexum ex eis duobus est id, per quod formaliter immediatè convertitur ab una in aliam, nam eo præcisè, quod intelligatur materiam in A habuisse formam ligni, non autem ignis, & in B, habere hanc, & non illam, à quovis alio præscindendo, intelligitur materiam conversam, sive transiisse à forma ligni, ad formam ignis. Ergo forma constitutiva huius conversionis stat in eis duobus. Cumque uuumquodque ex his duobus imbibat alia duo, unum positivum, scilicet *habuisse formam ligni in A*, alterum negativum, scilicet *non habuisse tunc formam ignis* (si enim tunc miraculosè habuisset simul ambas formas certè con converteretur in B, *ad formam ignis*) Item; *habere in B, formam ignis*, & alteram negativum, scilicet *non habere in B, formam ligni*, quia si hæc miraculosè conservaretur in materia, hæc non diceretur converti à *forma ligni*, ad formam ignis: inde fit, quod forma, seu abstractum conversionis consistit physicè in quatuor: quorum duo sunt positiva, & duo negativa: duo item sunt terminus *à quo*, & duo sunt terminis *ad quem*. Consistit deinde in eis *solis*; quoniam licet illa verificari nequeant absque multis aliis, v. g. quod forma ligni corrumpatur, quod forma ignis de novo generetur, quod materia ipsa existat in A, & in B &c. hoc probat intimam connexionem dictæ formæ cum eis, non tamen illam intrinsecè constitui per ea.

99. Si tertium denique, hoc est, si loquamur de conversione sumpta in concreto, prout inpræsentiarum loquimur de illa: dico constitui per materiam, formam ligni, tanquam per terminum *à quo* intrinsecum, & formam ignis, tanquam per terminum *ad quem* intrinsecum; quoniam omnis denominatio physica sumpta in concreto imbibit essentialiter subjectum denominatum, & formam denominantem. At subjectum

jectum, quod convertitur quodque denominatur conversum ab una forma ad alteram, est sola materia prima, ut dixi. Forma verò denominans est complexum ex forma ligni, tanquam ex termino *à quo* transit, & convertitur, nec non ex forma ignis, tanquam ex termino *ad quem* transit, & convertitur Ergo hæc sunt principia intrinseca ejus conversionis. Et unumquodque in recto licet partialiter duntaxat, ob rationem in simili datam num. 86. Et quidem sunt principia prima, quia nullum constituitur ex ullo alio, in eo genere, in quo ex ipso constituitur conversio; quoniam licet forma ligni fit etiam ex sua privatione, & ex forma terræ, tanquam ex terminis à quo (lignum enim fit ex terra) & conversio ex ligno ad ignem fiat ex ipsa, tanquam ex termino *à quo*, unde videtur ipsam esse ex alio in eodem genere, in quo conversio ex ipsa est. Verumtamen est discrimen. Forma ligni fit ex sua privatione, atque ex forma terræ, tanquam ex terminis à quo *extrinsecis*, cum certum sit illam non constitui physicè essentialiter per ullum ex illis duobus. Conversio autem à forma ligni, ad formam ignis, fit, atque est ex forma ligni, tanquam ex termino à quo *intrinseco*, quoniam hæc conversio intimè essentialiter constituitur per formam ipsam ligni, ut nuper probavi. Ergo licet ipsa sit ex aliis, tanquam ex termino *à quo*; sed non in eo sensu, & genere, in quo ex ipsa est conversio. Ergo ipsa est unum ex primis principiis conversionis. Ut enim sæpè monui non statuimus in hac controversia principia, quæ absolutè, ac sine ulla modificatione sint *prima*; sed quæ sint prima restrictè, idest, quæ non sint ex ullo alio in eo sensu, in quo ens naturale est ex ipsis. Ubi ne confundas *formam ignis* cum *conversione* ad illam. Respectu hujus conversionis, non verò respectu formæ ignis est unum è principiis forma ligni. Ergo quod ignis fiat ex ligno, tanquam à termino à quo extrinseco, in quo genere lignum fit ex terra, v. g. probabit lignum non esse primum principium *ignis*; ast non probat, non esse primum principium *conversionis* à ligno ad ignem.

100. Cæterum sicut philosophabar num. 89. de principiis mutationis, ita in præsenti. Sub his tribus latent multa alia principia intrinseca conversionis, quæ non excludo, sed includo, ut pote imbibita adæquatè, vel inadæquatè in aliquo ex his tribus. Nam 1. cum in omni conversione subjecti ab una forma ad aliam, intimè imbibatur mutatio à privatione hujus ad ipsam (quia si non præcessisset sua privatio, sed forma ipsa, non daretur conversio ad ipsam, & sanè non ob aliam causam præscindentem à non præcedentia privationis) inde est, quod omnia illa decem constitutiva physica mutationis, quæ sigillatim explicui à num. 89. & seqq. Sunt quoque intima essentialia constitutiva conversionis. Omne namque essentialiter constitutum per A, quod essentialiter constituitur per B, essentialiter etiam constituitur per B. 2. Inter privationem, quæ est terminus *à quo* mutationis, & formam positivam ligni, v. g. quæ est terminus *à quo* conversionis, est hoc discrimem: quod licet illa principiet, quatenus deficit per adventum termini ad quem; cum tamen hic sit contradictorium formale suæ caren-

rentiæ, quæ imbibitur in ea privatione, idcircò hujus privationis defectus non multiplicat constitutiva mutationis, quia hic defectus est re ipsa, existentia ipsa termini *ad quem*. At verò cum terminus *ad quem* positivus conversionis, scilicet forma ignis, v. g. non sit defectus formalis *à quo* positivi, nempe formæ ligni: hac de causa inter constitutiva conversionis non solum datur existentia termini *ad quem* in instanti conversionis: item non solum existentia termini *à quo* in instanti immediatè antecedente; verum etiam defectus formalis, & immediatus termini hujus *à quo*, vel saltem unionis cum subjecto pro instanti ipso conversionis; quoniam si non daretur hic defectus, seu quod idem est, si perseveraret forma ligni in subjecto, subjectum non converteretur à *forma ligni*, ut patet; ergo deficeret aliquod essentiale constitutivum hujus conversionis. Repugnat enim quidquam deficere, perseverantibus omnibus prorsus constitutivis suis; quodnam ergo esset illud constitutivum essentiale, quod deficeret, nisi defectus ipse formæ ligni in subjecto? Nam certè reliqua omnia perseverare possent. Ergo ille defectus, ut distinctus à termino *ad quem*, est unum è constitutivis essentialibus conversionis. Reliqua alia statuenda, & exponenda sunt eodem modo, quo statui, & exposui similia inter explicandum mutationem num. illo citato 89. & seqq. quæ omnia si bene evolvas, & respectivè applices termino *à quo* positivo, & termino *à quo* negativo, & termino *ad quem* positivo, & termino *ad quem* negativo conversionis: nec non unionibus physicis illorum cum subjecto, deprehendes constitutiva essentialia conversionis esse longè plura, quam quæ vulgò significantur eis solis verbis: *Materia, forma antiqua, & forma nova*. Conversio namque intimè, ac essentialiter imbibit tres transitus. Unum utrinque positivum à forma ligni, v. g. ad formam ignis. Alium positivum ex parte termini à quo, & negativum ex parte termini ad quem, nempè transitum à forma ligni ad hujus privationem; & alium positivum ex parte termini ad quem, & negativum ex parte termini à quo, nempe transitum à privatione formæ ignis ad hanc eandem. Cumque in unoquoque ex his imbibantur uniones harum formarum, quia non sunt transitus abstracti; sed *ab habendo*, ad *non habendum*, ubi innuitur unio; item cum imbibantur durationes, quia sunt transitus ab habendo *in uno instanti* ad non habendum *in alio instanti*, & vice versa. Cum hoc ita sit à parte rei, jam vides catervam rerum, quæ hic ebulliunt. Sed sufficit insinuasse.

CAPUT

CAPUT QUARTUM.

De Materia Prima.

101. UPPOSITO materiam primam cujus definitionem dedi ex Aristotele num. 60. non esse quid purè ideale, atque phantasticum, ut graves, quidam Philosophi putant, immeritò ducti illis phrasibus *Pura Potentia*. Neque *quanta*. Neque *qualis*, quasi hæc verba significarent actualem carentiam omnis prorsus actûs, & non potius carentiam solam connexionis determinatæ cum ullo determinato actu, & carentiam identitatis cum illo, quia procedunt de materia *ex se*, ac *secundum se*. Supposita itaque suà existentià in rebus; suppositis quoque illis duodecim proprietatibus illius, quas notavi num. 61. & 62. excitantur quæstiones duæ primariæ super illa, ex quibus aliæ pullulant. Prima est. *An habeat existentiam distinctam, ab existentia formæ?* Negant Thomistæ secuti varias locutiones S. Thomæ, quibus videtur apertè negare hanc distinctionem. Sed probabilius mihi est, S. Doctorem loqui non de existentia entitativa, & incompleta, quam modo disputamus; sed de existentia completa, atque in tali, aut tali specie determinata, quam fateor habere materiam per existentiam formæ sibi unitam. Cum enim materia sit ex se indifferens ad lignum, v. g. & ignem, determinatur ad componendum lignum potius, quam ignem per existentiam formæ ignis. Unde quando docet (idem dic de Aristotele, ac Boetio quorum textus objici solent) effectum formalem formæ esse, quod per illam existat materia: intelligitur de existentia materiæ completa, & perfecta in tali, aut tali determinata specie: sicut subjectum constituitur in tali specie accidentali Albi, nigri, calidi &c. formaliter immediatè per formas illas accidentales; sed non in ratione existentis simpliciter absolutè. Similiter quando docet Humanitatem Christi Domini; non habere propriam existentiam; sed existere per existentiam verbi, non negat animæ Christi existentiam propriam physicam, & entitativam; alias jam concederetur aliqua materia, nimirum ex qua constituitur humanitas Christi, non existens per existentiam formæ, scilicet per existentiam sacræ illius animæ: & insuper cum existentia Verbi sit communis toti Trinitati, ut explico ad tractatum de Trinitate, ubi dico transcendentalia non multiplicari in Divinis, sequeretur Humanitatem formaliter immediatè physicè, atque entitativè existere per rem non quidem charactericam Verbo; sed toti Trinitati Communem. *3. p. q. 17. art. 2.*

102. Sumit ergo S. Doctor existentiam pro subsistentia, meritoque docet, Humanitatem non habere existentiam, hoc est, subsistentiam pro-

propriam, sed existere, hoc est subsistere per Verbum. Unde infertur hanc vocem *Existentia* ambiguam esse: ex adjunctisque habendum esse suum sensum; quandoque enim significat subsistentiam, ut in nupero exemplo; quandoque inhærentiam, seu unionem formæ cum subjecto, quæ dicitur esse, seu existere in illo; quandoque actum completum specificum, & sic dicitur materiam existere, idest compleri in tali, aut tali specie per solam formam; quandoque tandem pro actu entitativo essendi absolutè, ac simpliciter in rebus, & non essendi purè possibile, & non essendi nil, sed aliquid. Et in hoc solo sensu disputatur modò. Et in hoc sensu Nostrates communiter dicunt materiam primam habere propriam existentiam, & non existere actu in rebus per existentiam formæ. Et hoc non solum absolutè quatenus, cùm essentia, & existentia passivè sumpta identificentur realiter, necesse est existentias materiæ, ac formæ esse distinctas, siquidem essentiæ distinctæ sunt; Verum etiam præscindendo ab hac ratione imò admissa falsa hypothesi de distinctione inter essentiam, & existentiam. Cui tamen ultimæ parti dissentit P. Oviedo.

Oviedo cōtrov. 2. de mat. prima puncto 5.

103. Rationem communem in favorem hujus sententiæ ad hanc formam redigo. Omne intimè imbibitum intra proximam physicam capacitatem ad sustentandum physicè, ac realiter existentiam formæ: item omne essentialiter imbibitum in hoc, quod est: *actu physicè sustentat prævias dispositiones ad formam*, distinguitur realiter ab existentia formæ; (quia etiamsi hæc foret causa materiæ, eo quod inter utramque daretur mutua causalitas; at nequit esse causa materialis sui ipsius, aut prærequisitum physicum ex parte causæ hujus: & omne essentialiter imbibitum alterutro illo modo est immediatè, aut mediatè causa materialis, aut prærequisitum physicum ex parte hujus respectu existentiæ formæ) sed aliqua entitativa existentia materiæ intimè ac essentialiter imbibitur intra proximam physicam capacitatem ad sustentandum physicè, ac recipiendum existentiam formæ, si hæc fuerit materialis quandoquidem hæc physicè recipitur cum sua existentia in materia, educiturque ex ipsa, in sensu supra explicato. Item imbibitur, in eo quod est *actu physicè sustentare prævias saltem dispositiones ad formam*, licet hæc fuerit spiritualis, quoniam licet anima rationalis non recipiatur in materia, tanquam in subjecto passivo, recipiuntur in illa dispositiones præviæ ad animam rationalem. Ergo aliqua entitativa existentia materiæ distinguitur ab existentia formæ. Ergo materia non existit per hujus existentiam superfluè, namque existeret per duas existentias. Probo minorem. Materia prima aliquando est proximè physicè capax sustentandi physicè formam, aut saltem prævias dispositiones ad illam; quia aliquando facit hoc, & ex actu physicè causandi activè, aut passivè, legitimè infertur proxima physica capacitas ad alterutrum. Item aliquando actu physicè recipit, ac sustentat prævias dispositiones ad formam quæcumque sit hæc. Sed aliqua existentia materiæ intimè, ac essentialiter imbibitur in ea capacitate, atque in hoc, quod est *actu physicè sustentare dispositiones illas*; nam quod nil est, quod est merè possibile,

ssibile, quod non est in rebus, nequit actu physicè sustentare aliquid, aut esse proximè physicè capax sustentandi quidquam; alias paries merè possibilis sustentaret nunc actu physicè albedinem, aut esset actu physicè proximè capax recipiendi prævias dispositiones ad illam. Ergo in unoquoque ex his duobus objectivis conceptibus. *A, v.g. esse proximè physicè capax sustentandi physicè aliquid. A, actu physicè sustentare aliquid*, intimè imbibitur aliqua entitativa rei A existentia. Ergo in utroque verificato de materia prima respectu formæ, imbibitur intima aliqua existentia entitativa materiæ primæ. Sed omne intimè imbibitum in utroque distinguitur ab existentia formæ. Ergo aliqua saltem existentia entitativa materiæ distinguitur ab existentia formæ. Si ergo semel habet materia unam existentiam distinctam ab existentia formæ, ut quid debet per hanc etiam existere? Recognosce, quæ dixi in Prodromo disp. 4. num. 194.

104. *Respondebis* 1. More solito connotatorum. Sufficere quod illa proxima capacitas connectatur cum existentia materiæ, & necesse non esse, quod per illam intrinsece constituatur. Sed contra more etiam solito; quoties deficit constitutum strictè tale, idest, compositum ex multis, deficit aliquod constitutivum intrinsecum ipsius. Eatenus quippe defectus connotati trahit secum defectum constituti, quatenus secum trahit defectum alicujus constitutivi: existentibus namque omnibus prorsus constitutivis rei, est impossibile, quod res deficiat. At quoties deficiat existentia materiæ primæ, deficit hoc, quod est, *illam esse actu physicè proximè capacem sustentandi physicè*. Et hoc, quod est, *Illam actu physicè sustentare aliquid*. Ergo quoties deficit illa existentia, deficit aliquod constitutivum intrinsecum illius proximæ capacitatis; quodnam est illud, nisi actualis ipsa existentia materiæ? Cætera enim possunt divinitus saltem existere. Ergo hæc existentia non est merum connotatum, seu terminus connexionis capacitatis illius, sed intimum constitutivum. Unde reiicitur alia solutio, in quam vergit Oviedo. Videlicet sufficere, quod in illo eodem instanti reali detur existentia materiæ, ad hoc, ut verificetur illam esse proximè physicè capacem sustentandi formam. Ratio quippe nostra probat proximam eam capacitatem non debere utcunque coexistere illi existentiæ, sed debere insuper intimè constitui per illam. Nam quoties deficit constitutum &c. repete Syllogismum. *Respondebis* 3. In ipsa proxima capacitate materiæ ad sustentandum formam imbibi essentialiter dispositiones ad illam, quæ, utpote accidentia, intimè connectuntur cum existentia materiæ; unde hac deficiente deficiunt illæ, & consequenter deficit aliquod constitutivum illius proximæ capacitatis. Sed contra. In proxima physica capacitate sustentandi ipsas dispositiones, neque imbibuntur hæ, quippe quæ nec causa physica, nec prærequisitum sunt respectu sui ipsarum; Neque imbibuntur aliæ, quasi reflexæ dispositiones ad has. Et instauratur argumentum; quoties deficit res, aliquod saltem ipsius constitutivum deficere debet. At quoties deficiet existentia materiæ deficit hujus proxima physica capacitas sustentandi prævias dispositiones.

Ovied. sup. n.10. & 12

nes. Ergo quoties deficit illa existentia aliquod saltem constitutivum illius capacitatis deficere debet; quodnam est hoc, nisi ipsa existentia materiæ? Ergo subsistit, hanc existentiam esse constitutivum; illius capacitatis. Præterea cum dispositiones ad formam, licet sint accidentia, non connectantur metaphysicè, sed physice duntaxat cum existentia materiæ, sicut ignis cum calore, fieri potest saltem divinitus, quod deficiente dicta existentia perseverent illæ dispositiones. Ergo, quod perseverent omnia, quæ putas constitutiva illius proximæ capacitatis. Ergo, quod perseveret ipsa physica proxima capacitas materiæ. Ergo divinitus contingere poterit, illud quod nil est, quod est merè possibile, quod non est in rebus, esse actu proximè absolutè, ac physicè capax sustentandi physicè aliquid. Difficilius est hoc, quàm quod materia gaudeat propriâ existentiâ, non obstante æquivoca sua potentialitate.

105. *Respondebis* 4. Illam proximam capacitatem constitui per illud, quod est existentia materiæ: nimirum non per existentiam formæ de novo advenientis; sed per existentiam formæ prioris, quam retinet materia, donec nova adveniat. Contra. Omne constitutivum proximæ dictæ capacitatis coexistit, tum formæ novæ, tum dispositionibus ad illam: quia omne tale, aut est causa physica materialis utriusque, aut physicum prærequisitum ex parte causæ. Omne autem, quod est causa, aut physicum prærequisitum coexistit effectui. Ergo omne, quod non coexistit formæ novæ, aut ultimis dispositionibus ad illam, non constituit dictam proximam capacitatem. Sed existentia formæ prioris non coexistit formæ novæ, ut patet, neque ultimæ dispositioni ad hanc, quia cum dispositio hæc sit physicè connexa cum hac, hæc debet existere in eodem instanti, in quo existit illa ultima dispositio, nisi Deus faciat miraculum. Ergo existentia formæ prioris non constituit illam proximam capacitatem. Ergo si hæc imbibit essentialiter existentiam materiæ, existentia hæc, neque est existentia formæ prioris, neque existentia formæ novæ. Ergo aliqua alia distincta ab utraque, nempe existentia propria materiæ ipsius. 2. Ea proxima capacitas non constituitur physicè per illud, quod non datur in rebus, quando datur plenè, ac perfectè ipsa physica capacitas. At existentia formæ prioris non datur in rebus, quando datur plenè, ac perfectè ipsa physica capacitas proxima, quia tunc, & in eodem temporis momento dantur omnes dispositiones ad formam novam (alias materia non esset proximè absolutè capax sustentandi formam novam) & consequenter ipsa forma nova cum qua connectuntur illæ dispositiones. In instanti autem, in quo hæc omnia dantur non datur existentia formæ prioris. Ergo.

106. *Respondebis* 5. Etiam materiam esse actu physicè proximè capacem ad unionem cum sua existentia, posito, quod ab hac distinguatur; & tamen in ea capacitate non imbibitur existentia alia materiæ distincta ab illa sua; quam instantiam ex respectu materiæ ad suam existentiam, posito, quod ab illa distinguatur, non semel objicit Oviedo

loco

loco citato. Contra. Admisso, quod materia distinguatur realiter à sua existentia, non potest esse causa passiva, ac multo minus efficiens illius, ob rationem similem ei, quam dedi num. antecedenti: nimirum, quod deberet habere proximam physicam capacitatem ad illam sustentandam: in qua capacitate necessariò deberet imbibi essentialiter existentia materiæ distincta ab illa sua: unde haberet duas existentias. Et de illa prima rediret argumentum idem. Quamobrem in ea hypothesi, materia, ipsius existentia, hujusque unio cum illa, producerentur per unicam creationem (quòd si difficile tibi videatur, difficultatem adscribito hypothesi distinctionis essentiæ ab existentia) & consequenter nullus inter illa daretur physicus ordo causalitatis ullius; sed mentalis ad summum, quatenus apprehenderemus materiam per species subjectl sustentantis suam existentiam, & hanc instar formæ materiæ. Sicut apprehendimus Angelos instar juvenum, & Æternum Patrem instar senis. Sed ex modis nostris apprehendendi malum descendit argumentum circa realitates ipsas. Item in ea hypothesi proxima absoluta capacitas materiæ ad unionem cum sua existentia non esset *physica*, sicut est capacitas ad recipiendum formam, aut dispositiones ad hanc: sed purè *logica*, sicut est capacitas proxima absoluta, quam habet homo, ut componatur physicè ex corpore, quia ab hoc non distinguitur adæquate. Neque dicas existentiam illam fore accidens, & consequenter recipi debere in aliquo subjecto. Tum quia existentia substantiæ non est accidens. Sed existentia illa superaddita esset existentia substantiæ nimirum materiæ primæ. Ergo tum quia licet foret accidens deberet creari consequenter ad hypothesim distinctionis à materia, quia ob rationem datam num. 103. si materia foret subjectum passivum illius, capacitas proxima physica materiæ ad ipsam sustentandam deberet constitui per aliam existentiam, de qua fieret idem argumentum, & abiremus in infinitum. Est ergo consequens ad hypothesim istius distinctionis, quod creetur existentia ista, etiamsi accidens esset. Neque est res nova; quoniam creationes ipsæ, quæ de facto dantur, Angeli, animæ rationalis, & materiæ primæ, sunt entitativè accidentales; & tamen in nullo subjecto recipiuntur; sed duntaxat uniuntur per semetipsas immediatè terminis per ipsas productis, unde non uniuntur illis tanquam subjectis præsuppositis. Ergo. Et hinc solves rationem à priori, qua Oviedo num. 8. probat essentiam, & existentiam materiæ, posito, quod sint distinctæ, non produci unicâ indivisibili actione. Nimirum. Ubi est diversitas terminorum, potest esse actionum diversitas. Solvitur, inquam; quia si ista propositio est particularis, vera esse potest, sed non contra nos. Si universalis, est falsa; quoniam etiamsi essentia, & existentia distinguantur, debent produci unica actione. Nam alias essentia esset actu physicè capax ad istam existentiam suscipiendam; in ipsa autem actuali physica capacitate imbibitur existentia illius, quod actu physicè proximè est capax. Repete discursum datum num. antecedente.

107. Respondebis demum, dari mutuam prioritatem inter materiam,

riam, & formam, quia si illa est causa materialis hujus, hæc est causa formalis illius. Unde licet materia existat pro priori ad formam; attamen in eo priori, jam est pro posteriori ad formam eandem. Ergo potest existere per hujus existentiam. Et huc intrudunt quidam quemdam statum pendulum, seu vialem, quem ajunt habere materiam in ipso egredi, & quædam alia similia, quæ libenter degluciunt ad vitandam quasi horrendam voraginem; quod materia habeat propriam existentiam. Contra 1. Quoties in sensu reali datur existentia, existit res in sensu reali, & quoties non datur, non existit res. At juxta istam solutionem pro priori ad materiam daretur realiter ipsius, existentia siquidem daretur formæ existentia, quæ per te est realiter existentia ipsa, & unica materiæ. Item pro priori ad formam non daretur existentia materiæ, quia non daretur existentia ipsa formæ, quæ existentia est per te unica existentia materiæ. Ergo juxta istam solutionem materia non existeret pro priori ad formam, & consequenter non esset causa illius: & insuper materia existeret pro priori ad se ipsam, & consequenter esset causa sui ipsius. Major videtur firma; licet enim in aliis formis non sit idem dari eam formam, ac subjectum subire illius denominationem, v. g. non est idem dari animam, & corpus esse animatum: aut dari albedinem, & subjectum esse album. Hoc ideò est, quia in his denominationibus imbibitur existentia subjecti, atque unionis, ultra existentiam illarum formarum. Cæterum cum nihil habeat aliam existentiam ultra unam propriam existentiam, etiamsi ponatur ab illa distinctum: videtur omninò necessarium, quod res existat in omni casu, tempore, ac signo, in quo datur sua existentia, & quod non existat realiter (quidquid sit de mentalibus nostris præcisionibus, quæ frivolæ omninò sunt, quando agitur de realitatibus) in casu, tempore, aut signo, in quo non datur sua existentia. 2. Tametsi inter materiam, & formam esset reciproca causalitas in diverso genere physico; ast subsistit existentiam formæ non posse esse causam physicam passivam sui ipsius, aut prærequisitum, præviamque conditionem ad se ipsam. Ergo subsistit illam non imbibi essentialiter in proxima, physica, absoluta, & reali capacitate ad sustentandum ipsam existentiam formæ dispositionesque ad illam. Ergo subsistit illam existentiam distingui ab omni intimè essentialiter imbibito in illa capacitate. At aliqua physica entitativa existentia materiæ intimè, atque essentialiter imbibitur in ea capacitate, ob rationem datam num. 104. Ergo admissa mutua illa causalitate, subsistit adhuc existentiam formæ distingui ab aliqua existentia physica entitativa materiæ. Ergo vel hæc habet duas existentias, vel non existit per existentiam formæ. Et sic manet disfectus status ille pendulus, seu existentia vialis.

Con-

§. II.

108. Contra hanc sententiam multa objiciunt DD. contrarii. 1. pura potentia, qualis est materia prima, nullum habet actum, qualis est existentia. Explicui jam in Prodromo adagium hoc disp. 4. num. 193. In primis si accipiatur, ut sonat, est manifestè falsum, sicut si diceres: *hac carta nullum habet atramentum*, eò quod non identificetur realiter, aut determinatè connectatur cum illo. Materia namque verè, & realiter habet actum, quia non est orba omni forma. Debet igitur intelligi nullum habet *ex se*, atque *sola sua inspecta natura* determinatum actum. Sed hoc etiam, prout jacet, est falsum, si excludat actum metaphysicum, aut logicum, quia materia ex se habet differentiam specificam imbibitam in sua definitione, quæ differentia est actus metaphysicus: item identificatur cum sua differentia individuali, quæ etiam est actus: Item ex se identificatur cum sua absoluta existentia passivè sumpta, sicut quodcumque aliud, juxta dicta in Prodromo disp. de ente, & non ente; existentia autem est actus logicus, idest non distinctus realiter à capacitate, seu possibilitate existendi. Debet ergo adagium illud intelligi de actu physico substantiali informativo, idest, de illis, qui vulgò dicuntur formæ substantiales. Sed neque hoc est indiscriminatim verum, quoniam nil suapte natura vage connexum cum aliqua forma substantiali, caret, seu præscindit suapte natura ab omni forma substantiali. At materia prima, ut mox dicam, suapte natura vagè connectitur cum aliqua forma substantiali, ergo. Sensus itaque istius proverbii est. Pura potentia nullum habet ex se ratione identitatis, aut connexionis terminativè determinatæ actum physicum substantialem ex eis, quæ vulgò dicuntur formæ substantiales. Hinc autem, quo jure infertur non habere ex se propriam existentiam? Hæc enim, si admittatur distincta ab essentia, est quidem actus physicus substantialis, & quasi informativus materiæ; est non ex eis, qui ab Aristotele, atque vulgò dicuntur formæ substantiales. Hinc potest negari adagium propter abusum ipsius, si detorqueatur in aliquem ex eis sensibus falsis, quos notavi. Vel potius illo admisso in ultimo sensu, debet negari prætensa consequentia.

109. Objic. 2. Ex duobus entibus in actu non potest fieri unum per se, ut constat in substantia, & accidente, ex quibus coalescit unum non per se, sed per accidens. Etiam hoc adagium, prout jacet, est falsum. Hanc enim papyrum esse albam per superadditam albedinem, non tollit, quod verè, & simpliciter sit alba. Ergo materiam esse in actu per alienam existentiam formæ, non tollit, quod verè, & simpliciter sit in actu. Ergo ideò ex ipsa, & ex forma non posset resultare unum per se? Igitur sensus est. Ex duabus materiis, quarum unaquæque habeat actum illum, qui vulgò dicitur forma substantialis, non potest re-

sul-

fultare essentialiter unum per se; quod omninò est verum, etiamsi dentur formæ substantiales subordinatæ in eadem materia, v. g. forma viventis, & forma carnis, quæ perseverat abeunte illa: unde non resultaret unum per se ex duabus materiis habentibus diversas formas, sed ex eadem materia habenre duas formas substantiales, quarum una esset prævie requisita ad alteram. Rursus adagio illo non negatur resultantia integralis, quoniam ex una parte materię cum forma carnis, & ex altera cum forma ossis, & ex altera cum forma medullæ, & ex altera cum forma cartilaginis &c. resultat, & fit integraliter homo; qui est quoddam unum per se. Negatur ergo sola resultantia essentialis physica, nempe ex materia, & forma substantialibus. Et meritò, quia si coeant duæ materiæ unaquæque cum sua forma substantiali, neutrum complexum est materia, aut forma substantialis respectû alterius. Hinc autem quomodo infertur, materiam non habere propriam existentiam? quo circa, vel nega adagium in sensu penitus universali, vel illo exposito de actu, qui vulgò dicitur forma substantialis, nec non de resultantia essentiali, nega consequentiam prætensam. Nega item exemplum illud de substantia, & accidente. Ratio enim ob quam ex utroque non fit unum per se, non est, quia utrumque sit in actu existendi; sed quia usus, & significatio illius vocis *unum per se* est compositum ex materia, & forma substantialibus; compositum verò ex substantia, & accidente non est ex materia, & forma substantialibus.

110. Objic. 3. *Esse* est propter operari, ergo quod nullam habet operationem, nullum habet esse. At materia nullam habet operationem, ergo nullum habet esse, aut existentiam. Confirmatur 1. Si materia ex se habet actum, idest existentiam, habet ex se esse substantiale, & completum. 2. Si ex se habet actum, esset per se cognoscibilis sine relatione ad formam. 3. Si ex se haberet actum, non penderet à forma, si quidem non haberet existentiam ab illa. Jam notaveris in ferè omnibus his argumentis omissa voce *existentia*, uti adversarios illa alia *actus*: cumque hæc frequentius significet formam substantialem, ecce æquivocationem, qua videntur sequi ex eo, quod materia fruatur propria determinata existentia, absurda, quæ sequerentr ex eo, quod per se, atque ex se haberet aliquam formam substantialem determinatam: & ecce necessitatem distinguendi frequenter illam vocem *actus*, ne confundatur actualitas existendi cum illis aliis actibus, qui frequenter, ac vulgò dicuntur formæ substantiales. Ecce item, quod adeo conantur hi authores extenuare, & annihilare suis argumenris materiam, ut videantur obliti illius, quod semel, & iterum dixit supra S. Augustinus

August. 12. Confess. c. 3. & 6. de illa. *Non tamen omninò nihil*. Ad objectionem respondeo. *Esse* est propter operari, in eis, quæ sunt operativa; in eis autem, quæ sunt merè passiva, *esse* non est propter operari, sed propter pati. At materia dicitur esse merè passiva. Ergo suum esse est propter pati. Rursus subjuncta minor non est firma, quia materia, sicut res aliæ, producit suas proprietates, ac passiones. Denique nego ultimam consequentiam, quia prævalere debet vox illa Augustini circa materiam. *Non tamen omninò*

omninò nihil. Ad primam confirmationem, nego ſequelam, prout ibi expoſitam; quia eſſe ſubſtantiale completum ſonat actum ſubſtantialem ex illis, qui vulgò dicuntur formę ſubſtantiales. At quamvis materia habeat ex ſe actum determinatum entitativum exiſtendi, non habet ex ſe ullam formam ſubſtantialem determinatam, ſed ad omnes eſt indifferens. Ergo quamvis habeat actum determinatum exiſtendi, non habet ex ſe eſſe ſubſtantiale completum. Nego item ſecundam, quia ſicut forma, eò quod ſit entitas incompleta dicit intrinſecè ordinem ad materiam, & ideò non eſt per te cognoſcibilis, ſine relatione ad materiam, quamvis ex ſe habeat actum exiſtendi. Ita ob eandem rationem materia non eſt per ſe cognoſcibilis ſine forma. Intellige autem materiam, & formam ſub his propriis earundem conceptibus: ſub aliis namque ſingulæ ſunt per ſe cognoſcibiles. Nego demum tertiam; quia ſicut forma ipſa, tametſi non accipiat exiſtentiam à materia, pendet ab hac, tanquam à ſubjecto unionis, aut receptionis, aut utriuſque. Ita materia quamvis non accipiat exiſtentiam à forma, pendet ab hac, tanquam à ſuo complemento ſubſtantiali.

§. III.

111. QUæſtio 2. eſt ſuper appetitu materiæ reſpectu formarum. Hæc vox *appetitus* nonnullos decipit in præſenti. Cum enim ex primæva ſua inſtitutione ſignificet pondus, & inclinationem rerum cognoſcitivarum, & diſcernentium, aut ſpiritualiter, aut materialiter inter unum, & aliud: in præſenti autem ſignificet meram connexionem naturalem materiæ cum forma, ſiquidem materia non eſt diſcretiva, aut cognoſcitiva ſpiritualiter ſicut homo: nec adhuc materialiter ſicut beſtiæ: hac de cauſa vox illa in præſenti eſt metaphorica, ſicut illæ alteræ *prata rident: Viæ Sion lugent &c.* Et en radicem æquivocationum in junioribus, dum ſudant, & laborant, & anguntur, & vociferantur contendentes in voce metaphorica eadem omninò, quæ in voce propria. Igitur quoties philoſophamur de re inanimi, & minimè cognoſcitiva memineris eſſe metaphoricas omnes has voces: *Appetit, exigit, petit, conatur*, & ſimiles: & ſignificatum philoſophicum illarum eſſe meram connexionem phyſicam, & naturalem unius cum alio, qualem habet ignis cum calore, aqua cum frigiditate &c. Conati ſunt Magiſtri arcere hanc æquivocationem diſtinguentes appetitum *elicitum*, & appetitum *innatum*. Appetitus elicitus ſolus eſt propriè, ac ſimpliciter appetitus. Et eſt actus ille, ſeu pondus, ſeu inclinatio vitalis, qua cognoſcitiva ſubſtantia fertur in rem aliquam. Cumque hic actus poſſit eſſe, aut materialis, nempe quo bruta, & nos interdum inter dormiendum conamur in aliquam rem: aut ſpiritualis, nempe quo tanquam uſu, & exercitio rationis ferimur in objectum. Item cum poſſit eſſe per modum proſecutionis: aut per mo-

modum fugæ. Item cum possit esse simplex, atque incomplexus, ut amor, & odium purum: aut complexus, ut volitio, vel nolitio; item efficax, aut inefficax. Item tendens in rem arduam, ut spes, aut in rem aliam, ut simplex quodlibet desiderium. Item naturale, ut appetitus comedendi: aut supernaturalis, ut appetitus fruendi nostro ultimo fine. Et demum cum multæ aliæ sint species actuum voluntatis, jam vides copiosam sylvam appetituum elicitorum, quorum nullus disputatur modo, quia materia prima eorum omnium est incapax.

112. Appetitus innatus, sive exigentia connaturalis est, quæ nunc disputatur. Et est naturalis, seu physica connexio unius cum alio, ut ignis cum calore, aquæ cum frigiditate &c. identificata realiter cum ipsa re appetente, & hac de causa dicitur appetitus *innatus*. Unde non producitur sive elicitur ab illa re sicut appetitus elicitus. Cumque hanc physicam, & naturalem connexionem possint habere res naturales, ut in nuperis exemplis: nec non res supernaturales quandoquidem Gratia sanctificans, & reliqua supernaturalia charismata, suapte naturâ connectuntur cum subjecto cui uniantur, & in quo recipiantur, quippe quæ sunt accidentia entitativa, inde est, quod apppetitus innatus, sive naturalis exigentia verificari potest de rebus naturalibus, & de supernaturalibus. Ubi æquivocationem cave. Res supernaturales habent connexionem naturalem, appetitumque innatum, & exigentiam naturalem, non quidem naturalitate absoluta, quasi ipsæ, ipsarum connexiones, aut termini debeantur naturæ; sed naturalitate respectiva, quia inspectâ essentiâ, idest natura Gratiæ sanctificantis, v. g., in ea deprehendimus connexionem intimam cum alia tali, aut tali re. Hinc res supernaturalis interdum appetit innatè, & connectitur naturaliter cum re supernaturali etiam, ut Gratia cum unione sui ad subjectum rationale: Interdum cum re naturali, ut Gratia eadem connectitur suapte natura cum homine, aut Angelo, qui sunt res naturales. Nunquam tamen res naturalis appetit innatè (multoties tamen elicitè) aut connectitur naturaliter cum re supernaturali; quia nil potest appetere innatè, sive connecti naturaliter cum illo, cujus essentia stat in eo, quod superet innatum appetitum, exigentiam, connexionem, atque vires adæquatas ipsius. At essentia rei absolutè supernaturalis stat in hoc, quod superet omnem appetitum innatum, connexionem, ac vires adæquatas totius naturæ, ut alibi probo. Ergo nil naturale potest &c. Hanc connexionem physicam, seu innatum appetitum fusè explicui in Prodromo disp. 5. Et de hac procedit præsens quæstio. *An scilicet, & quomodo materia prima appetat innatè formas, & quas formas substantiales?*

113. Sit conclusio. Materia prima ita innatè appetit formas substantiales, hoc est ita connectitur physicè cum illis, ut nullius agentis purè naturalis actione, possit omni penitus privari. Sed non propterea esset miraculosa existentia ipsa materiæ, casu quo Deus miraculosè orbaret illam omni forma substantiali. Appetitus ille, sive connexio non est cum unis formis potius quam cum aliis, cum perfectioribus potius, quam cum imperfectioribus; sed ad omnes æquè extenditur. Ad omnes

omnes, inquam, non distributivè, aut collectivè, aut determinativè, sed disjunctivè, ac vagè, in qua disjunctione locum habenr, etiam formæ corruptæ, ut corruptæ. Rursus appetitus ille non habet analogiam cum appetitu elicito, qui sit amoris stricti, aut gaudii; sed cum eo, qui sit desiderium, seu volitio. En unitam resolutionem totam quæstionis. Agamus per partes.

114. Dico 1. Materia prima ita connectitur cum forma substantiali, ut nullius agentis purè naturalis actione, possit omni penitus privari. Potest tamen existere spoliata miraculosè omnî ea. Explicatur, & probatur prima pats, quam constanter negat Oviedo. Inter connexiones naturales multæ sunt actu violatæ, ut conexiones omnium separatarum animarum, quæ utique naturaliter connectuntur cum corporibus, cum illæ etiam sint entitates incompletæ. Aliæ sunt violabiles per actionem robustioris agentis, ut naturalis connexio aquæ cum frigiditate, qua orbatur per actionem ignis. Aliæ sunt adeò validæ, ut nullius agentis naturalis, idest creati hactenus noti impetu violari possinr, ut connexio ignis cum calore, Solis cum fulgore &c. Hujusmodi censeo connexionem materiæ cum forma, qua licet divinitus possit privari, non tamen vi ulla creata ex his, quas novimus, quia nec de Angelis scimus pollere hoc prædominio supra materiam, tametsi, neque oppositum sciamus; non est autem tribuenda, vel Angelis ipsis actualis facultas valdè extraordinaria, absque positivo fundamento, quale est testimonium Joannis, quædam prorsus mirabilia tribuentis Angelis in Apocalypsi, supra Solem, & Lunam &c. Et inprimis. Omnis entitas incompleta naturaliter connectitur cum suo complemento. Sed materia prima de facto existens est entitas incompleta; forma verò est suum complementum proportionatum. Ergo illa naturaliter connectitur cum hoc. Communis hæc ratio est valdè sensata; sed quia illam insimulare quispiam potest: nempe dicendo. Vel loqueris de incompletione physicâ connexa cum suo complemento, & de hac est quæstio. Vel de incompletione non sic connexa (non enim incompletio omnis connectitur physicè ex sua natura cum altera comparte, qua compleri solet; alias parietes connecterentur suapte natura cum tecto, quo perficiuntur, & complentur in ratione domus, & terra connecteretur physicè ex sua natura cum humido, & calido, quibus completur in ratione fetacis &c.) hac de causa arguo ex principio generali.

P. Oviedo controv. 2. Phys. punc. 7. n. 13.

Apocalyp. 6

115. Unde novimus ignem, ita validè connecti physicè cum calore in se ipso, ut nullum agens creatum prævaleat in contrarium? Certè non aliunde nisi ex eo, quod nunquam experti simus, aut experiri speramus, ignem sine ullo calore in se ipso, cum tamen noverimus posse Deum spoliare illum omni calore. Unde novimus connexionem, & quidem inviolabilem per totam naturam, Solis cum splendore? certè non aliunde, nisi quia in tanta varietate, atque oppositione combinationum causarum naturalium nusquam Sol caruit splendore in se ipso; cum non dubitemus posse Deum privare illum splendore omnî, vel ma-

Apocalyp. ibid.

gna splendoris portione. Perpes igitur, & inviolata experientia perpetuæ unionis rei A, cum B, in quibuslibet combinationibus causarum naturalium, est nobis unicum fundamentum (à posteriori utique) ut prudenter judicemus A, ita connecti validè ex sua natura cum B, ut nullius agentis naturalis ex his, quæ novimus impetu possit dividi à re B. Pro naturis namque rerum rarò vel nunquam habemus rationem strictè à priori, cum natura ipsa rei sit illud, quod est prius reliquis omnibus, quæ necessariò competunt illi rei. Et conari in rationem strictè à priori naturæ rerum perinde est, ac conari lac, & mel sugere ex columna marmorea. Neque ex definitione, nisi forte immisceatur illi id ipsum, de quo est quæstio, depromi potest semper ratio strictè à priori naturæ rei illius. Nam in casu præsenti, v. g. metaphysica definitio materiæ est illa, quam dedi, & explicui num. 60. videlicet *primum subjectum ex quo fit aliquid &c.* Ex hac bene infertur, differentiam essentialem materiæ à forma stare in eo, quod cum suapte natura non præsupponat ullum aliud, in quo recipiatur ipsa materia, aut ulla dispositio ad ipsam, quia dispositionibus non eget: suapte natura sit idonea ad recipiendum, vel ipsam formam, vel hujus unionem, ut contigit in homine, vel saltem dispositiones prævias ad utramvis, & consequenter ad ipsum ens naturale: quia hæc species primatus, omni, & soli materiæ competit, & magis consentanea videtur verbis Aristotelis, quam *esse primum subjectum receptivum unionis*, vel aliud quippiam ex eis, quæ alii Philosophi solent docere explicandi ergo definitionem materiæ primæ. Verumtamen hinc quamvis inferatur *capacitas* materiæ ad habendum formam, quo jure inferri potest valida illa, & irresistibilis connexio, quam in præsentiarum dicimus?

116. Redeundum igitur videtur ad solum principium illlud ex prudentia insinuatum, nimirum quoties in nulla ex innumeris, & oppositis, & jugiter invadentibus combinationibus causarum naturalium experimur, aut experti sunt antiqui A, sine B, debemus dicere juxta rectam rationem A, ita validè connecti physicè cum B, ut nullius causæ naturalis actione possit illo privari. At in nulla ex innumeris, imò, & oppositis inter se, & materiam jugiter invadentibus combinationibus causarum naturalium quas experimur, ac majores nostri experti sunt, experimur, aut illi experti sunt materiam primam privatam omni penitus forma substantiali, siquidem in quacumque resolutione cujuslibet corruptibilis entis naturalis experimur materiam perseverare sub forma alia. Ergo juxta rectam rationem dicendum videtur, materiam non solum appetere, & connecti naturaliter physicè cum forma; sed insuper appetitum, seu connexionem, ita robustam esse, & validam, ut nullius causæ naturalis impetu, ex eis quas novimus violari possit. De causis aliis merè possibilibus nescimus. Sicut nescimus, sitne possibilis causa creata, ita præpotens, ut totam lucem Solis extinguere possit. Patres quos profert Oviedo docentes initio mundi fuisse materiam informem, seu sine ulla forma (est sanè incredibile Deum exorsum fuisse fabricam mundanam à violatione intimæ connexionis

ma-

materiæ cum forma) exponit S. Thomas mox citandus de informitate *non secundum, quod excludit omnem formam; sed secundum quod excludit istam formationem, & decorem, qui nunc apparet in corporea creatura.* Respondebis, quod materia nusquam spolietur omni forma non provenit ex intrinseca connexione illius cum hac; sed ex defectu illarum causarum naturalium, quæ ipsam poterant spoliare, quas tamen Deus non produxit, sicut, nec produxit infinita alia, quæ sunt merè possibilia. Contra. Eadem licentia dici potest, ignem non connecti ex sua natura physicè cum calore in se ipso; Solem cum luce &c. sed jugem, atque constantem conjunctionem harum substantiarum cum eis accidentibus nasci, ex eo quod Deus non produxerit causas alias naturales, quæ possent spoliare ignem omni calore, solem omni luce &c. Unde sic instauratur argumentum. Vel neganda est omnis connexio physica unarum rerum cum aliis, omnisque innatus appetitus, seu exigentia naturalis. Vel dicendum, A, ex sua natura connecti physicè cum B, connexione irresistibili toti naturæ præsenti, quoties A, ita semper habeat secum B; ut in nulla ex innumeris, & oppositis combinationibus causarum naturalium quas novimus, spolietur re B. At ita se habet materia respectu formæ, & negare omnem appetitum innatum, omnem naturalem exigentiam irresistibilem toti naturæ præsenti, videtur res temeraria, ergo.

§. IV.

117. RESpondebis 2. Ea perpetua conjunctio materiæ cum forma nascitur ex eo, quod cum non detur vacuum qualibet individua materia semper est circumdata agentibus naturalibus, jam unius, jam alius speciei; quo circa, ubi primum deficit una forma producunt aliam, quia virtutem habent ad hoc, & sunt applicata, & materia est capax. Ergo quin materia ex intrinseca sua natura connectatur cum forma subsistit, quod in nulla combinatione causarum naturalium orbetur omni forma. Explicatur exemplo vasis suscipientis fontanam aquam: illud namque semper esse plenum non oritur ex ullo appetitu innato, aut physica connexione cum illa aqua; sed ex eo, quod cum semper sit expositum fonti, egrediente ex vase una aqua succedit alia semper. Contra 1. Innuit iste discursus agentia circumdantia materiam producere formam in illa saltem aliquando, quia in illa deficit prior forma, ita ut hujus defectus sit causa generationis formæ novæ. Sed hoc est falsum, quia potius generatio unius est corruptio alterius; non autem corruptio unius est generatio alterius, si quidem formæ substantiales naturaliter perseverarent in materia quotiescunque non ingrueret hostis validior, qui destruens unionem, vel dispositiones necessarias ad eas formas, has quoque destrueret. Ergo. Contra 2. Nil compossibile cum eo, quod materia sit per se

ab intrinseco determinata ad habendum aliquam formam, impugnat legitimè hanc determinationem. At determinatio ista causarum naturalium circumdantium quamlibet individuam materiam ad producendum in ea aliquam formam (quam determinationem non nego) est compossibilis cum eo, quod materia etiam per se ab intrinseco sit determinata ad habendum aliquam formam, quia duæ distinctæ realiter determinationes ad idem non pugnant inter se, quinimò frequenter coeunt. v. g. quando subjectum est plenè dispositum ad formam ignis dantur duæ determinationes, sive connexiones naturales cum illa forma: una ex parte ipsius subjecti ultimò dispositi, altera ex parte ignis A, applicati sufficienter. Item quando causa necessaria fungitur omnibus penitus prærequisitis ex parte naturæ ad operandum, concurrunt etiam duæ determinationes, ut Deus cum illa concurrat: una ex parte ipsius causæ necessariæ; altera ex parte Dei, *ut Authoris naturalis*, ergo ista determinatio non impugnat legitimè aliam se habentē ex parte materiæ primæ. Nec propterea superfluit, altera ex eis; quia licet attento solo fine hoc *materiam non privari omni forma* sufficiat una sola ex eis, attentis tamen omnibus, videlicet natura materiæ primæ, atque concursu isto causarum naturalium, duæ determinationes, sive naturales connexiones videntur concedendæ rationabiliter: una ex parte materiæ, quippe quæ est entitas incompleta naturaliter, & non tantum artificiosè, ut parietes sine tecto, nec tantum integraliter, ut corpus humanum sine brachio, aut oculis, nec tantum in ordine ad pulchritudinem, & feracitatem, ut terra sine humido, & calido. Et altera ex parte causarum circumdantium individuam illam materiam, quæ cum sint operatrices, & sint applicatæ materiæ isti, & hæc sit disposita, naturaliter connectuntur cum operatione in materia ipsa. Argumentis quibus Oviedo impugnat hanc primam partem conclusionis respondebo mox. Hinc habe voces illas, *Pura potentia*. Neque *quanta*. Neque *qualis*, quibus aliqui adeo perterrefacti sunt, ut fugerint à materia prima, tanquam à monstro, & alia syttemata commenti sint, nil aliud significare quam carentiam identitatis, & connexionis terminativè determinatæ cum actu ullo ex eis, qui vulgo dicuntur *forma substantialis, aut accidentalis*: quod stat bene cum actuali habitione alicujus, & cum connexione terminativè disjunctiva.

118. Probo secundam partem. Videlicet posse materiam existere spoliatam miraculosè, ac de potentia Dei, omni forma substantiali. Non enim apparet major connexio materiæ cum forma, quam ignis cum combustione, aut Solis cum splendore, aut corporis humani cum corruptione. Si ergo ignis potest esse applicatus subjecto ex se disposito, quin aliud comburat, ut contigit in fornace babylonica, *ambulabant in medio flammæ laudantes Deum*. Si existet aliquando Sol mulctatus tertia parte lucis *percussa est tertia pars Solis*. Item. *Sol factus est niger, tanquam saccus cilicinus*. Denique si humanum corpus natura sua corruptibile *oportet induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem*. Cur non poterit Deus conservare materiam primam spoliatam omni

Daniel. 3. Apocal. 8. ibid. 6. 1. ad Cor. 15.

omni forma substantiali? Cur ponenda est metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexa cum forma? Respondent quia 1. existit per existentiam formæ (sed hoc paulo ante negavi) quia 2. esset in actu, & non esset in actu. Hoc distinguo. In actu eodem nego; diverso concedo. Esset namque in actu *existendi*, qui actus vocari solet entitativus, & impletus: & non esset in actu *informationis* passivæ, seu non esset in actu componendi ens naturale; qui actus vocatur completus, & specificus. Clarius. Existeret in rebus, sed non cum forma, ex eis, quæ vulgò dicuntur formæ substanriales (existenria enim materiæ posset utcunque dici actus informativus substantialis) Hæc autem nec sunt, nec inferunt contradictoria, quia sunt ipsa formalis conclusio, de qua est quæstio.

119. Neque contrarius est S. Thomas cujus est hoc secundum argumentum, & à quo deficere sibi videntur in hac parte MM. Soto, & Bannez evidentiâ argumentorum convicti, ut dicunt. Statuit enim S. Magister, ut Augustinum conciliet cum tribus aliis Patribus, implicare contradictionem materiam esse sine forma (unde non loquitur in corpore articuli de re, prout de facto, sed etiam, prout de possibili) & dat rationem. *Ipsum autem, quod est actus, est forma*; atqui actus existendi non est per adversarios forma illa specifica, & complens materiam, quæque vulgò dicitur forma substantialis, quia putant illam, hoc est illius essentiam, distingui ab existentia. Videtur ergo S. Doctor, tam in titulo articuli, quam corpore, & in ratione, qua explicat Augustinum, loqui non de forma in specie, quæ vulgò dicitur forma substantialis, sed de forma in genere, prout complectente omnem actualitatem, tum entitativam, & incompletam, tum informativam, & completam. In hoc autem sensu jure dicit implicare contradictionem materiam sine forma: siquidem actus ipse existendi est aliqua forma, sive actualitas. Et sic explicat Augustinum docentem, quod *informitas materiæ corporalis non præcesserit tempore formationem ipsius*. Esset quippe manifesta implicatio, quod physicè extitisset sine actu existendi, & consequenter sine ulla forma. Nec redditur frivola quæstio, quam sibi proponit, nisi in ipsa quæstione miscere velimus solutionem (sic autem omnis quæstio esset ridicula) quærit in genere, & abstractè. *An informitas materiæ tempore præcesserit formationem ipsius*. Ad hoc respondetur sapienter. Impossibile esse, quod materia præcesserit informis omninò, idest, sine ulla penitus forma, quoniam ipsa existentia, seu actus existendi, est aliqua forma. Unde optimè concludit. *Dicere igitur materiam præcedere sine forma* (nempe sine ulla penitus forma, quia negatio est malignantis naturæ) *est dicere ens actu sine actu, quod implicat contradictionem*. Nos autem in præsenti non disputamus hanc speciem formæ, sed alias: nempe illas, quæ vulgò dicuntur formæ substantiales, puta formam ligni, ignis, arboris, animalis &c.

1.p. q. 66. art. 1. Soto 1.phy. sc.q. 6.ar. 2. Bannez 1. p.q.66.ar. 1.dub.2.

120. Hinc habes, quo sensu materia pendeat, & quo sensu materia non pendeat à forma. Pendet ab illa, tanquam à posteriore, quia suapte natura connectitur cum illa, tanquam cum effectu; non in ge-

nere

nere efficiente, sed in genere passivo: non semper passivo respectu omnis formæ v. g. respectu animæ rationalis; sed passivo, aut respectu formæ, aut saltem respectu præviarum dispositionum ab ipsa. Pendet item à forma, tanquam *à comitante*: quia ita connectitur cum illa, ut simul cum illa æquè constituat ens naturale. Pendet etiam ab illa, tanquam *à priori*, non quasi hæc existat per illius existentiam, quem sensum frequenter intelligunt adversarii; sed quia forma est unica ratio formalis à priori, ob quam materia hic, & nunc potius constituit totum unius speciei, quam alius. Hinc 2. cum omne accidens sit forma (etiam quantitas, si distinguatur à materia) ideò repugnat esse accidentale, sine forma accidentali. Ast non omnis substantia est forma. Non ergo repugnat esse substantiale, sine forma substantiali. 3. Verum est, quod materia determinatur per formam ad speciem physicè completam, hoc est determinatur, ut constituat ens naturale. Ast non per formam, sed per suammet essentiam determinatur ad speciem talem metaphysicè completam, licet physicè incompletam, sicut est forma ipsa. Ergo materia potest existere in rebus, & in specie determinatè dicta, sine forma.

§. V.

121. Dico 2. Posito miraculo privationis omnium formarum, distinctarum ab existentia materiæ primæ (hujus distinctionis ne obliviscaris: quia cum tam formæ aliæ, quam existentia vocentur *actus*, potest adversarius aliquis minus cautus confundere unum cum altero: & putare nos perinde loqui de existentia, sive actu existendi, ac de illis, quæ vulgò dicuntur formæ substantiales, dicunturque actus informantes, & complentes materiam) Posito, inquam, eo miraculo, materia naturaliter existeret, ac sine ullo novo miraculo conservaretur. Hoc, & non aliud probare videntur argumenta illa, quibus Oviedo conatur, materiam nullam ex se habere connexionem cum formis, & consequenter, neque pendere ab illis à posteriore. Et potest esse regula generalis pro omnibus aliis rebus similibus, quando privantur termino connexionis naturalis. Sed præsentissimam æquivocationem cavere oportet. Cum hic conceptus *Materiam existere sine forma* sit copulativus, duo dicit. Unum positivum, scilicet *existentiam materiæ*. Alterum negativum, nempè *privationem omnium formarum*. Hæc duo multifariam possunt combinari, & resultabunt jam propositiones veræ, jam falsæ, jam æquivocæ, quibus facilè inter disputandum irretitur inexpertus. Igitur non dico, existentiam, aut conservationem materiæ pro casu privationis dictæ esse specificativè, ac secundum se naturalem: quia hoc, vel est nimis verum, vel implicatio, abususque terminorum *specificativè pro casu*. Neque dico complexum ex conservatione materiæ, atque privatione esse natura-

turale; quia nil imbibens violationem connexionis toti naturæ hactenus cognitæ irresistibilis est naturale. Sed istud complexum imbibit violationem connexionis materiæ cum forma, quam connexionem nuper dixi esse irresistibilem toti naturæ hactenus notæ, ergo. Quocirca non do nuperam conclusionem in sensu absoluto. Præterea non dico, esse naturale, quod existente materia, detur illa privatio; sed è converso posse esse naturale, quod data hac privatione, existat sive conservetur materia. Unde *naturaliter* non appellat supra privationem supposita existentia materiæ; sed supra hanc supposita privatione. Quamvis enim videantur esse idem saltem connexivè, quod existente A, existat B, & quod existente B, existat A, eò quia omnis coexistentia est mutua; non tamen sunt semper idem, ut alibi expono.

122. Quoniam nulla, quorum unum potest esse necessarium, & alterum contingens, sunt semper idem adhuc connexivè connexione mutua. Sed talia sunt ista duo: siquidem est necessarium, quod existente creatura existat Creator; & est contingens, quod existente Creatore, existat creatura. Et similiter in aliis. Ergo non semper sunt idem, quod existente A, existat B: &: quod existente B, existat A. Ergo licet non possit esse naturale, quod existente materia detur illa privatio: potest esse naturale, quod data illa privatione existat materia. Insuper non dico existentiam sive conservationem materiæ pro casu privationis fore naturalem naturalitate positiva respectu aliarum rerum distinctarum à materia, quasi eis foret debita illa conservatio; sed naturalitate tum negativà quatenus nulli agenti naturali inferret vim illa conservatio: tum positiva respectu ipsius materiæ, quatenus ipsi, quæ etiam est res quędam naturalis, consentanea foret sua duratio. Igitur sensus conclusionis est ille solus quem præsefert. Nimirum posito aliunde miraculo privationis omnium formarum, quæ privatio est contra connexionem physicam materiæ invincibilem à tota natura hactenus nota, nullum esset novum miraculum in eo, quod perseveraret in rebus ipsa materia, cujus duratio, & conservatio in eo statu esset sanè violenta, violentià cadente supra statum illum privationis; sed non supra ipsam durationem, ac conservationem; quemadmodum miraculum quidem fuit, quod accensa fornax babylonica non combureret tres Sanctos illos viros. Sed non fuit miraculum, quod posita non combustione eorum, illa esset, ac duraret accensa. *Fornax autem succensa erat nimis*. Nempe, quia barbarus ille. *Præcepit, ut succenderetur fornax septuplum, quam succendi consueverat*. *Daniel. 3.* Unde existentia incendii illius in eo statu fuit violenta, & miraculosa non formaliter in se ipsa; sed miraculo, & violentia cadente supra statum illum non comburendi, seu supra negativum imbibitum in hoc copulativo conceptu: *Ardere sine combustione* passi applicati, & capacis, seu supra conditionatum hujus adversativæ. Etiamsi ignis applicatus fuerit corporibus combustibilibus *non combussit illa*. Et quemadmodum etiam duratio, & conservatio carnium beatarum in Cœlo miraculosa *Homil. 9.* est. *Carnis enim locus proprius terra est, quæ quasi ad peregrina ducitur, dum* *in Evang.*

dum per Redemptorem nostrum in Cœlo collocatur, ut inquit Gregorius; ast miraculo cadente supra illud *in Cœlo*, non supra illam conservationem, ut distinctam ab illo *in Cœlo*.

123. Conclusio sic explicata probatur; Quoties perseverat unica causa efficiens, ac conservans rem. Et hæc non est de genere transeuntium, ut tempus, & motus, sed de genere permanentium; & non deficit subjectum receptivum hujus, aut præviæ ullius dispositionis ad ipsam. Et non adest contrarium exigens rei illius destructionem. Et finis ipsius non redditur naturaliter impossibilis, potest ea naturaliter perseverare; tametsi deficiat sibi terminus quocum physicè connectitur: ita ut si tunc res perseveret, hæc actio conservativa sit ejusdem speciei cum actione, qua prius conservabatur. Ob hanc rationem tametsi aquæ calidæ deficiat frigus quocum suapte natura physicè connectitur, actio, qua conservatur est entitativè naturalis; & existentia lapidis, etiam quando sursum projicitur est entitativè naturalis tametsi careat centro suo, quod innatè appetit, & conservatio animæ rationalis separatæ à materia est naturalis, licet innatè appetat materiam. Et ratio est. Ea perseverantia rei, quando concurrunt dictæ circumstantiæ in majore, contra nullius rei naturalis est exigentiam, & est positivè conformis exigentiæ rei ejusdem illius, cui melius est, esse quamvis orba, quam simpliciter non esse per annihilationem, aut corruptionem. Unaquæque enim ex ejusmodi rebus exigit naturaliter conservaris pro instantibus sequentibus ad suam primam productionem. At quamvis individua materia A, privetur omni forma (non est necesse, quod omnes materiæ priventur omni forma) perseverat Deus qui est unica causa totalis efficiens, atque conservans materiam illam, quippe, quæ fit per creationem. Deinde materia non est ex sua natura transiens, sicut motus, sed permanens, ut constat. Rursus non deficit subjectum ipsius, aut dispositionum ad ipsam, quia cum producatur per creationem, nullum præsupponit subjectum passivum, aut dispositiones prævias. Præterea non ostenditur agens ullum naturale, exigens illius destructionem, nam quid interesset hujus ligni, quod materiam hujus papyri conservaret Deus absque ulla forma substantiali. Demum finis illius materiæ viduæ non esset naturaliter impossibilis, quoniam finis est compositum aliquod substantiale: & hoc est naturaliter possibile. Nam etiam si non esset, casu quo omnes formæ substantiales corruptæ essent, eò quod reproductio communiter censeatur naturaliter impossibilis; at necesse non est loquendi de hoc casu, sed de casu quo materiam A, postquam habuit aliquam, vel aliquas formas conservet Deus illis solis corruptis, & non permittat, ullam aliam de novo subintrare in illam materiam. Ergo.

124. Objic. quando projicitur globus per terram aliquando deficit motus ille, quia aliquando finitur impulsus. Et tamen subsistunt omnia, quæ dixi in illa majore. Ergo in sensu composito illorum potest res naturaliter deficere. Ergo, & quod, si diutius perseveret, perseverantia non sit naturalis. Confirmatur. Hæc est bona consequentia phy-

physica. *Existit materia A, ergo habet aliquam formam.* Ergo ab opposito consequentis, ad oppositum antecedentis est etiam bona in sensu physico, & naturali hæc. *Materia nullam habet formam.* Ergo *non existit.* Ergo privatio omnium formarum est physicè connexa cum carentia materiæ, ergo si hæc tunc perseveret, hæc perseverantia non est naturalis. 2. quoties A, connectitur mataphysicè, absolutè, ac determinatè cum B, hujus contradictorium connectitur metaphysicè, absolutè, ac determinatè cum carentia rei A, ut in Prodromo dixi disp. 5. Ergo quoties A, connectitur physicè cum B, contradictorium hujus, connectitur physicè cum contradictorio illius. At materia connectitur physicè cum aliqua forma. Ergo contradictorium hujus disjunctivæ, idest privatio omnium formarum, connectitur physicè cum contradictorio materiæ. Ergo si hæc tunc existat, existentia erit contra aliquam physicam, & naturalem connexionem. Ergo non erit existentia naturalis. 3. Hæc est consequentia metaphysica. *Materia existit naturaliter, ergo habet aliquam formam.* Quia licet existentia sola non connectatur metaphysicè cum forma, ast status naturalis materiæ sic connectitur. Ergo ab opposito consequentis hæc etiam est metaphysica. *Nullam habet formam, ergo non existit naturaliter.* Ergo impossibile est quod sit naturalis conservatio materiæ, quando nullam habet formam.

§. VI.

125. NEgo minorem objectionis: quoniam hostis validior obsistit ulteriori durationi impulsus illius. Nempe gravitas corporis, quod projicitur, soliditasque terræ per quam projicitur: ambæ cedebant initio, quia impulsus tunc, ut pote vicinior projicienti, erat validior; in partibus autem remotioribus languidior est, quoniam omne agens naturale operatur uniformiter difformiter, ut in Prodromo explicui. Ergo ambæ illæ cedentes initio, resistunt postea majori durationi impulsus. Ergo naturaliter cessat hic. Ergo etiam motus ex illo oriundus. Præterquam quod agens cessat à conservatione impulsus in parte remotiore per quam rotatur globus, quia non vult, vel non potest in illa distantia impulsum conservare. Ad primam confirmationem jam respondi disp. 2. logicæ parvæ num. 38. consequentiam illam reflexam non esse bonam semper, ac universè. Nil enim metaphysicè connexum cum ipso antecedente, est idoneum ad inferendum oppositum ipsius, sed potius ad excludendum illud; atqui interdum oppositum consequentis in consequentia purè physica & naturali, est metaphysicè connexum cum antecedente, v. g. decretum efficax divinum statuens ignem existere *absque calore* est oppositum existentiæ caloris, & metaphysicè connexum cum igne, ex quo per naturalem, ac physicam consequentiam infertur calor. Ergo. Ob hanc rationem

O dixi

dixi ibi · quod licet in sensu physico, & naturali bona sit hæc consequentia · *Existunt absolutè duæ quantitates, ergo non sunt penetratæ*. Hæc tamen inversa · *Sunt penetratæ, ergo non existunt absolutè in rebus* est implicatoria · Non ergo est bona consequentia ex vi formæ ab opposito istius consequentis ad oppositum antecedentis ipsius · Rursus neque est bona ex vi materię præsentis, quia de hoc est quæstio, & per Adversarios non probatur · Ergo· Ob eandem rationem, nego consequentiam secundæ confirmationis, quam etiam negavi in eo loco Prodromi · Nam certè penetratio duarum quantitatum opponitur metaphysicè suo contradictorio, quo cum physicè connectuntur illæ, ut pote suapte natura impenetrabiles; & tamen non opponitur physicè, quinimò connectitur metaphysicè cum illis, quia licet omnis oppositio metaphysica sit mutua, non tamen omnis physica, ut ibidem dixi · Ad tertiam, distinguo illud consequens · Non existit naturaliter naturalitate cadente supra existentiam ipsam, nego consequentiam ob sępè dicta · Naturalitate cadente supra *non habere ullam formam*, concedo · Et similiter explicandum ultimum consequens · Jam monui vitandam esse æquivocationem hic facillimam · Hinc conceptus copulativus, *materiam existere quin ullam habeat formam*, duo dicit · Unum positivum, videlicet materiam existere, etiamsi careat omni forma · Alterum negativum, nimirum carere omni forma etiamsi existat · Illud primum dixi, & explicui, esse entitativè naturale · Hoc secundum non est naturale, quia est contra connexionem physicam materiæ irresistibilem toti naturæ de facto existenti · Unde materiam existere hoc secundo modo, nempe orbam omni forma dicitur esse *non existere naturaliter* non naturalitate modi, seu non naturalitate secundum negativum, quod dicit hic conceptus; secus non naturalitate substantiæ ipsius existendi, seu non naturalitate secundum positivum ·

126. Instabis si vera est hæc doctrina, etiam esset naturalis existentia, & conservatio formæ materialis, casu quo separaretur ab omni materia, non quidem naturalitate appellante supra separationem, sed sed supra meram, & puram existentiam, & conservationem posita separatione · Sed aliquod agens naturale creatum potest facere id, quod est naturale, ergo aliquod hujusmodi agens potest conservare formam materialem separatam à materia · In majore abs jure univocantur existentia, & conservatio, idest, terminus productus per actionem, & actio · Existentia illius formæ esset entitativè naturalis · Conservatio illa entitativè supernaturalis, quia esset independens à subjecto præsupposito, & consequenter contra innatum appetitum illius formæ, quæ non per se præcisè; sed per aggregatum sui, & carentiæ actionis sibi connaturalis, connecteretur metaphysicè cum ea conservatione · Esset quoque illa conservatio supernaturalis, quia, ut jam dico, nulla creatura posset illam facere · Minor item, prout jacet, est falsa · Nam certè Respublica tota Angelica est entitativè naturalis, & omnes etiam animæ rationales · Et tamen nullum agens naturale creatum potest illam, aut has facere, quia fieri nequeunt, nisi per creationem,

qiu

qui modus faciendi repugnat agenti naturali creato, stando saltem authoritati, ut explico in Prodromo disp. 4. Idem respectivè in præsenti. Nullum agens naturale creatum potest quidquam facere nisi actione essentialiter unita materiæ, ut subjecto præsupposito, alias posset agere per creationem. At quanquam existentia, & conservatio formæ materialis, etiam separatæ per miraculum à materia (sicut quantitas Eucharistica separatur per miraculum à substantia panis, & vini) esset entitativè in se naturalis, actio illa conservativa non esset essentialiter unita materiæ, ut patet. Ergo quamquam esset entitativè naturalis nullum agens naturale creatum posset illam facere: sicut neque potest facere primam actionem creativam, tametsi ea sit entitativè naturalis. Ergo. Ex qua tota doctrina habes sensum quo multoties capienda est in aliis rebus propositio enuntians unum ita ex sua natura connecti cum alio, ut nequear naturaliter existere sine illo alio. Multoties namque illa, *non naturalitas* verificatur de solo negativo, scilicet, *sine illo alio*, non autem de positivo, nempe *existere*, *conservari*. Interdum etiam de utroque. Ad quod discernendum, præsentes habeas titulos quibus incœpi numerum 121.

127. Jam ut solvam fidem datam ad finem num. 117. adverte P. Oviedo, nec paucis, nec mediocribus argumentis adoriri tum dependentiam à posteriori in genere, tum connexionem naturalem, quam dixi materię cum forma. Sed illa probant, quod nuper dicebam. Aliud est materiam non connecti physicè ex natura sua cum forma. Aliud longè diversum existentiam, aut conservationem materiæ non fore entitativè in se ipsa naturalem, casu quo deficiat forma. Recole rationem, & exempla, quæ produxi num. 123. Argumenta hujus Authoris impugnant hoc secundum, sed non illud primum. Arguit itaque. Causa pendens à posteriore ab aliquo suo effectu, ita ut sine illo nequeat naturaliter existere, potest illum producere per simplicem emanationem, ut inductione probat: & quia aliàs exigeret conprincipium creatum ad producendum illum, si non haberet ex se virtutem independenter ab alio conprincipio creatò ad eum effectum producendum. At materia non potest producere per simplicem emanationem formam, ergo non pendet ab illa à posteriore, ita ut sine illa nequeat naturaliter existere. Major ad summum est vera de causa physicè efficiente (& neque hoc est firmum, quoniam ignis, ut in actu primo proximo ad comburendum, pendet à combustione, idest connectitur cum illa tanquam cum posteriore, & tamen non producit illam per simplicem emanationem) secus de causa merè passiva, qualis est materia respectu formæ, quia si causa merè passiva quidquam ageret, esset, & non esset merè passiva. Nullum autem est absurdum, quod hujusmodi causa exigat non quidem *conprincipium efficiens*, siquidem ipsa non est efficiens; sed principium creatum, vel increatum productivum formæ cum qua physicè connectitur sicut quando est ultimò disposita ad quamlibet formam in specie determinata, exigit principium productivum illius formæ determinatæ in specie.

Oviedo cõtrov. 2. phy sic. punc. 7. n. 6. & 13.

128. Arguit 2. Omnis causa est prior natura effectu, ergo antequam fit effectus supponitur entitas causæ, ergo supponitur quidquid necessarium est, ut existat. Ergo quocunque alio existente, vel non existente erit causa. Ergo hoc non potest pendere ab existentia effectus. Et adducit S. Thomam ajentem manere in materia, post destructum compositum, illud quod erat ante formam, *quia remoto posteriore remanet adhuc prius*. Notavi disp. 1. logicæ Parvæ num. 202. non esse insolitum abusum optimæ Philosophiæ signorum. Causam esse priorem natura respectu effectus non est causam existere ante hunc anterioritate temporis, in quam apprehensio involare solet quando audimus *antequam*; sed producere, aut recipere illum; quia verò illud, quod est causa alterius apprehendere solemus, tanquam prius positum suo esse, & insuper loqui solemus, prout apprehendimus, ut sapienter notavit S. Thomas. Idcircò invaluit illa phrasis, *causa est prior effectu*; sed illam non debes intelligere prioritatem temporis, aut independentiæ, aut connexionis, sed solam, & puram prioritatem causalitatis, quæ bene stat cum eo, quod causa non existat, *antequam* existat effectus, sed potius hic existat in eodem primo momento, in quo ; incipit esse sua causa. Sicut lux extitit in momento ipso primo, in quo incœpit Sol, licet hic fuerit causa illius: & sicut Æternus Pater nusquam fuit, aut aut potuit esse sine Filio, & consequenter non potuit esse *antequam* existeret Filius, tametsi prior sit hoc prioritate originis. Et idem dico de Spiratore (idest de Patre, & Filio, qui sunt unus Spirator, sicut unus Deus) respectu Spiritus Sancti. Nego itaque primam consequentiam propter æquivocum illud, & in re præsenti præjudiciale, *antequam*. Si mavis distingue: supponitur entitas causæ interdum connexæ cum effectu pro primo quoque instanti suæ existentiæ, concedo. Nunquam connexæ, & in hoc sensu dependentis ab effectu, nego primam consequentiam; & dissimulata secunda, nego tertiam; quia si causa est connexa cum effectu, hoc non existente illa non existit, si connexio fuerit metaphysica; sin purè physica interdum existet, interdum non existet juxta paulò ante dicta. Textus S. Thomæ mihi non adversatur, quia incredibile videtur S. Magistrum docuisse remanere prius etiamsi sit intimè connexum cum posteriore, aut docuisse nullum prius, hoc est nullam causam posse intime connecti cum posteriore, hoc est cum suo effectu. Distinguendum igitur est axioma. Et concedendum de priore non connexo cum posteriore; negandum verò de connexo.

In 4. dist. 44. qu. 1. art. 1.

Dico 3.

§. VII.

129. DIco 3. Appetitus innatus, sive connexio materiæ specificativè, ac secundum se sumptæ non est cum unis formis potius quam cum aliis: cum perfectiore potius, quam cum perfecta, sed ad omnes æquè extenditur. Dico *specificativè*: quoniam certum est, materiam ultimo dispositam ad aliquam determinatam formam, connecti potius cum hac, quam cum alia; connexio tamen hæc non stat in sola materia, sed in complexo ex illa, & eis dispositionibus. Probatur Conclusio. Tum quia forma omnium hactenus notarum perfectissima est rationalis. Ergo si materia prima innatè appetit, (hoc est physicè connectitur) formas perfectiores, connectetur physicè ad unionem cum anima rationali. Ergo cum innumeræ sint materiæ à Cœlo Empyreo usque ad centrum terræ, quæ neque habent, neque habuerunt, neque habebunt unionem cum anima rationali, sequetur omnes illas esse physicè violentas, ut pote orbas termino, cum quo suapte natura connectuntur. Unde materiæ, quæ sunt sub forma leonis &c. non minorem patientur violentiam, quam ignis sine calore, aut aqua sine frigiditate. Authorque naturæ non potuerit condere, atque conservare mundanam rempublicam compositam ex tot, ac tam inæqualibus formis, quin multarum materiarum jura, & connexiones physicas violaverit. Imò hæ ipsæ individuæ materiæ, quæ modo decorantur anima rationali, quam dispares formas habuerunt ab initio mundi, & habebunt usque ad finem? Ergo hæ quoque fuerunt, & erunt violentæ; quod sine fundamento dicetur; tum quia juxta supradicta, connexio materiæ cum forma fundatur, vel in eo, quod cum sit entitas incompleta naturaliter connectitur cum suo complemento, quod est forma ipsa (& sic cum æquè compleatur per formam substantialem terræ, v. g. quam per formam rationalem, quia licet compositum resultans ex utraque invicem comparatum, non sit æquale, æquè tamen, atque univocè est compositum substantiale, sicut licet homo, & canis non sint animalia æqualia physicè, æquè tamen sunt animal, & conveniunt univocè in hoc conceptu: inde est, quod æquè connectitur nempè disjunctivè cum una, & cum altera) Vel in eo, quod in tam innumeris, atque etherogeneis combinationibus causarum naturalium circumdantium singulas individuas materias numquam experti sint mortales ullam, vel minimam portiunculam materiæ spoliatam omni forma substantiali. Et hoc probat sanè materiam connecti cum *aliqua* forma, sed non cum una potius, quam cum alia. Maxime quia nulla urget ratio in favorem prætensæ istius connexionis maioris. Id verò intelligendum est de materia hactenus nota. Non tamen negabo possibilitatem metaphysicam materiæ alius distinctæ specificè ab hac, quæ suapte natura connectatur cum unis, vel una potius specie formarum, quam cum aliis: sicut

eut nec possibilitatem materiæ, quæ suapte natura connectatur cum duplici, aut triplici forma simul; secus cum infinitis ob manifestam disparitatem.

130. Objic. Unaquæque res appetit magis id, quod est melius. Confirmatur 1. Si materia appeteret elicitè, idest si haberet appetitum strictè talem regulatum cognitione, potius appeteret esse cum anima Christi Domini, quam cum anima formicæ. Sed appetitus innatus assimilatur elicito, ergo. 2. Etiam forma substantialis æquè constituit compositum substantiale cum una, ac cum altera materia, idest cum materia bene, ac cum male disposita. Et tamen potius connectitur cum materia uno modo, quam alio modo disposita, & organizata. Nam certè anima rationalis suapte natura connectitur cum materia organizata modo humano, & suapte natura repugnat uniri materiæ organizatæ modo canino, vel felino. Ergo, quod materia æquè compleatur per unam, ac per aliam formam, æquè constituat compositum substantiale cum una, ac cum altera, non probat. 3. Cum unaquæque res magis appetat habere suas partes unitas, quam dispersas, aut facilè solubiles, & materia sub unis formis habeat suas partes magis unitas, v. g. sub forma marmoris, auri &c. & sub aliis magis dispersas, aut solubiles, v.g. sub formæ aquæ, aut cineris; consentaneum videtur, quod magis appetat unas formas, quam alias. Demum materia, ut ultimò disposita ad formam perfectiorem, hanc potius appetit, quam imperfectam. Et tamen æquè compleretur substantialiter, si Deus produceret in ea imperfectiorem aliam: Dicere autem ultimam illam dispositionem connecti determinatè cum forma perfectiore, secus materiam, est majorem dare perfectionem illi accidenti, quam materiæ. Nego objectionem, si procedat in sensu absoluto, & universali. Melior namque est absolutè equus, quam aqua; sitibundus autem magis appetit aquam, quàm equum. Magis appetunt ergo res id quod *sibi* est melius; non quod absolutè est melius. Atqui forma perfectior, quamvis in se absolutè sit melior, quàm equina, non est tamen melior respectu materiæ, quoniam tota bonitas formæ respectu materiæ est, hanc complere: & æquè una, atque altera complet materiam, quia æquè una, atque altera constituit cum illa unum compositum substantiale, licet non æquale compositum, & hæc inæqualitas se habet materialiter respectu materiæ, ergo.

131. Ad *primam* confirmationem respondeo appetitum innatum, qui metaphoricè tantùm, est *appetitus*, assimilari in aliquibus; sed non in omnibus appetitui elicito, qui solus simpliciter est appetitus: nimirum in vi, ac energia trahendi terminum; ast appetitus elicitus extendi solet ad multa non necessaria ad simpliciter esse; cum appetitus innatus hoc est naturalis physica connexio, ad id solum extendatur, quod est simpliciter necessarium ad simpliciter esse, quoad naturales proprietates. Atqui, ut materia simpliciter compleatur, sufficit quælibet forma substantialis, quia, ut dixi, ex qualibet unita materiæ coalescit unum per se, sive compositum substantiale. Ergo. Et quidem satis absonum

est

est materiam innate appetere unionem potius cum anima Sanctissima, quam cum alia, quasi materia non esset æquè felix, ac beata felicitate, ac beatitudine sibi propriis, idest, existendi in actu physico completo sub anima rationali pessima, & æternum arsura, atque cum illa beatissima. Sed hoc est unum è corollariis, univocandi appetitum innatum cum elicito, hoc est locutiones metaphoricas cum castigatis. Ad *secundam* cæteris concessis, nego consequentiam. Disparitas est. Forma præsertim vivens, & inter has præsertim rationalis, non solum connectitur suapte natura cum composito substantiali, quod simul cum materia constituit; verum etiam cum propriis, & specificis operationibus, & perfectionibus habendis aliquando saltem, licet non in singulis momentis. Sed hæ connectuntur cum certis quibusdam dispositionibus, & organizationibus materiæ. Ergò connectitur physicè saltem mediatè cum eis dispositionibus. Cæterum materia specificativè sumpta non connectitur cum ulla speciali operatione propria, vel aliena unquam elicienda, quia non est principium activum, sed merè passivum specificarum operationum compositi, ut pote nascentium physicè ex sola forma. Ergo est disparitas.

132. Ad *tertiam*: est quoque disparitas. Res aliæ distinctæ à materia obnoxiæ solent esse aggressioni contrariorum agentium. Item solent esse ex sua natura operativæ; atqui ad resistendum, & operandum conducit valdè habere partes unitas, quia virtus unita fortior est dispersa, ut in Prodromo explico. Ergo melius est illas melius se habere quando habent partes magis firmas, & unitas. Cæterum materia cum sit incorruptibilis, à nulla causa secunda sibi timet: & cum sit principium merè passivum nullas habet operationes speciales. Ergo non est cur melius sit ei habere partes unitas, quam dispersas. Et aliàs cum magis unitæ sint partes materiæ in ferro, quam in homine, magis appeteret materia formam ferri, quàm hominis. Ad *quartam*. Respondeo ibi confundi materiam specificativè, cum materia reduplicativè ut disposita ad perfectiorem formam. Æquale complementum adductum fuit ad probandum materiam specificativè sumptam non connecti determinatè cum forma perfectiore; istic autem objicitur materia reduplicativè, ut disposita. Præterea, quod ultima dispositio ad formam perfectiorem connectatur cum hac, secus materia: non probat illam dispositionem esse perfectiorem. Nam quamvis trahere secum majorem perfectionem, & non esse quavis vulgari contentum, sit ex genere suo, atque cæteris paribus major perfectio; non tamen semper absolutè, ac quando cætera sunt imparia; alias ipsa materia prima, ut pote incorruptibilis, perfectior esset homine, qui corruptibilis est; quando quidem etiam incorruptibilitas immunitasque ab aggressione cujuslibet causæ creatæ, est ex genere suo major perfectio. Oportet namque omnia, & singula unius, nec non omnia, & singula alterius inspicere, quando confertur unum cum alio. At quamvis ista ultima dispositio habeat connexionem cum forma perfectiori, secus materia prima, quæ vulgari qualibet formâ est contenta; nihilominus cætera non sunt
paria,

paria, quoniam ista dispositio est accidens, materia verò est substantia: ista dispositio non est apta nata ad sustentandum, ac recipiendum quancumque formam substantialem materialem (imò neque unam saltem) materia verò quancumque sustentare potest. Ergo quamvis &c.

§. VIII.

133. DIco 4. Prædictus appetitus, hoc est naturalis connexio materiæ, extenditur æquè ad omnes formas substantiales, sive materiales, sive spirituales, non quidem distributivè, aut collectivè, aut determinativè; sed disjunctivè, ac vage. Et in hac disjunctione habent locum, etiam formæ, jam corruptæ, ut corruptæ. Prima pars descendit ex prioribus. Nam materia suapte natura connectitur cum forma, ut dictum à num. 114. Sed non cum unà potius, quàm cum alia, ut dictum num. 129. Ergo æquè cum omnibus. Et quanquam magis perfici videatur per formas materiales, ut pote materiæ magis similes, & quasi consanguineas, & supra quas exercet quasi majorem authoritatem, siquidem est subjectum passivum ipsarum; nihilo tamen minus id materialiter se habet: quoniam æquè perficitur per formam rationalem immaterialem: quandoquidem æquè cum illa, ac cum aliis constituit compositum substantiale, in quo stat tota perfectio, quam materia accipit à forma. Ad omnes itaque æquè se extendit connexio, sive appetitus innatus materiæ. Ast non ad omnes *distributivè*, ut patet: quia cum sit impossibile habere seorsim, ac successivè omnes formas, quippe quæ infinitæ sunt possibiles, appeteret innatè rem impossibilem. Neque ad omnes *collectivè*, quia cum multæ, aut pleræque sint invicem inconjungibiles naturaliter in eadem materia, v. g. forma hominis, & forma leonis, appeteret rem impossibilem saltem naturaliter. Ergo hæc esset, & simul non esset naturaliter impossibilis, ut pote debita connexioni naturali materiæ primæ. Neque ad omnes determinatè, sed confusè. Idest, suapte natura connectitur cum hoc *habere per unionem formam aliquam substantialem* quæcumque illa sit. Sicut ignis A, v. g. connectitur cum hoc *habere intensum calorem*, sive sit calor A, sive B; quorum individuorum determinatio pendet ex solo Deo. Unde connexio materiæ cum aliqua forma non stat in eo, quod aliqua determinata forma sit terminus hujus connexionis, sicut veritas hæc: *Aliquis homo currit*, poscit, quod aliquis determinatè currat, atque idcircò hæc suppositio dici solet *determinata*; Sed stat in eo, quod materia per se repugnet privationi omnium formarum. Unde connexio hæc est cum omnibus formis *confusè*, sicut connexio equitationis cum equo, & navigationis cum navi. Objici possunt sophismata, quorum semper est ferax suppositio confusa, maxime quando univocatur cum disjunctiva strictè tali. Vide quæ scripsi in logica parva disp. 2. à num. 61. & ex ea doctrina elicies quomodo sit confusa,

quo-

quomodo determinata connexio materiæ cum forma.

134. Contra secundam partem, scilicet materiam etiam connecti cum formis corruptis, ut corruptis: connecti, inquam, vagè, & confusè, sicut cum cæteris, non autem absolutè, ac determinatè. Contra id, inquam, multa solent moveri, & meritò ob non bonas aliquorum explicationes. Reducamus mente omnes formas possibiles ad duas, A, jam corruptam, & B, nondum productam. Non dico materiam appetere absolutè, ac determinatè formam A, *ut corruptam* (quia sic nec formam non corruptam appetit) corruptione se habente, ut circumstantia objectiva, quasi appetitus ille foret sic explicabilis. *Detur mihi forma A, quamvis corrupta jam sit*; quia id est connecti absolutè, ac determinatè cum reproductione illius. Sed corruptione se habente, ut circumstantia subjectiva, quatenus in sensu composito corruptionis materia connectitur cum eo, quod sibi detur aut forma A, aut forma B, nam per quamlibet æquè complebitur substantialiter. Hæc autem diversitas satis explicatur paritate libertatis indifferentiæ, quæ profectò in sensu composito silentii, v. g. est libertas ad loquendum; tametsi neque sit, neque esse possit libertas *ad loquendum in sensu composito silentii*. Explicata appellationum diversitate, quæ toties disputationes conturbat scholasticas, probatur illa secunda pars conclusionis. Quoties perseverat materia, perseverant omnia, quæ identificantur cum illa realiter, adæquatè. At corrupta forma A, atque in sensu composito hujus corruptionis, perseverat materia. Ergo corrupta forma A, atque in sensu composito ejus corruptionis, perseverant omnia, quæ identificantur cum materia prima. At connexio terminativè vaga, seu appetitus innatus vagans inter omnes formas, & consequenter inter formam A, & B, identificatur cum materia prima; quoniam hæc per suammet naturam connectitur cum aliqua forma substantiali intrinsecè possibili, quæcumque illa sit, nam quæcumque, & quomodocumque uniatur materiæ, sive per miraculum, sive citra miraculum; hanc complet, perficit, constituitque in actu completo. Ergo cum per corruptionem formæ A, non mutetur materia prima, ideò nec mutatur connexio hujus, sive innatus appetitus, sed idem est, qui erat prius. Ergo sicut prius erat respectu etiam illius formæ, vagus utique, ac indeterminatus, ita post illius corruptionē.

135. Neque urget, quod terminus ipsius appetitus mutetur. Tum quia hic appetitus innatus non regitur cognitione, sicut elicitus, & consequenter non est variabilis sicut hic. Ergo si ante mutationem istam termini appetitus, materia appetebat formam A, appetitu vago, post mutationem etiam appetit illam eodem modo, quia materia nescit mutationem, quæ contigit; & non debemus fingere in materia cognitiones nostras, & mutationes, quas nos experiri solemus ob mutationes casuum, & circumstantiarum quas nos cognoscimus; tum quia subsistit eadem ratio; quoties perseverat materia, perseverant omnia, quæ realiter adæquatè identificantur cum illa. At post istam mutationem termini, id est post corruptionem formæ A, perseverat materia. Ergo perseverant illa omnia. Ergo adhuc post istam corruptionem,

atque in sensu composito illius, materia appetit formam A, & connectitur cum illa, eo & non alio modo, quo prius connectebatur. Et hoc solum intendo, nempe naturales rerum connexiones non pati mutationes illas, quas patiuntur nostri appetitus eliciti, quia hi, ut pote gubernati cognitionibus, feruntur modo, & postea non feruntur in sua objecta ob mutationem, quæ advertitur in hoc. Item feruntur in objectum *pro uno casu*, & circumstantiis; & non *pro alio*, *& aliis*, quia subjectum appetens elicitè, discernit saltem materialiter sicut bruta, inter casum, & casum, inter circumstantias, & circumstantias. Cæterum appetitus innati naturalesque connexiones non discernunt signatè inter casum, & casum (quamvis discernant exercitè, eo quia connectuntur cum uno, & non cum alio, ut ignis connectitur cum calore, & non cum frigore) Sed nos discernendi assueti, apprehendere solemus naturales connexiones, quæ non sunt completæ, ac absolutæ per speciem rerum discernentium inter casum, & casum, inter circumstantias, & circumstantias, sicut apprehendimus Angelos per speciem Juvenum. Et cum ex alia parte solemne sit loqui, prout apprehendimus, hac de causa invaluit phrasis illa etiam quando loquimur de re, quæ neque est cognoscitiva, neque exercitium rei cognoscitivæ. *Connectitur res naturalis cum A*, v. g. *pro tali casu*; sed non *pro alio*.

136. Castigatus autem sensus potest esse unus de duobus. 1. Rem illam per se specificè non connecti cum A; Complexum tamen ex illa re, & illo casu, aut circumstantiis connecti cum A, & hic solet esse verus. Secundus esse potest. Rem illam, quando coexistit unis circumstantiis esse connexam naturaliter cum A; secus quando coexistit aliis circumstantiis; & hic sensus semper est falsus, quia naturalis connexio non est sicut index ventorum, qui mutatur his mutatis; sed prorsus intima per identitatem rei connexæ, ut dixi in Prodromo disp. 5. Ergo omnis casus possibilis, in quo existat res illa, est casus in quo habet connexionem naturalem, quam semel habuit; quamobrem vox illa, materia connectitur cum forma pro casu, quo non sit naturaliter impossibilis, secus pro casu, quo sit naturaliter impossibilis, qualis est casus, in quo jam fuerit corrupta. Hæc, inquam, propositio in sensu, quem præsefert, supponit falsum, si innuit appetitum materiæ discernere signatè inter casum, & casum. Si solam innuat discretionem exercitam, est purè falsa in utroque sensu, quia tam complexum ex materia, & possibilitate naturali formæ, quam complexum ex eadem materia, & naturali impossibilitate formæ connectitur cum forma A, connexione utique toties dicta, nimirum objectivè vagante inter omnes formas; non verò terminativè determinata, & absoluta respectu ullius. In utroque namque complexo imbibitur materia, cui intima est illa connexio. Rursus materia, tam quando coexistit naturali impossibilitati formæ A, quàm quando coexistit naturali possibilitati, appetit illam vagè, seu connectitur cum illa sicut prius. Eodem modo explico cæteras omnes connexiones naturales, sive purè physicas, sive metaphysicas, nec non utrasvis oppositiones, quæ verbis conditionalibus pro-

proponi solent; v. g. ignis connectitur cum combustione *pro casu quo fit applicatus passo capaci*; secus *pro casu contrario*. Scientia media connectitur metaphysicè cum conversione Tyri, & Sydonis *pro casu quo vidissent miracula Christi*; secus pro alio casu; quapropter si ad has recurras connexiones, aut oppositiones, quæ dicantur conditionatæ, jam dixi sensum, in quo sunt veræ, & sensum, in quo sunt falsæ.

137. Probatur 2. conclusio ratione negativa. Eatenus materia non appeteret etiam formas corruptas, ut corruptas (in sensu tamen dato num. 135.) quatenus nil entitativè naturale potest naturaliter connecti cum eo, quod est naturaliter impossibile. Rehabere autem materiam formas jam corruptas est naturaliter impossibile, eò quia resurrectio mortuorum, ut resurrectio, idest, ex hypothesi, quod corruptio, & mors præcesserit, sit penitus miraculosa. Sed hæc ratio non est firma. 1. Quia licet repugnet supernaturalitati terminare absolutam, ac determinatam connexionem naturæ, quia hoc foret esse illi debitum; Verumtamen non repugnat, quod res naturaliter impossibilis, sive supernaturalis, quoad substantiam, vel quoad modum, terminet connexionem (& quidem prorsus inviolabilem) naturæ, quæ connexio sit vaga, & indeterminata inter supernaturale, ac naturale; omnis namque anima, v. g. est metaphysicè connexa cum eo, quod ipsa habeat, vel non habeat gratiam sanctificantem, unionem hypostaticam, & similia; quorum primum est intrinsecè supernaturale, secundum verò naturale. Si ergo natura potest connecti metaphysicè, sed vagè, ac disjunctivè cum re supernaturali connexione vagante inter duo contradictoria: nempe, quia rem supernaturalem esse terminum hujus vagæ connexionis, non est esse verè, & simpliciter debitam naturæ: cur non potest connecti merè physicè (sed vagè tantum, ac disjunctivè) cum re, quoad modum tantum impossibili naturaliter, connexione vagante inter illam rem, & aliam naturaliter ei debitam? Sic omne corpus existens est connexum cum sua præsentia circumscriptiva, vel definitiva, quarum illa est naturalis, hæc supernaturalis. Sic omne accidens est connexum cum suo modo inhæsionis in subjecto, vel perseitatis, quorum ille est naturalis, hic naturaliter impossibilis.

138. Hoc in præsenti. Non dixi materiam connecti *absolutè*, atque *determinatè* cum formis corruptis, ut corruptis, siquidem hoc modo, neque cum non corruptis connectitur; sed connecti vagè, & appetere innatè aliquam formam substantialem, quæcumque illa sit, & quandocumque producatur, sive per simplicem productionem, sive per miraculosam reproductionem, sive per creationem, sive per eductionem, quia quolibet horum modorum habeat formam, habebit illam, & substantialiter complebitur. Distinguenda igitur est maior illa discursus contrarij; & concedenda de connexione terminativè absoluta, & determinata; neganda verò de connexione terminativè vaga, & indeterminata. Præterea neque explorata est minor argumenti contrarii, videlicet reproductionem formæ jam corruptæ (aliud est de resurrectione hominis stante in reunione animæ illius individuæ ad idem corpus) esse na-

turaliter impossibilem, ex se, ac per se. Non enim est impossibilis opinio P. Hurtado, & Oviedo censentis illam solum esse impossibilem per accidens, & supposita extrinseca lege Dei nolentis concurrere cum agente creato ad secundam illius individuæ formæ productionem: illa namque forma, tam non erat in rebus, & tam nihil erat ante primam suam productionem, quam non est, & quàm nil est post sui corruptionem. Sicut ergo agens creatum antequam illa produceretur fruitum est virtute adæquata ad illam producendam, & illam de facto produxit, quia Deus illam in individuo determinavit, potens utique determinare aliam, unde fit, quod prima illius productio sit entitativè, ac quoad substantiam naturaliter possibilis. Ita agens creatum post illius formæ destructionem frui potest virtute adæquata ad illam producendam, sicut fruitur ad producendum aliam ejusdem penitus speciei, & illam produceret, si Deus, qui aliam determinat in individuo, illam determinaret, ut potest. Non autem determinat illam, quæ fuit corrupta, ut perpetuo servetur generationum successio, & locum habeant in mundo alia etiam individua, ne semper, ac perpetuò potiantur mundo individua eadem, & ille numquam liberetur ab eisdem incolis.

Hurtado disp. 2. physic. sect. 3. n. 38. Oviedo controver. 12. physic. puncto 5.

§. IX.

139. DIco 5. Prædicta connexio, sive appetitus innatus materiæ erga formas, non habet analogiam cum appetitu elicito amoris stricti, neque cum gaudio; sed cum desiderio, seu volitione. Jam adverti supra, connexionem physicam, ac naturalem esse metaphoricè duntaxat, & ob quamdam similitudinem, appetitum, & exigentiam, quæ solis subjectis cognoscitivis potest strictè convenire. Atque idcircò connexionem illam vocari appetitum, sive exigentiam *innatam*, qua voce abigi poterat æquivocatio. Dico ergo analogiam non esse cum appetitu elicito, qui sit amor strictus, nec cum appetitu elicito, qui sit gaudium, sed cum illo, qui est volitio, sive desiderium. Ad cujus intelligentiam memineris. Sicut intellectus duobus solis modis potest exerceri circa suum objectum: uno affirmativo, & altero negativo, quorum utervis subdividitur in tres alios nimirum apprehensionem, judicium, & discursum. Ita appetitus elicitivus, nimirum potentia illa, ex qua dimanat appetitus ipse elicitus, sive sit purè rationalis, ut in Angelis, animabusque separatis, sive sit purè materialis, ut in brutis, sive utterlibet, ut in homine, duobus solis modis generičis exerceri potest. Unus vocatur *Prosecutivus*, ad quem rediguntur omnes puri amores, idest meræ complacentiæ, & delectationes de objecto, sive sint simplices approbationes, sive insuper sint illius objecti appretiationes supra aliud, aut alia, sive intensæ, sive remissæ, sive efficaces, sive inefficaces. Item volitiones, quæ si tendant in objectum arduum, sed possibile practicè, vocantur *spes*; in objectum facile, vel arduum,

duum, sed præscindendo ab arduitate dicuntur mera *desideria*, unde fit quod spes, ac desiderium simplex soleant esse res distinctæ. Item gaudia, quæ sunt quædam delectatio, & quasi congratulatio de re habita, vel valdè probabiliter, aut certò etiam habenda. Alter vocatur *aversivus*, seu *fugitivus* ad quem rediguntur omnia odia, displicentiæ, detestationes, ex quibus nascitur dolor, si objectum extiterit, aut timor, si objectum immineat. Item omnes nolitiones. Item mestitiæ, atque animi dejectiones, si objectum illud præsupponatur existens, aut certò, vel saltem probabilitate longè majore exiturum.

140. Est tamen discrimen inter actus illos prosecutivos (& idem proportione servata inter fugitivos) quod sicut simplex apprehensio præscindit ab eo, quod existat, vel non existat suum objectum, quatenus etiamsi interdum sit suasiva, illud tamen, nec affirmat nec negat. Ita amor strictus, ac purus præscindit ex suo modo tendendi ab existentia, ut tali, sui objecti. Et hinc apparet appetitum innatum materiæ erga formas non habere analogiam cum amore stricto: quoniam appetitus ille non præscindit ab existentia illarum, sed est physica naturalis connexio cum eo, quod aliqua illarum sit in materia ipsa. Rursus sicut discursus præsupponit præmissas, ita gaudium præsupponit, ut præsens, vel præteritum, vel futurum objectum, quia de unoquoque horum trium possumus, ac solemus gaudere. Et hinc etiam apparet appetitum materiæ non assimilari gaudio; quoniam nil impotens præsupponere ante se formam, potest esse gaudium illius, adhuc per analogiam justam cum gaudio elicito, seu verè tali. At appetitus materiæ, utpote innatus, & cum ipsa prorsus identificatus, est impotens præsupponere ante se formam, aut præsentem, aut præteritam, aut futuram, siquidem nulla ex his est causa illius appetitus, quinimò hic est, aut fuit, aut erit causa moralis saltem illarum. Ergo appetitus materiæ non assimilatur appetitui elicito gaudii. Demum sicut judicium est intentionalis adstructio objecti, aut destructio, quatenus est illius affirmatio, aut negatio. Ita volitio, ac desiderium est affectiva adstructio objecti, quatenus est conatus, & quasi via, atque tendentia in ipsius existentiam. Ergo spectat ad genus aliquod causarum illius objecti, saltem ad genus causæ moralis; atque ob hanc rationem tametsi dari possit prudens amor strictus, nec non gaudium, de objecto simpliciter necessario quandoquidem hos duos actus exercemus erga perfectiones necessarias Dei; non tamen volitio, aut desiderium, quia stultitia est conari in existentiam illius, quod prænoscitur existens semper, ac necessariò, sicut esset stoliditas velle, ac desiderare, quod homo esset animal rationale.

141. Atque ob hanc etiam causam appetitus innatus materiæ assimilatur appetitui desiderii; quoniam sicut hoc est motus, & procuratio sui termini aptumque natum ad movendum potentiam executricem, ut illam exequatur, & sic est causa moralis illius. Ita naturalis connexio materiæ cum unione ad formam, tanquam cum effectu suo (si quidem unio illa etiamsi sit animæ rationalis, recipitur in materia, tanquam

in

in causa materiali) est motus, & procuratio habendi aliquam formam, aptaque nata, ut moveat causam primam universalem ad ponendum in materia aliquam formam, sicut naturalis connexio ignis cum calore est apta ad movendum Deum, ut in ipso conservet calorem. Ergo utraque connexio est causa moralis saltem sui termini, & insuper est causa physica, ratione identitatis, quam una habet cum igne, qui est causa efficiens illius caloris, & quam habet altera cum materia prima, quæ est causa passiva formæ, aut saltem unionis cum forma. Neque obstat connexionem illam materiæ, seu appetitum formæ coexistere cum hac. Videtur autem superfluum appetere, seu desiderare id, quod præsens est; quia de ratione desiderii est. 1. Quod præcedat rei desideratæ, ut pote causa ipsius. 2. Quod feratur in rem absentem positivè, sicut de ratione gaudii est, quod feratur in rem, ut positivè præsentem saltem intentionaliter. Non enim abs jure scripsit Apostolus. *Quod videt quis quid sperat. Si autem quod non videmus speramus &c.* Non ergo potest dari spes, aut desiderium, aut volitio rei præsentis. Atqui semper est materiæ præsens aliqua forma. Ergo nunquam habet appetitum illius, qui assimilari possit desiderio. Hæc, inquam, non obsunt.

Roman. 8.

142. Non primum; quia sæpè monui prioritatem naturæ, ac causalitatis, quæ vulgò dicitur *prioritas à quo*, posse subsistere prioritate temporis, quæ vocatur *prioritas in quo*. Sic in eodem momento, in quo peccator perfectè conteritur, adipiscitur à Deo gratiam, tanquam effectum, non prorsus improprium illius contritionis; si enim moreretur in instanti immediatè subsequente, certè non damnaretur. In eodem instanti, in quo homo sanctus elicit meritum condignum, obtinet augumentum Gratiæ, ut præmium strictum, & consequenter, ut effectum illius meriti. In eodem instanti, in quo graviter peccat homo, incurrit privationem gratiæ habitualis, odiumque divinum, tanquam effecta, vel quasi effecta illius peccati. In eodem instanti, in quo Sol incœpit esse, fulgere incœpit. Æternus Pater, tametsi juxta latinam phrasim non sit causa Filii, ut est juxta Græcam; attamen est principium physicè producens Filium, estque prior origine respectu illius, sicut Spirator respectu Spiritûs Sancti. Et tamen nusquam fuit, aut esse potuit Pater, absque Filio, sicut nec Pater, & Filius qui Spirator dicuntur, absque Spiritu Sancto. Oportet ergo expungere, ut toties monui, vulgarem illam apprehensionem: quod causa, seu principium debeat esse saltem per aliquod instans ante effectum. Et illud *ante*: *prius*, & similia, quæ causis appingimus respectu suorum effectuum, intelligere de anterioritate sola naturæ, seu causalitatis, non verò durationis, temporis, seu existentiæ. Ergo stat desiderium appetitum, seu connexionem coexistere formæ, & tamen esse causam moralem illius.

143. Non secundum; quia aliud est objectum esse absens *positivè*, idest, non existere simpliciter, quando existit desiderium. Aliud esse absens *negativè*, idest, non existere pro priori ad ipsum desiderium. Illud primum non est de ratione desiderii, quoniam in eodem instanti, in quo homo sanctus desiderat ex motivo supernaturali crescere in sanctitate

ctitate, crescit, atque obtinet à Deo novos aliquos gradus sanctitatis in præmium illius desiderii, quippe quod est meritum condignum illorum. Adducere autem paritatem gaudii, quod ex suo conceptu fertur in rem, ut positivè præsentem, est arguere ex definitione unarum rerum ad definitionem aliarum, quæ argumentatio non valet, v. g. Homo ex suo conceptu est animal rationale. Ergo etiam canis. Cedo disparitatem. Secundum est, quod est de ratione desiderii, nimirum quod non præsupponat rem desideratam. Et hoc significat Apostolus, nam *quod videt quis quid sperat*, idest, illius quod prævidetur, nequit dari spes prudens. Atqui appetitus materiæ non præsupponit formam: Ergo potest habere analogiam cum desiderio illius. Neque est res futilis, ac aerea, ut aliqui putant esse, vel non esse in diversis signis res, quæ sunt physicè in eodem instanti reali. Nam quotquot modo sumus in mundo, sumus in eodem instanti reali. Et tamen, quia sumus in diversis signis, unæ entitates sunt causæ talium, & non talium aliarum. Esse autem, aut non esse causam non est quid frivolum. In eodem instanti, in quo quis operatur liberè, datur necessitas, ut liberè operetur. Sed quia hæc necessitas, non est in signo priori ad eam operationem, sed est ipsa operatio, ideò hæc est passivè libera. In eodem instanti, in quo ponis actionem, potest occurrere motivum honestum, & motivum turpe. Et tamen si non ponis illam *propter illud* motivum, non contrahes honestatem: si non contra, & non obstante altero, non contrahes malitiam. In eodem instanti, in quo quis facit aliquid, potest actione ipsa excitari memoria prohibitionis actionis illius. Sed quia hæc memoria non fuit in signo priore ad eam actionem, sed in posteriore, ideò individua illa actio in eo individuo instanti non est peccatum, quamvis postea sit peccatum, si non obstante memoria prohibitionis, prosequaris. Non ergo est res merè speculativa, & quasi aerea, diversitas illa signorum *pro priori*, *pro posteriori*, etiam quando loquimur de rebus existentibus in eodem instanti reali.

144. Demum. Quæres duo. Unum est. *An materia sit potentia immediatè receptiva formarum*, ita ut identificetur realiter cum hac potentia. An potius hæc sit materiæ superaddita? Egi de hac re in Prodromo disp. 4. inter explicandum identitatem animæ cum suis potentiis, & substantiæ cum virtute productiva alius substantiæ. Alterum est. *quænam sit causalitas materiæ respectu formarum, & respectu totius*? Respondeo causalitatem respectu hujus esse physicam substantialem unionem cum forma; quoniam materia, & forma non aliter causant totum substantiale, nisi quatenus actu ipsum intrinsecè constituunt, tanquam prima principia intrinseca illius. Ergo exercitium, quo absolutè, formaliter, atque immediatè constituunt totum substantiale, est causalitas, sive exercitium, quo absolutè, ac immediatè causant illud. Sed dicta unio est exercitium, quo actu absolutè, ac immediatè, constituunt totum substantiale: quia sicut tota artificialia constituuntur actuali contiguitate, vel actuali continuatione suarum partium, ita totum substantiale actuali unione substantiali suorum constitutivorum. Ergo.

Causa-

Causalitas autem materiæ respectu formæ rationalis nulla est, quia licet illa sit causa materialis dispositionum ad hanc, non tamen est causa hujus, anima quippe nostra est ingenerabilis, & incorruptibilis. Causalitas verò respectu aliarum formarum est earundem actio productiva (quæ, utpote accidens, distinguitur à substantiali unione formæ cum materia) quoniam materia eatenus causat formam ignis, v. g. quatenus patitur, recipit, & sustentat ipsam. Ergo id quo sustentat ipsam, est causalitas materiæ respectu illius formæ. Sed productio, hoc est, actio eductiva formæ, est id quo materia patitur, & sustentat formam: quia ut postea dicam, eductio, & passio sunt idem realiter, quidquid sit de diversitate formali, & quoad nostros conceptus. Ergo.

CAPUT QUINTUM.

De Forma Substantiali.

145.
HOC est alterum è primis principiis entis naturalis, quæ supra dixi: & cujus existentiam in rebus satis rationabiliter ostendunt, quæ protuli num. 63. & quæ fusius expono Disp. 1. de Anima cap. 8. contra quemdam Gallegum Pereyra professione Medicum (quem Gallegum multi exteri secuti sunt, negantes Animas brutorum) & cujus explicationem dedit Aristoteles, inquiens, lib. 2. de Anima cap. 1. *Est autem materia quadam potentia. Forma verò actus, atque perfectio materiæ.* Et cujus eminentiam supra materiam asserit lib. 2. Physicorum cap. 1. Et cujus præcipuas partes in compositione entis naturalis non semel innuit vocans illam lib. 12. Metaphysic. cap. 2. *hoc aliquid*; & lib. 7. *quod quid est rei*. Hoc est, illam vocat quidditatem, & essentiam entis, sive compositi substantialis. Non quia in illa sola stet adæquatè tota essentia physica entis naturalis, quandoquidem constituitur hoc etiam per materiam. Sed quia cum materia ex se sit indifferens ad componendum hominem, vel aliud quippiam (hæc enim individua materia qua hic, & nunc constas, sub quot, & quam etheregoneis formis fuit ab initio mundi? Quam multa, & etherogenea entia naturalia constituit?) ex illa sola indagare nequimus quidditatem, essentiam, speciem physicam compositi substantialis: sicut neque ex solo prædicato generico possumus noscere essentiam metaphysicam; indagamus tamen, atque deprehendimus essentiam, & quidditatem *physicam* ex forma substantiali, quam, ut radicem suam, indicant nobis proprietates, & accidentia specialia, quæ videmus in composito; sicut *metaphysicam* ex differentia propriissima. Et hac de causa non impropriè dicitur indefinitè forma substantialis esse *quidditas compositi*, nempe quoad nostrum usum in disputationibus. Et cum non liceat in omnibus modis loquendi for-

mare

mate paritatem ex unis ad alios, ideò quamvis aliquando forma physica dicatur quidditas, & essentia physica compositi, usus non est dicendi differentiam metaphysicam prædicati de multis, tanquam totam essentiam metaphysicam illorum: quia hoc reservatur speciei. Tene rem cum paucioribus, & loquere cum pluribus. Recole, quæ hac super re scripsi in Prodromo disp. 4. num. 192.

146. Igitur forma substantialis definitur. *Entitas substantialis incompleta.* (Huc usque convenit cum materia prima, atque de illius appetitu, sive naturali connexione cum illa possunt excitari eædem quæstiones, quæ de appetitu illius, sive connexione cum hac, & eodem modo solvendæ. Excepto quod appetitus formæ circa materiam non assimilatur desiderio, sed gaudio, quia forma supponit materiam. Et excepto etiam, quod anima rationalis violenter quidem; ast sine miraculo potest separari ab omni materia) *quæ ex natura sua est determinata ad componendum intrinsecè compositum substantiale unius potius speciei, quam alius, tanquam prima radix, & origo proprietatum, sive accidentium illius speciei.* Hinc 1. Habes distinctionem formæ à materia. 2. Non impugnatur hæc definitio, ex eo, quod forma etiam indifferens sit ad componendum ens naturale cum hac, vel illa materia; tua enim individua anima potuit uniri materiæ meæ, & tunc resultaret alius homo distinctus inadæquatè à nobis; cum enim omnes hæ materiæ sint ejusdem speciei physicè, quia rationabile fundamentum ad oppositum non occurrit, inde est, quod ens naturale non variabitur specie, sed tantum numero, eò quòd forma constituat illud cum materia A, aut cum B, aut cum C. 3. Tametsi materia, reduplicativè ut disposita ad formam rationalem, v. g. specie distinguatur à se ipsa, reduplicativè ut organizata ad formam equinam; verumtamen forma non constituit compositum cum materia *reduplicativè, ut organizata*, quia sic includit organizationem, quæ stat pro formali in tali, & tali figura, atque distantia partium, & consequenter in talibus, & talibus præsentiis, & consequenter in talibus, & talibus accidentibus. At forma non constituit compositum substantiale cum accidentibus, quia hoc compositum non claudit intra suam physicam essentiam accidens ullum. Ergo neque cum materia, ut sic, & sic disposita, & organizata. Connectitur itaque forma physicè cum eo, quod materia habeat eas dispositiones organicas; at cum ea sola & specificativè sumpta constituit compositum substantiale. Indifferentia verò, quam habet forma, ut uniatur, aut materiæ non dispositæ, aut materiæ alius possibilis speciei (puta materiam spiritualem) non est naturalis, sed obedientialis, sicut indifferentia quam habet ignis, ut miraculosè privetur omni calore. Omnes namque formæ hactenus notæ, ex se, atque suapte natura connectuntur cum materia corporea, quæ omnes sunt ejusdem speciei, & cum talibus, & talibus præviis dispositionibus.

147. Hinc 4. Forma dicitur radix, & origo omnium proprietatum, sive accidentium propriorum illius speciei (non verò omnium prorsus, quæ sunt in eo composito, v. g. motus extrinseci, præsentiæ &c.) Sed

æquivocè. Unæ quippe præcedunt ipsi formæ, disponentes nimirum, atque præparantes materiam ad formæ introductionem, ut organizatio in homine saltem imperfecta, propter infra dicenda. Alteræ subsequuntur, ut calor in igne, tales, & tales inclinationes, quas diversas experimur in diversis compositis substantialibus. Utrarumque radix, & origo est forma; physica quidem, & efficiens *harum*: nam qui dat formam, eatenus dicitur dare consequentiam ad formam, quatenus dat virtutem physicè productivam horum consequentium, & cum ipsis connexam, nimirum formam ipsam, ut in Prodromo explicui. *Illarum* verò est origo, & radix minus proprié. Nempe quatenus forma suaptè natura nequit introduci in materiam carentem illis dispositionibus, v.g. forma ignis suapte natura nequit poni in subjecto habente frigus. Cum ergo forma non antecedat, sed subsequatur has dispositiones, idcircò non est, si castigatè loquamur, origo, seu radix illarum. Sed duntaxat quatenus suaptè natura prærequirit illas determinatè in specie. Adverte tamen. In multis speciebus experimur una accidentia, proprietates, & operationes, quæ *omnibus* individuis illius speciei conveniunt semper. Alia, quæ *aliquibus* tantum, sed semper illis conveniunt. V.g. homo qui semel est niger, semper est niger, & equus qui semel varius, semper varius est colore. Forma substantialis est radix illorum primorum; quoniam assignare oportet stabile, ac universale principium illorum stabilium, & universalium effectuum. Sed tale principium non est materia sola, quia hæc est indifferens: non combinatio athomorum ob supradicta. Ergo forma substantialis. Aliorum verò effectuum semper comitantium talia, aut talia sola individua illius ejusdem speciei, radix inesse solet materiæ primigeniæ acquisitæ ex Parentibus per generationem, vel alicui alii incidenti supervenienti illis, & non aliis individuis. Hinc 5. Quamvis data definitio conveniat omni formæ substantiali secundo intentionaliter sumptæ, idest, ut confusæ sub hoc amplo generico conceptu. *Forma substantialis*; non tamen est adæquata definitio specifica infima omnis formæ primò intentionaliter sumptæ, v.g. formæ hominis, formæ ignis, formæ leonis &c. quoniam unaquæque ex his habet suam propriam specificam infimam definitionem, quæ repugnat alii, & unaquæque distinguitur specie infima, aut etiam subalterna ab aliis. Unde solum habebitur formas substantiales secundò intentionaliter sumptas non distingui specie; secus primò intentionaliter, quia ad hoc erat necessarium, quod tota specifica infima definitio unius conveniret alii, ut dixi in logica majore disp. 2. cap. de specie. Ergo ex eo, quod omnes illas definierim unica definitione generica, non sequitur illas non distingui specie physica. Ergo non sequitur, quod non habeant singulæ ex sua natura componere intrinsecè compositum substantiale unius potius speciei, quàm alius, ut dicit definitio. Ergo hæc non destruit exercitè, quod signatè adstruit. 6. Tametsi omnis anima sit forma substantialis; non tamen è converso; quia hæc vox *anima* stat communiter pro solis formis viventibus, &

non

non omnis forma est vivens. Ergo forma substantialis latius patet quam anima. Ergo aliqua possunt convenire uni, quæ repugnant alteri.

§. II.

148. His positis duæ primariæ super forma excitantur quæstiones. Prima. *An de facto dentur plures formæ substantiales in eadem materia.* Et cum hæc non sit physicè indivisibilis, quæritur an in singulis punctis materiæ dentur de facto multæ formæ substantiales, sicut dari solent multæ accidentales. Juxta ea quæ scripsi disp. 3. & 4. philosophiæ naturalis, nullum forsan est elementum purum in tota mundana fabrica, excepta aqua, quam Deus conservat supra Cœlum stellatum. Terram quippe satis mixtam experimur humiditate, sine qua in minutissimum pulverem redigeretur, nec non vaporibus ascendentibus sine intermissione ex subterraneis ignibus, & halitibus vagantibus per superficiem terræ. Aqua hæc, quam potamus, referta est qualitatibus, & corpusculis, seu athomis, quas rapit ex terra, & aere, quæ lambit jugiter. Aer hic quem respiramus, est atmosphæra circumdans globum terraqueum, plena halitibus, vaporibus, & exhalatiunculis vibratis ex inferioribus fornacibus sparsis per tota viscera hujus globi. Superior ille, qui ob suam majorem puritatem, vocatur æther, forsan etiam est repletus totus vaporibus, fumis, & exhalationibus tum Planetarum, tum Stellarum fixarum; nam utrosque hos globos mittere ex se ejusmodi partus, haud incongruè suadetur cometis interdum visis supra Lunam, & inter ipsos altiores Planetas, nec non novis stellis, quæ aliquando apparuerunt inter fixas ipsas, harum motus, distantias, & reliqua phænomena justè imitantes. Unde sicut terraqueus globus continuè emittit vapores, qui vocantur nubes, & nonnunquam in tanta copia, ut fiant densissimæ magnæque nubes, & multum durantes. Ita est valdè probabile, omnia corpora cœlestia, & errantia, & inerrantia emitterere, ob continuam suam agitationem, magnam vaporum copiam complentem æthereas illas regiones, & quandoque in tanta copia, ut addensati, atque agglomerati, luceque Solis, aut aliorum astrorum perfusi, spectabiles fiant nobis jam sub hac, jam sub illa figura accidentali (ut contingit etiam nubibus) & sic formantur cometæ illi, qui aliquando visi sunt altiores Sole, imò & Saturno ipso, imò & inter fixas ipsas, qui cometæ ob summam distantiam à nobis, non ostendebant suos angulos, atque inæqualitates: atque idcircò apparebant rotundi, ac instar stellarum. Demum neque ignem esse purum constare videtur ex fumis, maculis, umbris, & caligine, quæ inesse solent Soli, interdum in majore, interdum in minore copia. Videtur ergo satis prababile, solas aquas supercœlestes esse puras, quia contra ipsarum simplicitatem, atque puritatem non habemus ullam rationem, aut experientiam, ex eis, quæ sæculorum

decursu detectæ sunt contra puritatem elementorum aliorum. Si autem elementa ipsa, quibus fruimur, pura, & simplicia non sunt: multò minus mixta. Sicut enim in re graviore *uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit*, juxta Paulum; ita in rebus naturalibus, ignis Alambici probat, & patefacit quale sit unumquodque ex mixtis, & quàm ethe-rogeneis rebus componanrur res illæ, quæ ad sensum apparebant prorsus homogeneæ. Negandum igitur est suppositum argumentis contrariis loquentibus *de totis homogeneis*. Non enim dantur sub Luna hæc tota, ut probat ignis alambici, nec non artes aliæ inventæ ad extricandum, & eviscerandum res, quæ videbantur homogeneæ, quæ tamen igne probatæ ostendunt, quod intus habebant.

1. ad Cor. 3.

149. Dico ergo. Sicubi elementum sit omninò purum, in ea materia, non est nisi unica forma substantialis; quia ex una parte hæc sufficit ad satisfaciendum naturali connexioni materiæ, cum sufficiat ad ipsam complendam, ad faciendumque ens natutale integrum, & perfectum, quoad essentialia. Et ex alia parte, nulla ex rationibus mox dandis urget, ut in elemento puro dentur plures formæ. Cæterum si de mixtis loquamur, probabile valde est, ibi dari multas formas substantiales. Et multo probabilius, si loquamur de animalibus. Verosimilius ergo est dari formas substantiales partiales, & subordinatas aliis primariis; subordinatas, inquam, non in ordine ad hoc, ut unaquæque componat suum specificum compositum substantiale, quod est pars integralis compositi mixti; nam sive perseveret, sive abeat forma animalis, v. g. possunt perseverare, & solent hæc composita substantialia *caro, os, cartilago, nervus &c.* sed in ordine ad componendum mixtum animale illud: componendum autem, non quoad essentialia, quasi animal essentialiter physicè constet multis formis substantialibus; sed quoad integralia, quatenus homo, cujus tota essentia physica salvari potest in complexo ex anima rationali, & unico puncto materiæ unitis, poscit ad sui integritatem, atque ad functiones proprias obeundas, multas partes materiæ, quarum unaquæque informetur sua forma substantiali ossis, carnis &c. distincta ab anima: sicut poscit multas partes quarum singulæ fruantur diverso temperamento accidentium. Complexum autem ex omnibus perficitur, & quasi reflexè informatur anima rationali unita phisicè omnibus eis partibus, seu membris (nempe quibus uniri aliundè certo constet) & formis partialibus, atque subordinatis, vi quarum respectivè unum membrum est caro, aliud est os, aliud est nervus, aliud est cartilago &c. Unde 1. Sicut non omnia hæc, v. g. caro, ossa, sunt de essentia physica animalis; sed de integritate solum, tametsi eis physicè uniatur anima: ita nec illæ partiales formæ, quanquam eis uniatur physicè forma animalis. Unde 2. Sicut domus, v. g. est complexum quoddam, dicens pro materiali multa entia naturalia, nempe lapides, trabes, ferra, calcem, lateres, aquam &c. & pro formali, talem figuram, hoc est, talem distantiam, & indistantiam harum rerum inter se, & hac de causa est res artificialis. Ita mixta, sed præcipuè animalia, sunt comple-

plexa dicentia quasi pro materiali (sed integraliter duntaxat) multa entia naturalia, nempe carnem, v. g. ossa, nervos, arterias &c. & pro formali formam ipsam viventem omnia hæc perficientem, ac determinantem, ut integrent ens naturale, quod vocatur vivens: Et hac de causa est totum, seu res substantialis. Unde 3. Sicut ex eo, quod subsistentia, quam plerique adversarii putant, esse formam positivam substantialem, uniatur formæ viventis, quam reddit subsistentem, non sequitur quod ex utraque resultet unum per se, quia hæc vox stat pro complexo resultante ex materia, & forma. Forma autem viventis non est materia respectu subsistentiæ, licet ad ipsam esset indifferens, quia non omnis indifferentia est strictè materia prima, sed ad summum *quasi materia*. Ita in casu nostro. Unde 4. Forma corporeitatis in hoc sensu admittenda videtur, secus in alio. Et consequenter dicendum in homine, v. g. esse multas formas substantiales (non tamen animas) non tanquam constitutiva physica, sed tanquam partes integrantes illius. En sententiam totam unitam. Agamus per partes.

150. Et in primis, quod mixta non sint purè homogenea; sed quod omnia componantur integraliter ex multis partibus materiæ, quarum singulis insit distincta forma substantialis, nolo probare ex celebri illa apud multos Medicos propositione, nimirum *elementa manere formaliter in mixto*, quæ mihi si prorsus sit universalis, non probatur, & per otium refutatur ab Oviedo; sed ex quotidiana alambici chimici experientia, quia *uniuscujusque naturam qualis sit ignis probabit*, per resolutionem nimirum: idest separationem unarum partium ab alteris, quæ divisio fit quatenus ignis ille consumit gluten, sive viscosum succum, quo partes mixti invicem conglutinabantur, & sic apparet, quod unaquæque erat. Igitur quando lignum comburitur, quando herbæ, quando metalla, & multò magis, quando aliquod vivens subjicitur fornaci alambici, experimur fumum, liquorem, spiritum, salem, & alia evadere ex eis corporibus. Unumquodque horum est sane aliquod ens naturale cum sua forma substantiali. Siquidem unumquodque existere potest per se separatum ab aliis, nec non à mixto illo, quod igne resolvitur. Et recursus ad assuetum asylum formæ cadavericæ non habet hic locum. Tum quia multa ex his possunt evadere ex illo corpore antequam moriatur. Tum quia videtur frivolum dicere illos fumos, vapores, liquores esse cadavera. Rogo nunc. Hæ formæ producuntur de novo? Vel erant prius in illo mixto, quod igne resolvitur? Si primum (ut de formis elementorum apparentibus, quando resolvuntur per alambicum herbæ, ac similia, dicit Oviedo) videbitur dictum ad tuendum positum; maximè si loquamur de viventibus, de quibus mox. Quænam enim est causa productiva de repente tot ac tam diversarum formarum? Non ambigo de subitaneo concursu causæ Primæ, quando deest causa secunda proportionata, ut tunc deest, quandoquidem ignis, qui solus tunc operatur non probatur esse causa physica effectiva humiditatis, salis, spiritus, olei, cineris &c. Ast causa prima solum operatur sola hos, & similes effectus, quando in materia adsunt

Oviedo contrregister. 8. de Gener. punct. 4. n. 14.

Oviedo ubi nuper.

sunt omnes prærequisitæ conditiones naturaliter connexæ cum effectibus. Et de his dispositionibus quæro idem; quænam est causa physicè productiva derepente omnium illarum, cum tot sint, ac tam dispares? Rationabilius ergo dicendum videtur cuncta illa entia naturalia cunctasque eas formas, quæ activitate ignis invicem dissolvuntur, & apparere incipiunt, fuisse prius in illo mixto, singulas in singulis, cum proportione partibus materiæ. At in singulis partibus materiæ mixti erat etiam forma principalis mixti illius; quia non potest dici in mixto eo fuisse unas partes informatas his formis, quæ apparere incipiunt, & alias informatas per solam formam mixti. Nam quid fit de illis partibus materiæ, quas sola forma mixti informatas dicis? quo abeunt? annihilantur? quam novam formam à nulla causa secunda productam induunt?

151. Ergo verosimilius est, singulas partes illius mixti habuisse duas formas, aut duas particulas formæ substantialis: unam viscosi cujusdam succi, v. g. necessariam ad consistentiam, integritatemque illius mixti: alteram propriam, & specificam ipsius mixti. Neque dici potest, hanc esse divisibilem, & abeuntibus unis suis partibus restare alias in eis entibus naturalibus, quæ separantur activitate ignis, & has constituere illum fumum, illum liquorem, illud oleum, illum spiritum, illum salem &c. Etenim hæc invicem distinguuntur specie, nam alias quo argumento probabis, arborem, aquam, & flatum distingui specie? Ergo non est una eademque in specie substantialis forma, quæ illa omninò constituit. Præterea. Esto esse lignum ens illud naturale, quod resolvitur. Mirum profectò est, quod ille fumus qui evadit, verè quoad substantiam sit lignum, ille cinis qui restat, verè sit lignum. Credibilius ergo est illa omnia, in quæ resolvitur mixtum, habere suas formas substantiales diversas; coagulari tamen in unam quasi massam, quæ, non verò pura, nuda, & sicca materia, est subjectum connaturale formæ ligni: & ex hac substantiali forma unita illi massæ, sive congeriei non solarum partium materiæ (quia hæc per se præcisè nullam habet ex istis formis, aut accidentibus) sed formarum etiam, resultare hoc compositum substantiale *lignum*: sicut ex accidentali forma ædificii, & ex congerie multorum entium naturalium, puta terram, lateres, lapides, ligna, ferra, calcem, aquam, resultat hoc accidentale compositum *Domus*. Et sicut ex sanguine equino, & asinino coeuntibus in unam massam, atque ex substantiali forma muli massæ illi unita, resultat hoc unum substantiale *Mulus*, quod respectu uniuscujusque parentis, est quidem per accidens; respectu verò philosophiæ, est unum per se, quandoquidem constat materia, & forma substantialibus substantialiter unitis.

Sed

§. III.

152. SEd in viventibus sensitivis res videtur clarior. Mortuo animali restant caro, ossa, nervi, spinæ, viscera, cartilagines, abdomina, membranæ, & hujusmodi multa suppellex partium illarum, quibus unita erat anima illius animalis, & hac de causa non memoro sanguinem, ungues, aut capillos, quia cum hæc videantur crescere non per intus sumptionem, instar viventium; sed per juxta positionem, ideò non videntur informari forma animalis. Certè illa omnia sunt composita substantialia, sunt entia naturalia, sunt una per se: quoniam nec sunt materia prima sola, nec materia cum solis accidentibus, siquidem materia non potest per ullum agens naturale, sublunare saltem, orbari omni forma substantiali. Ergo illa omnia habent suam formam substantialem. Sed non unam eandemque in specie, quia tam certum videtur carnem, ossa, nervos, abdomen, cartilagines, atque membranas distingui specie physica, licet inadæquatè inter se, quàm terram, aurum, frumentum; Et solum ex contentione id negari posse videtur. (Unde refutatur, quod in eis omnibus non sit, nisi una forma cadaverica) Et quod ordinentur ad componendum idem totum, non obstat: nam etiam corpus & anima componunt idem totum; & tamen distinguuntur inter se specie physica inadæquata, imò, & genere. Ergo omnia illa habent diversas formas substantiales. Atqui illa omnia cum illis eisdem formis (de cadavericis mox agam) erant prius unita animæ animalis illius (v. g. hominis, cujus anima non potest dici divisibilis, ita ut unis partibus separatis à corpore, restent aliæ informandi ergo illam materiam, quæ perseverat in carne, in ossibus &c.) nunquam enim audio assignari causam sufficientem ad producendum derepente tot, ac tam diversas formas, ergo prius erant in homine unæ portiones materiæ, quæ habebant formam substantialem viscerum, & etiam humanam, & aliæ quæ habebant formam substantialem ossis, & etiam humanam; & aliæ quæ habebant formam substantialem nervi, & etiam humanam. Ergo prius erant in homine portiones materię informatę duplici forma substantiali, quarum una est *subordinata*, quatenus primaria naturaliter indiget ad suas functiones materia informata per alteram substantialem formam, v. g. ossis, carnis &c. sicut vos dicitis illam egere materia cum talibus, & talibus accidentibus, ac dispositionibus. Item informatæ duplici forma *partiali*, non utiq; partialitate in ordine ad essentiam physicam, quia jam dixi num. 149. hanc salvari unica forma substantiali; sed partialitate in ordine ad integritatem. Et rursus non in ordine ad integritatem cujusvis entis naturalis, quia jam dixi in materia elementorum, ubi pura fuerint, unicam esse formam substantialem; sed in ordine ad integritatem mixtorum duntaxat, & præcipuè animalium. Quocirca hujusmodi formæ partiales subordi-

tatæ

natæ sunt utiles imò & necessariæ. 1. Ut salvetur illa multitudo entium naturalium, quæ experimur in reliquiis viventium post horum mortem: cum nulla proportionata sit causa, quæ in ipso momento mortis tot, & tam varias producat formas in eo cadavere, & nequeat dici in ea carne, ossibus, nervis, membranis, cartilaginibusque non esse aliam formam, nisi unam specificam cadavericam. 2. Ut forma viventis operetur, quia multas operationes non potes elicere, nisi in materia, quæ sit carnea, alias nisi in materia, quæ sit ossea &c. esse autem carnem aut os, neque est ens accidentale, neque constituitur per formam viventis, siquidem hac deficiente perseverant illa. 3. Ut in materia carnis, v. g. sint accidentia illius propria, v. g. mollities, humiditas &c. & in materia ossis sit durities &c.

153. Respondebis in ea carne, ossibus, abdomine, nervis membranis &c. produci de novo formam cadavericam unam in specie, per illam eandem causam, quæ separat formam viventium. Sed hoc non est universale. Si enim omnis forma immediatè succedens formæ viventis, esset cadaverica, forma salis in quam fuit conversa Uxor Lot de repente, fuisset etiam forma cadaverica: & forma lapidis, & arboris, si Deus, ut potuit, fecisset historiam fabulas illas Daphniticas, & Niobiticas. Præterea istam formam cadavericam jam refutavi nuper, quando dixi, ossa, carnem, nervos, & telas non minus distingui specie physicâ, quàm terram, aquam, frumentum, & similia. Nam quo efficaci argumento probabis, hæc tria distingui specie, si illa altera non distinguuntur. Ergo illa habent formas specie distinctas. Ergo non informantur unâ specificâ formâ cadavericâ. Sed neque multis specie distinctis. Redit namque idem argumentum. Nempe. Unde probatur, restim, qua suspenditur latro, aut spirituum interceptionem, habere virtutem ad producendum derepente tot formas cadavericas specie distinctas, quot sunt partes dictæ hominis illius. Ergo dicere quamlibet causam occidentem hominem, tot inducere formas cadavericas specie distinctas in corpus illud, quot sunt membra illius hominis, videtur mera contentio, & sine fundamento urgente dictum. Præterea difficile creditu est, quod hæc entia naturalia. *Caro animalis, quod moritur, ossa, viscera, abdomen &c.* derepente evadant specie physicâ distincta ab his entibus naturalibus, *ejusdem individui animalis, quod vivum, erat caro, ossa &c.* At illa entia naturalia essent specie physicâ distincta ab his, si illa intrinsecè, & essentialiter constituerentur per formam specie distinctam (qualis est cadaverica) à forma per quam constituuntur hæc: Entia namque naturalia intrinsecè constituta per formas specie distinctas, specie distinguntur. Ergo illa prima constituuntur per easdem respectivè formas per quas hæc secunda. Ergo caro & ossa animalis, quod moritur, & animalis quod vivum erat, constituuntur in esse talium entium naturalium (sæpè dixi illa non esse puram, & solam materiam primam cum accidentibus) per formam substantialem, quæ dicitur carnis, & per formam, quæ dicitur ossis. Sed in carne, & ossibus animalis vivi est etiam substantialis forma vivens;

siqui-

siquidem caro sentit, & ossa, atque nervi nutriuntur, & crescunt per iactus sumptionem, & non per meram juxta positionem, ut aqua vasis. Ergo in eis sunt duæ formæ substantiales. Denique sicut hi DD. fugientes à multiplicitate formarum impingunt in formam cadavericam nunquam satis explicatam, ita illi fugientes à cadaverica malunt admittere formā carnis, formam ossis, & formas similes, cum experiantur in mortuo hæc entia naturalia, & non appareat causa de repente producens omnia illa.

154. Hinc verum est, quod in Petro, v. g. datur compositum aliquod humanum non distinctum adæquatè à carne, & aliud non distinctum adæquatè ab osse &c. Nam cum illa individua materia, quæ informatur per formam carnis, v. g. informetur quoque per animam rationalem, dantur ibi duo composita substantialia: unum coalitum ex ea materia, & forma carnis (non quæcunque, sed carnis humanæ, idest illius, quam rationalis anima prærequirit; unde carnes viventium specie physica distinguuntur) Et hoc compositum est caro humana specie distincta ab equina, v. g. Item aliud coalitum ex illa eadem materia, & forma rationali, quæ illi eidem unitur, & hoc compositum est, quoad essentialia humanum; atqui hæc duo composita, quippe quæ constant eadem penitus materia, non distinguuntur adæquatè, quamvis distinguantur specificè ob specificam distinctionem formarum, ob quam etiam nequit unum prædicari de altero. Ergo in Petro datur compositum aliquod verè humanum, quoad essentialia non distinctum adæquatè à carne, aliud non distinctum adæquatè ab osse, ob eandem rationem similiter formandam. Sicut adversarii ipsi fatentes animam rationalem uniri physicè manui dextræ, & etiam sinistræ, & etiam pedibus &c. fateri debent dari in Petro unum compositum verè, quoad essentialia, non distinctum adęquatè à materia prima manus sinistræ: & aliud non distinctum adęquatè à materia prima manus dextrę &c. Cęterum, sicut ex hoc eodem exemplo non sequitur essentiam Physicam Petri constitui absolutè, & simpliciter per materiam manus dextrę, aut per sinistrę, nam utralibet rescissa, & per Deum annihilata restaret idem individuus homo. Ita neque sequitur illum constitui absolutè, ac simpliciter per *carnem*, per *ossa &c.* Nempe, quia ut postea dicam, essentia physica individua hujus individui hominis, eā solā individuā materiā constat, cui primitus fuit unita illa individua anima, quæ materia vocari solet *minimum naturale*, *materia primigenia*, quia est illa, quam contingenter sui parentes communicarunt ei per generationem, concreta scilicet massa ex paterno, & materno sanguine: Sicut de essentia physica Adami fuit illa sola individui materia, quæ prius erat contingenter sub forma limi, cui primitus univit Deus illam individuam animam: & de essentia physica Evæ illa individua materia, quæ olim erat contingenter costa Adæ, cuique Deus primitus univit illam individuam animam. At quamvis Deus annihilaret individuam materiam manus dextræ, item quamvis omninò destrueret tale, aut tale os, poterat perseverare individua illa materia primigenia. Ergo poterat perseverare essentia physica hujus individui

R homi-

hominis. Ergo quamvis hujus anima physicè uniatur illis omnibus, non sequitur illa omnia esse de essentia physica ipsius.

155. Rursus sicut ex illo eodem exemplo non sequitur, dari in Petro multa composita humana, v. g. unum ex materia manus dextræ, & anima rationali, item aliud ex materia manus sinistræ, & anima rationali, item aliud ex materia pedis dextri, & anima rationali &c. adæquatè distincta, quandoquidem anima est eadem ubilibet; sed solum inadæquatè ratione materiarum, quæ sunt distinctę: & quidem non ita ut ex illis omnibus resultet essentialiter Petrus, sed tantùm integraliter integritate appellante supra solas materias: quod tandem reducitur ad id, quod materia manus, pedum, capitis &c. sint partes integrantes Petri. Ita in nostro casu. Compositum humanum ex materia cum forma carnis, & anima rationali: item ex materia cum forma ossis, & anima rationali, non sunt humana composita adęquatè distincta, quoniam utrobique anima rationalis est eadem; sed solum inadęquatè, ratione illorum entium (totalium in se ipsis, sed partialium respectu hominis) *caro, ossa*: & non ita inadæquatè, ut ex illis componatur essentialiter Petrus; sed tantum integraliter integritate appellante supra illa sola partialia composita. *Caro. Ossa &c.* quod tandem reducitur ad id, quod hæc entia naturalia, seu composita substantialia sint partes integrales Petri. Et sic solvitur argumentum, quod contra Mercado objicit Oviedo. Quod si forma viventis fuerit divisibilis, ut forma viperæ, v. g. tunc dantur ibi multa composita substantialia adæquatè distincta (partes namque, in quas scinditur illud animal, non sunt materia sine ulla forma substantiali) sed quæ sunt inadæquata, & partes integrantes respectu illius animalis, cujus tota essentia physica salvatur in complexo ex materiæ puncto, & ex parte illa animæ, quæ informat caput, aut cor.

Oviedo cõtrov. 8. de Gener. pūc. 4. n. 11.

§. IV.

156. EXplicatur hæc doctrina. Posito quod in vivente dentur formæ substantiales carnis, ossium, nervorum distinctæ à præcipua forma vitæ, sicut juxta Adversarios dantur specialia accidentia, specialiaque eorumdem temperamenta: inprimis simplicius, & facilius explicatur frequens experientia, nimirum, quod abscissa manus viventis, abscissum brachium, sit idem quoad essentiam physicam, quod nuper annexum erat reliquo corpori: simplicius inquam, quam dicendo illud ens naturale (quia illa portio materiæ primæ non est orba forma substantiali) componi ex forma cadaverica, vel alia: quoniam sic illud ens naturale *Manus abscissa. Brachium abscissum* esset specie distinctum à priore, ut pote essentialiter constitutum per formam specie distinctam. Deinde nil emergit convincens oppositum. Probatur solvendo rationes sex contrarias. Objicit Oviedo. Forma animalis sufficit

ficit ad actuandam materiam, constituendumque compositum substantiale, ergo superfluunt illæ aliæ formæ carnis, ossis &c. Confirmatur 1. Forma animalis supponit illas alias formas partiales (in sensu dicto) in materia. Ergo supponit illam substantialiter actuatam, & completam. Ergo cum hac non constituit unum per se, sed unum per accidens. Probatur consequentia; quod advenit toti jam constituto, seu materiæ jam actuatæ, non potest cum materia constituere unum per se: quia forma constituens cum materia unum per se, illam actuat, & totum illud substantiale constituit, & consequenter non potest ei advenire, aut illud præsupponere. 2. Et est ratio à priori, cui insistit hic Author. Forma substantialis debet esse actus primus subjecti, & id à quo primò dimanant operationes. Ergo forma illa, quæ supponit alium actum primum in subjecto, non potest esse substantialis. Ergo si forma animalis supponit in subjecto formam carnis, formam ossium &c. forma animalis non erit substantialis, neque primus actus, sed secundus, ac proinde accidentalis. Deinde neque est prima radix proprietatum animalis, nam cum præsupponat illas alias, quæ cum ipsa connectuntur, nempe formas carnis, ossium &c. non ipsa, sed illæ alteræ sunt prima radix earum proprietatum, & forma ipsa animalis esset radicata, non verò radix. 3. Repugnat substantiam esse dispositionem ad formam substantialem: quia dispositio est propter illud, ad quod est dispositio, & non propter se ipsam; de conceptu autem substantiæ est intendi propter se ipsam, & non propter aliud. At formæ illæ subordinatæ respectu formæ animalis, eo ipso quod subordinatæ sint, sunt dispositiones ad hanc. Ergo eo ipso non sunt formæ substantiales. 4. Illæ formæ subordinatæ relinquerent materiam ulterius actuandam per formam animalis. Sed eo ipso, quod illæ sint substantiales, debent actuare materiam, & non relinquere illam ulterius actuandam. Ergo vel non sunt substantiales, vel partes illæ materiæ non actuantur forma animalis. 5. Nullum totum adæquatum, ordinatur suapte natura ad componendum aliud totum cum alia forma superaddita; est namque contra rationem *adæquati*, *Pleni*, totalis, & perfecti, ordinari ex sua natura ad componendum aliud, quia aliàs jam non esset adæquatum, & plenum. At totum resultans ex materia, & forma, quam dicimus carnis, aut ossis, est totum quoddam adæquatum, & completum substantialiter, existensque multoties per nos absque forma animalis. Ergo illud non potest ordinari suapte natura ad componendum aliud totum, nempe animal, neque potest esse in potentia ad hoc; alias ultimus actus naturæ esset in potentia ad ulteriorem actum naturæ.

Idem contro. 3. physic punc. 2, num. 21.

157. Cum plerique ex Adversariis doceant subsistentiam esse formam substantialem positivam supervenientem naturæ completæ, atque resultanti ex materia, & forma substantiali, respondere tenentur omnibus his rationibus intendentibus unum actum, seu formam substantialem non posse præsupponere alium actum substantialem, & hunc non posse procedere, & quasi disponere ad illum; quidquid enim sit de vocabulo, forma substantialis humana, v.g. est quoad realitatem subordinata

dinata juxta illam sententiam formæ substantiali subsistendi, per quam ultimò completur, ac perficitur natura juxta illos. Idem dico de forma substantiali embrionis, quam hi DD. solent admittere, quæque est quasi prævia dispositio ad formam animalis; tametsi huic non coexistat. Igitur distinguo antecedens objectionis. Sufficit ad actuandum actuatione viventis sensibilis, constituendumque compositum substantiale, quod sit vivens sensibile in actu primo, concedo (sicut ista subsistentia sufficit ad actuandum actuatione suppositi ad constituendumque compositum, quod sit suppositum) sufficit ad actuandum actuatione carnis, ossis, cartilaginis, membranæ, viscerum &c. nego; quia cum ista omnia perseverent post discessum formæ animalis: & non semper sit causa de repente productiva harum omnium formarum, v. g. quando homo moritur suspendio: & istæ omnes formæ distinguantur specie physica: & non nisi ad libitum dici possit, omnem formam succedentem formæ viventi esse formam cadavericam, alias forma salis, in quam conversa est illa femina, & forma ignis, aut cinerum, aut lapidis, in quas de repente converti potest forma animalis, essent formæ cadavericæ. Cum hæc, inquam, ita sint, sequitur illa omnia cum suis formis substantialibus præcessisse sub forma animalis. Atqui natura nil frustra operatur. Ergo hæ omnes formæ erant necessariæ ad integritatem animalis, quando aderat forma animalis. Ergo quamquam hæc sufficiat ad constituendum quoad essentialia compositum substantiale *Animal*, non sufficit ad constituendum compositum substantiale *caro, ossa &c.* Ad primam confirmationem distinguo consequens: supponit actuatam, & completam actuatione, & completione carnis, ossisque, permitto: actuatione, completione viventis sensibilis, nego primam, & etiam secundam consequentiam; quoniam subsistentia creata, quæ sit forma substantialis positiva, supponit quoque materiam actuatam, & completam forma viventis, v. g. quia supponit naturam integram, & completam; & nihilominus cum ea natura constituit unum per se, nimirum *suppositum*. Si malueris, distinguo secundum illud consequens: quod advenit toti jam constituto, seu materiæ jam actuatæ non potest cum materia constituere unum per se, quod sit *ejusdem rationis* cum priore, concedo (& hoc probat ista ratio) quod sit *diversæ rationis*, nego: ut probat exemplum subsistentiæ, quæ sit forma positiva. Et hoc in præsenti, quoniam hoc ens naturale *vivens sensibile* distinguitur valde ab hoc. *Caro*, & ab hoc. *Os &c.* licet hæc sint partes integrantes illius.

Genes. 19.

158. Antecedens secundæ confirmationis est verum, quoad utramque illam propositionem de subjecto in ordine ad illud compositum substantiale, quod cum ipso componit forma, non autem in ordine ad illud, quod cum ipso non componit forma. At forma animalis, tametsi præsupponat formam carnis, formam ossis &c. veruntamen non componit cum subjecto, idest cum materia prima, hæc composita *caro, ossa*; sed hoc solum *Animal*; & insuper respectu hujus non præsupponit ullum alium actum primum constitutivum essentialiter, tametsi

suppo-

supponat alium actum primum integrantem, sicut supponit per Adversarios actus non paucos accidentales. Ergo forma animalis retinet rationem formæ, atque actus primi radicantis proprietates illius compositi, quod constituit; tametsi præsupponat quasi materialiter, & integraliter actum alium primum. Et constat exemplo dato subsistentiæ creatæ, quæ sit forma positiva substantialis, nam licet præsupponat formam humanam, v. g. est actus primus substantialis respectu *suppositi*, quamvis non respectu *naturæ*, quia non præsupponit formam humanam, ut immediatè constitutivam suppositi, sed mediatè dumtaxat, & remotè, quatenus est constitutiva naturæ humanæ, quæ natura constituit humanum suppositum. Ob eandem rationem forma animalis est prima radix proprietatum animalis, quatenus licet præsupponat formam carnis, sicut adversarius dicit præsupponere accidentia præparantia, disponentiaque materiam, non præsupponit illam, ut *constitutivam* physicè essentialiter, sed duntaxat integraliter animalis. Unde sola ipsa forma animalis est primus, & ultimus actus substantialis respectu animalis tantum, primaque radix proprietatum animalis tantum, & non radicatur ab ullo, quod sit essentiale constitutivum animalis. Necesse est non confundere una composita substantialia cum aliis, licet inadæquatè solum distinctis. Quæcumque autem vulgò dicimus de forma substantiali, intelligenda sunt *in genere constituendi*, & respectu solius illius compositi substantialis, *quod essentialiter constituit*; non respectu illius, quod non constituit, quamvis aliunde ex sua natura prærequirat illud; & hoc consentaneè ad illa, quæ supra dixi inter explicandam quidditatem primi principij entis naturalis; Nimirum quod in eo genere, in quo constituit, non constituitur per ullum aliud. Unde forma viventis, v. g. est prima origo, & primus actus, & ultimus actus, & reliqua: quatenus neque ante, neque post se habeat ullam aliam formam physicè essentialiter constituentem illud idem ens naturale *Vivens*, quamvis ante se habeat aliam integrantem, & post se aliam nempe subsistentiam, juxta adversarios complentem illud idem ens naturale.

159. Ad tertiam nego maiorem, si procedat in sensu penitus universali; quoniam hi iidem DD. admittere solent frequenter formam Embrionis, quæ utique non intenditur propter se præcisè, sed propter formam viventis, ad quam est instar dispositionis. Et tamen illa est substantialis, aliàs materia illius embrionis esset sine ulla forma substantiali. Similiter cum subsistentia humana prærequirat formam humanam, hæc est quasi dispositio ad illam; & tamen est substantialis: Solum igitur est verum, nullam substantiam esse disporionem ad aliam in vulgari, & frequente usu illius vocis *dispositio*, quia hæc vulgò accipitur pro solis quibusdam accidentibus. Ad quartam distinguo maiorem. Ulterius actuandum in ordine ad hæc composita *Caro*, *Ossa* &c. nego. In ordine ad hoc *Animal*, concedo maiorem, & distinguo minorem; non debent illam relinquere ulterius actuandam in ordine ad hoc compositum *Caro* v, g. concedo; quia hoc constituunt: in ordine ad hoc

hoc aliud *animal*, nego minorem, quia illæ formæ non constituunt essentialiter hoc compositum, sed integrant illud (sicut caput, cor, viscera, sunt partes integrantes) & consequenter non sunt formæ respectu illius, & consequenter non debent exercere privilegia formæ respectu illius. Ad quintum, præterquamquod caro, & ossa, non ordinantur ad componendum *essentialiter*, sed tantum *integraliter* aliud totum, sicut ordinantur manus, & pedes animalis, quæ cum sint complexum etiam ex materia, & forma substantiali, sunt eo ipso tota quædam in eo sensu inadæquata. Hoc, inquam, dissimulato, distinguo majorem: nullum totum adæquatum ordinatur naturâ suâ ad componendum aliud totum *ejusdem rationis*, concedo. *Diversæ rationis*, seu speciei, nego; quia Embrio cum non sit materia sola, sed hęc cum forma, ordinatur nihilominus ad vivens. Et natura, cum sit etiam totum quoddam adæquatum, ordinatur ad componendum essentialiter suppositum. Et similiter distinguo probationem, & minorem, & reliqua. De ratione namque adæquati, pleni, totalis, atque perfecti est, quod non ordinetur ad aliud componendum in illa eadem specifica ratione infima, in qua est adæquatum, & plenum; secus in alia. Denique quando dicitur Generatio unius formæ esse corruptio alterius, sicut non est sermo de omnibus formis accidentalibus, nam has experimur coire in una, eademque materia. Ita non est de omnibus formis substantialibus; sed de illis, quæ aut sunt mutuò oppositæ, aut disparatæ: & sensus est corruptionem non esse causam generationis; sed hanc illius. Forma autem viventis, & forma ossis, nec sunt oppositæ, nec disparatæ.

160. Ex hactenus dictis sequitur, quod scripsi ad finem num. 149. super forma corporeitatis: quam valdè probabiliter defendunt multi DD. Hæc forma corporeitatis, vel est 1. Ordinata multitudo formarum, per quarum unas materia constituitur in esse substantiali carnis. Per quarum alias in esse substantiali nervorum &c. In hoc sensu admitto formam corporeitatis, & doctrinâ huc usque datâ illam probo. Vel est 2. Forma per quam materia est formaliter immediatè corporea hoc est impenetrabilis cum alio habente distinctam quantitatem, & hæc forma est, aut quantitas ipsa, aut intrinseca determinatio materiæ ad unionem cum quantitate, adeò valida, ut nullius agentis creati viribus privari possit omni quantitate (juxta explicationem corporis quam dedi disp. 4. logicæ) & utrolibet modo non est forma substantialis distincta realiter à materia, sed aut materia ipsa, aut quantitas entitativè accidentalis. Vel est 3. Forma per quam constituitur corpus completum in ratione viventis, & sic est forma ipsa vivens: aut in ratione Carnis, & sic est forma ipsa carnis: aut in ratione entis naturalis cujuslibet, & sic est specifica illa forma, quæ constituit illud ens naturale. Vel est 4. Forma per quam materia constituitur in esse corporis organici, id est, habentis talem œconomiam membrorum cum tali forma, figura, ac dispositione. Et sic est complexum ex multis formis substantialibus, & multis accidentalibus.

161. Organizatio quippe humani corporis, v. g. duo dicit: *unum* est,

est, quod tot, & talia sint membra, v. g. caro, ossa, nervi, cartilagines &c. (Et hoc est quid positivum substantiale essentialiter constitutum per solam materiam primam, atque eas respectivè formas substantiales materiæ unitas) & non sint aut plura, v. g. duo, vel tria capita, aut alius conditionis, v. g. quod non sint marmorea, quod non sint aurea (& hoc est quid negativum constitutum suo modo per carentiam illarum formarum) Alterum est quod illa membra habeant inter se talem, & talem figuram in se ipsis, & respectu aliarum; & hoc consistit in eo, quod habeant inter se talem, & talem distantiam, & non aliam, v. g. quod caput distet magis à pedibus, quam ab humero, quod brachia habeant talem situm, talem locum in corpore, & non habeant alium, quo v.g. annexa forent tibiæ. Primum consistit formaliter immediatè in præsentiis, & ubicationibus unis, & in carentia aliarum, quia distantia stat formaliter in præsentiis, sive sitibus, sive ubicationibus intrinsecis: & in distantia, in carentiis insuper aliarum præsentiarum. Et neutro modo est forma substantialis, quia suppono modò præsentiam esse accidens distinctum à corpore præsente; quod autem figura, seu forma localis apparens sensui consistat, ut distincta à colore, in eo quod partes habeant inter se talem distantiam, & non talem aliam, videtur planum in figuris vulgaribus, & his explicantur cęteræ. Figura namque circularis stat physicè ex parte rerum in eo, quod unæ partes sint immediatè post alias, & omnes æquè distent à centro. Figura quadrata stat physicè in eo, quod quatuor laterum partes habeant inter se talem, & talem proportionem, talem situm, talem locum. Ergo talem distantiam, & talem indistantiam. Ergo talem præsentiam, & talium aliarum præsentiarum carentiam. Ergo organizatio corporis in hoc secundo sensu stat formaliter in unis præsentiis partium, & aliarum carentiis. Sed naturæ sunt formæ substantiales. Ergo forma corporeitatis in hoc secundo sensu non est forma substantialis.

§. V.

162. SEcunda primaria quæstio est. *An duæ formæ ex non subordinatis, sed ex invicem independentibus possint informare unam eandemque materiam*, v. g. forma ligni, forma aquæ. Forma humana, & forma equina, forma vitæ, & illa altera quam multi ponunt, & vocant cadavericam. Jam vides quæstionem non esse de formis accidentalibus: quoniam, sive hæ sint materiales, ut lux, & color, sunt in eodem subjecto: sive spirituales, ut cognitio, & amor sunt in eadem anima: Item, sive naturales, sive supernaturales. Rursus neque est quæstio de duabus formis, quarum una sit substantialis, & alia accidentalis; quia in materia equi, v. g. est substantialis forma equina, & simul quantitas; quod si hæc non distinguatur ab illa materia, pone calorem, & alia accidentia, quæ sunt in equo. Respondeo

ergo

ergo quæstioni. Sive formæ illæ non subordinatæ sint oppositæ specialiter, ut forma ignis, & forma ligni; sive disparatæ, ut forma ligni, forma aquæ, nequeunt naturaliter existere in eadem penitus parte materiæ, licet possint in diversis partibus materiæ ejusdem. Loquendo autem de potentia absoluta Dei possunt, sive disparatæ, sive oppositæ etiam, existere simul, miraculosè utique, in eadem penitus parte materiæ. Sicut etiam duæ partes materiæ ejusdem continuæ possunt naturaliter informari per eandem penitus formam. Secus si materiæ illæ unione careant continuativa, tametsi unitæ sint unione contiguitatis; quia unicam formam substantialem informare materias discontinuas divinitus tantum contingere potest. Ecce expansam sententiam totam. Priusquam autem illam membratim probem, memineris, deponendi ergo scrupulum quemdam, qui excitari potest, editos esse interdum monstrosos partus, in quibus duo corpora, aut duo semicorpora, aut corpus, & dimidium corporis conglutinata apparebant. Consule Eusebium, probatas, & frequentes historias scribentem. Unde excitatæ fuerunt lites de unitate, aut multiplicate animæ rationalis errorem illum naturæ vivificantis, & consequenter de unitate, vel multiplicitate baptismi administrandi.

P. Eusebius lib. 3. de occulta philosoph. cap. 11.

163. Habet ergo excusationem in natura fabula Gerionis, & poeticum illud *forma tricorporis umbræ*. Et alterum simile *Scillæque biformes. Et centumgeminus Briareus*. Horum lapsuum naturæ quatuor naturalitet possibiles causas agnosco. Una pro his effectibus generalibus. Vehemens nimirum imaginatio de similibus monstris infixa utrique, vel uni saltem parenti in copula ipsa, & copiam sufficientem sanguinis emittenti ad formationem illorum corporum, aut semicorporum. Cumque illa copia seminis, & hic concursus imaginationum parentum de monstro eodem, rarò contingant, ideò rarò contingunt hæc monstra, inquit egregius ille medicus Complutensis. Et hęc etiam est una ex non minimis causis majoris similitudinis, quoad lineamenta oris cum uno quam cum altero parente. Acris nimirum imaginatio alterius circa illum tempore generationis; quemadmodum enim diversitas, non autem duplicitas sexuum in prolibus nascitur ex majore, aut minore copia materni sanguinis simul cum validiore, aut debiliore paterno: unde fit quod corpus formetur, aut virile, idest robustum, aut fęmineum, idest molle, adiuvante etiam situ dextero, vel sinistro matricis, in quo illud corpus formatur; siquidem, per se loquendo, pluribus, ac validioribus spiritibus abundat pars dextra, quam sinistra corporum humanorum (quamvis non negem corpus masculinum interdum quasi degenerare in fęmineum, & hoc interdum esse quasi virile ob variam combinationem illorum trium, quę etiam varia combinatio est causa Androginum) Ita major similitudo cum uno parente provenire potest ex vehementiore imaginatione alterius circa hunc tempore copulæ. Probatur cum *in genere*, ex alto dominio, quo apprehensio, seu potentia imaginativa pollet supra corpus proprium, sanguinem, atque spiritus. Apprehendente quippe homine spurcitiem in cibo, contrahitur

Æneid. 6.

Valesius c. 11. de Sac. philosoph.

stho-

ſtomacus, & provocatur ad nauſeam. Apprehendente vehementer objectum horridum, aut delectabile, aut irę excitativum, commovetur illicò ſanguis, commoventur ſpiritus, motu proportionato illi objecto, ut teſtes ſunt Mars, & Venus. Et conſtat in amentibus, quorum corpora diverſas formant figuras, atque motus ob validas diverſas imaginationes. Ob quam imaginationis prępotentiam putarunt aliqui, licet immeritò, torqueri, & comburi in inferno ſpiritus damnatos, non quia materialis ignis verè phyſicè operetur in ſpiritibus illis; ſed quia vehementiſſimè apprehendant ſe comburi, & torqueri igne illo; tunc ſic. Sed materia illa ex qua formantur corpora filiorum in tempore ipſo generationis adhuc eſt propria Parentum. Ergo mirum non eſt quod vehemens imaginatio unius circa alterum incipiat quaſi configurare huic ſanguinem, atque ſpiritus quos emittit, & qui admixti cum ſanguine alterius, inveniunt ſubjectum proportionatum ei configurationi, & cum eo coagulatus illicò, tenuiſſima illa conſervet quaſi lineamenta, quæ poſtea nutritione firmentur, & creſcant. Tum *in ſpecie*. Quantum enim valeat imaginatio utriuſque Parentis, vel ſaltem feminę (quę adeò tamen ſit valida, ut ſuppleat defectum alterius) ad formationem prolis, nemo eſt qui ignoret, ſi legit providentiam, qua uſus eſt Jacob multiplicandi ergo ſuos greges, & fructum quem docet Scriptura. *Factumque eſt, ut in ipſo calore coitus, oves intuerentur virgas, & parerent maculoſa, & varia*. Imò ſi legit hiſtorias, & rationes naturales, quas producunt inſignes duo Authores noſtri, Benedictus Pererius Valentinus, & Martinus del Rio ex Patre Cantaber, & ex Matre Celtiber, quamvis natus in Belgio, qui ambo lepidam quam ſubjicio, producunt hiſtoriam Adulterę cujuſdam Anglę diſertis verſibus narratam à Moro. Poteſt itaque contingere quod tempore copulę ambo Parentes, vel ſaltem unus (ſed vehementiſſimè) cogitet diphtongum illam corporum, aut ſemicorporum, & ſeminis copia non deficiente, formetur diphtongus perfecta, vel imperfecta. Sicut quintus ille adulterinus filius Anglę evaſit ſimillimus, non quidem Adultero Genitori, ſed marito abſenti. Nempe, quia ut dicit Morus, qui in odium fidei occiſus dicitur.

Geneſ. 30.

P. Pererius in 30 Gen. d n. 48.

Martinus del Rio diſquiſ. magicar. lib. 1. cap. 3. q. 3.

Sed unus omnium hic Puer
Tui refert imaginem:
Quòd Mater hunc, dum concipit
Sollicita de te plurimum
Te tota cogitaverat,
Dum pertimeſcit anxia
Ne tu, Sabine, incommodus
Velutque lupus in fabulam
Supervenires interim.

164. Altera cauſa eorum monſtrorum eſt particularis, & eſſe poteſt ſanguis menſtruus, aut ſemen corruptum maſculinum, aut ambo ſimul, & inſuper plus juſto abundantia. Cum enim filiorum corpora coagulentur ex ſemine paterno, & ſanguine materno: ſi illud ſit corruptum, & hic menſtruus, eo quia fluente illo, fiat generatio: & ambo excedant men-

mensuram justam pro una sola prole, quid mirum, quod ex pessimis metallis, & copiosioribus pessima vasa formentur. Ob periculum forsan horum partuum, rationalem naturam conspurcantium, prohibitus erat severè in lege Mosaica accessus ad menstruatam. *Ad mulierem, quæ patitur menstrua, non accedes*. Et rursus. *Ad mulierem menstruatam, non accesseris*. Ex venenata quippe materia, quod domicilium parari potest animæ rationali? Unde partus eo tempore concepti multoties non sunt humani, v. g. illi quos vulgus vocat *Molas matrices*; sed bestiolæ genitæ in visceribus humanis ex illa utriusque sanguinis colluvie, sicut ex aliis fęcibus formari solent intra ventrem lumbrici, colubri, & alia viventia non humana, & consequenter baptismi incapacia. Tertia, & magis specifica causa esse potest quam satis acutè excogitavit Empedocles apud nostrum Eusebium. Considera cellulas, aut fossas ordine successivo dispositas ab artifice ad fabricandum simul duas, vel tres campanas, aut vasa alia. Considera quod ob casum aliquem fossæ non benè sint divisæ, sed ex una communicatio fit ad alteram. Tunc sanè, si effundatur copia liquefacti metalli pro uno solo vase, unum solum formabitur. Si pro duobus, duo formabuntur, sed invicem colligata ex parte illa qua fossæ, aut cellulæ invicem communicabant ob defectum maceriæ dividentis. Vas formatum in prima fossa erit per modum per se stantis; formatum verò in secunda erit adiacens primo; & hoc secundum erit integrum, aut mutilum, prout fuerit copia metalli. Et hujus secundi fiet caput, vel brachia, vel ansulæ, prout fuerit locus secundæ cellulæ ad quam fluxit liquor post impletam primam, quia in secunda cellula unus est situs pro formando capite, alius pro formandis brachiis, alius pro formanda parte alia vasis, quod ibi formandum erat.

Levit. 18. *Ezech. 18.* *P. Eusebius lib. 3. occ. Philosoph. cap. 11.*

§. VI.

165. HOc exemplo non inepto explicatur bene ab eo Philosopho genesis horum monstrorum. Alphonsus Madrigal vulgò *Tostatus*, seu *Abulensis* nuncupatus, explicans prodigiosam illam Hebræorum multiplicationem in Ægypto. *Filii Israel creverunt, & quasi germinantes multiplicati sunt, ac confortati nimis impleverunt terram*, docet septem esse cellulas in maternis visceribus, quæ omnes simul impleri possunt. Certè non esse unam solam frequens experientia Gemellorum indicat. Fieri itaque potest, ut casu aliquo, vel etiam à prima formatione illius corporis fęminei, maceria dividens unam cellulam ab alia, rupta, vel fissa fit, non in fundo, sed in parte superiore orificii. Item quod utriusque seminis tanta sit copia, & præcipitatio, ut redundet in secundam cellulam per fissuram illam, antequam orificium primæ obstruatur. Tunc sanè formabuntur decursu temporis, atque materno calore duo humana corpora invicem connexa per illam fissuram

Exodi 1. *Abulen. hic*

ram corruptæ maceriæ. Primum formatum in prima cellula, & ex primitiis utriusque seminis erit integrum, atque perfectum, & per se stans. Secundum erit huic annexum, & integrum quoque, aut mutilum, prout copia fuerit sanguinis utriusque, qui ex prima in secundam cellulam per fissuram transierit. Rursus hoc secundum, aut erit caput, aut pectus, aut manus, aut membrum aliud, prout fuerit qualitas seminis, quod in secundam cellulam transivit per fissuram ex prima. Cum enim ex toto corpore Generantis fluat ille sanguis, ut egregius Medicus Philippi II. Valles docet, pars illius, quæ ex capite generantium fluxit, idoneus est ad formandum caput in parte cellulæ matricis proportionata, secus tibias; & quod ex his fluxit, aptus natus est fabricæ tibiarum, secus cordis &c. Demum illa duo corpora interdum nascuntur unita à pectore (& hoc frequentius) interdum a tergo, ut contigit Romæ anno 1493. & Veronæ anno 1465. Interdum à latere, ut accidit Vittembergæ anno 1489. & Lovanii 1536. Interdum à clunibus, ut accidit Parisiis 1570. & in Lusitania anno 1628. Interdum à fronte, ut duæ illæ Virgines Vormatienses anno 1495. à fronte connexæ, quarum unius post aliquot annos mortuæ cadaver fuit resciſſum ex altera, quæ tamen ex vulnere mortua quoque fuit. Interdum ab occipite, ut colligitur ex cranio illo, de quo Franciscus Hernandez, quod geminam aversam habebat humanam figuram: duas facies, quatuor oculos, duos nasos, & 64. dentes, qui se olim multum temporis laboravisse, ostendebant. Interdum denique nascuntur duo corpora ita conglutinata, ut quasi unum solum, informe tamen, forment corpus cum aliquibus duorum corporum membris. Ut fuit monstrum illud, quod Tortosæ urbis non ignobilis Aragoniæ, peperit Maria Ortegon, de quo Eusebius.

Valles cap. 11. de Sac. Philosoph.

Eusebius loc. cit.

Idem c. 14.

166. Hujus diversitatis causa est diversitas situs illius fissuræ, quam habet paries dividens unam cellulam ab altera, & per quam fissuram massa, ex qua compingitur unum corpus, communicatur massæ, ex qua compingitur alterum, ut continget in campanis. & in aliis vasis. Si enim fissura incidat in eam partem maceriæ, in quam cadit semen proportionatum ad formandum geminum occiput geminæ prolis: ab occipite erit connexa utraque, ut in eo ultimo casu. Si fissura incidet in eam partem, in quam cadit semen proportionatum ad formandum geminum sinciput geminæ prolis: à fronte erit connexa utraque, ut accidit in Genesi earum duarum Virginum Vormatiensium. Si fissura incidet in eam partem maceriæ, in quam cadit semen proportionatum ad formandum geminum pectus geminæ prolis: à pectore, sive à stomaco erit utraque connexa, ut connexi erant duo illi pueri nati Genuæ anno 1617. & post duodecim annos vecti Matritum: quorum primus, & rectus, & per se stans, & comedens, & egerens, & ludens, & scitè respondens, vocabatur Lazarus Coloretus; alter verò qui à stomaco ipsi nascebatur, & sugebat alimentum, & per alterius secessum exonerabatur, & non loquebatur, sed mordebat sibi illudentes, vocabatur Joannes Baptista. Denique quando sunt duæ proles, & mater gravem

aliquam patitur in ventre contusionem, vel per impulsum extrinsecum, vel per violentam proprii corporis incurvationem, vel aliter, ita ut maceria divisionis cellularum vincatur, proles illæ tenerrimæ adhuc, quasi diphtongabuntur, coibuntque in unum corpus partim formatum, partim informe (sicut si duas recentes statuas ex cera violenter conjugeres inter se) morientur autem illicò, aut vivent per aliquod tempus, prout contusio fuerit major, aut minor. Et sic evenire potuit monstro illi Tortosino. Quarta demum causa harum diphtongorum potest esse novus coitus cum minore, aut debiliore copia effusi sanguinis, habitus paulo post primum, quando per accidens nondum sit clausa prima cellula, & fętus ibi, incipit, formari. Illapso namque secundo minore, aut debiliore sanguine, & annexo priori, formabuntur duo corpora, aut semi corpora.

167. Et hinc nascitur difficultas in re præsenti. An scilicet in hujusmodi monstrosis corporibus sit unica, an duplex anima rationalis, & consequenter an unus, vel duplex baptismus administrandus? quoniam nonnulla ex his corporibus aperta post mortem, inventa sunt habere unicum cor, judicant nonnulli unicam ibi fuisse animam; Sed meritò *Idem ibid.* negat consequentiam idem Eusebius. Probabiliora indicia unitatis, aut multiplicitatis animarum sunt illa septem, quæ profert idem Author; quorum hæc præcipua. 1. Si in eis mutuò conglutinatis corporibus notantur motus, & inclinationes invicem opposita, quarum una non subordinatur alteri (sicut inclinationes sensitivæ subordinantur rationali animæ) sed verè pugnant inter se, & illa prævalet, quæ viribus physicis prævalet. Tunc duæ animæ sunt, sed in corporibus diversis, aut in diversis partibus ejusdem corporis. Sic duæ erant animæ in eo corpore, de quo Paulus Diaconus post mortem Theodosii, quod ab umbilico dividebatur in duo pectora, & capita; quandoque enim dormiente uno illorum capitum, vigilabat alterum; quandoque ambo dormiebant, quandoque rixabantur invicem, & mutuis pugnis se percutiebant, & simul plorabant. Duæ item erant animæ in eis conglutinatis corporibus, de quibus Albertus Magnus, nam sæpè irascente uno capite, & bili magna correpto, caput alterum quietum erat, & tranquillum. Duæ item erant animæ in eis duobus semi corporibus, de quibus Gandavensis. Contendebant enim inter se, unum erat pium, & timoratum; alterum petulcum; quando unum orare volebat, alterum meretricibus inhihabat. E contrario quando in omnibus actionibus illorum corporum deprehenditur universalis conformitas, verosimilius est una eademque anima informari illa. Sic agnus ille Melodunensis triceps unicam habebat animam, quando namque unum caput balabat, duo altera balabant etiam. Sic puella quædam Bavara biceps unicam habebat animam: simul enim comedebant, simul bibebant, simul loquebantur, simul dormiebant, & omnia simul volebant ambo illa capita. Hæc autem universalis conformitas in humanis actionibus superare videtur vim simpathiæ illius fundatæ in simultanea conceptione, & nativitate: indicareque videtur animæ

animæ identitatem. Hæ autem experientiæ, duo non obscurè suadent. Primum non esse fabulam illud de Hydris: Si enim aliarum specierum animalium visa sunt aliqua individua cum duobus, cum tribus capitibus: quid mirum quod in specie serpentium ex fęcum colluvie genitorum, interdum gignatur individuum cum quinque, aut septem capitibus, sicut in specie multò perfectiore arietum, & cervorum gignuntur multi, qui decursu temporis mittunt ex capite non duo sola, sed multa cornua. Sic fieri potest, quod initio serpens non habeat nisi unum primariumque caput: decursu verò temporis emittat alia, sicut cervus emittit alia cornua ob abundantiorem materiam ad hoc membrum, sicut homines emittunt barbas, vituli cornua, & bombyces alas utrinque. Civis meus P. Eusebius integritate vitæ non minus notus, quàm litteraturæ copia, varias profert historias dignas fide de bestiarum harum existentia. Alterum est. Sicut in individuis aliarum specierum habentibus duo, aut tria capita aliquando fuerunt duæ animæ, aliquando una, ut constare videtur exemplis nuper datis. Ita in hydris, bestiisque aliis habentibus duo, vel plura capita, aliquando erit unica forma, aliquando plures. Et sola experientia regularum, quas nunc do, dirimere potest litem.

P. Eusebius lib. 3. Occulta Philosoph. c. 19

168. Secundum indicium est, imperium voluntatis, aut appetitus. Si enim volente uno ex illis conglutinatis motum aut quietem alicujus membri corporis alterius sibi annexi, membrum illud statim obedit, & movetur, aut quiescit, non quidem propter continuationem cum priore, sed etiam independenter ab hac, ita ut immoto primario corpore moveatur secundarium, vel moto illo non moveatur hoc ob solam voluntatem primarii. Signum est quod una eademque forma dominatur utrique corpori, & consequenter una sola ibi est forma. Sin autem volente primario aliquid à membris corporis secundarii, membra non obediunt, sed positivè resistunt, indicium est diversam animam ibi regnare, in diversis eis partibus illius corporis. Hoc fuit aliud indicium, quod duo illi conglutinati pueri Genuenses, quos paulò ante memini, verè erant duo homines, & meritò ministrati fuerunt eis duo baptismi. Quando enim major volebat caligas induere minori, hic calcitrabat. Nequibat illius pedem, aut manus movere per solum voluntatis imperium, sed oportebat, quod se totum moveret, & sic ratione unionis continuativæ movebat alterum, non quidem modo interno, & vitali, sed sicut equus movet rhedam. Tertium indicium sumi potest ex sensationibus. Si enim puncto, ac percusso uno corpore, atque ob hoc dolente, nil sentit alterum: signum est distinctas ibi esse animas. Et hoc etiam eveniebat illis duobus pueris; nam minore percusso casu aliquando in capite, & sanguinem emittente, major neque lugebat, neque quidquam sentiebat. Sin verò quovis membro alterutrius còrporis puncto, sentiunt illicò ambo corpora, aut semicorpora, signum esse potest unius tantum animæ, & recursus ad simpathiam videtur insufficiens. Explicato itaque scrupulo, qui excitari hinc poterat super coexistentia duplicis formæ substantialis in eadem ma-

materia redeamus ad conclusionem scriptam num. 162.

§. VII.

169. Igitur dico 1. Formæ non subordinatæ inter se, sive sint specialiter oppositæ, sive disparatæ videantur, nequeunt naturaliter existere simul in eadem parte materiæ. Possunt tamen in diversis partibus materiæ ejusdem continuæ, tametsi oppositæ ex se fuerint. Probo primam partem, in qua dico. *Non subordinatæ*: quoniam, si subordinatæ fuerint possunt, & debent, ut supra dictum, esse simul in eadem parte materiæ: ut sunt forma hominis, v. g. & forma carnis; tametsi enim hæc duplicitas formarum non sit necessaria materiæ primæ, quia per unicam formam completur sufficienter, neque sit necessaria formæ subordinatæ, siquidem post mortem animalis naturaliter existunt forma carnis, forma ossis, forma nervi &c. Ast necessaria est formæ subordinanti, quia hæc suapte natura poscit illam alteram formam, sicut exploratum est, quod poscat prævias quasdam dispositiones, quæ tamen possunt perseverare abeunte forma illa. Dico item, *sive disparatæ videantur*, quia si re ipsa nequeunt coire in eadem parte subjecti, sunt re ipsa oppositæ, quoad illam partem; sed non in omnibus apparet tam clarè hæc oppositio: siquidem illicò apparet inter formam ignis, & formam stupæ: inter formam vitæ, & formam cadavericam, si hæc datur; & non illicò apparet inter formam ligni, & formam quancumque aliam. Igitur; quidquid in tanta multitudine, atque etherogeneitate combinationum causarum, & effectuum naturalium nusquam, & nuspiam inventum est, prudenter dicitur esse naturaliter impossibile. Si enim foret naturaliter possibile, alicubi, aliquando, in aliqua combinatione causarum, & effectuum naturalium contigisset. At simultas in eadem parte materiæ duplicis formæ substantialis, quarum neutra sit subordinata alteri, nuspiam, & nusquam inventa est. Ubi? quando? quis testis? Ergo sit, nec ne coram Deo, & Angelis naturaliter impossibilis ea simultas; ast quoad nos est naturaliter impossibilis, idest, prudenter dicimus eam esse naturaliter impossibilem. Sæpè quippe adverti judicia non esse ferenda juxta sola principia physicè, aut metaphysicè evidentia, sed etiam juxta prudentialia; aliàs liceret comminisci, ut possibiles, ridiculas illas species, & alias pejores quas insinuavi num. 24. Et habet fundamentum in Philosophia prædictum judicium prudens. Quoniam omne naturaliter superfluum est naturaliter impossibile, quia est physicè contra naturam, quæ abhorret superflua. At illa simultas est naturaliter superflua. Nam 1. non est necessaria ad complementum materiæ, quia hæc per unicam formam completur, siquidem cum unica forma substantiali constituit ens naturale. 2. Non est necessaria ad introductionem, vel durationem alterutrius, quia loquor de formis non subordinatis, sed invicem disparatis.

170. 3. Non est necessaria ad satisfaciendum activitati agentis ullius naturalis; quoniam jugis experientia est, agentia naturalia non aliter producere unam formam substantialem (secus dicendum de accidentalibus, quarum multas experimur passim in eadem parte subjecti: & hæc est disparitas inter has, & illas) in una parte subjecti, quàm expellendo priorem: quam si expellere nequeant, non producunt formam, quam alias producerent. Item si eandem partem materiæ adoriantur agentia diversa, nullum producit in ea suam formam, vel illud solum producit, quod viribus prævalet. Ergo rationabiliter dicitur, esse impossibilem naturaliter eam simultatem, & consequenter omnes formas substantiales non subordinatas, invicem opponi quoad eandem partem materiæ; tametsi aliàs disparatæ appareant, eo quod ipsarum oppositio non sit ita evidens sicut oppositio aliarum. Oppositionem ergo quam habent quoad locum quantitates, quarum una, aut trudit alteram, aut eam ingredi non permittit, habent quoad subjectum formæ substantiales non subordinatæ, quoniam semper experimur, quod una vel trudit alteram, vel non finit illam ingredi, vel ipsa non producitur à suo agente: quocirca sunt impenetrabiles quoad subjectum, sicut illæ quoad locum. Et ratio est natura ipsa harum rerum nobis patefacta per experientiam, quæ una est ratio legitima pro rebus naturalibus. Et sicut non solum esset miraculum, quod initio penetrarentur duæ quantitates, verum etiam quod posito hoc miraculo, sic penetratæ durarent, quia uniuscujusque præsentia in eo loco foret contra exigentiam naturalem alterius. Ita posito miraculo, quod dictæ formæ semel coirent in eadem parte subjecti, esset novum miraculum quod sic perseverarent, quia uniuscujusque existentia in ea parte subjecti esset contra alterius innatam exigentiam. Et hinc habes disparitatem ad conclusionem scriptam num. 121.

171. Secunda pars conclusionis constat experientia. Nam multoties vidimus eandem materiam continuam partim ignitam, & partim ligneam. Difficultas est in illo puncto continuativo (non quidem unius particulæ ignis, cum particula ligni, quia hæ duæ particulæ sunt profectò *contiguæ*, sicut hæc penna, & hæc carta; ast non sunt *continuæ*, sicut neque hæc penna, & hæc carta) sed in puncto continuativo puncti habentis formam ignis cum puncto habente formam ligni. Solvitur tamen. Illud punctum unitivum debet esse, aut in puncto loci, in quo est punctum materiæ habens formam ignis juxta combinationem causarum secundarum tunc concurrentium, aut si huic negotio impares sint juxta decretum Dei, ut dixi disp. 2. Physicæ natur. cap. 6. inter explicandum hæc puncta. In loco quippe medio esse non potest, quia non est unio illorum punctorum, sicut ferrum, aut funis, quæ non sunt substantiæ modales, & sunt unio, seu ligamen aliarum rerum; sed est entitas modalis intrinsecè recepta in altero ex eis duobus punctis materiæ. Rursus neque potest esse in utroque puncto loci in quo sunt illa duo puncta materiæ, quia bilocari non potest. Si ergo fuerit in puncto loci, in quo est punctum materiæ, quod habet formam ligni,

pun-

punctum illud unitivum erit cum forma ligni, & similiter de altero.

172. Dico 2. Sive formæ substantiales, de quibus loquaris, sint disparatæ, hoc est, non ita clarè oppositæ: sive contrariæ, ut forma ignis, & forma ligni, forma humana, & forma equina &c. possunt miraculosè, ac de potentia Dei informare eandem penitus materiam. Non enim apparet magis difficilis conjunctio formæ ignis, & formæ ligni in eadem parte materiæ quam duplicis quantitatis in eodem puncto loci; aut intensi caloris, & intensi frigoris in eadem parte subjecti. Atqui miraculosè contingere potest, quod duæ quantitates sint in eodem puncto loci, ut contigit in Nativitate, Resurrectione, & Apparitione Christi Domini. Item quod intensus calor, & intensum frigus sint in eadem parte subjecti. Ergo. Ratio autem præcipua est negativa, scilicet solutio sex rationum contrariarum. Illam namque alteram, quæ sumi potest ex eo, quod individuatio pendet à materia solvi in Prodromo disp. 4. num. 209. Prima dicitur incapacitas ipsa materiæ ad sustentandum simul duas, aut tres formas substantiales: sicut aliæ causæ sunt incapaces causandi simul effecta, quæ successivè, ac seorsim causare possunt. Non valet; tum quia non arguo materiam posse habere simul multas formas ex eo, quod illas possit habere successivè; sed ex eo, quod nulla apparet difficultas, aut contra metaphysicam, aut contra prudentiam, aut contra aliud principium immobile, ex eo, quod Deus ob fines sibi notos, quos nobis revelare non tenetur, conjungat in eadem penitus materia formam vitæ, v. g. & formam cadavericam, si hæc est possibilis: formam humanam, & formam caninam: tum quia vox illa *sustentare* est metaphorica, & non significat in præsenti, quod sonat: non enim significat materiam esse columnam, seu fulcrum, cui physicè insistant formæ pondere suo atterentes illam, unde fiat, quod potens materia sustentare pondus unius formæ nequeat sustentare pondus duarum, vel trium simul. Absit vasta, & materialis intelligentia. Significat ergo illa vox, formam, aut illius etiam actionem productivam, uniri materiæ, ut subjecto præsupposito; atqui hoc non atterit vires materiæ, ut patet. Ergo, quod materia sustentet formam non atterit vires materiæ. Ergo ex se capax est tam sustentandi simul multas formas, quam successivè, aut solam unam. Causæ autem efficientes, & aliæ similes consumunt suas vires operando. Ergo ex eo, quod possint producere unum non sequitur posse producere multa, aut simul, aut successivè.

173. Secunda ratio contraria sumitur ex oppositione formarum ipsarum, v. g. formæ rationalis, & formæ caninæ irrationalis, formæ vitæ, & formæ mortis, sive formæ cadavericæ (quæ tamen sit forma positiva, nam si illa vox sonet tibi carentiam vitæ, proculdubio nequibunt conjungi, adhuc divinitus, in eadem materia forma vitæ, & forma cadaverica) Neque ratio hæc valet; quoniam omnis oppositio, quæ non est metaphysica, absoluta, ac determinata, sed physica duntaxat, & naturalis, potest divinitus superari. At quamvis forma vitæ, ac forma

ma

ma positiva mortis, forma humana, & forma canina componantur essentialiter, quatenus ex sua essentia habent prædicata essentialiter opposita, non tamen opponuntur metaphysicè absolute, ac determinatè inter se, *quoad simultaneam existentiam* in eadem materia, sicut nec quoad simultaneam existentiam in eodem tempore, quandoquidem passim coexistunt in eodem tempore. Nec quoad simultaneam existentiam in eodem loco, siquidem potest Deus penetrare hominem cum cane, & vivum cum cadavere, ergo. Et ratio est; quoties A, neque est contradictorium formale, & immediatum rei B, neque cum illo connectitur per se metaphysicè absolutè, ac determinatè, aut vice versa, A, non opponitur metaphysicè absolutè, ac determinatè cum B, quoniam hæc sola sunt capita, seu radices hujus oppositionis. At unio formæ humanæ, v.g. cum materia A, neque est contradictorium formale, & immediatum unionis formæ caninæ cum eadem materia: neque cum illo connectitur per se, metaphysicè, absolutè, ac determinatè. Cedo rationem. Ergo illa unio non opponitur per se metaphysicè, absolutè, ac determinatè cum hac. Ergo divinitus possunt conjungi in eadem materia. Neque valet recursus ad positivas dispositiones, aut positivos effectus physicos cum quibus formæ connectuntur; tum quia ob nuperam rationem, neque illę inter se, neque hi inter se opponuntur plusquam physicè, ac naturaliter; tum quia potest Deus utramque, vel alteram tantum formam orbare prævиis, quas requirit, dispositionibus, aut effectibus, quos physicè producit.

174. Tertiam rationem sumunt ex effectu formali, quem posita forma in materia Deus impedire nequit, quia quodvis dum est, necesse est esse. Neque hoc urget: quoniam alius est effectus formalis positivus. Alius effectus formalis negativus. Ille est complexum quod resultat ex materia, & forma unitis. Hic est expulsio formæ contrariæ. Posito quod forma uniatur materiæ, eo ipso formaliter datur complexum ex materia, & forma unitis. Cæterum cum forma unita materiæ solum connectatur physicè cum expulsione alterius formæ, sicut quantitas in loco A, solum connectitur physicè cum expulsione alius quantitatis ab illo eodem loco: inde est quod sicut Deus potest impedire hunc effectum formalem negativum quantitatis, conservando aliam quantitatem in illo eodem loco, ita potest impedire effectum formalem negativum formæ A, conservando nimirum alteram formam in illo eodem subjecto. Potest itaque Deus impedire effectum formalem negativum conjunctim cum forma unita materiæ, quamvis non effectum formalem positivum. Sed hoc ipso unientur duæ formę eidem materię: Ergo. Neque dicas formam unam *se ipsa formaliter* expellere alteram: & consequenter se ipsa formaliter inducere suum effectum formalem negativum non minus quam positivum, unde neutrum, vel utrumque potest Deus impedire positâ formâ in materia. Etenim aliud est causare *in actu primo* se ipsa formaliter expulsionem alterius, hoc est seipsa formaliter esse exigentiam, sive connexionem physicam cum expulsione illa (& hoc est verum; sed connexiones purè physi-

cas, & naturales potest Deus violare) Aliud causare *in actu secundo* se ipsa formaliter eam expulsionem, quatenus forma, non quidem specificativè, ac secundum se præcisè inspecta, sed reduplicativè ut unita, materiæ identificetur, aut saltem metaphysicè connectatur cum illa expulsione: & hoc est falsum; quam distinctionem exemplo eodem quantitatis explicabis; quamobrem si loquamur de forma sola, perinde se habet in ordine ad ambos suos effectus formales, nempe suapte natura cum utroque connectitur physicè duntaxat. Si de forma, ut unita materiæ, est disparitas quoad illos; nam effectum formalem negativum non causat in actu secundo, nisi quatenus physicè connectitur cum illo. Effectum formalem positivum causat quatenus actu absolutè constituit illum, idest, quatenus ille actu absolutè constituitur ex forma, & materia unitis. Et quanquam Deus impedire possit terminum connexionis naturalis, ad præsentiam etiam fundamenti, non potest impedire constitutum ad præsentiam omnium penitus constitutivorum, quia impossibile est rem simul esse, & non esse.

§. VIII.

175. SIc multi Theologi censentes gratiam sanctificantem, & peccatum mortale posse divinitus conjungi in eodem homine, quatenus homine peccante potest Deus sic velle. *Quamvis indignus es, qui mea gratia fruaris, volo nihilominus illam in te conservare.* Sicut etiam homo timoratus, in eodem instanti, in quo graviter offenditur à Petro, potest ex motivo honesto sic dicere. *Quamvis indignus sis meis favoribus, & dignus quem Ego puniam. Verumtamen nolo ullam de te sumere vindictam propter istam offensam, quinimò volo in te conservare omnia hactenus collata beneficia.* Censentes, inquam, hoc, dicunt consequenter, peccatum se ipso formaliter, sed tantum in actu primò, secus *in actu secundò* expellere sanctitatem, quia se ipso, & per suammet essentiam connectitur physicè cum carentia gratiæ; ast neque identificatur, nec metaphysicè connectitur cum ea carentia. Consequenter item dicunt hominem habentem simul lethale, atque gratiam sanctificantem, fore justum, & injustum: bonum, & malum: peccatorem, & Sanctum: amicum, & inimicum Dei: dignum, & indignum qui ametur à Deo: filium adoptivum Dei, & filium diaboli. Hæc & similia verificarentur de illo, sed aliter, & aliter, in sensu nimirum, in quo non opponuntur metaphysicè. Unaquæque enim ex his denominationibus, seu veritatibus, seu effectibus formalibus, importat duo. Unum positivum, scilicet gratiam sanctificantem v. g. Alterum negativum, scilicet carentiam peccati. Unde isti effectus formales inspecti *secundum positivum duntaxat*, non opponuntur metaphysicè, sed tantum physicè, siquidem formæ positivæ, hoc est, gratia sanctificans, & peccatum, non opponuntur plusquam physicè; quamvis inspecti secundum positivum, & etiam

& etiam secundum negativum opponantur metaphysicè, quandoquidem hoc modo opponuntur carentia peccati, & peccatum: item carentia illius gratiæ, & illa gratia. Atqui casu quo coniungerentur gratia, & peccatum in eodem homine, duntaxat verificarentur de eo effectus illi formales, seu denominationes inspectæ secundum positivum; non autem secundum negativum. Ergo non verificarentur de eo in sensu, quo opponuntur metaphysicè, sed solum, in quo opponuntur physicè.

176. Absolutè tamen, atque omnibus pensatis, homo ille esset ne Sanctus, an peccator? Amicus, an inimicus Dei? &c. Respondeo; quanquam habeamus voces ad significandum concursum aliarum formarum oppositarum, v.g. *tepidum*, quæ vox significat concursum caloris, & frigoris, cęruleum, quæ vox significat concursum coloris albi, & nigri. Non tamen ad significandum concursum omnium formarum oppositarum. Unde juxta proprietatem vocum quas modo habemus, homo ille nec posset vocari absolutè sine ulla explicatione justus, Sanctus, amicus Dei, quandoquidem esset peccator. Neque absolutè, ac sine ulla restrictione peccator, inimicus Dei, sceleratus, siquidem haberet gratiam sanctificantem. Nec mirum, quod in vocabulariis communibus non sonet vox ulla ad justè significandum obiectum quoddam merè speculativè, ac metaphysicè possibile. Videtur tamen, quod juxta vocabula, quæ modo habemus, homo ille dicendus esset injustus, & peccator, quia paritas aliqua sumi potest ex eis principiis alibi explicatis, *malum ex quoque defectu, & conclusio sequitur partem debiliorem*. Arqui homo ille haberet peccatum, quod sane est defectus gravis, & pars debilior. Ergo absolutè foret nequam. Similiter philosophamur in præsenti. Casu quo eidem subjecto uniret Deus formam vitæ, & formam cadavericam. Formam humanam, & equinam. Formam ignis, & formam aquæ &c. Corpus illud esset vivum, & simul esset mortuum, v.g. Secundum positivum duntaxat, quod important hæ duæ denominationes, nempe quia haberet ambas formas positivas. Non autem secundum negativum quod innuunt; quoniam *esse vivum* innuit ultra formam vitæ, non habere formam mortis. Et *esse mortuum* innuit, non habere formam vitæ; atqui hæc duo non verificarentur tunc, ut constat. Ergo non verificaretur corpus illud esse vivum, & simul esse mortuum secundum negativum, quod important hi duo effectus formales. Et idem dico de cæteris formis, atque de denominationibus oriundis ex illis.

177. Quarta ratio contraria sumitur ex lucta quam haberet secum ipso, monstrum illud, quod simul haberet formam felis, & formam muris, v.g. formam vulpis, & formam gallinæ; quoniam naturaliter appetens comedere carnes alterius, appeteret naturaliter comedere carnes proprias, & sic appeteret naturaliter propriam destructionem. Sed hoc ad ridicula spectat. Vel corpus illud haberet organizationem figuram, & reliqua accidentia muris. Vel non. Si primum; appeteret quidem felis comedere illud, sed ubi primum infigeret dentes, sentiret esse corpus suum, & propter dolorem abstineret à morsu. Si secundum; non appeteret illud comedere, quia hic appetitus non excita-

tur immediatè formaliter à forma muris informante illud corpus; sed ob organizatione, figura, & reliquis accidentibus non fictis, sed veris muris. Ergo si hæc non inerant illi corpori, nec in fele excitarent appetitus devorandi illud. Quinta sumitur ex defectu libertatis indifferentiæ in utravis anima rationali, si duæ informarent idem corpus: quandoquidem neutra posset exercere functiones humanas, nisi consentiente altera. Item cum posset una bene vivere, & altera sceleratè; corpus quod utraque habuit socium operationum suarum, non posset esse socium præmii, ac supplicii æterni, aut simul cruciaretur, atque beaeretur in æternum. Neutrum urget. Non primum, quia libertas indifferentiæ exercetur immmediatè per actus internos spirituales immanentes adæquatè in anima, atque per ipsorum omissiones. At quamvis in actionibus corporis, quæ solum sunt mediatè liberæ, una anima penderet ab altera, & neutra esset ex se plenè libera quoad illas; quoad alias tamen merè internas spirituales, atque adæquatè immanentes in sola anima, nulla penderet ab altera: nam licet utravis egeret corde, & cerebro ad concipiendum actus illos suos internos, neutra posset impedire alteri usum illarum partium in ordine ad actiones spirituales privativè suas, ergo licet neutra haberet plenam ex se libertatem, quoad functiones, atque actiones corporis; utravis posset habere illam, quoad actus purè internos, & spirituales, in quibus solis stat libertas immediata passiva. Non secundum; quia casus qui disputatur est prorsus alienus à præsenti Providentia in qua Deus liberè decrevit resurrectionem mortuorum, æternamque corporum felicitatem, aut infelicitatem. Ergo casus, qui disputatur nempe concursus duarum animarum rationalium in eodem penitus corpore, non est regulandus per leges præsentis Providentiæ. Ergo licet in hac, corpus sit futurum æternum socium præmii, aut supplicii, non tamen in casu eo. Contigeret ergo illi corpori, quod Deus vellet, & quod Deus scit.

178. Sexta ratio sumitur ex absurdo. Si enim duæ formæ substantiales numero, aut specie distinctæ possent informare eandem numero materiam, sequeretur possibiles esse duos homines non distinctos inter se adæquatè, quinimò inadæquatè identificatos, si videlicet eidem corpori uniret Deus duas animas rationales, nam complexum humanum ex anima A, & corpore illo constitueretur per eandem penitus materiam per quam constitueretur complexum humanum ex anima B, & illo eodem corpore. Unde possibiles sunt innumeri homines, cum quibus unusquisque nostrum identificetur inadæquatè, siquidem sunt possibiles innumeræ animæ rationales unibiles huic nostræ individuæ materiæ. 2. Homo non distingueretur adæquatè ab equo, à cane, ab ullo animali, imò neque à mixto ullo, imò neque ab elemento. Unde duo distincta specie, imò, & genere, possent non distingui adæquatè, sed identificari inadæquatè; quoniam cujuscunque harum specierum forma uniri posset materiæ cujuscunque hominis, ergo tunc darentur duo composita substantialia inadæquatè solum distincta, & inadæquatè identificata, unum resultans ex forma humana, & illa materia:

ria : Et alterum ex illa eadem materia, & forma equina, v. g. aut forma arboris, aut forma piscis. Sed primum complexum est homo; secundum verò est equus, aut arbor &c. Ergo tu, & ego, & quivis alius homo sumus physicè indifferentes, ut identificemur, aut non identificemur inadæquatè cum cane, cum equo, cum fele, cum pyro, cum herba &c. quandoquidem sumus physicè indifferentes, ut nostræ huic eidem materiæ uniat Deus aliquam ex his formis substantialibus: & posito hoc non distinguemur adæquatè, sed tantum inadæquatè ab illo equo, ab illo cane, qui tunc daretur. Si autem unusquisque nostrum est physicè indifferens, ut sit inadæquatè equus, canis, felis, aquila, vespertilio, pomum, ut quid adducitur in exemplum rei chimæricæ hircocervus? Item. Esto quod Deus uniret tuæ isti materiæ primæ formam hujus ejusdem muscæ A. Tunc resultaret musca distincta quidem inadæquatè ab hac, siquidem unum physicum constitutivum ipsius foret diversum, nempè materia prima; at illa non distingueretur inadęquatè à te, quippe quæ essentialiter constitueretur per eandem penitus materiam per quam tu constituereris. Ergo hæc eadem numero musca, quæ modo hic volat, quæque adæquatè distinguitur à te, sumpta saltem inadæquatè potest non distingui adæquatè à te.

179. Ad pompam hæc, vel terrorem possunt dici. Respondeo. Quinque plurimum diversa distinguere oportet inter philosophandum hac super re. Primum. *Hominem v.g. esse, aut posse esse equum v.g.* Hoc est prorsus falsum. Et in hoc sensu hircocervus est chimæra; quoniam homo essentialiter constituitur in recto per materiam, & formam rationalem, & equus per materiam, & formam equinam. Ergo ut sit verum, hominem esse equum, necesse est materiam hominis esse materiam equi: & formam rationalem esse formam equinam. At quamvis possibile sit primum, impossibile penitus est secundum, & ex primo non sequitur. Ergo ex veritate nostræ sententiæ, videlicet, quod una eademque materia possit esse, cui ambæ illæ formę uniantur, non sequitur hominem esse, aut posse esse equum. Secundum. *Hominem esse, aut posse esse inadæquatè equum*, loquendo de homine illo, & equo illo individuis qui habent diversas materias. Et hoc etiam impossibile; quoniam hic individuus homo essentialiter constat hac individuâ materiâ, ut infra dicam cap. 7. Ergo omnis casus, in quo absit hæc individua materia, aut hujus hominis, aut hujus equi est casus, in quo abest hic individuus homo, aut hic individuus equus. Sed quando illius individui equi anima uniretur non illi individuæ materiæ cui modo unitur, sed materiæ tuæ, aut vice versa, abesset altera individua materia. Ergo tunc abesset alter individuus homo, aut equus. Ergo nunquam verificari potest, hominem esse, aut posse esse, *adhuc inadæquatè* equum, loquendo de homine illo, & de illo individuo equo qui habent diversas materias; quamvis possit verificari hominem esse inadęquatè illum individuum equum sumptum inadæquatè, ut dicitur in tertia probatione, quia hoc nil aliud est, quam hominem posse constitui per eandem materiam per quam constituatur equus compositus ex

una

una parte istius individui equi, nimirum per eandem animam equinam, quæ unita uni materiæ constituit unum equum, & unita alii constituit alium inadęquatè distinctum. *Tertium*. Hominem quemvis posse esse inadequatè quemvis equum. Et hoc etiam est impossibile; loquendo ut nuper de individuo homine, atque individuo equo habentibus materias diversas. Quartum. Hominem esse, aut posse esse inadęquatè equum, *quatenus sit intrinsecum, & essentiale constitutivum illius. Aut vice versa*. Hoc etiam est impossibile; quamvis enim homo aliquis constitui possit per materiam, quæ sit equi, eo quod forma equina sit illi quoque unita: & vice versa. Attamen neque homo ullus potest unquam constitui essentialiter per formam equinam, nec ullus equus potest unquam constitui per formam humanam. At equus essentialiter imbibit formam equinam: & homo formam humanam. Ergo neque homo ullus potest unquam constitui essentialiter per equum, neque equus per hominem. Ergo impossibile est hominem ullum esse inadæquatè equum, quatenus sit essentiale constitutivum illius, aut vice versa.

180. *Quintum*. Quemlibet hominem posse esse inadæquatè *aliquem* equum, quatenus homo quilibet constat essentialiter materia, cui potest Deus unire formam aliquam equinam. In quo casu darentur duo composita substantialia, unum resultans ex anima rationali, & materia unitis, quod compositum esset eo ipso homo: & alterum resultans ex forma equina, & illa eadem materia unitis, quod compositum eo ipso foret equus. Et hæc duo composita, ut pote constantia eadem ipsa materia non forent adæquatè distincta. Hoc est, quod sequitur ex nostra sententia. Sed hoc non imbibit ullam contradictionem; quatuor priora sunt planè impossibilia, ut dixi; sed nullum ex illis sequitur ex sententia nostra; quamobrem in absurdis objectis distinguendum semper est illud *inadæquatè*. Et concedendum illud sequi, quatenus homo quivis, v. g. constat essentialiter materia cui divinitus potest uniri aliqua alia forma substantialis, sive humana, sive belluina, sive alius mixti, sive puri elementi (hæc namque est conclusio præsens) negandum verò illud sequi in aliquo alio ex quatuor illis sensibus prioribus; quod si quæras esset ne subsistens, esset ne persona, esset ne purum suppositum monstrum illud? Nego suppositum, quia non esset *unum*, sed *duo* monstra inadæquatè distincta. Unumquodque subsistens, sive existens per se. Non sanè perseitate excludente inadæquatam identitatem unius cum altero; sed perseitate excludente unionem physicam actualem, atque aptitudinalem (in sensu quem explicui disp. 4. logicæ majoris cap. de substantia) unius cum altero. Ambæ quippe formæ essent in eadem materia, & consequenter in eodem loco extrinseco, & consequenter penetratæ; ast non eo ipso forent physicè unitæ mutuo. Siquidem etiam Deus est in eodem loco in quo sum ego; quoniam ob suam immensitatem est ubique, & tamen non unimur physicè. Rursus compositum resultans ex anima rationali, atque materia esset persona, quia esset rationalis natura. Coalitum verò ex forma equina, & illa eadem materia esset purum suppositum, quia esset natura irrationalis.

Dico 3.

§. IX.

181. DIco 3. Multæ partes ejuſdem continuæ materiæ naturaliter informantur per eandem penitus formam. Secus ſi materia ſit diſcontinua, hoc eſt non unita quamvis contigua, hoc eſt quamvis habeat unas partes juxta alias eo modo, quo milites abſque reciproca unione ſunt uni juxta alios, ſeu contigui inter ſe. Prima pars eſt manifeſta. Omnes namque partes carnis humanæ naturaliter informantur per animam rationalem. Sed hæc eſt una, & ſimplex in quovis homine. Ergo. Secundum probat experientia. Nunquam enim novimus unam eandemque animam informare membrum aliquod divulſum à toto corpore quamvis reſtet immediatum, quoad locum. Ex qua notiſſima philoſophia intulit Auguſtinus. *Vis ergo, & tu vivere de ſpiritu Chriſti? In corpore eſto Chriſti. Nunquid enim corpus meum vivit de ſpiritu tuo; meum vivit de ſpiritu meo, & tuum de ſpiritu tuo.* Neq; opponas lacertas, lumbricos, colubros, & vermes alios, qui in partes duas, vel plures diviſi, in omnibus eliciunt vitales operationes, ut ſenſationem, motum progreſſivum &c. quia cum animæ beſtiarum illarum ſint diviſibiles non eſt una eademque penitus forma, quæ membra illa informat, ſed diverſæ partes formæ, ſive animæ ejuſdem. Neque opponas 2. aliquos expertos fuiſſe dolorem per aliquod tempus in manu abſciſſa à brachio. Et confirmari poteſt hiſtoriâ illâ S. Joannis Damaſceni, qui poſtquam fraude Iconomachi illius Imperatoris juſſus eſt per tyrannum Damaſci mutilari dexterâ, qua credebatur ſcripſiſſe proditoriam quandam Epiſtolam, manum ſuam publico loco affixam popoſcit ob acerbos dolores, quos in ea ſentiebat. Etenim non diffiteor, poſſe, ac ſolere homines experiri acerbos dolores, quando vident, aut vehementer conſiderant, membra ſua abſciſſa à reliquo corpore; hoc tamen non naſcitur ex eo, quod verè ſentiant *in eis membris*, niſi dicere velimus animam eſſe diviſibilem, aut naturaliter exiſtere in pluribus locis diſcontinuis; ſed partim naſcitur ex commercio ſpirituum, ac halituum, adhuc durante inter corpus, & portionem illam abſciſſam, per quam halituum lineam communicatur corpori cauſa dolorifera inſidens illi portioni, ſicut fumanti adhuc candelæ communicatur lux per lineam fumi (unde menſtruatus pannus vino imbutus interdum cauſat ebrietatem in fęmina: & ſanguis nuper emiſſus ex vena, æſtivoque meridiano Soli expoſitus, æſtum novum ciet in ægroto: & ſtercora recentia igne obruta ſolent inducere pruriginem authori illorum; nempe ob adhuc durantes lineas commercii ſpirituum) partim ex ſimpathia per aliquod tempus durante inter reliquum corpus, & membra illa abſciſſa, partim ex vehemente imaginatione, qua homo adhuc conſiderat, ut proprium membrum illud, quod jam non eſt proprium, ſed abſciſſum. Sic materna viſcera commoventur, ut commota ſunt meretricis illius, de qua

Aug. tract. 26. in Io:

In vita ipſius Operi præfixa.

3. Reg. c. 3. qua judicavit Salomon, quando videt mater, aut vehementer imaginatur puerulum suum torqueri. Non quia anima matris sentiat verè, ac formaliter in corpusculo filii; sed partim propter simpathiam adhuc durantem inter ambo corpora, partim propter vehementem imaginationem, qua, mater adhuc considerat corpusculum illud, tanquam partem viscerum suorum. Deus autem, qui decreverat manum restiruere Damasceno precibus B. Virginis, utens illis causis naturalibus potuit illum movere, ut manum suam publico affixam loco posceret à Barbaro illo, quondam Amico suo. Porro si ex hac doctrina inferas posse ægrotum curari, curando sanguinem ex illo decisum, jam vides pessimam dialecticam inferendi universalia ex uno effectu singulari: & non esse idem transire unam vulgarem qualitatem per dictam comercii adhuc durantis lineam, ac transire omnes, quæ sunt necessariæ ad sanitatem ægroti.

182. Ex huc usque disputatis super materia, & forma, duo constare videntur. Primum. Unamquamque ipsarum verè, & simpliciter esse *Naturam*, cujus definitio eruta ex verbis Aristotelis contraponentis naturalia artefactis, hęc est. *Principium, & causa motus, & quietis ejus; in quo est primò, & per se, ac non secundum accidens*, quem sensum reddunt græca verba. Dicitur. *Principium, & causa*, nempe activa, qualis est forma, aut passiva, qualis est materia. Communis namque Philosophorum vox est, non solum formam, quæ radix est, & principium activum specificarum operationum compositi; sed materiam quoque esse naturam: cum sit principium, cui inest forma per unionem saltem: & in quo recipiuntur saltem inadæquatè operationes propriæ compositi, vel saltem dispositiones prærequisitæ ad operationes illas, v. g. dispositiones ad actus merè spirituales hominis, qui eo ipso non recipiuntur in materia, recipiuntur tamen multæ ex dispositionibus præviis ad illos. *Motus, & quietis*, idest, operationis, atque conservationis rei factæ; non autem solius motus, & quietis localis. Et hęc est primaria notio, & quasi tessera *Naturæ* in præsenriarum, nempe esse principium operationum. Et hoc est quod passim notatur in ipsa per Philosophos, & Theologos. Motus namque significat passim apud Philosophum, actionem, operationem; non quamcunque, nam creatio est etiam operatio, & tamen non venit sub illo nomine; sed actionem, quæ sit eductio, receptio, & passio. Item *quies* non significat otium, sed conservationem rei factæ. Ad conservandum enim multò minor conatus requiritur, quàm ad primùm operandum, unde conservatio vocatur quies, & quasi otium, collata cum prima operatione juxta regulam quam passim invenies apud interpretes sacros, nempe in comparationibus negatur uni, quod respectu alterius est longè minus. V. g. *Non addam ultra misereri domui Israel; sed oblivione obliviscar eorum*. Cum tamen ad finem illius ejusdem capitis dicatur. *Congregabuntur filii Iuda, & filii Israel pariter, & ponent sibimet caput &c.* Item. *Iustificasti Sorores tuas* (Sodomam nimirum, & Samariam) *in abominationibus tuis*. Et alibi passim. Additur *ejus in quo est*; quoniam licet natura possit

2. Physic. cap. 1.
Osea 1.
Ezech. 16.

possit esse, & sit principium operationis, atque conservationis in subjecto alio; ast primariè, & per se est principium operationum, atque conservationum specificarum illius entis naturalis, in quo est, non instar accidentis in subjecto; sed cujus est intrinsecum principium, & constitutivum. Tum quia constitutum ipsum excludit Aristoteles à ratione Naturæ in præsenti acceptione inquiens; *quod autem ex his est* (scilicet compositum, seu ens ipsum naturale) *natura quidem non est; sed constat natura*, quemadmodum album non est albedo, sed constat albedine: quod non tollit compositum ipsum substantiale, sive ens naturale esse *naturam* in alia ex significationibus mox dandis; tum quia ibidem excludit à ratione naturæ artem medicam, quæ est in Medico, nam licet hic arte quam habet sanare possit se ipsum; verumtamen *ipsum esse Medicum, & sanari, accidit.* *Arist. ibid. textu 12.*

§. X.

183. CÆterum cum hæc vox *Natura* anceps sit, atque ambiguæ valdè significationis apud Authores, ut videre potes, apud Conimbricenses, memineris datam definitionem non convenire sequentibus. 1. Natura solet significare Deum ipsum, qui ab Augustino vocatur *Natura creatrix*, & ab aliis universalis Natura. 2. Complexum, non quidem ex omnibus creaturis actu existentibus, nam inter has sunt multæ entitativè supernaturales, ut unio hypostatica, gratia sanctificans &c. sed ex omnibus illis aliis, quæ componunt hanc mundanam machinam, vel ei sunt debitæ, aut proportionatæ ejus viribus. Et in hoc sensu verificantur Aphorismi illi, quos conglobant ibidem dicti Conimbricenses, quosque explicui in Prodromo, v.g. *Naturam nil frustra agere. Facere optimum quod potest &c.* quia licet inter has res deprehendantur multæ, aut monstruosæ, aut violentæ, aut superfluæ respectu unarum causarum; ast necessariæ sunt respectu activitatis causarum aliarum, ut folium A, arboris A, in sylva A, certè non est necessarium, ut subsistant satellites Jovis, vel Saturni; sed est necessarium ad satisfaciendum activitati, & fœcunditati illius individuæ arboris, & illa arbor individua ad satisfaciendum fœcundati illius causæ, quæ illam genuit. Item motus lapidis sursum est violentus lapidi; sed absolutè est naturalis, nempè juxta naturam impulsûs, quo jactus fuit. Item generatio muli, hydræ, & similium est monstrosa respectu aliorum; ast naturalis respectu colluviei, sive commixtionis aliarum causarum ibi concurrentium. Nimirum adscribendi gratia justum nomen, ac denominationem effectibus his prodeuntibus ex causis non liberis, non est attendenda quælibet ex illis, sed illa, quæ præpotens est viribus, aut conatu. Ergo si effectus fuerit naturalis respectu hujus, absolutè, & simpliciter dicendus naturalis, quomodolibet sit respectu aliarum. Significat 3. complexum ex omnibus his, & insuper ex omnibus illis possibilibus, quæ his sunt activitate, atque physica

Conimbricen. 2. Phys. q. 1. art. 1.
Aug. 15. de Trin. c. 1.

V con-

connexione, sive exigentia æquales. V. g. ex multis aliis mundis possibilibus, constantibus ex aliis Angelis, hominibus, Syderibus, elementis &c. æqualibus huic præsenti mundo.

184. Et hanc reor Theologicam acceptionem naturæ, quando Theologi ajunt rem aliquam esse supernaturalem, seu supra vires adæquatas, appetitumque innatum totius naturæ, ut sunt Fides, Spes, Charitas, Pœnitentia, auxiliaque Dei conducentia ad reconciliationem cum Deo. Nimirum ea sunt hujusmodi dona, ut quamvis convenirent in unum cunctæ substantiæ creatæ incompletæ, aut completæ, Angelicæ, elementares, mixtę (inter quas jam vides non habere locum unionem hypostaticam, quæ utique est substantia de facto existens) item cum accidentia his debita, seu horum viribus adæquatis producibilia: item cunctæ substantiæ creatæ, atque accidentia possibilia his præsentibus æqualia viribus, & exigentia, non possent producere, aut facere sibi debitam ullam, vel minimam inspirationem Spiritûs Sancti ex eis quas toties spernimus, ullum vel minimum actum fidei, spei &c. ex eis, qui conducunt ad vitam æternam; tametsi omnipotens divina virtus possit producere alias species, atque substantias, quæ superarent has dictas, & quæ viribus adæquatis (supposito semper indispensabili concursu Dei) possent efficere aliqua, vel multa ex illis, quæ quoad nos, & in sensu intento à Patribus, sunt supernatutalia, quæ tamen respectu illarum creaturarum non forent supernaturalia. Et hoc est rem aliquam esse absolutè, ac simpliciter supernaturalem in sensu Theologico; Nimirum esse ultra vires adæquatas (non tamen inadæquatas, siquidem principia supernaturalia quibus nos de facto adjuvat Deus, non sunt tota ratio agendi supernaturalem actum) nec non ultra naturalem physicam connexionem prædictarum omnium substantiarum, atque accidentium, inter quas intellige Angelos etiam, qui quanquam sublimes sint, & excelsæ substantiæ, & supra inferiores has naturas; at non sunt absolutè substantiæ supernaturales, sed enticativè naturales. Complexum ergo ex illis omnibus est quod vocatur natura in sensu Theologico, & de quo plane intelligitur tota doctrina sacra circa supernaturalitatem, & circa impotentiam naturæ ad se præparandum amicitiæ divinæ; quod insinuasse sufficiat pro intelligentia gravium quarundam difficultatum, quæ occurrunt in Theologia circa naturale, & supernaturale.

185. Significat 4. essentiam, & quidditatem cujuslibet rei; unde dicere solemus. Hæc res ex sua natura, hoc est, ex sua essentia, & quidditate, habet talem, aut talem proprietatem. Et in hoc sensu charismata etiam supernaturalia sunt natura, quia habent suam essentiam, & quidditatem, non enim sunt phantasmata, seu entia rationis. Item unio supernaturalium donorum cum anima, vel Angelo, est naturalis non absolutè, sed respectivè ad ea dona, quia hæc, ut pote accidentia ex sua essentia connectuntur physicè connexione per Deum violabili, cum unione sui ipsorum cum aliquo subjecto. Est tamen discrimen, quod benè notarunt PP. Conimbricenses, ubi nuper, *quid-*

ditas

ditas alludit ad definitionem,qua explicamus res. *Essentia* ad ipsius integritatem. *Natura* ad ipsius operationes. Unde in tribus divinis Personis est eadem quidditas, eadem essentia, eadem Deitas, eadem quoque natura; non secundum ordinem quem innuit natura ad physicam actionem ad intra, quia Filius non habet virtutem communicandi naturam divinam per Generationem, sicut Pater,siquidem non est possibilis alius Filius; sed per spirationem; & Spiritus Sanctus, nec per generationem, ne per spirationem, quia non est possibilis quarta persona. Ast tam Filius, quàm Spiritus Sanctus fruuntur fęcunditate ad intellectiones, atque volitiones, nec non ad operandum physicè ad extra, eò quod utravis fęcunditas, seu energia sit in ipsa Deitate, quæ communis est tribus Divinis personis. Sed de hoc alibi. Significat 5. inclinationem, sive appetitum proprium uniuscujusque rei, atque effectus inde oriundos. Significat 6. collectionem causarum infra firmamentum. Unde dicimus naturaliter pluit, tonat, premit frigus, urget calor &c. quamobrem si causa aliqua Superior, puta Angelos illos præpotentes Apocalipsis, inverteret hunc tenorem temporum, lucis, tenebrarum, & similium, quæ fuerunt ab initio Mundi, inversio ea foret supernaturalis; non absolutè, sed respectivè ad has nobis vicinas causas, quæ sunt infra firmamentum. Significat demum ea vox *Natura*, multa alia minus propriè, quæ usu discuntur. Nulli tamen ex his datur definitio illa Aristotelica; sed ei soli rei, quæ cum sit principium intrinsecum entium naturalium nobis familiarium, est causa activa, vel passiva specificarum operationum, atque conservationum, quibus pollet illud ens naturale. Unde sola materia, & forma sunt proprie natura juxta illam definitionem: materia propriè; forma propriissimè juxta diversitatem causæ passivæ, ac activæ, quarum hæc magis propria est quam illa. *Apocal.* 8.

186. Alterum quod constare videtur ex supra disputatis est; quid sentiendum sit de indifferentia animæ rationalis ad informandum portiones diversas materiæ. Item ad transeundum ex unis ad alias. Item ad transmigrandum de corpore ad corpus. Item ad informandum materiam informatam per aliam rationalem animam. Inprimis in ætate virili informat multas portiones materiæ, scilicet aquisitas per nutritionem, quas non informabat in ætate puerili; atque ob reactionem agentium contrariorum non informat jam portiones multas materiæ quas informabat in juvenili. Ergo hæc species indifferentiæ ad informandum alias partes materiæ, nec non ad transeundum ex unis informatis, ad alias informandas, non potest negari formæ rationali, quæ semper est eadem indivisibilis (en disparitatem ad alias, quæ divisibiles sint, & capaces, ut crescant, vel decrescant, quoad numerum partium) supposito augmento substantiali hominis per nutritionem, ac substantiali decremento per senectutem, aut morbos, aut mutilationes. 2. cum forma rationalis informet partes materiæ quas acquirimus per nutritionem ex alimentis: & hæc tot sint, ac tam varia in toto vitæ decursu: & illorum materia nunquam fuerit vacua omni forma

ab initio mundi, & tot subierit mutationes substantiales, quis scit sub quibus formis fuerit ab initio Mundi materia alimentorum, quibus hactenus alitus es, & quam modo habes tibi propriam, & cui modo unita est anima tua? Certè Antropophagi unitam habent animam multis portionibus materiæ, quibus olim unita erat anima alia rationalis. 3. sine ulla contradictione potuit antecedenter Deus statuere quod animæ post mortem hominis transmigrarent ad alia corpora ob multiplices fines, quos habere poterat. De facto autem contingere hanc transmigrationem Pytagoream, quæ altè insedit mentibus tot cæcorum, quoties proscriptum in Ecclesia? Lege acrem Epistolam Justiniani ad Menam contra Origenem damnatum in quinta Synodo, & quæ infra dicam ex Concilio Florentino disputans de materia primigenia. Ex his autem nil sequitur contra distinctivum materiæ à forma, scilicet, contra indifferentiam materiæ ad varias formas, ut jam adverti supra.

CAPUT SEXTUM.

De Unione.

187. XPLICATIS jam principiis intrinsecis entis naturalis, tum in genere, tum in specie, restat explicanda *principiatio*, sive illorum *unio*. Hæc in genere est. *Vinculum, seu nexus, seu ligamen aliquorum*, sint duo vel plura. Ad minimum duo esse debent, quia pressè loquendo, nil unitur sibi ipsi. Est multiplex; alia namque est unio moralis. Alia Physica. Moralis potest esse multiplex. 1. ratione sanguinis. Sic homines omnes familiæ ejusdem solent dici uniti, quatenus originem trahunt ex eodem communi Parente. 2. ratione *amicitiæ*, & sic dicuntur uniti duo, vel multi amici, & *anima Ionatha conglutinata est anima David*. 3. ratione *communis Dominii supra idem*. Et sic conjuges, quamvis non valdè se diligant, dicuntur *duo in carne una*, etiam quia in ordine ad prolem alter habet dominium supra corpus alterius. 4. ratione *commixtionis sanguinum*. *An nescitis quoniam qui adhæret meretrici unum corpus efficitur*, quam rationem quoque pro conjugibus profert Apostolus. 5. ratione *subjectionis* eidem personæ. Et sic omnes populi unius Monarchiæ dicuntur uniti, quia licet habeant diversas municipales leges, eundem Regem agnoscunt. 6. ratione ejusdem *objecti materialis, ac formalis*. Sic omnes actus, & habitus fidei sparsos per cunctos fideles vocat Paulus *Una fides*. 7. ratione *conatûs* in idem. Et sic populi confœderati dicuntur uniti, quatenus omnes conspirant in aliquod idem. 8. ratione similitudinis alicujus specialis, puta in moribus, in opinione aliqua, in vitæ tenore, in vestibus &c. 9. ratione æquivalentiæ, aut virtualitatis.

1. Reg. 18. — Genes. 2. — Ephes. 5. — 1. Cor. 6. — Ephes. 4.

Sic

Sic quando ob ingruentes necessitates crescit ultra valorem intrinsecum publica authoritate valor monetæ, huic unitur incrementum æquivalenter quoad civiles contractus illius populi. 10. ratione specierum quibus solemus apprehendere res. Sic quia in denominationibus extrinsecis solemus apprehendere formam, ut unitam subjecto, idest, per speciem rei unitæ subjecto, sicut apprehendimus Angelos, ut juvenes, idest, per speciem Juvenum: ideò illæ formæ dicuntur uniri moraliter eis subjectis: & ideò multi à quibus discessi in logica minore disp. 3. num. 123. censent omnes illas denominationes constitui per ens rationis. Multi igitur, & latissimi sunt campi unionum moralium, quas modo non curo.

188. Unio physica, de qua sola inpræsentiarum, est duplex. Una substantialis, ut unio corporis, & animæ. Altera accidentalis, ut unio corporis cum albedine, v. g. Utravis potest esse intrinseca, vel extrinseca: quæ divisio non est intelligenda relatè ad totum illud, quod resultet ex unitis extremis, quoniam respectu hujus intrinseca est, & essentialis unio suarum partium: unde unio albedinis cum hac carta est quidem huic extrinseca, sed intima, & essentialis respectu albi, ut albi. Igitur unio accidentalis intrinseca est illa, quæ in altero saltem recipitur extremo, vel alterius terminat connexionem, ut unio materiæ cum quantitate ex hypothesi, quod hæc distinguatur realiter ab illa Materia, namque ex se connectitur cum unione quantitatis, & hæc cum unione materiæ. Unio accidentalis extrinseca vocari solet unio moralis, de qua nuper; sed etiam potest esse unio phsiyca, v. g. unio, quæ in neutro recipitur extremorum unitorum, ut est unio physica contiguitatis folius; nam hæc adæquatè sumpta in neutro extremo recipitur adæquatè, & est accidentalis tum logicè, quia contingenter prædicatur de illis v. g. de militibus confertis, ac contiguis, tum physicè, quia stat in præsentia locali. Unio substantialis intrinseca est unio materiæ, ac formæ substantialium, de qua postea. Extrinseca est vinculum illud, seu ligamen, quo aliqua invicem copulantur. V. g. funis, ferrum, & similes aliæ entitates substantiales, quibus alias unire solemus, & quasi in unum colligere. Et hæc etiam est unio contiguitatis, quia instrumentis illis nil aliud facimus, quam quod unum firmetur, ac per modum quasi habitus permaneat in loco proximo illi alii loco, in quo est alterum. Sed adverte. Funis, annulus, catenæ ferrum, & similia, quibus unum extrinsecè unitur alii, quoad contiguitatem, hoc est quoad locum præcisè, sunt duntaxat unio, ut *quod*; nempe sunt id, quod unum cum altero unit; non tamen sunt actualis, formalis, absoluta, & immediata unio, contiguitasve unius, vel alterius; quia hæc stat physicè formaliter immediatè in præsentiis, quas extrema unita habent in locis mutuò proximis, nec non in præsentia quam vinculum illud habet in tali loco, ut non facilè sinat illa altera dividi, hoc est mutare illas præsentias. At quamvis vinculum, funis, ferrum &c. nec sit modus illorum extremorum, nec cum illis connectatur metaphysicè, ut patet; complexum ex illis tribus præsentiis est en-

entitas modalis, & est per se metaphysicè connexum respectivè cum eis extremis, siquidem est actuale, absolutum, immediatumque exercitium, quo illa extrema subeunt denominationem contiguitatis, seu existendi sine alia unione in locis immediatis; quæ denominatio non est ex illis, quæ ex genere suo identificantur cum extremis denominationis, ut identificantur denominationes *distincti*, *identificati*, *Animalis*, *entis*; & similes, ergo quamvis unio, *ut quod*, nec semper sit modus, nec semper connectatur metaphysicè cum extremis; unio tamen, *ut quo*, idest, actualis, formalis, & immediata unio cōnectitur metaphysicè cum extremis, estque eorundē modus physicus: quod notaveris pro infra dicendis.

189. Unio substantialis intrinseca, alia est compositionis, v. g. qua materia, & forma uniuntur, & componunt ens naturale, de qua infra. Alia continuitatis, qua nimirum ita invicem copulantur partes integrantes alicujus compositi, ut non solum unæ sint proximæ alteris, ut accidit in unione contiguitatis, qua milites componunt unum ordinem in acie; verum etiam simpliciter, & absolutè sunt invicem unitæ, sicut manus verè est unita brachio, brachium humero, humerum tergori, tergus reliquo corpori; quæ membra ob hanc rationem dicuntur non solum *contigua*, sed verè, & simpliciter *continua* inter se. Hæc continuatio, sive unio continuativa, non stat præcisè in eo, quod unum ita sit proximum alteri, ut nullum corpus mediet: nam certè nullum mediat inter hanc manum, & atmosphæræ ambientem partem; tamen hæc manus non habet unionem continuativam cum athomis atmosphæræ. Interdum ergo stat (in sensu nuper dicto de fune, ferro &c.) in minutissimis corpusculis, viscosis, tenacibus, glutinosis nectentibus una puncta physicè indivisibilia, juxta dicta alibi, illius corporis continui secum ipsis, & cum aliis. Congeries autem utrorumque corpusculorum, sive punctorum (quorum una sunt viscosa, & tenacia, atque ideò unitiva, ut quod, altera verò non sunt ejus conditionis, ut non sunt puncta materiæ primæ) dat corpus illud continuum, & non merè contiguum. Talia sunt corpora illa continua, quæ ignis energiâ resolvuntur, quoad sensum, in fumos, salem, spiritus &c. Absumens quippe ignis humidum radicale, seu gluten, ac viscosas particulas sparsas per totum illud corpus, tenaciterque nectentes illas alias particulas, est in causa, ut hæ invicem separentur, & gravioribus ruentibus, leviores dissipentur, & hàc illàc vagentur. Unio itaque continuativa sumpta, *ut quod*, stat multoties in particulis alius entis naturalis, & consequenter in particulis substantiæ compositæ ex puncto materiæ, & ex puncto formæ glutinis, seu visci proportionati naturæ illius entis naturalis principalis, v. g. Humani: quæ particulæ, sicut clavus, affigunt unas partes integrantes illius principalis corporis cum aliis. Hujusmodi autem puncta unitiva compacta ex puncto materiæ, atque puncto formæ visci, sive glutinis proportionati, sunt unio, *ut quod* (nam unionem, *ut quo*, jam dixi stare in eis præsentiis) intrinseca; nam sanè per identitatem, non per unionem, aut receptionem in illis alteris punctis illius corporis continui; sed quatenus

per

per viscera tota illius continui secundum profunditatem, latitudinem, & longitudinem sparsa, sunt intimè, & non sicut funis, ferrum, aut vinculum per externam superficiem colligans corpora alia. Hoc interdum contingere, videtur satis verisimile, tum ob experientiam, qua novimus pleraque ex his corporibus nobis familiaribus constare humido quodam, seu visco, seu glutine radicali, quod eo ipso natum aptum est ad conservandum non tantum *contiguas*, verum etiam *continuas* partes horum corporum; tum ob experientiam Alambici dissipantis multa ex his corporibus, quæ dissipatio trahere originem videtur ex destructione visci, ac glutinis illius interioris, quo partes illorum corporum conglutinabantur, & sic formabant corpora illa continua.

190. Interdum autem unio continuativa est entitas quædam modalis, cujus essentia stat in eo, quod nectat unam partem corporis continui cum alia (& tunc est entitativè accidentalis, cum neque sit suppositum, nec pars essentialis, sed solum integralis constitutio suppositi; & consequenter tunc non continetur sub hoc diviso *unio substantialis*) tunc insuper intrinsecè recipitur in parte illa, quam poposcerit concursus causarum naturalium, quæ formaverint continuum illud, aut si nullam poscat determinatè, recipietur in parte illa, quam præfinierit causa prima, cuius est determinare quoad individuum causas secundas, quando hæ nequeunt se determinare, juxta illa, quæ dixi disputans de continuo. Etenim quoties experimur effectum aliquem, sive denominationem, qua potest carere subjectum habens illam, assignari oportet aliquid, quod sit actuale absolutum formale, & immediatum exercitium subeundi illam. Ab indifferenti enim, ut indifferenti indifferentiâ, quæ non est liberi arbitrii, nequit oriri determinatio, quo circa si subjectum est indifferens physicè ad subeundum denominationem, debet aliquid esse, quod per se formaliter immediatè, actu, absolutè actnet eam indifferentiam, quando illa actuatur. At experimur partes corporis continui actu physicè uniri inter se, cum tamen illæ per se ab intrinseco sint physicè indifferentes, ut sic uniantur, quia sine ulla contradictione possunt esse separatæ, si videlicet continuum illud resolveretur in fumum, sive in pulverem. Ergo assignare oportet aliquod actuale, absolutum, formale, & immediatum exercitium, quo partes illæ uniantur. At hoc exercitium non semper est gluten illud, sive humidum, sive viscus radicalis, aut quid ex illo proveniens; quoniam licet eum viscum, aut gluten, sive humidum pingue radicale deprehendamus in plerisque continuis sublunaribus. Item quamvis sit probabile astra omnia, tum errantia, tum inerrantia componi ex solido, & fluido; ast difficile creditu est, repugnare continuum naturale, quod non habeat prædictum tenacem viscum sparsum per cuncta sua interiora, cum sint aliqua continua quorum partes non dissolvuntur per consumptionem ullius humidi radicalis, sed vel alio, vel nullo penitus modo. Ergo oportet assignare saltem, ut naturaliter possibile aliud exercitium distinctum ab eo humido radicali. Hoc est, quod voco unionem continuativam, cujus tota essentia est nectere unam partem illius

illius continui cum altera. Ex his duabus speciebus unionis continuativæ, quandoque dabitur una, quandoque altera, quandoque ambæ in eodem continuo, sed quoad diversas partes.

§. II.

191. DEnique unio substantialis intrinseca compositionis alia est compositionis *entis naturalis*, seu qua uniuntur materia, & forma, & de hac modo. Alia compositionis *suppositi*, seu *personæ*, qua nimirum natura integra plena, & perfecta unitur subsistentiæ, quæ sit positiva perfectio; & quia subsistentia Græcè dicitur hyposthasis, hac de causa unio integræ, ac perfectæ naturæ humanæ cum subsistentia, seu Personalitate Verbi Divini vocatur unio hyposthatica, idest, subsistentialis; seu cum subsistentia. Ex huc usque datis divisionibus habes. 1. subjectum præcipuum hujus capitis esse solam unionem physicam, substantialem, intrinsecam compositionis *entis naturalis*, nempe unionem materiæ, & formæ substantialis. Habes 2. discrimina quibus hæc distinguitur respectivè ab aliis speciebus unionum. Habes 3. illam non stare plenè, adæquatè, ac præcisè in eo, quod extrema unita utcunque sint in eodem penitus loco, tametsi cum hoc intimè connectatur; quæcunque enim physicè uniuntur unione compositionis entis naturalis, aut suppositi, talia sunt, ut saltem totum unum sit in eodem loco, in quo est alterum, & cum eo intimè penetratum. Sed hoc non sufficit, ut putabant illi quos citat Oviedo. Alias quoties duo essent in eodem penitus loco essent physicè unita, quoniam definitum, & definitio adæquata valent ad convertentiam. At est falsum, quod sint physicè unita, ut dixi supra: siquidem Deus titulo suæ immensitatis est in eodem prorsus loco, in quo est quævis creatura, & tamen non unitur physicè illi, ut constat: & Angelus ut pote spiritus potest penetrari cum corpore. Ergo. Et ratio est. Non omne penetrari est physicè uniri, & esse terminum connexionis, non est esse terminum identitatis. At esse in eodem penitus loco nil aliud est quàm penetrari, & esse terminum cum quo intimè connectitur prædicta unio. Ergo. Habes 4. unionem substantialem intrinsecam non poscere, quod unum extremum sit præsens *in omni loco*, in quo est alterum. Nam Humanitas Christi Domini est physicè intrinsecè substantialiter unita Verbo Divino. Et tamen non est physicè præsens in omni loco, in quo est Verbum; alioqui foret ubique. Ubiquistæ autem sunt una ex prolibus Lutheri, qui non audentes negare veram, & realem præsentiam corporis Christi Domini in Eucharistia, ut retineant errorem suum negantem ibi poni ex vi verborum consecrationis, comminiscuntur immensitatem Sacrosancti Corporis illius, & ajunt illud ob unionem cum Verbo esse ubique, sicut est Verbum; & ideò vocantur Ubiquistæ. Similiter sine destructione unionis animæ cum corpore potest Deus animam nostram alibi

Oviedo contr. 4 Physic. punc. 1.

alibi facere physicè præsentem. Habes 5. ut duo physicè, intrinsecè, substantialiter uniantur, opus non esse gemina unione, quarum una sit in uno extremo, & altera in altero; sed sufficere unicam, receptam aut in uno solo extremo, ut recipitur hypostatica unio Humanitatis Christi ad Verbum, quæ utique in sola Humanitate recipitur, neutiquam verò in Verbo, quia alias hoc intrinsecè mutaretur, quod absit. (Unde unio hæc est corporea, & cum sit etiam substantia, & intrinsecè supernaturalis, habes de facto dari substantiam corpoream intrinsecè supernaturalem) Aut receptam in utroque extremo, ut recipitur unio corporis, & animæ; quia licet hæc sit spiritualis, nil obstat quominus inadæquatè recipiat unionem illam, quæ corporea est, sicut etiam recipit inadæquatè sensationes materiales, v. g. visionem, auditionem, dolorem &c. alias non viveret in actu secundo per illas. Nempè subsistit in his quidditas corporeitatis, tametsi inadæquatè recipiantur in anima spirituali, ut dixi disp. 4. logicæ majoris, capite de quantitate, inter explicandum conceptum corporis, & spiritus. Et sic solvitur argumentum, quod ex P. Vasquez sumit Hurtado, ubi scribit materiam fore causam adæquatam unionis materialis sicut formæ; sed est disparitas. Forma materialis non unitur alii subjecto substantiali, nisi materiæ soli. Congruum ergo est, quod si recipitur, in ea sola recipiatur. Unio verò non unitur soli materiæ, sed etiam per se immediatè unitur formæ, cujus est actualis unio, & quæ in eodem puncto loci est, in quo punctum materiæ. Ergo cum necesse non sit distinguere hic subjectum unionis à subjecto receptionis, in forma etiam recipitur: quamobrem materializatio, idest, unio materiæ cum forma, & à parte rei informatio, idest, unio formæ cum materia (hæc enim informatio licet dicatur spiritualis ratione formæ rationalis; at entitativè in se est corporea, & materialis sicut etiam hypostatica unio) Sicut amor, quo diligis Deum est amor, quo Deus diligitur à te; non quo Deus diligit te: quia te diligere Deum, & hunc diligi à te, distinguuntur sola voce activa, & passiva. Te autem diligere Deum, & Deum diligere te, jam vides esse realiter distincta, & separabilia, quandoquidem si justus es, Deus diligit te etiam dormientem, & tunc non diligis tu actu Deum.

P. Hurtado disp. 5. physic. n. 120. & 131.

192. Jam ratio hujus quintæ illationis est. Omne quod ex suo conceptu, ac quidditate est, non tantum illativè, verum formaliter immediatè vinculum, seu nexus duorum, per se solum sufficit uniendo illa duo, & non poscit duos nexus, quorum unus uniat unum cum altero, & alter uniat alterum cum uno. At omnis physica unio ex suo conceptu, & quidditate est vinculum, seu nexus duorum, non tantum illativè (quia hoc modo etiam quidquid est metaphysicè connexum cum unione, sed non est unio ipsa, est vinculum, seu nexus illorum) sed formaliter, & immediatè. Nam hoc est quod formaliter præsefert hic conceptus *unio*, videlicet nexus, ligamen, vinculum duorum. Ergo omnis physica unio per se solam sufficit uniendo duo, & non poscit duos nexus, quorum unus nectat materiam, v. g. cum forma, & alter

formam cum materia: unus nectat Humanitatem Domini cum Verbo, & alter Verbum cum Humanitate. Dicendum ergo, quod sicut non requiruntur duæ actiones, sed una sufficit, ut causa producat effectum, & hic producatur à sua causa, nec requiruntur duæ cognitiones; sed una sufficit, ut potentia cognoscat objectum, atque, ut objectum cognoscatur à potentia: nec requiruntur duo amores, sed unus sufficit, ut potentia amet, atque ut objectum ametur. Ita non requiruntur duæ uniones formales, & immediatæ, sed una sufficit, ut A, uniatur cum B, & B, uniatur cum A; quia verò his exemplis contraponi possunt alia, v. g. ut Pater Æternus generet Filium non sufficit unica generatio, sed requiruntur duæ: una activa, qua Pater generat Filium, & vocatur *Paternitas*; altera passiva, qua Filius generatur à Patre, & vocatur *Filiatio* (item respectivè de spiratione activa, & passiva) Item ut duo sint similia albedine desiderantur duæ albedines, una in uno, & altera in altero. Item, ut duo distinguantur, non sufficit unica differentia individualis, aut specifica simplex; sed requiruntur duæ, aut una compacta ex duabus, quia requiritur differentia individualis identificata cum Petro, qua Petrus distinguitur à Paulo, & insuper alia differentia individualis identificata cum Paulo, qua hic distinguitur à Petro: Unde fallax est illa propositio, qua irretiri solent logici videlicet. *Id quo Petrus distinguitur à Paulo, est id quo Paulus distinguitur à Petro.* Si quidem illud primum est differentia individualis Petri, hoc secundum differentia individualis Pauli; una autem indifferentia individualis non est altera: Unde falsum, vel saltem æquivocum est. Id quo Petrus distinguitur à Paulo, est id quo Paulus distinguitur à Petro. Quia, inquam, exempla hæc contraponuntur exemplis illis, & sic non extinguitur, sed augetur focus. Ideo in natura ipsa, & quidditate utrarumque rerum indagare oportet disparitatem, aut paritatem.

193. Quoties extrema, de quibus fuerit sermo, talia sint, ut unumquodque per semetipsum habeat formaliter immediatè relationem illam, de qua est sermo, tunc necesse est ponere duas inadæquatas relationes, & unam adæquatam compositam ex eis duabus, quarum una sit in uno extremo, & altera in altero: quia tunc unumquodque extremum est relatio inadæquata, unde si extrema sunt duo realiter distincta, necesse est, quod sint duæ relationes inadæquatæ, realiter distinctæ; quando verò extrema sint talia, ut vel non habeant per semetipsa essentialiter metaphysicè relationem illam: vel illam habeant essentialiter, non tamen ratione identitatis, sed ratione solius connexionis metaphysicæ. Tunc, nisi aliundè probetur positivè contrarium, dicendum est unicam simplicem relationem parem esse referendo unum alteri, & hoc alterum illi uni. At Æternus Pater & Filius tales sunt, ut Pater per semetipsum formaliter immediatè habeat generare: quia per se metipsum est Pater, & Paternitas, unde ipse est activa generatio, Filius item per semetipsum habeat formaliter immediatè generari: quia per semetipsum est Flius, & Filiatio, unde, & ipse est sua generatio passiva. Item Petrus, & Paulus, homo, & equus tales sunt, ut per.

per semetipsum habeat unus formaliter immediatè non esse alter, quia unumquodque habet ex suamet essentia identificari cum quo identificatur, & distingui à quo distinguitur. Ergo unusquisque est sua distinctio ab altero. Ergo in primo casu necesse est fateri duas generationes, unam activam identificatam cum Patre, & illa est Paternitas: alteram passivam identificatam cum Filio, & illa est Filiatio. Et in secundo necesse est fateri duas distinctiones: unam identificatam respectivè cum homine, & Petro: alteram identificatam respectivè cum equo, & Paulo. Cæterum neque materia, neque forma, neque Humanitas, neque Verbum habent per semetipsa formaliter immediatè ratione identitatis, neque habent essentialiter ratione connexionis metaphysicę *uniri physicè*, reciprocè, ut constat. Ergo nisi aliunde probetur oppositum, dicendum est, unicam simplicem sufficere unionem (simplicitate utique, de qua modo, nempe excludente geminam dictam unionem; non autem excludente aliam compositionem) ut unum ex his uniatur alteri respectivè.

194. At non probatur oppositum, neque exemplo illo duplici albedinis, aut similium relationum prædicamentalium quibus utitur P. Hurtado; quoniam si, ut duo essent albedine similia sufficeret unius solius albedo, ita ut ea similitudo identificaretur adæquatè plenè, ac totaliter cum una albedine, omnis casus possibilis, in quo daretur hęc albedo, esset casus, in quo daretur illorum similitudo quoad albedinem, & esset casus, in quo daretur illa una albedo, ut connotans alteram. Chymæra namque est dari illud, cum quo plenè, totalitèr, adæquatè identificatur res, & non dari rem. At falsum est, quod omnis casus possibilis, in quo datur una albedo, sit casus, in quo detur illa similitudo, quandoquidem potest dari albedo in uno pariete, v.g. quin detur in altero, & tunc non erunt similes albedine, ut patet. Ergo illa similitudo non consistit plenè, adæquatè, ac totaliter in sola albedine unius parietis. Ergo aliquid aliud importat, ut constitutivum. Cumque hoc aliud non possit esse, nisi albedo alterius parietis, palam fit hanc similitudinem importare duas albedines, unam in uno, & alteram in altero. Ob eandem rationem potes amare alium ob dotes bonas naturales, aut supernaturales, quas in eo deprehendis, quin ille alius simili amore redamet te. Et consequenter potes esse amicus illius, quin ille sit amicus tuus. Et consequenter potest dari amicitia partialis, absque amicitia adæquata, mutua, & simpliciter tali: quia actus tuæ voluntatis non est alterius. Ut autem hic discursus prosit multiplicando uniones materiæ, & formæ, v.g. debet sic instrui. Si *materiam, & formam esse unitas* staret plenè adæquatè, ac totaliter in ea unica unione, omnis casus possibilis, in quo daretur ea unio, foret casus in quo materia, & forma essent unitæ. Sed hoc est falsum. Ergo. Sic instructo discursu, nego minorem: quia non produces casum, in quo detur prædicta unica unio materiæ cum forma, aut formæ cum materia, & in quo non sint physicè unitæ.

Hurtado disp. 5. phyfic. n. 123.

§. III.

195. HAbes demum aliqualem definitionem, descriptivam saltem, unionis substantialis compositionis (exactam autem explicationem, nec S. Cyrillus invenit agens de unione hypostatica, quam *arcanam, ineffabilemque copulationem* vocat. Et alibi; *nulli penitus notam*: & hoc sanè non solum ratione materiæ; sed etiam ratione quidditatis unionis substantialis compositionis, quæ utique sub sensum non cadit) Igitur prædicta unio est. *Nexus inhæsivus*, seu *ligamen*, seu *vinculum obsolutum, actuale, formale, & immediatum* (totum hoc est prædicatum genericum, huic unioni conveniens cum aliis unionibus physicis: & simul est differentia ab aliis, quæ sunt unio illativa, & radicalis, quatenus connectuntur cum unione, sed non sunt unio formalis, & immediata) *unius cum alio per se formaliter, atque ex sua habens essentia, quod totum saltem unum ex illis sit in eodem penitus loco, in quo est alterum*. Ex hac definitione mox probanda num. 198. Nascitur 1. quod quando aliunde extremum unum, vel ambo sunt capacia perficiantur, aut inficiantur ex vi unionis physicæ: ut reciprocè perficiunt, & perficiuntur simpliciter, licet æquivocè, materia, & forma, quippe quæ ambæ sunt entitates incompletæ: atque ut perficitur Humanitas Domini ex vi unionis cum Verbo: secus hoc: quia illa, secus hoc, est capax accipiendi in tempore perfectionem. Nascitur 2. quod unio distinguatur à mera, & præcisa compenetratione, ut dicebam n. 186. tum quia unio non est *totum unum esse in loco alterius*; sed res, aut modus inducens hoc ex suamet essentia, & quid intimè connexum cum hoc; connexio autem non semper est identitas. Tum quia compenetratio stat formaliter in gemina præsentia in eodem loco reali, vel imaginario, unâ rei A, alterâ rei B, quarum unicuique potest esse extrinseca (ratione saltem distinctionis realis) illa altera præsentia. Unio autem physica compositionis ex sua essentia habet, quod actu absolutè extrema unita sint *in aliquo* eodem penitus loco reali, vel imaginario, ita ut coeant illæ duæ præsentiæ (aliàs posset vere esse homo ille cujus materia existeret Romæ tantum, cujus anima existeret tantum Mexici, & cujus unio existeret præcisè Madriti) quod si fingas duas res esse in eodem loco per unicam eandem præsentiam, adhuc non sufficit, ut sint physicè unita unione compositionis entis naturalis, aut suppositi de qua sola nunc: quia hæc unio non est, *illa extrema esse in eodem loco*, sed quid intimè connexum cum hoc, & inhærens alterutri extremo, qua inhærentia differt à decreto divino, & quovis alio connexo essentialiter ob alios titulos cum ea concurrentia in eodem loco. Nascitur 3. quod unio nostræ animæ cum corpore non sit simplex entitas; sed composita ex multis uniuhculis, ut supra dixi, quia abscisso uno membro, adhuc restare potest unio animæ cum corpore reliquo, & anima jam

Epist. ad Nestorium. Lib. quid est Christus c. 7.

jam non est in loco, in quo abscissum brachium, v. g. & similiter unio hypostatica: nam si humanitati Sacrosanctæ Christi abscissum fuisset brachium, adhuc restaret unio verbi cum reliquo corpore, & hæc eadem non foret unio ejusdem Verbi cum brachio illo; sed alia existens in loco, in quo esset brachium.

196. Nascitur 4. quod hæc unio hypostatica verè agnoscatur esse. 1. unio *physica*. Est namque vinculum physicè inhærens Humanitati (Verbum enim est incapax recipiendi in se quidquam creatum) absolutum, actuale, formale, & immediatum, ex suamet habens essentiâ non quidem, quod Humanitas sit in *toto*, *& omni* loco, in quo est Verbum: non item utcunque quod omnes divinæ personæ sint in loco, in quo est Humanitas (nam hæc connexio est communis aliis creaturis) sed specialiter quod totum Verbum, cujus, & non aliûs est unio, sit in toto loco, in quo est Humanitas. Et quamquam hæc etiam ob intimam connexionem cum necessariis perfectionibus Verbi, ex sua quoque essentia habeat, quod totum Verbum sit in toto loco, in quo est ipsa; attamen cum non sit vinculum, seu nexus *sibi inhærens physicè*, & insuper non habeat hanc connexionem cum Verbo specialiter, sed communiter cum tribus divinis Personis, ideò non habebis illam esse unionem sui ad Verbum: & rursus quamvis Humanitas intrinsecè mutetur per hanc unionem ad Verbum; non tamen Verbum; quia ut dixi supra num. 88. hoc esse intrinsecè unitum Humanitati constituitur essentialiter per ipsam unionem, ac Humanitatem, ergo his existentibus Verbum erit intrinsecè unitum, & his non existentibus, non erit intrinsecè unitum. At sine ulla mutatione Verbi, existunt illa in tempore, & non extiterunt ab æterno. Ergo sine ulla sui mutatione transivit Verbum à non unito ad unitum. Tum etiam nascitur, quod agnoscatur dicta unio, ut quædam *specialitas*, qua Verbum specialius quàm in ulla alia creatura, in illa sit sacra Humanitate, & qua illam sibi fecit propriam, ut sæpè loquitur Cyrillus, ita ut abstrahentes à titulo immensitatis, ob quam Verbum totum debet esse in loco Humanitatis, deprehendamus in sola ea unione rationem aliam propter quam Verbum debet esse intimum ei Humanitati. Nempe id esse de conceptu unionis substantialis compositionis, quòd determinatum illud, cujus est unio, sit in toto omni, aut in toto aliquo loco, in quo est alterum. Atqui hypostatica unio cum Verbo per suammet essentiam habet esse unionem determinatè cum Verbo, & non cum alia divina Persona. Sicut hæc vox *Verbum* ex humana institutione habet significare potius, ac determinare secundam personam, quàm aliam. Et sicut hyeroglyphicus Columbæ ex divina institutione habuit significare potius tertiam divinam Personam, quàm aliam. Ergo, unio est titulus specialis ob quem Verbum sit in Humanitate, & ob quem illam sibi fecerit propriam. Explicatur. Anima Sancta dicitur specialiter Templum, Domus, habitaculumque Spiritus Sancti; quia licet hic ob suam immensitatem repleat orbem terrarum; & ubilibet sit, tam in Sanctis, quam in sceleratis. Item licet ob divinam illam promissionem. *Ad eum veniemus, & man-*

S. Cyrillus in ep ist. ad Nestorium, & in anathematismis.

Ioan. 23.

mansionem apud eum faciemus, Pater etiam & Filius specialiter sint in anima Sancta; verumtamen ea est natura, energia, & vis gratiæ sanctificantis, ut etiam præscindendo ab immensitate divina communi tribus divinis Personis, in ea deprehendatur titulus, ut Spiritus Sanctus inhabitet puram illam immunem ab omni lethali animam, & insuper excelsa illa, & superna qualitate nobilitatam ob specialem connexionem, seu ob specialem connexionis titulum Gratiæ sanctificantis cum Spiritu Sancto.

197. Nascitur 5. ratio, ob quam homo, & reliqua animalia sunt mortalia, & moriuntur. Dicta enim unio, nec non cæteræ formæ, atque modi, sicut ad primam suam productionem prærequirunt certas quasdam dispositiones, ac temperamentum in subjecto, ita illis indigent ad sui conservationem, & sicut deficiente humido, succoso, & pingui lucernæ, cessat naturaliter flamma, ita cessante tali determinata organizatione, aut tempерie, maxime in cerebro, aut corde, naturaliter cessat ea unio animæ cum corpore. Hac autem unione cessante moritur animal, quia cessat etiam anima si fuerit materialis, quippe quæ non potest naturaliter durare sine unione sui cum corpore. Vel si spiritualis fuerit, separatur à corpore. Et hoc est hominem mori. Et quanquam Deus conservaret in illo eodem loco corporis animam cum illo intimè penetratam, ob illius Purgatorium, aliosve fines suæ Providentiæ, adhuc homo esset mortuus, & corpus illud esset cadaver, quia vita non consistit in eo, quod anima vivens sit penetrata cum corpore; sed in eo, quod sit physicè unita cum corpore; non autem omnis penetratio est unio, ut constat. Nascitur 6. quod unio continuativa, & coordinativa membrorum non sit prædicta unio animæ cum corpore. Tum quia homine moriente, & consequenter unione hac deficiente, adhuc perseverare potest eadem organizatio corporis, unioque continuativa membrorum. Tum quia unione hac continuativa deficiente magna ex parte ob mutilationem membrorum multorum potest Homo perseverare adhuc vivus, & consequenter perseverare potest unio animæ cum corpore. Nascitur demum; quod, si unio dicta sit entitas quædam distincta ab extremis, in primis est entitas *substantialis*, & consequenter distincta adæquatè à temperie, organizatione, cæterisque dispositionibus entitativè accidentalibus. Est namque imbibita intra essentiam physicam compositi, & consequenter non distincta adæquatè à supposito juxta doctrinam datam disp. 4. logicæ majoris cap. de substantia. Deinde est modus: quia juxta sæpè insinuata, omne actuale, absolutum, formale, ac immediatum exercitium subeundi denominationem, ex eis quæ non identificantur ex genere suo cum subjecto denominato, est modus: quia omni, & soli modo convenit hæc explicatio. At unio physica corporis, v. g. & animæ est ejusmodi exercitium; quoniam corpus, & anima possunt sine contradictione existere unita physicè, & possunt existere non unita physicè. Unde necesse est assignare aliquod actuale, absolutum, & formale, exercitium determinans hanc indifferentiam, quod exercitium est ipsa formalis, & immediata

unio:

unio. Ergo. Praeterea non tollit, quod materia, & forma *immediatè* uniantur, aut quod illa *immediatè* actuetur per hanc, aut quod haec *immediatè* informet illam. 1. quia hae immediationes non excludunt exercitium uniendi, actuandi, & informandi sicut quòd causa sit immediata non excludit exercitium causandi. 2. quia non *mediat* simpliciter unio quamvis sit distincta, *mediare* namque est, esse post unum, & ante alterum: quod non verificatur de unione hac. Ergo neganda, vel cautè audienda est illa vox *mediat* unio inter materiam, & formam. His deductis corollariis ex descriptione unionis, data num. 195.

198. Restat jam probare illam legitimam esse. Inprimis dari in rerum natura ejusmodi unionem, eamque non esse figmentum aliquod, seu phantasma, videtur perspicuum. Verè namque, ac realiter uniuntur physicè corpus, & anima, ut constat ex nota diversitate inter hominem vivum, & cadaver. Humanitas Christi, & Personalitas Verbi, ut constat ex anathematismis S. Cyrilli contra Nestorium conceptis in Synodo Alexandrina, publicatis, atque definitis in Oecumenica Ephesina, semelque, atque iterum defensis ab eodem Cyrillo contra Theodoretum, & Episcopos Orientales, ergo necesse est fateri aliquid verum, & reale, sive absolutum, sive modale, sive hujus, sive illius conditionis, quo actu, absolutè, formaliter, immediatè copulentur, & uniantur corpus, & anima, Humanitas, & Verbum. Sed hoc aliquid est, quod vocamus unionem physicam compositionis, sive entis naturalis, ut est inter corpus, & animam: sive suppositi, & Personae, ut est inter Humanitatem Domini, & Personalitatem Verbi. Ergo. Quapropter sicut ex eo, quod experiamur una subjecta calida, alia frigida, una dulcia, alia amara &c. rationabiliter philosophamur, non esse figmentum, sed quid physicum verum, & reale, id quod vocatur *calor*, id quod vocatur *frigus*, in quocumque illud consistat, quia haec est alia difficultas, & non decet offundere caliginem miscendo unas difficultates cum aliis. Et illud quod dicitur *calor*, esse rem quandam, quae ex suâ naturâ habet, reddere per se immediatè calidum subjectum, & sic de aliis respectivè. Ita cum experiamur una corpora habere animam, seu unita esse animae; alia non: una habere formam arboris, alia non. &c. rationabiliter dicendum est, dari quandam realitatem, sive hujus, sive illius conditionis, sive consistat in hoc, sive in illo (quia haec est res alia) cujus tota essentia, & natura est, nectere unireque intimè unum corpus cum forma vivente, & cum tali determinata, cujus determinatae est unio. Et aliam quae similiter ex sua natura habet unire corpus cum forma ligni, v. g. & sic de aliis.

199. Deinceps. Posito quod unio haec distinguatur adaequatè ab extremis, de quo mox, explicatio illa competit omni, & soli unioni compositionis. *Omni*, quia nulla apparet unio physica compositionis, quae non sit actuale, absolutum, formale, & immediatum exercitium in alterutro extremo receptum, quo extrema reciprocè copulantur physicè. Et quanquam Deus produceret per creationem unionem aliquam materiae, & formae, aut naturae cum Personalitate divina: hoc

non.

non tolleret, quod unio illa suapte natura esset inhæsiva alterutri extremo. Verba namque in definitionibus non significant actum, sed potentiam, quia quando homo definitur per animal rationale, non significat quod actu sentiat, ac ratiocinetur; sed quod ex sua essentia utriusque est capax. Quamobrem data definitio infert impossibilem esse unionem compositionis physicæ substantialis, quæ ex sua natura habeat produci per creationem; ast non infert impossibilem esse, quæ divinitus creetur. *Soli*, quia licet multa distincta realiter ab unione possint connecti metaphysicè cum eo, quod extrema aliqua invicem uniantur, puta decretum efficax divinum de eo, quod anima uniatur corpori; ast nil detegitur distinctum ab unione, quod sit actuale, absolutum, formale, & immediatum exercitium, quo extrema invicem copulentur. Sic multa distincta à calefactione possunt connecti cum eo, quod subjectum calefiat; sed nihil ab illa distinctum, est actuale absolutum, formale, & immediatum exercitium calefaciendi. Ergo illa explicatio unionis est sufficiens. Et hinc habes rationem, cur, licet unio corporis, & animæ Petri possit divinitus uniri per unionem reflexam Paulo, non foret unio corporis, & animæ illius, quia de ratione unionis est, esse modum, seu actuale absolutum immediatumque exercitium uniendi extrema, quorum est unio. Ergo non potest esse unio illorum extremorum, quorum semel non est unitivus modus. At unio Petri non est unitivus modus extremorum Pauli, quandoquidem naturaliter existit, quin Paulus existat,& solũ supernaturaliter potest uniri extremis illius. Ergo.

§. IV.

200. HIs præmissis, inter quatuor quas subjungam quæstiones, celeberrima ob doctrinam Connotatorum toties intrusam, & extrusam, est. *An præfata unio physica compositionis, aut entis naturalis, aut suppositi, vel Personæ divinæ, qualis est unio hypostatica, & quævis alia similis, quæ eadem Christi Domini Humanitas, & tua, & mea, & quæcumque alia poterat uniri hypostaticè cum Personalitate Patris, vel Spiritus Sancti, distinguatur realiter absolutè, ac simpliciter adæquatè ab extremis quæ unit?* Ubi tres æquivocationes cave. Prima est: illis terminis *realiter absolutè* non significatur, unionem esse entitatem absolutam contrapositam modali, in quo sensu respondet negativè, & merito huic quæstioni Hurtado; sed solam distinctionem physicam, verè, ac simpliciter talem, & consequenter absolutam absolutione contraposita modalitati. Secunda, non est quæstio de aliis unionibus; sed de solâ eâ: quoniam unio, qua modus intrinsecus unitur rei, v. g. qua creatio unitur termino per ipsam creato, qua passio unitur passo, qua præsentia unitur rei præsenti, qua unio ipsa compositionis physicè unitur suis extremis, qua actiones physicè immanentes uniuntur suis principiis viventibus per ipsas, non distinguitur à modo illo intrinseco,

P. Hurtado disp. 5. phys. sec. n. 4.

ſeco: Omnis quippe modus intrinſecus per ſe ſolum immediatè unitur rei, cujus eſt modus intrinſecus. Tertia. Aliud eſt: An unio hæc diſtinguatur ab extremis. Aliud: In quonam phyſicè conſiſtat, poſito quod diſtinguatur ab extremis. Non diſputatur hoc, ſed illud. Et aliqui inter diſputandum illud, deflectunt ad hoc, ut excitato fumo veritas non videatur. Sit concluſio. Præfata unio diſtinguitur realiter ſimpliciter à præfatis extremis. Probatur communiter, & verè efficaciter contra multitudinem ſolutionum de unione corporis, & animæ rationalis, ac indirectè etiam de unione aliarum formarum ſubſtantialium, quæ divinitùs poſſunt etiam conſervari ſeparatæ ab omni materia, ſicut conſervatur quantitas, gravitas, cæteraque materialia accidentia in Euchariſtia, quæ accidentia non minus ſunt materialia, dependentiaque ab unione cum materia, quam formæ ſubſtantiales materiales.

201. Hoc concretum, ſeu hic terminus complexus, Materiam, & formam eſſe *ſimul*, non quidem ſimultate locali, aut temporali, quia has non diſputo nunc; ſed ſimultate unionis phyſicę ſubſtantialis. Hoc eſt. *Eſſe phyſicè ſubſtantialiter unitas actu*; ſeu eſſe unitas quoad denominationem, quoad obliquum, quoad explicitum, quoad virtualitatem (horum, & ſimilium caterva terminorum ſolet his quæſtionibus ſe ſe ingerere) Hoc, inquam: vel identificatur adæquatè, plenè, ac totaliter cum ſolis materiâ, formâ, & utriuſque durationibus. Vel non. Si primum. Omnis caſus poſſibilis, in quo dentur materia, & forma cum ſuis durationibus, eſt caſus in quo erunt ſimul ſimultate unionis, & actu phyſicè unitæ, quoad denominationem, quoad explicitum &c. Repugnat quippe exiſtere omnia penitus conſtitutiva phyſica, *ut quod*, atque, *ut quo* rei, nullo prorſus dempto, quin exiſtat res illa, ſive denominatio. At falſum eſt, omnem caſum poſſibilem, in quo exiſtunt materia, & forma, cum ſuis durationibus, eſſe caſum in quo ſint actu phyſicè unita; quandoquidem modo exiſtunt materia, & forma D. Petri; & tamen non ſunt actu phyſicè unita, quia non eſt phyſicè actu vivens S. Petrus. Ergo materiam, & formam eſſe actu phyſicè unitas, non identificatur adæquatè, plenè, ac totaliter cum ſolis materia, & forma. Dices identificari cum illis, *ut connotantibus* unionem. Sed eſt eadem difficultas. Materia, & forma, ut *connotantes* unionem, ſeu, connotatio unionis (quæ connotatio profectò non debet eſſe Platonica idæa, ſed quid verum, & reale) quid eſt ex parte rerum? quæ realitas latet ſub iſtis verbis? Identificaturne adæquatè, plenè, ac totaliter cum ſolis entitatibus materiæ, & formæ; vel non. Si primum, ergo omnis caſus, in quo dentur entitates phyſicę, ac reales materiæ, ac formæ, eſt caſus in quo dabuntur, ut *connotantes* unionem, quia eſt impoſſibile, ut detur id in quo ſtat adæquatè plenè, ac totaliter aliquid, quin detur aliud aliquid. Ergo ſi ex alia parte *materiam, & formam eſſe actu phyſicè unitas* identificatur adæquatè cum ſolis entitatibus materiæ, ac formæ, ut connotantibus unionem, omnis caſus in quo, dentur illæ entitates, erit caſus in quo erunt actu phyſicè unitæ.

Y Si

Si secundum coincidit cum secundo membro primi dilemmatis. Ergo ista distinctionum agglomeratio videtur res parum decora.

202. Quamobrem si eligas illud secundum membrum primi dilemmatis, rogo iterum. Si hoc concretum, seu terminus complexus, *materiam, & formam esse actu physicè unitas* non identificatur adæquatè cum solis materia, & forma: vel est quia identificatur inadæquate cum aliquo alio, sive positivo, sive negativo, sive reali, sive modali, sive hujus, sive illius conditionis; quod modo non curo. Vel quia adæquatè distinguitur à materia, & forma. Hoc secundum nequit dici, quia perspicuum videtur, materiam, & formam esse actu physicè unitas, sumptum non in abstracto pro sola unione, sed in concreto, intime, ac essentialiter imbibere materiam, & formam, & consequenter non distingui adæquatè ab illis. Ergo dicendum est illud primum. Sed illud est quod voco unionem, ergo hæc est aliquid, absolutum, sive modale, sive hujus, sive illius conditionis, distinctum à solis materiâ, & formâ. Respondebis negando illam consequentiam, quam semel, & iterum protuli, scilicet. *Ergo omnis casus possibilis, in quo &c.* Nimirum, inquies, quia non in omni casu eo, datur connotatum, datur conditio, datur requisitum, ut materia, & forma sint actu physicè unitæ; & repugnat esse rem quando deficit connotatum, conditio, & requisitum ad illam. Hoc est verum, sed repugnat sententię contrariæ. Eatenus enim defectu connotati, conditionis, requisit, termini connexionis &c. trahunt secum defectum complexi alicujus, sive denominationis physicę in creatis, quatenus trahunt secum defectum alicujus intimi, & essentialis constituivi complexi illius. Est namque prorsus impossibile, quod deficiat complexum in creatis, quando nullum penitus deficit constitutivum, *quod*, aut *quo* illius, quinimò omnia ea, nullo dempto, existunt. Unde arguo. Omnis casus, in quo existunt cuncta constitutiva, nullo penitus excepto, alicujus physicę denominationis creatæ, est casus in quo existit plenè, ac totaliter ea denominatio, & consequenter est casus, in quo nullum deficit connotatum essentiale, aut requisitum illius: si enim aliquod horum deficeret, eo ipso infallibiliter deficeret aliquod constitutivum, aut *quod*, aut *quo* illius denominationis. At omnis casus in quo existunt materia, & forma, est casus in quo existunt cuncta constitutiva nullo penitus excepto hujus physicę denominationis. *Materiam, & formam esse actu physicè unitas*, si hæc denominatio identificatur adæquatè, plenè, ac totaliter cum solis entitatibus materiæ, ac formæ, quoniam in hypothesi hac cuncta constitutiva essentialia illius denominationis sunt solæ *materia, & forma*, quia si esset aliud quippiam, jam ea denominatio non identificatur adæquatè cum *solis* materia, & forma, sed cum his, & illo alio. Ergo omnis casus, in quo existunt materia, & forma, est casus, in quo datur, & verificatur *materiam, & formam esse actu physicè unitas*. Si hæc denominatio identificatur adæquatè cum solis materia, & forma. Cumque hoc sit falsum, conficitur, hanc denominationem non identificari adæquatè cum solis entitatibus materiæ, & formæ, aut cum unione identifica-

ficata cum illis. En rationem, ob quam licet unio non eget unione distincta reflexa, qua ipsa uniatur extremis, siquidem est actuale exercitium uniendi, nec divinitùs potens existere quin uniatur; materia tamen, & forma indigent unione distincta, quia existere possunt quin uniantur.

203. Confirmatur. Quando deficit istud connotatum (quod ponamus esse simultaneam existentiam materiæ, & formæ in eodem loco) Vel perseverant omnia penitus constitutiva, ut *quod*, ut *quo* hujus complexæ veritatis: *materiam, & formam esse actu physicè unitas*. Vel non. Si primum: ergo quando deficit ista simultanea existentia perseverat adhuc veritas hæc complexa (quod impossibile tibi imputes, ut potè deglutienti perseverare omnia penitus constitutiva essentialia veritatis illius, quando deficit connotatum essentiale ejusdem) nam quoties perseverant omnia penitus constitutiva alicujus rei compositæ, *quod*, & *quo*: *qua*, & *quibus*, cum reliquis, necessarium est quod perseveret illa res. Ergo quamvis modò deficiat ista simultanea existentia; nihilo tamen minus modò sunt actu physicè unitæ materia, & forma D. Petri, & consequenter modò est vivus hic homo. Si secundum. Ergo quando deficit istud connotatum, sive ista simultanea existentia, non deficit connotatum præcisè, sed aliquod insuper intimum, & essentiale constitutivum illius denominationis, sive sit constitutivum *quod*, sive, *quo*. At non deficiunt materia, & forma. Ergo ultra has duas oportet fateri aliud quid, sive absolutum, sive modale, quod sit constitutivum illius denominationis, sive sit constitutivum *quod*, sive, *quo*. Hoc aliud est, quod vocamus unionem. Ergo hæc est distincta à materia, & forma. Et hoc unicum intendo modo. 2. Cedo complexum, quod malueris constitutum essentialiter per constitutiva, quæ severissima præscribantur ratione. Et usu istorum effugiorum, quibus scatet philosophia connotatorum, negabit impunè exoticus quilibet talia constitutiva. V.g. anima non est merum connotatum, sed intimum, & essentiale constitutivum hominis, sicut etiam materia. Quo argumento Philosophico impugnabis exoticum hominem ajentem: totam essentiam physicam hominis stare plenè, adæquatè, in sola anima: anima, inquam, *ut connotante* corpus, ita ut hoc sit merum connotatum essentialiter tamen requisitum: Unde deficiente corpore, seu unione cum illo, deficit quidem homo, sed propter defectum connotati, non tamen propter defectum constitutivi essentialis hominis. Produc contra hunc argumenta, quæ volueris probandi ergò, corpus non esse merum connotatum, sed intrinsecum constitutivum intimè imbibitum intra essentiam physicam hominis: & ille utens istâ philosophiâ connotatorum, proferet successivè totam istam suppellectilem terminorum *secundum implicitum*, *secundum explicitum*: *quoad entitatem*, *quoad denominationem*: *quoad virtualitatem*: *de formali*, *de consequenti*: *de connotato*, *de constitutivo &c.* & insuper adducet paritatem actuum liberorum Dei, ad quam etiam confugiunt DD. contrarii, quasi liceat ponere passim in creatis, sine convincente ratione, sine speciali ullo fructu, ineffabile illud Mysterium.

rium. Et sic nil concludetur contra pervicacem illum. Idem dico de alio, qui ponat totam essentiam in unione, ut connotante corpus, & animam. Non ergo videtur vera ista philosophia, qua absque disparitate congrua, probari potest totam essentiam physicam hominis consistere adæquatè in sola anima, v. g. connotante corpus: aut in solo corpore connotante animam. Igitur unio corporis, & animæ rationalis, vel comparatur cum homine, vel cum anima, vel cum materia. Si cum homine, non est connotatum, sed intimum constitutivum, sive ut *quod*, sive ut *quo*. Si cum anima, non est constitutivum, sed connotatum, quia illa anima intimè connectitur physicè cum ea unione. Si cum materia neque est constitutivum, nec connotatum, quia materia nisi sit ultimò disposita, indifferens omninò est ad illam unionem.

204. Hinc 1. Refellitur solemnis quædam distinctio familiaris eis Authoribus. Nempe deficiente unione distincta, deficit homo formaliter, negant. Deficit illativè, seu de consequenti, quatenus deficit connotatum requisitum, ut materia, & forma sint actu physicè unitæ, concedunt. Refellitur inquam. Nam quoties deficit constitutivum essentiale hujus complexi. *Materiam, & formam esse actu physicè unitas*. deficit formaliter hoc complexum. Sed quoties deficit illativè hoc complexum, idest, quoties deficit aliquod essentialiter requisitum ad illud, deficit aliquod constitutivum essentiale illius: quoniam redit principium datum. Nempe, si omnia penitus existerent, existeret quoque illud complexum, & eatenus præcisè defectus connotati arguit defectum illius complexi, quatenus arguit defectum alicujus intimi constitutivi illius. Ergo quoties concedatur complexum deficere illativè, seu de consequenti, debet concedi illud deficere formaliter. Totus cardo nostræ doctrinæ stat in his propositionibus; quoties existunt omnia penitus constitutiva nullo dempto alicujus complexi creati, existit hoc. Impossibile est quod deficiat complexum creatum, quando nullum penitus constitutivum illius deficit. Eatenus præcisè defectus connotati, sive requisiti, sive conditionis, sive termini, infert defectum constituti, quatenus infert defectum alicujus constitutivi, quod si omnia salva integraque relinquat; salvum integrumque relinquet constitutum. Hinc 2. Argumentis his solum intendo, quod pollicitus sum num. 200. nimirum admittendam esse unionem, quæ sit distincta verè, ac simpliciter à solis entitatibus materiæ, ac formæ; præscindendo tamen ab alio, in quo consistat ea unio, sive in decreto divino, sive in simultanea præsentia ambarum, sive in quovis alio, de quo postea. Hinc 3. Habetur explicatio paritatum, quibus uti solent Authores contrarii. Prima est: Deum odisse oppositionem peccati cum lege: unde si ea oppositio constituitur intrinsecè per legem, & non merè connotat illam, sequetur Deum odisse suam legem. Similiter Deum amare dissimilitudinem hominis Sancti respectu peccatoris. Unde si hæc dissimilitudo, non purè connotat peccatum; sed per illud intrinsecè constituitur, sequetur Deum amare peccatum. Negantur ambæ sequelæ, sicut negantur super justificatione impii, quam certè Deus amat, quin amet peccatum præ-

præ-

præteritum per quam illa intrinsecè constituitur, tanquam per terminum *à quo* transfertur homo, sicut mutatio entis naturalis constituitur per privationem formæ. Igitur. Nil compossibile cum eo, quod tale, aut tale prædicatum repugnet constitutivo, est antecedens legitimum ad probandum illud prædicatum convenire constitutivo. At prædicatum illud convenire constituto est compossibile cum eo, quod repugnet esse rationalem, esse capacem amandi, videndique Deum, & similia, quæ conveniunt homini, qui constituitur, & quidem in recto per materiam. Similiter animæ repugnat esse corpoream, esse corruptibilem, quæ tamen verificantur de homine constituto in recto per animam. Ergo. Et ratio est; quoties duo distinguuntur realiter saltem inadæquatè, non quidquid convenit uni debet eo ipso convenire alteri. At constitutum, & constitutivum distinguuntur realiter inadæquatè. Ergo ex eo, quod Deus oderit unum ex istis, & amet alterum, non sequitur odisse omnia constitutiva illius, aut amare omnia alterius.

205. Secunda est de actibus liberis Dei juxta sententiam docentem illos esse adæquatè intrinsecos Deo; quoniam modo non habet Deus decretum efficax, aut scientiam visionis mundi alius; & tamen illa duo non deficiunt quoad entitatem, quoad implicitum, quoad formalitatem, nam totum hoc est quid adæquatè divinum; sed solum quoad denominationem, quoad explicitum, quoad virtualitatem, quin deficiat ullum constitutivum hujus denominationis, sed solum connotatum, ac conditio necessaria, ut actus illi denominent Deum decernentem, atque scientem. Ergo similiter in casu præsenti, & aliis similibus. Parcens disparitati Theologicæ, quia longissima est, & difficillima, cum sit unum ex arcanis mysteriis concordia libertatis actuum divinorum cum eorundem identitate cum Deo, in qno nil est, aut esse potest, quod non sit Deus. Respondeo: non videtur rationi consentaneum adducere mysterium æquè, aut forsan magis difficile quàm SS. Trinitatis ad explicandam unionem physicam materiæ, & formæ culicis unius, v. g., quia esset rem naturalem per omnium supernaturalium obscurissimam explicare, & non quoad meras nostras præcisiones, ut ego philosophabar disp. 2. logicæ à num. 94. sed quoad objectivam ipsam realitatem (qui est præposterus ordo) & esset recurrere ad rem, quam captivantes intellectum in obsequium fidei credimus, ad suadendum idem, ubi nec fides docet, nec intellectum captivare tenemur. Profectò hæc est sufficienter sensata ratio ad declinandum ab istis connotatis: nimirum illa esse tam difficilia, quàm Sacramentum absconditum concordiæ libertatis divinorum actuum cum eorum identitate cum Deo. At potuisse non esse decretum, aut scientiam quæ modò sunt libera in Deo, est mysterium æquè, ac forsan magis difficile, quam Sanctissimæ Trinitatis, ut constat ex diversis viis, quas hactenus tentarunt Theologi, & hactenus non invenerunt ad explicandum commodè hoc mysterium. Ergo non videtur rationabile intrudere physicè, ac realiter his rebus phylosophicis realitatem, & difficultatem totam istius mysterii. Imò hinc reassumo argumentum contra istam opinionem. Notis-

tissima est vox omnium Theologorum, quando aggrediuntur explicationem actuum liberorum Dei, rem eam esse supra captum humanum: opus esse quod intellectus genua flectat, verticem inclinet adorans id, quod non capit, videlicet; quod potuerit Deus non habuisse decretum de conditione hujus mundi, de prædestinatione S. Petri, de vocatione S. Pauli, cum tamen hæc decreta sint ipse Deus, in quo nil est distinctum à sua substantia. At pueriles forent exclamationes illæ, si tertio quoque passu in constitutione physica cujuslibet minimæ entitatis contigeret idem, videlicet quod res verè, ac simpliciter deficiat tametsi nullum penitus constitutivum ipsius deficiat, sed purè, ac præcisè, quia deficit aliquod connotatum defectu relinquente sarta tectaque omnia penitus constitutiva illius rei. Ergo dicendum, quod hoc non contingit in creatis. Dixi *intrudere his rebus realitatem, ac difficultatem totius mysterii*: quoniam intrudere apparentiam solam hoc est, dicere actum aliquem intellectus ita proponere objectum aliquod creatum, ut *ex vi præcisè talis actus*, neque possimus dicere repugnare, neque possimus dicere non repugnare similem rem in creatis non videtur incongruum (& hoc solum est, quod dixi in logica majore inter disputandum universale in actuali prædicatione) stat namque, rem nec esse, nec posse esse, & utrumvis esse nobis exploratum ob alia principia: & tamen, quod *ex vi præcisè talis, aut talis cognitionis*, neque possimus dicere *non esse*. Evidens quippe est nobis, humanam naturam esse realiter multiplicem; & nihilominus ex vi præcisè hujus expressionis *Homo*, atque hac solum attenta, nequimus assequi, sit nec ne realiter multiplex ea natura, quæ propterea ex vi hujus cognitionis est una negativè, & consequenter universalis.

§. V.

206. IN quonam igitur stat physicè ex parte rerum hæc unio physica substantialis, quam huc usque duntaxat dixi distinctam ab extremis? Respondeo illam non stare præcisè in eo, quod extrema sint simul in eodem tempore, atque loco, ut explicui n. 191. Nec in eo, quod materia habeat omnes penitus dispositiones ad formam habendam; tum quia omnis prævia dispositio ad aliquid distinguitur ab illo. Ergo cumulus dispositionum ad habendum formam distinguitur ab *habere formam*, sed habere formam est unio cum forma, quia non alio modo materia *habet* formam, nisi per unionem. Ergo cumulus ille dispositionum distinguitur ab ea unione. Ergo hoc non consistit in illo; tum quia nil potens existere absque unione est illud, quo stat physicè adæquatè unio. At cumulus earum dispositionum potest existere absque unione, imò absque forma ipsa: sicut cumulus omnium dispositionum ex parte causæ secundæ ad comburendum potest existere, absque combustione. Nempe quia tam illæ, quàm hæ conne-
ctum-

ctuntur duntaxat physicè cum forma, & unione, ac combustione: & potest Deus infringere connnexionem purè physicam. Ergo. Nec 3. in decreto divino de his omnibus, aut in complexo, ex hoc decreto, & illis omnibus. Ob eandem rationem. Et quia sicut hæc carta non constituitur formaliter immediatè alba per decretum divinum de eo, quod habeat albedinem, aut per dispositiones ad albedinem, sed per ipsam albedinem descendentem ex illo decreto, aut dispositionibus. Ita materia, & forma non constituuntur formaliter immediatè *unita*, nisi per unionem, cum qua connectuntur illæ dispositiones, atque decretum. Rursus neque consistit in dependentia, quæ sit inhæsio, receptio passiovè formę respectu materiæ (dependentiam quæ sit unio non nego) tum quia rationalis anima physicè unitur materiæ unione compositionis entis naturalis. Item Humanitas Christi D. & Personalitas Verbi uniuntur physicè unione compositionis personæ. Et tamen materia, & forma rationalis, Verbum, & Humanitas ita se habent, ut neutrum sit subjectum inhæsionis, receptionis, aut passionis respectu alterius, ergo aliquæ saltem uniones id generis non consistunt in ea dependentia, quæ sit inhæsio, eductio, receptio, aut passio; Tum quia nil entitativè substantiale consistit in eo, quod est entitativè accidentale. At omnis unio physica compositionis entis naturalis, aut personæ, est entitativè substantialis, ut pote intimè imbibita intra essentiam physicam suppositi. Omnis autem eductio, inhærentia, passio, receptioque, quę vocabula idem in præsenti significant, est entitativè accidentalis: quia hæc omnia vocabula significant *actionem* productivam rei per se essentialiter unitam aliis tanquam subjecto præsupposito. Ergo.

207. Neque consistit 4. in aggregato resultante ex omnibus dispositionibus, ut forma operetur in materia (nisi fortè inter illas annumeres unionem ipsam, quæ sanè dici potest necessaria dispositio, ut forma operetur in materia; sed hæc annumeratio plus justo frigida esset: nam esset negare unionem aliam distinctam, ultra cumulum, in quo jam imbibitur unio) v. g. quod materia habet talem, & non disparatam aliam organizationem, item talem, & non disparatam aliam temperiem qualitatum, & humorum, & rerum similium: & resultante etiam ex forma *in materia* (nisi etiam illo *in* intelligas unionem, quia ut nuper dixi, res esset ludicra) significante illo *in* solam intimam præsentiam, hoc est penetrationem formæ cum materia. Non inquam consistit unio in hoc aggregato. Primò, quia nil intimum, & essentiale homini consistit in isto aggregato: siquidem in eo imbibuntur multa entitativè accidentia, & multa negativa. V. g. talis, & talis distantia unarum partium, & indistantia aliarum: hoc est tales præsentiæ, ac ubicationes, & talium aliarum carentiæ. Figura namque corporis stat formaliter immediatè in talibus, & talibus unarum partium distantiis, talibusque, & talibus indistantiis. Rursus in isto aggregato imbibitur talis, & talis portio, & proportio humorum, & qualitatum, & carentia aliarum. At unio corporis, & animæ est constitutivum inti-

intimum, & essentiale homini per num. 201. Et quando hic moritur nil aliud deficit quod possit esse constitutivum illius. Ergo. 2. quia si non est alia unio, quam istud aggregatum, istud erit, quod est per se actu, immediatè, absolutè connexum cum extremis, ut exercitium actuale uniendi illa. Istud ergo aggregatum erit modus extremorum, non simplex, sed compositus: & in isto aggregato hebetabuntur argumenta, quæ cuduntur contra modos in genere: & lucrum quod habebitur tantum erit ponere in complexo ex multis rebus, unis positivis aliis negativis, unis substantialibus, aliis accidentalibus illud idem, seu modalitatem illam, quam nos ponimus in unica simplici entitate, quam dicimus *unionem*. 3. Nil compossibile cum eo, quod anima non sit unita materiæ est id, in quo consistit formaliter adæquatè unio animæ cum materia. At complexum ex istis dispositionibus, & ista intima præsentia, est compossibile cum eo, quod anima non sit unita materiæ, quia istud complexum præcisè, ut tale, faciet sanè, quod anima sit actus *assistens* sicut principium supernaturale, quod Deus sine unione penetraret cum anima, non verò quod sit actus *informans*. Ergo. Explicatur. Esto Angelum bonum, aut nequam, intimè penetrari cum Petro. Ideò ne uniretur physicè illi, aut informaret illum? Imò quoties Angeli assumunt corpora, & in eis operantur operationes, quatum sunt capacia, v. g. S. Raphael; intimè sunt eis præsentes cum dispositionibus ad eas operationes; & tamen non uniuntur illis physicè, nisi novas quasdam hipostaticas uniones, videlicet cum Angelis, comminiscamur. Rursus. Verbum divinum ratione suæ immensitatis est nobis intimè præsens, totum in nostris oculis, totum in aure, totum in corde, totum in cerebro. Præterea sunt in eis membris (quibus sane uniri est capax) dispositiones ad actus nostros humanos, quos Verbum per principium commune toti Trinitati potest elicere simul nobiscum. Ideòne Verbum est nobis unitum sicut Humanitati Christi Domini, aut nostræ operationes, sunt operationes Verbi? Imò omnipotentia est cuilibet nostrum intimè præsens, ac cum omnibus dispositionibus ad nostras operationes indivisibiliter nascentes etiam ab ipsa Omnipotentia; & tamen hæc assistit nobis, sed nobis non unitur, licet capax sit. Non sufficit ergo ista intima præsentia animæ, omnibus, & singulis partibus nostri corporis, ad hoc ut huic uniatur, ad hoc ut sit actus informativus, ad hoc ut possit elicere operationes humanas, sed solum valet, ut sit actus *assistens*, non autem, ut sit actus *informans*.

208. Quid ergo tandem est hæc unio compositionis entis naturalis, seu personæ? In quonam stat physicè à parte rei? Respondeo, quod jam dixi num. 198. Sicut est quædam entitas, quæ per suammet essentiam fungitur capacitate sentiendi, & vocatur *animalitas*. Et quædam entitas, quæ per suam itidem essentiam fungitur capacitate ratiocinandi, & vocatur *rationalitas*. Et quædam, quæ per suam essentiam habet informare, complete, vivificare corpus, constituereque cum illo ens naturale hujus potius, quam illius speciei, & vocatur *forma viventis*. Ita est quædam vera, realis, entitas, non figmentum, aut imaginatio

Plu-

Platonica: quæ entitas habet per ſuammet eſſentiam, ita nectere, ac copulare actu, abſolutè, immediatè, ac formaliter, ut ex utraque fiat illud quod Philoſophi vocant *ens naturale*, ſeu, *unum per ſe*, ob cujus ſolius entitatis defectum, immediatè, ac non per conſequentias, deficiat, ſeu moriatur illud ens naturale, quod alias erat vivens. Et hæc entitas eſt quam vocamus *unionem ſubſtantialem*; quod ſi ulterius ſciſciteris quid ſit copulare materiam &c.? Reſpondeo: Homo vulgò definitur animal rationale. Habeo duo, quæ percunčter; quid eſt animal? quid eſt rationale? Reſpondebis animal eſſe vivens ſenſibile: Et rationale eſſe principium diſcurſus? Jam habeo quatuor ſciſcitanda; quid eſt vivens? quid eſt ſenſibile? quid eſt principium? quid eſt diſcurſus? Ad quas ſi reſpondeas quæſtiones, habebo octo quæ percunčter: & cave ne reſpondeas, nam habebo ſexdecim, videlicet duo ſuper unaquaque definitione, quæ conſtare debet genere, ac differentia. Sicut ergo quæſita hæc ingeminata non ex ratione, ſed ex prurigine contradicendi, ac cavillandi orianda dices; ita illud: *quid eſt nectere? quid eſt copulare*, ita ut habeatur, v. g. ens naturale vivens. Cum pro hoc ſtatu non agnoſcamus intuitivè, nedum comprehenſive hujuſmodi res, nequimus dare definitiones, ſeu explicationes, quæ os oppilent, vel contumacis etiam intellectus. Hæc entitas, quæ dicitur unio habet illa prędicata, quæ perſtrinxi num. 197. Sed quia aliqui Authores invehuntur in illud: *Modus*. *Entitas modalis*: oportet rem examinare.

§. VI.

209. Altera igitur quæſtio eſt. *Sit, necne Modus unio, de qua hactenus*? Ægrè ferunt Doctores nonnulli modos omnes, ſive entitates modales ſparſas per totam Philoſophiam, ac Theologiam. Et conſequenter impræſentiarum adoriuntur unionem phyſicam materiæ, & formæ, quæ ſit utriuſque modus. Et ſicut Athomiſtæ indicunt bellum formis, & recurrunt ad ſolam diverſitatem combinationum athomorum: ita hi bellum indicunt unioni, & aliam non agnoſcunt, quam intimam præſentiam formæ in materia, habente eam accidentium, & diſpoſitionum combinationem, quæ neceſſaria eſt ad actiones proprias illius Entis naturalis. Ut autem Juniorum imaginatione potiantur contra modos, vocant illos, *entitatulas*, juvant quippe hujuſmodi phraſes, ut inexperta juventus abjectum formet conceptum, & parum honoratum adverſus modos. Sed immeritò. Tum quia ſcommate eodem ſugillare poterant quodcumque continuum phyſicum, imò machinam totam mundanam corpoream. quia utpote compacta ex punctis, lineis, & ſuperficiebus, compacta ex *entitatulis* dici poteſt. Non meminerunt hi veteris proverbii *Guttis conſtat Oceanus*. Tum quia modi verè, & ſimpliciter ſunt ens, ſunt verum, ſunt unum (non enim eſt ludibrium mentis, quod hæc carta ſit *nunc*: ſit in *hoc loco*: ſit *unita*)

 & fruun-

& fruuntur prædicatis transcendentalibus non minus quam Doctores isti à quibus insimulantur, & cum ipsis univocantur logicè sub conceptu *ens*. Neganda est igitur illa vox, seu castiganda intentio, quæ profertur, si significet modos, impropriè, ac quasi ex privilegio dumtaxat, esse entia vera, realia, & physica. Exprobrant deinde novitatem, ajentes entitates modales latuisse priscos omnes Philosophos. Contra 1. Si modi essent res prorsus inaudita in tota antiquitate non ita liberè scripsisset Eximius D. Suarez antiquitatis, ut par est, venerator. *Suppono in rebus creatis præter entitates earum quasi substantiales, vel radicales (ut ita dicam) inveniri quosdam modos reales, qui & sunt aliquid positivum, & afficiunt ipsas entitates, per se ipsos &c.* quod insuper probat à posteriori, & à priori. Neque uspiam contradicit Vasquez, quoad substantiam, sed quoad abusum, & indiscretam multitudinem, quam ego quoque reprobo. Contra 2. Vel loquimini de voce ipsa materiali *Modus*. Vel de realitate, hoc est, conceptu objectivo non chimærico significato per illam. Si primum: transeat, quod Aristoteles non usus fuerit voce illa græca, quæ respondet huic latinæ; ast si ratio ista urgeret, opus esset expungere fermè totum vocabularium Scholasticum. In quo libro Scripturæ, in quo Generali Concilio, apud quem ex SS. PP. Ecclesiæ invenies voces illas quibus referta est Theologia *materialiter, formaliter, ut quod, ut quo, specificativè, reduplicativè, à priori, à posteriori, à comitante*, & sexcentas alias? Ideone mutandum est idioma in aliud, quo nec intelligamur, nec intelligamus? Si secundum: est falsum; quoniam objectiva realitas significata per illam vocem *Modus est: Esse alicujus. Esse ad aliquid. Esse ab aliquo. Esse hic. Esse nunc. Esse simul &c.* quæ profectò non sunt ideæ Platonicæ non sunt commentitia entia; sed veritates, quas passim experimur; quasque vocamus *modos*, eò quod sint objectivæ veritates, in quibus actu, absolutè, formaliter, immediatè stat objectivus modus, quo se habet res: usi autem sunt Recentiores Philosophi eo verbo *modus*, quia ad inflexiones latinas necessarias inter disputandum, commodius est nomen declinabile, quam illa indeclinabilia. *Ad aliquid. Alicujus. Ex aliquo &c.* Atqui frequentissimè meminerunt antiqui hæc & similia, ut nec ipsi adversarii negare possunt. Ergo meminerunt antiqui realitatem, idest objectivum coneptum significatum voce illa *Modus*. Ergo falsum est, quod apud antiquos fuit altum silentium circa modos quoad realitatem significatam illa voce; quocirca res justè examinata, non videtur posse dubitari à Viro Philosopho. Nimirum, sint, necne, modi physici in rerum natura. Sicut nec modi illi logici, aut metaphysici nempe *necessariò; contingenter; impossibiliter; possibiliter*. Tertio namque passu dicimus omnes, rem posse esse hoc, vel illo modo. Posse moveri hoc, vel illo modo. Posse esse simul, aut non simul cum alia. Ergo si vocis illius significatum esset chimæricum aliquod phantasma, res possent esse, hæc, vel illa chymæra: possent habere hoc, vel illud contradictoriorum par. Dubium ergo philosophicum solum potest esse super natura, quidditate, conditione ipsorum modorum, scilicet, an

Suarez disput. 7. metap. sect. 1. n. 6.

an sint distincti ab illis rebus quarum dicuntur modi?

210. Si dicas 1. Significatum illius termini *Modus* nil aliud esse, quàm determinationem oppositam indifferentiæ, actualeque exercitium essendi potius hac ratione, quàm illa. Dices verum. Sed istam actualem, absolutam, immediatam, atque formalem *determinationem*, ut extrema sint unita, v. g. istud actuale exercitium uniendi, est quod nos vocamus *Modum* distinctum ab extremis, nec non ab ista multitudine dispositionum, organizationum, intimæ præsentiæ animæ, actuumque divinorum. Et hoc dicimus propter quatuor illos discursus prolatos num. 207. Si dixeris 2. priscam esse doctrinam, maximè Aristotelis, ac S. Thomæ ajentium, formam per se ipsam immediatè actuare materiam, immediatè uniri eidem, non esse aliud inter utramque medians, & utramque uniens, nullam aliam esse causam per quam uniantur, nisi illam, quæ reducit materiam de potentia ad actum &c. Respondeo. Etiam ex eo, quod Petrus immediatè assideat Joanni, poterat inferre non esse aerem, non esse vestes, non esse ullam scamni particulam inter utrumque, & ex eo, quod Petrus sit immediatus Frater Joannis, nullum tempus, nil omninò mediasse inter nativitatem unius, & alterius. Igitur sicut hæ, & similes locutiones enunciant immediationem *circa subjectam materiam*, seu immediationem excludentem aliud sui generis; non verò aliam: & duntaxat significant nullum alium *hominem* sedere, aut natum fuisse ex his Parentibus inter Petrum, & Joannem, permittunt autem alias mediationes aliarum rerum. Ita illud *immediatè*, illud *per se ipsum*, & similes phrases, duntaxat significant immediationem circa subjectam materiam, idest, immediationem excludentem aliud sui generis, quod videlicet sit materia, aut forma: hoc est, significant inter formam, & materiam non mediare ullam aliam formam, quæ immediatius uniatur materiæ, ac formæ humanæ, v. g., & sic nectat hanc cum illa, sicut gluten, stamnum, aut cera mediare solet inter res, quas unit. Item immediationem excludentem causam illam activam distinctam ab illa, quæ producit formam in materia. Et hoc probat ratio, quam producit Aristoteles actûs, & potentiæ, quia actus non unitur alii actui, & hoc mediante, potentiæ; sed immediatè unitur potentiæ quin egeat interjecto glutine ulliûs aliûs actûs. Hoc idem suadet exemplum figuræ triangularis in ære, quoniam ut sit in ære non eget *alia figura* in illo; eget tamen unione cum illo, alias figura non esset *in ære*. Ea autem unio stat in illis præsentiis partium illarum, quæ præsentiæ per suam essentiam uniuntur physicè partibus, quarum sunt præsentiæ. Atqui unio, quæ sit entitas illa modalis, quam illis quatuor rationibus probavi, neque est causa activa unionis inter materiam, & formam, ut constat: neque est actus, aut forma, sed actuatio, & informatio, quia hæc vox *Forma substantialis* non significat quid non est materia, sed illud solum, quod est prima radix, & activa origo proprietatum compositi, quodque complet materiam, & huic unitum, cum hac componit ens specificum naturale. Ergo unio non est illud, quod Aristoteles, & S. Thomas excludunt. Neque potest nisi abusivè dici

Metaphys. 10. S. Thom. 1. p. q. 76. art. 7. Rursus 1. 2. q. 100. art. 1.

 for-

forma substantialis. Neque dici omnem substantiam incompletam esse materiam, aut formam, siquidem juxta illas quatuor rationes oportet admittere substantiam, quæ neque sit materia, nec forma, sed materializatio, & simul informatio.

211. Hæc dixerim dissimulans solemnem illam mediationem jam supra refutatam unionis inter materiam, & formam, quam mediationem instar rei inconcussæ, supponunt Adversarii sequi ex nostra doctrina. Et hac sinistrâ apprehensione, sive specie *mediationis* tinctum intellectum, invadunt postea textibus, & rationibus. Nego *mediare* ullam entitatem inter materiam, & formam, tametsi detur unio substantialis modalis, quam defendimus, & quamvis hæc apprehendatur per speciem rei mediantis, sicut Angeli apprehenduntur per species Juvenum corporeorum, cum nec sint, nec esse possint corporei Juvenes. Quomodo probatis hanc mediationem strictam, & propriam? Mediare inter duos est in aliqua serie loci, temporis, vel rerum aliarum esse post unum, & in eadem serie esse ante alterum, ergo omne, quod id non habet, non mediat. Sed unio, quam voco entitatem modalem, neque quoad locum, neque quoad tempus, neque quoad aliam rerum seriem, est post materiam, & simul ante formam, aut post hanc, & simul ante illam in eadem serie: quoniam locutio illa *unio inter materiam, & formam* non significat hoc: quasi unio ex uno latere trahat materiam ex altero formam, & sic illas copulet, sicut gluten, viscus, & hujusmodi alia uniunt res unas cum aliis, mediando localiter inter unum, & alterum; sed est modus loquendi consentaneus modo apprehendendi, ut sæpissimè contingit; apprehendimus autem unionem dictam per speciem ejusmodi rei, quia ejusmodi sunt cæteræ uniones physicæ, quas sensu percipimus, ergo strictè, ac castigatè loquendo, unio illa est quidem distincta; sed non *mediat* inter materiam, & formam. Nec potest dici, quod ipsa immediatius unitur alterutri, quàm alterutra inter se. Aliud namque est quod ex vi solius suæ essentiæ uniatur utrique, secus utraque. Aliud quod *immediatius*. Primum est verum, secundum falsum. Abrasa ergo illa voce, specie, atque apprehensione *mediationis* cadunt non pauca argumenta contraria, quæ apprehensioni illi innituntur.

212. Dicunt 3. Ad abigendam turbam modorum satius esse dicere *Hic*, quàm *præsentia*. *Nunc*, quàm *duratio*. *Simul*, quàm *unio*. Contra 1. In significato istorum adverbiorum est eadem penitus difficultas, quæ in significato illorum nominum *unio*, *præsentia &c.* Nempe significatum illorum *hic*, *nunc*, *simul* est ne aliquid verum, & reale: an fictitium, & merum ludibrium mentis? Est ne res absoluta, an modalis? Est ne quid distinctum, an indistinctum à parte rei, & coram Deo à re illa, cui tribuuntur ista adverbia? ergo etiam si mutaretur philosophica Grammatica, nil proficeremus. 2. Significatum utrarumque respectivè vocum est idem. Illæ autem *unio*, *præsentia*, *duratio* sunt usitatissimæ, & idoneæ magis ad disputationum exercitium, ut pote capaces inflexionum, quas sæpissimè postulat latinitas quoque Scholastica. Ergo

go expungere has voces, & inducere adverbiales istas; *hic; nunc; simul &c.* non aliam importaret utilitatem, quàm mutare philosophicam Grammaticam, & invehere disputationibus idioma montanum, & peregrinum, consequenterque æquivocationibus obnoxium. V. g. si dicam sic, *unio fuit actuale exercitium uniendi extrema Adami in primis diebus mundi, atque in locis Orientalibus* intelligar. Videbor autem uti sylvano, & barbaro idiomate, si dixero: *Simul fuit* actuale exercitium uniendi extrema Adami in primis *tunc* mundi, atque in *illic* Orientalibus. Retineamus ergo voces usitatas, memores tamen legitimi, atque probati sensus illarum.

§. VII.

213. Sit itaque conclusio. Unio, de qua hucusque, verè, & simpliciter est entitas modalis, ut toties dixi, distincta realiter à materia, & forma specificativè, ac secundum se sumptis, ut probat ratio data num. 201. & seqq. contra connotatores. Realiter, inquam, non realitate subjectiva, quasi unio sit res, prout res contraponitur modo, quia jam vides implicationem in terminis; sed realitate distinctionis, quatenus unio verè, ac simpliciter ante operationem intellectûs, distinguitur ab eis extremis. Rursus est modus; tum quia non consistit in aggregato illo dispositionum, intimæque præsentiæ animæ cum corpore propter primam, tertiam, & quartam rationes datas num. 207. tum quia licet in eo consisteret, adhuc esset modus, quia aggregatum illud haberet totam quidditatem modi, propter secundam rationem ibidem datam. Foret namque aggregatum illud actuale, absolutum, immediatum, & formale exercitium uniendi materiam, & formam, cum utraque intimè connexum; & nec divinitus ab alterutra separabile. Sed ejusmodi quidditatem habere est habere quidditatem illius, quod nos vocamus modum, ergo illud aggregatum esset modus, vel sit quæstio de nomine. Ergo totum lucrum contrarium reducitur ad statuendum modalitatem (quam nos unica sola ponimus entitate, quæ vocatur *Unio*) in complexo illo, quod aperui num. 207. resultante ex tot etherogeneis rebus, unis positivis, alteris negativis, unis substantialibus, alteris accidentalibus, unis immediatè liberis Deo (puta decretum penetrandi animam cum corpore, & carentiam nolitionis concurrendi cum illa ad operationes humanas) alteris non immediatè liberis Deo, ut sunt illa accidentia, & dispositiones materiæ. Quanto simplicius est dicere, unionem corporis, & animæ, quæ (in quocunque consistat) debet esse, ut dixi, essentiale constitutivum hominis saltem, ut *quo*, esse unicam entitatem: quàm dicere, esse farraginem ex tot istis etherogeneis rebus? quamobrem licet verum foret, complexum istud non posse existere quin forma sit actus informans materiam, & non purè assistens; verumtamen non esset actualis, & formalis

malis unio, sed quid connexum cum illa. Sicut decretum efficax divinum combustionis, dealbationis, calefactionis &c. non est formalis ipsa combustio, calefactio, dealbatio, sed res intimè cum illis connexa.

214. Ingeniosi Recentiores, subvertendi ergo prædictam unionem, recurrunt ad combinationem intimæ præsentiæ animæ cum corpore simul, cum dispositionibus hujus ad operationes hominis, v. g. sicut athomistæ, subvertendi ergo formas substantiales, recurrunt ad combinationem harum, & illarum athomorum. Igitur supponunt 1. effectum formalem illius esse hunc. *Reddere animam potentem operari in corpore*. Non est verum; quoniam vel sermo est de potentia radicali, & hæc, ut pote adæquatè identificata cum anima, vel cum superaddita ipsi potentia, neutiquam est effectus formalis unionis. Vel de potentia proxima expeditaque. Et neque hæc est effectus formalis unionis; tum quia multoties deficit hæc potentia proxima ob defectum alicujus conditionis prærequisitæ ad operandum, ut in mente capto, v. g. deficit potentia proxima ad ratiocinandum, & in cæco potentia expedita ad videndum, quin deficiat unio illa. Cum tamen effectus formalis formæ, nequeat deficere quando forma est in subjecto capace. Tum quia potentia hæc constituitur sanè per unionem, eò quia hæc est conditio prærequisita, ut anima operetur in corpore; ast non per illam solam, sed per reliquas omnes dispositiones necessarias ex parte materiæ, & ex parte formæ, & ex parte causæ primæ applicantis omnipotentiam suam ad eas operationes. Ergo ea potentia proxima, non est effectus formalis proprius, & characteristicus unionis, sed generalis valdè, ac communis rebus aliis; sicut proxima potentia ignis ad comburendum est effectus formalis largissimo scilicet modo applicationis siccitatis &c. Notionalis ergo, & proprius in quarto modo effectus formalis unionis est, *extrema esse actu absolutè unita*. Esse autem unita est quidem unum per se, quia partes collective sumptæ identificantur adæquatè cum toto. Verumtamen conceptus *uniti* non est conceptus unius per se, ut dicunt; quia nil quod est conceptus partium, est adæquatè id, quod est conceptus totius, cum hoc distinguatur realiter inadæquatè ab illis. At conceptus *uniti* est conceptus partium distributivè, quia illæ solæ sunt, quæ uniuntur, non autem ipsum totum; conceptus verò *unius per se* est conceptus totius resultantis ex illis partibus. Ergo. Supponunt 2. ut materia, & forma sint substantialiter unitæ, non sufficere unionem, quam nos dicimus; quia illas esse substantialiter unitas, est dari unum per se. Ergo omne insufficiens ad unum per se, est insufficiens, ut illæ sint substantialiter unitæ. At prædicta unio est insufficiens ad unum per se, ut patet, casu quo Deus animam rationalem substantialiter uniret materiæ ligni, nullam habenti dispositionem ad illam animam. In quo casu non fieret unum per se ex illa materia, & hac anima, sed unum per accidens. Nam quando, nisi in hoc casu, potest resultare unum per accidens ex duobus entibus substantialiter unitis? Ergo.

Ne-

215. Neque hoc suppositum, neque sua probario procedunt recte. 1. in genere. Vel est possibilis, vel non est possibilis unio substantialis animæ rationalis cum ista materia. Si non est possibilis, collabitur iste discursus ad probandum istud suppositum falsum. Et unio, qua Deus copularet animam cum materia indispositâ, esset accidentalis, & consequenter totum, quod resultaret ex utraque substantia unita, foret per accidens. Si est possibilis, falsum est, quod materia, & forma non essent *substantialiter* unitæ, quandoquidem esse *substantialiter unitas*, nil aliud est, quam dari *substantialem* unionem illarum. Et falsum insuper, quod illas esse substantialiter unitas, sit semper, ac in omni casu dari unum per se; quia si possibilis est ista unio, non omnis unio substantialis animæ cum materia constituet unum per se; sed specifica illa determinata unio, quæ est cum materia *sufficienter dispositâ* ad animam. Et de hac sola est vera illa propositio. Materiam, & formam esse substantialiter unitas est dari unum per se. 2. Magis in particulari. Negato illo supposito ob implicationem, quam præsefert: dari substantialem unionem inter duo, & illa non esse substantialiter unita. Respondeo. Aliud est unum per se perseitate entitativa, philosophica, & quoad essentialia complectente multa una anonyma, & monstrosa, de quibus infra num. 229. Aliud unum per se, perseitate, quoad modum, & vulgari, & quoad perfectionem naturaliter exactam. Primum consistit adæquatè in materia, & forma substantialibus substantialiter unitis. Unde omnis casus possibilis, in quo dentur hæc tria, est casus, in quo datur unum per se, perseitate philosophica (quamvis anonyma) quoad essentialia, & quoad entitatem. Ergo si Deus rationalem animam uniret substantialiter materiæ ligni, seu alii æquè indispositæ, totum, quod resultaret esset, quoad entitatem perfectionemque essentialem, homo: sicut ille qui nasceretur cum oculis in cruribus, & cum auribus in dorso: & ille qui nasceretur cum cerebro indisposito ad cognoscendum. Neque unquam ex tribus dictis entitatibus fieri potest ens per accidens in sensu opposito ei perseitati; sed ad summum esset ens per accidens ex entibus substantialibus substantialiter unitis, si Deus sic uniret duas materias, aut duas formas substantiales, aut duo composita substantialia, aut duas uniones substantiales. Sed abusus videtur iste terminorum: quoniam hac voce *unio substantialis* significatur duntaxat unio materiæ, ac formæ substantialis, aut naturæ, & subsistentiæ: quapropter repugnare videtur unio substantialis, quæ non sit horum extremorum, & consequenter, qua non fiat unum per se, & consequenter qua fiat unum per accidens. Hoc igitur solum fieri potest ex entibus substantialibus, ast non substantiali, sed accidentali unione copulatis. Maximè juxta definitionem substantiæ, quam dedi disp. 4. logicæ, nimirùm. Non distingui adæquatè à supposito. Si enim quod resultaret ex istis duabus substantiis esset ens per accidens, non esset suppositum. Ergo unio istarum substantiarum, nec constitueret, nec posset constituere suppositum. Ergo distingueretur adæquatè ab omni supposito. Ergo non esset substantia.

Se-

216. Secundum ens per se, hoc est, perseitate *vulgari*, quoad modum, & quoad perfectionem naturaliter exactam, non consistit præcisè in materia, & forma substantialibus substantialiter unitis; sed imbibit præterea perfectiones illas, quæ debentur suæ naturæ, & sine quibus mutilum, & monstrosum est nobis illud totum. Cumque inter has perfectiones multæ sint entitativè accidentales, ut talis membrorum coordinatio, talis qualitatum temperies &c. idcirco ens per se perseitate *vulgari*, & quoad perfectiones naturales, secus perseitate entitativa, & philosophica, imbibit constitutivè multa, quæ sunt entitativa accidentia, sed non logicè, quasi contingenter prædicentur de illo subjecto. Sic homines plerique sunt utrovis modo ens per se, nimirum philosophicè, ac vulgariter quoad essentialia, & quoad accidentalia. Homo autem qui membrorum œconomiam habet disturbatam, qui mala constaret syntaxi membrorum, v. g. qui ventrem haberet in tergore, brachia, in cruribus, oculos in pectore &c. esset ens per se, atque homo, *quoad essentialia*; & simul esset unum per accidens, & monstrosum, quoad accidentarias perfectiones, seu unum per accidens in vulgari acceptione. Hinc si Deus uniret animam rationalem materiæ ligni, resultaret unum per se perseitate philosophica, & quoad entitatem, & essentiam; sed non perseitate vulgari, & quoad perfectionem naturaliter debitam animæ rationali. Materiam autem, & formam esse substantialiter unitas, est dari unum per se perseitate prima; non semper secunda. His ergo terminis distingue antecedens, quo probatur secundum illud suppositum, & annexas propositiones.

217. Supponunt 3. Deum ponere animam in corpore, non per unionem, quia de hac est quæstio; sed per intimam præsentiam, ac penetrationem, ita ut tota anima sit intimè præsens oculis, tota auribus &c. Rursus quod corpus gaudeat omnibus organis, dispositionibus, instrumentisque ad operationes humanas: nec non ad entitatem illam, quam nos vocamus unionem substantialem modalem. Demum, quod Deus sit promptus ad concurrendum cum anima. In hoc casu, inquiunt, non datur unio dicta: Et tamen elici possunt actiones humanæ, visio, v. g. quia nil prærequisitum abest, aut ex parte animæ, cum sit tota in oculis, aut ex parte corporis cum supponatur oculos habere omnes dispositiones necessarias ad visionem; aut ex parte utriusque. Nam si aliquod prærequisitum abesset maximè prædicta unio. Et hoc nequit dici, quia de illa est quæstio. Et est inexplicabile quid conferat entitatula illa, ut anima eliciat visionem. Ergo illa non est necessaria. Neque hoc procedit legitimè; tum quia vel supponitur materia cum omnibus dispositionibus ad *unionem* dictam (& sic illa distinguitur à cumulo earum dispositionum, sicut combustio, & quivis alius effectus distinguitur à suis præviis dispositionibus) vel *ad videndum*, v. g. Et sic jam supponitur dicta unio, quia hæc est una ex dispositionibus necessariis, ut anima eliciat visionem: nempe est necessarium, quod sit physicè unita corpori, alias non erit principium informans; sed merè assistens, sicut diabolus est principium assistens in energumenis, non

autem

autem principium physicè unitum illis. Et sicut Omnipotentia intimè quoque penetrata cum nostris oculis, duntaxat est principium assistens, non autem physicè unitum eis. Et sicut Verbum divinum est nobis assistens ob suam immensitatem; non autem physicè unitum ut Humanitati Christi. Confundere videntur hi Authores intimam assistentiam, seu præsentiam cum unione physica. Ergo si supponitur oculus, v. g. cum omnibus dispositionibus *ad videndum*, supponitur cum unione ad animam. Ultra hanc non dico requiri aliam. Ergo necesse non est illam impugnare. Tum quia si præscindamus à dicta unione modali, anima nequit elicere visionem, tametsi intimè præsens sit in oculis alias bene dispositis; quoniam, ut nuperis exemplis constat, aliquod verum, & reale discrimen datur inter *esse principium informans physicè unitum*. Et *esse principium purè assistens*. At hoc secundum stat in eo, quod tale principium sit intimè præsens subjecto alias capaci, seu sit in loco, in quo elicienda est operatio, ut dicunt illa exempla; ergo esse principium informans, & physicè unitum, non stat in hoc præcisè. ergo dicit aliquid aliud. Ergo quoties deficiat hoc aliud, anima non erit principium informans oculos, & eis physicè unitum. At quoties anima non informat oculos, v. g. nequit ibi elicere visionem, quę sit actus vitalis, quia in corpore solo, quod informat, anima potest operari operationes vitales illius corporis, idest, illius entis naturalis. Ergo quoties deficiat illud aliud, anima nequit elicere visionem in eis oculis. Sed illud aliud est, quod vocamus unionem superadditam, siquidem est aliud ultra animam, suam præsentiam in oculis, horumque dispositiones distinctas ab hac unione. Ergo.

218. Confirmatur. Anima nequit operari vitalem operationem in corpore, cui non est physicè unita. At sine hac unione, quam nos ponimus, anima non est physicè unita oculis; quia si per aliam, maximè per istud aggregatum intimæ præsentiæ, atque dispositionum oculorum. Et istud aggregatum non potest esse unio physica animæ cum corpore: Siquidem hæc unio imbibi debet intra essentiam physicam hominis per num. 201. in sensu philosophico, & non purè vulgari, quem nuper dicebam de illis monstris, cum tamen istud aggregatum, utpote compactum ex accidentibus, ex conceptibusque negativis, ut ostendi num. 207. nequeat esse intra illam essentiam physicam hominis. Ergo. En sine petitione principii prærequisitum ex parte animæ, & ex parte materiæ, & ex parte utriusque ad eliciendum visionem, quod deficit, quando deficit hæc superaddita unio, quam ponimus. Et en quid conferat hæc, non sane Entitatula, sed *entitas* tam physica, vera, & realis, sicut Authores contrarii. Nempe 1. quod anima non sit principium purè assistens oculis, sed principium informans unitum physicè illis, sine quo statu non potest ibi elicere visionem. 2. quod substantia, & essentia hominis non imbibat intra se farraginem innumerorum illorum accidentium, & carentiarum accidentium aliorum, in quorum combinatione stat temperamentum dispositionum ad operationes vitales; imbiberet autem illam essentialiter, si illa foret unica unio corporis,

poris, & animæ. 3. quod Authores contrarii huic unioni, non fint cadavera, sed vivant, quia illorum mors stat formaliter in defectu hujus unionis.

219. Ex dictis infertur 1. hos Authores non negare absolutè unionem corporis, & animæ, & quidem ab utroque distinctam, saltem inadæquatè, quandoquidem ajunt prædictum complexum esse unionem sufficientem animæ cum corpore. Sed declinant à via trita, quia putant unionem illam nil aliud esse à parte rei, quam complexum ex intima præsentia animæ, v. g. in corpore, & ex dispositionibus omnibus in hoc necessariis ad humanas operationes. Et quamlibet aliam unionem ab hoc complexo distinctam, negant. Nos ex adverso dicimus quatuor propositiones. *Prima*. Istam philosophiam non fore ingratam athomistis negantibus omnem formam substantialem (exceptâ humanâ justis de causis) distinctam, à mera combinatione athomorum similium, vel dissimilium, juxta quarum combinationum diversitatem experimur jam unas jam alias operationes in entibus naturalibus. Nec fore ingratam negantibus lucem, colorem, & reliquas qualitates distinctas à mera combinatione rerum. *Secunda*. Recursu ad istud complexum non vitari modos; quoniam istud idem complexum haberet totam quidditatem illius, quod nos vocamus *modum*. Nempe esse actuale, absolutum, formale, & immediatum exercitium, sive determinationem, qua materia, & forma sunt physicè unita. *Tertia*. Istud complexum valere, ut anima sit principium *assistens*; non verò *informans*; Sicut etiam omnipotentia, imò & quilibet Angelus potest esse intimè præsens, atque assistens corpori disposito ad multas operationes, quin ei physicè uniantur; alias corpus Christi Domini fuisset physicè unitum, unione de qua modò, claustro virgineo, lapidi sepulchri, januæ cœnaculi, cum quibus aliquando fuit penetratum. Neque prodest dicere, hoc corpus, Deum, & Angelum non esse formas; quia nec anima ipsa est actu forma respectu corporis cui actu physicè non unitur. Per istam autem solam intimam præsentiam non unitur physicè, quia non est idem *esse intime præsens*, & *esse unitum physicè*; cum post mortem possit Deus relinquere animam mere assistentem in illo eodem corpore, sicut in carcere alio Purgatorio. *Quarta*. Istud complexum, utpote refertum accidentibus, & negationibus, non posse imbibi intra physicam positivam, & substantialem essentiam hominis; cum tamen imbibi debeat unio corporis, & animæ; tametsi imbibi possit intra accidentariam, vulgaremque perfectionem hominis.

Quæstio 3.

§. VIII.

220. QUæstio 3. Est. *An prædicta entitas modalis sit essentiale constitutivum in recto, vel in obliquo entis naturalis?* Resp. ex sæpè dictis. Etiamsi rectum in grammaticæ dialecto significet illud, quod ponitur in primo casu, & obliquum, quod in alio ponitur. In dialecto philosophica, rectum ex parte subjecti significat, ut toties dixi, id de quo enunciatur id quod enunciatur; & rectum ex parte prædicati est illud, quod enunciatur affirmativè, aut negativè. Sic quanquam hoc concretum *album* constituatur intrinsecè per albedinem. Et hoc *Dulce* per dulcedinem; constituuntur per illas in obliquo; in recto autem per sola subjecta. Nam quando dicimus de Sacharo, v.g. *Hoc album est dulce*, de solo illo, quod habet albedinem, enuntiamus identitatem cum solo illo, quod habet dulcedinem. Rursus esse in recto bifariam evenire potest 1. esse in recto adæquatè, si nimirum illud, de quo est sermo, identificetur adæquatè cum illo, de quo aliquid enuntiatur. 2. esse in recto inadæquatè: Videlicet si cum illo identificetur inadæquatè. Dico ergo. Prædicta unio constituit intrinsecè hominem, v. g. in recto; non sanè adæquatè, sed inadæquatè; quidquid enim constituit intrinsecè illud, de quo enuntiantur affirmativè, aut negativè, quæcunque enuntiantur de homine, constituit in recto hominem (siquidem hoc est esse in recto) & quidem inadæquatè tantum: quia constitutivum non identificatur adæquatè cum constituto, quippe hoc, ultra unum quodque constitutivum, includit aliud, vel alia. At unio materiæ, ac animæ rationalis constituit intrinsecè illud, de quo enuntiantur, quæcumque enuntiantur de homine: quia unio constituit intrinsecè hominem. Nam quoties hic desinit esse, necesse est quod desinat esse aliquod imbibitum intra suam essentiam physicam (si enim omnia penitus perseverarent homo ipse perseveraret. Et defectus connotati, conditionis, prærequisiti, terminique connexionis, eatenus præcisè inducit defectum compositi, ut toties inculcatum, quatenus inducit defectum alicujus constitutivi) nullum autem desinit esse, nisi unio dicta, quandoquidem materia, & forma perseverant. Ergo ea unio non utcumq; est intra essentiam hominis, sed in recto, licet inadæquatè tantum, sicut etiam est forma. Explicatur. Esse in recto inadæquatè intra essentiam hominis est esse id, de quo inadæquatè enuntiantur quæcunque enunciantur de homine; quid enim aliud est rectum philosophicum, ut distinctum à Grammatico? At de unione enuntiantur inadæquatè quæcunque enuntiantur de homine. Nam hoc stat in eo, quod unio sit intra essentiam physicam illius, de quo enuntiantur quæcumque enuntiantur de homine. Et ita est; quandoquidem unio est intra essentiam physicam hominis, qui est illud, de quo enuntiantur quæcumque enuntiantur de Homine. Ergo. A a 2 Qua-

221. Quamobrem licet albedo sit constitutivum in obliquo hujus concreti *album*, quia non constituit intrinsecè illud, de quo enunciantur, quæ enunciantur de albo, siquidem non constituit illud, quod est album, nihilominus unio, quia constituit illud, quod est homo, ob nuperam rationem, constituit illud, de quo enunciantur, quæ enunciantur de homine. Et consequenter constituit in recto inadæquatè hominem. Hinc 1. ne te moveant illæ voces *quod*, &, *quo*; licet enim unio respectu extremorum sit *quo*: nam est id quo extrema copulantur, ast respectu ipsius compositi est *quo*, & *quod*: nam est res quædam intimè imbibita intra essentiam physicam illius, quod est compositum illud. Et insuper est res qua constituitur illud compositum. 2. nec moveant te illæ alteræ. *Materia, & forma unitæ*; aut; *materia, & forma cum unione*. ubi unio sonat in obliquo, atque adjectivè. Nam sonus iste est merè grammaticus; in rigore autem philosophico, si voces istæ significent compositum substantiale, tam substantivè, atque in recto includitur unio intra essentiam physicam illius, de quo enunciantur, quæ enunciantur de homine, quàm materia, & forma; secus si ista circumlocutio non significet compositum integrum. Nec te moveat, fore ut unio sit inadæquatè animal, sit inadæquatè rationalis &c. quoniam similes locutiones verificantur quoque, de corpore, & anima. Utræque autem, ut jam dixi, id duntaxat significant, unionem, corpus, & animam imbibi unumquodque intra physicam essentiam illius, quod est rationale. In hoc autem, quæ falsitas? Parco aliis cavillationibus, quæ ex modis loquendi natæ, modis ipsis suffocari possunt.

222. Ex dictis inferuntur duo. Primum. Mortui, qui resurgunt, & resurgent, habuerunt, & habebunt eandem individuam unionem priorem corporis, & animæ, sicut idem corpus primigenium, & eandem animam. Alias non esset idem numero, atque individuus homo, siquidem mutaretur unio, quæ intimè imbibitur intra essentiam physicam hominis: neque subsisteret illud quem visurus *ego ipse, & non alius.* Job. 19. Unde unio hæc non est affixa tempori, aut loco; sed sicut potest incipere, ac desinere esse jam in uno tempore, jam in alio: ita potest divinitus reproduci eadem numero. Secus dicendum de duratione, quia cum durationes sint rationes formales distandi temporaliter, sunt eo ipso affixæ essentialiter suo *quando* temporali, quocirca redivivi isti non possunt suscipere Sacramenta, quæ imprimunt characterem, si illa suscepissent olim. Sin conjugati fuerunt (idem si professi in Religione) debebant, aut poterant iterare matrimonium cum eadem: quia hæc 1. ad Cor. 7 vincula dissolvuntur morte; *quod si dormierit vir ejus &c.* Quod si Deus, ut potest, reuniret illam eandem animam alii materiæ, aut eidem, sed per unionem distinctam à priore, homo qui tunc consurgeret, esset verè distinctus physicè, inadæquatè videlicet, à priore: quandoquidem unum ex intimis constitutivis essentiæ physicæ mutatum foret; quamobrem si in eo casu (aliûs utique providentiæ) subsisterent leges providentiæ præsentis circa Sacramenta, novus ille homo baptismum, confirmationem, & Ordines, de novo suscipere debebat, aut poterat, licet.

licet prior his Sacramentis functus esset, quia cum hic secundus verè sit alius a priore ob alietatem constitutivi essentialis: non esset iteratio horum Sacramentorum, nova hæc alia susceptio. Neque urget quod anima illa retineret characterem, utpote indelebilem horum Sacramentorum sibi olim impressum, quia character non est essentia illorum, sed effectus ex placito divino annexus illis,& quẽ sine Sacramento potest Deus antecedenter imprimere. Ergo novus ille homo, etiamsi characterem haberet Sacramentorum illorum (quem poterat quoque non habere in illa alia providentia) subsisteret, quod ille, ut talis individuus homo, non susceperat illa Sacramenta. Ergo poterat illa suscipere sine periculo iterationis formalis, idest, factæ per eundem penitus hominem.

223. Secundum est; tametsi hæc individua unio tui corporis, & animæ sit eis essentialiter affixa, ea non sunt per se connexa cum hac unione. Ergo tuum idem corpus, & tua eadem anima potuerunt uniri per Deum aliâ unione distinctâ realiter ab ea, quam modo habent; tunc similiter consurgeret homo alius verè distinctus à te, inadæquatè nimirum, ob distinctionem intimi constitutivi essentiæ physicæ. Unde intra amplam possibilitatis sphæram habes innumeros homines utriusque sexus à quibus non distingueris adæquatè. Unos quorum physica essentia potuit constare isto eodem corpore, quod habes; sed animâ diversâ. Alios quorum essentia physica constare potest istâ eâdem animâ (quam utique potuit Deus unire alii corpori) sed corpore diverso. Alios demum, quorum essentia physica constare potuit isto eodem corpore, istaque eadem anima, sed unione distinctâ: quia ista duo non sunt essentialiter connexa cum ista individua unione. Est interminabile regnum possibilitatis metaphysicæ. Veruntamen si loquamur de hominibus semel adæquatè distinctis, hoc est compositis ex materia, forma, & unione distinctis, impossibile omninò est, quod identificentur inadæquatè, quia impossibile est, quod mutent constitutiva physica essentialia. unde si animam Petri univisset Deus, ut potuit, isti materiæ, quæ modo est tua, tertius ille homo qui tunc resultaret non distingueretur adæquatè à vobis; sed vos ipsi invicem distingueremini adæquatè, quia neuter constitueretur per constitutivum alterius. Et hic non valet, quę sunt eadem inadæquatè cum uno tertio, sunt eadem inadæquatè inter se, ut alibi dixi. Vide quę scripsi à n. 179.

§. IX.

224. QUæstio 4. *Quænam est causa productiva prædictæ unionis?* Respondeo. Cum causa, quæ producit formam non producat illam extra materiam, sed determinatè, ac positivè *in* materia. Et illud *in* non significet duntaxat intimam penetrationem formæ cum materia, ut paulò ante dicebam, sed saltem unionem physicam, & substantialem illius cum hac, idcircò eadem

cau-

causa, quæ producit formam, producit unionem ejusdem cum materia. Unde quando ignis A producit ignem B; hoc est formam ignis B, producit quoque illius unionem cum materia, quia producit eam formam *in* illa materia; quod si loquamur de ente naturali vivente, ex eis, quæ rationalia non sunt, & producuntur per generationem viventium, forma ipsa seminis, seu potius semen ipsum, quod materiam idoneam in loco, & aliis circumstantiis idoneis vivificat producendo in ea formam illius viventis, producit quoque unionem illius cum materia. Difficultas est in unione animæ rationalis. Nam cum Parentes non producant hanc, sed solus Deus infundat illi materiæ hoc spiraculum vitæ, & hanc imaginem suam, si non producunt unionem illius cum materia nil filiorum producerent; quia non materiam, cum hæc fuerit ab initio mundi sub innumeris successivè formis, antequam illi Parentes nascerentur, quis enim nostrum scit, quam multas, & etherogeneas formas, jam nobiles, jam ignobiles, jam mediocres habuerit ab initio mundi individua illa materia, qua intrinsecè constat corpus suum? Non formam, quippe quæ à solo Deo creatur, ergo si neque unionem hujus producerent, nil filiorum producerent, & consequenter non verificaretur de generatione filiorum solemnis definitio. *Origo viventis à vivente &c.* Respondeo. Hoc unum videtur certum: plus pendere, seu plus accipere filios irrationales à suis parentibus, v.g. canes à canibus, quàm homines ab hominibus; quoniam illorum anima, & unio cum eo corpore producitur à suis parentibus ex vi seminis, quod par sane est producendo animam irrationalem, sicut unus ignis par est producendo aliam formam ignis: & unius fructûs semen producendo aliam arborem: & anima ipsa divisibilis insectilium producit aliam partem animæ in alimento quo nutritur (hoc tamen discrimine, quod ista sunt causa formalis physica; semen verò animalium illorum causa instrumentalis, qua Parentes illi producunt animas suorum filiorum, ut dicam disp. prima de Anima cap. 1. cum tamen anima hominis non producatur à suis parentibus. Unde si inferas, irrationales filios strictius proprius, & magis esse filios belluarum parentum, quàm filios rationales rationalium parentum suorum: concedam de majoritate extensiva ob rationem istam disparem animarum; negabo autem de majoritate intensiva, sive in ratione formali filiationis, quoniam hujus definitio, tam strictè, ac propriè convenit unis filiis, quàm alteris. Utrorumque enim productio est origo viventis à vivente, à principio conjuncto in similitudinem naturæ.

225. Igitur cum solus Deus producat animam rationalem: & non præcisivè à corpore, sed positivè, atque determinatè *in corpore* disposito: & illud *in* non significet eductionem, sed solam unionem. Hac de causa consentaneum est, quod solus Deus producat unionem animæ rationalis cum corpore. Non quia hæc unio perfectione vincat substantialem formam sanguinis paterni, ac materni in unum concreti, & ideo nequeat utervis conglobatus sanguis illam producere. Nam multa sunt æque, aut etiam minus perfecta, quàm A; & tamen nequeunt produci ab A, v. g. hæc carta ab alia carta, hæc sedes ab alia sede.

Non

Non item quia illa unio producatur per creationem, quia non sic producitur. Sed quia omne improportionatum ad producendum rem suapte natura incapacem primò produci, quin producatur in subjecto, est improportionatum ad producendum illam *in subjecto*. Licet enim passim contingat causam nequeuntem producere rem A, posse illam unire huic, vel illi subjecto; nunquam tamen quando res A ex suamet natura nequit primò produci, quin producatur unita illi subjecto. At concretio paterni, & materni sanguinis est improportionata ad producendum animam rationalem, quæ utique licet semel jam producta possit conservari naturaliter separata à subjecto; veruntamen suapte natura est incapax primò produci, quin producatur *in subjecto*. Ergo illa concretio, sive utriusque sanguinis commixtio, est improportionata ad producendum animam rationalem *in materia*. Ergo est improportionata ad producendam unionem illius cum materia. Solus ergo Deus producit illam unionem, quippe qui solus infundit animam rationalem corpusculo disposito filiorum. Unde meritò ajebat Sancta illa Machabæa suis filiis. *Neque enim ego spiritum, & animam donavi vobis*. Ubi non solum negat se produxisse illas animas; verum etiam se *donavisse*, idest, unisse, aut infudisse illas. Similiter Job post narratam sui corporis Fabricam à Deo, inquit. *Vitam, & misericordiam tribuisti mihi*. Ubi tributionem, hoc est unionem vitalis formæ cum corpore, soli Deo adscribit. Atqui duo hi testes sunt omni exceptione majores. Ergo his standum potius, quàm aliis, atque ad hos revocandi sunt Philosophi, non hi ad Philosophos. Neque dicas, solum quoque Deum infundere nobis sua auxilia; & tamen nos etiam concurrere physicè ad illa, quando sunt actus intellectûs, aut voluntatis. Etenim cum sint actus vitales, & immanentes nobis, jam constat illud *solum* non excludere nostrum influxum physicum. Ast unio animæ filii cum suo corpore non est actio vitalis, & immanens Parentum. Unde verba illa sacra non est, cur non excludant influxum physicum Parentum. *Machab. cap. 7.* *Iob 10.*

226. Sumus ergo filii nostrorum Parentum, & originem trahimus ab illis, & productio nostra est generatio *Origoque viventis à vivente*; non quia materia nostra primigenia (vulgò minimum naturale) idest illa, cui primitus unita fuit nostra anima, propria utcumque, & utilis fuerit nostris Parentibus; alias Eva fuisset filia Adæ, siquidem propria fuit hujus, materia illa, cui primò fuit unita anima Evæ. *Ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem*. Non item quia illi physicè immediatè, atque scientes organizent, coordinent, atque compingant Oeconomiam, & fabricam nostrorum corporum. Tum propter testimonium illius Sanctæ Machabeæ. *Singulorum membra non ego ipsa compegi* (Ergo negat se scientem, physicè organizasse immediatè corpora filiorum) *Sed enim Mundi Creator &c.* Tum S. Job. *Pelle, & carnibus vestisti me, ossibus, & nervis compegisti me &c.* Sed quia nostrum minimum naturale, quo essentialiter physicè constamus, ut infra dicam, & cui in primo instanti suæ creationis unitur anima nostra, est perfectissimus, defæcatissimus seminalis sanguis nostrorum parentum, *Genes. 2.* *2. Machab. cap. 7.* *Iob. 10.*

quem

quem illi laborarunt, perfecerunt, compleveruntque humanis spiritibus, quibus naturaliter debetur fabrica, coordinatio, distributio, & Oeconomia saltem imperfecta, & inchoata nostrorum membrorum: & huic Oeconomiæ rudi debetur naturaliter infusio animæ rationalis illam perficientis. Cumque res, ubicunque sit, clamet pro suo Domino: & uterque ille concretus sanguis sit intra nostram essentiam physicam, quia ut postea dicam, de essentia hujus individui hominis, est individua illa materia, cui primitus fuit unita sua anima, inde est quod intra nostram physicam essentiam habemus rem propriissimam nostrorum Parentum, & nos de illis admonentem: rem inquam, non quamlibet, sed talem determinatam, nimirum purum, & nobilissimum seminalem sanguinem, puris, & nobilissimis refertum spiritibus, cui sanguini, matrici infuso, cæterisque præsentibus requisitis, debetur immediatè dicta organizatio, & temperamentum humanum, mediatè verò anima rationalis. In hoc itaque sensu generatio nostra est origo viventis à vivente &c. non quia nostri parentes producant physicè nostram materiam, aut nostram animam, aut nostram unionem; sed quia physicè emittunt ex sua substantia singularem illam portionem substantiæ, qua physicè componitur nostra essentia physica, & cui anima debetur suppositis cæteris requisitis.

227. Hinc habes, quantum modo sufficit philosopho Christiano, sensum quo Beatissima Virgo Maria est non solum Christotocos, ut volebat Nestorius Patriarcha Constantinopolitanus; verum etiam Theotocos, ut nolebat; idest, Mater Dei. Non fuit Mater Dei secundum *divinitatem*, ut pravè intellexerunt aliquandiu ex doctrina Cyrilli Alexandrini, Joannes Antiochenus cum Theodoreto, & Episcopis Orientalibus (unde natæ sunt tragediæ illæ depositionesque reciprocæ, quæ subsecutæ sunt Concilium Generale Ephesinum primum) Sed mater Dei secundum *carnem, quam sibi propriam fecit Verbum per arcanam illam, & indicibilem unionem* hypostaticam, ut toties explicuit idem S. Cyrillus. Igitur, Beatissimam Virginem esse verè, ac propriè Matrem Dei, stat physicè ex parte rerum in eo; quod verè, ac propriè genuerit, & pepererit humanitatem illam, quam in prima ejusdem animatione fecit sibi propriam ratione Unionis Verbum. In his namque solis duobus ponit Cyrillus primus Doctor, sive potius explicator hujus mysterii, quem tota Ecclesia secuta est, totam hanc maternitatem inquiens anathemate 1. *Si quis non confitetur Deum esse veraciter Emmanuel: & propterea Dei Genitricem Sanctam Virginem* (cur? subjungit statim rationem) *Peperit enim secundum carnem, carnem factum Dei Verbum, secundum quod scriptum est. Et verbum caro factum est. Anathema sit.* At quanquam Beatissima Virgo non produxerit physicè unionem animæ cum corpore Christi Domini subsistunt hæc duo. Ergo quanquam Parentes alii, & consequenter Beatissima Virgo, non produxerit physicè unionem illam, subsistit quod verè, & simpliciter sit Mater Dei in eo sensu, quem unum explicuit Cyrillus, & amplexa est Ecclesia.

Anathem. 1 & in refutat. Theodoreti, & in resp. ad Episcop. Orient. & Epist. ad Nestor.

228. Probatur. Sacrosancta illa Humanitas individua physicè essentia-

tialiter constabat individuâ illâ carne, seu potiùs materiâ, cui primò fuit unita individua illa anima Sacrosancta. Sed individua illa materia, seu caro, seu sanguis, erat purissimus Virgineus sanguis, spiritibus humanis refertus, physicè laboratus per Beatissimam Virginem, physicèquè emissus in matricem. Ergo sacra illa individua Humanitas habuit intra suam physicam essentiam, non aliquid utcunque Beatissimæ Virginis; sed tale aliquid, nimirum sanguinem purissimum, spiritibus refertum, physicè elaboratum, acquisitum, atque perfectum, physicèque emissum ab illa. Sed hoc ipso sacra illa Humanitas verè fuit genita, & suo tempore edita per Beatissimam Virginem. Ergo fuit verè genita, atque edita. Sed Verbum assumpsit, seu propriam sibi fecit, per physicam unionem, illam Humanitatem in prima hujus animatione. *Neque enim*, scribit Cyrillus, *primum natus est homo communis, & tunc demum inhabitavit in eo Verbum; sed in ipsa vulva, uteroque virginali se cum carne conjunxit, & sustinuit generationem carnalem, carnis suæ nativitatem, suam faciens.* Ergo subsistit, quod Verbum fecerit sibi propriam, per unionem, humanitatem individuam, verè ac simpliciter genitam, atque editam per Beatissimam Virginem. Ergo subsistit, quod hæc verè, ac simpliciter sit Mater Verbi in sensu, quem explicuit Cyrillus, quemque amplexa est tota Ecclesia. Sed de hoc fusius in suo proprio loco, ubi de communicatione idiomatum, videlicet quo sensu Deus passus, mortuus, sepultus, redivivusque fuerit: quas veritates similiter, eidemque principio inhærens, explicat Cyrillus in prima illa Epistola ad Nestorium, videlicet *secundum humanitatem*, quam sibi copulavit, fecitque propriam per unionem. Modo hæc insinuasse sufficiat pro Philosopho Christiano.

Ep. ad Nestor.

CAPUT SEPTIMUM.

De toto ipso Substantiali.

229.

OST explicata singillatim constitutiva, & constitutionem entis naturalis, ipsum, ut tale, inspicere oportet. Ens naturale vocatur, *totum* vocatur *compositum substantiale*; non quomodolibet. Si enim Deus miraculosè uniret substantialiter, ut aliqui putant possibile, duos Angelos inter se, aut duos homines, aut Angelum, & hominem, aut duas animas, compositum, sive totum illud, quod resultaret, resultaret utique ex partibus substantialibus substantialiter unitis. Et tamen neque esset *unum per se* perseitate scholastica, sed ad summum perseitate quadam anonyma, & monstrosa. Neque esset *totum*, sive *compositum substantiale*, quia his terminis duo solum intelligunt Scholastici. Nempe

pe illud, quod constat materiâ, & formâ substantialibus substantialiter unitis. Vel illud, quod constat naturâ completâ, & subsistentia positivâ, aut negativâ, distincta realiter ab illa natura. Partes materiæ spoliatæ omni formâ, aut partes formæ divisibilis separatæ ab omni materiâ, licet unirentur mutuò unione continuativâ, non forent unum per se, aut substantiale compositum in phrasi scholastica. At nulla ex illis monstrosis diphtongis substantiarum esset quid constans materiâ, & forma substantialibus, aut naturâ, & subsistentiâ; quoniam neutra pars illarum foret materia, aut forma respectù alterius, aut foret natura, & subsistentia. Ergo nulla ex istis monstrosis diphtongis substantiarum, esset unum per se, aut totum, sive compositum substantiale. Unde 1. Monstrum prædictum, neque esset persona, neque esset suppositum; imò neque ulla ex eis duabus naturis, humanâ scilicet, & Angelica, esset suppositum, aut persona plusquam in actu primo, quatenus suapte natura incapax foret naturaliter unionis illius; ast non in actu Secundo, quia utrilibet deficeret unum constitutivum suppositi, carentia scilicet unionis cum altera natura. Unde 2. neque Angelus potest assumere hypostaticè naturam humanam, aut inferiorem; quia solius Dei Personalitas est positiva perfectio, propter rationem, quam dedi disp. 4. logicæ majoris cap. de subsistentia, & non consistit in carentia unionis cum alia natura.

230. Igitur totum, sive compositum substantiale, sive unum per se, unitate non quidem simplicitatis, qualis est Angelus, sed unitate compositionis, quale est illud, quod per totam hanc disputationem ab initio explicandum suscepi, est illud duntaxat, quod ex materiâ, & forma substantialibus, substantialiter unitis, & non tanquam ex ternario quodam disparatarum unitatum, vel etiam ex natura completa, & subsistentia, quæ sit positiva perfectio, resultat, sive incipias propositionem à materia, sive à forma, sive ab unione, quia verbalis ista successio, aut ordo, est per accidens. Resultat, inquam, non sicut calor ex igne, cujus est physicus effectus, & à quo distinguitur adæquatè, sed quatenus, & *illis*, & *solis* constituitur physicè sua essentia (non tanquam ternario quodam unitatum disparatarum, sed tanquam ternariò entitatum, quarum una est subjectum, altera est actus, & alia est nexus, sive vinculum illarum) quo termino, *constituitur*, si utaris, abiges æquivocationem, quæ latere solet sub illo altero *resultat*. Hinc formam totalitatis, quæ sit metaphysica, hoc est, indistincta penitus ab ipso toto, sicut rationalitas est indistincta à rationali, animalitas ab animali, & reliqua abstracta metaphysica à suis substractis, & concretis, admitto; quia totalitas (nisi hæc vox sit, sicut *Blictri*, nihil significans) stat physicè ex parte rerum in eo, vi cujus formaliter immediatè totum est totum. At omne totum per suammet essentiam est totum, sicut animal per suammet essentiam est animal. Ergo totalitas stat in ipsius totius essentia, ergo si forma totalitatis sit metaphysica, videtur innegabilis. Verumtamen si forma totalitatis dicatur forma physica distincta realiter à subjecto, quod vocatur *totum*, sicut albedo à subjecto, quod dicitur *album*, nego illam. Tum propter nuperam rationem juxta

juxta quam, totalitas est abstractum, sive forma metaphysica non distincta à toto, sicut animalitas respectu animalis. Petreitas respectu Petri &c. Tum quia illam asserere, esset asserere, ut constitutivum physicum totius, aliquid ultra tres illas entitates, ita ut non foret identitas adæquata inter subjectum, & prædicatum hujus propositionis. *Materia, forma, & unio, sunt totum substantiale*, seu, *unum per se*; sed est falsum, quod non detur identitas adæquata. Nam istud aliud ad quid est necessarium? Item quoties materia, & forma sunt unitæ substantialiter, datur unum per se, sive totum substantiale, siquidem unum illud non est per accidens, sicut acervus lapidum, aut monstra illa substantialia de quibus nuper. Sed quoties dantur illa tria, sive numerationem incipias ab uno, sive ab altero, materia, & forma sunt substantialiter unitæ. Ergo quoties dantur illa tria, datur unum per se, sive totum substantiale. Atqui possunt dari illa tria, absque ista alia forma physica superaddita: quoniam nullum ex eis tribus probatur esse ex se connexum cum illa. Ergo potest dari unum per se, seu totum substantiale, absque ista aliâ formâ physicâ superadditâ. Ergo non constituitur per illam. Tum demum, quia cum etiam foret quoddam totum istud, quod resultaret ex ista forma physica totalitatis, & subjecto cui uniretur, oporteret reflexam aliam comminisci formam physicam totalitatis vi cujus esset *totum*, totum illud, quod resultaret ex subjecto, & ista totalitate, & sic abiremus in longum.

231. Duæ primariæ occurrunt hic quæstiones. Prima. *An hoc individuum totum substantiale*, v. g. *hic individuus, & singularis homo, imbibat in sua essentia physica, non solum hanc individuam formam, & hanc individuam unionem, verum etiam hanc individuam materiam*. Respondeo consentaneè ad illa, quæ non semel dixi. Vel loquimur de tota hac materia, quam hic, & nunc habet. Vel de sola primigenia, hoc est, de illa sola cui in primo instanti suæ creationis unita fuit anima. Si primum, respondeo negativè; tum à Priori. Nil plenè, ac perfectè existens, quoad essentiam, pro priori ad acquisitionem multarum portionum materiæ, quas modò habet, constituitur essentialiter per totam materiam, quam modò habet. Sed hic individuus homo plenè, ac perfectè existit, quoad essentiam, pro priori ad acquisitionem multarum partium materiæ, quas modo habet. Nam multas fructu, & industria sua acquisivit per nutritionem, qua substantialiter crevit, & pro priori ad nutritionem, quippe quæ est actio vitalis, est vivens ipsum plenè, ac perfectè, quoad essentiam, ergo. Tum à posteriori, quia quando homo hic erat infans, erat idem individuus homo, qui est nunc: item qui erit quando per reactionem qualitatum contrariarum, aut per morbos, aut per mutilationem habebit minus materiæ, quam habet modò. Et tamen in neutro casu habet totam materiam, seu totum corpus, & carnem, quam habet modo. Ergo signum est, quod non tota illa est de essentia physica hujus individui hominis.

232. Ergo quanquam non resurgat cum tota illa in novissimo die, eò, quia aliquæ portiones illius futuræ sint alimentum aliûs hominis, &

ex alimento fiat sanguis illius, & ex sanguine illius formetur minimum naturale, seu materia primigenia Petri, v. g., quæ est de essentia physica illius, & cum qua ille surrecturus sit, nihilo tamen minus subsistit de illo individuo, & singulari homine, quod ille *ipse*, & non conversus in alium, quoad essentiam, de terra surrecturus sit. Profectò cum tot myriades millionum hominum defecerint ab initio mundi, & corpora illa, sive materiæ primæ non abierint in nihilum, quis nostrum securus est de eo, quod materia prima, quam hic, & nunc habet, hic, & nunc comedit, aut potat, non fuerit olim hominum aliorum, eò quod materia illa transierit, post illorum mortem ad formam pulveris, & postea ad formam fructus, aut animalium, quibus vescimur, atque nutrimur, & demum ad nostram ipsam animam, & post nostram mortem transibit forsan ad alimentum aliorum hominum nondum natorum, & consequenter ad unionem cum animabus illorum, aut aliorum animalium, quæ nutrientur alimento illo, in quo erunt portiones hujus ejusdem materiæ primæ, quam modo habemus. Neque propterea declinamus ad transmigrationem Pythagoricam, aut ei ansam damus. Quoniam aliud est, quod animæ ex unis corporibus migrent in alia. Et aliud, quod corpora, idest, materia prima sola (non autem caro, ossa, nervi cum tota suppellectili formarum partialium, quas importat humana organizatio) transeat semper omninò ab unis animabus ad alias. Aliud quod sit valde credibile, multoties transire. Illud primum est transmigratio Pythagorica, quæ tam alte insedit plurimis gentibus Orientalibus (faxit Deus, ne alicui Occidentali) quæque adeò adversatur doctrinæ sacræ. *Statutum est Hominibus semel mori* (quod non falsificatur, ut patet, per casus raros illorum, qui bis sunt mortui, & qui redivivi fuerunt) *post hoc autem judicium*. Item. *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum*. Item. *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit*. Ne autem pateat locus tergiversationi, definitum est in Concilio Florentino, animas separatas à corporibus, & puras ab omni reatu culpæ, ac pęnę *in Cœlum mox recipi*; sceleratas autem *mox in infernum descendere*: habentes verò reatum pęnę. *Pęnis Purgatorii post mortem purgari*. Ergo Ecclesia satis apertè proscribit istam transmigrationem, quamvis istæ definitiones non debeant intelligi de casibus extraordinariis, in quibus, vel pueri innocentes, vel adulti peccatores surrexerunt, ne dicamus illas animas amisisse visionem Dei jam adeptam: vel has ereptas fuisse ex inferno. Sed intelligantur solum de lege ordinaria.

Hebr. 9. *2. ad Cor. 5* *Eccl. 11.* *Floren. sess. ult.*

233. Secundum non dico: quia fundamentum non occurrit ad eam universalitatem, & per se etiam est incredibile. Tertium est, quod dico. Et ex illo non infertur, quod si illa materia olim fuit unica animę sceleratæ, & postea Sanctæ, & rursus alii sceleratæ, & rursus alii Sanctæ, futura sit in Cœlo, & in inferno post diem judicii: quoniam illa de unius solius essentiâ physicâ erit, nempe illius, cujus anima in prima sua creatione fuit unita illi; cęteris verò erit acquisita per nutritioné. At materia

non

non est de essentia illius hominis, qui acquirit illam per nutritionem. Ergo quamvis hic non resurgat cum illa individua porrione materiæ, resurget idem *ipse* homo. Quamobrem materia illa erit in Cœlo, vel in inferno, prout meruerit anima illa, quæ in prima sua creatione fuit illi unita. Cumque in præsenti providentia lata sit illa lex, *ut referat unusquisque propria corporis*, consequenter ad eam, nequit fieri in hac providentia, quod anima una uniatur in primâ suâ creatione illi eidem individuæ materiæ, cui anima alia unita, vel unienda est similiter; quamobrem antropophagos, qui humanis carnibus vescantur, nutriantur, faciantque semen, quo formantur alii homines, experientia suadet: qui autem solis minimis naturalibus hominum aliorum vescantur, & nutriantur: & illis solis forment suum sanguinem, & semen, quod postea fit materia primigenia, seu minimum naturale suorum filiorum, non admittit lex prædicta præsenris providentiæ, & est satis per se improbabilis homo, qui non nisi solis minimis naturalibus aliorum hominum alitus fuerit à primâ suâ conceptione.

§. II.

234. Sin verò loquamur de sola materia primigenia (en secundum membrum responsionis) seu minimo naturali, hoc est, de materia illa, quæ concrescit, & coagulatur ex sanguine paterno, atque materno, cuique in matrice receptæ, nec non spiritibus refertæ, atque vitali matris calore fotæ, post paucos dies, unitur anima rationalis in prima sua creatione:& est minima porrio,in qua naturaliter potest esse anima, unde acquisivit nomen *minimi naturalis*: hæc, inquam,individua materia est de essentia physica hujus individui hominis, quamvis non sit, ut verè non est, de essentia hujus individuæ animæ, sive instar constitutivi physici (quandoquidem anima distinguitur adæquatè à materia) sive instar termini connexionis, quaodoquidem hæc individua anima potuit uniri à Deo materiæ alii similirer dispositæ. Conclusionem intellige non de tota illa materia, quoad omnes suas partes (non enim est illa punctum aliquod indivisibile physicè) sed quoad unicum punctum, idest, tenuissimam portionem, Deo notum ex utroque sanguine compactum,& consequenter non indivisibile physicè, quod verè, & simpliciter mereatur nomen materiæ sufficientis naturaliter animæ; quoniam licet integritas physica, & aliæ perfectiones compositi postulent multas partes materiæ; ast *essentia physica* in uno solo puncto salvari potest: complexum quippe ex anima uni puncto materiæ unita non est compositum accidentale. Nec urget quod anima simul uniatur omnibus partibus illius materiæ primigeniæ: quoniam etiam anima Adami fuit simul unita virili corpori illi, quod Deus ex limo terræ formavit; & tamen non totum illud fuit de essentia Adami. Nec item urget, hominem esse essentialiter divisibilem; Nam hoc solum

lum est verum de divisibilitate in *corpus*, *& animam*; in partes verò integrantes, solum est verum ratione connexionis naturalis, non autem constitutionis: Item ratione illius divisibilitatis materiæ primigeniæ, quæ necessaria, & sufficiens est naturaliter pro unione cum anima: quæque idcirco vocatur *minimum naturale*, hoc est, minima portio materiæ, in qua naturaliter potest esse anima. Probo itaque conclusionem: tum ratione negativa solvente, ac explicante difficultates contrarias. Sic enim salvatur 1. quod intra physicam essentiam filiorum, sit aliquid proprium suorum parentum, ut supra dicebam, nimirum parvula illa massa ex utroque sanguine coagulata, cujus una pars fuit olim sanguis maternus, instar subjecti passivi, & altera coagulum, sive sanguis paternus, instar principii activi: & utervis ille sanguis non est quilibet, v. g. venarum, imò, neque arteriarum spiritus; sed purissimus defæcatissimus, & spiritosissimus; unde fit, ut supra dicebam, quod intra ipsammet essentiam physicam filiorum sit aliquid clamans pro suis parentibus, non solum immediatis, sed etiam mediatis, quales sunt avi, abavi &c. quoniam licet nepos non habeat intra suam physicam essentiam sanguinem, qui fuerit proprius avi, nam sanguis proprius hujus restat in suo filio Petro, v. g. qui est Pater Joannis, tanquam pars essentiæ Petri: & non transit ad Joannem tanquam tradux; verumtamen parentes intrinsece, atque essentialiter constituti per sanguinem dictum proprium avorum, nutritione aquisierunt, laboraverunt, concoxerunt, perfeceruntque sanguinem, qui est pars essentiæ physicæ filiorum; quique sapit naturam sui proprii sanguinis sibi essentialis, qui quondam fuit proprius avi.

235. Salvatur 2. quod filii, si non semper omninò, ast plerumque evadant similes jam uni, jam alteri, jam utrique parenti, quoad inclinationes, tum physicas, tum morales bonas, aut pravas, idest, quoad morbos, aut valetudinem bonam corporis, & animi, ut alibi dixi. Hæc enim stant physicè ex parte rerum in qualitatibus, qualitatumque consonantia, vel dissonantia corporum nostrorum. Hæ namque qualitates ex sua Oeconomia provocare solent animum ad bonum, vel ad malum: item conservare, aut labefactare vires &c. atqui hæ qualitates, qualitatumque Oeconomia, solent esse eædem, quæ in parentibus. Ergo salvatur quod filii multoties evadant similes parentibus, quoad valetudinem physicam, & moralem. Probo minorem. Parentes multum tempus habuerunt intra se sanguinem, qui est materia primigenia suorum filiorum, ergo mirum non est, quod ipsi insigant suas proprias qualitates, collimantes in valetudinem physicam, ac moralem, sicut insigunt odorem, colorem, pinguedinem, gracilitatem &c. atqui materia illa primigenia est intra essentiam physicam filiorum. Ergo intra horum essentiam solet esse aliquid imbutum, vel aspersum qualitatibus parentum, collimantibus in valetudinem physicam, vel moralem. Sed illa materia primigenia se habet pro priori ad omnes nutritiones, quas homo elicit decursu vitæ suæ, ex quibus novas, & novas sibi comparat portiones materiæ, quas suis qualitatibus im-

imbuit, vel tingit. Ergo mirum non est, quod hæ omnes intingantur qualitatibus illis tenaciter inhærentibus materiæ illi primigeniæ, & consequenter mirum non est, quod homo jam adultus redoleat valetudinem physicam, ac moralem suorum parentum, aut etiam alterutros morbos.

236. Non tamen est universalis, & exacta hæc similitudo, præsertim quoad mores; tum quia hujusmodi inclinationum exercitia pendent ex libertate constituta, & corroborata per gratiam Dei. Possunt autem inclinationes esse similes in parentibus, & in filiis, & libertates auxiliaque diversa valdè. Sic Adamus genuit bonum Abel, & nequam Cain. Sic bonus Abraham genuit lenem Isaac, & ferum Ismael. Bonus Isaac electum Jacob, & reprobum Esau. Sic sceleratus Jechonias natus est ex bono Josia: hic ex malo Amon: hic ex olim scelerato Manasse: hic ex optimo Ezechia: hic ex pessimo Achaz &c. tum quia ad utramque valetudinem conducunt etiam qualitates, quæ acquiruntur infixæ materiæ nutritionis, & maximè lacti, quo primum nutritur homo, quando adhuc est tener, obnoxiusque proinde impressioni qualitatum ciborum. Conducunt educatio, disciplina, exercitia corporalia, atmosphæra, quam continuè respiramus, & multa alia. Sed hæc possunt abigere, aut saltem retundere, & cohibere qualitates infixas materiæ primigeniæ. Ergo. Tum quia cum hæc non coaguletur ex uno solo, sed ex utroque sanguine, fieri potest, quod maternus corrigat, aut corrumpat paternum, & vice versa. Non est ergo constans, & universalis similitudo filiorum cum parentibus, quoad qualitates concernentes valetudinem corporis, & animæ. Sed aliquis odor ferè semper sentitur ex alterutris parentum qualitatibus.

237. Salvatur 3. quod idem individuus homo, qui hic, & nunc nascitur ab hoc, vel his parentibus, potuit nasci ab alio, & aliis. V. g. hic qui modo filius est Regis, potuit esse filius agricolæ, & è converso. Item hic qui modo est filius Petri, potuit esse Pater, aut Mater illius. Nam quoties hæc individua anima, hac individuâ unione sit unita huic individuæ materiæ, dabitur hic individuus homo, sive in uno statu, sive in altero, quia neuter constituit essentiam physicam hominis. At quamvis nasceretur ex rege homo ille qui hic, & nunc nascitur ex agricola, poterat hæc sua individua anima uniri, hac suâ individuâ unione, huic individuæ materiæ. Probo hoc ultimum, de quo potest esse difficultas. Huic homini sola illa materia est essentialis, quam hic, & nunc præstat agricola. Sed hanc eandem numero materiam potuit præstare Rex: quia materia illa est, quam rusticus acquisivit, per nutritionem ex talibus, & talibus alimentis (non enim est illa, qua ipse essentialiter constituitur) & potuit Rex alitus esse illis eisdem numero alimentis, & ex illis eisdem acquisivisse illam eandem materiam: & rursus illam eandem ministrasse pro formatione materiæ primigeniæ illius hominis. Ergo quanquam nasceretur ex Rege, ille qui modo nascitur ex agricola, poterat habere illam numero materiam, quam modo habet, ita ut sua individua anima unita foret eidem materiæ primigeniæ cui

modo

modo unitur. Salvatur 4. quod licet in novissimo die non resurgat homo cum eadem penitus materia, quam modo habet: vel quia modò moritur infans, & resurget in corpore virili, & consequenter cum pluribus materiæ portionibus: vel quia aliqua pars sui corporis fuit alimentum, ex quo alius homo fabricavit, atque perfecit semen, cui unita fuit anima sui filii, & consequenter pars illa erit de essentia physica hujus filii, & consequenter est corpus illud, sive materia cum qua resurget hic filius: & non debemus dicere duos homines resurrecturos cum eadem individua materia; licet, inquam, hæc ita sint, subsistit, quod resurget idem ipse penitus homo, & non conversus in alium, ut dicebam num. 231. Nam quoties hæc individua anima, hac individuâ unione reassumat individuam illam materiam, quæ sola est de essentia hujus individui hominis, resurget hic ipse individuus homo, & non alius suffectus in locum ipsius: quoniam verba illa Job: *Ego ipse. Non alius* planè videntur significare ipseitatem, quoad essentiam, non verò quoad illa, quæ licet in se sint substantia, accidentaliter prædicantur de homine, qualis est multitudo, ac paucitas partium materiæ, ac corporis; alias cum Job, quando illa protulit verba esset plenus ulceribus, putridasque haberet carnes, & vermium morsibus valde diminutas; *Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos*, dixisset se carne putida, & diminuta, & ulcerata, de terra surrecturum fore. At quamvis homo resurgat cum pluribus, aut cum paucioribus partibus materiæ, quàm modo habet, eo quod si mortuus sit infans, Deus aliundè adjungat novas partes materiæ: si decursu vitæ non paucas amiserit portiones materiæ, Deus redigat illas, ut formetur corpus humano modo perfectum, quod non improbabiliter videtur docuisse Paulus; nihilominus sua individua anima unione illâ individuâ antiquâ reassumet individuam illam materiam, quæ sola est de essentia illius individui hominis. Reassumet namque eandem individuam materiam primigeniam, quæ sola est de essentia hujus individui. Ergo quamvis &c.

Iob. 19.

Ephes. 4.

238. Sed quæres ubinam totius corporis est hæc materia primigenia? Si enim subtilissimè est expensa per totum corpus, resciso crure, vel brachio, abscinditur ex homine suum minimum naturale, & morietur ille eo ipso; quod tamen constat esse falsum. Pendet ista quæstio ex alia, quam nec anathomici exploratam habent. Nempe quænam sit pars corporis, quæ prima, quæ ultima informatur per animam? Unum videtur certum, scilicet solum cor, & cerebrum habere jus ad litigandum hac super re. Si autem sunt veræ historiæ illæ, quas scribit P. Eusebius de illis, qui saltem aliquandiu vixerunt sine hepate, sine corde, & de aliis cum gemino hepate, & de aliis verè habentibus animas distinctas, sed unicum cor. Si hæc, inquam, ita sint, in solo cerebro videtur esse materia primigenia, cui primò, & ultimo unitur anima, saltem donec alius attestetur, fuisse qui viverent sine cerebro physico. Ast cum cerebrum non sit punctum indivisibile, illa sola pars illius, Deo, & Angelis nota, cui primò unitur, & ultimò desinit uniri ani-

Lib. 3. occultæ Philos. c. 13. & seq.

anima, est minimum naturale, & materia primigenia, quæ est essentia physica hominis, qui ex illa parte incipiet, ac desinet vivere. Ex hac arce corporis humani (si non placet tibi sententia, quam ex verbis erui illius Sanctæ Machabeæ, atque Jobi supra num. 226.) incipit laborare nostra anima fabricam nostri corporis, adiuta per idoneam illam materiam, quæ compingitur ex sanguine parentum, in qua sunt portiunculę decisę respectivè ex toto corpore illorum, ut ex egregio Medico Valles dixi num 165. & consequenter aptæ unæ ad formandum in eis oculos, aliæ nasum, aliæ manus &c. adiuta insuper spiritibus, & calore materno: adiuta quoqe commoditate loci, nempe sinu illo matricis, in quem decidit uterque sanguis. Quamobrem sicut sola anima bombycis, formicæ, & aliorum insectilium, emittit suo tempore alas, quibus prius non fungebatur: & sicut aliorum animantium respectivè anima sola adiuta concursu generali Dei idoneisque materiæ, quam informat dispositionibus, emittit in corpore decursu temporis pilos, & barbas (sicut terra herbas) emittit in manibus animalium, & non alibi, ungues, in capite, & non in cruribus, cornua, in brachiis, & non in pedibus, pennas, in ore dentes &c. Ita posset aliquis philosophari, animam similiter adiutam, decursuque aliquot dierum (abortus bimestres satis ostendunt non impendi multos menses) formare proportionatas partes illius massæ ex utroque sangnine concretæ in carnem: proportionatas alias in ossa: proportionatas alias in tibias deorsum, & non sursum: proportionatas alias in oculos hic, & non alibi, & similiter de aliis. Nempe, quia species talis animarum suapte natura poscit, sicut aqua frigiditatem, ita materiam non utcunque, sed ita dispositam, ut in ea possit formare illam figuram, & oeconomiam humanam membrorum. Item dici potest, animam eandem sugentem alimentum per umbiliculum jam formatum, vel per poros illius massæ ex maternis visceribus nutrite, atque formare quotidie tenuissima illa potius lineamenta, quàm membra, donec ad eam perveniat fructus maturitatem, ut exsiccata communicatione alimenti cum matre, naturaliter decidat ex arbore. Hæc dici possunt. Ego tamen stare malo, ut ibi dixi, à S. Jobo ajente. *Sicut caseum me coagulasti. Pelle, & carnibus vestisti me, ossibus, & nervis compegisti me.* Nec non à S. Illa Machabæa dicente. *Singulorum membra non ego ipsa compegi; Sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem &c.* Ubi ambo concursum plusquam generalem Dei videntur agnoscere in fabrica humani corporis, quibus annuere videtur etiam Deus ipse alloquens Jeremiam. *Priusquam te formarem in utero &c.* & rursus; *qui enim formavit omnia ipse est.* Neque ex eo, quod propter reverentiam debitam his scripturis, Deum solum agnoscam causam physicam fabricæ, atque organizationis corporum humanorum, imò, & bestialium, sequitur illam esse miraculosam, aut præternaturalem; quoniam solus etiam Deus creat, & conservat Angelos, animas rationales, & materias primas; & tamen nullum ex his est miraculosum, aut supernaturale strictè. Scilicet quia nil debitum rei naturali est strictè miraculosum, aut supernaturale. At organizatio corporum

Iob. 10.
2. *Machab* 7.
Ierem. 1.
Idem 10.

porum viventium est debita rei naturali: nimirum animæ specificæ viventis illius, quæ naturaliter debita est illi determinatæ materiæ, ob qualitates quas habet, in ipsamque jam introducta, naturaliter poscit talem, & talem oeconomiam, distributionem, proportionemque partium in domo, quam jam habitare incipit, habetque ut propriam. Ergo quod Deus huic indulgeat exigentiæ, sive naturali connexioni, non est, quod operetur supernaturaliter, sed potius quod operetur, ut Author naturalis. Igitur quod attinet ad hominem, propter illas scripturas, quod attinet ad cætera animalia, quorum organizatio prorsus mira esse solet, propter paritatem ex homine, videtur dicendum Deum solum, ut causam primam universalem, an naturalem organizare cuncta illa membra, vel saltem pleraque.

§. III.

239. HActenus probavi negativè conclusionem scriptam num. 234. amovendo offendicula. Arguo jam positivè. Omne imbibens intra suam physicam essentiam, materiam: & neque omnem collectivè, neque omnem distributivè, neque aliquam vagè, ac indeterminatè, imbibit intra suam essentiam physicam, talem individuam, ac singularem, eodem respectivè modo philosophare de forma, atque de hujus unione cum materia. Sed omnis individuus, & singularis homo, inprimis imbibit intra suam essentiam physicam, materiam, (alias tota sua essentia physica, aut staret in sola anima, & cum hæc perseveret post mortem hominis, sequeretur post hujus mortem, perseverare hominem ipsum. Aut staret in sola unione, & cum hæc, neque sit rationalis, neque sensitiva, neque nutritiva adæquatè, sequeretur intra essentiam hominis nihil esse rationale, aut sensitivum, aut nutritivum, & consequenter nil esse vivens) Deinde non imbibit omnem materiam collectivè, aut distributivè, ut satis patet. Rursus neque aliquam vagè, ac indeterminatè, sicut equitatio connectitur cum aliquo equo quicumque fuerit, navigatio cum aliqua navi, visio cum aliquo oculo; tum, quia licet equitatio, v. g. sub hoc abstracto conceptu non ostendat nobis connexionem cum ullo determinato equo; hæc tamen individua, & singularis equitatio, prout est à parte rei Bucephalo, v. g. connectitur cum Bucephalo determinatè, ac in individuo, & similiter de aliis affectis suppositione confusa. Ergo licet homo sub hoc abstracto conceptu, non ostendat nobis constitutionem per determinatam aliquam materiam; hic tamen individuus homo, prout est à parte rei, constituitur per talem aliquam individuam, ac determinatam materiam; tum, quia licet connexio possit esse terminativè vaga, & disjunctiva; non tamen constitutio essentiæ; qualis enim est res, quæ jam habeat hanc essentiam? jam illam? Jam hoc, jam illud, jam hæc, jam illa essentialia constitutiva? Non enim erit eadem penitus.

res,

res, sed distincta adæquatè, vel inadæquatè, quia essentia rei, & res apud Philosophos, sunt sicut gladius, & ensis apud Grammaticos. Unde merito prohibita est ingredi Scholas nostras illa propositio, Essentia cujuscunque rei sic pendet à libera Dei voluntate, ut in alio quopiam rerum ordine, quem illi condere liberum fuit, alia foret, quàm nunc est Essentia &c. ***Nunquid Deus indiget mendacio vestro, ut pro illo loquamini dolos?*** *Iob.* 13.

240. Neque abutaris veritatibus disjunctivis, inquiens hanc, v. g. ***Petrus existit, vel non existit,*** jam constitui per existentiam, jam per carentiam (esto quod sit cognoscibile objectum, quod in se sit carentia) siquidem ea propositio, jam verificatur per unam, jam per alteram. Etenim licet veritas illius propositionis abstractè sumpta non ostendat nobis suam constitutionem potius per existentiam, quàm per carentiam, sicut neque animal sub hoc abstracto conceptu ostendit nobis identitatem potius cum rationali, quàm cum irrationali. Verumtamen veritas actualis, & formalis illius propositionis non est una, & eadem individua semper; sed duplex inadæquatè distincta: quando Petrus existit, datur una individua veritas illius, constituta, per illam propositionem, ***& per existentiam*** Petri; quando verò non existit, datur alia veritas ejusdem propositionis inadæquatè distincta, utpote constituta per eandem propositionem, ***& per carentiam.*** Cumque necesse sit dari existentiam, vel carentiam, necesse etiam est illam propositionem esse veram, aut veritate formali constitua ***per existentiam***, aut veritate formali constituta per ***carentiam.*** Ergo eo exemplo non probatur, rem aliquam individuam, & singularem constitui, jam per unum, jam per aliud; quod si intuleris veritatem dictæ propositionis dum Petrus existit fore contingentem, ut pote constitutam per existentiam illam contingentem, concedam de veritate illa individua, & singulari. Negabo autem de veritate absolutâ illius propositionis, nam licet sit contingens illa individua veritas constituta ***per existentiam***, non est contingens, sed necessarium quod deficiente illa detur altera veritas constituta ***per carentiam.***

141. Dicendum igitur est, omnem individuum, & singularem hominem imbibere intra suam essentiam physicam, talem aliquam individuam, & singularem materiam; quæ est consequentia legitima descendens ex duabus illis præmissis à quibus exorsus sum num. 239. Tunc sic. Sed non aliam, ab ea cui unita est sua anima, ut patet. Ergo omnis individuus homo imbibit intra suam essentiam physicam individuam illam materiam, cui anima sua est unita. Sed non totam, ut probavi num. 231. siquidem non imbibit essentialiter illam, quam, jam constitutus, quoad essentialia, acquisivit labore, & industria sua per nutritionem à primo instanti, in quo incepit nutriri in visceribus maternis. Ergo illam, quam non acquisivit per nutritionem, sed quæ omni nutritioni præsupponitur, cuique primitùs unita fuit sua anima. Sed rursus non hanc totam propter explicationem conclusionis datam num. 234. Ergo de primo ad ultimum omnis individuus, ac singularis homo imbibit intra suam essentiam physicam illud solum punctum non utique indivisibile materiæ primigeniæ, Deo, & Angelis notum, cui

 anima

anima in prima sua creatione fuit unita. Reliquæ autem partes illius ejusdem materiæ spectant ad integritatem essentialem hominis: essentialem, inquam, non quatenus per illas constituatur essentia; sed quatenus hæc per se connectitur saltem physicè cum illis. Ubi adverte obiter. Quatuor terminos agnoscunt philosophi in viventibus; duos magnitudinis, unum intrinsecum, & alterum extrinsecum, duosque parvitatis, unum etiam intrinsecum, & alterum extrinsecum. Summa illa moles, & magnitudo corporea, in qua adhuc potest vivere homo, v. g. naturaliter, puta magnitudinem, ut sex, vocatur terminus intrinsecus magnitudinis, & etiam *maximum quod sit*, quia maximum eorum omnium est in quibus naturaliter conservatur. Magnitudo immediatè subsequens, puta ut septem, est terminus extrinsecus magnitudinis, & *maximum quod non*, quia est magnitudo immediata summæ illi, in qua potest conservari. Rursus parva illa magnitudo, in qua, sed non infra quam, potest homo naturaliter vivere, est terminus intrinsecus parvitatis, & vocatur *minimum quod si*, puta parvitatem ut duo. Parvitas immediatè subsequens, v. g. ut unum est terminus extrinsecus parvitatis, & *minimum quod non*, quia est minimum immediatum illi minimo, in quo naturaliter conservari potest. Cumque in omni vivente corporeo hactenus noto, experiamur interdum ita crescere, ut si plus crescant, moriantur, & interdum ita minui, ut si plus minuantur, pereant: idcircò omnia illa habere dicuntur termininum intrinsecum magnitudinis, seu *maximum quod si*, & terminum extrinsecum, seu *maximum quod non*. Item terminum intrinsecum parvitatis, seu *minimum quod si*: & terminum extrinsecum, seu *minimum quod non*. Nullum ex his dico esse de essentia physica hujus individui hominis, v. g., quippe qui divinitus saltem, si non naturaliter, conservari potest in quavis magnitudine materiæ, & divisibili parvitate. Solum est de essentia physica illius, ut distincta ab integritate membrorum, individuum illud divisibile punctum, cui primitùs fuit unita sua anima ob discursum factum num. 239. & seqq.

§. IV.

242. Secunda quæstio est. *An, & quomodo totum substantiale distinguatur à suis partibus essentialibus*? Propter abusum terminorum, à quorum intelligentia pendet tota hæc res, vel maxima pars: propter summularumque oblivionem, æquivocationibus scatere solet. Partes cujusvis totius bifariam solent esse subjectum quæstionum. *Distributivè*, &, *copulativè*, sive, *collectivè*. Partes sumuntur distributivè, sive seorsim, sive singillatim, non quasi una sit ab aliis separata, quoad durationem, quoad locum, & similia; sed quoad enuntiationem. Idest: quatenus subjectum, aut prædicatum, quod enuntiant nostræ propositiones, est una, vel unæ tantum partes illius totius: ita

ut

ut si partes sunt tres, & agimus de illis omnibus distributivè, uti debeamus tribus, vel saltem duabus propositionibus æquivalenter distinctis, non verò una sola. V. g. *materia causat compositum*. Et *forma causat compositum*. Et *unio causat suo modo compositum*. Vel saltem sic. *Materia, & forma causant compositum*; vel alio æquivalente modo. Et hoc est, & in hoc stat, quod partes sumantur distributivè, & sigillatim, & seorsim: nimirum quod propositiones, quibus in subjecta materia disputamus de illis, sint formaliter, vel saltem æquivalenter distinctæ. Partes eædem sumuntur collectivè in ordine quoque ad enuntiationem: quatenus subjectum, aut prædicatum talis, aut talis unius propositionis, non sit una sola pars, non duæ solæ, sed tres ipsę. V. g. *Materia, forma, & unio sunt homo*; quæ est vera. *Materia, forma, & unio causant hominem*, quæ est falsa, quin sit hic necessarium involucrum illud distinctionis *distributivè, collectivè*, utile quidem ad affundendam, non lucem, sed caliginem; quandoquidem per hanc ipsam propositionem fit formaliter collectio, enuntiando prædicatum non de una, non de duabus solis, sed de tribus. Materia, forma, & unio causant.

243. Hinc nascitur, quod omnes propositiones utrinque proferri solitæ super partibus distributivè, aut collectivè sumptis, sint propositiones *reflexa*, habentes pro objecto alias propositiones nimirum sumptiones ipsas, *distributivam*, aut, *collectivam*, sicut de identitate, & distinctione formali dixi disp. 1. logicæ. Aliqui autem incautè prætereuntes hunc sensum reflexum harum omnium propositionum, & in sola objecta, seu partes ipsas oculos infigentes, se ipsos, atque alteros irretiunt, quasi ex parte objecti forent *distributio*, aut, *collectio*, de quibus in præsens. Etenim sumptio, sive acceptio, sive suppositio terminorum stat physicè, & formaliter in nostris ipsis locutionibus, aut cognitionibus, quia ex parte rerum non dantur suppositiones ipsæ formales, sed objecta suppositionum: quandoquidem suppositio juxta logicorum definitionem, est acceptio termini pro se, aut pro re, quam significat. Acceptio autem hæc nil est aliud physicè, quam sensus verborum nostrorum, oris, aut mentis, quibus tale, aut tale enuntiamus, qui sensus adæquatè, vel inadæquatè identificatur cum eis verbis, oris, aut mentis. Sicut conditionalitas, disjunctio, universalitas, affirmatio, negatio, stant physicè in nostris ipsis cognitionibus; in objectis autem non plus, quam fundamentaliter. Suppositio ergo distributiva, & collectiva, sicut sociæ, stant physicè formaliter in nostris ipsis propositionibus mentalibus, aut verbalibus. Ergo omnis propositio enuntians partes *distributivè*, aut partes *collectivè* sumptas, sive suppositionem hanc habentes, cum enununtiet suppositiones ipsas, seu de ipsis loquatur, est propositio innuens tales, aut tales nostras propositiones, quas protuli num. antecedente. Ergo omnes hæ propositiones sunt reflexæ, alludentes nimirum ad alias propositiones easque habentes pro objecto immediato, & objectum harum pro objecto mediato.

144. Quamobrem sensus legitimus hujus propositionis, v. g. & similiter de similibus. *Partes distributivè sumpta causant totum*, est hic.

Sunt,

Sunt, aut possunt esse vera hæ omnes propositiones. Materia causat totum. Et forma causat totum; & unio causat totum. Hoc enim est partes sumi distributivè, & hic est descensus respondens illi suppositioni, quia sic distribuuntur illæ partes: unde loqui de illis distributivè sumptis, & loqui de illis sic, & cum allusione ad has tres propositiones: atque idcircò suppositio ipsa distributiva trahit secum, quasi reflexam quandam suppositionem copulativam, omnium videlicet veritatum propositionum omnium, per quas explicatur, & in quas resolvitur suppositio distributiva, quarum si vel una sola sit falsa, falsa quoque erit propositio, in qua datur sumptio illa, sive suppositio distributiva. Cum autem unaquæque ex illis tribus propositionibus non assumat pro subjecto, nisi unam solam partem: & una sola non sit capax suppositionis distributivæ, aut collectivæ, quia ambæ poscunt terminum universalitatis capacem, idcircò in nulla ex his tribus propositionibus habet locum reflexa distinctio *distributivè sumpta: copulativè sumpta*. Rursus germanus sensus hujus: *Partes collectivè sumptæ causant totum*, non est, ut jam dixi, quod partes simul in eodem loco, aut tempore, aut cum unione causent totum. Nam cum subjectum illius significatum in recto possit esse sola materia, & forma, & hæ solæ distinguantur realiter inadæquatè à composito (siquidem modo existunt si loquamur de D. Petro, & modo non existit hoc compositum D. Petrus) vera esse posset illa propositio, quæ vulgò censetur falsa, & meritò. Sensus itaque illius est. *Est aut potest esse vera hæc propositio*: Materia, forma, & unio causant totum, nempe intrinsecè: seu: sunt partes totius: Sic enim exercitè copulantur illæ partes, & hoc est sumi copulativè, & hic est descensus correspondens illi propositioni. Unde loqui de illis collectivè, seu copulativè sumptis, est loqui de illis sic, & cum allusione ad hanc unicam propositionem. Hac doctrina quatuor expedivi sophismata disp. 2. Dialecticæ à num. 52. fundata in abusu suppositionis distributivæ subjungens postea num. 59. explicationem suppositionis copulativæ.

245. Ex hac eadem doctrina respondeo quæstioni præsenti. Omnes partes distributivè sumptæ distinguuntur realiter inadæquatè à toto, & consequenter hoc ab illis. Secus collectivè sumptæ. Probo primam partem. Omnes partes distributivè sumptæ, & non unam duntaxat distingui realiter inadæquatè à toto, stat physicè in eo, quod tres hæ propositiones, & non una sola, aut duæ solæ possint esse veræ. *Materia imbibitur intra essentiam physicam totius. Forma imbibitur intra essentiam physicam totius. Unio imbibitur intra essentiam physicam totius.* At tres hæ propositiones sunt veræ, aut possunt esse quando proferantur. Ergo. Minor constat ex locis in quibus de unoquoque horum probavi esse intra essentiam physicam compositi substantialis. Major in qua non utor verbo *pars*, sive constitutivum, quia ægrè applicatur unioni; sed termino magis generali complectente partem, & participationem: constitutivum, & constitutionem, seu unionem, nimirum *imbibi intra essentiam physicam* probatur. Materiam, & aliquid aliud esse de essentia physica totius. Formam similiter. Unionem similiter, est

veras

veras esse illas tres propositiones: nam imbibi intra essentiam, est esse de essentia, sed simul cum alio; quia solum A, non imbibitur intra essentiam rei A, sed est tota essentia rei A. At omnes partes distributivè sumptas distingui inadæquatè à toto, stat physicè in eo, quod materia, & aliquid aliud sit de essentia totius; & quod forma, & aliquid aliud sit de essentia totius. Et quod unio, & aliquid aliud sit de essentia totius; quoniam hæ tres sunt omnes. Et hic non habent locum illi alii duo tituli distinctionis inadæquatè, quas alibi explicui. Ergo omnes partes distributivè sumptas distingui inadæquatè à toto, stat in eo, quod tres illæ propositiones, & non una, aut duæ solæ sint, vel possint esse veræ. Neque dicas, omnes distributivè sumptas fore omnes collectivè: eo quia, omnes distributivè non sunt materia sola, nec forma sola, nec unio sola, nec materia, & forma solæ: Quocirca omnes distributivè debent esse materia, forma, & unio: & consequenter omnes distributivè debent esse omnes collectivè.

246. Etenim, ut nuper, atque in loco illo Dialecticæ, ubi n. 57. explicui hunc paralogismum, dicebam. Sumptio, suppositio, sive acceptio termini nil est aliud, quàm significatio, seu sensus ille, quem ex placito hominum, vel ex intrinseca sua natura dat terminus, qui eo ipso adæquatè, vel inadæquatè identificatur cum eo sensu, aut significatione. Rursus. Omnes partes sumi, aut supponere distributivè, stat physicè in eo, quod res, seu denominatio illa, de qua fuerit sermo, enuntietur non de una sola illarum: non de duabus solis; sed de tribus ipsis per tres tamen, vel saltem duas propositiones, quæ æquivalenter sint duæ, vel tres; non autem per unicam formaliter, & æquivalenter talem. Denique omnes sumi, aut supponere collectivè stat physicè in eo, quod res, vel denominatio, de qua fuerit sermo, enuntietur de tribus ipsis per unicam, tam formaliter, quam æquivalenter propositionem. Atqui rem illam enuntiari per unicam, sunt res valdè diversæ in ordine ad veritatem: siquidem duodenarius numerus verè enuntiatur sic. Petrus, & Andreas, & Jacobus, & Joannes, & reliqui Apostoli sunt duodecim; falsè autem sic. Petrus est duodecim. Andreas est duodecim &c. E converso: distingui inadæquatè à toto substantiali, causareque intrinsecè illud, verè enuntiatur sic. Materia distinguitur inadæquatè à toto, ipsumque intrinsecè causat. Forma similiter. Unio similiter respectivè. Falsè autem sic. *Materia, forma, & unio distinguuntur inadæquatè à toto ipsumque intrinsecè causant*; ut mox dicam. Ergo *omnes partes sumptæ distributivè*, quamvis non sint materia sola, aut forma sola, aut unio sola (quandoquidem innuuntur distinctæ propositiones, quarum una procedat de materia, alia de forma, alia de unione) sunt tamen res valdè diversa ab *omnibus partibus collectivè sumptis*, ob magnam diversitatem sensus, atque descensus, ad quos alludunt illæ sumptiones, sive suppositiones. Imò non solum est falsa ista. *Omnes partes distributivè sumptæ sunt omnes partes collectivè sumptæ*. Verum etiam hæc, quæ identica videtur. *Omnes partes distributivè sumptæ, sunt omnes partes distributivè sumptæ*; ob eandem.

dem rationem, qua dixi disp. illa 2. Dialecticæ, falsam esse hanc *omnis homo est omnis homo*; quamobrem distinguendum est tacitum illud consequens. *Omnes partes distributivè sumptæ, debent esse materia, forma, & unio* relatè ad unam eandem propositionem, tam formaliter, quàm æquivalenter, nego: relatè ad propositiones, quæ formaliter, aut æquivalenter sint distinctæ, concedo; & neganda est ultima consequentia. In toto hoc processu nil aliud est realitatis, quàm bonus, vel pravus usus vocum, terminorum, & suppositionum, quibus sophista potest abuti ad irretiendum eum, qui immemor fuerit regularum Dialecticæ, & ideò in sola objecta oculos infigat, oblitus sensus reflexi; quem dant voces illæ quibus rem præsentem disputamus.

§. V.

247. PRobo jam secundam partem conclusionis: nimirum omnes partes collectivè sumptas non distingui adhuc inadæquatè à toto (non quidem, ut *supposito*, nam sic imbibit ultra illa tria subsistentiam, quam multi putant esse novam aliam rem positivam, sed præcisè, ut ente naturali) neque hoc causari intrinsecè ab illis. Omnes partes collectivè sumptas distingui inadæquatè à toto, hocque ab illis causari, staret physicè, ac realiter in eo, quod vera foret hæc propositio. *Materia, forma, & unio, sunt quid distinctum inadæquatè à toto, ipsumque intrinsecè causant*. In hoc stat, quod sumantur collectivè: & quia sumuntur exercitè per hanc propositionem vana est hic, & solum idonea ad excitandum cunfusionis fumum illa reflexa distinctio *distributivè sumpta, collectivè sumpta*. Ut quid si exercitè in hac eadem propositione supponuntur collectivè? At illa propositio est falsa. Probatur: unicus modus, quo posset esse vera, foret quatenus totum substantiale homo, v. g., ut merum ens naturale præscindendo à subsistentia, seu personalitate, includeret intra suam physicam essentiam aliquid præter materiam, formam, & unionem, si enim nil prorsus ultra illa includit, illa adæquant *totam* essentiam hominis, & non sunt *pars* essentiæ, sed *tota* essentia. At homo intra suam essentiaã physicaã nil prorsus includit præter materiam, formam, & unionem ambarum; quoniam forma alia totalitatis, quæ non sit purè metaphysica, ut dixi num. 230. est superflua. Et quia licet homo, ut persona, videatur multis imbibere intra essentiam aliquid aliud, quod sit personalitas, modo agimus de homine quatenus præcisè est ens naturale: & quia licet ex sua essentia cum multis aliis connectatur, non est idem connexio essentialis, ac constitutio physica, alioquin omnis creatura constitueretur essentialiter per Deum, cum quo sanè essentialiter connectitur. Ergo non subsistit unicus ille modus, quo posset esse vera illa propositio, *Materia, forma, & ambarum unio sunt quid inadæquatè distinctum à toto, & ipsum intrinsecè causant*. Ergo illa non est vera. Ergo &c.

Hinc

248. Hinc 1. Notaveris me, aliàs inhærere solitum realitatibus objectivis in tota hac quæstione, recurrere ad propositiones, sive locutiones, sive actus nostros; quia cum quæstio ipsa sit reflexa, ut explicui num. 243. & logicalibus similis, quandoquidem procedit de partibus, jam cum hac, jam cum illa suppositione, & acceptione terminorum, & hæc consistant physicè ex parte rerum in sensu, quem habent propositiones sive termini, quibus utimur; & hic sensus non distinguatur adæquatè ab ipsis propositionibus, quæ utique sunt subjectum, cui competit significare: idcircò quæstionē totam resolvere oportet cum respectu ad ipsos terminos, seu propositiones, atque ab his declinare, esset declinare à quæstione ipsa. Et dicere te velle scire sententiam de partibus distributivè, aut collectivè *sumptis* relinquendo nostras voces, ac cognitiones, hoc est relinquendo ipsam sumptionem, sive suppositionem, est implicatio in terminis. Sicut rogare sententiam de objecto determinatè, ut cognito, sed præscindendo à cognitione: de objecto determinatè, ut disjuncto, sed præscindendo ab actu nostro, qui sit cognitio disjunctiva: de objecto determinatè, ut universali, sed præscindendo à cognitione, per quam fit universale. Istę omnes sunt implicationes malæ terminorum. Et ex istis involucris nascuntur, non una, vel altera æquivocatio, sed æquivocationum examina. 2. Verum est, quod complexum ex omnibus, & solis causis inadæquatis extrinsecis est causa adæquata extrinseca effectus A; quia cum distinguatur adæquatè ab A, potest esse illius causa extrinseca, si cætera adsint necessaria, ut sit causa. At verò complexum ex omnibus, & solis causis intrinsecis, quale est ens naturale, quod disputamus (non enim disputamus hominem, ut album, v. g. ut bipedem, ut Sanctum, quia sic certè distinguitur inadæquatè à materia, forma, & ipsarum unione) nec est, nec esse potest, sine contradictione causa adæquata intrinseca entis naturalis: Unde causa adæquata intrinseca est conceptus repugnans metaphysicè.

249. Quoniam de ratione causæ (per se immediatè, ac subjectivè causantis; non autem objectivè, ut cognitæ, sicut causa finalis est causa sui ipsius) est distingui ab effectu, ut bene argumentatur Augustinus contra Arrianos, inquiens. *Non enim per se ipsum fieri potuit per quod facta sunt omnia*; repugnat enim aliquid esse causam per se subjectivè immediatè sui ipsius, quamvis non repugnet; sed passim contingat, quod aliquid, ut cognitum sit causa sui ipsius, quatenus moveat voluntatem ad ponendum media inducentia physicè illud ad quid. Ergo omne impotens distingui adhuc inadæquatè à toto substantiali, est impotens, ut sit causa adæquata intrinsecn illius. At complexum ex solis causis partialibus intrinsecis, est impotens distingui adhuc inadæquatè à toto substantiali: tale namque complexum est complexum ex omnibus, & solis constitutivis physicis. Ergo tale complexum est prorsus constitutum ipsum. Ergo est ipsum totum substantiale. Ergo nec inadæquatè distinguitur ab illo. Explicatur. Tres soli sunt modi, ut A, distinguatur realiter inadæquatè à B. 1. quod intra suam

S. August. tract. 4. in Ioan.

essentiam physicam imbibat rem B, & insuper aliquid aliud. 2. quod ipsum A, & aliquid aliud imbibatur intra essentiam physicam rei B. 3. quod A, & B, intra suas physicas essentias imbibant aliquod tertium utrique commune, ut supra dicebam de casu, in quo duæ formæ substantiales unirentur eidem materiæ, & cum ea componerent eo ipso duo entia naturalia inadæquatè distincta, ergo quoties repugnant hi tres modi, repugnat distinctio inadæquata. At inter complexum ex omnibus causis partialibus intrinsecis, & totum substantiale repugnant omnes illi modi, siquidem neutrum constitui potest per alterum, & insuper per aliquid aliud: & rursus neutrum constituitur physicè per quidpiam, per quod etiam constituatur alterum. Ergo complexum ex omnibus causis intrinsecis partialibus nequit distingui adhuc inadæquatè à toto substantiali. Ergo nequit esse causa adæquata intrinseca illius. Est ergo chymæra, & terminorum implicatio *causa adæquata intrinseca*. tametsi chymera non sit *causa adæquata extrinseca*.

250. Parco aliis, quæ objici possunt ex non bono usu, & intelligentia illarum phraseon. *Partes distributivè sumptæ. Partes collectivè sumptæ*, quia haud difficulter solvet illa quisquis noverit quidditatem suppositionum distributivæ, atque copulativæ, & sciverit consequenter quem sensum dent propositiones, quæ enunciant, jam partes distributivè, jam collectivè sumptas. Utrobique namque est sensus reflexus, ut toties adverti, sicut in tota ferè Logica, alludens nimirum ad alias propositiones, sive modos cognoscendi. In primo namque fit allusio ad materiam, formam, & unionem positas in propositionibus formaliter, aut æquivalenter distinctis, quia in hoc stat physicè *sumptio*, sive *suppositio distributiva*. In secundo autem fit allusio ad easdem positas in una eademque propositione, quia in hoc stat physicè *sumptio*, sive *suppositio Copulativa*. Et paralogismi solent hic immisceri ob transitum clandestinum *ex his nostris modis* enunciandi aliquid de materia, forma, & unione ad realitates ipsas: aut his affigendo nostros illos modos enunciandi. Hi sunt utique veri, ex eo, quod res sit, vel non sit ex parte objecti; at hi non sunt objectum ipsum. Ergo propositiones enunciantes hos nostros modos enunciandi, enunciant aliquid aliud præter objecta, quod inspiciendum est, ut sciatur sint, nec ne veræ. Eâdem advertentiâ explicui disp. 1. Logicæ majoris similes tricas super identitate, ac distinctione rationis. Et hactenus de ente naturali inadæquatè, adæquatèque inspecto, quoad sua intrinseca, & quoad illa, quæ non sunt intrinseca, dicuntur tamen ab aliquibus intrinseca.

Finis Primæ Disputationis.

DISPU-

DISPUTATIO II.

DE CAUSIS EXTRINSECIS.

HAS, post causas intrinsecas, hoc est constitutiva physica entis naturalis, explicandas suscipio. Vix in tota Physica traditur tractatus magis utilis, atque necessarius. Tertio quoque passu occurrunt hæ voces. *Causa*. *Principium*. *Conditio*. *Prærequisitum*. *Prius*. *Posterius*. *Motivum*. *Objectum formale*. *Finis*. *Operari propter tale*. *Abstinere propter tale*, & similes, quarum intelligentia ex præsente disputatione pendet, estque prorsus necessaria ad stabiliendum prudenter, & defendendum sapienter conclusiones in tota speculativa scientia, nec non, in Theologia morali, polemica, & positiva. Maximè cum tot sint species causarum, & modorum causandi, ut mox leges, & uno eodemque verbo soleamus explicare, jam unas, jam alias nempe verbo illo, *quia*, vel illo, *propter*, vel illo, *ut*. Igitur magnam causarum sylvam patefaciam prius; tum singillatim disputandas seligam solas quatuor. *Causam primam*, idest, Deum ipsum, quoad effecta merè naturalia. Item causas *efficientes physicè creatas*. Rursus Causas *exemplares*. Demum causas *finales*. Materialem, quippe, atque formalem, satis evolvi disputatione præcedente.

CAPUT PRIMUM.

Quid & quotuplex sit Causa.

1. AUSA, & Principium perindè habentur apud Græcos; secus apud Latinos: atque idcirco illi Patrem Æternum vocant Principium, seu causam Filii. Hi verò, ut ex actis Concilii Florentini constat, vocant Patrem Æternum principium, sed non causam Filii: Patremque, & Filium Principium, sed non causam Spiritus Sancti; quod idiomatum, sed non rerum discrimen notatur in ipsa Synodica definitione cui utraque Ecclesia subscripsit. *Filium quoque esse, secundum Græcos quidem, causam: secundum Latinos verò* Principium *subsistentiæ Spiritus Sancti sicut & Patrem.* Igitur Principiũ in genere, ac prout abstrahit ab omnibus suis speciebus est. *Id ex quo aliquo vero, & proprio modo est terminus, sive qui sit aliud* (ideſt sit distinctus adæquatè, vel inadæquatè, quoad entitatem saltem numericè) *sive qui sit alius*, ideſt, simpliciter distinctus, quamvis ejusdem individuæ sit essentiæ. Cumque Deus Pater sit id, ex quo verè, & simpliciter est Filius, qui quamquam non sit *aliud* à Patre, eò quod non habeat essentiam distinctam adæquatè, aut inadæquatè adhuc numericè à Patre, est tamen *alius* ab eo, siquidem Genitus, atque missus, est alius à Genitore, atq; à mittente. Item cum Pater, & Filius sint id, ex quo tanquam ex uno Spiratore, & per unam Spirationem, ut ibidem definitur est Spiritus Sanctus, qui profectò est *alius*, quamvis non *aliud* à Patre, & Filio. Idcircò Pater est Principium Filii: amboque sunt Principium unicum, & simplex, sine partialitatibus, & inadæquationibus Spiritus Sancti. Rursus cum ex tota Trinitate, ratione Omnipotentiæ, quæ communis est tribus Divinis Personis, sint omnes creaturæ, quæ sunt, quæque non solum sunt *alia* verum etiam *aliud* à Deo: Idcircò

Flor. sess. ult.

circò Deus est Principium quoque omnium Creaturarum; sed æquivocè, & valdè diverso modo respectu productionum Divinarum illarum Personarum. Nam Pater, v. g. est Principium duarum earum Personarum, quarum entitas, essentia, atque entitativa perfectio, est prorsus eadem in Patre: estque Principium Creaturarum, quarum sanè entitas, essentia, & entitativa perfectio non est eadem, quæ in Patre. Denique cum ens naturale, de quo in prima disputatione, verè sit ex materia, v. g. à qua distinguitur realiter inadæquatè, idcircò etiam materia est verè, & propriè Principium illius. Sic explicandum videtur Principium in genere

2. Causa verò, cum Patres Latini noluerint adscribere Deo Patri causalitatem respectu Filii, est. *Id ex quo aliquo vero, & proprio modo est terminus, qui non modo sit*, alius, *verum etiam*, aliud, *saltem inadæquatè*, ideſt, qui habeat entitatem saltem inadæquatè distinctam ab eo, sicut ens naturale respectu materiæ, ac respectu formæ, quæ idcircò dici solent causæ intrinsecæ illius. Et sicut ignis B respectu ignis A, qui est causa illius. Hinc 1. Principium, & causa conveniunt in eo, quod ex ipsis aliquo vero, & proprio modo sit terminus (hic autem modus potest esse multiplex, ut jam dicam) non verò, quod ex ipsis, *incipiat*, terminus, quoniam Deus Pater verè est Principium Filii, & huic non potest applicari vox illa, *incipit*, si castigatè loquamur. Differunt eo, quod causa determinatè postulat terminum, qui sit *aliud* ab ipsa causa, ideſt, cujus entitas, & individua essentia distinguatur realiter saltem inadæquatè à causa ipsa. Principium verò non postulat hoc determinatè, sed quod terminus sit distinctus, sive quoad entitatem, sive quoad relationem, sive adæquatè, sive inadæquatè. Hæc enim est ratio, ob quam discreverunt Patres latini inter Principium, & causam, fatentes primum, & negantes secundum de Deo Patre. Hinc 2. Principium latius patet quàm causa, siquidem omne, quod est causa, est in eodem sensu principium; sed non è converso, cum Pater sit Principium, non verò causa Filii in latina phrasi; quamobrem principium est genus, & causa est species. Hinc 3. Tam principium, quàm causa (sub his conceptibus apparent entia relativa: quoniam hi conceptus, ut tales apertè innuunt, seu connotant aliud, vel alium: si enim res A est causa, sive principium: *alicujus est causa*, sive *principium*, non instar modi, quia non omnis relatio est modus. Quod autem Æternus Pater, v. g. sub hoc conceptu *Principium* sit Ens relativum, probat sub hoc conceptu habere totam suam essentiam ad alium in sensu, quem explicui disp. 4. logicæ cap. de relatione, non in alio absono sensu. Hæc dixerim propter rem illam Theologicam, quam tractarunt Patres illi Florentini. In rebus autem Philosophicis plerumque accipiuntur in eodem sensu, *Principium*, & *causa*; quapropter quæ de uno dixerim intellige in eodem sensu de altero. Dico autem *plerumque*, & non *semper*. Nam etiam primum punctum dicitur *Principium* lineæ, quin sit causa subsequentium, quia solum est principium, *quoad locum*. Et Aurora dicitur Principium diei nempe *quoad tempus*; quin sit causa diei. Et prima periodus

locu-

locutionis dicitur principium: scriptum est enim. *Principium loquendi Domino in Osea*, quin illa periodus sit causa subsequentium, & primus habitator, dicitur principium, juxtà illud *principium gentium Amalec*, quin Amalec fuerit causa gentium omnium, quæ regionem Palæstinam incoluerunt. Et sic alibi passim. Sed has significationes non multum curant physici.

Osee 1.

Num. 24.

3. Principii ergò, sive causę, plurimas lego, audioque acceptiones: quarum multitudo, si molesta tibi fuerit, ne mihi vitio vertas usum Auctorum, qui ob vocum aliarum penuriam utuntur eâdem, ad multa significanda. Principium ergò in genere est duplex. Unum intrinsecum per identitatem inadęquatam cum principiato (non autem per identitatem, aut intimam inhęrentiam cum re principiante, aut per intimam hujus cum illo connexionem, quia hęc tria materialiter se habent ad rem pręsentem) & talia sunt, quę disputavi paulò antè respectu entis naturalis. Alterum extrinsecum, quatenùs adequatè distinguitur suo modò à principiato. Et utrumlibet est, aut non est primum principium, prout fuerit, vel non fuerit ex alio in eo sensu, & genere, in quo principiatum est ex ipso. *Secunda*. Principium extrinsecum aliud est *purè principium*, & neutiquam causa, qualis est Pater respectu Dei Filii, ut nuper dicebam ex Concilio Florentino, quia licet essentia, & substantia Patris, ac Filii neutiquam sit distincta, & unus sit in altero per circum insessionem; veruntamen Pater, utpotè generans verè, & simpliciter distinguitur à Filio ità, ut Paternitas, neque constituat physicè filiationem, neque per hanc constituatur, & in hoc sensu Paternitas distinguitur adequatè à filiatione, & consequenter in hoc solo sensu est principium extrinsecum illius; & cum ex alia parte filiatio non sit *aliud* à paternitate, ideò hęc est principium extrinsecum, sed purè principium, & non causa illius. Et similiter respectivè de spiratore respectu Spiritus Sancti. Aliud autem, quod est principium, & insuper causa, eo quia distinguatur sua entitas ab entitate principiati. *Tertia*. Principium, quod sit purè principium, aliud est physicum, & originis physicę, quatenùs physicè, & realiter distinguitur à principiato, physicèque, & realiter producit illud, ut Pater respectu Filii, & Spirator, idest Pater, & Filius, respectu Spiritus Sancti. Aliud virtuale, & originis sive productionis non physicę, sed virtualis dumtaxàt. Ut intellectus divinus respectu intellectionum, & voluntas respectu actuum immediatè liberorum; quoniam neutra potentia producit realiter formaliter suos respectivè actus, sed tantum virtualiter, & neutra distinguitur ab illis plusquam virtualiter.

4. Principium, quod simul sit causa, est item duplex. Aliud, quod est, ac dicitur *causa prima* nimirum Deus Trinus & unus. Aliud, quod est, ac dicitur *causa secunda* eò, quod pręsupponat illam primam; & tales sunt omnes causę creatę. Deus formaliter immediatè est causa prima, & universalis, & subordinat sibi causas omnes propter rationem compactam ex his quatuor titulis. 1. quia à nullo alio accipit productam virtutem physicè operatricem, qua pollet; licet enim Deus Filius accipiat

cipiat per generationem à Deo Patre Omnipotentiam, & Deus Spiritus Sanctus per spirationem à Patre, & Filio. Verumtamen neque Pater est *aliud*, sed, *alius* à Filio: neque Filiatio, ut distincta ab Omnipotentia, est per se immediatè virtus operativa rerum, sed solum per Omnipotentiā ipsam communem toti Trinitati: neque Omnipotentia hæc physicè producitur à Patre in Filio, ut adverti disp. 1. num. 1. sicut virtutes operatrices, quibus gaudent causę secundę producuntur per Deum. 2. quia omnia alia prorsus, quę virtute gaudent minimè mediocri, maxima, ad aliquid operandum, eam accipiunt physicè productam ab ipso Deo. Accipiunt inquam non sicut pauper accipit pecuniam à divite, quasi Deus alicubi contineat reconditas virtutes illas operatrices, & illas distribuat inter creaturas existentes, ita ut hę ante distributionem existant in rebus, & existant privatę illis virtutibus operativis: sed quatenus Deus producens physicè ignem, v.g. aut calorem, si mavis, producit physicè virtutem combustivam cum illo identificatam: & producens physicè hominem, producit physicè virtutem sensitivam, & ratiocinativam cum illo identificatam. In hoc solo sensu accipiunt causę secundę à prima virtutes sibi innatas, & intrinsecas ad operandum; alias autem extrinsecas, & sibi non ingenitas, v.g. ad operandū supernaturaliter, accipiunt primo illo modo. 3. Quia indispensabiliter concurrit cum omnibus, & singulis causis aliis ad harum operationes, ut postea dicam. 4. Quia quoties voluerit, quomodo voluerit, ubi voluerit, & quamdiù voluerit, potest aliarum causarum operationes promovere, cohibere, retardare, ac simpliciter impedire. In simultate horum quatuor titulorum stant primatus, universalitas, & auctoritas causę primę. At hęc simultas soli Deo competit. Ergo ille solus est causa prima universalis, &c.

5. Eodem respectivè modò, ut insinuavi disp. 1. num. 1. intelligendi sunt Primatus alii, qui sunt characteristici Deo; ut esse *Primum ens. Primum liberum. Primum movens &c.* Stant hæc in complexo ex quatuor dictis, quorum maxima, & primaria sunt illa duo. Unum negativum, videlicet non accipere ab ullo alio entitatem, libertatem, virtutem applicandi, movendi, determinandi, motione tamen, ac determinatione consentanea naturæ rerum, de quibus fuerit sermo, unde motione, determinatione, atque applicatione, quæ non sit irresistibiliter cōnexa cum operatione, & simul penitus inevitabilis creaturæ, quando agitur de creatura exercente libertatem indifferentiæ. Alterum positivum, videlicet quod reliqua omnia entia, & libera, & mobilia, habent à mero libito divino primam existentiam, durationem, ac conservationem suarum entitatum, libertatum &c. Unde 1. primatus hic non stat in eo, quod Deus prius operetur physicè, aut determinativè determinatione irresistibili, atque inevitabili, nostras operationes liberas; tum quia aliàs operaretur similiter nostras actiones peccaminosas, quod alibi probamus dedecere Deum summoperè, tametsi mitigentur illis verbis *materialiter sumpta*; tum quia aliàs in eis operationibus haberemus nos merè passivè, accipientes scilicet à Deo illas, per ipsum

ipsum Deum prius factas, sicut accipimus panem, jam factum ab alio, & donum nobis missum ab amico. Unde 2. non nego doctrinam illam veritatis plenam, quam ex scripturis erutam, inculcat Augustinus, quod in prædestinatis adultis *ipse etiam præparet voluntates*; sed qualitatem præparationis in eo stantem, quod prorsus irresistibilis, ac simul inevitabilis sit creaturæ: de hoc enim non de illo est quæstio inter Theologos. Neque in hoc retractationum loco delet S. Pater quidquam ex eis, quæ *in ordine ad libertatem* dixit, tribus illis libris de libero arbitrio contra Manichæos; sed deprehendens Pelagium, stabiliendi ergo suum dogma, quod gratia datur *secundum merita nostra* abusum fuisse aliquibus textibus (ibi notatis per otium) eorum librorum, respondet: se non meminisse gratiæ in eis libris, sed solius liberi arbitrii, quia tunc *non de illa*, sed de hoc agebatur: unde concludit: *quapropter novi hæretici Pelagiani, qui liberum sic asserunt voluntatis arbitrium, ut Gratiæ Dei non relinquant locum: quandoquidem* (nota) *eam secundum merita nostra dari asserunt: non se extollant, quasi eorum egerim causam, quia multa in eis libris dixi pro libero arbitrio, quæ illius disputationis causa poscebat. Dixi quippe &c.* Hoc insinuo non quidem disputandi gratia, quæ disputare prohibemur; absit; sed ostendendi, quæstionem Augustini cum Pelagio esse toto Cœlo diversam ab illa, quam Theologi Catholici inter se disputant. Aliud quippe est, sit, nec ne prorsus necessaria res A, ad rem B. Aliud, quænam sit natura, qualitas, conditio rei A, hoc est, sit, nec ne prorsus irresistibilis, & inevitabilis ex sua met essentia? Primum disputavit, & sancivit Augustinus contra Pelagium, & de illo nec minimum dubium est inter Catholicos. De secundo est dubium, & in eo versatur cardo totus difficultatis; sed de secundo, neque hic, neque alibi disputavit, aut statuit quidquam Augustinus. Sit ergo verum, aut falsum, quod dicunt hi, aut quod dicunt illi Catholici; ast longè diversum est ab eo, quod Augustinus disputavit cum Pelagio, & hujus prole. Jam primatus quosdam alios, v. g. *esse primum merens, primum peccans, primum deficiens*, & similes bene vides repugnare Deo. Imò repugnare absolutè, quia in his lineis non *primum*; sed *unicum* dari potest; quoniam sola creatura rationalis potest esse merens, peccans &c.

Aug. l. retract. c. 9.

Idem ibid.

§. II.

6. REvocato jam ad speciem causæ ampliore genere. *Quarta divisio est.* Causa (sub quo nomine intellige etiam, quoad præsentes divisiones potentiam virtutemque, non prout hæc est qualitas determinata ad bonum, sed prout est activitas, vis, fœcunditas, energiave faciendi aliquid) alia dicitur tantum physica, de qua infra. Alia tantum moralis, nempè quæ absque reali entativo, ac materiali influxu producit effectum præcisè, quatenus attrahit, vel

etiam

etiam omninò determinat causam physicam, quæ formaliter, aut virtualiter sit talis ad effectun aliquem producendum. Ut imperium, preces, consilium, solent inducere causas physicas ad aliquid faciendum, & hæc causa moralis solet vocari *motivum, objectum formale, specificativum* actûs, intellectûs, aut voluntatis, sed juxta doctrinam mox dandam. Alia demum est physica simul, & moralis, quatenus per influxum realem, & materialem causat effectum, & simul movet, atque invitat ad illum. Sic ignis, v. g. (& idem de omnibus causis necessariis) in actu primo proximo completo, ex parte naturæ ad comburendum, est causa physica ignis aliûs, & simul est causa moralis, quia sua connnexione naturali movet Deum, ut concursum præstet tanquam Author naturalis ad ignem illum producendum. *Quinta divisio.* Causa moralis, alia est talis per irresistibilem connexionem cum effectu. Et tunc non solet vocari causa, sed determinativum illius effectus, vel quasi effectus. Sic divina bonitas intuitivè cognita à Beatis est causa moralis amoris, quo hi Deum prosequuntur, quia irresistibiliter movet illos ad amorem illum, cultum, reverentiam, & obedientiam. Sic etiam actio tua libera est causa moralis, seu potius determinativum objectivum, formale, ac immediatum scientiæ, qua Deus ab æterno prævidet, te in tali circumstantiarum peristhasi eliciturum actionem illam, & intellectus ipse divinus est determinativum subjectivum illius ejusdem scientiæ. Cum enim Deus ob suam infinitam perspicaciam, sit essentialiter determinatus ad sciendum omne scibile, eo omni modo, quo citra imperfectionem scibile est: inde nascitur, quod ab æterno cognoverit te in tali tempore, loco, & circumstantiis, eliciturum ex mera tua determinatione actionem A, eo ipso, quod ex mera tua determinatione elicias illam: sicut eo ipso, quod transeas per viam videberis ab attentissimo, & perspicace speculatore, qui est in alta fenestra. Et sicut non ideò transis tu per eam viam, quia hic te videt, siquidem hujus visio non constituit proximam tuam facultatem transeundi, aut non transeundi; sed è converso, ideò à Priori hic te videt transeuntem, quia tu sponte, ac ex mera tua determinatione transis, ita ut si non transires, ut poteras non transire, ille non videret te transeuntem per illam viam, tametsi per totam æternitatem affixus esset illi fenestræ, attentissimusque, & perspicacissimus foret. Ita non ideò facis actionem illam, quia Deus ab æterno id præscivit, quoniam illa divina præscientia non constituit proximam tuam facultatem faciendi, aut non faciendi actionem illam, quia tu sponte, ac ex mera tua determinatione sine ullo irresistibili, ac simul inevitabili impulsu facturus es illam (sæpè adverti actiones immediatè liberas, esse quidem capaces *rationum moventium*; ast incapaces omninò *rationis alius reflexa strictè à priori*, idest, simpliciter antecedentis, ac simul metaphysicè connexæ: sicut conclusio simpliciter obscura est incapax rationis evidentis: & conclusio merè probabilis est incapax rationis omninò certæ; alias nec esset merè probabilis, nec obscura. Et similiter actio immediatè libera, non esset immediatè libera, si haberet rationem strictè à priori) ita ut si illam non faceres,

Deus non prævidisset te facturum illam, tamen per totam æternitatem attentissimè intueretur te. Ob hanc ergo rationem causa moralis objectiva, seu potius determinativum objectivum illius divinæ præscientiæ, est tua actio A: & causa subjectiva, seu potius determinativum subjectivuum ejusdem est solus intellectus divinus: & determinativum in genere imputabilitatis, est tua ipsa libertas, seu tu ipse liberè sponteque eliciens actionem illam; quia libertas indifferentiæ non opponitur necessitati consequenti ad se ipsam, qualis est illa præscientia.

7. Altera causa moralis, quæque vulgò, & simpliciter vocatur talis, est illa, quæ sine hac irresistibili determinatione tantum movet, atque inclinat in operationem, potentiam physicam immediatè, aut mediatè operatricem. *Sexta divisio*. Hæc causa moralis est duplex. Una objectiva. Altera subjectiva. Hæc est illa, quæ non ut cognita, sed immediatè per se ipsam movet, atque instigat mediatè, aut immediatè, potentiam executricem, ut cognitio per se immediatè, absque alia reflexa sui cognitione, instigat voluntatē ad prosequutionem, vel fugam objecti: & præmissæ formales per se immediatè, absque reflexa alia cognitione impellunt intellectum in conclusionem formalem, seu mentalem, sic etiam habitus accquisiti boni, mali, indifferentes, seu consuetudines, per se, absque reflexis suis cognitionibus movent potentias, quarum proprii sunt, ad eliciendum actus similes eis, ex quibus sunt geniti, nisi jam horum tædeat. Unde meritò dicebat David *funes peccatorum circumplexi sunt me: & legem tuam non sum oblitus*. Idest. Pravi habitus relicti ex prioribus peccatis, quasi necessitatem imponunt mihi ad relapsum; sed memoria legis tuæ me compescit. Sic humorum corporis temperamentum, combinatio, sive complexio, solet esse causa moralis subjectiva iræ, misericordiæ, continentiæ, incontinentiæ, & similium, quia illa combinatio, sicut etiam stellarum, & præsertim Planetarum, solet per se instigare immediatè corpus, & sic indirectè animum, propter sympatiam hujus cum illo, ad tales, vel tales actiones. Hoc tamen discrimine, quod humorum combinatio (in qua primas partes habent materia primigenia accepta à Parentibus, lac infantiæ, subsequentisque ætatis alimenta) instigat immediatè corpus; combinatio verò syderum mediatè, quatenus immediatè, ac directè movet illos humores, sicut luna, & venus humiditates respectivè, Saturnus, & Mars biles respectivè &c. Sic intentio efficax finis per se immediatè, sine reflexa sui cognitione, movet voluntatem ad electionem mediorum, nondum in singulari exploratorum. Sic electio hæc (& alii actus voluntatis efficaces respectu actionum externarum) immediatè per suammet entitatem, sine reflexa sui cognitione adigit determinatque potentiam executricem in actionem externam, v. g. volitio deambulandi immediatè per se determinat potentiam loco motivam. Sic etiam apprehensio vehemens, in judicium. Sic actus unius virtutis immediatè per se movere solet ad actum aliûs, sicut etiam unum peccatum ad aliud. V. g. amor Dei super omnia per se immediatè movet ad actum, qui prænoscitur esse cultus, aut obedientia erga

Psal. 118.

Deum.

Deum. Actus spei Theologicæ, idest, efficax conatus adipiscendi Deum, ut nostrum ultimum finem, per se immediatè movere potest ad restituendum rem alienam. Timor gehennæ infixus moribundo peccatori Confessorem non habenti, per se immediatè movere potest ad perfectam contritionem. En copiosam segetem causarum moralium, quę non objectivè, sed subjectivè sunt tales.

8. Ubi adverte; quod si actus A, sit hoc modo ex actu B, tanquam ex causa morali subjectiva, arguit quidem tunc exerceri hominem per actum virtutis, aut vitii, ad quam, vel quod, spectat actus B; nam arguit hunc existere; ast non facit, ut actus ipse A; sit illius virtutis, aut vitii, v.g. contritio perfecta, concepta hoc modo ex timore gehennæ, non facit, quod illa contritio sit actus virtutis moralis, sicut est hic timor. Et actus humilitatis, obedientiæ, religionis elicitus hoc modo ex amore Dei super omnia, non facit, quod hi actus sint charitas Theologica, sicut est ille amor; quoniam nil compossibile cum eo, quod actus A non moveatur proximè adæquatè ex motivo, sive objecto formali proximo adæquato actus B, facit per se præcisè, quod actus A sit verè, & simpliciter virtutis cujus est actus B. Character namque, & tessera Theologica ad discernendum actus unarum virtutum ab actibus aliarum, est objectum formale proximum adæquatum, quod habent (quodque hac de causa vocatur *specificativum*) & simul modus tendendi actuum ipsorum proportionatus illi objecto formali; quod addo propter pessimos illos actus, qui ex eodem objecto formali vocante ad bonum moventur ad malum. V.g. *nolo hoc facere propter hoc ipsum, quod præceptum sit à Superiore. Volo rem A propter hoc ipsum, quod prohibita est*: quoniam non rarò *nitimur in vetitum*, qua labe inficiuntur etiam actus invidiæ folius, ut distinctæ ab amore proprio &c. At actum A, esse ex B, tanquam ex causu morali subjectiva, est compossibile cum eo, quod non moveatur proximè adæquatè ex motivo, sive objecto formali proximo adæquato actus B, ut patet in prolatis illis exemplis, ergo. Quocirca actus A, erit tunc denominativè, extrinsecè, imperativè virtutis cujus est actus B, ast non semper actu formaliter, verè, propriè, seu elicitivè. Rursus hæc causa moralis subjectiva, una est formalis immediata, & directa, v.g. volitio efficax formaliter sic tendens. *Volo homicidium*, est causa moralis per se subjectivè impellens potentiam executricem. Altera indirecta, mediata, & interpretativa, seu virtualis. Et hæc, ut sæpè notavi ex P.Junio, est quadruplex. *Prima*, virtualis virtualitate *objectivæ determinationis physicæ*: nempe quando est volitio rei per se connexæ metaphysicè, aut saltem physicè, cum A, & purè antecedentis respectu hujus, ut volitio explodendi in pectus Joannis, est volitio virtualis occidendi illum virtualitate objectivæ determinationis physicæ. *Secunda*, virtualis virtualitate *subjectivæ determinationis physicæ*: nempe quando ipsa volitio est per se connexa cum alia volitione, & antecedens respectu hujus: qualis est intentio efficax finis respectu volitionis mediorum. *Tertia*, virtualis virtualitate *objectivæ determinationis moralis*: nempe quando est volitio rei vetitæ, ob ma-

manifestum periculum volendi aliud immediatius in se prohibitum: sic volitio familiaritatis specialis cum persona periculosa est virtualis causa moralis lapsûs. *Quarta*, virtualis virtualitate *subjectivæ determinationis moralis*: nempe quando actus aliquis est prohibitus ob manifestum periculum concipiendi actum alium, v. g. voluntaria vivax cogitatio objecti A per se immediatè instigans ad appetitum illius.

9. Causa moralis objectiva est illa, quæ non immediatè per suammet entitatem; sed per suam cognitionem, aut perceptionem aliam, puta dolorem, voluptatem, & similia, movet atque sollicitat potentiam ad operandum aliquid. Sic præmissæ objectivæ, hoc est objecta præmissarum mentalium, sunt causa moralis assensûs conclusionis: quia ut cognitæ per præmissas formales movent ad illum. Sic bonitas, ac malitia objecti sunt causa moralis objectiva prosecutionis, aut fugæ, quia movent potentiam ad hos actus, non immediatè per suasmet entitates; sed ut cognitæ aliove modo vitali perceptæ. Sic veritas, & falsitas sunt causa moralis objectiva, quia ut cognitæ saltem per apprehensionem suasivam, vel dissuasivam, movent ad suum assensum, vel dissensum. Sic causa finalis est causa moralis objectiva intentionis, seu appetitûs, quo voluntas fertur in illam: quia non nisi cognita instigat voluntatem ad eum appetitum. Sic objecta formalia specificativa virtutum, idest motiva ex quibus proximè adæquatè concipiuntur actus harum, sunt causæ morales objectivæ actuum eorum: quia non nisi, ut præcognita movent, ac sollicitant ad illos. Hæc autem causa moralis objectiva interdum est verè, ac simpliciter talis, nempe verè, ac simpliciter per se movet ad aliquid. Interdum autem laxè, ac impropriè, scilicet, quando per se non movet, est tamen purificatio conditionis animi terminativè conditionati, seu complementum motionis absolutę, v. g. preces possunt te movere ad actionem A, item si decrevîsti illam facere ad horam primam, ubi primum hanc audis moveris ad actionem illam. Sed est discrimen, quod jam notarunt graves Theologi: preces namque verè simpliciter movent; horę primæ auditio non tam movet, quàm purificat conditionem sub qua statueras facere actionem illam. Unde non movet, sed est complementum motionis iam præexistentis. Et hoc exemplo aperiunt distinctionem inter nostra, & priscum Sacramentum à Deo institutum contra peccatum originale parvulorum tunc morientium. Nostra enim Sacramenta, cum sint moraliter actiones Christi, verè movent Deum ad infundendum gratiam; Priscum illud Sacramentum, utpote egenum, & vacuum elementum, non movebat per se Deum, sed erat purificatio conditionis, sub qua pollicitus erat Deus gratiam, sed de hoc alibi. *Septima divisio*. Hæc causa moralis objectiva est duplex. Una respectu intellectus, quia ut cognita, vel immediatè sine alia ratione suasiva, vel per rationem suasivam, movet ipsum ad assentiendum, & hæc est sola *veritas*: aut ad dissentiendum, & hæc est sola falsitas. Sicut enim verè scit, qui assentitur verò: ita verè scit qui dissentitur falso: tam enim Judicia negativa, quam affirmativa possunt esse scientifica, & tam debetur dissen-

sensus falso, quàm assensus vero, & tam proprius est intellectûs unus, quàm alter actus. Altera respectu voluntatis, quia ut cognita, hanc allicit ad sui prosecutionem, & hæc plerumque est sola bonitas: vel ad sui fugam, & plerumque est sola malitia. Sicut enim est bonum, amare bonum; ita est bonum, odisse malum. Et tam proprium est voluntatis unum, quam alterum, & tam debetur odium malo, quàm amor bono. Dixi tamen *plerunque*, & sic intelligenda videtur universalitas, qua loquuntur Philosophi hac super re. Etenim cum intellectus non sit potentia libera, nequit ullatenus, quantumcunque jubeatur à voluntate, & quidquid externè proferat, assentire objecto, quod omninò apparet falsum, aut dissentire illi, quod prorsus apparet verum; sicut neque oculi quantumcunque jubeantur à voluntate possunt videre objectum, quod nulla penitus perfunditur luce. Cæterum cum voluntas fungatur libertate, potest forsan contingere adeò interdum vitiatum, & corruptum habere, ut ita dicam, palatum: ut sicut stomachi corrupti appetunt immundities, puta gypsum, carbones, calcem, & similia, nauseantque ad alimenta: ita velit illud malum, quod neutiquam præcognoscitur bonum, & oderit bonum, quod neutiquam prænoscitur malum.

10. Possibile namque peccatum est, quod sit puræ, ac meræ invidiæ, sine mixtura amoris proprii, quamvis sit actus ex illo physicè derivatus, aut ex odio proximi. Sed hoc peccato odit voluntas bonum aliûs personæ, ideò formaliter, & præcisè, quia est bonum illius, & non quia est malum invidi ipsius; aliàs jam non esset pura invidia, sed insuper amor proprius. Item amat malum illius alius personæ, purè, & præcisè, quia est malum illius, & non quia *esse malum illius* est esse bonum proprium; aliàs non esset invidia pura, & mera; sed insuper foret amor proprius. Ergo forsan est possibile, quod voluntas per summam irrationalitatem, amet malum aliquod (non dico nunc sibi, sed alteri) purè, & præcisè, quia est malum: & oderit bonum, purè, & præcisè, quia est bonum saltem illi alteri. Explicatur; licet prohibitio suapte natura retrahat ab actione prohibita; verumtamen hoc ipso, quod prohibita est, solet movere, & provocare homines, quia non temerè dictum fuit. *Nitimur in vetitum semper, cupimusque negatum.* Item tametsi rationale præceptum legitimi superioris sit ex sua natura causa motiva faciendi actionem facilem; potest physicè homo ex prævia superbia, vel odio illius superioris nolle facere actionem illam purè, & præcisè, *quia est præcepta per legitimum eum superiorem*. Et licet amabilitas personæ sit ex sua natura motivum ad amandum illam, potest alius ita pravè esse affectus, ut sibi doleat, & displiceat, quod illa persona sit tam amabilis. Ergo licet bonitas ex se sit motivum amoris, & malitia, sit motivum odii, potest &c. Non longè etiam ab hoc barbarismo est ille, qui ex mera desperatione, odioque sui ipsius (non verò ex alio motivo, v. g. evadendi præsentes angores, quia iste esset potius amor proprius) adsciscit sibi necem, vel fugit aliquod bonum sui ipsius, ideò formaliter, quia bonum sibi est. Et quan-

quanquam dari possint, ac soleant actus reflexi, quibus imperentur, ut homini, boni actus dicti directi; possunt etiam physicè non dari: quod si dentur jam actus dicti non erunt puræ invidiæ, puræve desperationis; sed insuper erunt actus amoris proprii; cum tamen loquar de invidia, & desperatione puris, sine mixtura amoris proprii præcipitique impetu conceptis. Rursus quamvis actus dicti sint exercitè voluntarii, & consequenter concipiantur à vitiata illa voluntate, quia ipsi sunt, vel apparent boni: ast non semper, quia ipsorum objecta sint, vel appareant bona ipsi eidem voluntati; alias jam essent actus amoris proprii, & non pura invidia, aut pura desperatio. Fateor modum hunc operandi esse contra naturam rationalem; imò esse physicè contra naturam; ast contrarietas hęc subditur præpotenti voluntati obcæcatæ, atque irrationali, sicut contrarietas aquæ cum privatione omnis penitus frigiditatis subditur physicè præpotentiæ ignis. Forsan igitur non semper est bonitas objectiva, quæ movet ad actum prosecutionis, sed malitia quoque: & forsan non semper est malitia objectiva, quæ movet ad actum fugæ, sed bonitas etiam. Tale, ac tantum est prædominium voluntatis supra suos actus. Veruntamen motio adæquata in casu alterutrius perversionis, non identificatur adæquatè cum sola bonitate, aut malitia, sed partim cum utravis, & partim cum prava dispositione illius voluntatis, vi cujus in virus vertitur ipsi, quod alias ex se est Theriaca.

§. III.

11. Octava divisio. Utraque causa moralis objectiva potest esse duplex. Una negativa. Altera positiva. Hæc consistit in rei alicujus existentia sollicitante potentiam. Illa contingit, quando ultimum complementum motivi stat in aliqua carentia. V. g. quando homo ultimò movetur ad peccandum, (ex eo quod *nullus adsit testis*, vel, *nulla sibi aspergenda sit infamia* apud homines, quæ motio ex ejusmodi carentiis frequens esse solet (& hæc solet vocari causa moralis *tanquam removens prohibens*, quia causat moraliter effectum, quatenus facilitat illum; illum autem facilitat, quatenus removet obstacula impeditura illum, & in hoc sensu ignorātia antecedens solius juris, aut solius facti, aut utriusque, solet esse causa moralis nempe negativa multarum actionum: quatenus removet scientiam, aut legis prohibentis, aut illius, quod revera facis, puta homicidium, quando explodis contra objectum, quod credis esse belluam, cum tamen sit homo: quam scientiam si haberes, non faceres actiones illas) Datur item hæc causa moralis negativa, quando homo movetur ad judicandum A. V. g. ex eo, quod nullum appareat fundamentum pro parte contraria. Tunc tamen necesse est, quod possessio stet pro parte, quam judicat. V. g. prudenter judicamus solem oriturum cras, quia oritur quotidie, & nullum

lum apparet fundamentum, ut cras interrumpatur hæc series dierum. Item prudenter Judicamus, magnum Turcam non confiteri modo sua peccata, apud S. Petri Pœnitentiarios: quia nullum ad oppositum judicandum apparet fundamentum. Cæterum quando non stat possessio pro una determinata parte, carentia sola fundamenti pro parte contraria non est causa moralis motiva assensûs unius partis determinatæ. Sic nullum apparet fundamentum suadens imparitatem arenarum maris: quia tamen, neque ullum apparet suadens paritatem, & consequenter, quia non stat possessio pro hac: ideò sola carentia fundamenti pro imparitate non movet ad judicandum paritatem. *Nona*. Causa moralis objectiva, positiva, respectu, intellectus, & voluntatis, potest esse duplex; una necessariò rapiens potentiam ad tale, vel tale exercitium, ut divina bonitas intuitivè cognita, ineluctabiliter movet voluntatem ad ipsius amorem, & veritas præmissarum evidenter cognita, ut connexa cum veritate conclusionis, rapit necessariò intellectum ad assensum hujus, ut dixi in dialectica disp. 1. num. 178. quando alterutra trahit necessariò in unum actum positivum, vocatur causa moralis *movens positivè*, &, *necessitans quoad exercitium*, quando verò contenta est eo, quod potentia non concipiat talem, vel talem alium actum, dicetur causa moralis *movens negativè* ad assensum, seu *necessitans solùm quoad speciem*, v. g. quatenus reddit impossibilem dissensum. Vel ad amorem, quatenus reddit impossibile odium.

12. Altera movens quidem potentiam; sed relinquens illam indifferentem ad annuendum, vel non annuendum. Sic divina bonitas, obscurè nobis cognita, movet ad amandum Deum; sed cum indifferentia ad non amandum. Item. Veritas objectiva obscurè apparens, movet ad assentiendum; sed cum indifferentia, ut velimus, aut nolimus assentire, vel absolutè, vel per talem, aut talem speciem assensûs. Hoc genus causæ moralis respectu voluntatis est duplex. Una quæ propriùs est causa finalis, eò quod potentiam moveat in actum, *ut ipsa res*, quę est finis, obtineatur, & insuper, quia est bona. Altera, quæ simpliciter est objectum formale, eò quod ad actum illum moveat præcisè, *quia ipsa est*: quorum duorum diversitatem explicui disp. 3. Dialecticæ num. 94. Similiter hoc idem genus causæ moralis respectu intellectus potest esse duplex; quandoq; enim consistit in veritate ipsa objectiva magis propriè per rationem, aut rationes suasivas rei, & tunc est causa moralis complexa: quia proponitur intellectui per judicia, quæ sunt actus complexi, seu compositivi. Quandoque autem in veritate objectiva proposita per apprehensionem, vivacem tamen, & suasivam: idest, inclinantem ex se in assensum potius, quàm in dissensum, aut vice versa, quæ apprehensio cadens in intellectum alias dispositum, extorquere solet ab ipso assensum, v. g. & hæc est causa moralis incomplexa, quia intellectui obversatur per meram apprehensionem, quæ licet energiam habeat viresque ad suadendum, ob modum, quo proponit objectum; est nihilominus actus simplex, & incomplexus. Ubi obiter adverte duo. Primum. Quod movet intellectum ad assensum est multoties sola ob-

jecti

jectiva transcendentalis veritas objecti, patefacta per rationes suasivas, aut per suasivam apprehensionem illius. Sicut quod movet voluntatem ad amandum, plerunque est sola bonitas specifica objecti, patefacta per cognitionem. Et sicut quod physicè producit effectum, est virtus causæ applicata physicè passo. Dico *multoties* non autem *semper*, quia multoties etiam motiva distincta à veritate transcendentali objecti movere solent ad hujus assensum. Veruntamen cum ejusdem motiva non sint per se evidentia potentiis, sed multoties appareant obscurè, atque cum indigentia luminis aliùs: hac de causa solet potentia restare indifferens, atque libera, ut moveatur, vel ex sola veritate, v. g. transcendentali objecti, vel ex alio connexo cum ea veritate.

13. Exemplum habes in assensu omnium gravissimo, nimirum fidei. Occurrit intellectui transcendentalis veritas Incarnationis, v. g., patefacta per argumenta illam suadentia. Occurrunt argumenta ipsa credibilitatis suadentia illam. Occurrit divinum testimonium, quo Deus, illam testificatus est *Verbum caro factum est*. Sed nihil ex his tribus occurrit ita evidenter, ut rapiat necessariò ad se intellectum nostrum, unde hic manet indifferens ad assentiendum incarnationi, jam propter unum, jam propter aliud. Si assentiatur propter transcendentalem veritatem incarnationis, patefactam per argumenta credibilitatis, assensus erit quidem metaphysicè certus, quandoquidem veritas incarnationis est metaphysicè, imò logicè connexa cum incarnatione; sed non erit actus fidei, quia hujus character, specificaque differentia (quando est instar conclusionis, & non instar primi principii) est quod proximè adæquatè moveatur ex authoritate personæ loquentis rem illam. Si assentiatur propter argumenta credibilitatis, nec erit assensus fidei ob nuperam rationem, imò neque forte erit assensus plusquam moraliter certus. Sin assentiatur propter authoritatem Dei dicentis, ac docentis incarnationem, tunc assensus erit fidei divinæ, ac Theologicæ. Unde habes diversitatem, quæ resultat ex diversitate motionum causarum moralium simul concurrentium, sed ita ut hominem relinquant indifferentem ad eligendum unum præ aliis. Et hoc voluntati etiam contingit, nam multoties obversantur simul multa motiva ad unam eandemque actionem, & liberè imperat illam ex uno, & non ex alio illorum, unde nascitur, quod actio evadat interdum bona moraliter; interdum mala, interdum unius speciei, interdum aliùs.

14. Secundum advertentiâ dignum est. Duo sunt modi movendi intellectum ad assensum, vel dissensum. Unus per strepitum argumentationum. *Probo. Nego. Distinguo. Concedo. Contra &c.* & hic non est Deo solitus. Alter magis lenis, arcanus, & efficax infundendo nimirum homini apprehensiones quasdam suasivas, quæ sicut tenuis lux auroræ, sive crepusculi, patefaciunt sufficienter homini attento, & docili, veritatem per quam debet ingredi, & falsitatem, quam vitare debet: quemadmodum qui tantillum aperit fenestram patefacit sine strepitu argumentationum, res, quæ sunt in cubili. Hos duos

modo

modos adumbrasse videtur Scriptura, inquiens. *Spiritus grandis, & fortis subvertens montes, & conterens petras ante Dominum.* Non in Spiritu Dominus. *Et post Spiritum commotio.* Non in commotione Dominus. *Et post commotionem ignis.* Non in igne Dominus. *Et post ignem sibilus auræ tenuis; quod cum audisset Elias &c.* Hic sibilus auræ tenuis, seu vox *quasi auræ lenis*, ut multo ante Eliam dicebat Eliphaz Themanites, idest, hæc tenuis arcana apprehensio, quæ luce sub obscura, & quasi antelucana ostendit homini docili, & attento rem credendam, solet esse vox Dei, qua *erudit hominem, & de lege sua docet eum*: qua *loquitur ad cor hominis*, qua *homo audit à Patre, & discit, & venit ad Christum*. Ille autem primus modus solet esse proprius hominum, qui quatuor solis verbis, aut quinque, volumina magna implere solent. *Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis. Velociter spolia detrahe, cito prædare.* Exemplo eodem actus fidei aperitur hæc diversitas. Tametsi Deus extraordinaria providentia aliquos de repente vocaverit ad fidem, sine prævia dispositione, ut vocavit Saulum in fervore ipso persequendi fideles, & Matthæum sedentem ad telonium, & quatuor alios Apostolos, nil tale cogitantes, sed in capturam piscium incumbentes. Ast providentia ordinaria poscit præviam dispositionem, atque præparationem intellectûs, sicut etiam terræ, ut ex hac nascatur frumentum.

3.Reg.19. Iob.4. Psal.93. Oseæ 2. Ioan.6. Isai.8.

15. Igitur proponitur homini veritas objectiva Incarnationis, v. g. per argumenta suadentia veram esse Religionem Christianam. Hæc argumenta sunt profectò necessaria omninò juxta ordinariam providentiam, tanquam extrinsecum ministerium plantandi, atque rigandi; sed non sufficiunt ad immobilem illam certitudinem, qua fungi debet judicium fidei, quia *neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat*. Posita hac extrinseca cultura audiendi, atque capiendi argumenta hæc, solet Deus, ut misericors Pater (interdum se gerit, ut severus Judex) dare intrinsecus incrementum. Sed quomodo? Eo nimirum, quo se gessit cum Sancta illa purpuraria Lydia: *cujus Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur à Paulo.* Et quæ apertio cordis est hæc? quam pollicitus est per Ezechielem. *Auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent &c.* Idest, Abigere omninò, vel saltem cohibere insurgentes difficultates, & insuper producere in mente humana, sicut ego characteres in hac carta (excepto quod hæc se habet merè passivè, homo autem activè insuper in suis actibus vitalibus) apprehensionem suasivam de eo, quod Deus docuit illud idem mysterium, quod suadent argumenta dicta, qua apprehensione sufficienter panditur intellectui docili, qualis debet esse Catholicus (est scriptum in Prophetis. *Et erunt omnes docibiles Dei*, ut ex Isaia citat Christus Dominus) prisca ipsa antiqua revelatio omnibus facta, & consequenter veritas mysterii, quamvis intellectui, aut distracto ad res alias, aut plus justo timido, aut contumaci, non sufficiat, ac propterea eos timidos agglomeravit Joannes cum aliis reprobis. *Timidis autem, & incredulis, & execratis &c. pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure.* Homo sic constitutus habet ante se tria saltem

1.Cor.3. Actor 16. Ezech.11. Ioan.6. Isai.54. Apoc.21.

motiva credendi mysterium, sed omnia obscura, & relinquentia eum cum libertate indifferentiæ, tum ad credendum, vel non credendum. Tum ad credendum ex uno, vel ex altero motivo.

16 Primum est veritas ipsa transcendentalis Incarnationis, v. g. quę sufficienter applicata intellectui per argumenta dicta, seu per hæc detecta, sufficienter movere potest ad sui assensum in genere: sicut bonitas sufficienter applicata voluntati, sufficienter potest movere ad sui amoré. Ast si homo ex hoc motivo assentiatur non eliciet specificū actuū fidei, ut paulò ante dicebam, quia transcendentalis veritas est objectum formale genericum, non autem specificum, & notionale actus fidei. Secundum est cumulus ipse argumentorum credibilitatis, quorum cumulus movere quidem potest ad credendum incarnationem. Ast neque sic eliciet actum fidei, nisi fortè cumulum ex eis argumentis agnoscat, ut novam locutionem testimoniumque divinum, quo quasi reflexè asseveret Deus se olim docuisse illud mysterium. Tertium est prisca ipsa revelatio, *Verbum caro factum est*, Intellectui docili, & attento applicata sufficienter *extrinsecè* quidem per argumenta credibilitatis, tanquam per ministerium plantandi, atque rigandi; *intrinsecè* autem per illam apprehensionem suasivam supernè illapsam de eo, quod Deus verè dixerit, ac docuerit illud mysterium, nec non per cohibitionem difficultatum homini invincibilium, atque terrorum contra præteritam existentiam illius publicæ revelationis. Si ex ea revelatione moveatur homo ad credendum Incarnationem propter ipsam revelationem proximè adæquatè; revelationem autem propter se ipsam, ut primum principium illius assensus, quandoquidem transcendentalis veritas, seu existentia ipsius sufficienter est applicata intellectui docili, utrovis modo dicto, extrinseco, & intrinseco, positivo, & negativo: tunc, inquam, elicier actum fidei theologicæ divinæ, ac supernaturalis, prævalentem, quando existit, adversus omne dubium, formidinem, timorem, atque suspicionem contrariam, quod tamen non tollit hominem actu eo superfedentem labi in hæresim: sicut quamvis actu perfectæ contritionis pluris æstimemus Deum, quam cætera omnia per eum graviter prohibita, cessantes tamen ab actu illo possumus labi in lethale.

17. En perstrictam quantum sufficit Philosopho Christiano, enodationem gravissimi nodi theologici, super ultimo resolutivo nostræ fidei. Resolutivo, inquam, non metaphysicæ evidentiæ, & contra quam nec mussitare valeat ingenium humanum, aut contra quam tergiversationes, cavillationesque emergere nequeant. Hujusmodi namque resolutivum, non quæritur à Theologis, esset namque quærere, quod nusquam invenietur, cum actus fidei nostræ sint ex sua intrinseca natura obscuri, & consequenter excludant ultimum sui resolutivum metaphysicè evidens, & contrà quod, nulla exurgat cavillatio, dubinm, tergiversatio, & similia, sicut actus opinativi natura sua excludunt principium certum omninò: quamobrem non quæritur ultimum resolutivum, quod more, ac rigore scholastico dandum, explicandum, probandum, & defendendum sit; sed quod modo solo prudentiali, & obscuro: & quia

aliqui

aliqui non sunt hoc contenti, sed aspirant ad resolutivum, contra quod, nullum emergat dubium, idcircò, & agunt contra naturam illius ejusdem, quod disputant, & crescit in immensum disputatio. Igitur ultimum resolutivum fidei, qua credimus Incarnationem, v.g. obscurum sanè, sed prudens rationaleque, quamvis non metaphysicum, & scholasticum, est Illa eadem antiqua, & publica revelatio. *Verbum caro factum est*; proposita unicuique tripliciter *extrinsecè* quidem, per argumenta credibilitatis suo captui proportionata, & illa excolunt terram intellectus, sicut arare, plantare, & rigare. 2. *intrinsecè negativè* per supernam misericordem amotionem, vel saltem cohibitionem terrorum, ac difficultatum contra existentiam talis revelationis. 3. *intrinsecè positivè* per dictam apprehensionem suasivam supernè illapsam intellectui, luce subobscura, sufficiente tamen, ac necessaria ad meritum, patefacientem existentiam veram, & realem prædictæ antiquæ revelationis. *Ioan.* 1.

18. Et hęc apprehensio colligitur tum ex scripturis prolatis num. 14. & 15. tum ex eo, quod quando elicimus actum supernaturalem, & valdè arduum prærequirentem actum alium voluntatis, non modo opitulatur Deus voluntati, ut imperet talem actum, verum etiam potentiæ illi, cujus proprius, & immediatus est actus ille supernaturalis, & valdè arduus, & sane opitulatur illi potentiæ modo ipsius naturæ consentaneo. At assensus fidei est supernaturalis, valdeque arduus, & prærequirit imperium voluntatis, ergo non solum opitulatur huic Deus, ut velit elicere illum; verum etiam intellectui cujus proprius, & immediatus est actus fidei, & opitulatur illi modo suæ naturæ consentaneo. At modus consentaneus est per manifestationem veritatis, cui debet assentire, aut falsitatis cui dissentire debet; ergo Deus in secreta schola cordis docet hominem, & manifestat ipsi antiquam illam revelationem. At non per actum omninò clarum, quia fides non esset obscura; neque per actum, qui sit judicium de existentia illius revelationis, quia credere illius existentiam non foret homini liberum, ac meritorium (cum tamen esse debeat) aut haberet homo duo judicia de existentia revelationis, unum sibi non liberum, sed à solo Deo infusum, alterumque sibi liberum: ergo tandem hoc auxilium divinum, seu hæc arcana manifestatio existentiæ revelationis, stat physicè ex parte rerum in eo sibilo auræ tenuis, de quo supra, idest in ea apprehensione suasiva de eo, quod Deus verè revelavit Incarnationem, v. g. quæ apprehensio est vox Dei, aperitque luce subobscura quantum sufficit ad libertatem, & meritum, quod Deus verè illud revelaverit. Hæc modo sufficiant pro explicatione diversitatis causarum moralium respectu intellectus à quibus exorsus fui numerum 12. Redeamus jam ad inceptum iter divisionum.

§. IV.

19. DEcima. Causa moralis objectiva respectu utriusque dictæ potentiæ, alia est intrinseca, alia extrinseca. Intrinseca, quæ etiam vocari solet proxima, & immediata, est illa, quæ attingitur, exprimiturque per actum, & in quam hic reflectit. V. g. *volo rem A, quia est bona. Nolo B, quia est mala. Vera est Incarnatio Verbi, quia Deus impotens falli, ac fallere, illam docuit.* Extrinseca est illa, quæ non exprimitur per actum, neque is reflectit in illam; ast movet ad illum sicut præmissæ movent ad conclusionem, tametsi hæc non semper reflectat supra illas, in illasve intrinsecè tendat. Id potest contingere dupliciter. 1. quatenus actus producatur per actionem essentialiter alligatam notitiæ illius causæ moralis objectivæ, & non aliis actus alius potentiæ illius ejusdem, positivè repellens motionem ex causa ea. Et enim sicut ad hoc, ut homo verè, ac simpliciter committat peccatum formale (formalitate utique subjectiva, & exercita, quamvis non objectiva, & signata) non est necesse, quod hunc actum concipiat. *Volo A; quia prohibitum.* Seu; *quanquam prohibitum.* Sed sufficit, quod præcognoscens prohibitionem, exercitè illam spernat, volens rem A per volitionem, cujus productio essentialiter præsupponat notitiam prohibitionis. In quo casu volitio illa erit extrinsecè peccaminosa, quatenus non tendit intrinsecè in malitiam; sed non quatenus non sit verè, ac coram Deo peccaminosa, & sufficiens inducendo pessima illa effecta, quæ inducunt aliæ volitiones, quæ intrinsecè tendant in malitiam: ita ut conclusio, sit conclusio formalis formalitate exercita, atque subjectiva, vereque moveatur ex objecto præmissarum, necesse non est, quod intrinsecè causaliter reflectat supra illud (& experientia Syllogismorum verbalium, quibus utimur inter disputandum, & quorum conclusiones verbales sunt in sua sphæra conclusiones formales, id videtur docere) sed sufficit quod producatur per actionem essentialiter alligatam præmissis ex se moventibus ad conclusionem: sicut ad hoc, ut effectus physicus physicè nascatur à causa physica, sufficit, quod producatur per actionem essentialiter alligatam virtuti physicæ illius causæ. Et conclusio illa erit, ac non erit *extrinsecè* conclusio formalis in sensu nuper dicto. Item erit *intrinsecè* formalis non sane intrinsecitate reflexionis, sed intrinsecitate motionis ex objecto præmissarum;

20. Similiter, ut actus sit assensus fidei, verè, simpliciter, ac formalis formalitate exercita, & subjectiva, non est necesse, quod intrinsecè reflectat supra objectum formale fidei; sat quippe est, quod concipiatur per actionem essentialiter alligatam notitiæ illius objecti motivi, & ex se moventis ad assensum eum; & sic in sensu nuper dicto, erit intrinsecè actus fidei, nempe intrinsecitate motionis. Similiter ut actus sit verè, ac simpliciter charitatis theologicæ, non purè materialis, sed

sed formalis etiam, formalitate exercita, & subjectiva, non est necesse, quod intrinsecè tendat, atque reflectat supra divinam bonitatem; satis namque est, quod sit appretiatio Dei super omnia per actionem productam essentialiter supponentem notitiam bonitatis divinæ, ex se allicientis ad sui amorem. Et sic erit intrinsecè, aut extrinsecè in sensu inculcato, actus theologicus charitatis; quia verò actus voluntatis essentialiter supponit interdum notitiam alicujus motivi, & non movetur ex illo, v. g. si Deus decerneret sic in alia providentia. *Volo dare tibi gloriam, non propter merita, quæ elicuisti; sed propter meam misericordiam, liberalitatem &c.* (ob quem casum utique possibilem dixi alibi rationem præmii, ac coronæ non stare adæquate in eo, quod bonum conferatur per actum essentialiter præsupponentem merita absoluta) Hac de causa adjunxi actualem motionem actus, ex causa morali objectiva A, stare in complexo ex his duobus: nempe quod actus producatur actione essentialiter alligata notitiæ illius causæ allicientis, & quod non detur actus alius illius potentiæ, repellens, ut potest, motionem ex illa causa, quam ponimus indifferenter movere. Et ob hanc quoque rationem dixi alibi puram omissionem liberam (si forte est possibilis) esse potius ex motivo A, quam B, quando ambo simul occurrunt, stare in eo, quod omissio coexistat notitiæ motivi A inclinantis ad illam, & actui repellenti motivum B, & carentiæ actûs aliûs repellentis motivum A.

21. Alter modus quo causa moralis objectiva solet esse extrinseca (& est modus magis proprius) est quando coincidit cum causa morali remota, v. g. quando actus A immediatè proximè movetur, & consequenter specificatur ex motivo B, & hoc ex motivo C. Tunc motivum C, est causa moralis extrinseca, hoc est, remota actûs A. Est autem discrimen inter has duas causas morales, intrinsecam, seu immediatam ex una parte, atque extrinsecam, seu mediatam ex altera. Actus tam intellectus, quam voluntatis ex illa oriundus, ab illa specificatur specie, seu genere infimo; quoniam ex illa deprehendimus speciem, aut saltem genus infimum actuum illorum. V. g. judicium proximè adæquatè conceptum, propter authoritatem Dei aliquid dicentis, dicitur esse actus in specie, seu genere infimo *fidei theologicæ, ac divinæ*, sive intrinsecè reflectat, ac tendat in eam authoritatem; sive secus. Similiter actus voluntatis proximè, adæquatè conceptus propter divinam bonitatem, modoque huic proportionato tendens, dicitur actus in specie, aut genere infimo charitatis theologicæ, sive intrinsecè reflectat in eam bonitatem, sive secus, ut num. 19. exposui. Dico autem *modo proportionato tendens* propter illa, quæ notavi num. 10. & quia ille qui crederet quaternitatem, v. g. divinarum personarum propter authoritatem Dei erroneè judicatam, ut docentem illam, non eliceret actum qui formaliter in se ipso foret judicium fidei theologicæ (quidquid sit de æquivalentia, quoad meritum) sicut nec eliceret actum charitatis theologicæ, qui ex errore dictante Solem esse Deum diligeret Solem super omnia. Et sicut nec haberet actum formaliter in se ipso scientifi-

cum

cum, qui ex principio merè probabili, sed invincibiliter judicato, ut scientifico, eliceret firmissimam conclusionem. Oportet ergo actum, de quo fuerit sermo, esse proportionatum objecto formali A, ut ab ipso specificetur strictè, ac propriè.

22. Cæterum actus uterlibet oriundus ex causa morali remota, & in hoc sensu extrinseca, ex illa non semper specificatur specie, aut genere infimo, ut notavi disp. 3. Dialecticæ num. 93. & sic conclusio deducta ex aliquo antecedente, quod formaliter in se ipso sit actus fidei, quamvis ipsa etiam possit esse actus fidei, ut suo loco expono; attamen præcise, ut deducta ex illo antecedente, non est actus fidei, sed conclusio theologica, & negare illam, non semper esset hæresis, sed error, quæ sunt duæ res diversæ. V. g. objectum formale, seu causa moralis objectiva movens ad hoc Judicium *Christus est risibilis* potest esse hoc antecedens *Christus est homo*, nam ex hoc bene sequitur illud. Rursus objectum formale hujus, est authoritas Dei dicentis. *Verbum caro factum est*. Ergo hæc authoritas, quæ alias est objectum formale specificativum judicii fidei, est objectum formale remotum, & in hoc sensu extrinsecum, illius judicii *Christus est risibilis*. Et tamen hoc judicium non semper est actus fidei, sed conclusio theologica deducta nimirum ex principiis fidei: & illam negare non foret hæresis formalis, sed error duntaxat. Ergo actus oriundus ex causa morali remota, & in hoc sensu extrinseca, non specificatur ab hac, quoad speciem, seu genus infimum. Ob hanc eandem doctrinam dixi alibi, quod licet conclusio hujus enthimematis. *Deus impotens falli, & fallere, docuit Incarnationem. Ergo fuit Incarnatio*; Formaliter ut illata ex eo antecedente, sit actus fidei theologicæ, utpote proximè adæquatè mota ex objecto formali specifico hujus virtutis, quod objectum formaliter per se ipsum est sua connexio cum illa conclusione, & consequenter dixi, quod in hoc sensu fides potest esse discursiva. Attamen conclusio hujus Syllogismi. *Omne quod Deus docuit, est verum. Sed Deus docuit incarnationem. Ergo hæc est vera*. Conclusio, inquam, hæc, præcisè ut deducta ex his præmissis, non est actus fidei, quia non movetur proximè adæquatè ex objecto formali fidei, sed ex complexo *veritatis omnium quæ dixit Deus*, &, ex divina revelatione: illa autem veritas non est objectum formale, sed materiale fidei.

23. Idem dico de actibus voluntatis, remotè solum, sive extrinsecè motis, ex aliqua causa morali objectiva; quamvis enim voluntas concipiens actum ex motivo B, oriundo ex motivo C; soleat contrahere bonitatem, aut malitiam moralé specificam motivi C, eo quod soleat tunc durare in actu circa hoc motivum; ast hoc non est simpliciter necessarium, quia non est necessarium omnem penitus actum voluntatis conceptum ex motivo B, oriundo ex motivo C, habere in se ipso actu formaliter bonitatem, aut malitiam moralem propriam motivi C. Sic subditus faciens rem ex motivo præcepti sui superioris, quem scit habuisse tale aliquod motivum ad imponendum illud præceptum, necesse non est, quod contrahat bonitatem, aut fortè malitiam illius motivi pro-

propter quod superior imposuit illud præceptum, v.g. si imposuit illud ex motivo fastus, & superbiæ: quia non est necesse, quod subditus moveatur ad rem illam, alias licitam, ex motivo fastus superioris sui. Non ergo est necesse, quod actus, sive intellectus, sive voluntatis, semper specificetur à sua causa morali objectiva remota, idest, quod habeat in se ipso bonitatem, aut malitiam, aut aliam qualitatem propriam, atque specificam illius. Neque urget, quod ejusmodi causa sit quasi primum principium, aut quasi ultimum resolutivum actus illius; tum quia id ad summum probat, illud esse specificativum, quoad speciem subalternam, seu quoad genus; non verò, quoad speciem infimam, ut constare videtur exemplis intellectus, & voluntatis nuper productis, & insuper num. 8. nam illi etiam actus non specificantur infimè ab illis objectis formalibus, quæ sunt quasi prima principia, & quasi ultima resolutiva illorum; tum quia primum principium, seu ultimus finis (non quidem absolutè qualis est Deus, sed tantum secundum quid) solet specificare seriem quidem, ac tenorem actionum. Hæ possunt esse invicem etherogeneæ, tametsi dimanantes ab eodem principio, sive ordinatæ ad eundem finem, ut experientia constat. Ergo potest unaquæque sigillatim habere suam propriam specificam bonitatem, aut malitiam, aut alius generis qualitatem distinctam ab ea, qua afficitur ille finis. Tum demum, quia nil compossibile cum eo, quod voluntas omninò, per actum A, repellat motivum C, facit per se præcisè, quod voluntas per actum A, contrahat qualitatem bonam, aut malam motivi C. At voluntatem concipere actum A, ex motivo B, oriundo ex motivo C, quod sit quasi primum principium, & quasi ultimum resolutivum actus A, est compossibile cum eo, quod voluntas per actum A, omninò repellat motivum C, ut patet in subdito honestè obediente præcepto superioris, quod præceptum scit habere pro motivo fastum, vel alium finem malum coram Deo; ergo motivum C, esse quasi primum principium, & quasi ultimum resolutivum actus A, non affigit illi per se præcisè suam bonam, aut malam qualitatem.

§. V.

24. DIvisio undecima. Causa moralis objectiva, sive immediata, & intrinseca: sive mediata, & extrinseca est duplex. Una quæ movet, *ut fit*, & talis est causa finalis, quia proposita animæ bonitas finis, instigat, sollicitatque voluntatem ad tale, vel tale faciendum, tale, vel tale impediendum; ut existat ille finis. Alia quæ movet, *quia est*, & talis esse solet causa meritoria, ac demeritoria, quia cognitum meritum à præmiatore, v. g. hunc movet ad tale, vel tale præmium tibi conferendum directè, vel indirectè mediatè, vel immediatè, quia fecisti, vel facies talem rem. Et idem dico de causa demeritoria respectu judicii. Fateor finem movere quoque interdum, *quia*

quia erit, sed hoc contingit, quando ibi sistit voluntas, & ideò est finis. Per tendentiam verò, *quia est*, aut *quia erit* in causam meritoriam non sistit ibi voluntas, sed ultra progreditur ad aliud volendum. De hoc verò alibi fusius. Rursus hæc causa moralis, & non in genere meritorio est duplex. Una, quæ præcisè allicit, atque sollicitat potentiam ad actum, & hæc est satis frequens. Altera, quæ apta nata est retrahendo ab actu, sed propter hoc ipsum allicit, atque invitat ad illum; talis solet esse causa moralis actuum valdè heroicorum, qui eo ipso solent esse valdè ardui, & difficiles. Ipsa tamen arduitas, quę alias retrahit ex se ab eis actibus, solet esse motivum aggrediendi illos,
Iob. 39. maxime respectu generosi illius, qui instar Aquilæ. *In arduis ponit nidum suum. In petra manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus*. Et quod attinet ad actus illos, qui sunt spei præsertim theologicæ, necessaria omninò est hæc species causæ moralis; quoniam spes, ut distincta à mero desiderio, & fiducia, est conatus efficax in rem arduam: interdum quidem, quia contemnitur arduitas, interdum verò, quia hæc eadem invitat, & instigat, non quemlibet; sed audacem, & generosum animum, qui ad res faciles torpere solet; quemadmodum enim non solus potus dulcis, verum etiam potus, vel simpliciter acidus, vel mixtus ex acido, & dulci titillat palatum: ita non sola jucunditas, sed difficultas ipsa, seu mixtio ex jucunditate, ac arduitate, movere solet voluntatem audacis animæ, sive in bono, sive in malo sensu.

25 *Divisio duodecima*. Causa illa moralis objectiva alia est motiva absolutè, ac simpliciter, alia merè impulsiva. Illa est, quæ ita movet ad actum, & ex qua ita pendet hic, ut si illa abesset, hic nec formaliter, nec æquivalenter conciperetur. Impulsiva verò est illa, quæ ita movet ad actum, ut quamvis hic materialiter pendeat ex illa, eo quod ex illa concipiatur; ast non ita, ut absente illâ, non conciperetur alius actus huic æquivalens, quoad illud idem objectum materiale. Quamobrem hæc causa, est quasi accessoria, & secundaria; motiva autem est causa primaria, & principalis. Res hæc explicari solet in contractu matrimoniali. Titius contrahit matrimonium cum Berta, quia putat esse Bertam, & non Cajam, & insuper quia putat esse valdè divitem. Ita tamen, ut consensum matrimonialem omninò concipiat dependenter à Bertitate adeò, ut si non sit Berta, nullum habeat consensum erga illam personam, non tamen omninò dependenter à divitiis. Tunc illam fœminam *esse Bertam* est causa moralis simpliciter motiva principalis, & primaria, vel una ex primariis consensus illius matrimonialis, & ea veritate deficiente, ita ut si revera illa fœmina non esset Berta, quam vir existimabat, sed Caja, matrimonium re vera esset nullum
Genes. 29. (quidquid sit de foro externo) Unde copula Jacob cum Lia, quam putabat esse Rachelem, non fuit conjngalis; fuerunt tamen subsequentes, postquam consensit in doctrinam soceri. Illam tamen *esse divitem* est causa moralis, purè impulsiva, & quasi accessoria. Unde ob defectum illius: matrimonium non desinebat esse validum. Eadem diversitas

tas causæ motivæ, ac impulsivæ duntaxat contingit in aliis actionibus humanis, ut experientia docet.

26. Denique illud, quod subjectivè per se, & non ut cognitum: item, quod objectivè, ut cognitum, retrahit simpliciter potentiam ab actu, non est strictè loquendo causa moralis illius: sed solet esse constitutivum duntaxat libertatis indifferentiæ ad illum, & consequenter quid necessarium, ut ille sit bonus, aut malus moraliter (operari namque contra conscientiam trahentem à malo, est malum: & operari contra cognitionem perterrefacientem à bono, solet esse bonum) Rursus illud retrahens non est causa physica illius actus, ut patet. Et tamen debet esse pro priori ad illum: quia aliàs hic non concipietur contra retrahentem cognitionem, aut inclinationem, aut appetitum. Unde colligitur, quod quando vulgò dicimus, esse pro priori ad effectum id solum, quod est causa, aut prærequisitum ad ipsam, intelligendum est cum hac exceptione cognitionis retrahentis, quia licet hæc sit, prærequisita ad talem, aut talem denominationem effectus, non tamen ad illius secundum se existentiam. En divisam, & explicatam segetem abundantem causarum moralium, sive motivorum. Illarum quippè ignorantia, sive oblivio infaustas consequentias inducit in Theologiam, ubi frequens sermo esse solet de illis.

27. Jam causa physica, sive sit per modum principii, *quod*, qualis dicitur, à nonnullis substantia, quæ non est immediatè operativa, sed congenitam habet virtutem operativam: sive sit per modum principii *quo*, qualis dicitur virtus ipsa operativa, est etiam multiplex. Nam 1. potest esse purè immediata, nempe inter quam, & effectum tametsi medient aliquæ dispositiones præviæ ad hunc, atque oriundæ ab illa, sicut mediare solent inter ignem A. V. g. & ignem B. quem producit in passo, quod prius disponit ipse ignis A, exsiccando, calefaciendo, ac aliis modis præparando illud: veruntamen nil penitus mediat, quod sit causa physicè productiva illius effectus, & insuper physicè producta per causam illam. Ut contingit in hoc casu nupero, atque idcircò ignis A, licet non sit causa immediata alterius immediatione excludente prævias dispositiones ad eum; att absolutè vocatur causa immediata, immediatione nimirum excludente aliam causam physicam mediantem, idest, priorem igne B, & posteriorem ipso igne A. Et hinc habes quid sit, causam, seu principium, esse immediatum immediatione principii, immediatione potentiæ, immediatione virtutis. Est nimirum, quod inter ipsum, & productionem effectus non mediet alia causa, seu principium, alia potentia, seu virtus. Item quid sit, esse causam, sive Principium mediatum mediatione principii, seu potentiæ, seu virtutis. Illa namque duo sunt de conceptu causæ, sive virtutis mediantis inter unum, & alterum, videlicet esse post unum, & esse ante alterum, unde causa mediata poscit in illa altera, quæ est medians duo hæc, quorum, si unum absit non erit causa medians. Et hac de causa Moyses vocatur à Paulo *Mediator*, quia legem, quam prius à Deo accipiebat, *ordinatam per Angelos*, seu ut olim dixerat Stephanus *Galat.3.*

actor. 7. *in dispositione Angelorum* ipse communicabat postea Hebræis. Et similiter ab eodem dicitur Jesus Christus Dominus Noster *novi testamenti mediator*, quia sanguine suo adeptus est nobis à Deo munditiem conscientiarum nostrarum. Hac item de causâ objicimus Thomistis, non cohęrere cum suis principiis, quod prædeterminatio sit quid medium inter actum primum proximum libertatis creatæ, & actum secundum; quoniam cum de conceptu *mediantis* sit, esse post unum, & esse ante alterum: Si prædeterminatio mediaret eo modo, deberet esse post libertatem creatam ad volendum v. g. & ante volitionem. Sed illud *post*, & *ante* nequeunt alludere ad tempus, ad locum, vel ad aliud simile. Ergo debent alludere ad seriem, & ordinem naturæ, sive causalitatis, ergo prædeterminatio deberet esse effectus libertatis creatæ ad volendum, & causa volitionis.

Hebr. 9.

28. At si esset effectus, vel quasi effectus libertatis creatæ, esset ab hac impedibilis, & non penderet à solo Deo, ergo solutio illa non cohæret cum eis principiis; quod si dicatur prædeterminatio mediare, sicut applicatio localis agentis ad passum mediat inter agens, & effectum. Exemplum est falsum: quoniam ea applicatio, vel confertur cum igne, v. g. secundum se præcisè. Vel cum illo, ut in actu primo proximo completo, & expedito ad comburendum. Si primum, non mediat inter illum, & effectum, ob rationem erutam ex conceptu *mediationis*; sed prærequiritur ab effectu: unde si hæc sola mediatio enuntiatur de prædeterminatione nil aliud fit, quam repetere illam esse prærequisitam. Si secundum, applicatio illa non mediat, sed intrinsecè constituit actum primum proximum expeditum, & completum ad comburendum, quia ut postea dicam, ille constituitur essentialiter per omnia prærequisita ad effectum. Ob eandem quidditatem *mediandi* objicimus iisdem DD. fore, ut si potentia naturalis, v. g. voluntas non sit virtus immediatè productiva (inadæquatè utique duntaxat) actus supernaturalis, neque erit virtus mediatè productiva illius, quo fiet ut in actu charitatis, & reliquis supernaturalibus, habebit se merè passivè, & nil agens, quod est malum: siquidem virtus immediatè productiva illorum, scilicet Principium supernaturale, non nascitur physicè à voluntate. Ergo hæc non erit virtus mediata, aut immediata ad actus supernaturales. Ergo quando habet illos, merè passivè se habet, accipiens illos, & nil ipsa agens, de quo alibi.

29. Potest item causa physica esse purè mediata, nimirum quando inter ipsam, & effectum mediat alia, quæ verè est effectus illius, & causa hujus. Et sic Avus est causa mediata Nepotis, quia inter utrumque est Pater, qui nascitur ab illo, & generat hunc. An autem hæc causa sit verè, ac propriè causa effectus remoti, est quæstio de voce. Antiquum adagium suffragatur parti affirmativę, inquiens. *Causa causę est causa causati per causam*, sed jam scis distantiam inter adagia, principiaque metaphysica. Igitur si causa mediata, & remota habeat ex sua natura, vel ex sua libera determinatione, quod causa medians causet effectum remotum: tunc majore proprietate est causa effectus illius

illius remoti. Et ideò faber verè, & propriè est causa scissionis ligni, quia licet ambo sint causa tantum mediata; faber, v. g. causat immediatè impulsum in serra ex intentione, quod hæc scindat lignum, & ideò faber ex sua libera determinatione habet, quod causa medians, serra causet effectum illum mediatum nimirum scissionem ligni. Similiter corpora ruentia in centrum verè sunt causa suæ præsentiæ in centro, quia immediatè causantia motum illum deorsum, suapte natura habent, quod motus ille causet suo modo præsentiam in centro immediatè, aut mediatè. Cæterum quando causa mediata, neque ex suâ naturâ, neque ex sua libera determinatione, habet quod causa intermedians causet effectum eum remotum, difficile apparet, quod tam verè, ac propriè sit causa hujus, quam est causa illa intermedia, v. g. difficile apparet quod primus homo mundi modò non existens physicè, tàm verè ac propriè sit causa physica Petri, quam Joannes à quo Petrus immediatè generatur, & qui ab illo primo homine per generationũ successionem descendit. Ubi adverte. Hæc causa physica mediata potest esse, aut pura, videlicet quando ipsa est causa physica rei A, & hæc est causa physica rei B, & sic purus servatur ordo, seu successio causalitatis physicæ: aut mixta cum causalitate morali: videlicet quando ipsa est causa physica rei A; hæc verò non est causa physica, sed moralis duntaxat rei B, ut quando uteris precibus, imperio, aut consilio ad extorquendum actionem physicam alius; tunc enim es causa physica illarum precum, aut imperii, & hæ sunt causa moralis actionis illius, quando ille alius motus ex tuis precibus, v. g. facit physicè actionem illam. Similis mixtura causalitatis physicæ, ac moralis potest contingere in causa morali mediata: hæc namque potest causare moraliter rem A, & hæc physicè rem B. Imò, & similis mixtura potest inveniri quoad reliquas species causæ physicæ mox dandas. Potest enim causa mediata esse principalis, & immediata potest esse instrumentalis, aut vice versa &c. Demum potest causa physica esse immediata simul, & respectu ejusdem mediata (unde hæ duæ species inspectæ secundum positivum non opponuntur; tametsi opponantur secundum negativum, videlicet secundum illud *purè*) nempe quando A producit physicè B, & cum hoc producit immediatè physicè C. Sic Deus est causa physica immediata, & simul mediata effectuum creatorum, quia physicè producit causas omnes creatas, & cum his concurrit immediatè ad suos ipsarum effectus, ut infra dicam.

§. VI.

30. S*ecunda divisio*. Causa physica, alia est activa, de qua mox, alia purè passiva: nempe quæ non habet influxũ alium, quàm esse præsuppositum subjectum, cui unitur actio productiva effectus. Alia activa simul, & passiva, qualis est vivens respectu actionis vita-

 lis

lis immanentis. *Tertia* causa activa, alia est purè principalis, alia purè instrumentalis, alia principalis simul, & instrumentalis, sed respectu diversorum. Hæc divisio non semel occurrit in Theologia occasione Sacramentorum, & Humanitatis Christi Domini, & subordinationis causarum secundarum ad causam primam; atquè ob diversas horum terminorum acceptiones, quas vide apud Hurtado, diversæ solent esse sententiæ; quidquid sit de illis censeo, causam purè principalem esse illam, cui in effectum influenti, primariò, & tanquam in radice tribuitur effectus, eò quod in suo genere sit prima origo movens physicè, aut moraliter ad illum. Sic Deus est causa principalis gratiæ collatæ in Sacramentis, omniumque nostrorum actuum honestorum, quia ipsi tanquam in radice hæc jure tribuuntur. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum.* Sic David fuit causa principalis homicidii Uriæ. *Interfecisti eum gladio filiorum Ammon*, quia scribens illam Epistolam. *Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est prælium, & derelinquite eum, ut percussus intereat.* Fuit in suo genere prima radix illius homicidii. Ubi duo obiter deprehendes. Primum non aspirare nos in his definitionibus ad illam logicorum exactionem, videlicet quod definitio duobus solis verbis constet, quorum unum exprimat genus infimum, & alterum infimam differentiam. Contenti namque sumus definitione descriptiva, quæ omni, & soli definito conveniat, qualis est ista. Secundum. Causam purè principalem interdum esse purè physicam, ut est ignis A, respectu ignis B, interdum purè moralem, ut est respectu homicidii, qui duntaxat præcipit illud, interdum physicam, & moralem, ut est qui cum socio vocato, & instigato perpetrat homicidium.

P. Hurtado disp. 9. Phys. num. 136.

Iacob. 1.

2. Reg. 12.

31. Dicitur ergo causa principalis, *cui in effectum influenti*, quia si neutiquam in hunc influit, non erit causa illius. Dicitur *primario, & tanquam in radice*, quia hoc innuit vox ipsa *causa principalis* nempe, *quod* sit primaria, præcipua, & quasi originalis. Dicitur *tribuitur effectus*; quia species principalitatis, de qua nunc, non stat in titulo alio majoris perfectionis, æstimabilitatis, aut simili se habente materialiter in ordine ad rem præsentem; sed in eo, quod causæ illi, aut soli, aut simul cum alia, vel etiam aliis, tribuatur, imputeturque effectus; quæ imputatio, seu imputationis fundamentum, licet sit signum principalitatis à posteriori, est digna, ut hæc per illam definiatur, sicut passim alibi definimus res cum allusione ad aliquem primarium earundem effectum. Dicitur, *eo quod in suo genere sit prima origo*, quoniam si conceptus causæ principalis postularet esse absolutè, atque in omni genere primam originem, cum hoc repugnet creaturæ, repugnaret huic esse unquam, atque in nullo sensu causam principalem; Sed hæc repugnantia est falsa. Tum quia; *perditio tua ex te Israel; tantummodo in me &c.* Sanctusque pœnitens ajebat. *Ego sum, qui peccavi. Ego iniquè egi. Isti, qui oves sunt, quid fecerunt?* Tum quia cum creatura non sit primum, aut secundum, sed unicum in genere *deficientis*, seu peccantis: non est dubium, quin sit causa principalis in hoc saltem gene-

Osee 13.

2. Reg. 24.

genere; ergo falsum est, quod repugnet creaturæ, esse causam principalem in ullo genere. Dicitur denique *movens physicè, aut moraliter*, quia causa principalis interdum connectitur physicè cum effectu, ut ignis in actu primo proximo ex parte sui: interdum metaphysice, ut idem ignis in actu primò proximo, tum ex parte sui; tum ex parte causę primę efficaciter volentis cum ipso concurrere; interdum moraliter duntaxat, ut primus ille, qui consilio, pręcepto, minis, precibus, aut simili alio modo instigat, movetque ad effectum.

32. Causa purè instrumentalis est illa, quæ cum neque ex sua natura, neque ex sua libera determinatione importet specialem positivam determinationem ad effectum; mota verò, instituta, aut elevata per alium, eum verè, simpliciter causat: quandoque verè physicè, ut serra mota per fabrum physicè scindit lignum: quandoque purè moraliter, ut Sacramenta, & Sacramentorum ministri causant gratiam insuscipiente, & Sacerdos causat illam in se ipso, quando sibi ipsi Eucharistiam ministrat. Hæc causa, quando est rationis expers, est purè instrumentalis, ut serra, gladius &c. quando verò est rationalis, magis propriè vocatur causa ministerialis, quam instrumentalis, & talis est respectu Dei minister Sacramenti, & respectu Regis suus legatus, Prorex, Prætor &c. Demum causa instrumentalis simul, & principalis est illa, cujus effectus, quamvis originem trahat ex aliena determinatione physica, aut morali, ipsi tamen meritò tribuitur, quia ex propria etiam natura, vel libera determinatione inducit illum. Sic ignis admotus segeti, respectu admoventis est causa instrumentalis, sive instrumentum ad nocendum aliis; respectu verò conflagrationis est causa principalis, quia suaptè natura est combustivus. Item Sicarius, & Procurator in contractibus efficiendis, respectu unius hominis est instrumentum, quo ille utitur ad homicidium, vel contractum; respectu verò horum est etiam causa principalis, quia etiam ex propria libera determinatione facit hoc, alias sicarius non peccaret in pessima illa executione. Sic demum creaturæ sunt instrumenta, seu causæ instrumentales causæ primæ, & simul principales respectu multorum suorum effectuum: quia licet nullus penitus sit effectus earum, qui non trahat originem ex divina providentia, aut causante per se, aut permittente tantum (*si erit malum in Civitate, quod non fecerit Dominus*. Et alia Scriptura. *Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David*; & alia. *Unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro*) & in hoc sensu creaturæ omnes sint instrumenta Dei, cui omnia serviunt; veruntamen cum Deus passim sinat creaturas operari modo sibi ipsis proportionato: idcircò earum effectus passim ipsis meritò adscribuntur, eo quod, vel ex sua natura, ut contingit in causis necessariis, vel ex sua libera determinatione, ut contingit in causis liberis, determinantur ad eos. Unde fit, quod etiam sint causæ principales suorum effectuum, sed principaliori subordinatæ. *Amos 3.* *2. Reg. 16.* *Matt. 10.*

33 *Quarta*. Causa, sive virtus physica, alia est adæquata, totalis, completa, & non plena. Illa, si fuerit absolutè, ac universaliter

ter adæquata, & totalis, est quæ se sola, sine juvamine ullius aliæ concausæ, potest producere effectum, & in hoc sensu Deus solus est causa adæquata, & totalis, quia cæteræ omnes causæ indispensabiliter egent juvamine alius concausæ, nimirum divinæ Omnipotentiæ ad quidquam producendum, Deus verò utpote identificatus cum sua Omnipotentia, sibi solus sufficit ad quemcumque effectum absolutum producendum, quin concausa ulla egeat. Dico effectum *absolutum*, quia si loquamur de actionibus ipsis productivis, cum hæ sint per se essentialiter alligatæ causis illis, à quibus nascuntur nequeunt ullatenus existere, quin ab illis etiam nascantur, quapropter nequeunt à solo Deo nasci: quod tam dedecet Deum, quàm non posse identificare hominem cum cane, quia non dedecet Deum non posse violare essentias rerum; quod si causa fuerit in genere solo creaturæ, causa totalis, & adæquata, est illa, quæ licet absolutè indigeat concursu divino ad operandum, non tamen indiget alia concausa efficiente creata, & in hoc sensu restricto passim occurrunt causæ creatæ, quæ sunt adæquatæ, ac totales; quanquam enim ignis A, v. g. egeat applicatione, nec non passo ad operandum, cum neutrum sit causa efficiens ignis B. V. g. sed unum sit causa merè passiva, & alterum sit duntaxat conditio prærequisita, subsistit ignem A, esse causam totalem, adæquatamque ignis B, in genere tamen causæ creatæ. Causa inadæquata, & partialis est illa, quę potest sanè producere effectum; ast non se sola, sed simul cum alia, quę si fuerit solus Deus, causa illa erit partialis absolutè, sed totalis in genere causę creatę; sin illa alia fuerit causa creata, illa prima erit absolutè, & simpliciter causa partialis, & inadæquata. Sic quando moves pondus duplo majus tuis viribus, es absolutè causa partialis, & inadęquata illius motus: quia ex una parte verè causas illum, & ex altera indiges non solum concursu generali Dei, sed etiam concursu alius causę creatę te adiuvantis.

34. Hujusmodi causa, interdum est per se partialis, nempe quando ex sua natura, ut modo se habet, est impotens producere effectum, sine illo juvamine: interdum est per accidens partialis, quando scilicet ex sua natura est potens producere effectum, sine juvamine illo; attamen hic & nunc producit cum eo juvamine, vel quia sua natura est attrita, adjunctaque cum aliis circumstantiis independentibus, ut solet esse natura humana pueri, & senis; vel quia hic, & nunc adest alia causa proportionata etiam ad effectum illum, & utraque operans, utraque attemperat suum concursum, ut sinat locum alteri. Et sic eveniet, si idem effectus oriatur à duplici causa totali per unicum influxum. Rursus causa, seu virtus per se partialis, & inadęquata, interdum est *naturalis*, videlicet, quando concausa illa, qua indiget est naturalis, & naturaliter potest illam habere, interdum *obediential*is (non quia hęc non sit entitativè naturalis, est enim: sed quia effectus, ipsi cumulativè cum alia causa supernaturali respondens, est entitativè supernaturalis. & solet adscribi causę nomen effectus, sicut vice versa, ut toties notavi) nimirum, quando illa concausa, sive convirtus est

enti-

entitativè supernaturalis, aut si naturalis sit, non potest naturaliter adjungi huic alteri, sicut adjutorium entitativè naturale hominis existentis Mexici non potest naturaliter adjungi mihi, ut nunc moveam hoc ingens saxum. In primo sensu docent multi, & graves Theologi potentias nostras naturales, non solum esse principium, *quod*; sed etiam principium, *quo*, immediatum immediatione non solum *potentiæ*, sed etiam *virtutis* respectu actuum supernaturalium. Hoc est potentias nostras esse virtutem immediatam, sed partialem, & inadæquatam, obedientialem ad actus supernaturales, amandi, & videndi Deum. Unde lumen gloriæ, habitusque alios supernaturales, non esse totam rationem agendi actus illos supernaturales, idest, non esse totam, & unicam virtutem operatricem illorum.

35. Nostra quippe anima non se habet respectu visionis, & amoris Dei, sicut aqua calida respectu calefactionis manus immersæ: nempe instar meri vehiculi, & subjecti, in quo est calor, qui solus est virtus tota calefactiva, aut instar meri subjecti, in quo sit lumen gloriæ, habitusque charitatis, quæ sola sint totales virtutes productivæ actuum illorum supernaturalium. Sed verè simpliciter, & non per denominationem, participationemve privilegiorum, ipsa anima, & non aliud, videt amatque Deum, sicut in statu viæ, ipsa anima elicit actus alios supernaturales meritorios, non denominationem figuratam, sed strictè verè simpliciter, & absolutè. Cæterum ad actus tam sublimes non solum indiget concursu Dei, non solum adiutorio alius causæ creatæ; sed talis determinatæ, videlicet, quæ sit supra totam naturam quale est lumen gloriæ, habitusque infusus charitatis: & in ordine ad effectum supra totam naturam; atque ob hanc rationem dicuntur hæc principia *elevare* animam, & non è converso, quamvis nec ipsa possint se solis, sine concursu animæ elicere actum charitatis, v. g. Et ideò anima est principium, causa, virtus, partialis obedientialis actuum illorum; non partialitate effectus, quasi in hoc sint duæ partes, quarum una producatur ab anima, & non altera. Absit; quia aliud est animam producere *totum* actum charitatis (& hoc est verum, quia is est indivisibilis; in indivisibilibus autem totum, aut nil producitur; & in hoc sensu anima est virtus totalis, nempè totalitate effectûs) aliud longe diversum *solam* animam producere totum, vel minimam partem effectus; & hoc est falsum: quia sicut in effectibus naturalibus non sola causa creata, sed ipsa cum Deo, hoc est, complexum ex illa, & omnipotentia illam adiuvante, producit totum ignem, v. g. estque virtus absolutè adæquata. Ita in nostro casu, non sola anima, sed hæc cum habitu charitatis, est virtus plena, adæquata, & completa in suo genere producens actum charitatis: quamobrem utravis hæc specificativè, ac secundum se præcisè inspecta, est remota, incompleta, insufficiens, inadæquata, & partialis partialitate utique virtutis; complexum verò ex utraque est virtus proxima, completa, adæquata, & sufficiens in suo genere virtutis creatæ. Sed hoc alibi fusè: insinuasse sufficiat explicationem terminorum.

Quinta

§. VII.

36. QUinta divisio. Causa, seu virtus adæquata alia est univoca, sive formalis: alia æquivoca, seu virtualis, sive Eminentialis. Univoca & formalis dicitur illa, quæ ejusdem speciei infimæ est cum effectu, ut ignis A, & ignis B. Æquivoca seu eminentialis, quæ est speciei diversæ, sed altioris atque perfectioris, non quidem respectu actionis, sive operationis (quia cum hæc sit accidens, plerumque est imperfectior suâ causâ, quæ plerumque est substantia identificata cum sua virtute operatrice, ut alibi probo) Sed respectu effectus absoluti, atque idcirco dicitur continere eminenter effectum. Talis causa est ignis respectu caloris. Ubi duo adverte. Non omne quod altioris est speciei respectu rei A, est causa æquivoca sive eminentialis illius. Alias homo qui altioris speciei est quàm Sol, & Luna, esset causa eminentialis eorum. Et Angelus qui perfectior utique est, quàm homo, posset producere hominem, aliter quàm applicando activa passivis. Si veræ sunt historiæ illæ, difficiles valde, de genitis à succubo, vel incubo spiritu. Solum itaque est causa æquivoca, seu eminentialis, illud quod cum aliunde sit virtus productiva rei A, (quod aliundè constare debet, vel à priori ex sua definitione, vel à posteriori ab effectu, vel aliunde,) est speciei perfectioris, quàm res A. Secundum est. Omnis causa seu virtus adæquata debet esse vel univoca & formalis, vel æquivoca & eminentialis. Secus omnis virtus inadæquata solum, & partialis, quia ut nuper insinuabam, anima est virtus inadæquata & partialis, respectu multorum actuum supernaturalium. Et tamen neque ejusdem, neque altioris speciei est, cum sit entitativè naturalis, qui ordo seu genus est infra supernaturalitatem (quod non tollit animam utpote ornatam nobilissimis alijs attributis esse absolutè, omnibusque pensatis, perfectiorem multis rebus supernaturalibus, quæ sunt entitativè accidentales, incapacesque vivendi intentionalitèr, & liberi arbitrij &c.) Ratio autem est; tametsi perfectio effectus sit taxanda per perfectionem suæ causæ, sive virtutis adæquatæ, atque idcircò hæc debet esse superior, aut saltem æqualis illi perfectione: Unde consequenter debet esse ejusdem, vel altioris speciei; ast perfectio effectus, non taxatur per perfectionem suę causæ, sive virtutis partialis duntaxat, & inadæquatæ, quia sicut anima, v. g. non est homo, sed pars hominis, ita ejusmodi virtus non est causa, sed pars causæ immediatè producentis effectum. Ergo necesse non est, quod causa, sive virtus partialis, maximè si est per se partialis, sit superior, aut ęqualis effectui perfectione. Ergo necesse non est, quod illum præcontineat univocè, formaliter, aut eminentialiter.

37. *Sexta divisio*. Utravis causa, univoca scilicet, atque ęquivoca, potest esse in actu primo remoto. In actu primo proximo secundum quid

quid. In actu primo proximo omninò absolutè, idest, ex parte sui, & ex parte causę primę, & denique in actu secundo, quorum omnium explicatione, habebis quales, & quid sint omnes hi actus, & quid significent istę voces adeò frequentes. Primo sumpta modo, est entitas ipsa, seu virtus causę, carens, aut pręscindens ab omnibus conditionibus pręrequisitis ad operandum, & sic quamvis sit causa necessaria, non connectitur cum effectu. Sumpta secundo modo, est entitas ipsa conjuncta cum aliqua, vel aliquibus ex illis; sed non cum omnibus, ut ignis applicatus quidem passo, sed non disposito, & neque sic est connexa. Sumpta tertio modo, est entitas ipsa conjuncta cum omnibus penitus pręrequisitis creatis, tum positivis, tum negativis, ut conjungebatur ignis ille Babylonicus, in quem projecti fuerunt tres illi Sancti; sed carens decreto applicativo Omnipotentię, ut carebat ille ignis. Et sic est connexa quidem physicè cum illo effectu:sed connexione supernè violata. Sumpta quarto modo, est entitas ipsa conjuncta cum omnibus pręrequisitis creatis, & simul cum decreto applicante Omnipotentiam, modo proportionato naturę illius causę, necnon cum decreto determinante individuationem: tunc verè, ac simpliciter est causa in actu primo proximo, quia ita est vicina operationi, ut inter hanc, & illam, nil penitus mediet, quia ad operandum nil jam desideratur, nisi operatio ipsa; tunc, si fuerit causa necessaria, connectitur metaphysicè cum suo effectu, quoniam omne complexum ex connexione physica, & nolitione divina violandi illam, sed potius volitione annuendi, est connexum metaphysicè cum effectu. At complexum ex causa necessaria cum omnibus prorsus pręrequisitis creatis ad operandum, & ex decreto dicto, est complexum ex connexione physica (nam hanc habet causa necessaria conjuncta cum omnibus suis pręrequisitis) & prędicta nolitione, siquidem volens Deus efficaciter concurrere cum illa, certè non habet volitionem violandi connexionem illam individuam: ergo. Sin fuerit causa libera, non connectitur physicè, aut metaphysicè, sed nonnunquam moraliter solum, cum effectu, quoniam ut jam dicam, de conceptu libertatis indifferentię, pręsertim si fuerit solius contradictionis, est non imbibere illas connexiones. Sumpta denique ultimo modo, est entitas ipsa, ut actu absolutè producens, modo sibi proportionato suum effectum, unde est complexum ex entitate virtutis causę cum omnibus, vel sine aliquo pręrequisito, si nimirum Deus supplet illud, & ex actuali productione effectus. En quid sit causam esse in actu primo, quid sit esse in actu secundo &c.

38. *Septima divisio*. Causa ęquivoca potest operari, aut immanenter, idest, in se ipsa, ita ut eadem sit causa activa, & passiva, ut quando ignis producit in se calorem, qui est proprietas sua: aut transeunter, hoc est in passo distincto, ita ut una sit causa activa, & altera passiva, ut quando ignis producit calorem in manu. Causa immanens potest item esse vivens, aut non vivens. Hęc est, quę operatur quidem in se ipsa, non ita verò, ut nutriatur, sentiat, aut intelligat per talem operationem. Sic ignis operatur quidem in se calorem,

sed non est vivens, quia neque intelligit, neque sentit, neque nutritur per calorem, ita ut illo crescat per intus sumptionem, & fiat substantialiter major. Causa immanenter operans, & vivens, est illa, quę *operatur à se, in se, & per se*, quam definitionem suo loco exponam. Vel aliter; *quæ operatur in se, aut per nutritionem, aut per sensationem, aut per intellectionem, ac volitionem*. *Octava divisio*. Causa vivens, alia est libera libertate indifferentię. Alia non libera. Illa est, quę positis omnibus prętequisitis ad agendum, potest absolutè agere, & potest absolutè non agere; quia, vel potest excutere à se unum ex eis prętequisitis, quod sit determinatè connexum cum operatione, ut aliqui philosophantur de libertate contrarietatis, composita, ex plena libertate ad odium, v. g. & ex potentia imbibente aliquid intimè connexum cum amore: vel potest conjungere cum eis omnibus prętequisitis tum actionem, tum actionis carentiam, ut necessariò debet contingere in libertate solius contradictionis. Hęc autem libertas indifferentię dici solet simultas potestatum, sed non ad actuum simultatem, idest, composita ex gemina potestate, una ad agendum, altera ad non agendum; non quia revera sit gemina potestas, quandoquidem rectum utriusque est eadem potentia volitiva, & impropriè dicitur duplex vestitus homo, qui duas simul induit vestes; sed quia sunt gemina prętequisita: una ad operandum, altera ad non operandum, & libertas non est ad conjungendum actionem cum non actione; sed ad unum, vel alterum. Causa non libera est illa, quę positis omnibus prętequisitis ad operandum, non potest non operari, eo quod tunc urgeat connexio, ut nuper dicebam cum operatione determinatè. Cumque contingere soleat, quod eadem individua causa positis omnibus prętequisitis ad actionem B, non possit illam non ponere, ideò hęc duo membra dividentia; *libera*. *Non libera*; possunt coire in una individua causa, sed respectu diversorum.

39. *Nona divisio*. Causa libera libertate indifferentiæ (intellige semper hanc, quia libertate à coactione, qua contenti sunt Jansenistæ ad meritum, & demeritum: item libertate à miseria, qua soli Beati fruuntur supersedeo nunc) alia est libera libertate contradictionis, alia libertate contrarietatis. Hæ sunt magis famosæ species libertatis, sed non unicæ, ut legere potes apud P. Izquierdo. Illa est, quæ versatur inter duo contradictoria, si fortè sunt ex parte rerum contradictoria, ut disputavi in Prodromo disp. ultima, v. g. libertas ad amandum, vel non amandum. Hæc est, quæ versatur inter duo contraria, ut libertas ad efficaciter volendum, & efficaciter nolendum. Ambæ conveniunt in eo, quod in sensu composito rei metaphysicè oppositæ cum uno ex illis exercitiis, imbibunt potestatem ad ponendum oppositum exercitium: potestas namque ad omittendum amorem, v. g. coexistit cum amore ipso, qui est oppositus metaphysicè cum ea omissione; ast neutra habet, aut habere potest facultatem ad illud oppositum in sensu composito rei illius: quæ appellationum diversitas facit, ut unum ex dictis sit de essentia libertatis, & alterum

Izq. Disp. 30. de Deo. q. 3.

alterum sit repugnans, & quia interdum non est præsens hæc diversitas inter argumentandum, nebula solet offundi disputationibus. Sed ambæ simul differunt. 1. quia libertas contrarietatis imbibit duas libertates contradictionis, unam plenam, & perfectam ad volendum, v.g. & non volendum, alteram plenam quoque, & perfectam, ad nolendum, & non nolendum. Libertas autem contradictionis non imbibit eo ipso formaliter duas, aut unam libertatem contrarietatis, supposito quod sit possibilis libertas solius contradictionis, eo, quod supponatur possibilis pura omissio, purave carentia actus contingentis.

40. 2. Quia libertas contradictionis non potest includere intra se quidquam per se, absolutè, determinatè, ac metaphysicè connexum cum uno suo exercitio, quia sic non esset ad utrumlibet indifferens; libertas verò contrarietatis non ita clarè (de quo alibi) repellit hanc speciem constitutivi; quoniam licet libertas proxima ad amandum Deum constituatur per habitum charitatis, homo Sanctus amans Deum, liberè eum amat: quia in eodem instanti potest habere libertatem ad odium Dei (cum qua libertate non opponitur habitus charitatis licet opponatur cum odio ipso Dei) cumque illa libertas sit plena potestas abjiciendi habitum charitatis per exercitium odii illius, sequetur habitum illum non esse penitus inevitabilem homini illi, & consequenter non conjungi in illo duo illa attributa, connexionis cum amore, & omnimodæ inevitabilitatis. Sed de hujus veritate, aut falsitate agam in proprio loco. Differunt 3. quia libertas contrarietatis potest esse ad omittendum simul utrumque contrarium, quia contraria solent habere medium. Ast libertas contradictionis non potest esse ad omittendum simul amba contradictoria, quia impossibile est rem, neque esse, neque non esse. Unde omnis libertas contradictionis est antecedens necessitas ponendi unum, vel alterum ex suis exercitiis: & consequenter est antecedens necessitas se exercendi liberè, necessitas, inquam, subjectivè determinata, sed terminativè disjunctiva.

41. *Decima divisio*. Ambæ hæ causæ liberæ, possunt esse liberæ immediatè: aut liberæ mediatè: quæ distinctio non tam verificatur de causa ipsa (eadem namque, quæ est libera mediatè, est libera immediatè, & multoties è converso, quamvis non semper: quoniam interdum habemus libertatem immediatam ad volendum, aut nolendum talem, aut talem actionem, vel passionem nostram; non verò ad vitandum, vel obtinendum illam) quàm de exercitiis ipsius: & ex eis resilit per figuratam locutionem hæc divisio in causam. Igitur causa immediatè libera, est illa inter quam, & effectum non est, aut non est necesse, quod sit ullum exercitium immediatius liberum illi causæ. Id circò anima nostra est immediatè libera ad solos illos actus, qui vulgò dicuntur voluntatis (tametsi in sensu reali, sint etiam intellectûs, ob realem identitatem harum potentiarum) v.g. ad amores, odia, volitiones, nolitiones, gaudia, desideria &c. quamvis enim pro priori ad aliquos horum actus interdum sit alius actus liber, nempe imperium volitioque efficax habendi illos; cum hoc non sit necessarium, non tollit quod illi actus

sint immediatè liberi, ut suo loco dicam. Est autem anima nostra causa mediatè duntaxat libera ad cæteros actus, qui vulgò dicuntur potentiæ intellectivæ, visivæ, auditivæ, nutritivæ (tametsi in sensu reali sint actus quoque voluntatis, ob identitatem harum omnium potentiarum cum anima) quoniam hi omnes actus, quando voluntarii sunt, & liberi, indispensabiliter prærequirunt alium actum immediatiùs liberum, videlicet volitionem, sive saltem permissionem sui ipsorum. Habes ergo obiter explicatam causam mediatè liberam. Inter hanc autem, & illam, est discrimen notandum; quod causa immediatè libera, fungitur potestate, non solum ad omittendum suum exercitium, verum etiam ad illud positivè determinandum, quia non solum possumus omittere amorem, v. g. verum etiam positivè illum concipere. Causa autem mediatè solum libera, licet fungatur potestate ad impediendum suum terminum, & consequenter potestate ad contradictorium, nempe *ipsam non impedire terminum illum*; at multoties non fungitur potestatè ad illum positivè determinandum: habes namque libertatem mediatam, ut ingrediatur domum tuam, ille qui pulsat Januam; non quia possis positivè determinare efficaciter ingressum illius, nam si ille non vult, & viribus prævalet, non ingreditur; sed quia potes impedire suum ingressum non aperiendo scilicet januam; quamobrem non omnis libertas mediata ad positivè impediendum, est eo ipso libertas mediata ad positivè determinandum rem A, aut vice versa.

42. En patefactam vastam sylvam causarum, tum moralium, tum physicarum. Sed restat principalis alia divisio. Quoniam causa potest esse *per se*: aut *per accidens*. Causa per se est illa, quæ influit in effectum, vel immediatè liberè, ut voluntas solet influere in suos actus: vel cum præcedentè inclinatione *innata* in effectum illum, saltem quoad speciem, ut ignis influit in alium ignem, nec non intellectus, & voluntas in suos actus necessarios: vel cum præcedente inclinatione, sive appetitu *elicito*. Cumque hic possit esse multiplex, ut formalis, virtualis, indirectus &c. jam vides segetem copiosam causalitatum per se. Causa per accidens est illa, quæ influit sane in effectum, sed præter omnem prorsus inclinationem, ac libertatem propriam. Sic qui permittit alii actionem, quam non tenetur impedire, est causa per accidens illius. Sic monstra, v. g. Dracones subterranei, Mulus, Mula, & similia, sunt effectus per accidens respectu singulatum tunc concurrentium causarum: quamvis non respectu complexi ex omnibus. Tot autem divisiones, si plures justò, tibi videantur, sufficientesque ad obruendum cerebrum, memineris duorum. Unum est Philosophiam totam, atque Theologiam refertas esse difficultatibus circa utrasque causas, physicas, scilicet, & morales, aspersasque illis terminis. *Quia*, *Propter*, *Ut*, *Motio*, & similibus; Et non sine rubore postea hærebis, si hic non bene didiceris multitudinem generum, atque specierum causarum: ex bona quippe, aut mala, aut nulla intelligentia hujus rei philosophicæ, nascitur bona, aut mala, aut nulla intelligentia rerum graviorũ. Alterum est. Priscos illos homines institutores, aut propagatores Ver-

borum

borum, non reliquisse nobis verba simplicia, ad significandum plurimas, ac subtiles veritates; quas examinarunt, docueruntque posteriores. Unde hi coacti sunt uno eodemque Verbo uti in multiplici significatione, adiungente tale, aut tale adiectivum, taleque, aut tale obliquum ad tollendum æquivocationes. Et hinc nascitur multitudo divisionum, quæ opus est disputaturis scientificè de causis rerum.

CAPUT SECUNDUM.

De Prærequisitis, Conditionibus, & Prioritatibus.

43. OX satis communis in hoc tractatu est. *Conditio sine qua non*. Significat idem, quod *Prærequisitum*, nimirum id, quod ita prærequiritur ad effectûs alicujus productionem, ut sine ipso non possit, aut simpliciter, aut secundum quid, aut metaphysicè, aut physicè, aut moraliter produci effectus. Cumque hæc prærequisitio, sit à parte rei connexio effectus cum illa, tot modis potest illud esse conditio *sine qua non*, quot potest effectus connecti cum illo, de quo vide, quæ dixi in Prodromo disp.5. Hinc conditio *sine qua non*, sive Prærequisitum distinguitur à mero requisito, quoniam licet hoc etiam tale sit, ut sine ipso nequeat effectus existere; veruntamen non est pro priori ad ipsum, idest, non constituit actum primum proximum causæ ad illum producendum (& hac de causa dicimus loco suo, quod licet Deus agnoscat actionem liberam exstituram pro casu, quo existant omnia *requisita* ad illam, id tamen non agnoscit per scientiam mediam, siquidem aliqua ex illis sunt intimè connexa cum actione illa libera: quoniam scientia media assumit pro hypothesi solam, & totam individuam libertatem creatam: intra quam imbibuntur *prærequisita* sola; non autem *requisita*) Conditio autem, sine qua non, innuit prioritatem respectu effectus. Hæc autem diversitas habendi, aut non habendi se pro priori, non est spernenda, ut verbalis; sed magni habenda, ut philosophica, quandoquidem ad noscendum proximam facultatem operatricem magni momenti est scire, per quid constituatur physicè, ac per quid non constituatur. Sic scientia, qua Deus videt absolutè me nunc scribere, est requisita ad hanc meam scriptionem, quia tum ob infinitam perspicaciam divinæ mentis, quam nil prorsus latere potest, tum ob intimam connexionem hujus scriptionis cum attributis necessariis Dei, omninò repugnat me scribere, quin Deus hoc videat; cæterum hæc divina visio non se habet pro priori ad meam scriptionem, unde non est conditio, *sine qua non*, quia non ideò scribo, quia Deus videt me scribere, sed è con-

è converso, ideò à priori, videt Deus me scribere, quia ego scribo. Non ita decretum applicativum Omnipotentiæ, & decretum determinativum individuationis, de quibus postea. Et applicatio proportionata agentis ad operandum; quia sine his, non modo, non potest existere effectus, sed insuper se habent pro priori ad illum, quia ut dicam, constituunt obliquè actum primum proximum causæ ad producendum illum. Unde sunt prærequisita ad effectum; & hinc nascitur, quod mea proxima facultas ad scribendum non constituatur physicè per illam visionem, & consequenter sit indifferens ad scribendum; constituatur verò per illa decreta, quorum neutrum est positivè connexum cum scriptione, ut jam dicam. Distinguitur quoque Prærequisitum à causa. Nam licet etiam nequeat effectus existere sine hac, nihilominus hæc verè, ac simpliciter, suo modo producit effectum; cum tamen hoc non soleat significari voce illa conditio, *sine qua non*: quamobrem causa est illa, quæ in suo genere producit effectum, seu est origo, & radix illius. Requisitum est illud, sine quo effectus nequit esse; ast non se habet pro priori ad illum, sed in signo posteriore, aut comitante. Consequenter non constituit proximam facultatem causæ. Prærequisitum, illud sine quo nequit existere effectus, & insuper est pro priori ad illud, non tanquam causa, sed tanquam conditio, *sine qua non*, constituens obliquè actum primum proximum complexum, atque adæquatum causæ, seu proximam hujus facultatem.

44. Discrimen verò magis intimum, atque immediatum inter causam, ex una parte, atque prærequisitum, seu conditionem, sine qua non, ex altera, conantur aliqui indagare à priori. Sed hoc est quærere, quod nusquam invenitur, tametsi infra disp. 3. num. 205. aliqualem dabo rationem. Facilius est à posteriori. In primis prærequisita solent etiam esse causa moralis: quatenus, vel complexum ex omnibus, vel etiam aliquod illorum solet connecti cum effectu, & hac sua connexione movent Deum, ut tanquam author naturalis concurrat in actu secundo ad effectum. Sic applicatio ignis ad pulverem nitratum, ita est prærequisita ad inflammationem, ut simul sit causa moralis illius. Nam connexione suâ physicâ movet Deum ad concursum. Sic intuitio Dei, ita est conditio, sine qua non respectu amoris beatifici, ut simul sit causa moralis illius, moveas Deum per suam connexionem cum illo, ut non suspendat, sed præbeat suum concursum ad eum amorem. Solent etiam, non esse causa moralis, ut de conscientia retrahente dixi, num. 26. & de cognitione regulante actum spei, & heroicos alios num. 24. Major difficultas est in distinctione à causa physica. Sed regula potest esse; quoties A, & B, ita constituunt actum primum proximum completum, idest, proximam completam facultatem operatricem, ut judicio prudente (per quod tandem res hęc definienda, quidquid sit de contumace, & pueriliter cavilloso) nulla detegatur proportio in A, detegatur autem in B, ad causandum effectum in eo genere, quod tunc occurrit, dicendum A esse præ-

prærequisitum purum, seu conditionem, sine qua non; & rem B esse causam in eo genere illius effectus, v.g. amor nequit concipi sine voluntate, sine cognitione objecti, sine Omnipotentia, sine decretis applicativo hujus, & determinativo individuationis. Omnia ergo ista, cum sint præcedentia amori, constituunt actum primum proximum ad amandum, & non sunt mera connotata illius, ut jam probabo. Hoc tamen discrimine: quod ex his omnibus sola voluntas, & omnipotentia apparent prudenti menti (quidquid sit de cavillosa, & non cedenti, nisi evidentiis metaphysicis) proportionatæ ad producendum physicè amorem. Voluntas ergo, & omnipotentia sunt causa physica amoris, & reliqua sunt mera prærequisita. Similiter ignis, applicatio proportionata, capacitas passi, decreta prædicta, & omnipotentia, constituunt actum primum proximum ignis A ad producendum ignem B quia tamen proportio ad hunc producendum physicè non detegitur in applicatione, quæ consistit physicè in solis talibus præsentiis agentis, & passi: nec in hujus capacitate, quæ consistit physicè in sola hujus essentia, aut etiam in existentia quorumdam accidentium, absentiaque aliorum: & detegitur in ipso igne A, atque omnipotentia, idcirco hæ solæ duæ sunt causa physica ignis B, & reliqua sunt pura prærequisita, sive conditiones, sine quibus non. Judicio igitur prudente dirimendum est discrimen inter causam ex una parte, & prærequisitum, sive conditionem, sine qua non; lege, quæ scripsi disp. 2. Dialecticæ pro casibus, in quibus non suppetunt Principia metaphysica.

45. Inter hæc prærequisita, solet esse discrimen materiale: quia una prærequiruntur immediatè, ac directè ex parte causæ ipsius per se impotentis causare effectum, sine tali re. Sic cum virtus physica ignis, v.g. sit limitata, per se est impotens comburere passum plus justo distans, unde applicatio physica est prærequisita ex parte ignis ipsius. Similiter cum voluntas per se impotens sit ferri in incognitum, cognitio est prærequisita ex parte voluntatis ipsius ad amandum. Alia sunt prærequisita directè ex parte passi, in quo producendus est effectus. Sic capacitas passi, saltem radicalis, ut comburatur, est conditio, sine qua non, seu prærequisita directè ex parte passi ad comburendum. Alia sunt directè prærequisita ex parte effectus. Sic passum est prærequisitum directè ex parte formæ producendæ per eductionem: quia illa ex sua natura exigit actionem eductivam, & hæc non potest non esse essentialiter unita passo, tanquam subjecto præsupposito. Alia sunt prærequisita ex parte horum omnium: tale est decretum applicativum Omnipotentiæ: quoniam ignis A per se immediatè est impotens operari in passo, & hoc, per se immediatè est impotens recipere illam operationem, & ignis B per se immediatè est impotens produci ab igne A, quin Deus velit concurrere ad ipsum ignem B. Præterea unaquæque ex his possunt esse prærequisita *in sensu positivo*; quatenus debent absolutè, & simpliciter existere, ut prædictum decretum. Alia sunt prærequisita *in sensu merè negativo*, quatenus præcisè, si existeret suum oppositum, existeret impedimentum effectus. Sic ignorantia ante-

tecedens est prærequisita, ut filius probus jaculetur hic, & nunc in suum Patrem, quem invincibiliter putat esse aliquam feram, quatenus non jacularetur, si sciret esse suum Patrem. Rursus prærequisita alia sunt essentialiter, ac metaphysicè talia; nempe illa sine quibus, ut prioribus, nec divinitus potest produci effectus. Tale est prædictum divinum decretum. Alia prærequisita physicè duntaxat, & naturaliter; talis est applicatio proportionata ignis ad passum, quia licet non naturaliter, at divinitus fieri potest, ut hic existens ignis comburat lignum existens Mexici. Alia prærequisita tantum moraliter, quatenus ægrè admodum, sine illorum precedentia potest haberi effectus, quamvis simpliciter sine miraculo haberi possit. Sic adjutorium alienum est prærequisitum moraliter solum ad faciendum, quod absolutè sine miraculo omnibus pensatis potes facere, sed ægrè nimis. Tota autem hæc diversitas prærequisitionum, stat in diversitate connexionum: quoniam A esse prærequisitum ad B est ex parte rerum A esse terminum, cum quo connectitur res B. Denique prærequisita, alia sunt positiva, ut cognitio ad volendum. Alia sunt negativa, v. g. carentia omnis necessitatis, ac impossibilitatis simpliciter antecedentis est prærequisita ad actum liberum libertate indifferentiæ: quia ut mox dicam, constituit actum primum proximum expeditum, & completum ad illum. Cumque impedimenta effectùs sint correlativè opposita prærequisitis, numerum parem invenies impedimentorum numero prærequisitorum.

46. Sed occurrit difficultas. Quæ prærequisita, & cur, sunt constitutiva physica essentialia, licet in obliquo, actus primi proximi ad operandum? Ubi vulgaris connotatorum occurrit controversia modo solito decidenda. In primis notare oportet diversum respectum quem prærequisita habent ad hæc tria. *Causa. Effectus. Proxima completa, & plena facultas*, ut illa causa ponat hunc effectum, idest, actus primus proximus illius ad hunc. Respectu *causæ*, quoad suam entitatem inspectæ prærequisita non sunt constitutiva physica, imò neque solent esse adhuc connotata terminantia illius connexionem: quia certum est ignem A, hic & nunc producentem ignem B, neque constitui essentialiter per dicta decreta divina, neque cum illis connecti: siquidem potest existere quin producat ignem B. Respectu *effectus* non sunt constitutiva physica, quippe ignis B non constituitur physicè per decretum, v. g. determinativum sui, quoad individuum; ast sunt connotata cum quibus ille solet connecti, quia ignis B, ex sua essentia est impotens existere, quin Deus velit concurrere ad ipsum, ipsumq; quoad individuum determinet. Respectu demum *actus primi proximi* causæ, hoc est facultatis proximæ, completæ, atque expeditæ, non sunt connotata, aut prærequisita, sed intima, essentialia, physicaque constitutiva, non ut *quod*, atque in recto, quia ipsa non sunt illud, de quo enuntiatur producere effectum, sed ut *quo*, & in obliquo: eo quod sint illud *quo* causa constituitur proximè potens producere effectum, sicut albedo est id *quo* subjectum constituitur absolutè album: Unde sicut

hæc

hæc non constituit physice in recto, aut obliquo illud, quod est album, v. g. parietem; constituit tamen obliquè hanc denominationem, sive effectum formalem *album*: ita prærequisita non constituunt in recto, vel obliquo causam, quæ est proximè potens producere; constituunt verò physicè essentialiter in obliquo proximam facultatem illius causæ ad effectum producendum.

47. Unde obiter arcebis difficultatem, quæ nasci potest ex eo, quod res creata, qualis est actus primus proximus creaturæ ad operandum, constituatur physicè per quid divinum; qualia sunt prædicta decreta; imò quod constituatur in recto, ut constituitur per Omnipotentiam divinam, quæ utique non est merum prærequisitum, sed causa physicè influens indispensabiliter in omnem effectum creatum. Videtur autem repugnans, quod ulla creatura constituatur in recto etiam per quid divinum, quoniam sequeretur creaturam non distingui adæquatè à Deo. Abigitur inquam umbra hæc; quoniam vel loquimur de actu primo proximo restricto, seu ex parte *creaturæ solius*. Et hic est adæquatè distinctus à Deo, & non constituitur per Omnipotentiam, aut per ullum ex eis decretis, sed duntaxat per causam ipsam creatam, atque per prærequisita creata ex parte creaturæ; & consequenter per capacitatem, atque dispositionem subjecti, in quo exercenda est operatio. Vel loquimur de actu primo proximo *absolutè completo* cùm ex parte creaturæ: tum ex *parte Dei*. Et hic est, qui intrinsecè constituitur per Omnipotentiam, illaque decreta. Sed hic actus primus, seu hæc proxima absoluta facultas operandi, non est adæquatè creatura (sicut nec binarium ex Deo, & creatura) quia penitus repugnat proxima absoluta, & undequaque completa facultas operandi, quæ sit pura creatura, eò quia indispensabiliter debet concurrere Deus ad omnia effecta creata; quocirca distinguenda est illa repugnantia de eo, quod ulla creatura constituatur in recto per quid divinum. Et concedenda est repugnantia, si sermo sit de creatura pura; neganda autem de creatura, quæ sit binarium, seu complexum ex Deo, & creatura, qualis est omnis proxima, & unde quaque absoluta facultas cujuslibet creaturæ ad operandum. Et proportione eadem explicanda est similis difficultas de eo, quod res positiva, qualis est libertas indifferentiæ, constituatur per carentiam ullam, cum omnes sint quid negativum. Explicatur, inquam: quia nulla est possibilis libertas creata indifferentiæ, quæ sit purè adæquatè quid positivum. Et demum similis alia, quæ nasci potest ex eo, quod omnis causa actionis transeuntis, debet distingui adæquatè à subjecto receptivo actionis illius. Nam licet hoc sit verum; actus primus proximus causæ illius non distinguitur adæquatè à capacitate radicali, & remota subjecti, & consequenter à subjecto ipso, quia intimè constituitur per illam capacitatem, ut jam expono.

§. II.

48. Dico itaque. Prærequisita metaphysicè absolutè talia, non sunt mera connotata; sed intima, & essentialia constitutiva in sensu dicto actus primi proximi creaturę cujuslibet ad operandum. Prærequisita verò merè naturalia, puta applicationem localem ignis ad passum combustibile, non sunt constitutiva essentialia *omnis* penitus actus primi proximi ad operandum. Sed illius duntaxat, qui est ad *naturaliter* operandum. Probo primam partem, & loquamur de decreto applicativo Omnipotentiæ, quo nimirum Deus vult absolutè concurrere hic & nunc cum igne ad comburendum, quod decretum est merum prærequisitum ad combustionem, sed absolutè, ac metaphysicè tale. Proxima, plena, & completa facultas ignis ad comburendum, non identificatur adæquatè cum his solis *Virtus ignis combustiva. Ipsius applicatio passo disposito. Omnipotentia divina*; ergo identificatur saltem inadęquatè cum aliquo alio. Sed hoc aliud non potest esse, nisi applicatio, sive præparatio divinæ Omnipotentiæ, hoc est decretum, quo Deus velit concurrere cum igne in eis circumstantiis ad producendum combustionem. Nam quodcunque aliud ingeras distinctum ab hoc decreto, repetam idem argumentum. Ergo facultas illa identificatur inadæquatè cum illo decreto: & consequenter per illud intimè constituitur. Probo antecedens ratione solita. Si ea proxima, absoluta, & completa facultas ad comburendum identificaretur adæquatè cum eis solis: omnis casus possibilis, in quo illa existerent, esset casus, in quo existeret ea proxima absoluta facultas: quia penitus repugnat existere omnia prorsus constitutiva rei A, nullo penitus dempto, & non existere rem A: v. g. repugnat existere corpus, animam rationalem, & hujus unionem cum illo, & non existere hominem. Nam cum defectus connotati, sive termini connexionis, eatenus præcisè inferat defectum fundamenti, quatenus infert defectum alicujus essentialis constitutivi, quando fundamentum est res composita, ut inpræsentiarum est: si nullum penitus constitutivum deficit, signum est, quod nullum penitus deficiat connotatum, sive terminus connexionis essentialis. At non omnis casus possibilis, in quo existant illa tria, est casus, in quo existat proxima, & completa facultas ignis ad comburendum. Prob. Nullus casus, in quo Deus absolutè nolit concurrere cum igne ad combustionem, est casus, in quo ignis pollet proximâ absolutâ, & completâ facultate ad comburendum. Hujusmodi namque facultas est illa, inter quam, & combustionem nil omninò mediat, quia talis est, ut ad comburendum nil jam aliud desideretur, quàm combustio ipsa, quando autem Deus absolutè non vult concurrere cum igne, opus est, ad combustionem, quod Deus non habeat, seu potius non habuisset hanc nolitionem, ut

ut ignis combureret. At existentibus illis tribus potest Deus absolutè efficaciter nolle concurrere cum igne ad combustionem, ut contigit in fornace Babylonica, nempe, quia nullum ex illis tribus est per se metaphysicè absolutè oppositum ei nolitioni. Ergo.

49. Explicatur; quoties deficit res aliqua composita (de hac namque procedunt omnes discursus contra Connotatores: quoniam cum res entitativè simplex, v. g. anima rationalis, nulla habet physica constitutiva, ridiculum foret disputare, an talis, aut talis alia res sit constitutivum, aut merum connotatum extrinsecum illius) deficit aliquod ipsius constitutivum, sive rectum, sive obliquum. At quoties deficit connotatum, seu terminus connexionis essentialis rei illius compositæ, deficit res illa. Ergo quoties deficit connotatum, seu terminus dictus, deficit aliquod constitutivum, sive rectum, sive obliquum illius. At quoties deficiat decretum applicativum Omnipotentiæ ad comburendum, deficit illud, quod vocatis connotatum prædictæ proximæ facultatis. Ergo quoties deficit istud, quod vocatis connotatum extrinsecum, deficit aliquod constitutivum, sive rectum, sive obliquum illius proximæ facultatis. Quodnam est illud, præter ea tria dicta, quorum nullum necesse est, quod deficiat deficiente isto decreto? Cumque nil congruè assignetur per adversarios, concluditur decretum dictum applicativum, quod vocant merum connotatum extrinsecum, esse intimum physicum, & essentiale constitutivum saltem obliquum illius proximæ facultatis ignis ad comburendum. Et hinc refutantur reduplicationes quædam solemnes, v. g. ut applicatam, ut connotantem applicationem &c. Etenim hæc objectiva realitas. *Omnipotentia, ut connotans applicationem, ut præparata, ut disposita, ut applicata*, vel identificatur adæquatè cum sola Omnipotentia. Vel cum hac, & aliquo alio. Si primum, omnis casus possibilis, in quo existat Omnipotentia (non dico *sola*, quia est implicatio, quod existat Omnipotentia, & non existant suo modo illa cum quibus connectitur metaphysicè) est casus, in quo existet, *ut connotans, ut applicata &c.* quod falsum est. Si secundum; ergo illa proxima facultas constituta per Omnipontentiam, *ut connotantem*, constituitur per illud aliud; quoniam omne physicè constitutum per A, physicè constitutum per B, physicè constituitur per B. Sed illud aliud non potest esse, nisi applicatio ipsa, hoc est decretum applicativum Omnipotentiæ. Ergo.

50. Hinc 1. habetur ratio, ob quam carentia (loquor juxta frequentem, & communem loquendi modum supponentem esse cognoscibile ab intellectu objectum, quod in se ipso sit pura carentia, purum nihil, purum contradictorium, quam suppositionem, nego in Prodromo disp. ultima) carentia, inquam, cujusvis antecedentis necessitatis, atque impossibilitatis, est constitutivum illius libertatis indifferentiæ proximæ, atque expeditæ, cujus nullum aliud certum constitutivum connectitur cum illa. Et loquamur de decreto prædeterminante, quod alibi probamus esse necessitatem antecedentem simpliciter; quoties deficit libertas indifferentiæ deficit aliquod constitutivum intrinse-

cum illius, sive rectum, sive obliquum. Impossibile namque est, ut nuper dicebam, deficere ullam rem compositam, quando nullum penitus ipsius constitutivum deficit, sed potius omnia omninò existunt: & quod deficiat connotatum, aut terminus connexionis essentialis, eatenus infert rem deficere, quatenus infert deficere aliquod constitutivum illius, si res fuerit composita, aut rem totam, si fuerit res simplex, eo quod tota, aut aliquod ipsius constitutivum intimè connectatur cum illo connotato. Sed quoties deficit carentia illius prædeterminationis, hoc est, quoties existit illa prædeterminatio, deficit libertas indifferentiæ in creatura prædeterminata, juxta illas probationes. Ergo quoties deficit carentia prædeterminationis, deficit aliquod intimum constitutivum, sive rectum, sive obliquum illius libertatis; quodnam est istud, nisi carentia ipsa prædeterminationis? Nam in sensu composito, quod illa carentia deficiat, seu quod existat prædeterminatio, potest subsistere voluntas creata, Omnipotentia, decretum indifferenter applicativum hujus, idest, decretum hanc applicans, sed quod *per se præcisè* non sit metaphysicè absolutè connexum cum exercitio illius voluntatis, eo quod per aliud decretum prædeterminet Deus voluntatem illam. Potest item subsistere judicium indifferenter proponens objectum: nam conjunctim cum eo, quod homo, neque rapiatur necessariò per suam cognitionem in amorem, neque rapiatur necessariò in omissionem amoris, potest Deus irresistibiliter, & inevitabiliter propellere illum ad amandum. Ergo constitutivum libertatis indifferentiæ, quod deficit, quando deficit carentia illius prædeterminationis, non potest esse aliud, nisi hæc eadem carentia. Ergo hæc non est merum connotatum extrinsecum illius libertatis, sed intimum ipsius constitutivum. Et similiter advocatur huc prima illa ratio.

51. Quoniam si libertas indifferentiæ identificaretur adæquatè cum voluntate, omnipotentia, decreto hujus applicativo indifferenter (hoc est non connexo per se præcisè cum amore) cogitatione alliciente, ac retrahente, omnis casus possibilis, in quo existerent hæc omnia, foret casus, in quo existeret libertas indifferentiæ; quod est falsum. Siquidem eis omnibus existentibus potest Deus irresistibiliter, ac inevitabiliter adigere creaturam in aliquod opus. Cæterum quando carentia necessitatis, aut impossibilitatis antecedentis sit talis, ut cum ea intimè connectatur aliquod ex eis, quæ certius constituunt libertatem indifferentiæ, tunc necesse non est, quod hæc constituatur intrinsecè per illam carentiam. Atque ideò quamvis nolitio efficax divina conservandi vitam hominis in A, sit antecedens impossibilitas, ut hic amet, v. g. & eo ipso sit antecedens necessitas, ut non amet (quandoquidem est impossibile, quod ille operetur quando non existit in rebus) & consequenter quamvis omissio hujus nolitionis sit carentia alicujus antecedentis impossibilitatis, & antecedentis necessitatis; veruntamen non constituit libertatem indifferentiæ, quia jam assignatur unum certum constitutivum hujus (nempe homo ipse) connexum cum ea carentia, siquidem opponitur metaphysicè cum ea efficace nolitione: & oppositi-

positio metaphysica cum uno contradictorio, est metaphysica connexio cum altero; quamobrem si huc obvertas duas nuper datas rationes, illicò ostendam constitutivum libertatis, quod deficit, quando datur illa nolitio divina. Nimirum homo ipse, de cujus agitur libertate. Et quamvis duo invicem connexa possint esse constitutiva ejusdem tertii; ast non semper ac necessariò; sed debet hoc aliunde probari; & in præsenti non probatur.

52. Hinc 2. rationem habes ob quam possibilitas formalis, & immediata effectus non sit constitutivum essentiale prædicti actus primi proximi (Alias cum hæc possibilitas, & carentia impossibilitatis, sit re ipsa ex parte rerum, effectus ipse, qui non distinguitur à sua formali possibilitate, ut alibi dixi: sequeretur effectum ipsum constituere suam causam, ut proximè potentem producere illum, & consequenter sequeretur illum esse pro priori ad se ipsum) tametsi enim possibilitas illativa, radicalisque, ut pote identificata cum proxima potestate causæ ad effectum producendum, sit prærequisita ad hunc, sicut causa ipsa, & conditiones aliæ, siquidem non est dabilis causa proxime potens producere chymeram: unde proxima facultas producendi aliquid, connectitur metaphysicè cum hujus possibilitate. Attamen possibilitas proxima, & formalis effectus, quippe quæ stat physicè ex parte rerum in ea individua non oppositione suorum prædicatorum, & consequenter in ea individua summa eorundē convenientia, & consequenter in ea individua identitate ipsorū, & consequenter in ipsis prędicatis, non est prętequisita *in sensu positivo* ad hunc producendum (sicut est prærequisitum decretum applicativum Omnipotentiæ) quasi ut causa sit proximè potens producere effectum sit necessarium, quod physicè absolutè existat illa possibilitas, sicut est necessarium, quod physicè absolutè existat prędictum decretum. Alias cum voluntas liberè omittens aliquem suum actum, sit proxime potens illum elicere, deberet existere absolutè possibilitas formalis actus illius, & consequenter actus ille, quando voluntas liberè omittit illum. Duntaxat igitur est prærequisitum *in sensu merè negativo*, ea possibilitas, ut dixi in Prodromo disp. 6. quatenus est verum, quod si esset metaphysicè impossibilis ille effectus, daretur impedimentum producendi illum. Sed hoc ipso, quod non sit prærequisita in sensu positivo, sicut est prærequisita applicatio agentis ad passum, & sicut est prærequisitum dictum decretum, non constituit proximam facultatem ad illud, quia ea, solis prærequisitis in sensu positivo talibus constituitur essentialiter, & de illis solis procedunt duæ illæ rationes supra datæ. Ergo.

53. Explicatur distinctione data numero antecedente; quando inter constitutiva certa complexi alicujus deprehenditur aliquod metaphysicè connexum cum A, quamvis alias possit hoc constituere quoque illud complexum, quandoquidem, ut adverti, duæ res mutuo, aut non non mutuò connexæ, possunt intrinsecè constituere aliquod complexum; Veruntamen ex eo, quod tunc existere nequeat sine A, complexum illud, non sequitur hoc constitui per A, & nisi aliunde probetur,

tur,

tur, negandum est. At inter constitutiva certa, proximæ facultatis producendi ignem B, v. g. deprehenditur aliquod ne dicam omnia, metaphysicè connexum cum possibilitate formali, & immediata ignis B: nam proculdubio decretum divinum applicativum Omnipotentiæ ad illum producendum, decretumque determinativum illius, quoad individuum, connectuntur metaphysicè cum illius possibilitate: siquidem Deus, neque applicat, neque applicare potest suam Omnipotentiam ad producendum chymeras, neque eas determinat quoad individuum, ergo quanquam dari nequeat proxima facultas producendi ignem B, quin hic sit formaliter in se ipso possibilis: hinc non sequitur hanc possibilitatem esse constitutivum illius proximę facultatis, nisi aliunde hoc probetur. At probari nequit. Ergo. Non negabo, solitos esse nos apprehẽdere possibilitatem, ut priorem, ac prærequisitam ad effectum producendum: sicut etiam soliti sumus apprehendere rationalitatem, ut radicem risibilitatis; sed apprehensiones non curo, quando realitates disputo.

54. Probo jam secundam partem conclusionis scriptæ num. 48. Videlicet prærequisita merè naturalia non esse intrinseca constitutiva *omnis* penitus actus primi proximi, omnis omninò proximæ facultatis ad operandum. Omnis status, in quo ita se habet ignis, ut jam neque detur, neque dari possit quidquam aliud medians inter ipsum, & operationem, quam de facto elicit, est status, in quo ignis est in aliquo actu primo proximo, & immediato ad operationem. Actu, inquam, *proximo* non secundum negativum hujus, scilicet non operari in actu secundo, sed secundum solum positivum, videlicet esse proximè potentem operari. Ab actu namque bene arguitur ad potentiam, non tantum radicalem, verum etiam proximam, & absolutè expeditam. At deficiente prærequisito merè naturali, potest ignis ita se habere, ut jam neque detur, neque dari possit quidquam medians inter ipsum, & operationem, quam tunc elicit; ergo deficiente ejusmodi prærequisito potest ignis esse in *aliquo* actu primo proximo ad operandum. Ergo illud prærequisitum non est constitutivum *omnis* penitus actus primi proximi. Probo minorem. Esto Deum utentem supremâ suâ potentiâ, sic efficaciter decernere. *Volo ignem A comburere hic, & nunc passum illud, licet sit valdè distans, & non sit dispositum.* In hoc casu, possibili utique metaphysicè, ignis comburet passum illud, & ita se habebit posito hoc decreto, ut jam, neque detur, neque dari possit quidquam aliud medians inter ignem, & combustionem. Nam si aliquid, maxime applicatio, & dispositio: hæ autem nequeunt dari in sensu composito illius decreti. Ergo. Fateor casum non esse naturalem; ast cum res composita, quæ sit ex genere permanentium, neque naturaliter, neque supernaturaliter existere possit, absque suis physicis constitutivis, habebitur, quod si aliquis actus primus proximus ignis ad comburendum potest existere, sine naturali prærequisito ad comburendum, hoc non est physicum essentiale constitutivum *Omnis* actus primi proximi.

55. Cæterum si loquamur de actu primo proximo ad *naturaliter* operandum, ille constituitur essentialiter per omnia prærequisita naturalia,

ralia, v. g. per proportionatam applicationem ignis ad passum. Et hoc propter duas illas rationes productas supra contra connotantes; quoties deficit res aliqua composita, deficit aliquod intrinsecum constitutivum ipsius rectum, aut obliquum. Nam licet deficiat etiam, quando deficit connotatum essentiale, hoc ideò est quia deficiente connotato illo, deficit aliquod constitutivum rei; si enim omnia prorsus nullo dempto existant, existet infallibiliter res, & consequenter, aut non deficiet suum essentiale connotatum, aut necessariò deficiet res, quando deficit illud cum quo non connectitur metaphysicè. At quoties deficit naturale prærequisitum ad operandum, deficit proxima potestas, seu actus primus proximus ad operandum *naturaliter*. Nam licet tunc possit etiam ignis, v. g. comburere, hoc continget de potentia absoluta Dei, non verò naturaliter. Ergo quoties deficit naturale prærequisitum ad operandum, deficit aliquod intrinsecum constitutivum actus primi proximi ad operandum *naturaliter*; quodnam est istud constitutivum, nisi prærequisitum ipsum naturale (quod respectu operationis, est sanè merum prærequisitum, & non constitutivum; respectu verò illius actus primi est constitutivum, & non prærequisitum juxta advertentiam supra datam) Cætera namque omnia constitutiva possunt perseverare deficiente isto prærequisito, v. g. ignis ipse, passum, Omnipotentia, hujus applicativum decretum &c. Ergo.

§. III.

56. HActenus de requisitis, prærequisitis, ac conditionibus, sine quibus non. Nunc restat evolvere Prioritates, correlativè oppositas posterioritates, atque causalitates. Triplicem prioritatem, & consequenter posterioritatem distinguunt Philosophi. Unam vocant *universalitatis*, & in subsistendi consequentia. Aliam *in quo*. Aliam *à quo*. Illud vocatur prius alio prioritate universalitatis, seu independentiæ, quod potest existere sine A, v. g. sed sine ipso non potest existere A, & ideò universaliore fungitur existentia. Talis est Deus respectu cujusvis creaturæ: Et hæc prioritas sumpta in recto identificatur cum priore ipso. Unde hoc per suammet essentiam constituitur prius hac prioritate universalitatis respectu creaturæ: quia per suammet essentiam fungitur universaliore existentiâ, quàm creatura. Sumpta verò secundum rectum, & obliquum, idest adæquatè, identificatur cum priore, & cum posteriore, quia sic sumpta, stat in eo, quod Deus, v. g. possit existere, quin existat Creatura. Sed prima potentia identificatur cum Deo: & secunda impotentia identificatur cum creatura, quippe quæ per suammet essentiam connectitur cum Creatore, & consequenter per suammet essentiam est impotens existere sine illo. Ergo illa prioritas adæquatè sumpta identificatur partim cum Deo, partim cum creatura. Ad hanc prioritatum speciem alludunt illæ satis frequentes locutiones. A est in

in signo priore, & *independente*, est, in signo *antecedente*, &, *independente*, & *præscindente* respectu te B. Non semper significant influxum physicum, aut moralem rei A respectu B. Sed multoties solam prioritatem universalitatis, seu præcisionis objectivæ, aut formalis, seu independentiæ, seu in subsistendi consequentia; quapropter hæc prioritas est duplex. Una pura, & solius universalitatis. Altera admixta prioritati naturę, seu *à quo*. Nempe quando illud, quod est universalius altero, est insuper causa physica, vel moralis, vel prærequisitum respectu illius. Rursus prioritas universalitatis, admixta prioritati naturæ potest esse sine prioritate, *in quo*, hoc est, temporis, v.g. anima rationalis, quæ universaliore fungitur existentia, quam unio sua cum corpore: & tamen non est prior tempore, quam illa, siquidem in eodem momento, in quo Deus creat animam, unit illam corpori. Et potest esse cum ea prioritate temporis, ut contingit in materia prima respectu illius unionis. Præterea prioritas universalitatis potest esse triplex. *Realis*. *Virtualis*; atque *rationis nostræ*. Prima contingit, quando A, & B distinguuntur actu physicè, & unum potest existere physicè sine altero, non è converso, ut in exemplo dato Dei, & creaturæ. Secunda quando distinguuntur virtualiter solum, aut alio simili modo, ita contingit inter decretum collativum libertatis A; *quia est efficax* ad actionem talem naturalem, & scientiam mediam de efficacia, v.g. quoniam cum hoc decretum, non distinguatur plusquam virtualiter ab ea scientia, hęc potest existere sine illo, sed non illud sine hac.

57 Tertia contingit quando terminus, quo loquimur de uno, est universalior respectu termini, quo loquimur de altero. Et sic animal; est prius prioritate universalitatis respectu hominis, non quia sit ex parte rerum animal aliquod, quod sit homo, & insuper latius pateat quam homo. Sed quia hic terminus *animal* est universalior respectu hujus *homo*. Et ideò valet *est homo*. *Ergo est animal*: non autem è converso. Hæc prioritas universalitatis per meram nostram rationem, potest esse triplex. Prima quando terminus, quo agimus de A est universalior respectu termini, quo agimus de B, & insuper apprehendimus ipsum A, ut radicem prædicti B, eo quod utamur illo ad probandum hoc à priori, vel quasi; tale est rationale respectu risibilis quia cum hic terminus *rationale* sit universalior respectu hujus *risibile*, quandoquidem extenditur ad Deum, ad quem non assurgit risibilitas, neque admiratio, illo probamus à priori risibilitatem in homine: quoniam ideò à priori hic est admirativus, & risibilis, quia est rationalis. Secunda: quando terminus unus est universalior respectu alterius; sed non probamus per illud unum, hoc alterum: & ideò non apprehendimus illud, ut radicem hujus. Tale est animal respectu hinnibilis: si quidem per animal non probatur hinnibilitas, sed per hanc probatur à posteriore illud. Tertia quando ob rationem dictam apprehendimus unum instar originis alterius; at terminus, quo loquimur de illo uno non est universalior respectu termini, quo agimus de altero.

Hac

Hac prioritate fungitur differentia specifica respectu metaphysicarum proprietatum speciei. Nam cum sit convertibilis cum his, & consequenter non sit universalior respectu harum; veruntamen apprehendimus illam instar originis harum, quia ex differentia specifica hinnibilitatis, v. g. probamus metaphysicas proprietates speciei equinæ. Prius autem constituitur in esse prioris prioritate reali, & virtuali per suam essentiam, quia per hanc distinguitur utrovis respectivè modo à posteriore. In esse verò prioris per rationem constituitur per nostras expressiones, & apprehensiones.

58. Prioritas, *in quo*, est prioritas temporis: illudque dicitur prius in quo, respectu rei A, quod existentiam habuit tempore reali, vel possibili, antequam inciperet A. Cumque habere existentiam in tempore stet formaliter immediatè in durationibus ipsis creaturarum (sicut existere in loco stat formaliter immediatè in præsentia) & hæ durationes, quamvis sibi ipsis non sint accidentales, sint tamen accidentales respectu rerum aliarum durantium. Idcircò una res constituitur adæquatè prior, *in quo*, respectu aliûs per complexum ex sua duratione priore, & duratione illius alterius posteriore. Hæc prioritas disparata esse solet respectu prioritatis naturæ, sive causalitatis; siquidem neque omne sic prius, est causa physica, aut moralis respectu sic posterioris; aliàs primum saxum mundi foret nostra causa physica, vel moralis. Neque omne, quod est causa physica, debet necessariò esse prius, in quo, respectu sui effectus. Valdè namque probabile est, potuisse Deum condere ab æterno creaturam aliquam, quia facere illam ex nihilo, non est, quod èx parte rerum detur aliquid, quod sit nihilum, & ex illo, tanquam ex materia præexistente faciat Deus creaturam, sicut faber facit statuam ex ære, aut marmore præexistente. Absit prava intelligentia Grammaticæ Philosophicæ; sed in eo stat, quod actio verè, ac simpliciter productiva rei, non uniatur per semetipsam ulli præsupposito subjecto, procedatque à principio distincto, quoad essentiam, à termino producto. Et hoc subsistere potest, tametsi nusquam in tota æternitate à parte ante, res caruerit existentiâ, ut constat ex Verbo divino, atque Spiritu Sancto: quæ duæ divinæ personæ verè, & simpliciter producuntur respectivè, & sanè per productionem nulli subjecto præsupposito unitam: & tamen nuspiam, & nusquam fuit, aut esse potuit Pater sine Filio, aut Spirator sine Spiritu Sancto; non tamen creantur, aut fiunt hæ duæ divinæ personæ, quia principium à quo procedunt respectivè, non distinguitur, quoad essentiam, ab illis, de qua difficultate alibi. Est ergo disparata prioritas temporis, seu *in quo*, respectu prioritaris *à quo*, idest, causalitatis seu naturæ.

59. Esse verò solet magni momenti respectu aliarum rerum; tum quia seniores, hoc ipso titulo, quod seniores, & valdè priores sint, *in quo*, specialiter coli debent à junioribus, ut jure naturali, & positivo, tam divino, quàm humano constat; tum quia, ex fratribus gemellis, ille qui est prior *in quo*, quoad exitum ex maternis visceribus

fungitur honore, atque hæreditate primogenituræ, ut constat ex Esau, & Jacob, nam qui prior est tempore, potior est jure, quidquid sit de philosophica controversia, uter scilicet ex gemellis prior generetur? qui prius erumpit, quique idcircò coagulatus videtur in cellula inferiore matricis, & consequenter secundo loco genitus: an qui postea, qui idcircò videtur formatus in cellula superiore, magisque alta? tum quia ob hanc prioritatem, *in quo*, homines (inter quos victurus est Antichristus, patraturusque cum suo Præcursore portenta illa, quæ insinuat Euangelium. *Dabunt signa magna*, & Apocalypsis) debent potius credere miraculis prioribus Jesu Christi, nam *quia prior eis* (nempe Antichristo, & suo præcursore) *venit, priorque virtutum documenta signavit: idcircò quasi locum in balneis, ita fidem occupavit, posteris quibusque præripuit*, scribit Tertullianus. Prioritas itaque, *in quo* magni solet esse momenti in ordine ad alia distincta à prioritate causalitatis. Denique hæc prioritas interdum est pura, nempe quando non admiscetur prioritati à *quo*, neque prioritati *universalitatis*, siquidem A existere antequam incipiat B, non trahit secum, quod B non possit existere sine A, & consequenter non trahit secum illud complexum, in quo stat prioritas universalitatis rei A respectu rei B. Interdum miscetur cum hac, siquidem, quod existit antequam incipiat creatura, potest esse universalius in existendo, quam creatura, ut constat ex Deo. Interdum quoque miscetur cum prioritate *à quo*: quia etiam causa solet existere per aliquod tempus ante suum effectum. Nunquam verò cum prioritate *solius rationis*, quoniam hæc poscit identitatem realem inter prius, & posterius, alias non foret *solius rationis*. Prioritas autem, *in quo*, repugnat huic identitati; quoniam nil potest existere in tempore, priusquam existat illud cum quo realiter identificatur.

Matt. 24.
Apoc. c. 13. & 19.
Tertul. 3. contra Marcion.

60. Prioritas, *à quo*, positiva est idem, ac prioritas originis, naturæ, sive causalitatis; quamobrem id vocatur prius *à quo*, seu prius naturâ respectu rei A, quod est causa, vel saltem principium physicum, aut morale, aut saltem prærequisitum, conditio, *sine qua non* respectu illius (vide, quæ supra dixi de cognitione retrahente ab actione) quia cum natura sit principium, & causa motus, & quietis, hoc est, operationis, ac conservationis, illud vocatur prius positivè prioritate naturæ, quod est prius prioritate principii, sive causæ: & id significatur illo verbo, *à quo*. Nempe, à quo procedit aliud. Ubi quotidianas cave, & perniciosas æquivocationes circa hanc prioritatem. Cum significatum magis vulgare hujus locutionis: *Hoc est, hoc existit priusquam illud*, sit prioritas temporalis; item cum causæ passim existant prius tempore, quam sua effecta, ut primum audimus A existere pro priori ad B, apprehendimus prioritatem temporalem, seu *in quo*. Hanc autem non esse de ratione causę mox dicam; quamobrem significatum illius vocis *prioritas* datur ex parte rerum: sed quod illud sit prius in vulgari actione prioritatis, est mera apprehensio nostra cum fundamento dicto. Hoc bene tene, ni passim illudi velis.

lis. Jam legisti ab initio hujus disputationis, quot sunt species principiorum, causarum, prærequisitorumque, tot ergo sunt species prioritatis naturæ, seu causalitatis, seu *à quo*. Præter illas, Prioritas *à quo* interdum miscetur cum prioritate universalitatis, ut prioritas *à quo*, quam habet Deus respectu creaturarum. Interdum non miscetur, eo quod detur reciproca connexio inter principium, & terminum productum, ut datur inter Patrem æternum, ac Filium. Similiter interdum miscetur cum prioritate, *in quo*, quia causa interdum præcedit tempore suo effectui. Interdum non miscetur, quidquid sit de repentina apprehensione, quam, ut nuper dicebam, excitat protinus vox illa *Prius*, existit *pro priori &c.* quia interdum in illo primo instanti, in quo incipit causa, producit suum effectum, eo quod tunc habeat virtutem productricem illius, & omnia prærequisita ad illum; quia fundamentum non est, ut dicamus, Solem in primo instanti suæ existentiæ fuisse tenebris oppletum. Produxit igitur lucem in eo primo instanti, in quo incepit esse; ergo non fuit prior, *in quo*, sed tantum *à quo* respectu primæ illius lucis. Neque premit, quod graves aliqui DD. dicunt, nempe quod prima operatio creaturæ tribuitur creatori: unde inferunt Angelos non potuisse peccare in primo instanti suæ existentiæ; alias peccatum tribueretur Deo.

61. Non obstat, inquam; tum quia id fundatur in adagio illo, *qui dat formam, dat consequentia ad formam* quod in Prodromo explicui, nempe. Sicut qui conservat formam, non dicitur conservare privativè consequentia ad formam, quasi ille solus, non autem hæc, conservet suum proprium effectum, siquidem forma ignis, v. g. verè, ac propriè conservat calorem in se ipso; sed conservare consequentia illa quatenus conservare solet illam formam, ex qua naturaliter procedit conservatio consequentium illorum. Ita qui dat, sive qui primò producit formam, non dicitur dare privativè consequentia ad formam, quasi ipse solus producat consequentia illa; sed quatenus producit formam, ex qua naturaliter emanant physicè illa consequentia. Itaque cum Sol, cum ignis &c. in primo instanti suæ existentiæ verè, & simpliciter existant, verè, & simpliciter habeant virtutem operatricem, sint respectivè applicati sibi ipsis per summam identitatem, possitque Deus velle concurrere cum ipsis ad ipsorum naturales effectus, imò ut Author naturalis debeat id velle: non est cur orientur in illo primo instanti, quandoquidem habent tunc virtutem, & omnia prærequisita ad operandum. Neque est cur apprehendamus illos tanquam novitios in Collegio hujus mundi, qui novitate rerum præoccupari, non audeant quidquam operari in primo eo instanti: sunt enim causæ necessariæ. Et omnis causa necessaria operatur quantum potest, & quoties potest. Tum quia si sermo fuerit de causa libera, qualis esset Angelus respectu peccati in primo instanti suæ existentiæ, non eo ipso, quod Deus daret illis eam libertatem, daret omnia consequentia liberè ex ea, neque omnia id generis tribuerentur Deo; quoniam loquendo de agente rationali, & libero, qualis est Deus, id solum tribuitur ipsi, quod im-

immediatè liberè concip itur ab ipso, vel mediatè, ac virtualiter aliqua ex illis quatuor virtualitatis speciebus, quas memini num. 8. At quan quam Angelus peccaret in primo instanti suæ existentiæ (in quo facultatem nec non omnia præ requisita ad peccandum habere potest, & non existit instar stupefacti novitii, novitate rerum correptus) peccatum illud non conciperetur immediatè liberè per Deum, ut constat, siquidem non foret exercitium immediatum divinæ voluntatis: neque mediatè, aut virtualiter, ut constabit memori illarum virtualitatis specierum. Ergo quanquam Angelus tunc peccaret, neque Deus daret illi peccatum, neque hoc tribueretur Deo, sed de hoc alibi.

62. Quæres; per quid constituitur causa prior prioritate naturæ, sive à quo, respectu sui effectus? Resp. juxta supra datam divisionem. Vel sermo est de prioritate in actu primo remoto. Vel de prioritate in actu primo proximo ex parte solius creaturæ. Vel de prioritate in actu primo proximo, adæquato, & completo, idest ex parte creaturę, & ex parte causæ primę. Vel de prioritate in actu secundo operandi. Causa constituitur in actu primo remoto, & radicali prior respectu effectus, & actionis, qua hunc producit, per suam solam entitatem, & naturam; quia omne radicaliter, ac remotè capax producendi rem A, est in actu primo remoto prius respectu rei A, in hac enim radicali capacitate sola, stat prioritas in actu primo remoto; atq; ideò cum ignis A, hic, & nunc procedens ab igne B, ipsoque posterior in actu secundo, sit radicaliter capax producendi illum, hac de causa, quod est in actu secundo posterius altero, est in actu primo remoto prius illo; quin hæc mutuæ prioritatis species sit absurda. Sed omnis causa per suam solam entitatem, & naturam est radicaliter, ac remotè capax producere effectum in eo genere, in quo illum producit. Sicut omnis homo per solam suam naturam est radicaliter capax ratiocinandi. Ergo omnis causa per solam suam entitatem, ac naturam est prior in actu primo remoto &c. Prior autem in utroque illo actu primo proximo constituitur causa respectu effectus, & actionis productivæ illius effectus, partim per suam entitatem, & partim per omnia metaphysicè præ requisita supra explicata; quia omne intrinsecè constituens eum actum primum proximum, est id, per quod ille constituitur, & consequenter est illud, per quod causa constituitur in eo actu primo proximo. Sed omnia metaphysicè præ requisita ad effectum constituunt eum actum primum proximum, juxta duas illas rationes productas à n. 48. Ergo omnia hæc præ requisita sunt id per quod &c.

63. Denique causa constituitur prior in actu secundo effectu per actionem illam, per quam hic, & nunc absolutè producit illum. Et similiter prior in actu secundo, hac actione, per hanc ipsam actionem. Probatur; causam esse priorem in actu secundo respectu rei A, stat physicè ex parte rerum in eo quod producat actu absolutè hic, & nunc, aut conservet rem A. Id enim significant illa verba, & conservatio est continuatio productionis. Ergo per illud est causa prior in actu secundo, per quod actu absolutè hic, & nunc producit in suo genere, aut conservat illum. At causa per actionem ipsam productivam effectus, pro-

producit hunc, & producit quoque eam, ne abeamus in infinitum reflexarum productionum; & quia cum actio sit actuale, formale, absolutum, & immediatum exercitium nascendi ab ea causa, per se solam ab ea nascitur. Sicut unio physica per se solam unitur, & præsentia per se solam est præsens &c. Ergo. Dices 1. si causa constitueretur prior in actu secundo effectu, per actionem hujus productivam, ea esset prior effectu. Distinguo. Prior, ut quod, nego: quia actio non est pressè loquendo causa, sed exercitium causandi. Prior, ut quo, concedo; quia actio est causalitas, seu id, quo in actu secundo causa causat effectum, & consequenter est forma constitutiva hujus denominationis *Prior in actu secundo*. Unde sicut albedo non est formaliter alba; sed id, quo subjectum est album: & calor non est formaliter calidus, quia non est subjectum habens calorem; sed id quo subjectum est formaliter calidum, & sic de aliis. Ita actio productiva effectus non est causa; sed id quo actu formaliter causa causat effectum. Dices 2. sequeretur actionem esse priorem saltem, ut quo, se ipsa, & causam constitui priorem per id, quod non, est prius, sed posterius, cum tamen propter quod unumquodque tale, illud magis. Ambo ista sunt vera, nullumque continent absurdum; quidquid enim sit de voce illa *prius, prioritas*: realitas stat in eo, quod sine alio reflexo exercitio causa per actionem ponat ipsam actionem, ita ut hæc sit unicum formale exercitium, quo & ipsa & suus terminus procedunt à causa. Sed hoc est verum, ut nuper dicebam. Ergo actio est prior, ut quo, se ipsa, quatenus est id, quo causa est in actu secundo prior respectu ipsius actionis, & cum sit posterior ad causam, illam constituit priorem sicut Paterna humana generatio, quæ etiam est posterior ad Patrem, hunc constituit priorem. Adagium illud explicui in Prodromo Disp. 1. num. 36. ubi aperui exceptiones, quas patitur, quarum una est res præsens.

64. Ex dictis inferes 1. Etiamsi instans temporis fuerit physicè indivisibile, ut multi putant, est locus, ut in uno eodemque instanti dentur innumera signa naturæ, quorum una sint priora respectu aliorum, alia posteriora, alia neutra. Non enim debes apprehendere signa naturæ instar cubilium quorundam, in quibus res sint clausæ, & quorum unumquodque occupet suum spatium, sive particulam spatii temporalis, sicut cellulæ occupare solent diversa spatia loci. Absit ignorantia Grammaticæ philosophicæ. Signa rerum nil aliud sunt physicè, ac realiter quam res ipsæ. Et signa naturæ sunt causæ, atque effectus. At quamvis instantia temporis sint physicè indivisibilia, in eodem penitus sibi coexistunt multæ res, quarum unæ sunt causa, aliæ effectus, aliæ neque causæ, neque effectus illarum. Ergo quamvis instantia temporis sint physicè indivisibilia, in eodem nihilominus coexistunt, atque temporaliter compenetrantur multa signa, quorum una sunt priora prioritate utique naturæ, alia posteriora posterioritate naturæ respectu illorum, alia neutra. Relege num. 60. ubi contrariæ apprehensionis radicem detegi. Inferes 2. quanti momenti sit, ut jam insinuavi, quod res existat pro priori, aut pro posteriori, aut neutro modo in eodem in-

instanti temporis: quamque alienum à ratione sit dicere, v. g. A, & B existunt in eodem penitus momento temporis, & habere se pro priori, aut pro posteriori est frivola speculatio. Etenim rem esse causam, aut non esse causam, esse effectum, aut non esse effectum alterius, non est frivola speculatio; sed realitas protsus necessaria ad assequendum multas veritates, declinandumque multas falsitates. At se habere pro priori, est esse causam; & se habere pro posteriori, est esse effectum: & neutro modo se habere, est neque esse causam, neque effectum. Et totum hoc potest, respectivè quoad diuersas res, evenire in eodem temporis momento, tametsi indivisibile dicatur. Ergo quamvis A, & B existant in eodem momento indivisibili, non est inanis speculatio, sed realitas valdè necessaria, quod se habent pro priori, aut pro posteriori, aut neutro modo.

65. Sic quamvis actio, & advertentia prohibitionis existant in eodem instanti: hæc non inficit illam, si non se habeat pro priori ad illam (quia aliter actio non fiet contra illam retrahentem) sed pro posteriore, eo quia actione ipsa excitetur, ut solet memoria prohibitionis: quæ memoria, licet in sequentibus instantibus inficiat continuationem illius actionis; ast non indi viduam illam in eo primo instanti, in quo excitata fuit. Sic quamvis necessitas ponendi actionem A, & libertas ad hanc coexistant in eodem penitus instanti: illa non destruit indifferentiam hujus, si non sit pro priori, sed pro posteriori ad hanc. Sic evidentia metaphysica absolutæ revelationis de futura damnatione, de futura beatitudine, de futuro peccato, potest existere respectivè in eodem instanti, ut alibi explico, cum libertate indifferentiæ ad spem obtinendi beatitudinem, ad timorem carendi illa, ad propositum non peccandi, si evidentia illa sit pro posteriori, ut esse potest; secus si sit pro priori ad eas libertates. Est ergo non inanis, sed utilis, & fæcunda hæc philosophia signorum priorum, & posteriorum, si tamen rectè intelligatur, & non incurratur ille error quem notavi num. illo 60.

In Prodromo Disp. 5. n. 251.

CAPUT TERTIUM.

De causalitatibus, & actionibus.

66. OST causas in genere, ac prærequisita, exponere oportet *causalitates*, de quibus philosophamur, quoad multa, sicut disp. 1. philosophabar de unione. Quinque hic occurrunt quæstiones. Prima est. *Quid sit metaphysicè, & in quonam stet physicè causalitas, sive actio?*

Respondeo: causalitas est, causam actu, verè, absolutè ponere in genere effectum, idest, physicè si causa fuerit physica: moraliter, si fuerit purè

purè moralis; atqui hoc neque est figmentum, neque apprehensio, sed veritas, & realitas physica; ergo causalitas est quid verum physicum, & reale; non quidem è numero eorum, quæ vulgò vocantur *res*, quia sunt præcipua, & magis nota analogata hujus vocabuli; sed è numero eorum, quæ vulgò dicuntur *modi*, quæque tam existunt, & consequenter participant rationem entis realis, quam illa altera, quæ dicuntur *res*. Causalitas igitur, sive actio, sive productio, quam *motum* etiam vocat Aristoteles infra citandus disputatione 4. num. 2. est *actuale, absolutum, formale, & immediatum exercitium, quo unum causat alterum* modo sibi proportionato. Cumque tot sint species causarum, quot ab initio hujus disputationis explicui, jam vides sylvam causalitatum, seu actionum, seu modorum causandi. Cumque causæ intrinsecæ, v. g. materia, & forma substantialis, suo quoque modo causent, idest, constituant compositum actu absolutè immediatè per unionem, qua reciprocè copulantur: ideò dixi supra unionem esse materializationem, idest causalitatem materiæ, & simul informationem, hoc est causalitatem formæ. Dixi autem quo unum *causat*; non autem quo *producit*; quia cum PP. Latini expunxerint in divinis in Concilio Florentino initio hujus disputationis citato, verbum *causa* consequenter expungendum videtur verbum *causalitas*: dicendumque, hanc non esse exercitium utcumque *producendi* (alias generatio æterna, æternaque spiratio, cum sint exercitia producendi Filium, & Spiritum Sanctum, essent causalitates) sed exercitium causandi. Dicitur *exercitium actuale*, quia causalitas est actus secundus, & non mera potentia, qualis est actus primus. Dicitur *absolutum*, quia causalitas non expectat conditionem suspensam. Dicitur *formale*, quia non est æquivalens duntaxat. Dicitur *immediatum*, quia nil mediat inter ipsam, & causam, aut effectum.

67. Sed in quonam stat physicè ex parte rerum causalitas, sive actuale hoc exercitium causandi? respondeo stare in actione productiva rei, de qua fuerit sermo, & ei proportionata, essentialiter alligata virtuti effectrici, aut motrici, qua fruitur causa A respectu rei illius; Explicatur; supponendo duo: Primum est. Omnis causa extrinseca, vel est physica, vel moralis, ad hanc enim reducuntur etiam finalis, & exemplaris, ut mox expono. Physica, vel est efficiens, vel materialis, cujus totum munus est, esse subjectum præsuppositum, cui essentialiter unitur actio productiva effectus: & quia materia prima in hoc sensu causat, sustentat, recipit, & patitur formas materiales, idcircò omne aliud quamvis non sit materia, imò neque corpus, cui essentialiter unitur actio productiva alterius, vocatur per analogiam ad materiam primam, causa materialis, passiva, receptiva, seu sustentativa illius alterius. Causa moralis, vel est motiva aliquo ex illis multis motionum generibus, quæ supra memini. Vel est directiva, quatenus præcisè, aut primariè saltem, nil aliud præstat quàm docere, aperire, pandere modum, quo res aliqua fieri debet. Et sic doctrina methodusque bona Magistri, præscindendo etiam à motione positiva, est causa

causa moralis scientiæ discipuli : quia hunc docet , instruit , ac dirigit , ut sciat . Et scientia practica artificis , præscindendo similiter à positiva inclinatione , est causa moralis artefacti . Et peritia Medici , est causa moralis sanitatis recuperatæ ab ægroto ; quia hæc , & alia similia, moveant , nec ne : invitent , aut inclinent, nec ne : at certè instruunt , dirigunt , & docent , & justum non est , quod expungantur ex cathalogo causarum moralium , ea , quæ pandunt viam efficiendi effectum . Omne namque se habens pro priori ad aliud,& non causans illud physicè , neque retrahens ab illo , est causa moralis illius ; nam prærequisita etiam sunt causa moralis . At omnia dicta se habent pro priori ad effectus dictos : & non sunt causa physica illorum , sed directiva solum: & non retrahunt ab illo , quin potius conducunt . Ergo . Quia verò causa finalis causat , quatenus movet sui desiderium , & hoc mediante , movet ad ponendum media opportuna ; insuper quia causa exemplaris causat quatenus dirigit , & instruit artificem circa modum efficiendi artefactum : ideò dixi ambas contineri sub genere causæ moralis .

68. Secundum est . In schola Peripatetica exploratum habemus , si non ex principiis metaphysicè evidentibus ; at saltem ex prudentialibus productis initio disputationis primæ , materiam primam verè , ac simpliciter recipere , pati , & sustentare formas multas . Hoc vocatur *Passio* , sicut vocatur illud , quod contingit huic papyro cui affigo hos characteres : & sicut vocatur illud , quod contigit ei cui vulnus , vibex, aut quidvis aliud infligitur . Rursus similiter exploratum est , multas creaturas physicè producere aliqua . Hoc vocatur *actio* , seu agere : *Productio* , seu , producere . Exploratum similiter , res aliquas movere, & dirigere . Hoc vocatur , *motio* , & , *directio* . Etenim sicut datur res quædam qua subjectum potius est album , quàm nigrum , & res illa dicitur *Albedo* , & datur res alia , qua formaliter potius est calidum, quàm frigidum , & res illa dicitur *Calor* . Ita datur res , qua unæ causæ potius agant , quàm patiantur . Et hæc vocatur *actio* , sive productio . Et datur res , qua unæ causæ patiuntur , & recipiunt , & hæc vocatur *Passio* . Et res , qua aliæ causæ instigant , movent , alliciunt , provocant , & hæc vocatur *motio* . Dico igitur causalitates extrinsecas causarum extrinsecarum stare physicè ex parte rerum in eo , quod juxta genus suum actu agant , seu in actione productiva effectuum non quacunque (potest namque aliqua alia oriri ab alia causa simili) sed in ea determinata , quæ nascitur ab illis , quæque est per se essentialiter dependens immediatè ab illarum virtute physica , vel morali, prout fuerit causa . Unde causalitas causæ materialis (non quidem respectu compositi quod simul cum forma constituit , nam ea causalitas stat in unione ; sed respectu formæ materialis) est actualis productio hujus formæ essentialiter immediatè unita capacitati passivæ , ac receptivæ identificatæ cum causa materiali . Causalitas causæ physicę efficientis stat in actione productiva effectus , per se immediatè pendente à virtute efficiente , qua fruitur illa causa : Causalitas causæ moralis moventis , aut subjectivè , ut volitio loquendi movet determinatque locutionem : aut objectivè , ut finis

movet

movet ad media ponenda, meritum ad præmium dandum, demeritum ad pœnam infligendam &c. Hæc, inquam, causalitas stat in actione productiva effectus, essentialiter præsupponente virtutem motivam, quàm habet illa causa, præsupponente, inquam, virtutem, aut in se ipsa, aut in sua cognitione, aliave perceptione, prout fuerit causa illa. Causalitas demum causæ moralis non tam moventis, quàm dirigentis, stat in actione productiva effectus, essentialiter præsupponente virtutem illam directricem.

69. Ratio horum respectivè est. Actu absolutè causare effectum A, actualis causalitas, actualis productio, actualis actio illius non est quid purè ideale, ac de genere entium rationis; sed quid verum, physicum, & reale ex parte rerum, intimèque connexum proportionatè cum illo, quod actu causat, & cum illo, quod actu causatur. Ergo in aliquo verè, & realiter existente, atque sic connexo debet poni. Sed hoc aliquid, non potest esse sola causa, aut solus effectus, aut complexum ex utroque; nam multoties contingit, quod causa, & effectus sint tales, ut absolutè possint existere in rebus, quin illa causa causet illum effectum, eo quia hic possit nasci à causa alia, v.g. ignis A, & ignis B possunt existere, quin hic producatur ab illo, sed à solo Deo, vel ab alio igne. Ergo illud aliquid debet esse aliquid adæquatè distinctum ab utroque. Ergo debet esse actio, ab utroque distincta. Sed non potest esse quævis actio productiva ignis B; quia, ut nuper dicebam, aliqua actio hujus productiva potest nasci à solo Deo, vel ab alia causa: & tunc certè ignis A non producet ignem B, ergo debet esse talis specifica actio, quæ sit essentialiter pendens ab igne A. Sed non ab igne B utcunque (nam etiam actio, qua hic patitur aliquid, pendet essentialiter ab eo, & tamen non est actio, qua hic physicè producat illud, quod patitur) sed ab igne A, ut habente virtutem physicè productivam ignis B, ergo debet esse actio essentialiter pendens à virtute ignis A physicè productiva ignis B. Sed non pendens, utcunque essentialiter, sed essentialiter immediatè, ac per se, ne abeamus in infinitum reflexarum actionum. Ergo tandem dicendum videtur, causalitatem causæ A stare physicè ex parte rerum in actione, qua hæc juxta genus suum causat effectum, quo actio essentialiter per se immediatè præsupponat virtutem illius causæ, quæ physicè, aut moraliter sit productiva illius effectus.

70. Hinc 1. Causalitas creata est accidens: distinguitur, namque adæquatè à supposito. Non est qualitas, quia non est accidens absolutum, sed modale: quoniam omne creatum, actuale, absolutum, formale, & immediatum exercitium subeundi aliquam denominationem, quę ex genere suo non identificatur cum subjecto denominato, (ut identificatur denominatio *identificati*, denominatio *distincti*, & similes) est modus physicus illius subjecti. At omnis causalitas, seu actio creata, est id generis. Nam est actuale, absolutum, formale, atque immediatum exercitium, quo causa subit denominationem actu causantis, & effectus denominationem actu causati (quæ sane non

identificantur ex genere suo cum suis subjectis denominatis) cum enim hæc duo contingant à parte rei, exercitium eorundem datur à parte rei. Ergo omnis causalitas est modus, tum causæ, tum effectus, interdum intrinsecus soli causæ efficienti: nimirum quando in ipsa recipitur, & tunc vocatur actio immanens; interdum subjecto alii distincto, & tunc vocatur actio transiens: interdum est modus intrinsecus soli effectui per ipsum producto, ut est creatio animæ rationalis, quæ nullibi recipitur, sed essentialiter unitur ipsi animæ tanquam termino per ipsam producto. Porrò modos non esse figmenta, sed realitates, & entitates quasdam verè ex parte rerum distinctas à rebus, quarum sunt modi, sæpè explicui. Sæpissimè namque existunt res sine tali, aut tali modo. Respondere autem, Deum etiam existere sine multis decretis, quæ habere poterat, quin distinguatur ab illis; est ineffabile, & nobis inintelligibile mysterium divinum intrudere passim in creatis. Et hoc est explicare clarius, & facilius naturam? Est insuper causalitas in loco illo, in quo est subjectum, in quo recipitur, aut terminus, cui intimè unitur. Conservatur physicè ab illa eadem causa, à qua incipit, vel hac deficiente, à solo Deo conservatur juxta exigentiam termini per ipsam producti. Mutatur singulis instantibus, nam durationes sunt essentialiter successivæ, & durationes stant physicè in actione productiva rerum, ut suo loco dixi.

71. Hinc 2. Causalitas causæ moralis motivæ non stat physicè in eo, quo causa utcunque movet, atque tantum ex parte sui (idem respectivè dic de causalitate causæ moralis dirigentis) nam cum moveat per suam existentiam identificatam utique cum ipsa causa morali, sequeretur causalitatem causæ moralis identificari cum ipsa: & consequenter sequeretur, aut causam moralem esse metaphysicè connexam cum suo effectu, aut dari posse absolutam, actualem, immediatamque causalitatem effectûs, qui actu absolutè non est; quæ ambo sunt falsa: quapropter exigentia, seu allicientia, qua causa hæc moralis movet ex parte sui ad effectum, est duntaxat causalitas in actu primo. Stat igitur causalitas in actu secundo causæ moralis, non in sola actione productiva effectûs, essentialiter præsupponente virtutem illam realem, vel apparentem, quæ movet; quoniam potest Deus, sic decernere. *Volo tibi conferre hoc bonum non propter tua merita, & preces ex se moventes; sed propter meam liberalitatem, aut propter preces Deiparæ*. Stat itaque causalitas hæc in complexo ex ea actione, & carentia actûs aliûs repellentis motionem ex illa causa (Agentia enim libera fungi solent libertate, non solum, quoad substantiam suæ operationis, sed etiam, quoad motionem ex tali, vel tali motivo) quoniam hoc complexum videtur sufficiens, ut causa moralis causet hic & nunc absolutè suum effectum: & hoc ipso, quod hic producatur, seu concipiatur hoc modo, est actu absolutè ex motione illius causæ, & propter illam in genere causæ moralis. Unde cum omnis causa finalis sit causa moralis, tum suæ intentionis, tum mediorum necessario-
rum

rum ad ipsam; eo, quod finis causet quatenus excitat, & movet sui cupiditatem, executionemque mediorum: ideò causalitas, qua finis causat intentionem sui, atque media, stat physicè in actione productiva illius intentionis, essentialiter præsupponente virtutem attractivam finis ipsius, nec non carentiam aliûs actûs voluntatis repellentis motionem ex illo, quando liberum est voluntati repellere illam motionem. Hæc autem actio est modus extrinsecus utique causæ moralis, quando fit è numero creaturarum, quia de conceptu modi est esse creaturam, siquidem modus ex ipsis terminis innuit imperfectionem: quapropter quando actio ea fit entitativè divina, non est modus; licet sit actuale, absolutum exercitium subeundi aliquam denominationem: nempe est denominatio ex genere divino, & quidem intrinseca, & consequenter identificata cum Deo. Similiter cum causa exemplaris fit etiam causa moralis, dirigens ad artefactum: causalitas ipsius stat in actione hujus productiva, essentialiter præsupponente virtutem directricem exemplaris, nec non carentiam actus repellentis attentionem ad illud exemplar, directionemque ex illo.

§. II.

72. SEcunda quæstio; *quotuplex sit ratione sui ipsius, & non tantum ratione causæ actio*? Respondeo esse multiplicem. Nam 1. Alia est divina, alia creata. Divina alia est entitativè in se ipsa divina ob totalem identitatem sui cum Deo, ut actiones vitales Dei, in quarum intelligentia, quoad concordiam libertatis, & identitatis cum Deo, in quo nil est, quod non sit Deus, plus laborant homines, quam in intelligentia Sanctissimæ Trinitatis; & nihilominus DD. athomistæ, qui promittunt explicare brevius, clarius, & facilius res naturales, quàm Peripatetici, actionibus his divinis explicant modificationes, & combinationes athomorum non distingui à substantia ipsa athomorum. Egregia sanè explicatio, & facilitas! Et hoc est lucrum comparatum ex discessione tam strepitosa, nempe quod loquendo de rebus creatis, possit una existere physicè absque altera, & tamen non distinguatur ab illa? At aliqui ex Peripateticis per hunc eundem angiportum fugere conantur à simili argumento, quo impugnantur in aliis suis conclusionibus. Fugiant illi, quid ad me? Adoriantur illos athomistæ, non me, quia propter insinuatam rationem mihi illa displicent, cum nusquam audierim illam solvi, quantunque verba supra verba ingeminentur. Sed de hoc alias. Alia actio dicitur divina, non entitativè; sed denominativè, quatenus videlicet à Deo specialiter procedit: & tales sunt actiones prorsus miraculosæ, tametsi entitativæ creatæ, quia licet Deus possit donare creaturæ physicam facultatem patrandi miracula, ast de facto nullum strictè miraculum fit physicè, nisi à solo Deo, quamvis moraliter ratione pre-

cum, & meritorum fiant à Deipara aliisque Sanctis. Item auxilia supernaturalia, quibus Deus illuminat, quando vult, quandiu, vult, & quomodo vult omnem hominem, venientem in hunc mundum, licet sint entitativè creata. Videlicet actus quidam nostri intellectus, aut voluntatis, sunt actiones divinæ denominativè: quia ab illo solo procedunt, qui solus facultatem habet scribendi legem suam in cordibus nostris. Imò cum omnes prorsus actiones creatæ simul, ac indivisibiliter procedant à suis causis creatis, à divinaque Omnipotenria, possunt largo modo vocari actiones divinæ. Unde invaluit vox illa. *Concursus divinus in actu secundo*; qui concursus est à parte rei entitativè creatura, nempe illa eadem actio, qua operatur creatura juxta sententiam docentem, Deum concurrere ad omnes effectus creatos per eandem actionem, per quam concurrit creatura; est tamen *divinus* denominativè duntaxat.

73. Actio entitativè creata est duplex. Alia est creatio; alia eductio, de quarum quidditate, atque distinctione mox. Eductio alia est simpliciter *interna*, nempe, quæ immediatè procedit à voluntate, ut actio, qua amamus, odimus, volumus, nolumus &c. Et solæ hujusmodi actiones solent esse immediatè liberæ, in eisque stat formaliter, ac primariè, tanquam in radice, meritum, aut demeritum. Alia *externa*, vel simpliciter, & absolutè, ut actio ambulandi, loquendi, scribendi, vel externa secundum quid, ut actio intelligendi, quæ dici solet *externa*, non quidem absolutè, cum satis constet esse actum, sive operationem internam; sed secundum quid, atque ad actum voluntatis, qui cum immediatè procedat à voluntate, magis internus censetur. Et actiones id generis, quæ liberæ fuerint, mediatè tantùm sunt liberæ, quia præsupponunt actum alium magis immediatè liberum videlicet imperium, seu volitionem efficacem sui ipsarum; & consequenter plerunque, sed non semper, juxta alibi dicenda, actiones hæ non sunt formaliter in se ipsis meritoriæ, aut peccaminosæ; sed tantum denominativè à bono, vel malo imperio voluntatis, ex quo procedunt. Rursus actio simpliciter externa alia est *creativa*, v.g. actio, qua Deus solus producit Angelos, animas rationales, materias primas, quæ actio creativa est, nec non simpliciter externa respectu Dei, cum non sit entitativè divina. Alia purè *eductiva*, ut actio, qua accendis lignum convertens ipsum in ignem.

74. Præterea eductio externa, alia est entitativè *naturalis*, ut omnes istæ, quæ passim contingunt: alia entitativè *supernaturalis*, ut productio unionis hypostaticæ, quæ profectò est externa respectu Dei, qui solus potest facere eam arcanam, atque indicibilem unionem, ut loquitur Cyrillus; & est supernaturalis, ob hanc eandem rationem: & est eductio, quia non constat unionem illam factam fuisse per creationem; & est corporea, utpote ex sua essentia affixa humanitati corporeæ. Ulterius actio eductiva alia est *immanens*, nimirum quæ essentialiter habet uniri principio eidem, à quo physicè procedit: & tales sunt omnes actiones vitales, undè nulla actio creata est immanens

nes respectu Dei. Alia est *transiens*, non quia duret unicum instans (nam cum omnes actiones creatæ sint durationes suorum terminorum, omnes sunt in hoc sensu transeuntes, quia omnes sunt successivæ) sed quia unitur rei distinctæ à principio, à quo ipsa egreditur, sive res fuerit terminus per ipsam creatus, & consequenter non fit subjectum, in quo recipiatur, ut contingit animæ rationali respectu suæ creationis: sive res illa sit subjectum, in quo recipiatur actio illa, eo quia per illam non producatur, ut contingit in aliis actionibus transeuntibus. Unde omnes actiones entitativè creatæ sunt respectu Dei transeuntes. Neque dicas actionem omnem in ipso suo *egredi* recipi in agente suo, & consequenter esse tunc immanentem; tum quia egressus hic non est localis, sicut quando egredimur domo, ita ut actio per aliquod instans hærere debeat in agente, sicut nos hæremus in limine per quod egredimur. Absit pessima intelligentia phrasis illius *egredi ab agente*, sed stat in eo, quod agens ponat, efficiat, exerceat rem, de qua fuerit sermo; atqui quando accendis ignem, v. g. in pulvere, illum huic applicando, neque per unicum instans, neque in ipso limine tuo, neque in ipso ponere, aut efficere, ponis, vel efficis in te ipso illam applicationem ignis, aut pulverem. quia hęc applicatio stat physicè in illa utriusque præsentia, quo in solo utroque respectivè recipitur; ergo actio illa, neque in suo egredi est in te. Ergo nusquam est immanens.

75. Tum quia cum non detur actio reflexa actionis, actio quælibet est suum egredi à suo agente. Ergo dicere omnem actionem in suo egredi, recipi in agente, est dicere actionem omnem in se ipsa, recipi in agente; & quid est hoc? Si enim significat actionem in instanti temporis, in quo ponitur ab agente, recipi in ipso, & postea recipi in passo distincto, jam vides improprietatem: scilicet quod eadem numero, & individua actio transeat de uno ad aliud, & in uno instanti sit hic, in alio verò sit alibi: experiris etiam falsitatem, nam quando accendis ignem, neque in uno instanti experiris ignem in te ipso, aut in chalibe, aut in silice. Falsa itaque, vel purè metaphorica videtur ista locutio, quod actio, in suo egredi, sit per receptionem in agente. Ad hæc. Actio immanens alia est vitalis, alia non vitalis. Vitalis est illa quam agens ponit *à se, in se, & per se*, de quo ad libros de Anima. V. g. actio, qua nutrimur, idest, qua producimus unionem materiæ alimenti cum nostro corpore, & anima, quæ actio in origine, non autem in se ipsa, est libera nobis, item actio qua sentimus, seu objectum percipimus per sensum internum, phantasiam, aut per externum, v. g. per tactum, per oculos, per auditum &c. item actiones quibus apprehendimus, judicamus, discurrimus, volumus, nolumus &c. Non vitalis est illa, quæ recipitur quidem in suo agente, ast hoc neque nutritur illâ, neque sentit, neque intelligit, neque voluntatem exercet, v. g. actio, qua saxum, vel cadaver producit in se ipso præsentiam suam. Item actio loco motiva, qua nostrum movemus corpus ab uno in alium locum; quoniam licet actio hæc arguat vitam, idest, unionem nostræ animæ

cum

cum nostro corpore, eo quia illa nequit movere corpus, cui non est unita; at non est formaliter in se ipsa vitalis, quia non est nutritio, aut sensatio, aut immediatum exercitium intellectus, vel voluntatis. Denique actio vitalis potest esse entitativè spiritualis, ut actio qua exercetur intellectus, & volunţas. Vel entitativè corporea, ut actio nutritiva, sensitiva, imaginativaque, quam bestiæ, & nos dormientes, exercemus. Omnes has species, ac divisiones datas sub nomine actionis, intellige similiter sub nomine causalitatis.

§. III.

76. Quæstio tertia; *quid sint creatio, & eductio?* quodnamque inter ambas discrimen? Respondeo. Creatio est *productio rei ex nihilo*. Eductio est *productio rei ex aliquo*. En præcipuam, ne dicam unicam, originem novaantiquæ Philosophiæ DD. athomistarum, quam vermibus ferè consumptam, primi, ut jam advecti, & etiam notarunt alii, vivificare per partes, atque initialiter conati sunt, duo insignes Medici: unus Complutensis *Valles*, qui materiæ primæ negationem, aut potius dubium, renovavit: alter Salmanticensis, *Pereyra*, qui in authomata convertit animalia cuncta irrationalia, per metamorphosim plusquam Poeticam; quibus postea subscripsit Sebastianus Basson Medicus etiam, explicans formas materiales per viam combinationum diversarum athomorum: ita ut tres Medici Authores fuerunt hujus novantiquitatis, judicantes elici posse canones universales pro tota natura, ex privatis anathomicis experientiis, quæ utilissimæ quidem sunt, & copiosam lucem Philosophię affuderunt; sed impares stabiliendo canones universales pro cunctis prorsus entibus naturalibus. Origo, inquam, sunt hæ duæ definitiones. Apprehendunt aliqui rem creari, esse, fieri *ex nihilo*, quasi ex parte rerum detur res aliqua, quæ sit nihilum, & ex illa formetur id, quod creatur, sicut vestis ex panno, aut statua ex marmore. Sed jam vides rusticitatem hujus apprehensionis. Putant alii, rem fieri *ex nihilo*, stare in eo, quod ante ipsam fuerit nihilum ipsius, hoc est, quod aliquando non fuerit res ipsa, sed sua carentia: & sic fit ex ligno. Sed omnes, qui opinantur potuisse Deum producere ab æterno aliquam creaturam, negant hanc intelligentiā illius definitionis, aientes non esse de conceptu rei creatæ, quod aliquando non extiterit ipsa, sed extiterit sua carentia, sive suum nihilum. Opinantur alii, rem fieri ex nihilo, esse rem fieri simpliciter de novo, ita ut modo causa A, faciat illud, quod prius non erat quoad substantiam, & entitaté suam. Cumq; nulla creatura possit facere ex nihilo, quia nulla potest creare, ideo authores hi docent nullam creaturam posse facere quippiam de novo quoad substantiam, sed tantum quoad modificationem, seu combinationem unarum athomorum cum aliis: sicut tota diversitas in latrunculorum ludo consistit in diversis combina-

P. Gabriel Daniel p. 2 pag. mihi 129.

nationibus, modificationibus, ſitibuſque illorum eorundem iuſtrumentorum ludi. Cum his DD. fusè egi diſp. 1. Ratio non tam fuit multiplex, quàm una compoſita ex multis titulis, quorum ſinguli non ligant omninò intellectum evidentiâ prorſus metaphyſicâ, complexio tamen ex omnibus, rem ponit intra terminos evidentiæ moralis, cui intellectus docilis (quidquid ſit de pervicace, aut novitatum amante, quos non curo) contradicere nequit; quod etiam contigit reſpectivè in Religione: quoniam licet ſingula argumenta credibilitatis non evincant: item licet complexum ex omnibus non faciat prorſus metaphyſicè evidentem noſtram Religionem, ſicut *bis tria, ſunt ſex*. Attamen complexio ex omnibus illis, ita reddit illam moraliter evidentem, ut non niſi temerè poſſit intellectus diſſentire (atque hanc ob cauſam haud immeritò abſtinent aliqui verbo illo *argumenta*, & utuntur hoc *argumentum credibilitatis*, quia re vera eſt unicum, ſed compactum ex multis titulis) Sic autem cultum, præparatum, & irrigatum intellectum per extrinſecum miniſterium Pauli, v. g. & Apollinis, Deus intrinſecus illuminat ſuis inſpirationibus, interdum efficacibus, & ſic Deus incrementum dat: Interdum inefficacibus, quia mediat libertas indifferentiæ, quam Deus conſervare vult in homine, & ſic ob hujus culpam non fructificat Evangelii ſemen. Lege parabolam exeuntis ad ſeminandum. *Math. 13.*

77. Igitur ſumma titulorum, quibus conſtat argumentum illud eſt. 1. quia cum hi DD. maximè ſibi blandiantur de ſua novantiquitate, eo quod clariùs, faciliùs, breviùſque explicet phænomena naturæ: & cum ſenſus ipſi oſtendant, multas res fieri poſſe ſimpliciter de novo, quoad entitatem, quæ paulo ante non erant, nullo poſitivo efficace argumento refringunt hi DD. illas univerſales, quoad ſæcula, & cunctos mortales, experientias, prout refringuntur illæ, quæ reveræ decipiunt ſenſus. 2. quia in tot, ac tam etherogeneis combinationibus, ac modificationibus tot athomorum, quoad numerum, quoad ſitum &c. non explicatis per hos authores, nec quoad nomen ſaltem, niſi ſub illis abſtractis vocibus *ſic, & ſic, taliter, & taliter* incurrant verè, & ſimpliciter coram hominibus in illam eandem confuſionem, quam propter multitudinem formarum immeritò exprobrant Peripateticis. 3. quia enervant, & frivola reddunt cuncta argumenta naturalia, ad probandum eſſe in hominibus animas rationales immortales, quoniam Atheiſta quilibet ex eis, qui dicunt *comedamus, & bibamus; cras moriemur*. *Iſai. 22.* Item. *coronemus nos roſis antequam &c.* poteſt transferre totam horum *Sapient. 2.* Magiſtrorum doctrinam ad animam rationalem, quin ullum ſupperat argumentum in natura ad refutandum illum, ſi vera ſit doctrina iſta: unde conficitur illam multum probare, & conſequenter nil. 4. quia ſequetur, nos in toto vitæ decurſu nil verè, & ſimpliciter agere (quidquid ſit de luſu, & abuſu terminorum) ſive quoad bonum, ſive quoad malum, ſive quoad actus indifferentes: unde in negotio ſalutis noſtræ *Seſſ. 6. can.* haberemus nos purè paſſivè contra Tridentinum. 5. quia cauſæ viventes non nutrirentur unquam de novo, quoad ſubſtantiam, non ſentirent unquam de novo, quoad ſubſtantiam, non intelligerent, non *4.*

vel-

vellent, non amarent de novo quoad substantiam harum operationum, sed vel nusquam haberent hos actus: vel ab initio habuissent illos omnes, quoad entitatem, & substantiam bonos, & malos, meritorios, ac demeritorios, oppositos, & non oppositos: quod tam longè abest à majore facilitate, brevitate, simplicitate, & perspicuitate, quam pollicentur hi DD. in suo systemate, ut palam appareat, vel erroneum, vel saltem mutatio significationum vocum latinarum; & non tam sit novum systema rerum, quam novum dictionarium verborum. 5. quia innituntur valdè quasi firmissimæ columnæ opinionis suæ, doctrinæ aliquatenus simili aliquorum Peripateticorum in aliis quæstionibus: quasi duo, aut tres homines, licet alias illustres, pares sint dando regulam scholæ toti Peripateticæ, & quasi cęteri non repellamus illos in eis quæstionibus, sicut athomistas repellimus in hoc. 6. quia cum ipsa modificatio, ipsa combinatio athomorum sit quid verum, & reale: & cum hæc individua combinatio, seu modificatio, seu nomen aliud, quod volueris, in qua per illos stat ignis nuper accensus, non fuerit paulò ante: & sit realiter simpliciter distincta ab entitate, ac substantia illarum athomorum, quandoquidem hæ physicè existebant sine illa: rationabiliter concluditur, quidquid sit de prurigine contradicendi, aliquid physicum, & reale, sive modale, sive combinabile, sive quodcunque aliud novum habeat vocabulum, fieri de novo, quoad suam entitatem.

78. Sed mira prorsus, & incredibilis est facilitas, claritas, & brevitas, qua se explicant ab hoc argumento. Nimirum eam modificationem, & combinationem non distingui ab entitate, & substantia athomorum, quia nec actus divini liberi distinguuntur ab entitate, & substantia Dei. O mira claritas! ò stupenda facilitas, & brevitas explicandi phęnomena naturæ! quoties volat una musca, quoties rudit ille, quoties pungit pulex, quoties stertit canis, idest, quoties datur modificatio, & combinatio athomorum, quæ prius non dabatur, cum tamen darentur illæ athomi eædem: quoties, inquam, contingunt hæc, contingit arcanum illud ineffabile mysterium actuum divinorum, ad quod credendum opus est captivare intellectum in obsequium fidei docentis has duas veritates. *Deum potuisse non decernere existentiam hujus mundi. Deum esse purissimam substantiam sine contagione ullius rei creatæ.* Hæccinè est illa major decantata facilitas, claritas, & brevitas in explicando naturam? quod proferunt hi Magistri argumentum, ut captivemus intellectum, quoties accenditur lucerna, quoties concoquimus cibos, quoties canis blanditur cauda, ut judicemus athomos verè, & simpliciter extitisse, quoad entitatem, & substantiam, ante has combinationes, ac modificationes; non tamen distingui, quoad substantiam, & entitatem ab illis? Argumentum igitur compactum ex his titulis, quos simul cum aliis produxi disp. 1. evidentia saltem morali probat illam novaantiquitatem non esse admittendam ab intellectu serio, & virili, quamvis alias, non sit prorsus inepta pro scholis Poeticis, & pro animis junioribus, novitatem amantibus, sicut in veste, in calceis,

in

in capillitio, ita in doctrinis. Condona mihi ingenue lector hunc brevem regressum ad ea, quæ scripsi initio disp. 1. sciens me non negare agentia naturalia, sæpissimè operari, combinando præcisè unas res cum aliis, ut Pictor combinat colores, ut Architectus distribuit materialia ædificii, ut ego modo distribuo atramentum, combinoque characteres ad formandum dictiones. Sæpissimè, inquam, ita accidit. Sed sæpiissimè etiam operantur de novo, & faciunt id, quod pauló ante non erat. V. g. hanc eandem combinationem, hanc eandem distributionem, hanc eandem modificationem rerum, quæ sanè non est figmentum, quæque est realiter distincta ab entitatibus, quæ combinantur, quæ modificantur, quæ coordinantur. Item motum localem, calorem, formam ignis &c.

§. IV.

79. SEnsus ergo illarum definitionum est, quem toties ibi inculcavi. Rem fieri ex nihilo, sive creari, stat physicè ex parte rerum in eo solo, quod *producatur per actionem ex sua essentia nulli penitus subjecto præsupposito unitam*, sed soli termino, per ipsam productо, quando is distinctus est, secus quando non est distinctus; quia id est, quod convenit omni, & soli actioni creativæ. Sic unitur soli Angelo actio productiva ipsius, & essentiâ suâ repugnat uniri immediatè alii, quidquid sit de actione reflexa, qua possit, aut non possit, produci, & uniri subjecto per ipsam non producto. Sic actio productiva animæ rationalis essentiâ suâ habet non uniri immediatè, nisi ipsi animæ. Sic productio materiæ primæ essentiâ suâ habet non uniri immediatè, nisi ipsi materiæ primæ. Sic conservatio quantitatis Eucharisticæ essentiâ suâ habet non uniri immediatè, nisi ipsi quantitati. Creatio autem ipsa, est formaliter creatio sui ipsius (quia non datur actio actionis) quin sibi ipsi uniatur: nempe quia secum ipsa identificatur; & illa sunt, quæ de facto producuntur per creationem. Ergo illa definitio convenit omni creationi hactenus notæ. Deinde soli; quippe cætera omnia producuntur per actionem essentialiter unitam alii, tanquam subjecto præsupposito, idest, tanquam subjecto per ipsam non producto. Ergo illa definitio omni, & soli creationi convenit. Et illa, quæ naturaliter creantur ex sua natura habent produci per ejusmodi actionem. Similiter, atque ob similem rationem, rem annihilari, est desitio rei, quæ à nullo subjecto præsupposito pendebat ex sua natura: seu rei cujus *naturalis productio* non erat essentialiter unita alii subjecto; & actio annihilativa (impropria locutio, quia nihilum non est aliquid physicum, sed purum non ens) est suspensio divini concursus ad illam rem. Cumque Deus liberrime conservet rem, sicut liberrime producit illam, idcirco, *substantiæ omnes creatæ, sive spirituales, sive corporeæ per ipsum possunt ad nihilum redigi*, contra quod

aliqui censebant, meritò cohibiri in scholis nostris. Atqui ex eo, quod aliquid producatur simpliciter de novo, quoad entitatem, quod abhorrent prædicti Authores, non sequitur, quod producatur per actionem essentialiter non unitam subjecto præsupposito: quoniam per actionem ei essentialiter unitam potest forma ignis produci de novo, quoad entitatem, in materia, quæ nuper erat ligni. Et nulla causa creata potest operari nisi sic, idest, nisi in subjecto aliquo non producto per individuam eam productionem, & consequenter præsupposito negativè ad illam (quod non tollit aliquando præsupponi etiam positivè, nempe quando recipit, & sustentat dispositiones positivè prærequisitas ad eam operationem) Ergo ex eo, quod aliquid producatur simpliciter de novo, non sequitur, quod creetur, aut fiat ex nihilo in sensu significante creationem, ut timent illi, licet sequatur fieri ex nihilo in sensu alio disparato, nimirum fieri id, cujus nihilum, sive carentia dabatur paulo ante.

80. Neque sequitur fore, ut terminus creationis sit pro priori ad illam; quoniam licet sit de ratione *subjecti* unionis, esse causam passivam hujus, quia id innuit vox illa *subjectum*; non tamen est de ratione illius, quod est merus terminus unionis; atqui anima rationalis, v. g. non est subjectum, sed terminus unionis respectu suæ creationis: quia hæc unitur illi, non tanquam rei aliunde existenti, sed tanquam rei per ipsam productæ. Ergo. Fateor, quod in eo signo priore creationis respectu animæ datur unio creationis (nempe ipsamet creatio) cum anima; sed in eo priori non datur anima; quia non omne signum unionis est per identitatem, sed solum per metaphysicam connexionem, signum termini, seu extremi uniti. Cum enim signum rei non sit aliqua bursa, vel cubile, in quo res claudatur, neque aliqua particula instantis, quod occupat illa sola res, ut supra adverti; sed sit physicè, & realiter res ipsa, sequitur quod, animam non esse in eo signo, in quo est unio creationis, nil aliud sit, quàm animam non identificari adæquatè, aut inadæquatè cum ea unione. At quanquam hæc neque divinitus sit realiter separabilis ab anima: imò quanquam neque sit mentaliter præscindibilis ab anima (eo quia nequimus cognoscere fundamentum connexionis, ut tale, quin per eandem cognitionem apprehendamus saltem terminum, ut dixi in Prodromo disp. 5. num. 130. vetuntamen subsistit, quod anima, neque adæquatè, neque inadæquatè identificatur cum ea unione creationis, idest, cum creatione ipsa, ut patet. Ergo. Et hinc habes jus, quo anima rationalis, tametsi nunquam producatur à Deo, antequam uniatur materiæ; naturaliter tamen conservatur post separationem ab illa. Nam quoties naturaliter existit conservatio rei, naturaliter existit res. At quoties solvitur unio animæ rationalis cum corpore, naturaliter existit conservatio animæ, quia est actio, quæ ex sua essentia habet non uniri immediatè per se materiæ, sed ipsi soli animæ, & connexio metaphysica cum anima suapte natura connexa cum materia, eo quod sit entitas substantialis incompleta, non infert illam conservationem esse connexam cum ma-

materia: siquidem fundamentum metaphysicè connexum cum fundamento connexionis naturalis, non semper connectitur adhuc physicè cum termino, ut probavi in Prodromo disp.5. num.158. Ergo. Cæteræ autem formæ naturaliter deficiunt soluta unione ipsarum cum materia, quia earundem propria conservatio, ex sua essentia unitur materiæ, eo quod sit eductio. Ergo, ut tunc conservarentur illæ formæ, opus erat actione alia miraculosa.

81. E'converso. Rem educi de potentia subjecti (quam esse locutionem metaphoricam explicui disp.1.) seu fieri ex aliquo stat physicè ex parte rerum, in eo, quod producatur per actionem essentialiter unitam alteri, tanquam subjecto præsupposito negativè saltem. Et rem esse naturaliter educibilem, est quod naturâ suâ poscat ejusmodi actionem. Hoc enim convenit omni, & soli eductioni. Sic formæ materiales educuntur de potentia materiæ; non quod imbibantur intra unum, aut multos sinus hujus, sicut gemelli intra viscera matris. Absit poetica apprehensio, aut decumanus solœcismus in grammarica phylosophica; sed in eo, quod omnes illæ producantur per actionem essentialiter unitam illi, tanquam subjecto præsupposito saltem negativè, idest tanquam rei non per hanc actionem, sed per aliam productę. Sic actus supernaturales intellectus, & voluntatis, sic gratia sanctificans, sic unio ipsa hypostatica, & reliqua superna charismata, educuntur non ex potentia naturali, sed obedientiali naturæ, quia hæc omnia producuntur per actionem essentialiter unitam naturæ, non productæ per actionem ipsam. Sicut rem corrumpi est desitio rei, cujus *naturalis productio* essentialiter unitur alii subjecto; & actio corruptiva positivè est, qua in subjecto producitur aliquid oppositum naturaliter cum illa productione; corruptiva autem merè negativè, est cessatio conservationis rei, naturaliter productæ productione illa. At quod creaturæ non possint operari, nisi per actionem alicui subjecto præsupposito essentialiter unitam, non probat, quod non possint facere aliquid simpliciter de novo, quoad ejus entitatem, v.g. quod ego non possim scribere, nisi in aliquo subjecto, puta, carta, non probat me non facere simpliciter de novo hos characteres, has lineas, quoad entitatem talium characterum, talium linearum, quæ profectò paulò ante non erant in rebus, *ut tales characteres*, & *tales lineæ*, idest, non erat atramentum sub tali vera, & reali modificatione, ac distributione, quæ modificatio est realiter entitativè distincta ab entitate atramenti, alias omnis casus, in quo daretur entitas atramenti, foret casus, in quo daretur cum hac individua modificatione, nisi ad explicandum clarissimè, ac brevissimè hoc proferas clarissimum illud, & brevissimum solitum exemplum Dei, respectu actuum suorum liberorum, quod est mysterium nobis prorsus in intelligibile pro hoc statu, & in cujus obsequium necesse est captivare intellectum. Ergo ex eo, quod creaturæ nequeant operari, nisi per eductionem, ex eo, quod omnia quæcunque faciunt, faciant *ex aliquo*, & *in aliquo* non sequitur illas non posse facere quidquam simpliciter, & quoad

 enti-

entitatem de novo, quamvis sæpissimè non faciant de novo, novitate appellante supra res illas, quæ combinantur, coordinantur, modificantur &c. quæ duo novitatis genera oportet distinguere, ut jam insinuavi num.78. & ex unis, ac etiam plurimis casibus particularibus, non elicere canones prorsus metaphysicè universales, ut disp.1. adverti. Concedo agentia naturalia *multoties* non facere de novo, quoad entitatem. Nego, quod *semper*.

82. Hinc 1. Quemadmodum non repugnat, quod idem corpus sit in uno loco per præsentiam circumscriptivam, & in alio, per definitivam, ut contingit corpori Christi Domini. Ita non repugnat rem per unam actionem creari, & per aliam educi, posito, quod gemina actione totali, à duplici causa totali producatur. quoniam non repugnat, quod una; secus altera, ex eis duabus actionibus, habeat ex suâ essentiâ uniri subjecto præsupposito. Sed eo ipso hæc, secus altera erit eductio. Ergo. In hac autem Hypothesi res illa penderet, & simul non penderet à subjecto præsupposito, sed per actiones adæquatè inter se distinctas, atque inconnexas, & à quibus ipsa quoque res distincta foret, & cum quarum neutra connecteretur essentialiter determinatè. Quod si dixeris. Nil quod creatur, existit dependenter à subjecto præsupposito, ut patet in anima rationali. Item, nil quod existit dependenter à subjecto hoc, creatur, ut patet informis materialibus. Concedo ambo, si referantur ad actionem eandem. Item quamvis referantur ad actiones diversas, si duæ istæ propositiones procedant in sensu physico, & merè naturali; sed nego ambo, si referantur ad actiones diversas, & procedatur in sensu metaphysico, ac inspecta absoluta potentia Dei. Similiter, quemadmodum quantitas Eucharistica, quæ naturâ suâ producitur per eductionem, conservatur ibi per actionem independentem à subjecto præsupposito. Ita formæ materiales, & alia accidentia absoluta, naturâ suâ producibilia per eductionem, possunt produci à Deo per creationem. Et ita etiam termini absoluti naturâ suâ creabiles, possunt forsan divinitus produci per actionem essentialiter affixam, & unitam subjecto alicui per ipsam non producto; quoniam hic non est alia difficultas, quàm violatio exigentiæ, & connexionis, oppositionisque naturalis horum
Luc. 1. terminorum. *Non est* autem *impossibile apud Deum omne Verbum*. Et:
I,ai 59. *Non est abbreviata manus Domini*.

83. Neque dicas: actionem illam fore metaphysicè connexam cum eo termino, quandoquidem foret productio ipsius. Et simul cum eodem oppositam, quandoquidem ille terminus suaptè natura esset oppositus illi. Jam enim dixi in Prodromo disp.5. num.162. non omnem oppositionem physicam, & naturalem, esse reciprocam. Et patet in duarum quantitate penetratione, intimè connexa absolutè cum illis, quæ sanè non opponitur physicè illis, & illæ physicè opponuntur ei. Neque replices, fore ut terminus ille evaderet materialis, seu pendens à materia, quamvis alias esset spiritualis. Etenim solum est materiale id, quod *ex se*, atque *suaptè natura* pendet à materia; non autem

illud

illud, quod per accidens, ac contra suam naturam ab illa pendet. Præterea terminus ille spiritualis, poterat produci per actionem essentialiter unitam, non quidem materiæ corporeæ, sed alii rei spirituali. Rursus terminus ille poterat esse materia prima etiam: quoniam licet una materia prima, nequeat esse subjectum naturaliter præsuppositum ad aliam, ut satis patet; veruntamen potest esse supernaturaliter præsuppositum: quatenus Deus ob fines sibi notos producat unam materiam primam, per actionem essentialiter unitam alii, non productę per actionem illam, in quo stat tota præsuppositio præsens. Sic neque Spiritus, est subjectum naturaliter præsuppositum ad combustionem, & ardorem ignis materialis, neque Humanitas Christi Domini ad unionem cum divina hyposthasi. Et tamen de facto spiritus damnati, & animæ purgantes, sunt præsuppositum subjectum ad actionem, qua ignis materialis urit illos, & consequenter operatur in illis. Et Humanitas Chisti ad unionem illam, quorum omnium ratio est duplex, illa scriptura prolata. Unde, vel anima rationalis opponitur per se metaphysicè absolutè, ac determinatè cum sui eductione ex materia. Vel non. Si primum, ob istam eandem oppositionem nequit Deus, velle producere illam per actionem essentialiter affixam materiæ, quia ut sequitur ex data definitione, illa anima educeretur ex materia. Si secundum, potest Deus velle producere animam per actionem illam; & tibi imputa consequentiam ex antecedente, quod admittis. Ubi ne confundas hanc animam *produci in materia*. Et; *educi* ex potentia materiæ. Primum est verum, quia solum significat unionem animæ cum materia, quæ sustenter naturales dispositiones, prærequisitas ad animam naturaliter appetentem unionem animæ cum corpore. Secundum verò est falsum, quia anima rationalis ex natura sua repugnat ei eductioni.

84. Hinc 2. impossibile esse, eandem omninò actionem esse simul creationem, atque eductionem, adhuc respectu diversorum terminorum; quoniam actio ista, vel haberet per suam essentiam uniri alicui subjecto præsupposito, idest, non producto per ipsam. Vel non haberet hoc per suam essentiam. Si primum, esset eductio respectu quorumlibet terminorum, quos habeat: quia in hoc stat essentia eductionis. Si secundum, esset creatio respectu quorumlibet terminorum, quia in hoc stat essentia creationis: quocirca si fingas actionem habentem duos terminos, & ex suâ essentiâ unitam soli termino A; illa foret creatio adhuc respectu termini B; quia licet huic non uniretur, ast neque uniretur essentialiter subjecto præsupposito ad terminum B. Probatur. Uniretur essentialiter, ut ponitur, soli termino A. Sed hic non esset subiectum præsuppositum ad terminum B. Probatur. Omne, quod in sensu reali non est subjectum præsuppositum ad actionem productivam termini B, non est in sensu reali, quidquid sit de nostris præcisionibus, subjectum præsuppositum ad terminum B; quia in præsenti, non est alius modus præsuppositionis ad terminum, nisi præsuppositionis ad actionem productivam illius. At termi-

minus A; non esset subjectum in sensu reali præsuppositum ad actionem productivam termini B; siquidem non esset in sensu reali subjectum præsuppositum ad actionem sui productivam, idest, non esset res non producta per eam actionem; & actio ea est in sensu reali productiva quoque termini B. Ergo. Ubi præoccupata habes, tum effugia precisionum, reduplicationum, & formalitatum, quæ opportunæ sunt logicalibus quæstionibus, importuna verò physicis, & realibus; tum etiam exempla rerum aliarum, quæ respectu terminorum diversorum possunt subire denominationes oppositas, v. g. hęc cognitio *Pallium Petri est nigrum* respectu pallii est judicium, & non mera apprehensio, respectu verò Petri, est pura apprehensio, & non judicium. Etenim esse apprehensionem, aut judicium definitur per objecta ipsa. Si cognitio ita exprimat unum, ut nil penitus enunciet de illo, est mera apprehensio illius. Si ita alterum, ut aliquid enunciet de illo, est judicium respectu illius. Atqui hoc ita potest evenire, ergo cognitio potest esse judicium, ac mera apprehensio respectu diversorum. Cæterum esse creationem, aut eductionem, non definitur per terminum ipsarum, sed per hoc, quod actio ex suamet essentiâ habeat, aut ex suamet essentia non habeat, non uniri rei per ipsam non productæ; atqui, ut nuper philosophabar, repugnat, quod respectu diversorum habeat ex suamet essentia uniri, & simul ex suamet essentia habeat, non uniri rei per ipsam non productæ. Sicut repugnat, quod eadem res respectu diversorum temporum, aut locorum, aut circumstantiarum aliarum, ex suamet essentia sit animal rationale, & simul ex sua essentia habeat, non esse animal rationale. Ergo. Præterquamquod satis apparet esse verba nil significantia. Actionem habere ex sua essentia uniri respectu A, subjecto præsupposito; & ex sua essentia non uniri respectu B, subjecto præsupposito, quid sunt, quid realitatis significant isti respectus?

§. V.

85. QUæstio quarta. *An eductio, & passio sint idem, ita* ut formam educi ex materia sit idem, ac materiam pati, recipere, ac sustentare formam. Ubi non disputo de Actione in genere: quia sic complectitur creationem etiam, quæ sane non est passio: atque ideò. Respondeo. Quanquam non omnis actio est passio, ut constat ex actione creativa, atque ideò *agere*, & *pati* sunt diversa prædicamenta, sicut genus, & species, sunt diversa prædicabilia: eo quod Prædicamentorum, ac prædicabilium distinctio non semper sit realis, sed multoties sit rationis, duntaxat ob diversos respectus, ac considerationes, sub quibus agere solemus de una eademque re. Quamvis, inquam, hoc ita sit; veruntamen omnis passio sumpta pro actione (non autem pro illa qualitate, quæ permanenter afficere solet subjectum, quamque explicui disp. 4. logicæ) est realiter actio

actio eductiva, & vice versa. Probatur. Omne habere sibi unitam actionem productivam termini, per quam actionem ipsum non producatur, est eductio juxta dicta à num.81. Sed omne pati aliquem terminum, est in sensu reali habere sibi unitam actionem hujus productivam, & per hanc ipsam non produci; quia ex una parte *pati* ex suis terminis importat, quod res patiens, sit subjectum præsuppositum ad passionem, & consequenter, quod per ipsam non producatur, atque ideò terminus creationis non nisi abusivè dici potest *Pati creationem*: ex altera parte non est alius modus patiendi physicè terminum aliquem, nisi quatenus agens ponat in passo terminum passionis, & ipsius actionem productivam, ut inductione omnium actionum constat, quæ passiones physicæ censentur; ergo omne pati, est in sensu reali, actio eductiva. Similiter è converso. Omne uniri rei, ut præsuppositæ, actionem productivam termini, est rem illam pati hunc terminum, seu illum sustentare, seu illum recipere in se. Sed omne educi terminum ex re aliqua, quidquid sit de metaphora grammatica, est realiter in phrasi philosophica actionem productivam termini uniri rei illi, ut subjecto non producto per actionem eam, & consequenter, ut subjecto præsupposito saltem negativè ad illam. Ergo omne educi terminum ex re aliqua, est in sensu reali, quod res hæc patiatur illum terminum. Confirmatur. Omne agere in subjecto, est hoc pati aliquid bonum, malum, aut indifferens ab agente (Non enim loquimur modò de *pati* in vulgari acceptione sustinendi aliquid ingratum præcisè) & è converso, omne physicè pati ab agente, est quod hoc agat aliquid in patiente. Sed omne educere aliquid ex subjecto in sensu philosophico (cum sit improprium illud, & prorsus alienum à viro Philosopho, scilicet, foras extrahere illud, sicut pueri extrahuntur ex maternis visceribus, aut sicut pecuniæ extrahuntur è bursa, aut sicut incarcerati extrahuntur de ergastulo) est re ipsa à parte rei, quod agens agat *in illo*, & per actionem illi intimè unitam, qua conversione illius *ex subjecto*, in hoc, *in subjecto præsupposito* tollitur radix pessimæ intelligentiæ insinuatæ phraseon illarum bonarum. *Educere de potentia subjecti. Fieri ex aliquo*, & similium. Ergo omne educere est, in sensu reali, pati, & vice versa. Impræscindibile namque est in sensu reali agens movere actione sua passum, & passum moveri ab agente illa eadem actione.

86. Hinc 1. id intelligendum est de *actione*, & *passione* sumptis in abstracto, ut contingit in aliis relationibus prædicamentalibus: & consequenter intelligendum est *agere* unius, esse semper pati *sui*, aut, *alterius*, aut vicissim, non verò omne agere unius, esse semper pati sui ipsius; siquidem non omne agere est immanens. Et in hoc sensu est verum non omne agere esse pati, quia hæc locutio alludere solet ad idem subjectum; subsistit tamen omne agere unius, esse pati in sensu dicto, aut sui ipsius, aut alterius; quod si loquamur de actione, & passione in concreto, illæ imbibunt intrinsecè agens ipsum, & passum, quæ interdum sunt realiter distincta. Et tunc philosophandum est sicut de reliquis

liquis concretis physicis. Vide illa, quæ dixi disp. 4. logicæ inter explicandum relationes prædicamentales. Hinc 2. Hi termini significant penitus idem in vocabulario philosophico. ***Eductio***, ***Passio***, ***Receptio***, ***Sustentatio***, ***Educere***, ***Pati***, ***recipere***, ***Sustentare***: actionem nimirum productivam alicujus termini per se essentialiter unitam alicui rei, tanquam subjecto non producto per ipsam, & consequenter negativè præsupposito ad ipsam. Hoc tamen discrimine: quod eductio, & educere innuunt primariè, ac directè, ac in recto agens; cæteræ autem voces directè, ac in recto passum. Sed forma est prorsus eadem, sicut eadem est in abstracto via, quę Madrito ducit Complutum, & quæ Compluto ducit Madritum, quamvis termini, hoc est initia, & fines sint diversi: atque ideò non est via eadem in concreto. Inter ***inhærentiam***, &, ***adhærentiam*** solet esse discrimen; quoniam ***inhærere*** solet significare non solam unionem unius cum altero; sed insuper unionem essentialem suæ actionis productivæ cum illo altero. ***Adhærere*** autem solet significare solam unionem unius, & alterius. Unde locutio magis castigata est. ***Anima rationalis adhæret***, quàm ***inhæret*** materiæ. Sed non est regula prorsus universalis: quapropter in hoc, vel illo casu particulari, ex aliis circumstantiis pensandus est sensus eorum verborum, vel æquivocatio arcenda per distinctionem. 3. cum anima rationalis non producatur per eductionem, impropriæ sunt hæ locutiones, ***materia patitur***, ***recipit***, ***sustentat animam rationalem***. Neque opponas, illam verè esse formam, actumque corporis, ut revera est; quoniam ad hoc sufficit, quod suppositis cæteris attributis formæ, uniatur physicè substantialiter corpori. At sine ista passione, receptione, sustentatione, & similibus, unitur physicè substantialiter corpori; quia id generis unio, non importat secum ista, ut patet in unione hypostatica, nec non in ipsa unione materiæ cum anima. Ergo, quod si illis terminis nil aliud significetur, quàm unio physica animæ rationalis cum corpore, neutiquam autem essentialis unio actionis productivæ animæ, transeant minus propria verba, modo non detorqueantur sensim ad significandum hanc unionem, ut solet evenire.

87. Quęstio quinta. ***Utrum actio distinguatur ab agente, termino, & passo, & sit modus? & cujus? & intrinsecus, an extrinsecus?*** Hæc omnia coincidunt cum eis, quæ disp. 1. dixi de unione, & postea dicam de præsentia, & alibi dixi de duratione; quoniam super his omnibus sunt eædem difficultates, & eodem modo explico illas, & eisdem rationibus rejicio congeriem terminorum, quibus utuntur connotatores. Respondeo igitur: quamquam actio non distinguitur à causa, ***ut quo***, neque ab effectu, ***ut quo***, quia certè non distinguitur à se ipsa, quæ est id, ***quo*** causa producit effectum, & ***quo*** is producitur ab illa. Ast plerumque distinguitur realiter ab utroque, v. g. actio, qua ignis A, producit ignem B, distinguitur realiter ab utroque, nec non à subjecto, in quo producitur ignis B. Dico ***plerumque***; Nam sicut virtus causæ per suam solam essentiam, pręscindendo à quolibet superaddito, est po-

tens

tens producere effectum, & hic per solam suam essentiam, est potens produci à causa: ita forte non repugnat virtus causæ, quę per solam suam essentiam, absque intermedio exercitio producat suum effectum, sitque actuale, ac formale exercitium producendi illum: & forte etiam non repugnat effectus, qui sit actuale, & formale exercitium nascendi à sua alia causa, sicut Paternitas divina per semetipsam, est in sensu reali, *quod*, & *quo* producit Filium, & filiatio est similiter, *quod*, & *quo* producitur à Patre. Sed de hoc alibi. Nunc loquor, prout de facto plerunque contingunt res, & probo conclusionem.

88. Si ignem A, producere in passo B, ignem C, identificaretur adæquatè, plenè, ac totaliter cum solis his tribus, omnis casus possibilis, in quo existerent hæc tria, foret casus, in quo ignis A, produceret in passo B, ignem C. Sed hoc est falsum, nam possunt existere hæc tria, quin A, producat in B, ignem C, eo quod hic producatur ab alia causa in alio passo, quandoquidem est effectus absolutus, qui ex nullo capite probatur per se metaphysicè, absolutè connexus cum hac determinata causa efficiente, aut materiali: & saltem per solum Deum produci potest in alio passo, vel in nullo. Ergo ignem A, actu producere in passo B, ignem C, non identificatur adæquatè plenè, ac totaliter, cum solis eis tribus. Ergo etiam cum aliquo alio. Hoc est, quod vocatur actio, sive productio, qua A, producit in B, ignem C. Ergo hæc actio, quæ hoc ipso est passio, juxta num. 85. distinguitur ab eis tribus. Majorem hujus discursus sæpissimè ostendi. Tum quia impossibile est existere omnia prorsus constitutiva rei creatæ, nullo penitus dempto, & non existere rem illam. Nisi confugias ad exemplum actuum divinorum liberorum: quæ est egregia paritas ad explicandum clarius, simplicius, & facilius res naturales. Tum quia cum omnis casus possibilis, in quo existunt illa tria, sit casus, in quo existunt cum suis connotatis essentialibus (nam est impossibile existere rem ullam, absque suis terminis connexionis metaphysicæ) dicere ignem A producturum ignem C, in B, quoties existant hæc tria cum suis connotatis essentialibus, est dicere dandam productionem illam, quoties existant illa tria, siquidem quoties existunt, existunt cum hujusmodi connotatis. Ergo subsistit illa major. Tum quia quoties deficit istud anonymum connotatum, deficit, aut formaliter, aut illative hæc objectiva realitas. *Ignem A, actu absolutè producere in B, ignem C.* Ergo cum realitas non sit quid simplex, ac indivisibile: necesse est quod deficiat aliquod constitutivum intrinsecum physicum realitatis hujus: defectus quippe termini connexionis, arguit quidem defectum fundamenti; sed quatenus arguit defectum totius illius, si fuerit simplex, vel alicujus essentialis constitutivi, si fundamentum illud fuerit compositum. At necesse non est, quod deficiat ullum ex illis tribus, quando deficit istud anonymum connotatum. Ergo aliquid aliud est, quod tunc deficit. Hoc est, quod vocatur actuale, absolutum, & immediatum exercitium, sive actio, qua A, producit in B, ignem C.

89. Obvertuntur similiter hi discursus contra illam catervam di-

stinctionum, quibus aliis supra alias conglobatis, affectant Philosophi contrarii obstruere hunc antiquum hiatum; v. g. deficere prædictam objectivam realitatem illativè, non formaliter. Deficere de consequente, non de constitutivo. Deficere secundum explicitum, non secundum implicitum. Deficere quoad denominationem, non quoad entitatem. Secundum obliquum, non secundum rectum; & sexcenta alia idem diversis vocabulis significantia. Disputans super unione, hanc eandem difficultatem, ista omnia repuli sola explicatione terminorum. Neque est cur hi Philosophi sibi blandiantur, quasi simplicius, & brevius explicent res naturales resecantes multitudinem constitutivorum, quoniam tantum augent numerum *connotatorum*, quantum minuunt numerum *constitutivorum*; atque ut Hispanicum docet proverbium, *quod non expenditur lacrymis, expenditur suspiriis*.

90. Resp. 2. Prædicta actio est modus illorum trium. Est namque actuale absolutum, formale, & immediatum exercitium, quo A, producit, & quo C, producitur, & quo B, patitur, & recipit ignem C. (hoc est, formam hujus: nam materia prima, qua essentialiter constituitur, non recipitur in passo, quoniam est passum ipsum) hæ autem denominationes, ut nuper probavi, non sunt ex illis, quæ ex genere suo identificantur cum subjectis denominatis, ut identificantur denominationes *identificati*, *Possibilis*, & similes. Est ergo actio modus physicus. Est denique modus intrinsecus *soli passo*, quando est eductio transiens, quia hæc soli passo unitur per se essentialiter: *soli agenti*, quando est eductio immanens, quia tunc agens operatur in se ipso, ut operamur in nobis ipsis, quando intelligimus, meminimus, volumus &c. Ergo tunc agens, & passum sunt idem. Ergo actio illa essentialiter unitur soli agenti, non quidem solitudine excludente passum, sed terminum. Ergo illius solius est modus intrinsecus. Est tandem modus intrinsecus solius *termini*, quando actio est creativa; quia hæc, ob supra dicta, essentialiter unitur soli termino suo, à quo realiter distinguitur; non autem agenti, aut passo, quia alias uniretur essentialiter subjecto præsupposito, & consequenter esset eductio. Aliæ quinque hic restarent explicandæ quæstiones, nisi ipsas, jam evolvissem in Prodromo. Nimirum. An una actio possit reflexè produci per aliam actionem, ab agente distincto ab eo, à quo nunc producitur? sed in prodromo disp. 4. num. 62. & 70. explicui rem hanc. Secunda, an dissimulata hac impossibilitate, possit creatio reflexè educi, ac eductio reflexè creari. Ibidem respondi num. 74. Tertia, an sit possibilis creatura, quæ operari possit per creationem? fusè respondi ibidem à n. 82. Quarta, an sit possibilis creatio identificata cum divina volitione, seu volitio, quæ per se formaliter sit immediatum exercitium creandi Angelum, v. g.? ibidem satisfeci num. 116. Quinta, an duratio consistat in actione productiva rei, de quo ibidem disp. 7. num. 11. quid demum sit *Motus* in phrasi Aristotelica exponam disp. 4. num. 2.

Finis Secundæ Disputationis.

DISPU-

DISPUTATIO III.

DE CAUSIS IN SPECIE.

POst principia universalia circa Causas extrinsecas, causalitates, Prærequisita, & actiones; Causæ determinatæ, atque in specie veniunt. Quatuor disputandas suscipio, ut jam adverti. *Causam Primam. Causam efficientem creatam. Causam finalem. Causam exemplarem.* Alias namque duas, materialem scilicet, atque formalem, quæ respectu Entis naturalis sunt Causæ intrinsecæ, tametsi respectu sui ipsarum sint extrinsecæ, eò quia neutra constituitur essentialiter per alteram, satis explicui disp. 1.

DE CAUSA PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Quidditas, Existentia, atque Concursus Causæ Primæ.

1. OLUS Deus est, ac dicitur *Causa Prima* absolutè, & simpliciter: hoc est: Tota Beatissima Trinitas ratione Omnipotentiæ intimæ, atque essentialis omnibus, ac singulis Divinis Personis, quarum Una Divinitas, Una Majestas, Una Omnipotentia; & quæ, sicut sunt Unus Solus Deus, Unus Solus Dominus, ita Unus Solus Omnipotens, & ratione Omnipotentiæ efficiunt cuncta effecta, ut Principium Unicum. Credimus namque *in Unum Deum Factorem Cæli, & Terræ Visibilium omnium, & invisibilium*. Et in hoc amplo sensu Creationis, non solus Pater, sed Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus sunt Physicè *Pater Noster*: Et non solum probi, sed etiam improbi sunt Physicè *Filii Dei*. Non enim erant Sancti Omnes illi, quos alloquens, & docens Christus, ajebat *Pater Vester Cœlestis*. Et qui lapsus in lethale incipit converti ad Deum, potest etiam dicere, conversionem incipiens. *Pater Noster qui es in Cœlis*. Sola autem Prima Persona est, ac dicitur absolutè *Pater*, propter allusionem ad æternam generationem, cujus illa sola est Principium; & propter respectivam processionem aliarum personarum Divinarum ex illa. Soli item probi, sive Angeli, sive puri Homines dicuntur propriè *Filii Dei*, propter allusionem ad gratiam sanctificantem, quæ nobilitantur, & quæ semen, ac participatio dicitur Divinitatis. Sed Solus Jesus Christus est, ac dicitur strictè propriissimè, ac simpliciter *Filius Dei*, quia ille solus gignitur à Patre per æternam generationem in similitudine Naturæ. De quibus omnibus alibi.

Athanas. in Symbolo.
Conc. Flor.
Marc. 25.

2. Porrò Primatus Causæ, quo fungitur Deus, stat physicè ex parte rerum in solis duobus illis, uno positivo, & altero negativo, quæ toties dixi. Videlicet, quod cæteræ omnes causæ habent ex Deo suas virtutes operatrices, hoc est, se ipsas. Deus autem, hoc est, Tota Beatissima Trinitas, ex nullo alio habet suam Omnipotentiam. Quibus duobus primariis addito alia duo, quę sunt quasi corollaria. Nempe, quod Deus conservet actu, immediatè cæteras omnes Causas, quando hæ existunt. Et quod cum illis immediate concurrat ad omnes ipsarum effectus. Similiter definiendus videtur Primatus libertatis, Primatusque motionis, quibus fruitur Deus. Alia verò, quæ Doctores ali-

aliqui adiungunt, scilicet, quod prædeterminet, quod irresistibiliter, ac simul inevitabiliter moveat causas secundas, sunt extra illum primatum, & non videntur cohærere cum aliis, quæ etiam curare debemus.

3. Jam circa causam primam, sic philosophicè intellectam, quæstiones quinque occurrunt. Quæritur 1. Quid sit Metaphysicè, non absolutè, & in se (nam quis Viatorum respondebit) sed quoad nos, & quoad nostram qualemcunque intelligentiam? Unde non quæritur cognitio quidditativa Dei, quæ sine indulgentia mereatur nomen hoc; sed cognitio quidditativa Dei *humana*, & quæ habeatur à Viatoribus. Et in qua non valeat canon ille aliàs universaliter verus. *Definitiones non sunt de singularibus, sed de universalibus*. Deus namque est singularis, & utcunque definiri potest, nempe modo Viatoris, humano, & valde imperfecto, & consequenter longè distante à comprehensione, quia sola definitio prorsus clara, vi cujus nil prorsus objecti lateat formaliter cognoscentem (ita ut de omnibus, & singulis rationem expressam dare possit) est comprehensio objecti, quod non contingit omni definienti objectum, & multo minus definienti Deum, humano Viatorio modo. Respondeo ergo: Causa prima, ideſt, Deus definitur in hoc sensu. *Ens fruens negativè, ac positivè omni perfectione pura ab omni imperfectione*, quæ perfectio vocari solet simpliciter simplex. Neque propterea Deus erit compositus ex genere, ac differentia, sed apprehenditur à nobis instar compositi, sicut Æternus Pater apprehenditur instar senis. Hoc autem non arguit imperfectionem in illo, sed in nobis, qui imperfectè apprehendimus exercitè Deum, etiam quando perfectissimum apprehendimus signatè illum. In primis dicitur *Ens*, quia licet definitio debeat dari per genus infimum, ut est *animal* respectu hominis: & sint alia genera magis infima quam *Ens*: Nimirum substantia, & vivens, & intellectivum; attamen cum hæc formaliter ex propriis terminis significent specialem perfectionem, includuntur in eo alterò termino *fruens omni perfectione*, quocirca genus definitionis imbiberetur in differentia, cum tamen debeat non imbibi, quia debet esse universalius. *Ens* autem dicit quoque perfectiones illas transcendentales, quas meminerunt dialectici; ast transcendentales, & omnium abstractissimæ sunt; & quod caput est, non suppetit alius terminus amplior, & minus dicens perfectionis, nam minimum perfectionis est, esse aptum existere, quod non accidit in istis aliis generibus, siquidem esse substantiam, esse vivens, esse intellectivum, speciales, ac non vulgares important perfectiones supra basim omnis perfectionis, scilicet, supra realem possibilitatem, sive aptitudinem ad existendum. Et non sine causa omnes hactenus excogitatæ definitiones Dei exordiuntur ab *Ens*.

4. Dicitur fruens *omni perfectione*, & ubi ne intelligas *primò*, hanc esse differentiam propriissimam in sensu Logicorum, ideſt, *specificam* ob rationem dandam numero sequente. Ne intelligas *secundò*, esse de conceptu quidditativo Dei, omnem illam perfectionem distributivè,

aut

aut collectivè sumptam sub propriis terminis: quasi dicam esse de conceptu Metaphysico Causæ Primæ, esse Omnipotentem, esse Sapientem &c. Vel esse de conceptu ipsius complexum ex Omnipotentia, Sapientia &c. hæc enim sunt attributa, & quasi proprietates oriundæ ex essentia Metaphysica illius, & consequenter sunt extra illam, non in sensu reali, sed Logico, & secundo intentionali, quatenus hi termini *Omnipotentia*, *Sapientia*, & similes non debent sonare in definitione, sed ex illa, & per illam probari. Est ergo de conceptu quidditativo Causæ Primæ, possessio, seu fruitio *Omnis perfectionis simpliciter simplicis*, sub hoc conceptu abstracto. *Frui omni perfectione purâ prorsus ab imperfectione*; aliunde autem scitur, talem, aut talem rem esse perfectionem simpliciter simplicem, puramque ab omni imperfectione, v. g. Unitatem in essentia, Trinitatem in Personis, Justitiam &c. & tunc concluditur ex vi etiam hujus aliunde habitæ notitiæ illam talem rem convenire Deo; præterea quamvis in eo termino *omnis perfectio* sonet multitudo, non propterea differentia propriissima Dei est multiplex, aut composita ex multis. Quoniam differentia hæc non explicatur per illum terminum, sed per hunc *Fruitio*, vel *Possessio* omnis perfectionis. In fruitione autem sonat Unicitas, non vero multiplicitas, quæ apparet in *omnis perfectio*. Neque mireris scrupulositatem in his minutiis: inter definiendum namque res, occurrunt, definitio objectiva, sive signata, nec non definitio ipsa subjectiva, sive exercita. Illa est independens à nostris conceptibus. Hæc stat Physicè in illis. Et neque decet confundere unam cum altera, neque ita curare unam, ut obliviscamur alteram. Ubi demum intellige fruitionem, tum *negativam*, idest immunitatem ab omni prorsus imperfectione, tum *positivam*, idest actualem habitionem omnis dictæ perfectionis, quoniam licet Causa Prima modò non habeat multos actus, intellectus, & voluntatis, quos in alia providentia habere poterat; habet tamen actu totam illorum entitativam perfectionem, quippe tota illorum in sensu reali perfectio stat Physicè in sola Deitate, seu Divina Essentia: & Causa Prima actu absolutè est Deus, sed de hac difficultate alibi.

5. Probo igitur fruitionem illam, seu perfectionem esse differentiam, non sane specificam Dei (quippe Deus non est species) sed propriissimam, & quidditativam, & Metaphysicam, eo modo, quo à Viatoribus haberi potest. Quoties agitur de re penitus singulari, ut in præsenti, non est quærenda definitio, aut differentia propriissima, quæ conveniat *omni* definito (quandoquidem singulare est Physicè incapax universalitatis, & regula illa dialectica procedit de definitionibus, quæ sunt universales, atque conceptuum universalium) sed *soli* definito, quæque aperiat, id quod est prima origo, non utique physica, sed pura Logica omnium attributorum, proprietatumque definiti, quatenus per illam benè, atque immediatè probantur hæ (supposito tamen quod aliundè habeatur notitia, & intelligentia illarum in genere, quia certe rationale non docet nos hunc terminum risibile, aut ipsius significationem) ob hanc rationem sunt definitiones, seu differentiæ pro-

priissimæ illæ omnes, quæ unanimi consensu tales censentur, & in hanc rationem resolvuntur omnes proprietates, ac requisita differentiæ propriissimæ. At fruitio, tum positiva, tum negativa omnis perfectionis puræ ab omni imperfectione convenit soli Deo. Et insuper est prima origo Logica in ordine ad probandum cętera attributa, & proprietates ipsius. Ergo illa fruitio est differentia propriissima Dei, quantum sufficit, & congruit statui viæ. Differentia, inquam, non in eo strictissimo sensu, quem notavi in Logica disp. 3. cap. de differentia, ubi dixi duo differre invicem, stare in eo, quod distinguantur, & simul conveniant in aliqua ratione; sed in sensu paulo laxiore, quatenus illa fruitio discernit Deum in se, & quoad nos ab omni non Deo. Probo primam partem minoris. Tum quia omnia alia à Deo, vel sunt creata, & hęc insitam habent à natura imperfectionum congeriem, v. g. esse ab alio, alietate non solum personalitatis, ut Æternus Filius est à Patre; verum etiam alietate essentiæ. Esse defectibilem, & similia. Vel sunt nihila contingentia, ut vulgò censentur carentiæ formales. Vel nihila necessaria, ut vulgò censentur chymeræ, & neutris convenit illa definitio. Tum quia licet *esse substantiam. Esse vivens. Esse intellectivum*, sint in sensu Logico, & negativo perfectio simpliciter simplex, quatenus per hos conceptus apparet perfectio, & nulla penitus apparet imperfectio. Ast non semper sunt in sensu Physico, positivo, & reali, perfectio simpliciter simplex (idest, *quæ sit melior ipsa, quam non ipsa*, ut vulgo definitur, cujus sensus est, quod ita bona sit, ut nullam penitus admixtam habeat imperfectionem) Nam certe ista prædicta conveniunt multis creaturis, & consequenter multoties admixta sunt imperfectionibus. Neque ulla Creatura fruitur ulla perfectione, quæ in sensu Physico positivo, & reali, sit simpliciter simplex, quidquid sit de nostris obscuris, inadæquatis, præcisivisque modis cognoscendi. Neque ex eo, quod Causa Prima fruatur omni perfectione simpliciter simplici, sequitur Deum habere prædicatum substantiæ, viventis, intellectivi, & similium, quæ realiter identificantur cum Creaturis, licet sequatur Deum univocari Logicè (secus Physicè) Cum Creaturis sub eis inadæquatis, & præcisivis conceptibus, sicut univocatur sub conceptu *Ens*; quemadmodum non sequitur hominem habere animalitatem equi, ex eo quod sit animal, amboque univocentur Logicè sub eo conceptu.

6. Probo secundam partem illius minoris. Esto, quod ex *Asseitate*, ut putant multi, ex *intellectione radicali*, ut malunt Graves alii Doctores, noscantur, idest, probentur cætera attributa Dei, ast certè per longas, & obscuras, & materiales consequentias. Non enim facilè detegitur immediata energia illius *Ergo* in his consequentiis. *Deus est à se*, sive *est radicaliter intellectivus. Ergo est immensus. Ergo est Iustus. Ergo est Misericors. Ergo est Fidelis. Ergo potest fabricare alios Mundos infinitos*. Juxta datam verò definitionem, plana, facilis, & immediata videtur energia consequentiarum. V. g. *Deus, si est in rebus, fruitur negativè, ac positivè omni perfectione pura ab omni im-*

imperfectione. Sed esse à se; esse existentem, esse ens necessarium, esse radicalitèr intellectivum, esse Immensum, esse Iustum, esse Misericordem. Posse infinita. Sunt, vel saltem possunt esse perfectiones puræ ab omni imperfectione, ut aliundè novimus. *Ergo Deus, si est in rebus, est à se, est radicalitèr intellectivus &c.* Ubi jam vides 1. Hunc discursum non haberi ex pura, nuda, & præcisa notitia illius fruitionis; sed ex illa simul cum notitia aliundè habita de natura, & possibilitate perfectionum illarum. Sed hoc nil refert: quia neque risibilitatem, neque volibilitatem concludimus in homine ex pura, & præcisa notitia rationalitatis, quia hæc sola notitia non infundit nobis eos terminos, aut eorum significationem, sed grammatica: Item nec est nobis ratio immediata, formalis, & à priori possibilitatis eorum attributorum; Sed Philosophia, & principia alia persuadent nobis attributa illa esse possibilia. Est tamen *rationale* prima Origo Logica attributorum horum, quatenus horum in genere notitià, & eorundem possibilitatis suppositâ, atque per eam exculto intellectu, jam tunc ex sola rationalitate concludimus hominem illis fungi. Idem in præsenti. Aliundè, nimirum ex grammatica habemus illas voces, & illarum significationem. *Esse à se, esse intellectivum radicalitèr*, & reliquas: Item aliundè habemus notitiam possibilitatis horum attributorum. Intellectus jam sic bene excultus, facilis est ad eliciendum attributa illa, si tunc superveniat illi sola notitia divinæ fruitionis omnis perfectionis simpliciter simplicis. Non enim loquimur in his rebus de intellectu, aut pertinace, aut qui sit tanquam tabula rasa vocum, & vocum significationis, atque veritatis prorsus ignarus, sed qui docilis sit, & instructus.

7. Vides 2. discursum illum procedere conditionatè, scilicet *Deus, si est in rebus*; quoniam modo non probo existentiam causæ primæ, sed definitionem, ex qua quidem probabo infra existentiam, sed modo ab hac pręscindo. Et insuper quoniam verba in definitione non solent petere actum, sed potentiam: idest, plerunque dant sensum conditionatum, ne confusio nascatur ex commixtione duarum illarum quæstionum. *Quid est res. An sit res.* Vides 3. Asseitatem (quæ ęgrè admodum dicitur spectare ad essentiam metaphysicam Dei: cum duæ personæ divinæ sint ab alio, qui est *alius*, quamvis non *aliud*, in qua distinctione imbibitur mysterium Trinitatis superans lumen naturale: unde ad explicandum quidditatem Dei per Asseitatem, opus est recurrere ad mysterium Trinitatis) item radicalem intellectionem probari à priori per fruitionem omnis perfectionis puræ ab imperfectione; non è converso; quia licet plana, & immediata sit argumentatio hæc. *Deus, si est in rebus, fungitur omni perfectione pura. Asseitas, & radicalis intellectio sunt perfectiones puræ. Ergo Deus, si est in rebus, fungitur illis.* Non tamen est ita plana, & immediata, ut per se patet hæc inversa. *Deus, si est in rebus, est à se, est radicaliter intellectivus. Ergo fungitur omni perfectione pura ab imperfectione.* Sed hoc ipso potius dicendum est, fruitionem illam esse radicem, & originem logi-

cam

cam Asseitatis, radicalisque intellectionis, quàm alterutram illius. Ergo illa est prima origo logica divinarum proprietatum, & ista duo redigenda sunt in numerum attributorum divinorum, sicut Omnipotentia, Immensitas &c. Hinc quamvis in omni re prius sit *esse*, sumptum non pro existentia, sed pro essentia metaphysica, quam aliud quodvis non imbibitum in *esse*, non infertur, quod in Deo, prius sit omni alio *esse, à se*, nam hic addis Asseitatem, quæ aliquid est ultra *esse*, cum non omne *esse*, sit à se: atque ex isto principio sequetur, prius apprehendi in Deo *esse*, quam esse à se: unde Asseitas non erit primum, quod in Deo apprehenditur. Vides 4. datam definitionem posse coincidere cum illa, v. g. ***Ens omnium perfectissimum. Ens, quo melius excogitari non potest. Ens summè bonum***, & cum similibus. Sed quam dedi videtur magis castigata, scholisque apta. Vides 5. definitionem datam[e] non esse contrariam verbis personæ illius, quæ Moysi apparuit in rubo, quæque dixit. ***Ego sum, qui sum***. Et rursus; ***qui est, misit me ad vos***. Etenim ille, qui ex rubo loquebatur, sive fuerit Persona Angelica creata, ut non leviter insinuat Stephanus, inquiens. ***Apparuit illi in deserto Montis Sina Angelus in igne flamma rubi***, qui tamen nomine Dei pronuntiavit illa verba: sive fuerit persona Verbi, ut alii credunt, siquidem Æternus Filius vocatur etiam Angelus per Malachiam, ajentem ***statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis, & Angelus Testamenti, quem vos vultis***: quidquid de hoc sit modo, ille certe non præfixit sibi, dare Moysi, & Populo definitionem ***Scholasticam Dei***, quam nos modò quærimus, quia non est iste mos scripturarum; sed respondere Moysi quærenti nomen suum. Respondere autem quærenti nomen, non est eo ipso dare ***scholasticam*** definitionem; sed dare nomen cum notitia Primarii alicujus attributi, sicut quando Deus dicit se esse Omnipotentem, non esse alium præter se ipsum, neminem esse, qui de manu ejus possit eruere, se esse Adonai &c. non idcircò dat definitionem ***scholasticam*** sui ipsius, sed revelat tale, aut tale suum attributum, quod tunc revelati oportet. Idem contingit nobis passim, quia non semper, ac dicimus. ***Hoc est tale, aut tale***, definimus ***scholasticè*** illud ***Hoc***. Vides demum, non esse metaphysicam definitionem Dei. ***Prima necessitas divinarum perfectionum***. Sicut neque hominis. ***Prima necessitas perfectionum humanarum***; tum quia in definitione sonat definitum, nempe ***divinarum, humanarum***; tum quia, si iste modus definiendi valeret, nil penitus foret, quantumvis abstrusum, cujus metaphysica definitio ignoraretur (cum tamen sæpissimè in ea invenienda laborent Doctores) v. g. quid est Pyropus? Prima necessitas perfectionum Pyropi; quid est cete? Prima necessitas attributorum cete; & similiter de cunctis aliis? tum quia istam primam necessitatem quærimus ***quænam sit***? Ergo sicut hæc non est bona definitio logica. ***Homo est genus & differentia hominis***, quia exercitè, non verò signatè debet dari per genus, & differentiam definitio logica: ita non est ista definitio metaphysica: nam hæc exercitè; non verò signatè debet dari per primam necessitatem perfectionum subiecti.

Exod. 3.

Act. 7.

Malach. 3.

§. II.

8. QUæstio secunda est. *An sit demonstrabilis à priori existentia causa prima?* Demonstrationem à posteriori egregiam, Sanctis, ac Theologis usitatam, & à Paulo insinuatam, & consequenter, existentiam Dei passim leges, tum stylo Oratorio, tum scholastico, tum ex principiis Prudentiæ, tum ex principiis Philosophicis, tum ex Theologicis erutam contra verè Atheistas, si qui sunt, & contra affectatos. Solam demonstrationem à priori disputo nunc. Non quidem innixam medio communi, & consequenter fabricatam in ulla ex tribus illis figuris Aristotelicis, quia medium commune Deo, & creaturis, quodque sit prius existentiâ Dei, non suppetit; sed innixam medio singulari, ex quo sit demonstratio, sicut solent esse syllogismi expositorii, & condicionales, & disiunctivi, & alii extra illas tres figuras. Prius tamen memineris quatuor. *Primum est*, quæstionem non esse, de priori *Physico*, quoniam perspicuum est, nil esse causam, aut principium physicum causæ primæ, quoad suam naturam, & essentiam (aliàs non foret causa prima) item nil esse causam materialem, formalem, finalem, exemplarem, aut alio modo moralem illius. Quoniam causa prima, utpotè actus simplicissimus, fruens omni perfectione pura ab imperfectione, neque componitur ex materia, & forma: neque à se, aut ab ullo alio potest fieri propter aliquem finem, & aliquam ideam, aut propter motivum ullum, alias careret perfectione incausabilitaris. Ergo extra quæstionem esse debet, causæ primæ existentiam non esse demonstrabilem à priori physico, idest, à causa; Sed tantum, sit, necne, demonstrabilis à priori Logico, seu Metaphysico, idest, à suamet definitione, in qua cum imbibatur differentia propriissima, seu potius, distinctio ipsius à non ipso: & hæc differentia sit prima Origo attributorum rei, hac de causa demonstratio sumpta ex definitione, est demonstratio à priori, scilicet à prima radice Logica proprietatum rei. *Secundum*; quæstionem non esse de demonstratione respectu intellectûs, terminos, & voces non satis penetrantis; quoniam sicut demonstratio, quæcunque tali nomine digna sit, proposita idiomate ignoto, non convincit ignarum idiomatis illius, nam quomodo erit mihi evidens, quod sub terminis mihi ignotis proponitur? Item demonstratio, quam dabo existentiæ Dei, non est demonstratio respectu intellectûs, ex ignorantia non penetrantis, aut ex malitia nolentis penetrare voces, & terminos, quibus illam proponam. Non ergo loquor de eo intellectu, quando dico existentiam causæ primæ esse demonstrabilem à priori, sed de intellectu bene capiente actu absolutè significationem eorum terminorum, & non cavillante ex industria, aut contradicente ex præconcepto judicio. Neque hoc est speciale in re præsenti, sed com-

commune omnibus. Nam cum omnis humana demonstratio respectu Petri. V.g. tametsi Metaphysica sit, fieri debeat his, aut illis signis, seu verbis; quomodo potest ullus per signa, seu verba demonstrare aliquid Petro, si hic non bene notam habet significationem illorum, aut si ex officio, & professione illi contradicit? Quamobrem, vel abjiciendæ sunt omnes humanæ demonstrationes, vel dicendum, non esse contra illarum quidditatem, quod homo indigeat intelligentiâ exactâ terminorum, quibus constat: sicut non est, quod similiter indigeat potentia intellectiva. Et consequenter dicendum, difficultatem objectam ex hac indigentia, contra demonstrationem mox dandam, multum probare, & subinde nil.

9. *Tertium*. Neque procedere quæstionem de intellectu, ut cunque capiente vim, atque energiam terminorum; sed de intellectu, qui insuper docilis sit, hoc est, neque pervicax, & refractarius, neque prurigine contendendi correptus, neque timidus plus justo; quoniam infelices has tres intellectûs species, non curo. Sunt alii, qui hoc feliciter curant. Neque sufficit, quod aliquis ore protestetur, se ab omni passione liberum esse, ut etiam in rebus fidei protestari solent Hæretici, quia in hoc ipso reflexa contumacia regnare solet. Nec Geometricas ipsas, Arithmeticas, aut alias Euclidianas demonstrationes hoc nomine dignaberis, si semel datur facultas tergiversandi, contradicendi, cavillandi, dubitandi, an definitiones, quibus fulciuntur sint rectę, maximè cum harum rectitudo plerumque non sit per se præcisè evidens, sed prudentèr admissa. Adeò in ipsis quoque Metaphysicis, & invictis evidentiis opus est judicio, atque prudentia. Imò demonstratio ipsa à posteriori de existentia Dei, quam admittimus, cadet etiam; si locus permittitur cavillationibus, dubiisque imprudentibus; ut illa namque valeat, opus est, quod impossibilis sit metaphysicè mutua prioritas physica: item ordo successivus generationum ab æterno: cumque multi Graves Authores utramque hanc impossibilitatem negant, qua evidentia omnibus hominibus irresistibili probabimus utramque impossibilitatem? qua item probabis te vivere, cum toties fallat experientia, & cum sit probabilis opinio, quod homo potest intelligere per actus sibi aliunde affixos? Hinc ad pruritum contradicendi spectat solemnis illa aliquorum vox. Talis, aut talis discursus non probat evidenter rem A, *quia possunt dicere adversarii hoc, & illud*. Nil refert, quod dicunt, aut possunt dicere; sed quod *probant* rationabiliter: quia non verbis, sed probationibus panditur veritas, ac falsitas rerum; quancumque demonstrationem producas, probandi ergo te habere animam distinctam à corpore, eludam, inquiens similiter, istud non probat, quia Athomistę præscindentes à principiis fidei, dicent istud probare, duntaxat talium, & talium Athomorum, talem, & talem combinationem, sicut contingit in totis artificialibus. Quamcunque proferas demonstrationem, probandi ergo Solem lucere, aut calefacere, & eludam similitèr, inquiens. Qui de omnibus dubitandum censent, respondebunt, nos

Oo 2 falli,

falli, quoad lucem Solis, sicut fallimur, quoad Irydis colores, &, quoad cæruleum velum, quod Cœlo, & Montibus distantibus obductum videre videmur nobis. Patientem vehementissimam sitim, famem, dolorem calculorum, dentium, hemicranii &c. Consolabor, inquiens: qui censent esse metam apprehensionem, combustionem damnatorum Spirituum, dicent istam esse meram apprehensionem: itaque non vere dolet tibi caput, non dentes &c. est nè rationalis, & viro Philosopho dignus hic modus jocandi potius, quam disserendi? Ergo solemnis illa evasio *Adversarii dicent* parum decet, ni probetur, quod Adversarii dicent *prudenter*, *& rationabiliter*, absolutè quidem, & non tantùm consequenter ad sua principia, quia si hæc sunt absurda, valet, quod dato uno absurdo, cętera accidunt. Postulant ergo omnes humanæ demonstrationes prudentiam, non instar ultimi sui ipsarum resolutivi, quia sic essent tantùm opiniones, sed tanquam præparationem, ac dispositionem intellectûs ad demonstrandum. Sicut postulant vim ipsam remotè, ac proximè intellectivam, non tanquam ultimum resolutivum veritatis demonstratæ, ut patet, sed tanquam conditionem, sine qua non habebit homo demonstrationem; & sicut judicium fidei efflagitat, juxta ordinariam prudentiam, notitiam argumenti credibilitatis, non tanquam ultimum resolutivum; sed tanquam dispositionem, atque præparationem intellectûs, ut credat: Quia Paulus plantat, Apollo rigat; Deus autem incrementum dat.

10. Explicatur. Aliud est demonstratio, quæ habeat has duas qualitates, nimirum, *esse penitus independentem ab omni contingente, atque fallibili*: item: *convincere omnem penitus intellectum*, ita ut oppiletur os omni prorsus cavillationi, ac tergiversationi. Aliud autem demonstratio, quæ pendens more solito ab aliquo contingente, ac fallibili, par sit convincendo intellectum, aliàs bene dispositum judicio, & prudentia, quique non sit officio, & professione cavillosus. Illam primam non polliceor, quia nusquam, & nuspiam invenitur sub Luna. Tum quia demonstrationes practicæ, ac mechanicæ pendent ab experientia, instrumentisque; & sensibus: quæ omnia sunt fallibilia. Speculativæ autem pendent ab acceptione, usu, & intelligentia terminorum, quibus eæ demonstrationes constant. Hæc pendent à sensibus; quia anima nostra in hoc incolatu non potest intelligere, nisi dependenter à phantasmatibus, seu potius à sensibus, unde merito quærit Apostolus, loquens etiam de his, quæ maxime sunt remota à sensibus *quomodo credent ei, quem non audierunt*. Ergo demonstrationes etiam speculativæ pendent pro hoc statu à contingentibus, & fallibilibus, sed quia non pendent ab eis, quoad veritatem, sed quoad suam existentiam: neque ab eis, tanquam ab ultimo resolutivo, sed tanquam à præparatione dispositioneque intellèctuali, ideò illæ demonstrationes non cadunt à dignitate hac: sicut judicia fidei non desinunt esse infallibilia, eo, quod pendent ab argumentis extrinsecis, plerumque metaphysicè fallibilibus, nec non ab intelligentia vocum, & rerum, quæ contingens est, nempè, quia, ut nuper dicebam,

Ad Rom. 10

bam, non pendent ab eis, tanquam ab ultimo resolutivo, sed tanquam à mera dispositione habilitante ad judicia illa: tum ulterius, quia omnis speculativa demonstratio resolvenda, est in aliquod evidens principium. Illud autem, vel solet negari, ut negatur *quodlibet est, vel non est* à quodam, vel solet habere multas, æquivocasque acceptiones, ut in hoc eodem principio notavi disp. 1. Prodromi. Ergo demonstrationes etiam speculativæ resolvuntur in ambiguum, cavillationibus, dubiis, aut saltem scrupulis obnoxium. Ergo demonstratio; quæ duas illas habeat qualitates, non invenitur inter homines. Tum quia ut valeat demonstratio à posteriore existentię Dei, necesse erit, quod per irresistibilem omnibus evidentiam metaphysicam probentur hęc. Primum esse metaphysicè impossibilem mutuam prioritatem physicam quoad primum esse. Secundum essemetaphysicè impossibile infinitum generationum à parte ante: tertium esse metaphysicè evidentem existentiam creaturarum, quas solo sensu, & experientia toties fallente, deprehendimus; quà ergo prorsus irresistibili metaphysicâ evidentiâ probabis hæc omnia? Oportet ergo ad prudentiam recurrere. Non ergo polliceor evidentiam, quæ duas illas habeat qualitates; sed quæ more solito pendens à contingentibus, & fallibilibus, sufficiat convincendo à priori intellectum aliàs benè dispositum de existentia Dei. *Quartum*; aliud est. quod in sensu directo sit demonstrabilis à priori existentia Dei, aliud, quod in sensu reflexo: idest, quod sit demonstrabile, *illam esse à priori demonstrabilem*. Non dicam hoc, sed illud, & quidem probabiliter, sicut dicuntur passim opiniones hinc indè controversæ. Undè, sequetur quidem, demonstrationem, quam dare cogito, non esse angelicam, & oppilantem os omni cavillationi; sed non sequetur non esse humanam, & sicut cæteras, quæ passim volant, in quarum rarissimè conveniunt omnes omninò. Sic multa disputantur à Theologis, sint, necne de fide: qui affirmant, affirmant in sensu tantum directo, & quidem probabiliter; sed non in sensu reflexo, quasi affirment esse quoque de fide *rem illam controversam esse de fide*, seu esse certè, & indubitanter de fide: quia aliàs non ambigerent Catholici de illa. Similiter cum in præsenti disputetur. *Sit, necne demonstrabilis, quasi à priori existentia Dei* hoc ipso supponitur exercitè, non esse dabilem demonstrationem os penitus obturantem omni prorsus contradictioni, quia aliàs res præsens non foret materia prudentis disputationis. Dicam itaque, non hoc; *est probabile, quod est demonstrabilis quasi à priori existentia Dei* (quia neque id esset materia quæstionis, & ab uno sensu reflexo detorqueretur quæstio ad alium sensum reflexum, sed hoc. *Est demonstrabilis quasi à priori existentia Dei*; probatio autem hujus, hoc est, demonstratio danda, est solum probabiliter demonstratio. Hoc autem in omnibus aliis respectivè contingit conclusionibus, in quibus res ipsa affirmatur, aut negatur directè, sed probatio esse solet merè probabilis; maximè autem quando affirmatur *esse de fide* id, de quo disputatur, *sit, nec ne, de fide*. Conclusio est hęc absoluta. *Res hæc est de fide*; sed probatio non evincit prorsus,

sus, rem illam esse de fide, quia alias jam non haberet quæstio locum.

11. Consequenter ergo ad responsionem quæstionis primæ, respondeo huic secundæ affirmativè in sensibus dictis, quos præsentes habeto, abigendi ergo objectiunculas. Et sic arguo. Omnis discursus, in quo ex quidditate ipsa, essentiaque Metaphysica rei *prudenter* præsupposita, & consequenter *prudenter* indicata, ut evidenter vera (definitiones quippe non sunt probandæ, sed prudenter supponendæ) per Metaphysicam evidentiam eruitur A, est demonstrativus, & quidem à priori logico, seu Metaphysico rei A. Sed dabilis est discursus, in quo ex quidditate ipsa, sive essentia Metaphysica Dei *prudenter* præsupposita, & *prudenter* indicata, ut evidenter vera, per Metaphysicam evidentiam eruatur existentia Dei. Ergo dabilis est discursus demonstrativus à priori in sensibus dictis existentiæ Dei. In hoc reflexo discursu solas præmissas probare oportet. Et major quidem videtur vera. Tum quia multæ demonstrationes geometricæ, Arithmeticæ, algebræque eruuntur ex definitionibus terminorum, figurarum, numerorum, segmentorumque: & quia illatio est metaphysicè evidens, definitionesque prudenter censentur esse legitimæ, ac metaphysicè evidenter veræ; idcircò illæ censentur, & sunt *humano modo, idest, prudente*, demonstrationes. Tum quia omnis discursus, cujus conclusio est scientia, & demonstrativus, quia scientia humana, juxta definitionem illius, quam explicui disp. 3. Dialecticæ, non nisi per demonstrationem acquiritur. Sed omnis discursus, in quo ex quidditate ipsa, essentiaque Metaphysica rei *prudenter* præsupposita, & consequenter *prudenter* indicata, ut evidente, eruitur per Metaphysicam evidentiam res A, est discursus, in quo hæc conclusio est scientia (directè utique, non autem reflexè, juxta quartum notatum) siquidem illatio, & præmissæ sunt metaphysicè evidentes in eo sensu, in quo Metaphysicas evidentias nanciscimur pro hoc statu, nimirum humano, & prudentiali solo modo. Ergo. Deinde est demonstrativus à priori logico, seu Metaphysico, quia cum in essentia Metaphysica imbibatur, ut dixi, illud, quod est prima radix attributorum rei, nempe sua propriissima differentia, conclusio inde emanans à priori emanat.

12. Probo jam secundam partem primæ minoris. Dabilis est hic discursus. Deus, si possibilis est, si non est chymæra aliqua, ludibriumque humanæ imaginationis, debet carere omni imperfectione, fruique omni perfectione simpliciter simplici, hoc est in sensu reali, purâ ab omni imperfectione, sive, *quæ melior sit ipsa, quam non ipsa*, ut dicitur. Sed defectibilitas est imperfectio, necessitasque essendi semper est, in sensu positivo, & reali, perfectio simpliciter simplex, in qua nulla est imperfectio, sed summa perfectio. Ergo si Deus est possibilis, si non est, ut Lucretius cum Atheistis blasphemat, monstrum aliquod ludificans humanam imaginationem, debet carere defectibilitate, fungique necessitate essendi semper. Atque evidens est contra illos blasphemos, non quidè evidentia obturante omne os omni humanæ tergiversationi, quæ evidentia non invenitur infra lunam; sed evidentia metaphysica ex illis,

illis, quæ dantur inter homines cordatos, Deum non esse monstrum aliquod Chymæricum; sed esse verè possibilem. Sicut evidens est, esse possibilem alium mundum, quamvis eum, nec sensu, nec alia ratione experimur existentem. Nempè quia tam Deus, quam alius Mundus sunt formaliter possibiles, siquidè Ens reale, quamvis dubitetur an transcendat formaliter, nec ne differentias, certo transcendit formaliter species, atq; individua; quoniam hæc, quidquid sit de reflexis cavillationibus eorum, qui negant quidquam esse evidens, aut certum per expressiones proprias, apparent nobis, ut habentia sua prædicata, & hæc apparent, ut nullam invicem habentia oppositionem, & insuper ex nullo alio capite assurgit prudens dubium de tali oppositione, quidquid sit de scrupulo imprudente. Et alias de omni specie, ac genere, quæ censentur formaliter possibilia, v. g. de substantia, de spiritu &c. possemus prudenter dubitare (dubium imprudens, timorem, ac scrupulos non curo) sint, nec ne possibilia! Decipiamur nec ne! Somniemur nec ne! Ergo Deus non est defectibilis, sed semper necessario existens. Atque hoc eruitur ex eo, quod careat omni imperfectione, fruaturque omni perfectione simpliciter simplici, quæ prudenter censetur definitio Dei, ut constat ex responsione primæ quæstionis. Ergo ex Definitione illa Dei, quam utcunque prò hoc statu habere possumus, eruitur per Metaphysicam evidentiam existentia Dei. Neque putes me defendere demonstrationem Carthæsianam Dei, sumptam *ex clara idea entis summe perfecti*. Discursus enim quem dedi, eruitur ex quidditate *possibilitatis*, ac, *identitatis formalis*, seu, *ex terminis* communiter admissa. Ex quo infero, Ens fruens omni perfectione simpliciter simplici, esse formaliter possibile, sive ens reale; & ex hoc infero esse existens, quæ illatio bona est in hac materia. Et confirmatur exemplo Attributorum Omnipotentiæ, Sapientiæ, Justitiæ, Veracitatis &c. quæ sanè per evidentiam metaphysicam inferuntur ex quidditate ipsa Dei. Et consequenter probantur per demonstrationem à priori logico, seu metaphysico. Sicut ergo illa sunt demonstrabilia à priori in hoc sensu: ita existentia. Et quod objeceris contra hujus demonstrabilitatem, eo modo pugnat contra aliorum attributorum demonstrabilitatem. Et in eodem sensu, & cum eisdem explicationibus intelligenda est una, quibus altera demonstrabilitas: quo circa discursus, quem humano tantum modo, & prudente (sed tergiversationibus obnoxio, sicut omnes aliæ evidentiæ metaphysicæ) demonstrativum reor, est hic; quoties res ex propriis terminis apparet habens prædicata determinata, quæcunque fuerint, & neque ex propriis terminis, neque ex ullo prorsus alio capite constat fundamentum ad *prudenter* dubitandum de contradictione in eis prædicatis (quidquid sit de aliis, quæ tunc non disputantur) toties res *prudenter* dicitur esse ex propriis terminis possibilis, seu, esse humano modo evidenter metaphysicè possibilis, evidentiâ utique metaphysicâ haberi solita ab hominibus, idest evidentiâ metaphysicâ humanâ, & prudente, non verò, quæ reflexè iterum sit evidens. Si hæc propositio cum his omnibus suis terminis vera non est, nil penitus ostendes

quod

quod sit evidenter ex terminis possibile, evidentiâ humanâ dictâ: recursus enim ad illa, quæ experimur, & sensu tangimus, est, ut jam dixi, recursus ad testes, qui multoties fallunt, atque ad summum fundabit evidentiam purè physicam. Sed Deus sub his terminis *Ens fruens omni perfectione simpliciter simplici, & purum ab omni imperfectione* (sub his namque solis terminis, & ex his solis demonstrabilem dico existentiam Dei; non autem loquor de abstrusioribus aliis, v. g. de Æternitate, de Aseitate, de Libertate, quorum difficultas arcebit quidem evidentiam de *modo*, quo hæc competunt Deo; sed non de *substantia*, &, *existentia*, ut passim experimur in nobis, qui habere solemus evidentiam *existentiæ* rei; non verò *modi*, quo est. V. g. habemus evidentiam nostrorum actuum vitalium, nostrarum memoriarum, nostrorum somniorum, hujus cartæ, hujus pennæ; sed non habemus evidentiam modi, quo hæc fiant) sub illis, inquam, terminis apparet habens illa prædicata fruendi omni perfectione simpliciter simplici, & carendi omni imperfectione: deinde neque ex illis terminis, neque ex ullo prorsus alio capite, constat fundamentum ad *prudenter* dubitandum de contradictione in eis prædicatis, quidquid sit de aliis, quæ non dico esse per se ex terminis evidentia. Vel assigna fundamenta ad *prudenter* dubitandum de contradictione in eis solis terminis: modo non recurras ad transcendentale illud, & nimis probans. *Forte fallor. Forte latet contradictio. Non scio omnia.* Quia ista, cum detorqueri possint in evidentissima quæque (imprudenter utique, sicut etiam in re præsenti) probabunt nil penitus esse inter homines humano modo evidens metaphysice. Ergo Deus sub illis terminis, *prudenter* dicitur esse *ex propriis terminis* possibilis, seu, esse humano modo *evidenter metaphysicè* possibilis. Evidentia, quam dico, non est pure moralis, sed metaphysica; habetur tamen modo humano, idest, prudente solum, & morali, quia unumquodque operatur, secundum quod est in actu, & homo in statu viæ non nisi modo humano, & morali potest nancisci evidentias metaphysicas.

13. Hinc 1. Hanc conclusionem do, ut signatè adverti, & exercitè vidisti, eo sensu, in quo passim dantur aliæ conclusiones; non sanè, *ut probabiliter vera*, quia probabilitatem sententiæ sibi contrariæ raro negant cordati Authores; sed probabiliter probabilitate subjectiva, & exercita, nempe se habente ex parte rationum suasivarum semper dantur, ut *simpliciter, & omninò vera*. Et sicut dicitur esse de fide, id quod à Theologis disputatur an sit de fide. Idest: qui affirmant, non affirmant esse *probabiliter* de fide, quia contrarii id non negant, sed probabiliter affirmant, absolutè *rem esse simpliciter de fide*: quæ diversitas stat in diversitate appellationis termini illius *probabiliter*. Similiter, non dico existentiam Dei esse *probabiliter* demonstrabilem à priori; sed probabiliter dico: illam esse *simpliciter demonstrabilem* à priori logico, aut metaphysico in sensu, in quo multa alia demonstrabilia per Homines dicuntur, nempè *rationabiliter* supposita tali definitione rei, & sic, ut jam adverti, dantur, ac defenduntur omnes prorsus conclusiones, quæ pru-

prudenter disputantur. V. g. non dicunt Thomistæ. *Est probabile dari prædeterminationem*, hoc enim non negatur à nobis; sed absolute dicunt. *Datur*; hoc tamen rationibus solum probabilibus probant. Similiter non dicimus nos. *Est probabilis scientia media*; sed absolute dicimus. *Datur*; rationibus autem solum probabilibus id probamus. Quod si dixeris, hoc tandem probare solam demonstrabilitatem moralem: concedam de moralitate subjectiva, & exercita (sed id in omni prorsus evidentia sub luna contingit, ut sæpedixi: unde fervore negandi evidentiam, de qua nunc, negabis omnem prorsus evidentiam metaphysicam inter homines mortales: recurrere quippe tanquam ad ultimum resolutivum, ad sensus, & experientiam, jam vides esse recursum ad testes, qui non sunt metaphysicè infallibiles) negabo autem de moralitate objectiva, & signata, quoniam prudenter dico, demonstrabilitatem metaphysicam non Angelicam, sed qualem experimur inter homines. Multum est de modo loquendi, quando utimur terminis secundò reflexis. Sed puto, modum nostrum loquendi esse magis castigatum, si conservare volumus in hominibus significatum harum vocum. *Evidentia metaphysica*: suspicor enim argumenta contraria omnem hanc arcere ab hominibus: cum nullus, quem sciamus, nactus huc usque sit evidentiam, omni prorsus homini satisfacientem, & omnem prorsus tergiversationem rescindentem. Hinc 2. Tametsi verba in omnibus aliis definitionibus non significant actum, sed potentiam, hoc est, non significant definitum actu absolutè prædicatis frui, quę explicat definitio. Nempe quia de omnibus aliis definitis, utpote defectibilibus, verificari potest possibilitas, quin verificetur actualis absoluta existentia. Ast cum in Deo, illa sit omninò impræscindibilis ab hac, per intellectum capientem terminos: hac de causa Verba illa in definitione Dei, *Fruens omni perfectione &c.* non solum significant ex parte objecti potentiam, sed actum quoque: non solum significant Deum esse determinatum, ut si *existat, fruatur omni perfectione*, sed, *actu frui illa!*

14. Verum est quod protinus hinc infertur Deum existere. Sed hoc neque infert illationem non esse formalem, neque probat existentiam Dei includi formaliter in definitione Dei. Quisquis enim penetrat terminos, ex homine infert protinus animal rationale; & tamen illatio est formalis, & non identica, sicut hæc frivola: *Est homo. Ergo est homo*. Et insuper definitio hæc: *animal rationale*, non includitur formaliter in definito *Homo*, ita ut sit redditio ejusdem per idem. Et ratio est. Ad vitandum hoc vitium in definiendo sufficit, quod expressiones ita sint diversæ, ut una clarior sit, quam altera. Sed quanquam objectum unius sit realiter, & formaliter idem, cum objecto alterius, possunt expressiones, sive termini ita esse diversi, ut unus sit clarior, quàm alter, ut constat in exemplo nupero. Ergo quanquam objectum unius expressionis sit realiter, & formaliter idem cum objecto alterius, potest vitari vitium illud probandi, ac definiendi idem per idem. Hoc in præsenti. Actu absolutè frui omni perfectione est realiter, & formaliter existere absolutè. Cæterum hæ expressiones. Actualis fruitio

omnis perfectionis. Actualis absoluta existentia in rebus. Sunt diversæ. Et hæc secunda per se formaliter sine illatione exprimit existentiam, illa verò per consequentiam, licet immediatam. Ergo probare existentiam per fruitionem, non est probare idem per idem, sed probare idem per illud, ex quo per immediatam consequentiam infertur: sicut ex definito infertur definitio, & vice versa.

15. Hinc 3. Propositio *Deus existit*: licet Beatis (& Viatoribus etiam specialissimo elevatis lumine cœlesti) sit per se nota, sed non Viatoribus ordinariâ providentiâ adjutis: quia aliàs, ob meram ignorantiam significationis verborum posset negari *Deum existere*, sicut ob illam solam potest negari *bis tria esse sex*. Unde Atheismus resolveretur tandem in puram ignorantiam grammaticæ. Ergo juxta ordinariam providentiam necesse est, quod intellectus prius noverit, quid sit Deus, nempè esse ens fruens omni perfectione simpliciter simplici: ut protinus hinc inferat illum, quem aliàs evidenter ex terminis agnoscit esse possibilem (sicut agnoscuntur alia possibilia, nempe ex terminis modo humano, & prudente; sed non obstruente os omni prorsus tergiversationi) inferat, inquam, illum frui existentiâ. Ergo hanc per solum discursum assequitur intellectus, juxta ordinariam providentiam. Ergo non est illi per se nota, sicut *bis tria sunt sex*. Licet enim sit de quidditate Dei, quatenus per immediatam consequentiam infertur ex illa; sed non quatenus sub hoc ipso termino formali *Existentia* sit genus, aut differentia, quibus constat definitio Dei. Hinc 4. Demonstrabilitas existentiæ causæ primæ non impedit, aut peccatum Atheismi, quod videtur negari non posse, cum constet insipientem
Psalm. 13. non oretenus, sed in corde suo dixisse *Non est Deus*; aut invincibilem aliquando, & in aliquibus ignorantiam Dei attenta sola natura
Joan. 1. lapsa (licet ob specialem dignationem illuminat Deus *omnem hominem, venientem in hunc mundum*, quidquid sit de Brasilianis quibusdam, de quibus dubitatur, sint nec ne homines; & de monstris illis, quæ meminit Hyeronimus in vita S. Pauli) Etenim multæ sunt veritates demonstrabiles in Metaphysica, in Geometria, in Arithmetica &c. quæ ignorantur, vel etiam negantur ab eis, qui nunquam audierunt illas, vel auditas intelligere nolunt, quia nolunt vacare illarum meditationi per tempus, & tranquillitatem mentis, quibus mens humana indiget ad illas intelligendas, atque demonstrandas. Ergo quamvis existentia Dei sit demonstrabilis, potest attenta, ut dixi, sola natura, invincibiliter ignorari ab hominibus, qui nunquam illam audierunt, nam *quomodo credent ei, quem non audierunt*. Et potest negari ab eis, qui traditi in desideria cordis ipsorum, nolunt tempus illud, illamque mentis tranquillitatem, quæ suppositâ præsente humanâ conditione, requiruntur ad intelligendum, atque demonstrandum existentiam illam. Stat ergo formaliter immediate peccatum Atheismi, non in negatione ipsa Dei, quę est actus intellectus, atque ideò non est immediate libera; sed in eo, quod sufficienter apprehendens homo eam existentiam, nolit incumbere in illius intelligentiam.

gentiam, & persuasionem, tempore, modo, & aliis circumstantiis necessariis ad illius ad assensum.

§. III.

16. Quæstio tertia est. *An causa prima, ita indispensabiliter concurrat immediate cum omnibus causis secundis ad harum effectus, ut concursus hic nequeat delegari ulli alii. Et concursus hic esse debeat per actionem eandem, per quam concurrit creatura?* Duplicem concursum divinum solent distinguere Theologi. Unum *in actu* 1. & est exercitium illud voluntatis Divinæ, sive positivum, sive negativum, quo Deus applicat Omnipotentiam igni A, v. g. ut producat ignem B. Applicat, inquam, non localiter, & sicut ignis applicari solet ligno; sed intentionaliter. Idest, concursus Divinus in actu primo, est exercitium illud Divinæ voluntatis, quo Deus, aut vult concurrere cum causa secunda ad talem, vel talem ejus effectum, aut non vult impedire actionem productivam illius effectus indivisibiliter eggredientem ab Omnipotentia, & simul à causa secunda, juxta varietatem opinandi super decreto applicativo Omnipotentiæ. Atqui perspicuum est hoc decretum non procedere physicè à creatura. Ergo concursus divinus in actu primo, non est concursus creaturæ, sive causæ secundæ. Ergo Deus non concurrit concursu in actu primo ad effectus creaturæ per eandem actionem, per quam concurrit illa. Non ergo est quæstio de hoc concursu. Alterum *in actu secundo*, & est, actio illa Physica, per quam causa secunda actu Physicè producit suum effectum, quam vocamus nos concursum *simultaneum Dei*, eo, quod oriatur simul à Deo, & à creatura. Et de hac quæritur, an simul indivisibiliter procedat immediatè à Divina Omnipotentia, ita ut nequeat Deus delegare, ac quasi substituere ullam creaturam, dando ipsi suas vices, ad hoc, ut quasi nomine Dei concurrat cum alia creatura, per illam actionem, ita ut actio illa non nascatur immediate à Deo.

17. Respondeo affirmative quæstioni, quoad omnes suos tres articulos. Explicatur, & probatur conclusio. Deum indispensabiliter concurrere cum omni causa secunda ad quemcunque ejus effectum, & per eandem actionem, per quam concurrit illa, & ita ut non possit delegare suas vices ulli alii creaturæ ad hoc, stat physicè ex parte rerum in eo, quod omnis prorsus actio, qua creatura qualibet producit quemlibet effectum, ex sua essentia habeat immediate procedere physicè ex Deo, absque ulla actione reflexa. Id, & non aliud significant termini illi responsionis; cum enim concurrere physicè ad effectum, nil aliud sit, quam actionem hujus productivam procedere per se immediatè physicè ab eo concurrente: si omnis actio cujuslibet effectus productive physicè, procedit physicè immediatè ex Deo, palam

 fit,

fit, hunc concurrere physicè immediatè ad omnem effectum omnis causæ secundæ. Rursus cum Deus nequeat spoliare rem sua essentia, palam quoque fit, non posse Deum delegare alii suas vices, ita ut actio productiva effectûs, non procedat immediatè physicè ex Deo, si actio illa habet per suam essentiam procedere immediatè physicè ex illo. Et quando Deus suas vices daret creaturæ ad patrandum miracula, ad instituendum Sacramenta, ad remittendum peccata, & similia non desineret influere physicè immediatè in illa effecta, quia Jus, & Dominium immediatum in hoc est per Deum inabdicabile. Stat ergo, quod omnes tres articuli responsionis reducuntur ad hoc punctum. Nimirum omnem prorsus actionem, qua creatura quælibet producit quemlibet effectum, habere ex suamet essentia procedere physicè ex Deo, absque ulla reflexa actione. Sed hoc ita est. Probatur. Omnis actio, qua creatura quælibet producit quemlibet suum effectum, habet ex suamet essentia pendere à Deo majore dependentia possibili. Sed procedere physicè immediatè, absque reflexa alia actione, cum sit dependentia *immediata* ex Deo, est major, & strictior, quam procedere mediatè per superadditam reflexam actionem, ita ut detur actio actionis. Deinde est possibile, ut solvendo contrarias difficultates constabit, quod omnis prædicta actio sic immediatè procedat ex Deo. Ergo. Confirmatur. Deus ita dominatur cuivis effectui creato, ut nulla creatura causa illius, illi magis dominetur. At si actio causæ creatæ, qua ponit suum effectum immediatè, physicè procederet ab illa; à Deo autem non immediatè physicè, sed mediante aliâ reflexâ actione, creatura, illa præsertim si esset libera, magis dominaretur actioni illi: Siquidem illi dominaretur immediatè, Deus verò mediatè. Ergo.

18. Denique. Sicut est perfectio Divinæ Providentiæ, omnia prorsus, vel minutissima curare. *Nonne duo passeres asse veneunt &c.* (*Matth. 10.*) Et *Vestri Capilli Capitis omnes numerati sunt*. Et proprium Justitiæ prorsus, vel minima peccata judicare. *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die Iudicii*. (*Idem 12.*) Et rursus. *Dico tibi non exies inde donec etiam novissimum minutum reddes*. (*Lucæ 12.*) Omniaque, vel minima merita munerare: *quicunque potum dederit aqua frigida, Amen dico vobis non perdet mercedem suam*. (*Matth. 10.*) Et proprium fidelitatis, omnia prorsus promissa exequi. *De omnibus verbis, quæ se Dominus præstiturum vobis esse, pollicitus est, unum non præterierit in casum*. (*Iosue 23.*) Ita proprium est Omnipotentiæ, quæ titulo Immensitatis præsentissima est omni Causæ secundæ in omni loco, & tempore, omnia prorsus, quæ fiunt, facere. Atqui non modo fiunt effecta Causarum secundarum, sed etiam actiones ipsæ, quas supra dixi esse entitates modales distinctas à causis, & effectis ipsis. Ergo proprium est Omnipotentiæ facere has actiones Causarum secundarum, modo scilicet ipsarum naturis proportionato. At non per actionem aliam reflexam à solo Deo oriundam. Tum quia non est necessaria. Tum quia illa conniveret concursui prædeterminanti, quem non admittimus. Tum quia licet non nunquam insinuet S. Thom. Omnipotentiam operari per actio-

actionem à se indistinctam, videtur uti phrasi illâ satis antiquâ, & sacrâ, & profana, nempe ponendi actum secundum, pro actu primo, ut *venit desideratus* (hoc est desiderabilis) *cunctis gentibus*; nam certè non cunctæ gentes habebant notitiam Christi venturi, unde non poterant illum desiderare. Et Titus acclamatus fuit à Romanis *Deliciæ Orbis*, idest, dignus, quo Orbis delectaretur: siquidem adhuc in Orbe suo Romano multi erant, qui Tito non delectarentur. Cum enim actio in præsenti significet actuale, absolutum, formale, ac immediatum exercitium causandi, infertur actionem esse entitatem modalem per se metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexam cum effectu. Atqui Omnipotentiæ penitus repugnat hæc connexio. Ergo ei repugnat esse actionem in præsenti acceptione. Utitur itaque S. Doctor actu secundo, pro actu primo, & sensus videtur esse Omnipotentiam operari per actionem, idest, per principium quo, sive per virtutem à se indistinctam, & sic contraponit illam causis creatis, quæ juxta ipsum, operantur per virtutes superadditas. *Agger. 2.*

19. Hęc sufficiunt ad formandum rationale Judicium conclusionis datæ, videlicet, Deum concurre cum omni prorsus causa creata ad quemlibet hujus effectum, & per eandem penitus actionem, ita ut delegare nequeat ullam aliam Creaturam ad hoc munus, sive respectu omnium sive respectu unius tantum causę secundæ, abstinendo se à concursu in talem, vel talem effectum, qui hic, & nunc fiat. Item ad prudenter judicandum hunc esse legitimum sensum verborum Symboli, *Factorem Cœli, & Terræ, visibilium omnium, & invisibilium*, & aliorum Joannis, *Sine ipso factum est nil* Nempè respectivè ad uniuscujusque naturam: una facta sunt per creationem, alia per eductionem, una tanquam à causa per se, alia tanquam à causa merè permissiva, & per accidens. Neque dicas Joannem loqui de solo Verbo. Personæ quippe omnes Divinæ operantur ad extra per principium ipsis commune, videlicet per Omnipotentiam. Ex hac doctrina infertur. 1. Admittendum esse concursum simultaneum Divinum cum causa qualibet ad effectum quemlibet. Quoniam, ut monui, concursus simultaneus, non stat in eo, quod Deus ponat unam actionem, & Creatura aliam in eodem loco, aut tempore: & propter hanc simultatem actionum, concursus Divinus dicatur simultaneus. Absit. Sed in eo, quod tota, eademque numero actio nascatur Physicè à Deo, & à Causa secunda (sicut passim contingit in actionibus indivisè provenientibus à duplici causa, v. g. motus, & impulsus saxi proveniens à duobus simul Hominibus) tanquam ab uno principio simpliciter totali: & à quolibet autem tanquam à principio partiali, non utique partialitate actionis ipsius, quasi in ipsa detur una pars, quæ procedat à Deo solo, & altera à sola Creatura; sed partialitate causæ: quatenus actio illa indivisibilis, cum habeat per suam essentiam nasci à Deo, & per suam quoque essentiam nasci à sua causa creata, nequit nasci à solo illo, neque à sola hac. Unde Deus, quia ex dignatione vult, quod causæ secundæ non otientur, sed quod operentur, est causa partialis illius, & causa creata, est causa partialis *Ioan. 1.*

ejus-

ejusdem: complexum vero ex utroque est causa totalis. Concursus itaque divinus dicitur simultaneus, non alia simultate, quam identitatis cum concursu Creaturæ. Et concursus idem, nempe actio eadem, est Divinus, & Creatus. *Divinus*, non utique entitativè, sicut Deus ipse, sed denominativè, quatenus nascitur à Deo; à quo licet nascantur etiam effectus omnes creati, non dicuntur Divini, quia ob inopiam vocum invaluit licentia applicandi adjectivum illud actioni, non verò applicandi illud termino actionis. Et non est alia disparitas: *Creatus* etiam, quia actio illa nascitur à Causa secunda, & est entitativè creatura. Neque est contra Dei Omnipotentiam, non posse se solâ ponere actionem illam determinatam, quæ per suam essentiam, & ex sua essentia, habet nasci, etiam à Causa secunda, eo quia est actuale, absolutum, immediatumque exercitium Physicum illius. Sicut non est contra Divinam Omnipotentiam non posse facere, quod canis Philosophetur, aut quod Angelus sit piscis, aut quod piscis argumentetur. Nempe quia non est de ratione potentiæ infinitæ, invertere essentias rerum, aut facere chymæras. Et sicut essentia canis non est sacrilega contra Deum, ex eo quod inferat esse Deo antecedenter impossibile, illum convertere in rationale animal. Ita essentia actionum causarum secundarum non est sacrilega, ex eo quod inferat Deo esse antecedenter impossibile illam se solo facere.

20. Infertur 2. quod licet in sensu materiali, atque identico, actio illa, seu concursus divinus in actu secundo, ob realem identitatem cum actione, seu concursu Creaturæ, carentiamque distinctionis virtualis, & omnis aliùs similis, sit tam malus, tam vitiosus, tam defectibilis, tam reprehensibilis, quam actio, seu concursus creaturæ, quando hic laborat his exceptionibus. Nunquam tamen dicendum est absolutè, concursum Divinum *esse malum*, *esse vitiosum &c.* Tum quia hæc locutio alludit plerunque ad concursum in actu primo. At hic, utpotè consistens in decreto, quod memini numero 16. est ipse Deus, & consequenter adæquatè distinctus ab actione, sive concursu creaturæ. Ergo illa locutio plerunque est filia chymericæ veritatis. Tum quia licet locutio illa signanter procedat de concursu in actu secundo; at semper, aut ferè semper habet sensum formalem præcisivum, atque reflexum, videlicet. *Concursus prout à Deo, quatenus ex Deo, attenta sola formalitate procedendi ex Deo, est malus, & vitiosus &c.* Sed hic sensus manifestè est falsus: neque eximitur à falsitate ob realem Physicam identitatem cum pravo concursu, sive actione creaturæ, quia ut sæpe adverti, pessimè arguitur à sensu directo, Physico, materiali, & primo intentionali, ad reflexum, mentalem, præcisivum, & secundo intentionalem. Ergo illa locutio absolutè prolata semper, aut ferè semper habet sensum manifestè falsum, maleque sonantem; ergo nunquam est admittenda absolutè. Quod si castigata proferatur sic. Concursus Divinus in actu secundo est *in sensu duntaxat Physico, & materiali*, malus, sicut malus est concursus creaturæ quando hęc peccat: innoxia est propositio, fundatur quippe in identitate sola Physica, & materiali

sine

sine mixtura distinctionis virtualis eorum concursum, ita ut non sint duo concursus, seu duæ actiones, sed una sola respiciens duo valde diversa principia: nec non in eo, quod Deus purè permissivè ponat actionem illam, ut creaturæ conservet libertatem indifferentiæ, quam conservare decrevit, quia voluit. At hæc omnia sunt vera. Ergo propositio illa fundatur in vero.

21. Quod si adhuc aspera tibi videatur, nego illam. Sed ideo est, quia propter illum terminum *Divinus* adhuc retinet sensum reflexum, atq; præcisivũ dictũ, tametsi adjungantur illi alii termini, *in sensu duntaxat Physico*, & *materiali*. Et tunc propter istam eandem retinentiam sensus formalis, & reflexi, dicam, quod sæpè alibi dixi inter explicandum prædicta, quæ videntur contradictoria, cum tamen non sint, & verificantur de rebus creatis realiter identificatis. Fateor concursum Divinum in actu secundo esse penitus eundem cum concursu creaturæ. Fateor hunc sæpissimè esse turpem, vitiosum, & reprehensibilem. Hinc tamen non infertur idem, de illo concursu Divino. Quoniam hunc fore vitiosum, & reprehensibilem staret in eo, quod actio illa quatenus à Deo, vitiosa esset, quod actio illa Deo tribueretur vitio (ad hanc præcisionem, & reflexionem cogere videtur illud adjectivum *Divinus*) atque ex eo, quod actio illa sit penitus eadem cum actione Creaturæ, hæc sit vitiosa, & reprehensibilis, non sequitur actionem illam, *quatenus à Deo* esse reprehensibilem, nec sequitur actionem illam Deo verti posse vitio; passim namque contingit unum, & idem, sub una reduplicatione, in unoquoque sensu habere prædicatum, quo in alio sensu, sub aliaque reduplicatione, caret, quoniam hoc non probat mutationem in essentia rei illius, sed diversitatem reduplicationum, atque sensuum, quam habent propositiones, quibus utimur. Ergo. Lege similem doctrinam, quam dedi ad extricandum similia involucra tum disp. 1. Logicæ, agens de distinctione virtuali, atque formali ex natura rei in creatis, tum in Prodromo disp. de Possibili, disputans in distinctionem inter possibilitatem, & existentiam rerum. Demum si hæc quoque via acclivis tibi fuerit, distingue illam propositionem. Concursus Divinus in actu secundo est tam malus, quam malus est concursus creaturæ, quando hæc peccat: distinguo, tam malus *respectu Dei*, nego suppositum, quia neuter est respectu Dei malus: tàm malus *respectu Creaturæ*, concedo. Absurdum non est, quod individua actio peccaminosa, quæ tota determinatur à Creatura (nam *Perditio tua Israel*) totaque Physicè duntaxat, & per accidens est à Deo, tota sit mala, vitiosa, & reprehensibilis *respectu Creaturæ*, & tota non sit talis, sed laudabilis quoad Deum, seu respectu Dei, qui Sanctissimè ponit cum creatura illam actionem, permittendo Creaturæ, quod abutatur libertate, quam illi concedit. Osee. 3.

22. Infertur 3. unus ex sensibus, quos habere potest famosa illa querimonia Dei. *Servire me fecistis in peccatis tuis*. Licet enim percelli videantur Sacerdotes illis his verbis, eo quià cultu Dei, religionisque velamine, atque pretextu utebantur ad propria commoda, unde facie- Isai. 43.

bant.

bant Deum servire suis ipsorum iniquitatibus. Ast Laici etiam, & Homines omnes corripiuntur querimonia illâ. Non quia Deum verè Physicè cogant, aut omnipotentiam sibi subjectam habeant in ordine ad illud, quod voluerint. Absit. Sed quia nequeuntes quidquam, vel minimum facere absque immediato concursu Physicô Omnipotentiæ, sunt unica causa à priori determinativa (subjecta tamen essentialitèr Deo purè permissivè, ex dignatione se habenti) illius immediati concursus Phisici Divini. Quia *Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum*, sicut si robustissimus Gigas ex dignatione permitteret, puerum abuti suâ manu ad percutiendum puerum alium. Unde homines quasi servire faciunt Deum in suis ipsorum iniquitatibus. Infertur 4. Omnipotentiam esse Physicum, essentiale constitutivum proximæ, adequatæ facultatis cujuscumque causæ creatæ ad quamcunque suam operationem. Quia omne prærequisitum essentiale ad quamcunque operationem positivam constituit essentialitèr saltem in obliquo proximam adequatam facultatem ad illam operationem, ut probavi disput. 2. num. At omnipotentia est principium essentialitèr prærequisitum ad quamcunque operationem positivam cujuscunque causæ creatæ, eo quod quævis operatio hujus per suammet essentiam habeat Physicè immediatè procedere ab Omnipotentia, ut paulò ante dixi. Ergò Omnipotentia constituit essentialitèr illam in obliquo proximam, adæquatam, facultatem cuiusvis causæ creatæ, Cumque ex alia parte Omnipotentia nequeat quidquam Physicè agere absque decreto, quo Deus aut velit positivè, aut saltem permittat actionem illam, (quià nullum agens rationale potest operari, ut rationale, absque actu voluntatis quo velit, aut saltem permittat illam operationem) item absque decreto determinativo quoad individuationem, de quibus decretis mox agam: Concluditur hæc decreta respectivè, siue actus Divinæ Voluntatis, esse essentialiter prærequisita ad quamcumque actionem Creaturæ: Et consequenter esse intima essentialia constitutiva cujuslibet proximæ adequatæ facultatis creatæ operatricis. Ergo tàm Omnipotentia, quàm illa decreta, quæ vulgò dicuntur applicativa Omnipotentiæ, nec non determinativum individuationis, intrinsecè constituunt quamcunque activam libertatem creatam indifferentiæ. Cumque libertas passiva, idest, *Actum esse hic & nunc absolutè liberum libertate indifferentiæ*, sit denominatio à libertate activa, & per hanc intrinsecè constituatur, sicut quævis alia denominatio constituitur per formam suam, sequitur Omnipotentiam, hujusque applicativum decretum (unum ex illis duobus) intimè constituere, obliquè tamèn, libertatem passivam nostrarum operationum, quoniam omne constitutivum constitutivi est constitutivum constituti. Et demum. Cum omnis malitia, & bonitas formalis, nostrarum operationum intimè, ac essentialitèr imbibat libertatem indifferentiæ ad easdem, concluditur ultimò Omnipotentiam, & ipsius applicativum decretum, non esse mera connotata, sed intima constitutiva, (sed obliqua, instar prærequisitorum) bonitatis, ac malitiæ formalis nostrarum operationum. Quod tam obsurdum est, quam est absurdum,

dum, oppositionem peccati cum lege Divina sumptam adequatè intimè constitui in obliquo per ipsam legem Sanctissimam Divinam, tanquam per terminum oppositionis. Et Justificationem peccatoris intimè constitui in obliquo per ante actum peccatum, tanquam per terminum *à quo*. Sed de hoc aliàs.

23. Infertur 5. Omnipotentiam præcontinere cunctos prorsus effectus Creaturarum bonos, malos, indifferentes, actioneque suâ attingere illos: illosque omnes Physicè egredi ab Omnipotentia. Verum tamèn has Phrases ne intelligas in sensu materiali, quem præseferunt: quasi hæc omnia continerentur in Omnipotentia, ab eaque egrederentur, sicut puer continetur in Maternis visceribus, ab eisque egreditur. Absit. Et quia aliqui materiali intelligentiâ phraseon illarum imbuuntur, per illasque tam alienas species, apprehendunt rem præsentem: ideo unus, vel alter horrere solet ad illas. Igitur Omnipotentia attingit omnes penitus effectus creatos, continet illos, illique Physicè egrediuntur ab ea unicè, ac præcisè, quatenus Deus est Factor omnium Visibilium, & invisibilium, uniuscujusque autem modo proportionato ad ipsius essentiam. In hoc solo stat Physicè ex parte rerum illa continentia, attactio, & egressio. At, quod Deus sit Factor omnium rerum creatarum, & quidem immediatè, & non purè mediatè quatenus producat causas, & hæ postea, sine ullo alio concursu immediato Dei, producant suos effectus, non dedecet, quinimò commendat valdè Omnipotentiæ Divinæ extensionem. Sicut Immensitas commendatur per præsentiam Dei in omni loco, Æternitas per præsentiam in omni tempore, scientia per omnium scibilium plenam notitiam &c. Ergo attactio illa, continentia, & egressio non dedecent, sed commendant Deum.

§. IV.

24. SED duæ graves assurgunt difficultates contra hunc concursum simultaneum universalem Causæ primæ. Una est. Si Deus indispensabilitèr concurrit immediatè cum omni Creatura ad omnem hujus operationem, sequetur Deum concurrere Physicè immediatè ad malitiam formalem peccati commissionis (posito quod ea consistat in entitate positiva, ut multi contra multos opinantur) eo quià malitia formalis mendacij v. g. nil aliud sit ex parte rerum, quidquid sit de nostris apprehensionibus, quàm realitas ipsa mendacij prolati liberè contrà conscientiam, quæ omnia sunt res positivæ. Et eo quia, cum multi sint actus essentialitèr mali, v. g. odium formale Dei, illi ex suamet essentia sunt incapaces habendi rectitudinem. Unde illorum malitia non potest consistere in privatione rectitudinis, siquidem privatio formæ imbibit intrinsecè capacitatem habendi illam, Recurrere autem ad capacitatem rectitudinis ex conceptu generico *actus hu-*

mani, est recurrere ad rem logicam mentalem, & præcisivam, quando agitur de realitatibus. Tunc sic. Vel Deus concurrit liberè, sponraneè, voluntariè ad eam malitiam formalem. Vel determinatus, & quasi tractus per Creaturam. Et utrumque pejus. Quoniam primum inferret, esse causam per se peccati contra Tridentinum severè Anathemarizantem hanc blasphemiam. Secundum autem Deum subjectum esse Creaturæ, quod neque ex dignatione, neque ex Decreto ullo Divino, neque ex ulla hypothesi possibili evenire potest.

25. Facilè se se explicare videntur ab hoc modo, qui autumant malitiam formalem consistere in negativo, videlicet in mera privatione rectitudinis. Sed cum multi ex his Doctoribus subjungant, Deum non tantum concurrere Physicè, verum etiam efficacitèr velle, ac prædeterminare illud, quod vocant materiale peccati materialitèr sumptum, & hoc, quibuslibet alijs terminis mitigetur, non sit sola, & nuda entitas mendacij, nec illa liberè, utcumque facta, (quia neutro hoc modo connectitur Methaphysicè cum malitia formali, prout connectitur juxtà illos materiale peccati, materialitèr sumpti) Sed, *entitas mendacij, ut liberè facta contra conscientiam*, videtur inferre ex illorum Doctrina, Deum non modo concurrere Physicè, verum etiam efficacitèr velle, ac prædeterminare Entitatem mendacij, *ut liberè factam contra conscientiam*. Ex quo, quot, & quanta absurda? Ergo Doctores hi videntur incidere in unum, vitandi Causà aliud. Neque multum prodesse illis videtur, quod fuerint peccaminosa verba illa Caiphæ apud Ioan. 11. *Expedit vobis, ut unus moriatur Homo pro Populo*. Ad quæ tamen impulisse eum videtur Deus, quia hic solus est Authot omnis propheriæ, & verba illa fuerunt prophetica, ut ibidem asserit Joannes. Præter illa namque quæ alibi dico, v. g. æquivocam esse in scriptura significationem illius verbi *Prophetare*: item judicare, ac dicere, necessariam fuisse mortem Christi prò salute Populi, non esse peccatum ex se, cum David, & alij Prophetæ, & ipse Dominus toties id dixerint, sed pravam intentionem incitandi ad necem, quæ prava intentio non fuit utique prophetia. His, inquam, parcens, dico. Deus est causa per se solius prophetiæ simplicitèr talis, nempè interni Judicij, rei humanitus non scibilis; non autem abusûs huius judicij, sivè, per actum voluntaris, sivè per actum externum: Verba, & intentio Caiphæ, licet connecterentur cum illo judicio, illud autem non connectebatur cum eis, quià Propheta potest non manifestare quæ scit. Ergo Deus non fuit causa per se illius, in quo fuit peccatum. Quamobrem concesso malitiam formalem peccati consistere in rebus positivis insinuatis, respondeo ad contrarium dilemma; primum membrum sub explicationibus, quas jam subjicio, esse verum, quin sequatur, Deum esse causam per se peccati. Igitur ad hoc concurrit Deus *liberè*, libertate indifferentiæ, quia nulla premitur antecedente, ac sibi inevitabili necessitate concurrendi, sed non concurrit liberè immediatè, quià peccatum cum sit opus extrà Deum, non est exercitium immediatum Divinæ voluntatis. Quemadmodum licet liberè loquamur v. g. & hæc locutio immediatè Physicè

ficè procedat à noſtra potentia locutrice ; attamen non loquimur liberè immediatè, quippè libertas immediata ſolum cadit ſupra exercitia immediata voluntatis, quæ vulgo dicuntur amor, odium, volitio, nolitio &c. atqui locutio licet ſit immediatum exercitium potentiæ locutricis, atque ob identitatem huius cum voluntate, ſit etiam in ſenſu Phyſico, ac materiali exercitium immediatum voluntatis; nihilo tamen minus non eſt ex illis, quæ vulgò dicuntur amor, odium &c. Ergò licet locutio immediatè Phyſicè procedat à potentia locutrice, & inſupèr ſit exercitium liberum, attamèn non eſt exercitium immediatè liberum. Nimirum quia illa Syncathegoremata *Immediatè, liberè*, diviſa,dant unum ſenſum, & conjuncta alterum : unde diviſa, dant ſenſum verum, & conjuncta falſum. Ut contigit in ludibrio illo logicorum. *Hæc ovis eſt Mater*. Deindè *eſt tua*. *Ergo eſt Mater tua*. idem in præſenti. Actio peccaminoſa immediatè Phyſicè producitur ab Omnipotentia, ſicut quęvis alia creata. Deinde eſt libera Deo, qui nulla antecedente neceſſitate urgetur ad illam. Aſt non eſt immediatè libera Deo.

26. Rurſus neque Deus concurrit ad illam liberè mediatè *in ſenſu poſitivo*. Hoc namque conſiſteret in eo, quod Deus immediatè liberè conciperet actum, qui foret cauſa efficax actionis peccaminoſæ, ideſt, connexa, & omnino antecedens reſpectu illius : ſicut nos loquimur liberè mediatè, quatenus immediatè liberè *volumus efficaciter* loqui, quæ volitio eſt cauſa efficax locutionis. Sed hoc repugnat, quia ſequeretur Deum eſſe Authorem peccati, & quia licet Deus immediatè liberè decernat libertatem creatam, quam prævidet peccaturam, hęc libertas non eſt ex ſe connexa cum peccato : & completum ex illa ac præviſione peccati,non eſt antecedens purè & ſimplicitèr reſpectu peccati, ſiquidem præviſio eſt poſterior, quandoquidem ideo à priori Deus prænoſcit peccaturam illam libertatem, quia illa ſpontè ſua peccabit, & non è contrario. Ergò Deus non concurrit liberè mediatè *in ſenſu poſitivo* ad actionem peccaminoſam Creaturę. Et hinc habes rationem, ob quam licet Deus ſimul indiviſibilitèr cum volunrate noſtra concurrat ad noſtras liberas operationes, has non determinat *in ſe*; ſed ex indulgentia conſervandi in nobis libertatem indifferentiæ, ſinit illas, quia vult, determinandas ſoli noſtræ libertati. Nimirum, omnis, & ſolus qui *immediatè liberè*, vel, liberè mediatè in *ſenſu poſitivo* ponit actionem, determinat illam. At non Deus, ſed voluntas noſtra immediatè liberè, aut,liberè mediatè *in ſenſu poſitivo* ponit noſtras liberas operationes.Ergò. Reſtat itaque quod concurrat liberè mediatè in *ſenſu mere negativo*, & permiſſivo.Hoc namque ſtat in eo,quod Deus immediatè phyſicè ponat cum Creatura illam actionem, & potens concipere nolitionem efficacem omninò illius,hanc nolitionem non concipiat,ob fines ſuę Providentię;quemadmodum robuſtum hominem concurrere liberè,mediate,*in ſenſu merè negative*,& permiſſivo ad actionem,quam Puer facit abutens manu,viribus, & robore hominis illius, unicè ſtat in eo, quod Homo vere Phyſicè efficiat cum Puero actionem illam, & potens nolle facere illam, abſti-

neat ab hac nolitione, aut per puram omissionem, aut per positivam reflexam nolitionem illius. At Deus ex una parte ponit immediatè Physicè cum Creatura actionem Peccaminosam ob dicta supra [1]. Si quidem modo uniuscujusque Creaturæ proportionato naturæ est *Factor Visibilium omnium, & Invisibilium*: Et rursus: *omnia per Ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nil*, nimirum modo illis proportionato, idest, aut per se, aut per accidens, sicut per creationem, aut per eductionem. Ex altera parte potens nolle efficaciter omninò actionem illam, abstinet ab hac resoluta, efficace nolitione, nam certè nullum patraretur, aut patrari posset peccatum, si Deus omnino resolutè, ac efficaciter nollet ullum committi peccatum. Ergo Deus mediatè liberè *in sensu merè negativo*, seu permissivo concurrit immediatè physicè ad actionem peccaminosam creaturæ.

27. Concurrit quoque spontaneè; quia hoc stat in eo, quod Deus non cogatur aliunde ad concursum, libertas enim ab hac coactione est spontaneitas, & ideò Beati dici solent amare liberè Deum, non utique libertate indifferentiæ, sive libertate à necessitate, sed libertate à coactione, sive à violentia. At Deus à nemine patitur, aut pati potest coactionem, sive violentiam, ut concurrat cum creatura, ut patet. Ergo sponte concurrit. Quando autem unus, vel alter dicit Deum concurrere *determinatum à creatura* (quæ locutio mihi non probatur) sensus non est, qui apparet (quod passim contingit in figuratis locutionibus) sed actionem illam, de qua est sermo, quæque indivisibiliter procedit physicè à Deo, & creatura, *ab hac sola determinari*, eo quia ex dignatione, vult Deus creaturæ conservare libertatem indifferentiæ, non autem à Deo; sicut sola creatura vivit, meretur, aut demeretur actione illa, eo quod actio sit immediatum exercitium libertatis creaturæ, aut sit res efficaciter volita per exercitium creaturæ. Cumque actio illa nunquam sit immediatum exercitium Divinæ voluntatis, & multoties nequeat esse res volita efficaciter per Deum, saltem quando est formaliter mala. Ideò Deus illam non determinat. Hanc determinationem, cadentem utique supra actionem, secus supra Deum, intelligunt, qui propter verba illa Isaiæ, *servire me fecisti &c.* duriusculâ eâ utuntur Phrasi. *Deus concurrit determinatus à creatura.* Concurrit demum voluntariè; non voluntarietate positiva, quasi directè, aut indirectè, formaliter, aut virtualiter velit actionem peccaminosam. Sed voluntarietate merè negativâ. Quia hæc consistit in his solis tribus. Primum, quod immediatè physicè ponat actionem illam. Secundum, quod plenissimè possit nolle efficaciter illam ponere. Tertium, quod justis de causis abstineat ab hac nolitione, ad quam certè non tenetur, sicut plerunque tenentur humani superiores non permittere peccata suorum subditorum. Ast omnia hæc verificantur de Deo. Ergo hic concurrit ad actionem peccaminosam voluntariè negativè, & hæc est illi negativè voluntaria, idest, nec concurrit ad illam coactus per violentiam, nec antecedente necessitate oppressus. Et hinc infertur, Deum non esse Auctorem, aut causam

appe-

per se peccati, ut Tridentinum Anathematizat, aud determinare illud; sed esse causam mere permissivam, ac per accidens. Etenim quidditas causæ per se, ac determinativæ, ut nuper, atque etiam disp.2. dixi, est immediatè liberè concurrere ad effectum, ut concurrit voluntas ad multos ptoprios actus. Vel concurrere sub prævio appetitu innato illius effectus, ut concurrunt causæ necessariæ. Vel sub prævio appetitu elicito, qui potest esse, aut formalis, aut directus. Vel virtualis, interpretativus, ac indirectus. Hicque potest esse unus ex illis quatuor, quos supra notavi disputatione illa secunda: in aliquo ex his stat *esse Auctorem, esse causam per se, determinare*. E' converso, esse causam purè physicam, purè per accidens, purè permissivam, permissione causæ primæ (causæ quippe secundæ multoties concurrunt permissivè, quin physicè immediatè concurrant ad effectum, quem permittunt. Nempe quia hi non possunt indispensabiliter illarum physicum immediatum concursum, sicut poscunt divinum) stat in eo, quod causa prima immediatè physicè concurrat ad effectum, sed neque immediatè liberè, neque cum ullo prævio affectu, appetitu, aut inclinatione, sive innata, sive elicita, formali, sive elicita virtuali, ulla (ex eis quatuor) virtualitatis specie. Hæc est radix discernens causam positivam, & per se, à causa merè negativa, permissiva (permissione causæ primæ propria) & per accidens. Ergo quoties Deus ita immediatè physicè concurrat ad aliquem effectum, ut non concurrat ullo ex eis primis modis, sed hoc secundo, non est causa positiva, sed negativa, non est causa per se, sed per accidens illius effectus, non demum est Author, sed Permissor.

28. At nullo ex eis primis modis concurrit Deus immediatè physicè ad peccatum; sed secundo. Ergo. Et en rationem, ob quam licet Deus, & creatura immediate physicè ponant actionem liberam hujus, sola creatura *determinat illam*: Sicut sola vivit per illam. Nempe sola creatura concipit illam *immediatè liberè*, aut vult aliquid antecedens purè, ac simul connexum cum illa, aut saltem affectivè approbat illam. Minor est plana. Ex eo enim, quod Deus immediate, sed tantum physicè concurrat, non sequitur 1. actionem peccaminosam esse actum Divinæ voluntatis, ut patet. Non 2. Deum habere inclinationem innatam in illam, sicut habent in suos effectus causæ necessariæ. Non 3. habete appetitum elicitum, idest, volitionem, aut amorem formalem, ac directum: quia non est de ratione agentis rationalis, quod determinatè velit omne illud, quod physicè immediatè agit simul cum alio, atque ex dignatione sinendi illum facere, quod voluerit, sed disjunctivè: nempe, quod velit, aut permittat, sinatque illum alium, uti cooperatione agentis illius. Sic robustus vir, qui iustis de causis non vult impedire puerum, uti suæ manus quantitate ad trudendum aliam vicinam quantitatem, physicè immediatè quantitate suæ manus trudit alteram simul cum puero, quin sit necessarium, quod positivè velit expulsionem illam, siquidem non ipse, sed ex ipsius dignatione, ac permissione, puer solus

deter-

determinat expulsionem illam: quapropter sufficit, quod se habeat merè permissivè in expellendo quantitate suæ manus illam alteram. Idest. Sufficit, quod permittat, sinatque puerum agere viri ipsius manu, quod vult. Non 5. habere volitionem indirectam interpretativam (interpretatione vera, quidquid sit de falsa) aut virtualem actionis illius. Omnis quippe virtualitas volendi, aut est virtualitas *objectiva determinationis physica*. Aut *subjectiva determinationis physica*. Aut *objectiva determinationis moralis*. Aut *subjectiva determinationis moralis*, ut ex P. Junio dixi loco citato. At ex eo, quod Deus immediatè physicè, sed purè per accidens, ac permissivè, non autem propriè, ac per se, concurrat ad actionem formaliter peccaminosam modo dicto, idest, absque omni affectu, & inclinatione, sed cum mera nolitione concipiendi Decretum efficaciter impeditivum actionis illius (unde quando hic audis, Deum concurrere *eo modo*, quo non concurrit creatura: Ne intelligas modum objectivum, quasi Deus non faciat physicè immediatè modum aliquem, quem facit creatura; sed modum subjectivum dictum, se habentem ex parte Dei) ex eo inquam, quod sic concurrat, non sequitur, velle virtualiter actionem illam, sive concursum ullâ ex eis quatuor speciebus virtualitatis.

29. Probatur. Volitio virtualis rei A virtualitate objectivæ determinationis physicæ est illa, quæ est volitio rei purè antecedens respectu A, & simul cum hac intimè connexæ, sicut volitio virtualis virtualitate subjectivæ determinationis physicę est illa, quæ est purè antecedens respectu volitionis rei A, & cum ea volitione intimè connectitur. Atque ideo volitio efficax finis est volitio virtualis mediorum, quia est purè antecedens respectu hujus, ad hanc, quam inducit ex sua natura. Volitio virtualis virtualitate objectivæ determinationis moralis est, quæ est volitio rei alicujus antecedentis respectu A, & animum sollicitantis ad rem A. Et sic volitio periculi proximi peccandi, est volitio virtualis peccati. Volitio demum virtualis virtualitate subjectivæ determinationis moralis est volitio, quæ est purè antecedens respectu volitionis rei A, & suapte naturâ sollicitat animum, ut transeat in hanc volitionem. Et sic volitio cogitandi assiduè rem periculosam, quamvis non valde provocantem, est volitio virtualis labendi, quoniam assiduitas illa volendi cogitationem eam, suapte natura sollicitat animum, ut tandem aliquando cadat in volitionem illius rei, & respectu hujus secundæ volitionis illa prima est omninò antecedens. At ex eo, quod Deus immediatè physicè concurrat modo dicto ad actionem creaturæ formaliter peccaminosam, non sequitur Deum habere ullam ex his quatuor volitionibus, ut singulas inspicienti constabit. Ergo non sequitur Deum velle virtualiter, indirectè, ac interpretativè interpretatione vera, actionem peccaminosam.

30. Hinc 1. Si Deus hoc eodem modo concurreret ad actionem creaturæ bonam, ut in alia Providentia concurrere poterat (nulla enim bonitas creata, quantumvis maxima, corripit necessario infini-

tam Dei voluntatem in suum amorem, seu volitionem: cum omnis creata bonitas sit coram Deo, tanquam *momentum stateræ, & sicut gutta roris antelucani*, &, *quasi pannus menstruatæ universæ Iustitiæ justæ*) tunc etiam foret Deus causa purè permissiva, & per accidens illius actionis bonæ. Hinc 2. quando Deo dicitur. *Nil odisti eorum, quæ fecisti*. Et *lætabitur Dominus in operibus manuum suarum*. Et *universæ viæ Domini misericordia, & veritas*: Et multa alia similia, omnia intelligenda sunt de effectibus, quos Deus facit, *ut Author*, &, *causa per se*; secus de illis, quos facit, ut causa merè permissiva, idest, quos facit purè physicè immediatè, absque omni tamen affectu innato, elicito, formali, aut virtuali. Et sic concurrit ad peccatum. Hinc 3. Quamvis non sit de conceptu Permissoris in genere, facere, physicè immediatè rem, quam permittit, ut contingit in causa permissiva creata; est tamen de ratione Permissoris, qui sit causa prima, facere illud: Unde concurrens Deus immediatè physicè ad peccatum, facit plusquam permissio creata poscit; sed non plusquam permissio in actu secundo causæ primæ requirit. Ratio est. De conceptu permissionis in genere est, non impedire efficaciter in actu secundo id, quod permittitur. Ergo est non facere id, quod esset actualis impeditio illius; sed causam primam abstinere à concursu in actu secundo ad actionem peccaminosam, esset actualis impeditio illius, quia illa, utpote actio creata, per suammet essentiam habet pendere immediatè physicè à causa prima, sicut cæteræ omnes actiones creatæ: Et sicut habet per suammet essentiam, esse notam Deo, & sicut habet per suammet essentiam pendere à Divina Providentia &c. Ergo de conceptu permissionis in actu secundo, quæ sit propria causæ primæ est, quod hæc non abstineat à concursu in actu secundo ad actionem peccaminosam. Ergo est, quod in actu secundo ad illam concurrat. Et en disparitatem ad causam secundam permissivam, quia actio peccaminosa subditi non habet per suam essentiam pendere immediatè physicè a superiore permittente. Ergo necesse non est, quod hic immediatè physicè concurrat ad illam. Ergo si concurreret, non esset causa purè permissiva. Geminam itaque permissionem propriam causæ primæ distingue. Unam, quæ est permissio in actu primo: & consistit in decreto collativo libertatis, quæ prævidetur peccatura. Alteram, quæ est permissio in actu secundo: & hoc cum sit actualis non impeditio: & non impeditio actualis sit actualis concursus ipsius causæ primæ, quia si hoc actu non concurreret, actu impediretur peccatum: hac de causa permissio in actu secundo propria causæ primæ, est actualis concursus, & influxus purè physicus illius in actionem illam.

Sap. 11.
Isai. 64.
Sap. 11.
Ps. 103.
Ps. 24.

31. Hinc 4. licet quilibet possit sanctè velle id, quod sanctè facit, quando Sanctitas faciendi non constituitur per carentiam volitionis. ast quando sanctitas faciendi stat in eo, quod quis faciat absque omni volitione, esset implicatio in terminis, quod quis sanctè vellet, id quod sanctè facit. Sed quod Deus sanctè, atque prout se decet, concurrat in actu secundo ad peccatum, constituitur per carentiam omnis Divinæ volitionis respectu peccati; nam si Deus vellet peccatum, non concurreret

reret sanctè, ac prout ipsum decet, ad peccatum, siquidem foret causa per se illius. Ergo ex eo, quod Deus sanctè concurrat ad peccatum non sequitur, quod velit ipsum suum concursum in actu secundo. Quod autem concurrat Deus, absque omni positiva volitione concurrendi, probat sanè concursum fore, absque providentia *causativa per se*; non autem absque providentia *permissiva*. Et ambæ sunt admittendæ in Deo respectu diversorum effectuum. Rursus concurrere absque omni volitione, imò cum positivo odio, & nolitione effectivè inefficaci illius ejusdem concursus, non probat Deum concurrere simpliciter coactum, & ex violentia, quamvis interdum insinuari videatur aliquid
Gen. 6. simile, v. g. *tactus dolore cordis intrinsecus, delebo inquit &c.* sed liberè, spontaneè, ac voluntariè coucurrit in sensu dato num. 26. & 27. Hinc 5. Quoties loquens Adversarius in re præsenti de Deo, dicat *suum concursum: sui muneris Causæ Primæ impletionem*, aut simile quid, probandi ergo Deum amare illum, & illum esse bonum, & non esse Deo odibilem, ut hinc inferat concursum Divinum in actu secundo esse realiter distinctum ab actione ipsa peccaminosa Creaturæ: quoties, inquam, id contingat, memineris terminum illum *suus concursus, sua impletio* muneris &c. imbibere eandem difficultatem, quam imbibit ille alter terminus *Divinus* concursus, quem explicui num. 20. & seqq. Atque idcirco applicanda est illi termino *suus concursus*, tota illa Doctrina, qua ibi explicui eum alterum *Divinus concursus*. Denique basis hujus conclusionis stat in eo, quod Deus concurrit immediatè Physicè ad actiones peccaminosas Creaturarum, non ut causa per se, sed ut causa per accidens, ac purè permissiva, quibus duobus terminis, traditis nobis à Concilio Tridentino, explicatisque, ac probatis in toto hoc discursu distinguere debes argumenta contraria, & ad illos, illorumque explicationem, ac probationem semper redire.

§. V.

32. Altera difficultas, quæ insurgit contra prædictum simultaneum concursum Divinum oritur ex Decreto indifferenter applicativo Omnipotentiæ, ex quo magnas quasdam res depromere sibi videntur contra scientiam mediam nonnulli Doctores: In primis. Eo ipso, quod malitia formalis peccati consistat in negativo, idest, in mera privatione rectitudinis, ut aliqui ex nostris censent, Deus non concurrit Physicè immediatè ad illam, & consequenter non datur decretum ullum applicativum Omnipotentiæ ad illam. Sed quanquam detur scientia media, potest salvari, malitiam illam consistere in negativo, quia licet hoc sit falsum, ast sua falsitas non infertur ex scientiæ mediæ existentia. Ergo quanquam hæc detur, potest salvari, quod non detur illud decretum. Ergo ex illo, illiusque tendentia, quæ falsæ suppositionis tunc erunt, nil elicitur contra scien-

scientiam mediam. Deinde eo ipso, quod Deus non concurrat Physicè immediatè ad illam malitiam, non datur illud decretum, & cessant difficultates ex illo oriundæ. At quamvis detur scientia media, & malitia peccati sit quid positivum, potest salvari quod Deus non concurrat Physicè immediatè ad illam: quia licet hoc sit falsum, ejus falsitas non infertur ex illis solis. Ergo. Rursus aliud est decretum dictum quoad substantiam, sit, nec ne, hujus, vel alius tendentiæ. Aliud decretum hoc, quoad talem, aut talem determinatam tendentiam. In hoc secundo ebulliunt difficultates, & uni Authores ponunt unam, alii aliam tendentiam. Sed hoc secundum est impertinens respectu scientiæ mediæ: quoniam hæc ad summum infert, prænoscere Deum, quid ageret, quidve non ageret creatura sub hypothesi, quod haberet libertatem A, v.g. constitutam, inter alia, per decretum applicativum Omnipotentiæ, cujuscunque illud fuerit tendentiæ, quod si non placet una, elige aliam, si neque hæc, elige aliam, nam ideo tot sunt excogitatæ ab Authoribus. Ergo non rectè consideratur scientia media, pendens ab hac alia difficultate decreti indifferenter applicativi Omnipotentiæ in ordine ad peccatum. Vel enim censes, tale decretum esse possibile (& hoc sufficit salvando scientiam mediam, quemcunque modum tendendi adscribas illi Decreto) vel esse impossibile. Et sic cessat fundamentum tuarum ex hac parte difficultatum contra scientiam mediam: quia tunc dicam, hanc, non assumere illud pro parte suę hypothesis objectivę. Demum quia istæ difficultates super decreto indifferenter applicativo Omnipotentiæ ad peccatum, non subsistunt, quando agitur de operatione bona, vel de indifferente. Ergo saltem scientia media enuntians aliquam ex his duabus, est immunis ab istis difficultatibus. Parco aliis, quia insinuasse sufficit has controversias esse invicem disparatas, & ex unarum resolutione parum, vel nil posse elici contra resolutionem aliarum.

33. Igitur Decretum applicativum Omnipotentiæ, non dicitur applicativum localiter, sicut ignis applicatur passo, quod comburit, aut sicut Angeli boni, ac etiam mali applicantes activa passivis, mira prorsus effecta edere solent; sed dicitur præparativum, applicativumque Omnipotentiæ, idest, *determinativum*, jam positivè, jam efficaciter, jam indifferenter juxta naturam operationum, de quibus fuerit sermo. Etenim sicut nostræ potentiæ, executrices actionum externarum, sunt per se indifferentes ad exercendum, aut non exercendum illas: Atque ut modo congruo Agenti rationali exerceant illas, opus est prævio actu intellectus, & prævio etiam actu aliquo voluntatis, cujuscunque ille tendentiæ proportionatæ fuerit, quo actu applicatur, disponitur, præparatur (non instar medicinæ, aut rei similis) determinaturque potentia locutiva, v.g. ad loquendum, ambulativaque ad ambulandum, quia sine illo actu voluntatis, locutio, & ambulatio non fierent modo rationali, sed irrationali, casu, aut violenter. Ita Omnipotentia, idest, Deus ipse, est ex se indifferens ad concurrendum, vel non concurrendum Physicè immediatè cum creatura ad hujus operationes,

quandoquidem nulla antecedente urgetur necessitate ad unum potius, quàm ad aliud. Ex alia parte concursus ille, non est exercitium immediatum Divinæ libertatis (quod solum non indiget prævio alio actu determinante, ne abeamus in infinitum) sed est exercitium purè mediatum, & externum, ut explicui num. 26. Ergo ut Deus hic, & nunc concurrat Physicè immediatè cum creatura ad hujus operationem, modo rationali, se digno, & non casu, aut violenter, aut coactus, necessarius est aliquis alius actus, quo præparetur, disponatur, applicetur, hoc est, quo determinetur sua Omnipotentia determinatione proportionata naturæ illius operationis. Sed actus ille non potest non esse Divinæ Voluntatis: quia, ut jam monui, creatura *non determinat Deum, ut* secum concurrat (hæc enim phrasis innuit creaturam imponere Deo, pro priori ad hujus concursum aliquam necessitatem concurrendi, quod absit) quamvis ipsa sola determinet illum concursum, utpotè indistinctum à sua ipsius operatione: Sicut ipsa sola vivit, meretur, aut demeretur per illum concursum Divinum, hoc est, per illam suam operationem. Ergo ut Deus modo sibi digno concurrat Physicè immediatè cum creatura, necessarius est actus aliquis Divinæ Voluntatis, quo velit, aut promittat talem concursum. Hic est actus, qui dicitur decretum præparativum, applicativumque Omnipotentiæ, seu determinativum ejusdem ad concurrendum cum creatura. Determinativum, inquam, determinatione proportionata illi concursui, videlicet, interdum positiva, interdum pure negativa, seu permissiva, quam mox explico. Necessarium igitur est, quod Deus concipiat præviè ad suum dictum concursum, decretum applicativum Omnipotentiæ, ut concurrit physicè cum creatura.

34. Hoc decretum potest considerari dupliciter. 1. positivè applicans, seu determinans Omnipotentiam. Et est actus ille, quo Divina Voluntas sic dicit (loquor juxta imperfectum nostrum modum loquendi) *volo producere talem rem*. 2. negativè tantum, ac permissivè applicans Omnipotentiam, & est actus sic tendens. *Nolo impedire talem actionem*. Et hoc dupliciter. Vel directè, vel reflexè. Si sit nolitio directa omnis impeditionis, erit volitio actionis, unde coincidet cum decreto applicativo positivè. Quoniam omnis nolitio unius, est volitio sui contradictorii. Ergo nolitio directa omnis impeditionis actionis, est volitio contradictorii impeditionis illius; sed contradictorium impeditionis actionis, est actio ipsa. Ergo nolitio directa impediendi actionem peccaminosam, v. g. esset volitio ipsius actionis peccaminosæ. Cumque volitio hæc repugnet Deo, idcircò ei repugnat hæc species applicandi negativè suam Omnipotentiam ad actionem peccaminosam per decretum, quod sit directa nolitio impediendi peccatum. Nolitio reflexa impediendi talem, vel talem actionem, est nolitio concipiendi *decretum impeditivum illius* actionis. Et hanc nolitionem dicam mox esse decretum applicativum Omnipotentiæ ad actiones peccaminosas Creaturarum, ob specialem illarum naturam. Rursus decretum positivè applicans Omnipotentiam potest esse, aut in ordine ad effectum à solo

à solo Deo, independenter à quocunque alio producendum, v. g. *fiat lux, fiat firmamentum in medio aquarum*; Et tunc simpliciter est determinativum Omnipotentiæ, & semper est efficax, idest, omninò connexum cum effectu, pro eo tempore, loco, & circumstantiis, pro quibus est applicatio Omnipotentiæ, nam cum eis etiam connectitur: omne autem connexum cum A pro tali casu, & insuper connexum cum eo casu, est absolutè connexum cum A. Atque ideo æterna volitio efficax creandi Mundum in tali individuo tempore imaginario, fuit absolutè connexa cum mundo, & connexa cum eo tempore. Quando autem licet effectus sit per solum Deum producendus, pendet tamen ab aliqua extrinseca circumstantia, v. g. Æterna Beatitudo, quæ pendet à perseverantia finali, tunc decretum applicativum non est per se absolutè connexum cum effectu, sed complexum ex illo, & ex illa circumstantia. Gen. 1.

35. Potest item prædictum Decretum esse applicativum Omnipotentiæ in ordine ad effectum producendum quidem per Deum; at non solum; sed simul cum aliqua causa secunda. Et hoc est quod modo maximè disputamus, & quod supra dixi esse intimum constitutivum cujuslibet actus primi proximi creaturæ ad Physicè operandum. Hoc item potest esse duplex. Unum in ordine ad operationem non liberam causæ secundę, v. g. decretum, quo Deus applicat suam Omnipotentiam, eamque similiter determinat ut cum igne producat calorem. Et hoc est omninò efficax, & metaphysicè connexum cum ea operatione, *Volo hic, & nunc concurrere cum hoc igne ad producendum hunc numero calorem*. Et similiter respectu aliarum omnium causarum necessariarum, necnon aliàs liberarum, sed quando sermo est de operationibus non liberis passivè. Alterum in ordine ad operationes liberas creaturæ libertate indifferentiæ, quale est Decretum applicativum Omnipotentiæ in ordine ad nostras operationes moraliter bonas, aut malas. Et hoc nequit esse metaphysicè absolutè connexum cum eis operationibus, tum quia, cum alias sit nobis penitus inevitabile, operatio non esset nobis libera, utpote præsupponens decretum divinum prorsus inevitabile nobis, & simul metaphysicè connexum per se absolutè, ac determinatè: Tum quia cum decretum applicativum Omnipotentiæ, quippè quod est indispensabile prærequisitum ut operemur, intimè constituat nostram proximam facultatem operandi, sequeretur hanc intrinsecè constitui, per aliquid connexum determinatè cum uno exercitio. Ergo non posset esse libertas contradictionis, indifferens ad utrumvis. Ob hanc causam, decretum applicativum Omnipotentiæ ad eas operationes, dicitur *indifferenter* applicativum, idest, non connexum determinatè cum uno exercitio. Et dicitur *non esse efficax* effectivè, aut signatè; sed exercitè, ac subjectivè, quia licet per se sufficiat, ut Omnipotentia sit parata, expeditaque ad influendum cum Creatura in eam operationem: At non connectitur cum hac. Et dicitur non determinare *positivè*, sed *negativè* Omnipotentiam ad eam operationem, quatenus removet suam omissionem, quę prohiberet operationem il-

lam prodire ab Omnipotentia. Ut enim dixi, si decretum illud determinaret positivè operationem eam Creaturæ, præterquam quod inferret, Deum esse causam per se peccati, si operatio illa foret peccaminosa: inferret insuper ruinam libertatis indifferentiæ, in creatura. Et posito quod Deus conservare velit ex sua dignatione illam libertatem, impotens omninò est illam pro tunc destruere, sicut impotens est occidere unam formicam, posito quod efficaciter velit illam conservare vivam, nempe impotens est Deus, esse sibi ipsi contrarius. Et rursus impotens est Deus esse causa per se peccati. Non ergo determinat positivè illud Decretum Omnipotentiam ad illum hujus influxum, sive concursum in actu secundo, qui est prorsus idem cum actione libera Creaturæ, cujus libertatem vult Deus conservare, sed est indifferens omninò, & indifferenter applicat Omnipotentiam modo mox exponendo.

36. Hinc 1. Actus primus proximus completus causæ secundæ ad operationem non liberam, est quidem physicè duntaxat connexus cum ea operatione, si completio sit ex parte creaturæ solius, v.g. complexum ex igne, & hujus applicatione ad passum dispositum; at si completio sit integra, & adæquata, nempè ex parte creaturæ, & etiam Dei, actus ille primus completus est metaphysicè connexus cum operatione. Quia omne constitutum, cujus aliquod intimum constitutivum connectitur metaphysicè cum ea operatione, connectitur metaphysicè cum illa: Sed omnis actus primus, proximus, & undequaque completus causæ secundæ, ad operationem naturalem (sed non liberam) est constitutum, cujus aliquod intimum constitutivum connectitur metaphysicè cum ea operatione: Quoniam decretum applicativum Omnipotentiæ ad illam operationem (utpotè omninò efficax, ut dixi, si quidem tunc non est libertas indifferentiæ cui consulendum sit) est metaphysicè connexum cum illa operatione: Et tale decretum est intimum constitutivum prædicti actus primi proximi, ut supra dixi, eo quod sit indispensabile prærequisitum ad operationem illam. Ergo. Ob rationem oppositam, nullus actus primus creaturæ ad operationem immediatè liberam, etiam undequaque completus, nempè ex parte sua, & ex parte Dei, est connexus physicè, aut metaphysicè (connexionem purè moralem non rarò experimur) cum ea operatione: quia neque decretum applicativum Omnipotentiæ ad illam, neque ullum aliud constitutivum illius actus primi proximi; neque ipse actus primus proximus adæquatus, & completus connectuntur physicè, aut metaphysicè, saltem per se loquendo, cum ea operatione; sed omnia hæc sunt ad illam, & suum oppositum indifferentia. Dixi *immediatè liberam*: Nam quando operatio est mediatè tantum libera, v.g. homicidium oriundum ex omninò efficace voluntate occidendi, tunc actus primus proximus completus, adæquatus ad illam, est saltem physicè connexus cum illa, quoniam ille non est libertas activa indifferentiæ, aliàs operatio ea foret immediatè libera; sed solus actus primus proximus ad effectum illius volitionis.

Hinc 2.

37. Hinc 2. Ut aliquis prospiciat libertati indifferentiæ, non sufficit, quod dicat Omnipotentiam applicari indifferenter, seu per decretum indifferens ad operationem, de qua fuerit sermo: sicut neque sufficit recursus DD. quorundam ad judicium indifferens, hoc est, indifferenter proponens bonitatem objecti. Quid enim refert, quod non inferatur lethalis plaga ex uno latere, si inferatur ex altero? Quid refert unum, vel duo constitutiva unius constituti non esse connexa, sed indifferentia, si aliud constitutivum est connexum? Evadet procul dubio connexum constitutum ipsum. Hoc in præsenti. Judicium indifferens, & decretum indifferenter applicativum Omnipotentiæ, sunt sanè constitutiva actus primi proximi ad operationem immediatè liberam: sed non sunt unica. Potest aliquis superaddere his aliquid aliud, quod sit existentia rei connexæ, atque simul inevitabilis creaturæ: Vel sit carentia rei prærequisitæ, & simul inacquiribilis. Et tunc non occumbet libertas indifferentiæ, ex titulo judicii indifferentis, aut decreti applicativi Omnipotentiæ; occumbet tamen ex isto altero titulo. Requiruntur ergo ista duo, quorum quodlibet indifferens sit; ast non sufficiunt: Sicut requiruntur corpus, & anima, ut homo sit, sed non sufficiunt.

38. Hinc 3. Quamvis omne decretum applicativum Omnipotentiæ ad operationes etiam immediatè liberas, sit earum *executivum* in actu primo, idest, sufficiens, ut Omnipotentia illas physicè immediatè exequatur (actus enim voluntatis non aliter sunt executivi, nisi quatenus reddunt proximè capacem potentiam executricem, ut actu exequatur) Attamen non omne actu *exequitur* illas, seu non est executivum in actu secundo, seu, non ex vi omnis talis decreti exequitur Omnipotentia illas; tum à priori, quia ut dixi, non omne tale decretum est efficax effectivè, imò nullum positivè determinat Omnipotentiam ad illas, nullum connectitur per se cum illis; tum à posteriori, quia quoties homo liberè omittit operationem, adest decretum applicativum Omnipotentiæ pro illa operatione; alias non daretur proxima facultas in creatura ad illam, & consequenter non omitteret illam liberè. At quoties homo liberè omittit operationem, prædictum decretum non exequitur in actu secundo illam, aut illam positivè determinat, ut patet; ergo aliquando existit dictum decretum, quin determinet positivè, exequaturve in actu secundo illam operationem. Ergo non omne decretum applicativum Omnipotentiæ, est executivum in actu secundo operationis. Cæterum omne decretum, vi cujus Omnipotentia exequitur in actu secundo operationem, est illius applicativum. Quia omne decretum vi cujus formaliter immediatè Omnipotentia est prompta, expedita, proximèque potens operari physicè, est applicativum ipsius, siquidem hæc applicatio non est localis, ut jam dixi, neque sicut applicatio ignis ad lignum. Sed omne decretum, vi cujus formaliter immediatè Omnipotentia exequitur in actu secundo operationem, est decretum vi cujus formaliter immediatè Omnipotentia est proximè potens operari, si-

qui-

quidem in re præsenti ab actu ad potentiam valet benè consequentia. Ergo.

39. Hinc 4. Verum est, quod non omne decretum applicativum Omnipotentiæ, seu executivum ex se in actu primo operationis creatæ est efficaciter intentivum ejusdem, ut dicebam num. 35. Veruntamen omne decretum, omnis volitio divina, omnis prædefinitio efficax cujuslibet operationis creatæ, est decretum applicativum Omnipotentiæ, executivumque illius operationis creatæ, quia licet solemnis sit apud Theologos distinctio inter ordinem *intentivum*, & *executivum*, hoc est, inter actus Divinæ voluntatis, qui dicuntur *intentivi*, & eos, qui vocantur *executivi*; hæc tamen distinctio est, sicut quam supra notavi inter Prædicamentum actionis, & passionis. Hoc est, est distinctio, quoad nos, & quoad nostrum modum apprehendendi, & loquendi, eo quia multas Theologicas difficultates explicare nequimus, nisi loquentes de decreto intentivo, & executivo, tanquam de diversis, sicut essentias metaphysicas nequimus commodè explicare, nisi tanquam si essent duo, prædicatum genericum, & differentiale, cum tamen ex parte rerum non sint, nisi una sola realitas, Item ideò est, quia in nobis experimur hanc diversitatem inter nostros actus intentivos, & executivos, quoniam solemus prius velle, statuere, intendere efficaciter aliquem finem per unum actum: & postea per actum alium exequi media, atque finem illum: Antiquum autem est nobis, tribuere aliis, quod in nobis experiri solemus. Ast loquendo de decreto divino efficaciter intentivo, & de decreto executivo, prout sunt in se ipsis ex parte rerum, tergumque vertentes nostris præcisionibus, modisque inadæquatis cognoscendi, illa sunt unum, & idem prorsus, non tantum identitate reali, quæ communis est omnibus actibus divinis inter se; verum etiam virtuali. Quod sic probo cum P. Junio.

40. Omne decretum, omnis volitio, sive prædefinitio, qua Deus efficaciter absolutè vult producere rem A, est decretum executivum illius, applicativumque Omnipotentiæ ad operationem illam; licet enim tanta efficacia non competat, juxta dicta, *omni* decreto applicativo Omnipotentiæ, nihilominus omne, cui competit, est applicativum Omnipotentiæ, quia hanc determinat ad operationem illam. & nos certè non aliter applicamus nostras potentias operatrices, nisi volentes efficaciter talem, aut talem operationem illarum; v.g. volentes loqui applicamus potentiam locutivam, volentes ambulare, applicamus potentiam ambulativam &c. Sed omne decretum, omnis volitio, ac prædefinitio efficaciter absolutè intentiva rei A, est re ipsa, quidquid sit de nostris præcisionibus, inadæquatisque cognitionibus, decretum, seu prædefinitio, qua Deus efficaciter absolutè vult rem A existere in rebus, est re ipsa decretum, quo efficaciter vult suam Omnipotentiam (quæ sanè est ipse Deus) producere illam: is namque est unicus, & indispensabilis modus, quo illa potest existere, nempè, quod producatur ab Omnipotentia, aut sola, aut simul cum aliqua causa secun-

secunda: & consequenter, quod Omnipotentia illam sola, aut simul cum causa secunda, producat. Sed omne decretum divinum efficaciter absolutè intentivum rei A, est re ipsa decretum, quo Deus efficaciter vult existere in rebus rem A: hoc namque est esse efficaciter absolutè intentivum illius, quia non est volitio, aut decretum illius in aere, ut ita dicam, sed decretum, volitio, efficaxque intentio de eo, quod res illa existat in rebus. Ergo.

41. Neque obstat Doctorum quorundam Complutensium Doctrina ajentium, valere hunc discursum, quando decretum intentivum habet pro objecto rem determinandam per Deum solum: secus quando rem determinandam per creaturam. Non obstat, inquam. Tum quia nil; sine quo decretum potest esse applicativum Omnipotentiæ, requiritur, ut sit applicativuum, & consequenter ob illius defectum non desinit esse applicativum. At decretum potest esse applicativum Omnipotentiæ, tametsi non velit Deus per illud, rem determinandam per ipsum Deum. Nam procul dubio datur juxta DD. hos decretum applicativum Omnipotentiæ ad nostros actus immediatè liberos, imò ad formaliter peccaminosos: & tamen juxta eosdem DD. illo decreto non vult Deus actus illos (& multò minus, quando peccaminosi sunt) existere per divinam determinationem, sed signanter ex mera determinatione libertatis creatæ congruè constitutæ. Ergo ad rationem decreti applicativi Omnipotentiæ non requiritur, quod Deus velit rem, ad cujus productionem applicatur, fieri ex divina determinatione. Ergo abs jure dicitur decretum efficaciter intentivum operationis aliàs liberæ creaturæ non esse applicativum Omnipotentiæ, eo quod illud non sit volitio de eo, quod operatio illa existat ex divina determinatione. Tum quia, cum discursus supradictus exercitè, ac signatè suadere videatur, objectum decreti efficaciter intentivi, existere ex divina determinatione, & non relinquere in creatura libertatem indifferentiæ, videtur petitio principii, & suppositio rei probandæ, dicere decretum illud esse volitionem de eo, quod existat operatio ex determinatione creaturæ; non autem Dei. De hoc est quæstio, & juxta dictum discursum est implicans in terminis, quod Deus ex se omninò antecedenter velit existere rem A *ex determinatione liberæ creaturæ*, quia modo ipso volendi destrueret libertatem creaturæ, & consequenter everteret exercitè id ipsum, quod signatè adstrueret. Sicut ob eandem rationem foret implicatio in terminis, necessitare simpliciter antecedenter creaturam ad ponendum liberè actionem A determinatam. Necessitare autem simpliciter antecedenter, sed vagè tantum, ac disjunctivè ad operandum liberè, passim contingit in libertate ipsa indifferentiæ, quando quidem per suammet essentiam est antecedens necessitas ad liberè operandum, vel omittendum operationem, antecedensque impossibilitas abstinendi ab utroque. Tum demum, quia juxta hos Authores datur decretum applicativum Omnipotentiæ ad producendum merè physicè peccatum. Et tamen illo decreto non vult Deus peccatum produci *ex determinatione* Dei, ut constat,

stat. Ergo iste modus volendi non est necessarius ad decretum applicativum Omnipotentiæ.

42. Neque obstat 2. Decretum purè intentivum esse illud, quo Deus vult rem secundum se præcisè, abstrahendo à circumstantiis temporis, loci, causæ creatæ, & similibus. Decretum autem executivum esse illud, quo Deus hæc omnia vult in signo posteriore. Unde fit, quod sint duo decreta virtualiter distincta. Non obstat. Tum quia illud *purè* supponit falsum, quodque in præsenti disputatur: Nimirum Decretum Divinum posse esse efficaciter intentionem, quin simul sit executivum. Tum quia jam præmonui, quod licet ista puritas, sive præcisio ab executione sit possibilis, quando sit purè mentalis, & cum allusione ad nostras inadæquatas cognitiones; ast non quando fingatur objectiva, realis, & in ipsis decretis: & hoc propter rationem jam datam. Tum immediatè, quia licet in nos passim cadant isti modi volendi res abstractè, ac secundum se, eo quod pro priori ad nostras volitiones, etiam prudentes, non soleamus exploratas habere omnes circumstantias comitaturas rem, quam novimus esse simpliciter possibilem nobis, ast prorsus dedecent Deum, qui infallibili præscientiâ conditionata fungitur pro priori ad suas volitiones; quique nonnisi modo valde à prudentia alieno, potest per unum decretum velle rem secundum se, & per aliud in signo posteriore velle rem pro tali tempore, & per aliud in tertio signo posteriore velle rem à tali causa creata fieri, & per aliud in quarto signo posteriore velle tales alias circumstantias; istas moras, & dilationes etiam signorum naturæ, nobis ob nostram tarditatem familiares, non expedit affigere Deo, sicut Navigantes ajentes, ut totius monui, *terræque*, *Urbesque recedunt*, tribuunt terræ motum, quem ipsi patiuntur: & sicut vulgus comminiscitur in Sole eclypsim, quam nos patimur, non autem Sol, & sicut oculus indoctus tribuit Lunæ motum, quo rapiuntur exhalationes, ac vapores transcurrentes inter illam, & nos.

43. Hinc demum concluditur: quod licet volitio divina, decretum, sive prædifinitio efficax actionis immediatè liberę, possit admitti, possitque componi cum libertate, si Deus alio decreto indifferente applicet suam Omnipotentiam ad actionem illam, ita ut primum illud decretum sit principium redundans actionis illius, eo quod non sit tunc prærequisitum, & consequenter non constituat actum primum proximum ad illam actionem, de quo alibi; verum tamen si decretum illud, sive prædefinitio sit unica, unicitate excludente aliud decretum applicativum, penitus evertet libertatem indifferentiæ ad illam actionem, & consequenter est impossibilis, utpotè exercitè destruens id ipsum, quod efficaciter adstruit. Ratio est; quoties actus primus proximus ad amandum, v. g. intimè constituitur per aliquid metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexum cum amore, actus ille non est libertas activa indifferentiæ, quia non est indifferens ad utrumvis, sed determinatè connexus cum uno: & consequenter amor ille non est passivè liber. At quoties datur decretum efficax divinum, absolutum, atq;

deter-

determinatum amoris, & non adsit aliud decretum applicativum Omnipotentiæ, actus primus proximus ad amandum intimè constituitur per aliquid metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexum cum amore. Quoniam constituitur per aliquod decretum applicativum Omnipotentiæ, quippe quod supra dixi esse indispensabiliter prærequisitum ad quancunque operationem creaturæ: & tunc ponitur non esse aliud decretum applicativum, quam prædicta prædefinitio, sive decretum intentivum, quod, utpotè efficax, absolutum, atque determinatum, connectitur metaphysicè absolutè, ac determinatè cum eo amore. Ergo quoties &c. Neque quidquam prodesset fingere, hujusmodi prædefinitionem regulari per scientiam mediam. Tum quia id probaret, illud, utpotè sic regulatum, fore evitabile creaturæ: & insuper esset inevitabile; quia nulla libertas potest liberè evitare ullum suum essentiale constitutivum. Tum quia ista scientia media, vel assumeret pro hypothesi objectiva illum actum primum proximum constitutum per istam prædefinitionem, sive decretum efficaciter intentivum (& sic non esset scientia media, idest contingens, sed necessaria, cum esset scientia conditionatè enuntians amorem sub hypothesi prorsus connexa cum illo) Vel assumeret pro hypothesi alium actum primum proximum. Et sic ille, qui constitueretur per decretum dictum, non posset impedire istam scientiam mediam (quoniam nullus actus scientiæ mediæ potest impediri nisi ab ea libertate, quam assumit pro hypothesi) ergo neq; posset impedire istud efficax decretum intentivum. Ergo hoc esset inevitabile creaturæ. Ex alia parte esset omninò connexum cum amore; Ergo esset simul connexum, & inevitabile creaturæ. Ergo in hac non relinqueret libertatem indifferentiæ, juxta principia, quę in Prodromo explicui disp. 5.

§. VI.

44. His præmissis pro intelligentia decreti applicativi Omnipotentiæ ad operationes causarum secundarum, noveris totam hujus difficultatem stare in explicando duo. Primum: quid vult Deus hoc decreto, seu quodnam est suum objectum? Secundum, quem modum tendendi habeat? Respondeo. Si sermo sit de operatione causæ naturalis, vel de operatione non libera causæ aliàs liberæ, nulla est difficultas in eo, quod decretum applicativum Omnipotentiæ habeat tendentiam absolutam, & efficacem in operationem illam, ut talem in individuo, atque ut ponendam ab illa etiam causa secunda, v. g. *quia hic ignis in hoc tempore, loco, & circumstantiis, cum hisque omnibus prærequisitis ex parte sui connectitur naturaliter cum productione alicujus caloris, volo cum ipso concurrere ad hanc individuam calefactionem A, & non aliam;* quo fiet ut decreto eodem applicet Deus Omnipotentiam, determinetque individuationem, quam causa secunda plerunque non potest per se determinare, ut infra dicam. Et similiter de omni alia

causa secunda in ordine ad quamcunque operationem non liberam, quando Deus non determinat illam à se, & ex se antecedenter, sed ut indulgeat, annuatque exigentiis rerum creatarum. Etenim ratio propter quam decretum non potest habere prædictam tendentiam absolutam, efficacem respectu actionis liberæ, est, quia destrueret libertatem, quam conservare vult efficaciter: Et insuper, quia foret Author, & causa per se peccati, si actio illa esset peccaminosa. At neutrum valet quando actio illa non est libera. Deinde non apparet ulla alia difficultas contra illum modum applicandi Omnipotentiam. Ergo. Quando autem actio est ex illis, quæ à solo Deo fiunt: vel quanquam fiant à Deo, & causa aliqua secunda, veruntamen à solo Deo determinantur, sine exigentia speciali illius causæ, tunc decretum applicativum habet certiùs illam absolutam, efficacem tendentiam. *Volo ponere actionem A.* Quod si actio à solo Deo fiat, & determinetur sub quibusdam tamen conditionibus, ut omnium hominum salus, tunc decretum applicativum Omnipotentiæ ad ponendum rem illam habet tendentiam conditionatam, sed efficacem omninò pro illis circumstantiis, & earundem existentiâ per Deum cognitâ, determinatur absolutè Omnipotentia ad rem illam producendam. Demum si actio sit quidem libera creaturæ, sed mediatè duntaxat, v. g. assensus fidei, dissensus hæreticus, locutio, ambulatio &c. Tunc licet non everteretur ipsius libertas per decretum eodem modo applicativum Omnipotentiæ, sed præsupponens in Deo scientiam illius actus voluntatis immediatè liberi, ex quo procedit hic alter mediatè liber; Veruntamen, quia Deus esset causa per se peccati externi, quando actio mediatè libera esset peccaminosa: v. g. hæresis formalis, parricidium &c. Et quia necesse non est duplicare decreta applicativa Omnipotentiæ, unum pro actu interno voluntatis immediatè libero, alterum pro actu libero mediatè, sed naturaliter procedente ex illo interno. Idcirco, neque pro actu mediatè libero applicat Deus Omnipotentiam per Decretum habens hunc modum tendendi, sed per habens tendentiam quam dico mox respectu actus immediatè liberi.

45. Respondeo 2. Si sermo sit de operatione immediatè libera causę secundę, Omnipotentia non applicatur 1. per decretum hujus tendentiæ. *Volo facere, seu concurrere cum hac creatura ad quodcunque voluerit.* Tum quia, hujusmodi generalitates, confusæque universalitates longè absunt à Deo, & in nostram solam angustam mentem cadere possunt. Tum quia, si concursus, sive actio creaturæ est peccaminosa, Deus volet formaliter, ac directè peccatum, si vult suum concursum penitus identificatum cum concursu creaturæ. Tum quia, cum illa volitio creaturę, sit aliqua operatio causæ secundæ, imò sit illa, in qua stat primaria, pręsens difficultas, non explicatur decretum applicativum Omnipotentiæ ad istam volitionem, sed tantum ad illud, quod ista volitio habet pro objecto; tum propter rationem dandam infra num. 64. Non applicatur 2. per decretum hujus, licet inefficacis, atque indifferentis, tendentiæ. *Volo facere cum hac creatura hanc actionem.* Quia licet hæc

hęc volitio, utpote indifferens compossibilis sit cum libertate creaturę, possitque concipi à Deo, quando actio illa est bona, aut saltem indifferens; non tamen quando fuerit formaliter prohibita, quia nec inefficaciter potest Deus velle positivè peccatum, alias foret causa per se illius, utpote concurrens cum aliquo positivo affectu, & incliuatione elicita, quamvis non determinaret strictè physicè illud. Nec applicatur 3. per decretum hujus tendentiæ. *Volo cum hac creatura concurrere ad peccatum, vel ad carentiam peccati*, idest, *vel non concurrere ad peccatum*, ut alii putant; quia licet hæc volitio non benè refellatur ex eo, quod esset volitio rei simpliciter necessariæ: quandoquidem non est sic necessarium, quod Deus concurrat *cum hac creatura* ad peccatum, vel carentiam peccati (deficiente nimirum à rebus hac creatura) tametsi absolutè, ac in genere sit necessarium, quod Deus concurrat, vel non concurrat ad peccatum. Item, neque ex eo, quod absolutè, ac simpliciter esset volitio peccati, quandoquidem nullus actus, qui æquè est volitio, ac nolitio peccati, est simpliciter volitio peccati: Istaque volitio, æquè foret volitio, ac nolitio peccati, cum ęquè foret volitio peccati, ac volitio carentię peccati,& volito hujus carentię, est nolitio peccati. Veruntamen istius tendentię volitio, dedecet Deum ob istam eandem rationem. Quia dedecet Deum individuus ille actus, quo ęquè vellet peccatum, ac carentiam peccati, ęquè vellet id quod prohibet, & detestatur, ac illud quod pręcipit, & amat. Ergo dedecet Deum individuus ille actus, quo ęquè vellet peccatum, ac carentiam peccati. Sed isto decreto ęquè vellet Deus peccatum, ac carentiam peccati. Ergo.

46. Nec applicatur 4. per decretum, quo, pręnoscens Deus quidnam ex se faceret creatura, si adjuvaretur per Deum, ac quiduam non faceret, vult cooperari, & concurrere cum illa ad actionem A, quando prænoscit illam, si adjuvetur, elicituram actionem A. Tum quia, si actio A sit formaliter peccaminosa, ut toties est, redit nuper factum argumentum: scilicet fore, ut Deus positivè velit id ipsum, quod prohibet, ac detestatur, sitque causa per se peccati. Tum quia, præscientiâ istâ, vel pręvidet Deus quid ageret, aut non ageret creatura *ex se*, hoc est, attento pręcisè suo genio, atque inclinatione. Vel quid ageret, aut non ageret ex se, hoc est, absolutè, ac simpliciter, si Deus illam adjuvaret. Primum est insufficiens, quia cum multoties homo operatur contra proprium genium, & vehementem etiam inclinationem, non sufficit quod Deus sciat quid ageret attento pręcisè suo genio, ut sciat quid absolutè, ac simpliciter ageret. Preterea cum impossibile sit creaturam quidquam agere absolute, relictam soli suę inclinationi, scire hoc Deum, esset scire quid ageret creatura sub hypothesi impossibili, Si secundum, cum in illo *Deum adiuvare creaturam* stet præsens difficultas, non explicas illam, si non explicas quid sit illud, quod creatura ageret, *si per Deum adiuvaretur*. Adjutorium in actu primo est decretum, cujus tendentia, & objectum modò disputatur. Adjutorium in actu secundo est concursus simultaneus cum creatura, idest, actio simul, ac indivisibiliter procedens à Deo, & creatu-

ra, quæ actio indispensabiliter prærequirit adjutorium illud in actu primo. Hoc est, cujus explicatio postulatur. Ergo post circuitum istius explicationis res inexplicata restare videtur. Nec applicatur 5. per decretum, quo Deus velit suam Omnipotentiam esse applicatam, esse promptam ad concurrendum cum creatura;quia cum hęc applicatio, & promptitudo consistat actu formaliter in ipso decreto applicante, & præperante, hoc ipsum decretum vellet Deus per decretum applicativum Omnipotentiæ, sed hęc reflexio decreti supra se ipsum, & est impossibilis, & inexplicatam relinquit difficultatem, quæ est de objecto, quod habet decretum. Ergo.

47. Quamobrem directè respondens difficultati, dico. In ordine ad actiones immediatè liberas præsertim peccaminosas creaturæ sufficienter applicatur Omnipotentia per decretum hujus tendentiæ: *Nolo impedire, quod mea Omnipotentia hic, & nunc concurrat cum hac creatura habente cætera constitutiva libertatis ad talem, vel tales individuas operationes, sed quod concurrat ad ullam aliam individuam operationem ejusdem speciei, ac intentionis præter operationem A*. V. g. Explicatur. Hoc ultimum addo, quia decretum applicativum Omnipotentiæ, potest esse simul determinativum, quoad individuum (de quo decreto infra) Deus autem non determinat positivè, quoad individuum, quando sermo est de operatione immediatè libera, ne pereat libertas indifferentiæ; sed solum negativè, quatenus negat suum concursum ad reliqua omnia individua præter A, v. g. illius speciei, aut intentionis 2. Hoc decretum non explico per *Volo*, sed per *Nolo*: quia operatio illa creaturæ potest esse peccaminosa; ad hanc autem non applicatur, non præparatur, non determinatur *positivè* Omnipotentia, sed *negativè* duntaxat, & permissivè per nolitionem impediendi illam, nam *ignem, & aquam apposuit illi ad quodcunque volueris porriget manum*. Et *perditio tua, Israel*. Quod si operatio fuerit bona, vel indifferens, si volueris, potest applicari positivè Omnipotentia per actum dictum num. 45. 3. Impeditio, quæ est objectum nolitum per hoc decretum, non est illa, quæ est contradictorium formale, immediatum illius operationis: quia cum nolitio unius contradictorii sit indirectè saltem volitio alterius, sequeretur hoc decretum fore volitionem positivam operationis dictæ. Ergo si hæc esset peccatum, decretum esset volitio peccati; quocirca impeditio, quæ est objectum nolitum per illud decretum, est volitio effectivè efficax, quam Deus habere poterat (affectivè autem efficacem de facto habet, sed hæc non impedit peccata) non concurrendi in actu secundo cum creatura ad operationem illam, idest, volitio effectivè efficax de eo, quod creatura non peccaret. Unde prædictum decretum est reflexum, quippè, quod habet pro objecto nolito aliud decretum, nimirum hanc volitionem non concurrendi, seu nolitionem, si malueris concurrendi.

48. 4. Licet hoc solo decreto applicativo inspecto Deus æquè se habeat respectu operationis bonæ, ac respectu malæ, & ęquè sit causa purè permissiva illius, ac hujus. Veruntamen absolutè loquendo omni-

omnibusque pensatis, ut pensari debent, Deus est causa purè permissiva, purè negativa, purè per accidens operationis malæ, quia respectu hujus non habet ullum alium actum, qui sit amor, volitio, approbatio, aut ullus alius de genere prosecutivorum, quin imò multos habet, qui sunt de genere aversivornm; respectu verò operationis bonæ, habet multos actus prosecutivos, v. g. præceptum, consilium, approbationem, exhortationem, laudem &c. Ergo licet attento illo solo decreto applicativo, æquè se habere videatur Deus respectu actus boni, ac mali, absolutè tamen, & simpliciter Deus est causa per se illius, & purè permissiva hujus. 5. Per viam dictæ nolitionis explicatur, Deum non habere ullam volitionem peccati, aut sui physici concursûs ad illud, penitus indistincti, à concursu ipso, seu actione peccaminosa creaturæ: quia ex eo, quod hæc nolitio sit reflexa nolitio volitionis efficacis impediendi peccatum, solum sequitur esse volitionem carentiæ volitionis hujus directæ. At carentia hæc non est peccatum, aut quid antecedenter connexum cum peccato, ut patet. Ergo nolitio ea reflexa non est volitio peccati, aut rei antecedenter connexæ cum peccato. Item explicatur creaturam restare omninò indifferentem ad operationem illam, & consequenter explicatur decretum esse indifferenter applicativum (non positivè, sed negativè) Omnipotentiæ: Siquidem præfata nolitio, neque est metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexa cum illa operatione, neque cum illius omissione. Explicatur deuique Omnipotentiam esse promptam, expeditam, præparatam, & in actu primo proximo ex parte sui, ad concurrendum, vel non concurrendum physicè, immediatè cum creatura ad illam operationem, quod sic probatur.

49. Quoties potentia physicè cooperativa aliûs causæ ad operationem A, ita est per se essentialiter facilis, prompta, & expedita ad cooperandum physicè, ut non indigeat positivo impulsu voluntaris suæ, sed contenta sit actu hujus sufficiente subordinationi, ac dependentiæ cooperationis illius à voluntate, sufficienter applicatur ad physicam illam cooperationem per actum tendentiæ dictæ *Nolo impedire &c.* Quandoquidem eo ipso, quod saltem hic actus voluntatis sit indispensabiliter prærequisitus ad illam physicam cooperationem, subsistit hanc subordinatam, atque dependentem esse à volunrate: Est namque evidens, pendere à voluntate illud, ad quod est indispensabiliter prærequisitus hujus actus permissivus, qualis est ille *Nolo impedire &c.* At Omnipotentia, quæ est physicè cooperatrix causarum secundarum liberarum ad proprias harum operationes immediatè liberas, ita est per se essentialiter facilis, prompta, & expedita ad cooperandum physicè, ut non indigeat positivo impulsu voluntatis, sicut tardæ nostræ, atque hebetes potentiæ executrices (quinimò est essentialiter incapax illius positivi motûs voluntatis, quando operatio physica est peccaminosa) sed contenta est actu voluntatis divinæ, sufficienre subordinationi, atque dependentiæ illarum operationum à Divina voluntate. Ergo Omnipotentia sufficienter applicatur (negativè utique, ut coties

ties dictum, secus positivè) ad physicè cooperandum illas operationes per actum, sive decretum illud *Nolo impedire &c.* In hoc discursu consequentia est legitima, major ibi est sufficienter explicata: Minorem explico:

50. In primis fateor, eam tendentiam plerumque imparem esse in nobis, ut nostræ potentiæ executrices operentur, quia cum tardæ, difficiles, ac quasi terreæ sint, calcaribus egent, ut moveantur, & non solet sufficere mera voluntatis permissio, qualis est ille actus: ast potentia divina cooperatrix per se essentialiter est facilis, prompta, tum positivè, ob infinitas suas vires, tum negativè, ob carentiam omnis difficultatis in cooperatione, quia nullum experitur. Et interdum etiam nostræ ipse hebetes potentiæ sunt exemplum rei præsentis. Quando enim objectum est proportionatè præsens oculis, proportionatèque luce perfusum, & perspicace frueris potentiâ visivâ obversâ illi objecto: ut visio tunc sit subordinata, & pendens à tua voluntate, utque potentia tua visiva exerceat visionem, non est necesse, quod velis *positivè* producere visionem, sed sufficit, quod nolis illam impedire, nolendo habere volitionem claudendi, aut detorquendi aliò oculos. Nempè quia licet oculi, specificativè, ac secundum se præcisè, non sint determinati, sed indifferentes omninò ad videndum, vel non videndum objectum illud; nihilò tamen minus in eis circumstantiis, ita omnia sunt illis facilia, & prompta ad visionem producendam, ut positivo impulsu voluntatis non egeant, sed contenti sint mera permissione, eo quia suaptè producerent visionem, nisi supernè cohibeantur per voluntatem. Idem dico de aere, & de luce diffusa per aerem, quæ ut cubiculo illabantur, non indigent prævio positivo impulsu: Sed sufficit, quod illapsum impedire nolis, nolendo claudere januam, seu fenestram. Idem respectivè in præsenti. Omnipotentia divina facilis, præsens, & prompta est utrovis modo dicto ad physicè cooperandum creaturæ, imò per se essentialiter est determinata ad operandum simul cum creatura actionem, quam hæc immediatè liberè concipit, & quando illam concipit, non autem ex suppositione, quod creatura concipiat eam actionem (quia locutio hæc innuit prioritatē actionis illius respectu divinę cooperationis, cum tamen sint unum, & idem prorsus) sed ex verè antecedente suppositione, quod Deus ex dignatione decreverit, relinquere creaturam in manu consilii sui, nolueritque flectere illam irresistibiliter in unum potiùs, quàm in aliud, & ex suppositione, quod creatura habeat cætera omnia constitutiva libertatis indifferentiæ. Quamvis Omnipotentia, specificativè, ac secundum se præcisè, non sit determinata, sed penitus indifferens ad cooperandum physicè creaturæ in ordine ad eam operationem; attamen ex suppositione, quod adsint cætera constitutiva libertatis, & quod Deus velit relinquere creaturam in manu consilii sui, ita omnia sunt parata, & expedita ad illam cooperationem, ut positivo impulsu voluntatis Divinæ non egeat Omnipotentia, sed contenta sit merá illâ permissione, *Nolo impedire &c.*

Fateor

51. Fateor insuper, eam tendentiam non sufficere ad hoc, ut Omnipotentia physicè operetur, quando operatio determinanda est per solum Deum, quia nulla tendentia purè permissiva sufficit determinando actionem. Sed illa tendentia *Nolo impedire &c.* est in Deo purè permissiva. Ergo quando actio est determinanda per solum Deum non sufficit. Cæterum cum actio peccaminosa non sit determinanda per Deum, sive solum, sive non solum, idcircò tendentia illa, seu modus ille decernendi sufficit, ut Omnipotentia cooperetur creaturæ, quando hujus operatio est peccaminosa. Ob eandem rationem non sufficit tollendo indifferentiam, quam Omnipotentia habet ad operandum, quando operatio determinanda est per solum Deum, eo quia illi soli sit libera, & ex parte causarum secundarum nil detur physicè connexum cum illa. Rursus neque quando operatio est peccaminosa, & consequenter à sola creatura determinatur, sufficit tollendo positivè prædictam indifferentiam; sufficit verò tollendo negativè illam, hoc est sufficit amovendo unicum obicem, qui ex parte ipsius Dei impedire poterat concursum physicum Omnipotentiæ ad eam operationem, supposito quod adsint cætera omnia constitutiva libertatis: quia in hac suppositione ita facilis, prompta, & expedita est Omnipotentia ad hunc concursum, juxta nuper dicta, ut ex parte Dei, & quantum attinet ad Deum sola volitio efficax non concurrendi cum creatura potest impedire concursum illum (libertas enim creata, quæ absolute potest impedire eum concursum, continendo manum à peccato, prout debet, se habet ex parte creaturæ ipsius) at prædicta tendentia sufficit, ut patet, amovendo illam volitionem divinam, siquidem est efficax nolitio ipsius, inquiens: *Nolo impedire &c.* Ergo prædicta tendentia sufficit tollendo negativè indifferentiam Omnipotentiæ. Sed hæc ablatio negativa sufficit, ut hæc physicè cooperetur creaturæ in ordine ad eam operationem, ut dixi numero antecedente. Ergo. Quamobrem videtur plena minor illius discursus scripti num. 49. Videlicet Omnipotentiam, maxime in eis duabus suppositionibus, scilicet quod præsentia sint cætera omnia libertatis constitutiva, & quod Deus nolit uti supremo suo dominio, sed potius velit relinquere creaturam in manu consilii sui, ita facilem, promptam, & expeditam esse ad cooperandum physicè creaturæ, ut non indigeat positivo impulsu, ideſt, volitione, divinæ voluntatis, sicut egent graves, ac Terreæ nostræ potentiæ executivę, quarum operationes nos ipsi positivè determinamus, & non purè permittimus, quod non convenit Omnipotentiæ respectu concursus physici ad peccatum, sed contenta sit actu divinæ voluntatis sufficiente subordinationi, atque dependentiæ illarum operationum à Divina Voluntate.

52. Explicatur hęc ratio. Eatenus, ut Omnipotentia physicè immediatè concurrat nobiscum ad nostras operationes immediatè liberas, opus esset positivâ volitione divinâ, positivo impulsu hujus, positiva applicatione, sive determinatione Omnipotentiæ, positivâ ablatione indifferentiæ, quam hęc habet, & similibus positivis: quatenus alias 1.

Deus

Deus non concurreret spontaneè, voluntariè, ac liberè (sed initio explicui, quó sensu hæc sint vera, & quo sensu falsa) vel quatenus alias 2. Omnipotentia esset subjecta creaturæ, & huic eam Deus quasi locaret (hoc etiam explicatúm est supra) vel quatenus 3. concursus hic Omnipotentiæ non esset subordinatus, & dependens à Divina Voluntate (hoc quoque explicui num. 49. & addo dependentiam debere esse proportionatam ipsi concursui: Cumque hic respectu Dei, sit purè permissivus, & per accidens, sufficit actus voluntatis purè permissivus, *Nolo impedire &c.*) Vel quatenus 4. sine positiva volitione, sive impulsu voluntatis divinæ, non posset auferri indifferentia, quam habet Omnipotentia ad prædictum concursum, & hoc etiam est solutum. Quoniam, vel loqueris de ablatione positiva, vel de negativa, si primum, certè non potest dari ablatio illa positiva, quin detur volitio illius concursus; cæterum ablatio positiva illius indifferentiæ ad cooperandum operationi peccaminosæ creaturæ, non est necessaria, juxta discursum scriptum num. 49. & insuper, non est possibilis, quia argueret Deum esse causam per se peccati, juxta num. 45. Si secundum, ablatio negativa illius indifferentiæ sufficit, ut Omnipotentia actu cooperetur creaturę, juxta num. 50. Ergo ex nullo capite requiritur ista positiva applicatio, positiva determinatio, positivus impulsus, positiva volitio, ut Omnipotentia physicè immediatè concurrat cum creatura ad actionem peccaminosam. Ergo sufficit nolitio illa, quam dedi num. 47. qua satis apparet Deum concurrere physicè immediatè ad actionem peccaminosam, in qua stat tota præsens difficultas quin sit causa per se illius. Ex quibus omnibus habes: quod cum vox illa *Applicativum* innuat, & sonet quid positivum, neganda, vel distinguenda est in præsenti, quando sermo sit de peccato, & dicendum: non dari decretum applicativum plusquam merè negativè Omnipotentiæ ad peccatum.

§. VII.

53. QUarta difficultas est. *An præter concursum simultaneum hactenus probatum, admittendus sit alius causæ primæ concursus prævius, physicè prædeterminans causas secundas ad suas operationes?* Physica præmotio, sive prædeterminatio vocatur qualitas quędam habens quatuor hæc attributa. 1. esse per se, metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexam cum operatione ad quam prædeterminat. 2. esse prorsus inevitabilem à creatura, ita ut hęc nulla penitus fungatur potestate, aut ex natura sua, aut ex divina concessione, ut à se excutiat qualitatem illam, si illam habuerit, vel ut impediat ne sibi imprimatur. 3. esse omninò metaphysicè, absolutè, ac determinatè prærequisitam ad quamcunque operationem causæ secundę ob intimam, essentialem connexionem operationis cujusvis

iusvis cum illa. 4. esse omninò inacquiribilem à creatura, quando hęc caret illa. Tota schola PP. Dominicanorum, quos multi sequuntur, defendunt hanc qualitatem; Tota schola Jesuitarum, quos multi alii sequuntur, illam qualitatem illis attributis refertam negant, ob trinam maximè rationem. Prima. Quia ad salvandum in Deo primatum causæ, primatum liberi, primatum agentis, & similes alios, quos constanter revereri debemus, non est necessaria illa qualitas. Secunda. Quia si illa admitteretur, sequeretur hominem carentem illa, ad loquendum, v. g. & simul omni potestate acquirendi illam, cariturum libertate indifferentię ad loquendum, sicut caret libertate indifferentiæ ad cogendum conventus generales Regnorum homo privatus, qui neque habet Regiam dignitatem, nec potestatem ullam acquirendi eam: item hominem habentem illam ad loquendum, & non habentem ullam facultatem explicandi se se ab illa, non habiturum libertatem ad cessandum à locutione: sicut nec habet ad currendum, qui catenis, à quibus se expedire nequit, constringitur. Tertia. Quia si Deus irresistibiliter, & inevitabiliter prædeterminaret creaturam ad actionem peccaminosam, esset Author, & causa per se peccati contra Concilium Tridentinum, imò contra lumen rationis: & quando peccator corripitur, judicatur, damnatur, & punitur à Deo, verace excusatione posset se defendere, inquiens: *Quid aliud potui facere? Tu me determinasti, imò prædeterminasti.* Hę tres Cardinales rationes negandi prædeterminationem, & omne, quatuor illa habens prædicta, sunt rationes adstruendi scientiam mediam, quia hęc, quasi corollarium est descendens ex negatione prędeterminationis. Nam licet Graves aliqui Theologi conati fuerint ab una, & altera sententia declinare, necessarium omninò videtur in unam, vel alteram incidere. Cæterum cum duas posteriores rationes sufficienter explicuerim in Prodromo disp. 5. Ideo re hac, in pręsenti supersedeo. Sess. 6.

54. Quinta difficultas est. *An & quomodo Causa Prima determinet secundas, quoad speciem, intensionem, durationem, ac individuationem suorum effectuum.* Quoties operatur causa secunda, sive necessaria, sive libera, verificantur duo. Unum est quod talem, aut talem determinatam speciem effectuum producat: & ratio prævia, si qua datur, connexa physicè, aut metaphysicè cum eo, quod producat speciem illam, vocatur determinatio quoad speciem. Alterum, quod tale, aut tale producat individuum determinatum speciei illius: & ratio illius prævia, si qua datur, connexa cum eo, quod producat tale singillatim individuum, dicitur determinatio quoad individuum. V. g. quoties ignis comburit, producit calorem, & non frigus, aut arborem, aut speciem aliam disparatam: & non producit quemlibet calorem, sed tale individuum determinatum, & non in qualibet intensione, sed in tali determinata. Similiter quoties voluntas libera vult, producit volitionem, & non eo ipso odium, gaudium, spem, aut aliam speciem disparatam: & non quamlibet volitionem, sed talem individuam determinatam, & non in qualibet intensione, aut duratione, sed in tali

individua, & determinata. Quæritur ergo quænam sit causa determinativa speciei, intensionis, durationis, & individuationis effectuum causarum secundarum? Deus nè, an ipsæ causæ secundæ, an aliud quippiam, an nil?

55. Dico 1. Aliquid oportet assignari, quod vel strictè physicè per viam connexionis antecedentis, vel immediatè liberè citrà omnem antecedentem connexionem, determinet, sive positivè, sive negativè hæc omnia respectivè. Probatur. Omne entitativè contingens, quoad existentiam, ab aliquo debet determinari, sive positivè, sive negativè, quando existit. Sed omnia illa sunt entitativè contingentia, quoad existentiam, ut patet. Ergo. Major est clara. Tum quia omne cujus existentiæ assignabilis est legitima efficax ratio, & hanc non habet à se, aut à suamet essentia, ab aliquo debet determinari, aliquo ex eis duobus modis, utrovis namque deficiente, nulla erit assignabilis legitima ratio existentiæ illius. Sed omne entitativè contingens, quoad existentiam tale est, ut si existat, existentiæ suæ assignabilis sit legitima efficax ratio: nam si existat, prudenter quærere possumus, *Cur*? Deindè hanc rationem non habet à se, sive suamet essentia, aliàs non foret ex se contingens, quoad existentiam. Ergo. Tum quia, omne quod est aut exercitium immediatum alicujus libertatis, aut illud præsupponit, ab aliquo determinatur positivè, aut saltem negativè. Sed omne entitativè contingens, aut est exercitium immediatum alicujus libertatis, aut illud præsupponit, quoniam divinæ saltem libertatis exercitium aliquod præsupponere debet. Ergo aliquid oportet assignare. Jam causa determinativa, quoad locum, & tempus, idest ratio, quæ determinat causam secundam formaliter immediatè ad operandum in hoc loco, & tempore potius, quam in alio, facilis est; nempe duratio, sive tempus ipsum intrinsecum, item præsentia, sive locus intrinsecus agentis, passi, & termini. Difficultas est in illis aliis circa quæ.

56. Dico 2. Causæ secundæ à se ipsis solis, hoc est, à suamet ipsarum natura, à concurrentibusque tunc circumstantiis, si sint causæ necessariæ, vel si sint liberæ, à suamet libertate, quam ex dignatione conservare vult Deus, determinantur positivè, quoad speciem, intensionem, continuationemque, sive durationem suarum effectuum. Probatur prima pars de causis necessariis. Non est dubium, quod quando causa necessaria operatur absque aliquo naturaliter prærequisito, v. g. si ignis mediocris comburat passum valdè distans, tunc determinatur positivè per Deum ad speciem illam operationis, quia causa illa tunc non habet ex se connexionem absolutam cum eo effectu. Item quando non operatur, quia caret aliquo naturaliter prærequisito, non determinatur absolutè ex suamet natura ad operandum, ut constat, speciem illam effectûs, sive quoad inceptionem, sive quoad intensionem. Item quando ratione potentiæ obedientialis operatur aliquid ultra suas vires naturales, determinatur positivè per Deum. De his non procedit conclusio. Item quando causa necessaria habet omnia omnino prærequisita ex parte creaturarum ad inceptionem, intensionem, atque duratio-

rationem talis speciei effectûs, quodammodo determinatur positivè per Deum, quoad illa omnia, quatenus decretum applicativum Omnipotentiæ est tunc volitio efficax divina concurrendi cum ea causa ad talem speciem determinatam, intensionem, & durationem. Cæterum hæc volitio efficax divina duntaxat est determinatio consequens ad naturam illius causæ secundæ, ut habentis omnia illa prærequisita, non autem antecedens. Quia cum Deus, ut Author naturalis non utatur supremo suo Dominio, sed cooperetur causis secundis, juxtà earum naturam, & circunstantias, ideo à priori in genere motivo vult Deus efficaciter hic, & nunc concurrere cum igne, v. g. ad inceptionem, ac durationem talis intensionis caloris, quia ignis in his circunstantiis est naturaliter connexus cum his tribus: & ideo similiter non habet volitionem efficacem ad concurrendum cum illo, antequam habeat illa cuncta, illa prærequisita, aut postquam jam non habet, aut ad majorem intensionem, quam ipsi debetur: quia prima radix, origo, ac determinatio proxima eorum omnium, est ignis ipse cum eis prærequisitis. Ergo ille ex sua natura simul cum suis prærequisitis determinatur proximè ad speciem illam effectus, quoad inceptionem, intensionem, ac durationem: A Deo autem solùm determinatur *remotè* quatenus voluit existere ignem habentem naturam eam, sociarique cum illis prærequisitis; *& proximè* etiam, sed à posteriori, quatenus supposità existentià ignis cum eis prærequisitis, vult efficaciter concurrere cum illo ad eam speciem, intensionem &c. potius quam ad opposita. Ratio autem sumitur ex noto discrimine inter causam liberam, & necessariam. Illa, adhuc in actu primo proximo ad operandum potest operari, & potest non operari. Hæc verò in actu primo proximo, idest, cum omnibus omninò prærequisitis ex parte causarum omnium secundarum, ita est physicè connexa cum operatione in tali specie, intensione, ac duratione, ut sine miraculo, non possit non operari in illa specie, intensione, ac duratione. Ergo ad hæc omnia determinatur positivè, proximèque à priori, causa necessaria per suammet naturam, simul cum præsentia omnium prærequisitorum ex parte naturæ creatæ, & superfluum est, quod per Deum determinetur.

57. Probatur secunda pars de causis liberis. Si hæ per Deum determinarentur positivè ad speciem amoris, v. g. inceptionem, intensionem, aut durationem, ea determinatio, vel esset creaturæ resistibilis, vel irresistibilis. Si primum, adhuc illà positâ posset creatura omittere ista quatuor, & in sensu composito illius determinationis. Ergo esset, & non esset determinatio positiva ad illa: Si secundum rogo iterum. Vel creatura posset impedire existentiam istius determinationis. Vel non posset. Si primum, foret determinatio illorum, sed non antecedens, atque à priori, quę una disputatur modo; sed consequens, & à posteriori. Si secundum, coirent in ista determinatione illa duo prædicata irresistibilitatis, atque inevitabilitatis. Ergo juxta doctrinam, quà jugiter impugnamus physicam prædeterminationem, rueret libertas indifferentiæ, quam supponimus Deum ex digna-

tione velle conservare in creatura ad illa quatuor. Ergo creatura neque mereretur, neque peccaret in ullo ex eis quatuor. Præterea non determinat Deus negativè quoad illa. Quoniam hæc negativa determinatio staret in eo, quod Deus efficaciter nollet concurrere cum creatura ad aliam speciem actus liberi, ad aliam intensionem amoris majorem, aut minorem, ad aliamvè durationem majorem, aut minorem. At quoties Deus vult conservare in creatura libertatem contrarietatis, non habet eam nolitionem: quia tunc est proximè potens creatura velle, & etiam nolle, velle cum tanto ardore, velle cum alio majore, aut minore: Velle per tantum spatium temporis, aut per aliud minus, vel majus: & consequenter debet esse Omnipotentia parata, & expedita, ut concurrat ad hæc omnia; non esset autem parata, & expedita, si Deus efficaciter nollet concurrere cum creatura ad aliquod ex his. Ergo nec positivè, nec negativè determinat Deus causas liberas ad speciem, intensionem, aut durationem suarum operationum. Positivè nunquam, negativè autem non determinat, quando illas conservare vult cum libertate contrarietatis. Ergo causæ liberæ ex suamet libertate, supposito quod illam conservare velit Deus, determinantur quoad speciem, intensionem, durationemque suorum effectuum.

58. Determinantur, inquam, non quia hæc libertas faciat quidquam antecedens, & connexum cum specie, intensione &c. suorum effectuum. Absit pessima intelligentia, quia abibimus in infinitum reflexarum determinationum. Et de illa, qua libertas poneret amorem, v.g. in tali intensione, ac duratione fieret eadem difficultas, an determinetur à sola libertate creaturæ, an à Deo? An sit irresistibilis, & inevitabilis creaturæ? An non? Dicitur ergo libertas determinare speciem, intensionem, ac durationem actuum suorum, solum exercitè, immediatè, ac directè (secus reflexè, mediatè, aut signatè) quatenus *sine ulla irresistibili, ac simul inevitabili determinatione prævia concipit volitionem talis speciei, intensionis, ac durationis, potens proximè non concipere illam: aut omittit volitionem, potens proximè illam concipere*. In hoc enim stat formaliter immediatè, quod operetur immediatè liberè, libertate indifferentiæ. Et in hoc solo stat physicè à parte rei, quod *determinet* suas operationes immediatè liberas, non verò in ullo alio reflexo, cujus rationem à priori non rarò dedi. Nimirum: sicut ea est natura conclusionis obscuræ, qua talis, ut excludat evidentem sui illationem ex præmissis evidentibus, quia aliàs conclusio non esset obscura, sed evidens: & ea est natura conclusionis merè probabilis, ut excludat certam sui illationem ex præmissis certis, quia aliàs conclusio certa foret. Ita ea est natura actus *immediatè liberi*, ut excludat præviam sui irresistibilem determinationem, quia aliàs, aut non esset libera, aut saltem non esset immediatè libera, quamvis non excludat rationes motivas, impulsiones finales &c. non connexas omninò cum actu ipso libero, & quamvis actiones mediatè solum liberę, non excludant præviam determinationem, scilicet voluntatis, ex qua procedunt. Verum est, nos pro statu hoc non agno-

agnoscere intuitivè, sicut nec abstractivè, multum clarè nostros actus, quoad speciem, intensionem, aut durationem, sicut neque quoad individuationem; ast benè novimus, non solum speculativè, sed practicè etiam, atque experimentaliter *Velle* esse valdè diversum à *Nolle*. Velle fervidum, atque intensum esse diversum valdè à *Velle* tepido, & remisso, si non quando paucioribus differunt gradibus, at saltem quando pluribus differunt, & sensibiliter. Demum *Velle* per quadrantem esse diversum, à *Velle* per tempus brevissimum, & instar nebulæ transeuntis: quam practicam, & experimentalem discretionem non habemus circa individuam volitionem A, & individuam B. Ergo licet nequeamus signatè, aut exercitè eligere, seu præponere volitionem A, volitioni alii, solo numero distinctæ, ut mox dicam; possumus signatè, ut nonnunquam evenit, aut saltem exercitè sine ulla reflexione, ut plerumque accidit, eligere, ac præponere volitionem nolitioni, volitionem intensam remissæ, quando multis gradibus differunt, volitionem durantem per tempus longum, citò transeunti, & tunc erit, vel non erit majus, aut minus meritum, vel demeritum, prout fuerit, aut non fuerit practicè discernibilis, & consequenter exercitè voluntarius ille excessus, ut mox dicam. Ergo licet nequeamus ullatenus nos determinare, quoad individuationem, possumus nos determinare jam signatè, ac reflexè, jam exercitè, ac directè ad speciem volitionis, v. g. ad intensionem, atque durationem.

59. Quod si discrimen intensionis, ac remissionis, majoris, ac minoris durationis sit verè coram Deo, & Angelis intuentibus actus nostros; sed adeò tenue, ut fugiat omninò nostram cognitionem practicam, experimentalem, atque prærequisitam ad bonitatem, & malitiam moralem nostrorum actuum, v. g. quod intensio sit, ut duo, vel ut tria, quod verbis quidem, sed non mente possumus discernere practicè, tunc non determinamus nos directè, ac formaliter, sed indirectè, ac virtualiter ad eam intensionem, aut remissionem, quatenùs voluntariè, & magis liberè (quia cum vivaciore cognitione) nos determinamus exercitè, aut signatè ad actum illum, sive ad illas circunstantias actus, ex quibus, quasi naturaliter resultat illa major, aut minor intensio. Sit autem, necnè magis, aut minus meritorius, vel demeritorius ille actus, *quoad illos plures, vel pauciores gradus* intensionis, durationisve, imperceptibiles practicè homini, Deus scit: & propior verò est pars affirmativa propter nuperam rationem, & quia, non tam requiritur ad moralitatem actuum nostrorum reflexa advertentia supra ipsos, ut constat experientia, quam supra objectum, & circumstantias ipsorum, sed de hoc alibi. Demum quando initium actus, sive quoad speciem, sive quoad intensionem prævenit rationem, & protinùs eggreditur ex vehementia cogitationis, sive habitualis inclinationis, aut aversionis, tunc non determinamus nosmetipsos ad actum illum, sive quoad speciem, sive quoad initium, sive quoad intensionem, sive quoad talem determinatam durationem brevem, quam Deus scit; sed determinamus nos, quoad prosecutionem,

vel

vel suspensionem actus illius, quem jam sentimus nobis infixum immediatè à Deo (ut accidit in motionibus voluntatis ad bonum, quibus Deus excitat nostram pigritiam, ac suavè reddit illud, quod olim non delectabat) vel mediatè à diabolo, vel ab aliis naturalibus circumstantiis, quales solent esse vehementia, & duratio cogitationis, naturalis humorum corporis complexio, habitualis propensio, sive aversio voluntatis in objectum illius actus &c. Unde fit, quod actus illi voluntatis non sint meritorii, aut demeritorii in primo, vel primis instantibus suæ existentiæ, sed in subsequentibus. Stat igitur, quod Deus non determinat strictè nos, ad nostros actus immediatè liberos, quia ipse non vult uti supremo suo dominio flectendi nos irresistibiliter in unam potius, quam in alteram partem, sed quod nos determinamur, modo jam explicato à nostrâ ipsâ libertate, quoad speciem, quoad sensibilem intensionem, atque durationem eorum; quamvis non negem ipsam nostram determinationem formalem, actualem, idest, ipsum nostrum actum liberum, qui est determinatio formalis sui ipsius (determinationem aliam præviam sæpè negavi) provenire physicè à Deo, sicut proveniunt physicè reliquæ omnes actiones creatæ; ast provenit à Deo, ut simultaneè concurrente, non ut præviè determinante.

§. VIII.

60. DIco 3. Sola causa prima determinat causas secundas præsertim distinctas ab Angelis, cùm liberas, tum necessarias, ad individuationem speciei, intensionis, aut durationis: æquivocè tamen, nam causas necessarias determinat positivè proxime à priori; liberas autem determinat negativè duntaxat. Probo primam partem. Omne contingens debet determinari ab aliquo, ut dicebam num. 55. & quidem non purè physicè, ac materialiter, sed formaliter ratione libertatis eligentis illud, aut ratione connexionis determinatæ cum illo. At quod hic, & nunc ponatur potiùs effectus A, quàm B. solo numero distinctus, est quid contingens. Ergo ab aliquo debet determinari, non tantum materialiter, sed formaliter quoque. Sed non à causis ipsis secundis distinctis ab Angelis (qui utique sunt etiam causæ secundæ) quia si sermo fit de causis necessariis, v. g. de igne A, non est cur ipsi debeatur productio potiùs ignis B, quàm ignis C, aut caloris A, quàm caloris B, aut potiùs intensionis, sive durationis A, quàm B solo numero distinctæ, quandoquidem ignis, ut in actu primo proximo ex parte sui ad hos effectus respectivè, æquè contentus est uno individuo, quàm alio: sicut materia prima æquè contenta est completione per formam A, quàm per formam B; unde quamvis physicè, ac moraliter determinet ignem B, idest, producat illum potiùs, quàm C, non tamen formaliter. Deindè non deter-

mi-

minatur à materia, aut ab aliis circumstantiis, quia nullum producitur argumentum ad probandum, materiam, aliasve extrinsecas circumstantias suapte naturâ exigere potius unius, quàm alterius individui productionem. Ergo. Sin de causis liberis, non Angelicis, dico idem; quia nec ratione *connexionis* possunt determinari ad unum potiùs individuum, quàm ad alterum, quoniam cum nullo connectuntur, eo quod sint indifferentes ad operandum, & non operandum. Nec ratione *electionis*, atque causæ solius exercendi libertatem, sicut inter poma prorsus æqualia possumus, ex mero nostro arbitrio sine ulla ratione suasiva, eligere potius pomum A, quàm B; quoniam licet Angeli, quippè qui clarè, ac evidenter possunt discernere inter multos suos actus immediatè liberos, & solo numero distinctos, possint ex mero solo libito eligere inter illos, & velle signatè, aut exercitè exercere suam libertatem potiùs per individuum A, quàm per B ejusdem speciei, aut etiam intensionis, aut durationis; verum tamen homines saltem in hoc statu id non possunt.

61. Quia nullus ignorans practicè quodnam, & quale sit individuum A, quodnam, & quale sit individuum B, nullumque prorsus deprehendens discrimen inter utrumque, potest plusquam verbaliter, aut plusquam Psittacus, eligere signatè, aut exercitè unum potiùs, quam alterum. At quanquam homines pro hoc statu discernant speculativè, atque omninò abstractè amorem A, non esse amorem B, intensionem A, amoris, non esse intensionem B &c. penitùs ignorant practicè quisnam, & qualis sit amor A, quænam, & qualis sit intensio A, & nullum penitus deprehendunt discrimen inter utrumque, eo quia differentiæ purè individuales, præsertim actuum internorum, non sunt à nobis discernibiles pro hoc statu, in quo ratione sola diversitatis loci, coloris, aut aliorum similium, deprehendimus practicè unum individuum non esse alterum: & sicut, quamvis speculativè, atque in genere sciamus arenam A maris Mexicani non esse arenam B, & Turcam A non esse Turcam B, ignoramus practicè, quænam sit, & qualis arena A: quisnam sit, & qualis Turca A. Ergo homines in hoc statu nequeunt plusquam verbaliter, & instar Psittaci, eligere signatè, aut exercitè inter duos amores v. g. nullam prorsus habentes differentiam, quam individualem puram, unum potiùs, quàm alterum: Et idem de intensionibus, durationibus &c. Ergo quando hæc potiùs, quàm alia faciunt, determinant hæc physicè duntaxàt, & materialiter, quod non nego; secus formaliter, & propriè, quod tantum nego. Dico *nullam prorsus*: quia si duo distinguantur *tantùm* individualiter, illo *tantùm* excludente distinctionem solam specificam, non verò aliàs practicè discernibiles, saltem indirectè, atque à posteriore differentias, licet non majores individuali, idest, non assurgentes usque ad specificam: tunc potest homo signatè, ac exercitè eligere potiùs unum, quàm alterum. Si tuus amor erga Petrum, & tuus prorsus æqualis & similis amor erga Joannem non distinguuntur, nisi individualiter; quia ex nullo capite invenitur in illis specifica distinctio; & tamen exercitè,

ac

ac signatè præferre potes amorem unius, amori alterius. Sic actio speciei, quam volueris, in loco, aut tempore A, non distinguitur specificè ab actione alia speciei ejusdem in loco, & tempore B; & tamen exercitè, ac signatè potes velle actionem potiùs in uno tempore, aut loco, quàm in alio. Sed hoc provenit ex eo, quod in his casibus conglobantur multa capita distinctionis individualis, & aliquod, seu aliqua ex illis sunt practicè discernibilia nobis saltem indirectè, & à posteriori, ratione diversitatis objectorum, aut temporis, aut loci, aut aliarum circumstantiarum. Nostra autem conclusio procedit de individuis nullam aliam prorsus habentibus differentiam, quàm meram, & puram individualem, non sensu externo, non interno, non mente cognoscibilem practicè pro hoc statu vitæ.

62. Major syllogismi illius videtur facilis; quis enim, nisi per summam stricitiam potest dicere (& quidem dictio foret purè verbalis, & inefficax effectivè) *Ex cunctis arenis, & guttis aquæ, quæ sunt in littore marino Hispaniæ, volo potiùs arenam A, quàm B*; quænam est ista gutta, qualis est arena ista? *Ex cunctis pomis solo numero distinctis, quæ sunt in Mundo, volo pomum A, & non pomum B*; quodnam est istud pomum? Ubi est? Quando, quale? *Ex cunctis portionibus aquæ solo numero distinctis, in quas nilus dividi potest, vellem lavare manus portionibus A, & B; non autem C, & D*; quæ portiones sunt istæ? Unde nosti illas? Ergo electio inter duo purè, ac præcisè individualiter distincta, facta cum ignorantia practica illorum, non potest esse plusquam verbalis, & quasi à Psittaco facta. Et ratio est. Nullus impotens mente designare aliquid, & mentem in eo figere, potest voluntatem in eo figere, seu voluntate illud designare, seu signatè, atque explicitè velle illud; quia nil volitum, quin præcognitum explicitè quoad illud, quoad quod est explicitè volitum. Unde si quando immediatè exerceatur per illud, erit casu, ac per accidens, quoad talitatem, idest, erit absque advertentia talitatis illius. At omnis ignorans practicè quodnam, & quale sit individuum A speciei, atque intensionis, quas volueris, nullumque detegens, nisi purè abstractè, ac speculativè, discrimen illius ab alio, impotens est mente designare illud, manumque illi infigere. Nam quænam est, qualis, quanta, ubi, quomodo, quando, gutta, v. g. quam volo vocare A, ex cunctis guttis aquæ possibilibus? Quisnam est, qualis, quantus, ubi, quando, quomodo amor, quem nunc dico A, ex cunctis amoribus possibilibus solo numero distinctis. Ergo nullus ignorans practicè hæc omnia, & singula, potest plusquam verbaliter, & instar Psitaci voluntatem figere potiùs in amore A, quàm in B, sola differentiâ individuali distinctis: Et quoties immediatè exercetur potius per unum, quam per alterum, *potiùs* illud, est casu, ac per accidens respectu, sic se exercentis, quatenus sine ulla advertentia talis *potiùs*, se exercet: & consequenter, neque meretur, neque demeretur ex titulo, & ratione illius *potiùs*, sive differentiæ individualis, quamvis absolutè in sensu reali mereatur, aut demereatur in actu illo individuo,

sicut

ſicut meretur, aut demeretur in eodem, quanquam non ex titulo entis, aut ex titulo actus vitalis, aut ex titulo actus liberi, aut ex ſimilibus rationibus, eo quod nullus ex his titulis, par ſit movendo voluntatem præmiantis ad decretum præmii, vel ſupplicii. Et inſuper, eo quod ad merendum, aut demerendum abſolutè in ſenſu reali, non ſit neceſſaria quævis cognitio actûs, & conſequenter, neque cognitio talitatis; ſed ſufficiant aliæ cognitiones, ut dicitur ad tractatum de actibus humanis.

63. Ex quo diſcurſu colligitur, ſolam cauſam primam determinare cauſas ſecundas liberas diſtinctas ab Angelis, quoad individuationem: quoniam hæc ab aliquo debet determinari, non materialiter præciſè, atque phyſicè, & impropriè; ſed formaliter etiam, atque propriè, ratione connexionis cum illa, aut libertatis ad illam, ut dixi. Sed non ab ipſis cauſis liberis, quia ut etiam dixi, ab his tantùm determinatur individuatio phyſicè, & impropriè, quatenus illæ phyſicè ponunt hic, & nunc, tale potiùs individuum, quàm aliud; non autem electivè, electione vagante inter mera individua, ſed vagante inter ſpecies, intenſiones, durationes, aliaque ſimilia: quia de his habemus cognitiones practicas, non verò de puris differentiis individualibus, non perceptibilibus per ſenſus. Deindè non apparet aliud, à quo determinatur libertas ad individuum, quia in hujuſmodi rebus, minus habet loci adagium illud. *Individuatio ſumitur à materia;* quod in Prodromo explicui diſp.4. num.208. quoniam hic loquor de actibus immediatè liberis, qui utpotè ſpirituales, expertes ſunt omnis materiæ corporeæ; & intellectus, voluntas, animaque ipſa, quæ poſſunt dici *materia* nullam habent connexionem cum tali actu in individuo. Ergo oportet recurrere ad cauſam primam pro hac determinatione. Hanc dixi eſſe æquivocam (en ſecundam partem concluſionis) quoniam quando cauſa eſt neceſſaria, Deus determinat poſitivè proximè à priori individuum illum effectum, quem illa producit; quia ut dixi num.44. decretum applicativum Omnipotentiæ habet tunc tendentiam, quam ibi ſcripſi. Sed hoc ipſo Deus determinat poſitivè proximè illud individuum, & quidem a priori, non quidem reſpectu ſpeciei (ut enim adverti num.56. ideò à priori vult Deus efficaciter concurrere phyſicè cum cauſa ad productionem caloris, v.g. potiùs quàm frigoris, quia cauſa illa cum ſuis prærequiſitis, potiùs connectitur cum calore, quàm cum frigore; quocirca illa volitio, quatenus eſt volitio ſpeciei caloris, non eſt antecedens, ſed conſequens ad naturam illius cauſæ) Non item à priori abſolutè, & ſimpliciter: quia efficax illa volitio divina concurrendi ad individuum A, abſolutè omnibus penſatis, eſt conſequens ad naturam illius cauſæ neceſſariæ; ſed poſito, quod hæc ex ſe connectatur cum productione caloris, potius, quam frigoris, ratio unica à priori ob quam producitur calor A, & non B, eſt efficax illa volitio; quia cum ipſa cauſa ſecunda non connectatur determinatè, cum eo individuo, neque aliud quidquam appareat ſic connexum; & ex alia parte debeat aſſignari ali-

qua ratio à priori illius, quandoquidem non est ens à se, neque exercitium immediatè liberum: restat, quod volitio illa divina, seu decretum, sit unica ratio à priori, ob quam potiùs producatur tunc unum individuum, quàm aliud ex infinitis possibilibus. De hoc infra redibit sermo num. 71.

64. Caeterum quando causa est libera non determinat illam Deus *positivè*, quoad individuum, quia destrueret libertatem indifferentiae, quam supponimus velle conservare, ut argumentabar num. 57. *Si enim* Ad Gala. 2. *quae destruxi, iterum haec aedifico &c* sed duntaxat *negativè*. Sicut impediens equitationem super equum A, quando duo sunt soli, determinat te non *positivè*, sed *negativè* solum, ad equitandum supra equum B; impedita namque equitatione prima potes manere domi, v. g. & solum adimit tibi facultatem equitandi equo A, & hac de causa determinat te negativè ad equitationem B; quae determinatio est utique compossibilis cum omissione equitationis B. Similiter, qui ex calamis aufert tibi unum, non determinat te *positivè* ad scribendum altero, quia adhuc tunc potes absolutè non scribere; sed determinat te *negativè*: idest, non relinquit tibi facultatem scribendi ullo alio calamo, nisi illo, quem relinquit; potes tamen verè, ac simpliciter non scribere adhuc illo. Hoc inpraesentiarum. Deus determinat negativè solùm voluntatem humanam, quoad individuum speciei amoris, v. g. & intensionis, & durationis, quia suum decretum non est per se absolutè, ac determinatè connexum cum illo individuo; sed solùm est oppositum cum omni alio individuo ejusdem speciei, atque intensionis: quatenus est nolitio efficax absoluta concurrendi tecum ad ullum aliud individuum illius speciei, ac intensionis. Unde adimit tibi pro tunc omnem facultatem amandi amore alio, & individuo alio illius intensionis, juxta tendentiam decreti applicativi, quàm dedi num. 47. quod autem haec species determinationis (quae etiam vocari potest conditionata, sed quoad nos, qui verbis conditionatis solemus eam explicare, non autem, quoad Deum, cui repugnat hujus tendentiae decretum *Volo ad solum individuum A concurrere tecum, casu, quo ames*. Nam quo amore? qui sit amor A? esset fatua volitio. Qui sit amor B? concurrerent duo amores solo numero distincti objecti ejusdem. Qui nullus sit in particulari? est impossibilis) Haec, inquam, determinatio sit necessaria, probatur; quoniam aliqua est necessaria per rationem datam num. 55. & 60. Ergo, vel determinatio positiva, vel negativa; sed non positiva, ut nuper dicebam ex num. 57. Ergo negativa.

65. Probatur etiam, quod sufficiens sit, advertendo priùs, quod cum vox haec *determinare*, *determinatio* sonet quid positivum, facillimum est, quando audimus illam in re praesenti, apprehendere positivum, ac determinatum impulsum ad individuum A. Ex qua sinistra apprehensione nascuntur aequivocationes absurdae, Item difficile erit, nisi cautè audiatur illa vox, apprehendere determinationem tantum negativam ad individuum A: quia apparebit determinatio non determina-

minatio. Sed hæc difficultas contingit, quoties terminus aliquis alienatur, v.g. *Homo mortuus, homo pictus*; dic idem: nempe esse hominem non hominem, ideft, chymeram. Et similiter passim. Igitur quemadmodum terminus *homo* per adjunctum alterum *mortuus* alienatur, & significat, non quidem chymeram; sed rem, quæ fuit, & modo non est homo. Ita terminus ille *determinatio, quoad individuum A*, per adjunctum Syncathegorema *negativa* alienatur, aut restringitur, aut distrahitur, & significat, non quidem chymeram; sed negationem omnis facultatis ponendi ullum aliud individuum, & facultatem ponendi individuum A. Unde nisi jam invaluisset phrasis illa. *Causa prima determinat negativè, quoad individuum*, debebat dici, ad abigendum istum, & similes non paucos paralogismos, *Causa prima dat facultatem causæ secundæ liberæ ad individuum A amoris, negat verò ad cætera omnia individua illius speciei, aut intensionis*; quapropter licet brevioribus illis utamur terminis, tuum erit intelligere hos longiores. Arguo jam: quoties causa secunda libera, quatenus est ex se, habet proximam facultatem ponendi individuum A amoris, v.g. & nullam habet ponendi ullum aliud individuum speciei illius, est sufficienter determinata ad individuum A; *determinatione utique proportionanda naturæ libertatis*; non enim debemus quærere determinationem destruentem libertatem, qualis foret determinatio positiva. At quoties causa prima determinat illam causam secundam negativè, quoad individuum A, causa secunda libera, quatenus est ex se, habet proximam facultatem ponendi A, sicut quodvis aliud speciei illius: & nullam habet ponendi ullum aliud individuum illius speciei. Ergo quoties causa prima determinat negativè, quoad individuum A causam secundam liberam, hæc est sufficienter determinata ad individuum determinatione proportionanda naturæ libertatis.

66. Major videtur certa. Nam cum determinabilitas actionis immediatè liberæ, non fit per viam præviæ connexionis inevitabilis, ac simul irresistibilis, quia hæc opponitur libertati indifferentiæ; sed per viam solam proximæ, atque plenæ libertatis ad actionem illam: quoties dabilis fuerit legitima ratio, non sanè strictè à priori, ex titulo libertatis; cur causa secunda ponat individuum A: & non ponat ullum aliud speciei illius, causa illa est sufficienter determinata ad individuum A; determinatione consentanea naturæ libertatis. At quoties habet proximam facultatem ponendi individuum A amoris, & nullam habet ponendi ullum aliud ejusdem speciei, dabilis est legitima ratio, ex titulo libertatis, cur causa illa ponat individuum A (nimirum quia est proximè potens ad illud, & à nullo alio agente adigitur irresistibiliter in oppositum: quæ est unica ratio, licet non strictè à priori pro actibus immediatè liberis, ut toties dixi, & num. 58. repetivi) & cur non ponat ullum aliud individuum illius ejusdem speciei. Nimirum, quia nullam penitus habet facultatem absolutè, ideft, tam ex parte causæ primæ, quàm ex parte sua, ponendi ullum aliud. Ergo major illa est vera. Minor etiam. Nam quoties causa secunda libera

habet omnia prærequisita ex parte sui, atque ex parte causæ primæ ad ponendum individuum A, & simul premitur impedimento irresistibili ad ponendum aliud individuum speciei illius, sine potestate abjiciendi illud, habet proximam facultatem ponendi A; & nullam ponendi aliud, juxta principia data disp. 2. At quoties causa prima determinat negativè secundam, quoad individuum, contingunt hæc duo; quoniam hæc determinatio negativa, stat formaliter immediatè in illo decreto applicativo Omnipotentię supradicto num. 47. *Nolo impedire, quod mea Omnipotentia hic, & nunc, concurrat cum hac creatura, habente cætera constitutiva libertatis ad talem individuam operationem*; sed *volo impedire, quod concurrat ad ullam aliam individuam operationem ejusdem speciei, aut intensionis præter A, v.g.* quo decreto posito, causa illa habet, tum ex parte sui, tum ex parte causę primę, omnia pręrequisita ad ponendum A; & premitur impedimento sibi irresistibili, atque inevitabili ad ponendum ullum aliud, siquidem, nec impedire, nec infringere potest hoc efficax decretum divinum. Ergo.

67. Hinc habes 1. qualis sit, & qualis non sit, determinatio quoad individuum in causis liberis, nempe *negativa* duntaxat: eo quia debet esse proportionata ipsarum libertati, quam supponimus Deum velle conservare, & consequenter esse diversam, à determinatione, quoad individuum in causis necessariis, & demum retorsionem nostrarum rationum, contra Prædeterminationem physicam, fieri solitam ex determinatione, quoad individuum, quam admittimus, non esse efficacem: siquidem hæc determinatio non est ullatenus connexa cum eo, quod ponatur, aut connexa cum eo, quod non ponatur individuum A; sed opposita cum eo, quod ponatur aliud individuum illius speciei. Habes 2. decretum determinativum, quoad individuum in utrisque causis, posse esse indistinctum virtualiter ab applicativo Omnipotentiæ. Habes 3. decretum illud esse reflexum, sicut supra dixi de decreto hoc applicativo: & decretum illud habere omnia, quæ competunt huic, & vice versa; quod est proprium eorum, quæ nec virtualiter distinguuntur, quamvis secundum nostras præcisiones, inadæquatasque cognitiones, multa possint enuntiari de uno, quæ non de altero. Habes 4. solutionem famosæ illius, & antiquę objectionis derivatæ ex doctrina præcisionis objectivæ, aut distinctionis virtualis, vel formalis ex natura rei. Videlicet. Causa prima determinat voluntatem nostram negativè, quoad individuum. Sed gradus specificus est realiter gradus individualis. Ergo determinat negativè, quoad gradum specificum etiam. Aut è converso. Non determinat negativè, quoad speciem, quia non negat suum concursum ad cæteras species distinctas à specie amoris, v. g. Sed individuum est realiter species, ergo non determinat negativè, quoad individuum. Confirmatur 1. *esse determinatum per Deum*, aliquid est in rerum natura. Sed hoc ex parte rerum convenit individuo, & non speciei. Ergo aliquid convenit ex parte rerum uni, quod non convenit alteri identificato cum illo. Ergo adstruitur in creatis mysterium Trinitatis (ubi quæ repugnant uni

uni tertio non repugnant inter se, & quæ identificantur cum uno tertio non identificantur inter se) quandoquidem species, atque *esse determinatum à Deo*, identificantur cum uno tertio, nempe cum prædicato individuali; & tamen non identificantur inter se. 2. Vel omnia penitus, quæ conveniunt uni ex his duobus, conveniunt alteri. Vel non. Si primum. Ergo tam species determinatur per Deum, quàm individuum, aut tam hoc non determinatur, quàm non determinatur illa. Si secundum, ergo stat, quod extrema creata realiter identificantur inter se, & tamen quod non omnia, quæ conveniunt uni, conveniant alteri. Ergo distinguentur virtualiter, aut formaliter ex natura rei. 3. Si verum esset Deum determinare causas secundas, quoad individuum, & non quoad speciem, Syllogismus expositorius non concluderet, & consequenter ars Syllogistica rueret, v. g. hic Syllogismus. *Hoc prædicatum individuale determinatur per Deum. Sed hoc prædicatum specificum est realiter, & virtualiter hoc prædicatum individuale. Ergo hoc prædicatum specificum determinatur per Deum.* Præmissę sunt veræ; & consequens esset falsum. Idem contingeret huic. *Hoc prædicatum specificum non determinatur per Deum. Sed hoc individuale est realiter, & virtualiter hoc specificum*; quia hic amor realiter, & virtualiter est amor. *Ergo hoc prædicatum individuale non determinatur per Deum.* 4. Esse determinatum, & non esse determinatum negativè per deum sunt duo prædicata contradictoria. Sed hæc per nos verificantur de individuo, & de specie. Ergo.

68. Hæc omnia cum procedant in sensu primo intentionali, ac de re, prout contingit independenter à nostris cognitionibus, reflexionibus, præcisionibus, quia ab eis non pendet, quod Deus determinet, aut non determinet, quoad speciem, vel individuum, idcircò ineptus esset recursus ad nostras cognitiones positivas, & inadæquatas pro his difficultatibus solvendis: sicut respondere per nauticam, argumentanti de diversitate febrium. Ex doctrina igitur paulò ante data, ex legitimaque explicatione determinationis negativæ, descendit legitima solutio. Deum determinare negativè, quoad individuum A, v. g. stat physicè ex parte rerum in eo, quod neget suum concursum ad cuncta alia individua amoris, v. g. præter amorem A. Deum determinare negativè, quoad speciem staret in eo, quod negaret suum concursum ad speciem aliam actuum, puta speciem nolitionum amandi, aut speciem odii &c. At quamvis individuus amor A, & gradus specificus amoris sint idem: ex eo tamen, quod neget suum concursum ad individuos alios amores præter A, non sequitur quod neget suum concursum ad speciem odii, ut patet: quandoquidem individui alii amores distinguuntur realiter à specie odii, & nullam cum ea habent, aut terminant connexionem. Ergo quamvis gradus individualis, & & specificus sint idem, ex eo tamen, quod determinet negativè, quoad individuum, non sequitur quod determinet negativè, quoad speciem. Ob diversum nimirum sensum, quem reddunt unus, & alter terminus. Unde ad objectionem concessis utrisque præmissis, nego utramque consequentiam, quia neuter ille Syllogismus est rectus; & sic respondeo simul

mul tertiæ confirmationi, quia ille Syllogismus non est expositorius: unde quod ille non concludat, non probat ruinam artis Syllogisticæ.

69. Etenim causam primam determinare voluntatem nostram, quoad individuum, seu individuum A esse per Deum determinatum, veritur, quoad rem præsentem, in hunc sensum. *Deus negat suum concursum ad omnia alia individua speciei, aut intensionis amoris, præter A.* Constat ex nuper explicata quidditate hujus determinationis. Ergo subjectum illius propositionis est Deus: & prædicatum est *negatio divini concursus ad cætera illa individua.* Ecce jam duos terminos. Rursus minor habet alios duos terminos ab his distinctos, nempe individuum A, & gradum specificum. Ergo jam habemus alios duos. Demum consequens reddit hunc sensum. *Deus negat suum concursum ad cæteros species, præter speciem amoris*: quia in hoc stat physicè ex parte rerum, quod Deus determinet negativè quoad speciem. Ecce novum alium terminum distinctum ab eis, qui sunt in præmissis, videlicet *negationem concursus divini ad cæteras species præter speciem amoris.* Ergo isti Syllogismi sunt illegitimi, & terminis plus justo redundantes. Ad primam confirmationem, distinguo majorem. Est aliquid quod reddat eundem sensum, quando enuntiatur de individuo, & quando enuntiatur de specie, nego majorem, ob explicationem datam num. antecedente. Est aliquid, quod mutat sensum, quando enunciatur de individuo, & quando enunciatur de specie, concedo majorem. Et concessa minore distinguo primum consequens: & illud reddit eundem sensum, sive est idem, quando enunciatur de uno, & de altero, nego (hoc tibi opus erat ad probandum mysterium Trinitatis in creatis, nam ille idem Æternus Filius, qui identificatur cum divina essentia, distinguitur à Paternitate identificata cum eadem essentia) & illud non est idem, seu reddit sensum diversum, quando enunciatur de illis, concedo. Sed hoc non probat objectivam ullam diversitatem inter gradum individualem, & specificum, sed diversitatem inter quidditatem *determinandi, quoad individuum*, & quidditatem *determinandi quoad speciem*, atque diversitatem inter sensum, quem dat unus terminus, & sensum, quem dant alii; & nego secundam consequentiam.

70. Ad secundam respondeo. Omnia prorsus, quæ conveniunt uni, conveniunt alteri, modò enunciata de uno, reddant eundem sensum, quem reddunt enunciata de altero; secus, si secus: quoniam tunc non probabitur distinctio in gradibus ipsis, individuali, & specifico; sed in sensibus, quos dant termini, quibus utimur ad argumentandum hac super re. At *determinari per Deum* reddit sensum valdè diversum jam explicatum, quando enunciatur de specie, & quando enunciatur de individuo. Mirum ergo non est, quod verè enuncietur de individuo, eique verè conveniat; Falsò autem de specie, eique verè non conveniat. Similiter ad quartam. Illa prædicata sunt contradictoria, quando enunciata de individuo, & de specie, connotant, seu significant eosdem prorsus terminos objectivos; secus, quando secus. Et hoc accidit in præsenti, quia esse determinatum per Deum, quando enun-

enunciatur de individuo, significat *negationem divini concursus ad cætera individua illius speciei*; quando verò enunciatur de specie significat *negationem divini concursus ad cæteras species distinctas ab amore*, v. g. At negatio illa distinguitur ab hac: quandoquidem cætera individua non sunt cæteræ species. Ergo ista prædicata, quamvis enuncientur de individuo, & specie, quæ sunt idem realiter, connotant, seu significant alios terminos plurimum diversos. Ergo in præsenti non sunt contradictoria, quia licet sint de eodem, non sunt secundum idem. Tota doctrina hac est illa, qua disp. 1. Logicæ majoris explicui hæc, & similia argumenta, quibus multi Authores utuntur probandi ergo in creatis distinctionem virtualem, aut formalem ex natura rei. Item disp. 5. Prodromi, occasione similium argumentorum ad probandum distinctionem inter possibilitatem, & existentiam.

71. Hactenus de causis liberis; quod attinet ad causas naturales, & liberas etiam, sed quoad effectus non liberos, possunt fieri similia argumenta contra ea, quæ supra dixi, scilicet causam primam determinare illas *positivè*, quoad individuum, sed non quoad speciem, sive positivè, sive negativè. Causam primam non determinare positivè, aut negativè ignem, v. g ad speciem, ac intensionem caloris, stat physicè ex parte rerum in eo, quod decretum applicativum Omnipotentiæ ad calorem producendum, & frigus non producendum, non concipiatur à Deo independenter à scientia existentiæ ignis cum suis prærequisitis, sed dependenter ab ea, & quia ignis hic, & nunc, atque in his circumstantiis, connectitur naturaliter cum productione caloris, talisque intensionis, secus cum productione frigoris, aut speciei alius; quoniam hoc ipso, ratio à priori proxima illius productionis est natura ipsa ignis, prout in eis circumstantiis, non verò decretum divinum. Rursus causam primam determinare ignem positivè, quoad individuum, stat physicè ex parte rerum in eo, quod dictum decretum non concipiatur à Deo dependenter, à scientia enunciante connexionem determinatam illius ignis, cum tali determinato individuo A (siquidem talis scientia non datur in Deo, quippe esset falsa) sed concipiatur ex mera libertate divina ob motiva ipsi nota, & quæ nobis non revelavit: Hoc namque ipso, determinatio illius individui erit à solo Deo. At quamvis gradus individualis, & specificus sint penitus idem, decretum dictum potest concipi dependenter à prima illa scientia, quin concipiatur dependenter à secunda: quandoquidem hæc secunda est impossibilis, & illa prima potest dari in Deo, estque proportionata movendo illud decretum. Ergo quamvis gradus individualis, & specificus, sint penitus idem, potest Deus determinare positivè ignem, quoad individuum calorem, non autem quoad speciem caloris. Nempe, quia præsupponere scientiam de connexione ignis cum *calore*, non est præsupponere scientiam de connexione illius cum tali determinato calore. Et hujus ultimum resolutivum est, connexionem terminativè disjunctivam, distinctam valdè esse, à connexione terminativè determinata. Ergo re exenteratâ, atque in sua quidditativa principia resolutâ, deprehenditur

tur *esse positivè determinatum per causam primam* , & , *non esse positivè* , *seu negativè determinatum per illam* , non esse contradictoria , quando enunciantur de specie , ac individuo : quia tunc mutant sensum , & connotant , seu significant alios terminos valdè diversos ex parte prædicati , tametsi subjectum sit penitus idem , sicut *hanc papyrum esse albam* , & , *hanc eandem non esse dulcem* . Hac explicatione solvuntur quinque objectiones , quæ fieri possunt similes eis quinque, quas proposui n. 67.

CAPUT SECUNDUM.

De Causa efficiente creata.

72. OST explicatas quinque has quæstiones super Causâ primâ , causa secunda efficiens physicè succedit . Illam in genere explicui disp. 2. cum suis genericis proprietatibus : modo in specie. Et circa eam septem occurrunt quæstiones. Prima est. *An verè à parte rei detur ejusmodi causa* ? idest , an ignis , v. g. verè à parte rei producat calorem , vel potius nil aliud faciat , quàm illum latentem in subjecto applicativo excitare , forasque educere , seu extrahere ? An Sol verè , & simpliciter producat per hemisphærium qualitatem , quæ dicitur lux, vel potius particulas diffundat suæ substantiæ , quibus particulis lucida reddatur sphæra aëris ? Causas secundas verè , ac simpliciter efficere, seu producere de novo multos effectus interdum substantiales , interdum entitativè accidentales , qui vocari solent qualitates , certum , & inconcussum fuit in Scholis , non quidem unius , aut alterius Gentis , sed omnium Europæ , donec ingenia quædam similia (ut videtur) Athenienſibus qui *omnes , & advenæ hospites , ad nil aliud vacabant , nisi aut dicere , aut audire aliquid novi* , ut supra notabam ex Luca , inceperunt dubitare , & postea negarunt absolutè causas secundas operari quidquam simpliciter de novo . Et hoc propter materialitatem illius verbi *educere* de potentia , de sinu , de gremio materiæ ; & propter definitionem creationis , quæ est productio rei ex nihilo : Unde inferunt , fore, ut causæ secundæ crearent , si verè , ac simpliciter producerent aliquid de novo , nempe id quod prius nil erat : quasi ego modo formans calamo, & atramento, figuram horum characterum super hanc chartam , producam per creationem figuram , & coordinationem horum characterum in hac charta , quæ sanè figura , & coordinatio atramenti paulo ante non erat (licet esset atramentum ipsum) & consequenter erat nil, & modo talis figura, & coordinatio verè , & simpliciter est in rebus , & est distincta saltem inadæquatè ab ipso atramento ; alias omnis casus possibilis , in quo existeret atramentum , esset casus

Actor. 17.

in

in quo existeret hæc figura. Igitur illa duo, quæ dixi, sunt duo poli, duo cardines novitatis præfatæ, quos unâ, vel alterâ fulciunt experientiâ: tum ex eo, quod nostri sensus sępissimè decipiuntur, tum ex eo, quod igne alambici incipiunt apparere, atque se se explicare multa, quæ prius latebant in corporibus, quæ ignis ille exercet; & ex his casibus particularibus, eliciunt canonem universalem pro tota philosophia. Nimirum causas secundas nil prorsus agere, nil operari de novo, quod prius non esset in rebus; sed duntaxat explicare, coordinare, dispergere, combinareque illas easdem res, quæ prius, & ab initio erant in mundo.

73. Duos illos cardines hujus ingeniosæ, sed falsæ Philosophiæ movere conatus sum disp. 1. mera explicatione philosophica, phraseon illarum latinarum. *Educere de potentia materiæ*; *facere rem ex nihilo*, ubi inefficaciam quoque aliquorum casuum singularium ad inferendum regulam universalem affirmativam ostendi. Consequenter igitur ad illam doctrinam respondeo affirmativè quæstioni præsenti, & quia difficultas est eadem, oportet, quod rationes eædem sint. Prius tamen adverte. Duo hic esse valdè diversa. Unum. *An causa secundæ aliquando, & aliquid faciant verè, ac simpliciter de novo, quodque prius non erat in rerum natura*? Huic soli respondeo affirmativè, quia est contradictoria illius universalis. *Nil fit simpliciter de novo*, quoad suam entitatem, à causis secundis. Alterum est. *An in tali, & in tali, & in tali alio casu particulari, fiat quippiam simpliciter de novo*? ab hoc nunc præscindo. Tum quia cum casus particulares possint esse innumeri, explicatis duobus, tribus, quatuor, triginta, ingerentur alii, & nunquam finiemus processum. Tum propter doctrinam quam dedi inter disputandum formas particulares. Tum quia non dubito, multoties contingere idem, quod in domûs extructione, scilicet combinationem, & coordinationem solam rerum, quæ prius existebant. Arguebam igitur 1. negativè ex eversione jam insinuata fundamentorum sententiæ contrariæ: quæ eversio non leviter firmatur ex eo, quod causæ secundæ, verè, ac simpliciter possint destruere, & passim destruant rem, quæ paulò ante erat aliquid, quin propterea polleant virtute annihilandi. Cur ergo non possunt verè, & simpliciter producere id, quod paulò ante nil erat, quin virtute polleant creandi? 2. positivè ex principiis generalibus. Humana judicia circa actualitatem rerum, & non circa meram possibilitatem metaphysicam, non solum formanda sunt ex principiis metaphysicis; sed etiam ex principiis prudentiæ, sicut conclusiones nauticæ non habentur ex solis principiis metaphysicis, sed ex nauticis; & astronomicæ ex astronomicis, & arithmeticæ ex arithmeticis &c. Est error philosophicus putare admittendum esse de facto, quidquid non probatur per metaphysicam evidentiam esse adversum principio alicui metaphysico, & consequenter esse metaphysicè impossibile. Ergo quamvis res A, non probetur, per metaphysicam evidentiam, esse metaphysicè impossibilis; abjicienda nihilominus est, si deprehen datur contraria principiis prudentiæ. At ignem, v.g.

(& idem dico de cæteris causis secundis respectivè) non habere virtutem efficiendi physicè de novo id, quod paulò ante non erat in rebus, quamvis non probetur, per evidentiam metaphysicam, esse oppositum metaphysicè alicui principio metaphysico, est tamen oppositum principiis prudentiæ. Probatur. Juxta hæc, quoties ad præsentiam rei A, semper, & ubilibet experimur de novo rem B. Et ex alia parte, res A proportionata est ad illam producendam. Et ex alia nil speciale occurrit contra hoc. Et ex alia demum, non probatur positivè rem B; prius fuisse in illo subjecto latentem: quoties, inquam, hæc quatuor concurrant, absolutè dicendum est, juxta rectam prudentiam, rem A, verè, & simpliciter producere de novo rem B, & hoc sine tergiversationibus, sine dubio prudente, & quin exercitè redeatur ad principia metaphysica, metaphysicamque possibilitatem oppositi, à quibus signatè præscindatur. At in favorem virtutis ignis ad producendum simpliciter de novo calorem in manu ei admota, concurrunt hæc quatuor; Ergo absolutè dicendum est illum verè, ac simpliciter producere de novo calorem illum, & hoc sine tergiversationibus, sine prudente dubio, & quin tacitè, atque exercitè redeatur ad principia metaphysica, metaphysicamve possibilitatem oppositi, à quibus signatè, & quoad verba dicatur præscindi; quod advertè cautè, nam inter disputandum solent aliqui fateri, se non quærere metaphysicas evidentias æquales ei *bis tria sunt sex*, decursu tamen argumenti dant responsa, quæ exercitè, ac tacitè protegunt suam conclusionem hoc uno clypeo, quod non datur evidentia metaphysica in contrarium.

74. Probo majorem deinceps probaturus minorem. Si illa non esset vera, omnia ista, quæ præ manibus, & in usu quotidiano habemus, possemus liberrimè negare, vel saltem prudenter dubitare (en scopum in quem tendunt istæ novitates, nimirum absurdam *libertatem* intellectûs in judicando, sicut homines illi boreales, qui duobus ab hinc sæculis aspirarunt ad prophanam libertatem voluntatis in volendo, cum utrique memores esse debuissent exprobrationis illius. *A sæculo confregisti jugum meum: rupisti vincula mea, & dixisti. Non serviam.*) Jerem. 2.
v. g. cum sensus, & experientiæ toties fallant, cur, quando audis alium te alloquentem, non negas, aut dubitas illum verè, ac simpliciter loqui, eo quia potes somniari, licet vigilans tibi videaris, ut toties contingit; vel occultus quidam spiritus potest proferre illa verba, quæ videris tibi audire ab illo homine. Igitur quando audis probra, vel laudes tibi ingeri, ne æstimes hominem illum proferre illa verba; sed cohibe assensum, quia interdum occultus spiritus id fecit, & inter somniandum visum fuit tibi idem. Quando audis tibi directa verba contractûs emptionis, venditionis, donationis, matrimonii &c. ne accipias illam pecuniam, donum, aut uxorem: quam enim metaphysicam habes evidentiam de eo, quod illa verba fuerunt prolata à persona illa: & cum interna intentione simpliciter necessaria ad valorem illius contractus? quando tuus servus, tuus amicus, tuus Superior, tuus medicus, tuus coquus, non attendunt verbis tuis, præceptis, aut precibus,

cibus, ne irascaris: quam enim habent illi evidentiam metaphysicam de eo, quod es tu, & non larva quædam, seu latens spiritus, ille qui in aere format eas voces? Similiter in meridie possemus negare, aut saltem prudenter dubitare, esse solem, qui producit, aut emittit, aut excitat lucem latentem prius. Quæ duo contradictoria sequentur ex eo, quod tunc immersus sis in profundissimo somno, & videaris tibi videre lucem, cum oculos habeas clausos, & in cubiculo sis obscuro. Similiter quod par contradictoriorum elicietur ex eo, quod non genuerint te, quoad substantiam, aut quoad athomorum tuarum combinationem personæ illæ, quas putas Parentes tuos? contra quod principium metaphysicum esset hoc? erisne primus, qui in hac re fuit deceptus? Cur ergo personas illas colere, ac diligere juberis? Similiter quando hemicranio, dentibus, febri, calculo, fame, siti, vulnere laboras, cur cadit vultus tuus, cur auxilium imploras? Multoties enim contingit somniantibus, & amentibus, quod sibi videantur hæc pati; & tamen verè non patiuntur. Similiter cum quædam Asina olim locuta sit (quo exemplo irridet S. Augustinus eos, qui ob paritatem Joannis, dicebant infantes omnes accipere à Deo usum rationis, ut Deo credant) cur non defendis, aut saltem prudenter judicas, asinas omnes assumi posse in Senatum? En totum mundum, totamque humanam rempublicam conversam in armenta bestiarum, si major illa non esset vera, & si ex uno, aut unis casibus particularibus, quos adversarii agglomerare solent, & quorum multi possunt esse veri (excepto quando sunt de viventibus) sine præjudicio meæ conclusionis ab istis casibus præscindentis, liceret elicere canonem universalem: videlicet nullam causam secundam producere quidquam de novo; sed omnes esse sicut architectum, varias figuras dantem ædificiis, juxta varias combinationes lapidum, trabium &c. Ergo major illa est vera.

Num. 22. *Aug. ep. ad Dardanum quæ est 57.*

75. Probo jam minorem illius syllogismi: nempè concurrere illa quatuor in favorem virtutis ignis, v. g. ad producendum simpliciter de novo calorem in manu ei admota. Et in primis non est dubium, quin semper, & ubilibet in manu admota igni, & non præmunita, experimur de novo calorem, quem ante non experiebamur. Deindè ignis cum sit substantia ex se combustiva, & calefactiva, hoc, vel illo modo, & calor sit accidens, est proportionatus ad calorem producendum. Rursus nil speciale occurrit contra hanc productionem, quia totum fundamentum contrarium reducitur ad vetustas illas cantilenas. *Formæ materiales educuntur ex potentia materiæ. Si producerentur simpliciter de novo, seu ex nihilo, crearentur*: quas latinitates sæpè explicui in sensu philosophico: item ad duas, tres, quatuor, vel viginti experientias, de rebus, quæ non producuntur de novo, quando incipiunt apparere, quarum experientiæ aliquæ sunt falsæ, aliquæ sunt veræ; sed cum sint casus particulares, impares sunt inferendo regulam universalem pro tota philosophia. Demum non probatur positivè ullo argumento, nisi his eisdem, præcedere actu physicè in materia omnes

prorsus formas substantiales (saltem quoad totam magnitudinem, quam solent habere) quas decursu temporis experimur in materia; imò dicere in hac papyro, v. g. esse modo actu physicè formam ignis, quam habere potest: dicere in carne, qua vescimur, esse actu physicè formam herbæ, qua vescebatur animal illud, & esse ibi actu formaliter formam canis, formam felis, aut similes, quorum cadavera nutrierunt herbam illam: dicere, inquam, hæc, & similia penitus incredibilia, est penitùs contra sensum ipsum, quin proferatur testimonium rationis ullius distinctæ ab illis cantilenis, infringens testimonium sensuum, ut profertur quoties testimonio sensuum dissentimus: Ergo in favorem virtutis ignis ad producendum simpliciter de novo calorem illum, qui paulò ante non erat in rebus, concurrunt illa quatuor.

76. Arguebam 3. ex principiis specificis rei præsentis; tum quia tota horum Doctorum philosophia præsens videtur esse de *sic*, & *sic*: de *taliter*, & *taliter*. Cum enim polliceantur brevem, & perspicuam naturæ explicationem, tota hęc reducitur ad generalitatem horum terminorum *athomi sic, & sic combinata*; quot? quæ? qualia sunt ista *sic*, & *sic*? Athomi *taliter*, & taliter coordinatę; quot? quæ? qualia? quænam sunt ista *taliter*, & *taliter*. Et quod nos utcumque explicamus, quantum sufficit intellectui docili, saltem verbis, quæ sunt in Vocabulario communi; dicentes. *Ignis A producit ignem B*: Magistri hi explicant dicentes. Ignis A *sic*, *& sic combinat, taliter, & taliter coordinat athomos paleæ*: quin explicent quid, quodnam, quale sit illud *sic*, & *sic*, quod potius est ignis, quam nix; quod si dicant illud *sic*, & *sic* esse ipsum ignem B, atque digito illum ostendant, erit, sicut si aliquis promittens magnam claritatem in explicando, quid sit columba, digito illam ostenderet, quando non externam rogatur figuram, sed quidditatem. Ergo hi Authores videntur non satisfacere promissis, & non assequi finem ob quem discesserunt à nobis. Tum quia ipsa combinatio, dispersio, coordinatio, dispositio, extractio, eductio rerum, sive athomorum, sive seminum, sive formarum, quas dicis latuisse in materia ab origine mundi, & successivè prodire juxta diversitatem agentium: sicut successivè fiunt voces organi, juxta diversitatem pulsationum, & sicut successivè mutat figuram ludus latrunculorum juxta diversitatem jocantium. Illæ, inquam, combinationes non sunt chymeræ, sed quid verum, & reale, sive absolutum, sive modale, sive substantiale, sive accidentale, sive in quovis alio prædicamento: Item sunt realiter distinctæ, à rebus ipsis combinatis, aliàs omnis casus possibilis, in quo physicè existerent hæ, foret casus, in quo physicè, verè, & realiter, & sine tergiversationibus existerent illæ combinationes, ut existunt, quando accenditur ignis. Imperceptibile namque est, & prorsus in creatis repugnans, quod ex duobus, quæ à parte rei non sunt duo, sed unum, existat physicè unum, absque altero (nisi tertio quoque passu, prætextu explicandi clariùs, breviùs, & faciliùs effecta naturalia, invehas in creaturas ineffabile mysterium actuum liberorum Dei, qui sunt Deus ipse, & sine quibus potuit esse

Deus)

Deus) Et tamen quandoque experimur unas combinationes, quandoque alias. Ergo illæ combinationes, sive modalitates verè simpliciter fiunt de novo à causis secundis, & priùs nil erant, seu non erant in rebus, quia non sunt ponendæ aliæ reflexæ combinationes, aut modalitates, vi quarum incipiant apparere illæ combinationes, quæ, ut tales combinationes, priùs latebant. Si ergo causæ secundæ, absque virtute creatrice, faciunt juxta vestram ipsam opinionem, combinationes, sive modalitates, quæ priùs non erant: cur nequibunt, absque virtute creatrice facere ignem, aliosque effectus, qui priùs non erant, qui priùs nil erant? Certè in vestris ipsis combinationibus hebetari videntur cuncta argumenta vestra.

77. Tum quia quando homo dicitur assentire, dissentire, discurrere, amare, odisse, velle, nolle cum merito, aut cum demerito: quæro, vel agit aliquid (voca illud absolutum, modale, prout volueris, modò illud non voces chymeram) simpliciter de novo, & quod non erat priùs. Vel nil prorsus. Si hoc; ergo primò, merè passivè se habet, & instar statuæ, cui aliundè adduntur, aut detrahuntur vestes. Ergo secundò in homine illo, à prima sua origine, fuerunt verè simpliciter, sine jocosis tergiversationibus quoquot actus intellectus, & voluntatis habet in decursu totiùs suæ vitæ. Et hoc deglutire, est juxta principia prudentiæ? & hoc est, clariùs, atque faciliùs explicare phænomena naturæ. Si illud ergo jam concedis, causam secundam agere aliquid verè de novo, quodque physicè non existebat priùs. Hoc est, quod intendo; tum quia, admissa ista philosophia, nullum restat argumentum naturale, ac purè philosophicum, ad probandum, hominem frui animâ rationali, distinctâ à corpore; quoniam vestrâ eâdem philosophiâ potest quivis mente captus dicere, cunctas operationes humanas intellectus, & voluntatis, bonas, & malas, & indifferentes, nil aliud esse, quàm diversas combinationes coordinationes eductionesque earundem prorsus rerum, quas ab initio habuit, prodeuntes jam unas, jam alias, juxta diversitatem agentium naturalium, & nullum penitùs esse in homine principium intrinsecum producens illas operationes. Dicere autem in tota philosophia, & ex solo naturali lumine, nullum esse argumentum efficax ad probandum, animam rationalem distinctam à corpore, & necessarium esse lumen fidei supernaturale ad hoc credendum, non est sanè explicare clariùs, & faciliùs effecta naturalia, ut hi Doctores affectant. Ex his omnibus infertur, quod licet non probetur per metaphysicam evidentiam patem ei *bis tria sunt sex*, causas secundas agere simpliciter de novo multa, quæ priùs non erant in rebus; illud tamen esse longè conformiùs rationi. Ex his apparet satis rationabiliter, quàm justè jussa sit exulare ab scholis nostris propositio. *Creatura non producunt efficienter ullos effectus; sed solus Deus illos ad ipsarum præsentiam efficit. Loca verò Scripturæ, in quibus tribuitur actio, intelligenda sunt sensu figurato*.

Quæ-

§. II.

78. QUæstio secunda affinis est huic. *Utrum scilicet causæ secundæ producant accidentia ulla?* Ex his namque eisdem Doctoribus, quos nuper impugnabam, prodierunt, qui dicunt propter unum etiam, vel alium casum particularem, nullum esse accidens entitativuum: sed omnia, quæ vulgò in scholis dicuntur accidentia, esse substantias, *sic*, & *sic*, *taliter*, & *taliter* combinatas, & redimus ad eandem confusionem, quam disp. 1. sugillavi, quæque nascitur ex eo, quod non solum non explicatur quidditas, & realitas istorum, *sic*, & *sic*, *taliter*, & *taliter* (nisi ad summum redeundo ad idem, atque dicendo, *sic*, & *sic*, quibus combinantur athomi substantiæ, ut sint calidæ, v. g. potiùs quam frigidæ, esse illum ipsum calorem, de cujus quidditate, essentia, & natura disputetur) verum neque adhuc nomina specifica illorum, seu istarum combinationum in aliquo saltem Europæ idiomate; cum tamen prædicti Magistri affectent, & promittant lucem offundere effectibus naturalibus, & scholarum tenebras, atque confusionem arcere. Dicunt ergo lucem, v. g. non esse qualitatem, sed minutissimas ignitas particulas substantiæ, v. g. solaris, aut substantiæ olei, aut substantiæ ceræ sparsas per aerem, & parietes: item quantitatem, gravitatem, levitatem, & similia nil aliud esse, quam substantiam ipsam corporum illorum, *sic*, & *sic* dispositam. Advertendum est hic idem, quod num. 73. adverti: Aliud est, num talis, aut talis res particularis sit accidens distinctum à substantia? & ab hoc, manum modò contineo, quamvis obiter unum, vel alterum insinuabo, quia cum tot sint illa, de quibus hoc quæri potest, in longum ibimus, si de unoquoque singillatim quæstionem instituamus: post viginti enim, aut triginta disputata, ingerentur alia, & alia super quibus movebitur idem dubium, sint, nec ne accidentia. Aliud disputare in genere. Num sint in rerum natura accidentia distincta à substantia, ita ut causæ secundæ absque virtute creatrice, producant verè de novo accidentia aliqua, quæ priùs non erant in rebus? Hoc solum est, quod disputandum suscipio. Et quantum satis videbatur explicui disp. 1.

79. Respondeo affirmativè; non quia censeam rem esse metaphysicè evidentem, nam esset peccare per excessum: nec quia judicem esse merè probabilem, quia foret peccare per defectum; sed quia reor esse moraliter certam. Omne quippè ens non substantiale, est accidentale. Sed de facto dantur hujusmodi entia. Probatur. Istæ eçdem combinationes rerum, athomorum, motuum, & similium, quibus componitis illa, quæ nos vocamus *accidentia materialia*, sive *qualitates*, sunt profectò ens reale, aptum existere, siquidem de facto existunt juxta opinionem istam; & non sunt, sicut mendacium Dei, aliçve

ve similes chymeræ: item distinguntur realiter, modaliter à rebus ipsis substantialibus, quarum sunt modi, seu non sunt identificatæ cum illis, ut paulò ante dicebam. Rursus. Actus intellectus, atque voluntatis nostræ, & gratia sanctificans nobis inhærens, & sensationes ipsæ materiales, ut visio, auditio, sapor, odor, dolor &c. sunt profectò entia realia apta ad existendum, & de facto existentia, distincta realiter, modaliter à substantia ipsa nostra: quandoquidem hæc, multum tempus, existit sine illis, & plus solito ridiculum esset, confugere ad mysteriosam paritatem actuum liberorum Dei. At ista omnia de facto existunt. Ergo existunt de facto multa entia non substantialia licet modalia (hæc mihi sufficiunt modo) in istis namque entibus modalibus accidentalibus, hebetantur argumenta, quæ impugnant accidentia absoluta. Ergo ex hoc capite non impediuntur causæ secundæ, quominus physicè producant accidentia, quæ paulò ante nil erant, seu potiùs, *quę paulò ante non erant in rebus*: solent namque abuti aliqui primâ illâ locutione, quasi ex parte objecti sit res, & ex parte objecti sit nihilum quoddam, & de ipsis enuntietur identitas, quando dicitur rem nihil esse, sicut enunciatur, quando dicitur rem esse ens, aut esse nigram &c.

80. Confirmatur: quoties sensus ipsi testantur aliquid, & nulla insurgit ratio contra hoc testimonium, ut multoties insurgit, à sensibus standum est, ut sanam sententiam proferamus. Recole num. 74. At sensus ipsi testantur existentiam rerum, quas vocamus qualitates etiam absolutas, nulla in contrarium vocante ratione, videlicet lucem, calorem, frigus &c. deinde illę distinguuntur adæquatè à subjectis, in quibus sunt, & à quibus procedunt, ob toties dictam separabilitatem horum ab illis: Præterea non sunt modificationes duntaxàt earundem particularum substantiæ, jam olim occultè latentes in eis corporibus. Tum quia sine petitione principii, non assignabis duo contradictoria in eo, quod ille individuus calor, v. g. qui nunc procedit à substantia A; procedat ab alia: & qui nunc recipitur in subjecto B; recipiatur in alio. Ex hac autem separabilitate, metaphysicè possibilis sequitur ratione materiæ actualis distinctio, quia nec divinitus possunt separari, quæ semel identificantur; tum quia probandi ergo, esse duntaxàt modificationes, & combinationes particularum substantiæ, jam ab initio latentes in corpore illo, nullam aliam profertis rationem, nisi solitam cantilenam toties rejectam *eductionis*, atque *creationis* non benè intellectarum, nec non unam, vel alteram paritatem, v. g. alambici, & quarundam rerum chymicarum, quæ tametsi veræ sint, non sufficiunt probando regulam *universalem* pro cunctis effectibus naturalibus: nec ego usus illis ad explicandum formas partiales, maximè in viventibus, elicui regulam universalem pro cunctis penitus naturalibus effectibus. Denique prædictæ res, scilicet calor, lux, frigus, color, benè, aut malè afficiunt subjecta. Ergo nil eis deficit, ut sint illud, quod nos vocamus qualitatem absolutam. Ergo nisi contra vocabula movere litem velitis, illæ sunt qualitates absolutæ. Denique cum hæc philosophia

sophia de *sic*, & *sic*, de *taliter*, & *taliter* sit quasi corollarium illius universalis, de universali compositione omnium entium naturalium per meras combinationes athomorum: rationes eædem, quibus paulò ante, & disp. 1. impugnavi hanc, pugnant contra illam.

81. Non tamen nego, multoties esse particulas non paucas substantiæ in eo, quod apparet esse qualitas; sed etiam multoties non sunt, v. g. formalis ipsa flamma candelæ, lucernæ, ligni, & similium, sunt pingues, tenuissimæ particulæ ceræ, olei, aut ligni accensæ. Idest, transeuntes à forma priore ad formam ignis, quæ iam existens in eis particulis, calore suo attrahit alias particulas illorum corporum combustibilium, & in tenuissimum ignem convertit adjuvante parte illa atmosphæræ, in qua accenditur flamma, cujus partis athomi, ac corpuscula nonnulla exardescunt etiam, atque ideò minus fulget flamma in aëre impuro, quàm in aëre defæcato, ut experimur tempore pluvio, tum quia athomi, quibus tunc referta est atmosphæra sunt magis humidæ & minus puræ; tum quia plures sunt magis densæ, atque opacæ: unde non sinunt lucem liberè transire ad objecta alia, ad nostrosque oculos. Idem dico de stellis, minus quidem fulgentibus tempore pluvio. Ast lux altera tenuior, quæ per aerem diffunditur, non est substantia, sed qualitas per illam substantiam ignitam producta, diffusaque per aerem contentum intra sphæram suæ activitatis. Imò lux ipsa, & color flammæ, sunt qualitates illius individuæ formæ ignis, quæ occupat portiunculas eas materiæ, quæ paulò ante erant sub forma olei, ceræ, aut ligni &c. quia individua illa forma ignis, quæ est in materia illa subtilissima, & rarèfacta, cum sit ejusdem speciei cum aliis formis ignis, non est cur suaptè natura connectatur metaphysicè determinatè cum illa luce, & calore. Ergo ex se potest existere sine illis. Ergo distinguitur ab illis. Ergo, & illa distinguuntur ab ea individua forma substantiali. 2. Color, v. g. purpureus (& idem dico respectivè de aliis coloribus, tum simplicibus, tum combinatis mutuò) plurimas habet particulas substantiæ animalis illius maritimi, aut illius mexicani vermis vulgò *la cocbinilla*, ex quo elicitur purpura: quæ particulæ, & in quas diluitur animal illud, complent totum liquorem tincturæ, & sic etiam pannum totum, & cum tenacissimæ sint coloris illius, semper illum conservant. Sunt ergo plurimæ portiunculæ substantiæ in eo colore non admixtæ cum aliis habentibus colorem contrarium; ast subsistit, colorem esse qualitatem distinctam: quia fundamentum non est, ut dicamus specifica illa corpora per se metaphysicè absolutè, ac determinatè connecti cum eo colore, ita ut nec divinitus possint existere sine illo, maximè cum experiamur vivacitatem, seu intensionem illius, corrumpi mixtione aliarum, & aliarum rerum. Ergo saltem divinitus possunt existere sine illo. Ergo distinguuntur realiter ab illo. Ergo, & illæ ab eis. Idem dico de virore smaragdino. Idem de rubore pyropi. Idem de aliis coloratis, quorum substantia, licet connectatur naturaliter cum tali, aut tali colore; at divinitus saltem, & multoties humanitus quoque, existere potest

test sine illo colore: quod in creatis efficax est argumentum reciprocæ distinctionis. Neque refert, quod color multoties nil aliud sit, quam reflexio, aut refractio lucis: quoniam, ut dixi, hæc eadem lux est qualitas distincta à substantia corporis luminosi: nam quod par contradictoriorum elicies, quod Deus orbaret substantiam ipsam corporis solaris omni luce, cum Joannes viderit Solem *nigrum, tanquam saccum cilicinum*? Porrò lux, & color in solis oculis percipiuntur, perceptione illa, quæ vocatur visio materialis, quia licet luminosum producat lucem in vultu toto videntis, & coloratum producat etiam, non quidem colorem, sed hujus speciem, in toto etiam vultu videntis: at in solis oculis posuit Deus nervos, & dispositiones specificas ad videndum; & ibi concurrunt duo. Unum est, lux ipsa, vel species coloris juvans ad videndum. Alterum est, perceptio illa materialis, quæ dicitur visio corporea. Et hæc est vitalis terminus productus per vitalem actionem, elicitam à substantia ea vivente, adjuta specifico temperamento, & nervis oculorum. *Apoc. 6.*

82. Non nego 3. in odoribus esse multoties tenuissimas particulas substantiæ corporis odoriferi, v.g. quando hoc resolvitur in fumos, ut incensum, storax, & aliæ gummæ, ac quando resolvitur in liquorem, cum liquoreve miscetur, & quando ventus per illud corpus transiens, aër ex illo egrediens, corripit secum levi quadam violentia aliquas illius portiunculas, quæ particulæ sparsæ per aerem, & contrariis non mixtæ, in toto eo producunt illud, quod latini vocant odorem; adhærentes autem specificis nervis delicatissimis interioribus nasi, ibi homo, vel aliud animal sentit odorem, quia ibi, & non alibi posuit causa prima specificos nervos illos: unde in ea parte nasi concurrunt duo; unum est id, quod vocatur *odor*, & hic solet produci à corpusculis, sive portiunculis corporis odoriferi ibi inhærentibus. Alterum est, quod vocatur *sensatio, perceptio,* sive *odoratio*: & hæc est vitalis terminus productus per actionem vitalem, elicitam à substantia animalis, sed adjuta idoneo temperamento illius partis internæ nasi. Verumtamen subsistit, odorem esse rem distinctam à substantia corporis odoriferi, quia licet ex se sit connexa cum odore, sicut aqua cum frigiditate, ignis cum combustione passi dispositi; potest Deus has connexiones infringere (cedo duo contradictoria) Ergo substantia illius odoriferi corporis potest existere absolutè sine odore. Ergo distinguitur ab illo. Ergo hic est res quædam distincta ab illa substantia. Ergo cum non sit quantitas, restat, quod sit qualitas, & propter eandem rationem distinguitur à substantia corporis olfacientis. Præterea licet multoties contingat, quod naso adhæreant prædictæ particulæ, potest etiam non evenire hoc, sed quod odoriferum corpus, sine ulla prorsus dimininutione sui, producat odorem in nervusculis illis interioribus narium, eo quod sit intra sphæram suæ activitatis, ut numero antecedente philosophabar de luce.

83. Non nego 4. quod dum saporem percipimus, portiunculæ substantiæ rei illius, quam comedimus non mixtæ cum contrariis, perfrican-

cantes palati specificos nervos, producunt in ipsis, sicut frigus, & calorem, ita saporem in actu primo proximo, idest, rem aptam natam, ut vivens ibi producat saporem formalem, qui est, grata illa, vel ingrata perceptio rei, pendens naturaliter *ex nervis illis specificis*, & non tantum ex generalibus, quibus in palato etiam percipimus calorem, frigus, duritiem, mollitiem, & similia. Hunc saporem ibi percipit vitaliter animal, & non alibi, quamvis in manu etiam, v. g. produceretur à cibo, sicut in manu etiam producit odorem, ac speciem sui, alias idoneam ad videndum: quia ibi, & non alibi, habet à Causa prima specificos illos nervos: sicut in oculis, & non in occipite videt, quia ibi, & non hic, habet specificos nervos, ad dispositiones ad videndum. Et similiter in palato concurrunt duo, sicut de aliis sensibus dixi. Unum est, res illa, quam specificis eis nervis, ac temperamento percipimus. Alterum est, perceptio ipsa, quæ est vitalis terminus productus per vitalem actionem, elicitam à substantiâ illâ vitali adjutâ per nervos, & temperamentum partis illius. Cæterum subsistit, quod sapor ipse in actu primo proximo, sit qualitas distincta à cibo, & à comedente, quoniam ambæ hæ substantiæ possunt saltem divinitus existere sine sapore, ut dixi de præcedentibus. Ergo hic distinguitur realiter ab illis, & ab omni alia substantia, nisi vocabularium mutare velimus. Ergo cum non sit quantitas, est qualitas.

48. Non nego 5. quod dum sonum percipimus, portiunculæ substantiæ atmosphæræ, in qua degimus, agitatæ uno, vel multis homogeneis, vel ætherogeneis, continuis, aut discretis impulsibus oriundis ex prima illa pulsatione, pertingentesque usque ad interiores nervos aurium, causant ibi, sicut etiam in toto illo aere rem, quam vocamus sonum, strepitum, rumorem, fragorem, concentum &c. Sed non alibi percipitur, nisi in aure, quia non alibi, nisi in solis auribus posuit Causa prima nervos, & temperamentum idoneum ad percipiendum rem illam. Concurrunt itaque in ea parte aurium duo. Unum est sonus ille per aerem propagatus ex prima illa pulsatione, sicut propagatur per trabem longam, quando in una extremitate sentis pulsum impressum quamvis levissimè in altera. Alterum perceptio ea determinata, quæ vocatur *auditio*. Et hæc est vitalis quidam terminus productus per actionem vitalem ab audiente, adjuto determinatis illis nervis, specificoque illo temperamento, quod Deus posuit in auribus. Ast sonus ille est qualitas distincta à sonante, ab audiente, & à substantia atmosphæræ motæ, quoniam hæc omnia possunt existere in rebus sine illa modificatione, sive motu aeris, quæ modificatio, quantumcunque extenuetur, nec est nil, nec est chymera, sed ens reale aptum existere. Non nego 6. quod dum tactu percipimus aliquod corpus, quæ perceptio specifica arrogare sibi solet genericum nomen *sensationis*, multæ particulæ substantiæ, saltem superficiales illius corporis, non admixtæ aliis habentibus superficiem contrariam, immediatæ, atque contiguæ manui nostræ, v. g. causant in ea alterationem aliquam, jam ratione asperitatis, quæ consistit in superficiei inæqualitate

dura,

dura, jam ratione duritiei, quæ consistit in valdè robusta unione particularum illius corporis, jam ratione mollitiei, quæ in superficiei æqualitate, blandaque continuatione illius consistit, jam rationibus aliis. Cumque nervos idoneos ad sensationem sparserit Causa prima per totum corpus, quoad lineas, superficies, & profunditates, quibusdam paucis exceptis partibus (puta abdomen) idcircò in ferè toto corpore, quoad trinam dictam dimensionem sentimus. Concurrunt itaque in manu, v. g. duo. Unum est, alteratio illa causata per corpus ei admotum. Alterum est sensatio ipsa, grata, vel ingrata, vel neutra, quæ est terminus vitalis productus per vitalem actionem, prodeuntẽ à substantia vivente adjuta nervis, ac temperamento idoneo ad sensationem illam.

85. Hæc est dolorosa: vel quia corpus illud extraneum dividit unam partem, seu particulam pellis, v. g. ab altera (cum ambæ naturaliter exigant unionem continuativam) utriusque particulam interiorem relinquens expositam aeri illis ingrato, sine cutis clypeo, ut contingit, quando acies ferri scindit manum. Vel quia corpus illud tundit, & plus justo comprimit, non paulatim, sed impetu, & vehementia repentina, partes superficiales manûs cum magis profundis (præsertim si hæ duræ sint, & osseæ, quia tunc vehementius suscipiunt plagam superiores partes, quia non cedunt inferiores) ut contingit quando saxo, palo, aut verbere percutitur manus: cum utræque naturaliter resistant sui penetrationi, ac divisioni, in quas tendit tunsio: atque naturaliter resistant repentinæ illi violentiæ, sine prævia, & lenta præparatione. Vel quia corpus illud est valdè subtile, puta virgam: quia tunc, & impulsus in instrumento percutiente est vehementior, utpote receptus totus in paucioribus, sed idoneis partibus illius: & plaga est vehementior, utpote recepta tota etiam in paucioribus partibus passi. Vel quia pars percussa percussioni non cedit, eo quod immediatum habeat os; v. g. pellicula os acutum tibiæ tegens, & ideò valdè sensibilis. Vel demum, quia corpus applicatum manui nimia sua voracitate consumit portiones humidi naturalis, atque vitalis, quæ erant in eis partibus: ut contingit, quando ignis, aut corpus nimis calidum applicatur manui. Et ideo sensatio ex igne oriunda, omnium vehementissima, quoad dolorem esse solet, quia vitale humidum, seu gluten illarum partium consumit. Similiter philosophandum est de aliis contactibus causantibus dolorem. Est autem jucunda ea sensatio: vel quia removet ingratum aliquid manui, v. g. ut calefactio tempore frigido, refrigeratio tempore calido, scalpefactio tempore pruriginis. Vel ex causis aliis quas recensere longissimum esset. Semper tamen subsistit, sensationem, sive sumatur in actu primo, pro re illa, quæ producitur in manu: sive in actu secundo pro ipsa formali sensatione, esse distinctam ab utriusque corporis substantia, siquidem utrumque potest existere in rebus sine illa: quam licet extenuare tibi videaris, vocando illam meram modificationem partium substantiæ, at neque est purum nil, neque chymæra, sed ens reale aptum existere, & existens.

86. Ex his habetur 1. quid sentiendum sit de cæteris, quæ vulgò

in scholis dicuntur qualitates, seu accidentia distincta à substantiis (unamquamque enim in particulari disputare, esset, ut jam adverti res plus solito molesta) Inspicienda igitur est quidditas illius rei, quę disputatur. Si deprehendatur, substantias alias certò tales tunc concurrentes, posse existere sine illa: prudenter judicandum rem illam esse accidens quoddam distinctum ab omni substantia: quamvis fatear interdum esse meram carentiam qualitatis contrariæ, & immunitatem ab illa, ut nuper dicebam de refrigeratione tempore æstatis. Et certum puto de coloribus simplicibus, nempe candidissimo, & nigerrimo: plerique enim, aut etiam omnes alii videntur combinationes quædam ex his, & subcombinationes ex aliis combinationibus horum. Et probabilem censeo idem de levitate, esse nimirum, sumptam pro formali, meram carentiam gravitatis. Habetur 2. vocabu la illa *mera combinatio partium substantiæ, mera modificatio, mera explicatio*, & similia quibus Authores athomistæ extenuare, & minuere conantur qualitates istas, ut eas exterminent, adipscanturque ipsi finem suum, scilicet aliud non esse in natura nisi athomos *sic*, & *sic* combinatas, *taliter*, vel *taliter modificatas*, sive homogeneas, sive etherogeneas. Vocabula, inquam, illa imparia esse obtegendo veritatem, & excludendo dictas qualitates: quoniam in ista combinatione, modificatione, explicatione &c. instantur cantilenæ solemnes, & solitæ ipsorum, scilicet *eductio est extrahere de potentia materiæ. Creatio est facere aliquid ex nihilo, seu de novo*: siquidem istæ combinationes modò sunt, & ipsæ, ut tales non erant simpliciter antea.

87. Istæ quippe combinationes, modificationesque, non sunt chymæra, non semper sunt purum nil, sicut dicuntur esse puræ carentiæ rerum contingentium: sunt aptę existere, & existunt. Ergo sunt ens reale. Deinde distinguuntur ab athomis, seu minimis particulis substantiæ ob rationem toties inculcatam. Ergo sunt ens reale, accidentale, licet modale, modalitas namque non reddit rem chymericam. Demum istæ modificationes paulò ante non erant in rebus, licet essent res combinatæ, ac modificatæ. Ergo fiunt de novo *ipsæ modificationes*, licet non fiant res modificatæ. Et tamen non fiunt per creationem, sed per eductionem. Ergo. Cui discursui si addas illos alios: nimirum actus purè spirituales intellectus, & voluntatis, non posse esse meras combinationes, aut modificationes athomorum corporearum. (aliàs non forent actus purè spirituales) neque athomorum spiritualium, cum substantia animæ sit indivisibilis, & consequenter non constet particulis. Item; fore ut admissâ istâ philosophiâ, non suppetat argumentum ex solo lumine naturali erutum ad probandum animam nostram esse distinctam à mera combinatione, modificationeque particularum corporis. Item ex viginti, aut triginta casibus particularibus, in quibus res, quas experimur, sunt meræ combinationes, atque modificationes aliarum, non posse erui universalem regulam pro tota natura, & contra inconcussam sententiam tot virorum amantium veritatis, non verò novitatis, & quidem per multa sæcula. Demùm. Doctores illos affe-

affectantes, ac spondentes philosophiam claram, facilem, & brevem, id non præstare, nisi ponendo tantam multitudinem, atque ętherogeneitatem *combinationum, & modificationum*, quantam formarum substantialium, & accidentalium ponunt Aristotelici (unde jam vides compendium, & lucrum brevitatis nullum esse) & neque saltem nomina specifica dantes illarum combinationum, sed illa generalia, athomi *sic*, & *sic* combinatæ faciunt equum, *taliter*, & *taliter* modificatæ faciunt dolorem. *Sic*, & *sic* coordinatæ faciunt colorem &c. quin unquam explicetur istud *sic*, & *sic*, istud, *taliter*, & *taliter*. Et tandem cum ista omnia explicent ineffabili eo, & prorsus mysterioso Sacramento actuum liberorum Dei, quo Sacramento mirum est, quod Viri docti utantur ad explicandum *clarius*, & *facilius* phænomena naturæ. Si igitur hæc omnia in unum redigas, deprehendes, quod licet existentia vera, & realis formarum substantialium, & accidentalium non sit tam evidens, quam bis tria sunt sex, ad illum tamen ascendit certitudinis gradum, ut ægrè admodum possit negari ab intellectu veritatis, magis quàm novitatis amante.

88. Habetur 3. quid sentiendum sit de Eucharisticis accidentibus. Aliud quippe est, quod ibi verè, & simpliciter sint entitativa accidentia distincta ab omni substantia. Aliud quod sint illa eadem numero, quæ erant ante consecrationem. Illud primum videtur omninò certum; tum quia ille odor, sapor, gravitas, humiditas; non quidem quæ per accidens potest supervenire, v. g. si hostia consecrata aspergatur aqua; sed quæ conglutinat naturaliter unas illas partes inter se, ac sine qua redigerentur in pulverem. Hæc, inquam, non possunt esse meræ combinationes, aut modificationes athomorum corporis Domini: ut docuit ingeniosus Author supra citatus, quia plus solito ridiculum esset dicere hoc, atquè ex sola contumacia tuendi positum. Dicere nimirum illum colorem, illum saporem, illam gravitatem nil aliud esse, quam particulas corporis sacrosancti *sic*, & *sic* combinatas in calice quidem ita, ut sint fluidæ; in hostia verò ita, ut sint solidæ. Rursus neque athomorum aliarum, quia ibi non datur ulla alia substantia. Ergo nullarum athomorum substantialium sunt mera modificatio. Ergo sunt accidentia distincta ab omni substantia; tum quia quod vocas *puras species, puras combinationes* aptum est existere, & existit. Ergo est ens reale illud, quod gustu, odoratu, & tactu, percipitur. Sed istud idem, quod vocas puras species, distinguitur realiter à substantia panis, siquidem perseverat in rebus illa annihilata: item à substantia corporis Domini, siquidem hæc potest existere sine istis individuis speciebus, quæ sensu nostro percipiuntur. Ergo illæ sunt ens reale distinctum ab omni substantia. Ergo istud idem, quod non vultis vocare *accidentia*; sed *meras species* verè sunt accidentia entitativa distincta ab omni substantia. Neque sunt mera ludibria sensuum illa, quæ semper, ubivis, & cujusvis hominis sensu percipiuntur, nisi potentissima producatur ratio, contra hoc universale testimonium sensuum, qualis profertur in illis casibus, in quibus falluntur universaliter sensus.

sus. Si quia hi multoties falluntur, semper fallerentur, ne lamenteris quando gladio, igne, fuste, aut saxo percuteris: quia tunc etiam oculus, & tactus fallitur. Illud secundum membrum dilemmatis n.88. est mihi quoque verum, quia nulla est necessitas recurrendi ad Deum, ut de repente producat totam illam accidentium suppellectilem in puncto, quo absolvitur forma consecrationis. Ut quid, nisi tenacitatis solius gratiâ negandi accidens omne? Sed quia possunt dicere Deum de repente producere omnes illas species, sive accidentia omninò similia prioribus, sicut nos dicimus, quod de repente conservat per puram creationem quantitatem illam, quam prius conservabat per eductionem, ideò hoc secundo, utpote minus necessario ad rem præsentem supersedeo. Non tamen tacitum prætereibo justè interceptam esse viam in scholas nostras isti sententiæ. *Calor, frigus, lumen, color, sonus, & alia, quæ vocantur qualitates sensibiles, affectiones sunt, sive modificationes solius mentis, non corporum ipsorum, quæ dicuntur calida, frigida &c.* & huic alii universali, in qua ista continetur. *Nulla sunt accidentia absoluta.*

§. III.

89. QUæstio tertia est. *Utrum causæ creatæ possint se mutuo causare?* Non est quæstio 1. de causalitate in actu primo. Nam licet non quodvis individuum cujuslibet speciei possit causare aliud individuum speciei illius, v. g. unus Angelus non potest producere alium Angelum, una anima rationalis, non potest producere aliam; verumtamen in multis speciebus contingit quodlibet individuum esse capax ex se producere illud aliud, à quo hic, & nunc producitur; v. g. ille idem individuus ignis, qui modo producitur ab igne A, est capax suapte natura producere in aliis circumstantiis ignem A; & individuus ille homo, qui modo gignitur ab hoc Patre, aut Matre, potuit prius productus à solo Deo, vel ab hoc simul cum aliis Parentibus, gignere hunc, qui modo est suus Pater, & hanc, quæ nunc est sua Mater. Est ergo quæstio de mutua causalitate in actu secundo. Non tamen de qualibet, sed de mutua causalitate in sensu composito, & simul existente; quoniam non est difficultas contradictionis in eo, quod ignis A producat nunc ignem B, postea extinguatur. Et postea quando ignis B est in actu primo proximo ex parte sui ad producendum alium ignem, Deus cujus solius est determinare quoad individuum, ut supra dixi, paret suum concursum igni B, ad producendum ignem A, de novo, sive ea reproductio sit naturaliter impossibilis, sive sit possibilis naturaliter (eo quia idem prorsus individuus ignis A; sit qui olim extinctus est, & modo iterum producitur) & tota impossibilitas reproductionis consistat in decreto divino non concurrendi cum causa secunda proximè potente operari, ad ullum ex illis

illis individuis, quæ jam fuerunt, sed ad aliud novum, ut cętera quoque possibilia habeant locum in mundo, & hoc non potiantur semper eadem individua. Non est itaque quæstio de reciproca causalitate in sensu diviso, & pro diversis instantibus, sed in sensu composito, & pro eodem puncto temporis.

90. Neque est quæstio 3. de qualibet mutuâ simultaneâ causalitate, sed de illa, quæ fit in eodem genere causæ; quoniam certum est duo posse in diverso genere se reciprocè causare, siquidem finis causat moraliter, seu intentionaliter media, quatenus movet voluntatem ad illorum executionem: & illa jam existentia causare solent physicè finem ipsum; v. g. accensio majoris ignis potest esse finis, te movens ad conquirendum ligna, quorum una accendentia physicè alia, causant physicè magnum illum ignem, nec propterea finis est causa plusquam moralis sui ipsius, in quo nulla est difficultas, quia hæc causalitas non stat in eo, quod finis, *ut existens* exigat suam existentiam, sicut causalitates aliæ morales stant in eo, quod A, v. g. ut existens exigat rem B; sed in eo, quod finis *cognitus*, *ut practicè possibilis* soleat excitare sui appetitum, & hic appetitus, sive intentio moveat electionem mediorum, & hæc electio actualem executionem, & hæc executio intimè connectatur cum mediis, & hæc media soleant causare physicè illud, quod prævidebatur practicè possibile. In quo toto processu, quem passim experimur, non est ulla impossibilitas. Rursus neque media erunt causa physica sui ipsorum, quia licet causent physicè finem, hic non causat physicè illa, sed moraliter dumtaxat; & quidem non ut existens, in quo exercetur causalitas mediorum, sed præcisè, *ut cognitus*, in quo non exercetur ea causalitas. Non est itaque difficultas de mutua simultanea causalitate in diverso genere, uno morali, & altero physico; sed in eodem penitus genere. Neque est quæstio 4. de quovis eodem genere; sed insuper de eadem specie. Quoniam in genere amplissimo causæ moralis potest A, esse causa rei B, & hæc simul esse causa rei A. Sic finis est causa moralis mediorum, movens ad eorum executionem: & media multoties sunt causa etiam moralis finis, quia non semper sunt causa physica illius, sed interdum causant illum præcisè, quia movent ad illum, ut preces, consilia, imperia, obsequia, minæ, & alia id generis, quę movere solent ad finem intentum. Æterna quippe beatitudo movet nos, ut oratione aliisque piis operibus moveamus Deum, ut nobis auxilium efficax donet ad perseverantiam finalem; & orationes, piaq; opera non causant physicè beatitudinem, sed tantum moraliter, & quidem remotè. Est ergo quæstio de mutua causalitate in eodem genere, & in eadem specie.

91. Neque est 5. de quavis eadem specie; quoniam licet in aliquibus speciebus causæ moralis repugnet mutua prioritas, v. g. repugnat, quod idem secundum idem, sit meritum, & præmium, respectu ejusdem secundum idem; item quod sit finis, & medium secundum idem respectu ejusdem. Ast in aliis speciebus non repugnat. Una quippe ex speciebus causæ moralis est, movere Deum ad conservandum rem per viam exi-

exigentiæ, ac connexionis naturalis cum illa. Sed fieri potest, quod res A conectatur naturaliter cum B pro instante sequente, & similiter res B connectatur naturaliter cum A pro eodem instante sequente. Forma quippe ignis, v. g. exigens naturaliter, sicut cæteræ res permanentes, suam conservationem pro instanti sequenti, exigit similiter conservationem suæ ultimæ dispositionis pro sequente instante, quia sine illa nequit naturaliter perseverare. Et similiter ea ultima dispositio exigens naturaliter suam conservationem pro instante sequente exigit naturaliter conservationem formæ ignis pro eo instante; siquidem ipsa, & sua conservatio naturaliter connectuntur cum conservatione formę ignis. Ergo fieri potest, quod A moveat Deum per suam exigentiam ad conservandum B pro instante sequente, & quod B moveat similiter Deum per suam exigentiam ad conservandum A pro eodem instante sequente. Ergo, & quod reciprocè sint causæ morales respectu ejusdem sequentis instantis, & in una, eademque specie causalitatis moralis, nimirum stante in exigentia Deum movente, Est ergo quæstio de sola mutua causalitate, sive prioritate in eadem specie physica. Neque est quæstio 6. de quavis mutua prioritate in eadem specie physica; sed quoad idem quoque primum esse. Putant multi Philosophi possibile esse, quod idem terminus producatur per duplicem actionem totalem, quarum unaquæque vocatur *esse* illius. Admissa hac philosophia, & posito, quod ignis A, & ignis B aliundè existant plenè per actiones totales provenientes à solo Deo, v. g. & quæ sint primum *esse* illorum, non apparet specialis difficultas, ut meritò docent graves Philosophi, in eo, quod ignis A per aliam actionem totalem producat non primò, & quasi de novo, sed secundo ignem B, & quod simul hic per aliam actionem totalem producat non quidem de novo, & primo, sed secundo ignem A; quia tunc non dabitur mutua causalitas *secundum idem*, sed secundum diversa.

92. Ignis quippè A, non ut productus per B, sed ut productus à solo Deo, produceret per secundam actionem ignem B; & hic similiter, ut productus à solo Deo, produceret ignem A, & in his reduplicationibus licet imbibantur iidem ignes A, & B, imbibuntur quoque actiones inter se distinctæ. Ergo ex hac mutua prioritate, quoad secundum esse (secundum inquam non quia ex natura sua præsupponat actionem oriundam à solo Deo, sed quia est actio totalis, non necessaria tunc, ut existat suus terminus, & per accidens supponit actionem illam, quia licet supponat essentialiter ignem B, hic non supponit essentialiter actionem, qua procedit ab igne A, ut producto per solum Deum) Ex hac inquam mutua prioritate non sequetur ignem A, ut priorem ad ignem B, esse ad eundem posteriorem, & consequenter non sequeretur ignem A esse posteriorem ad se ipsum secundum idem; sed solum, ut productum secundo per ignem B esse posteriorem ad se ipsum, ut producatur per Deum, idest, secundam actionem sui productivam esse posteriorem, & quidem per accidens, ad primam sui etiam productivam. Fateor non solas actiones productivas causarum, sed causas

ipsas,

ipsas, ut distinctas, quamvis non ut separatas ab eis actionibus, verè physicè causare non solas actiones productivas terminorum, sed terminos ipsos, ut distinctos, quamvis non ut separatos ab eis actionibus: Et consequenter fateor eis reduplicationibus non vitari, quod ignis A verè, ac physicè causaret se ipsum, & in hoc solo sensu esset prior se ipso mediatè præcisè, ac per accidens: non aut immediatè, aut per se, in quo, & non illo primo est absurdum.

93. Explicatur. In primis vox illa *causa est prior effectu: existit antequam existat effectus*, non significat antecedentiam, aut prioritatem temporis, aut loci, ut toties adverti, & iterum repetam: neque significat independentiam ab effectu, quia multæ causæ connectuntur intimè cum aliquo suo effectu, ita ut neque in primo instanti suo possint existere absque illo, v. g. hac carta nusquam prorsus, neque in primo suo instanti existere potuit absque scientia, qua Deus videret illam existere, quæ scientia est, quasi effectus hujus cartæ, cum ideò à priori Deus videat rem esse, quia res est. Item nulla causa necessaria, ut in actu primo proximo completoque, tum ex parte sui, tum ex parte Dei, potest existere adhuc in primo instanti suæ completionis absque effectu. Solum ergo significant illæ phrases causam esse illud, quod producit, quod facit, quod ponit; cumque præsens quæstio sit, an causa possit producere mediatè per accidens se ipsam, quatenus producat id, à quo producitur, idcircò phrases istæ assumunt probandum, & in hoc sensu veræ esse possunt. Quia verò plerunque, quamvis non semper, apprehendimus in producente primatum quendam, præeminentiam, superioritatem, independentiamve respectu producti; & quia insuper loquimur, prout apprehendimus, hac de causa invaluerunt phrases illæ, & similes. *Causa est prior effectu. Causa existit ante effectum*; sive ut castigatius loquuntur alii. *Causa intelligitur prior, quàm effectus*. Sed intelligentia nostra, sive apprehensio parum est idonea promovendo rem, quando quæstio est de *re*, & non de *intelligentia* nostra; quamobrem significatum, & realitas istarum phraseon datur ex parte rerum independenter ab intellectu, quia sic dantur productiones, & causalitates physicæ. Ast quod illud sit *prioritas antecedentiave* secundùm quod præseferunt hi termini, est opus intellectus multoties, sive intelligentiæ nostræ. Sicut de distinctione virtuali dicebam disp. 1. logicæ, nimirum verè ex parte rerum esse in divinis id, quod dicitur distinctio virtualis; ast quod illud sit *distinctio* secundùm quod præsefert hic terminus, est opus rationis, & in hoc sensu toties hęc distinctio vocatur à S. Thoma, & à Joanne Theologo in Concilio Florentino *distinctio rationis*; quemadmodum etiam verè ex parte rerum datur id, quod est universale, id, quod est cognitum; sed neque unum est universale, neque alterum est cognitum independenter ab intellectu. Ergo ex eo, quod ignis A producendo per secundam actionem ignem B producentem per secundam quoque actionem ignem A, produceret mediatè se ipsum, non sequeretur ignem A esse priorem se ipso, aut existere antequam existat, prioritate, sive antecedentia temporis, loci, vel independentiæ, quæ

omnes essent absurdæ (& illas præseferunt phrases istæ) sed duntaxat sequeretur esse causam mediatam sui ipsius, & quidem per accidens. Et hæc est formalis ipsa conclusio, quæ non debet assumi ad impugnandum ipsam. Porrò prioritatem causalitatis esse, in ratione *prioritatis*, opus rationis, non est doctrina mea; sed Basilii, qui non ignarus Aristotelicæ doctrinæ scribit. *In his* priorem *esse causam dicimus* posteriùs verò, *quod ab ipsa est; non intervallo hæc invicem discrepantes*; sed cogitatione: *priusquam causatum, causam intelligentes*; quapropter cum Aristoteles scribit illa esse priora *secundùm naturam, & substantiam quæcunque contingunt absque aliis esse, ista verò sine illis minimè*. Illud *absque*, ac *sine* non alludunt ad separabilitatem in existendo juxta Basilium; sed in cognoscendo, quatenus non eo ipso, quod apprehendamus rem, quæ est causa, debemus apprehendere effectum; eo tamen ipso, quod justè apprehendimus rem, quæ est effectus, seu quæ est ab alio, apprehendimus illum alium. Et totum hoc quando est sermo de causa immediata. Sed omnes istæ propositiones reflexę supra nostram apprehensionem, nil promovent rem præsentem, quæ non est de apprehensionibus, sed de realitatibus.

S. Basil. lib. 1. contra Eunomium post medium. Metaph. 5. cap. 11.

94 Pergo. Deinde quamvis sit penitus impossibile, rem ullam causare immediatè Physicè se ipsam, non ita plana est impossibilitas de eò, quod mediatè, ac per accidens causet se ipsam in sensu explicato n. 92. Probo primam partem quæ jure dicitur evidens. Non est exploratum in Ecclesia, productionem Physicam, & realem esse necessariam ad distinctionem, cum multi graves DD. doceant, fore ut Spiritus Sanctus distingueretur à Filio, tametsi ab hoc non procederet. Verumtamen firmum est, omne Physicè immediatè producens rem A, distingui realiter ab A, ex eo enim, quod æternus Pater generet ac mittat Filium (missio hic significat productionem, cum temporali aliqua apparitione: & hac de causa solus Filius, & Spiritus Sanctus potuerunt mitti, & missi fuerunt, quia hi soli productionem terminant, & apparuerunt; Pater verò quamvis apparere potuerit, & forsan apparuit Danieli, mitti non potest, quia non potest produci) legitimè infert Ecclesia contra Sabellium, Æternum Patrem, licet non sit *aliud*, esse tamen *alium* à Filio: & similiter ex eo, quod Pater ac Filius sint principium producens, & mittens Spiritum Sanctum, legitimè infertur Patrem, & Filium distingui ab eo. Et hac de causa Concilium Lateranense coactum in favorem Petri contra Joachimum, definit essentiam divinam neque generare, neque generari, quia non distinguitur realiter à divinis Personis. Firmum itaque, ac ex terminis evidens est apud omnes, omne Principium Physicè immediatè producens terminum distingui Physicè ab hoc. Unde necessaria non est ulterior probatio, sed sola verborum intelligentia cum pervicaciæ carentia. Tunc sic. Ergo omne impotens distingui realiter à se ipso, est impotens producere Physicè immediatè se ipsum. Consequentia est legitima, quia est conversio per contrapositionem. Sed omne possibile est impotens distingui realiter à se ipso. Ergo. Probo secundam partem. Eatenus esset explorata chymæra, quòd

Daniel. 7.

quòd res mediatè, ac purè per accidens produceret se ipsam in sensu illo, quatenus inde sequeretur idem, quod modo dicebam, nempe rem distingui realiter à se ipsa, eo quia de conceptu omnis causæ, omnisque principij physici sit, distingui realiter à termino, etiam quem mediatè, & per accidens producit; sed hoc est falsum.

95 Tum quia nupera ratio solum probat distinctionem, ex eo quòd Pater sit principium per se essentialiter immediatè productivum Filij. Ergo quando sermo fit de principio, non per se essentialiter, sed per accidens; non immediatè, sed mediatè productivo, activa hæc producibilitas non probat distinctionem inter principium, & principiatum, idest, non probat, rem nequire producere mediatè, ac per accidens se ipsam; siquidem potest movere se ipsam, sicut vivens se movet, quando vitaliter operatur, ita ut idem, secundùm idem, & per idem in sensu physico sit movens, & motum; tum quia; quoties ex actu A. legitimè arguitur actus B, ex capacitate radicali ad actum A, legitimè quoque arguitur radicalis capacitas ad actum B. v.g. si ex actuali cursu arguitur actualis motus, ex capacitate radicali ad cursum, arguitur capacitas radicalis ad motum, & similiter in alijs actibus. Ergo per contrapositionem, quoties ex capacitate radicali ad actum A, non arguatur capacitas radicalis ad actum B, ex actu A, non arguitur actus B. si enim ille infallibiliter connecteretur cum hoc, connecteretur etiam cum hujus possibilitate, cum qua hic connectitur, & consequenter hujus impossibilitas traheret secum impossibilitatem illius (siquidem nullum possibile est connexum cum impossibili) & consequenter illius possibilitas, sive capacitas radicalis connecteretur cum hujus radicali capacitate. At ex capacitate radicali ut ignis A. v.g. mediatè, remotè, ac per accidens producat se ipsum, non arguitur capacitas radicalis ut distinguatur à se ipso. Ergo ex actualitate producendi mediatè, ac per accidens in illo sensu se ipsum, non arguitur actualitas distinctionis à se ipso. Probo minorem. De facto neque distinguitur, neque capax est radicaliter, ut distinguatur à se ipso. Et tamen de facto est radicaliter capax, ut mediatè producat se ipsum; quoniam hoc stat in eo, quod habeat capacitatem radicalem producendi illud, quod habet capacitatem radicalem producendi ipsum. Et hoc est verum, nam habet capacitatem radicalem, ac remotam producendi ignem B. v.g. producat, nec ne illum in actu secundo: & ignis B, habet etiam capacitatem remotam, & radicalem producendi ipsum ignem A, sicut quemvis alium, producat, nec ne illum in actu secundo: radicales namque ac remotæ capacitates sunt independentes ab actualitatibus physicis. Ergò ex eo, quod ignis A, in sensu illo produceret mediatè ac per accidens se ipsum, non sequeretur distingui à se ipso.

96 Et ratio est; quia licet in sensu adagiali, seu proverbiali, causa causæ sit causa causati per causam. Ast causa purè mediata, & remota maximè, si sit per accidens, non est verè ac physicè causa illius, quod mediatè causat; tum quia in prioritate originis constat Spiritum Sanctum esse priorem objectivè sua cognitione: hæc est prior subjecti-

 vè

vè Verbo Divino. Hoc est prius Spiritu ipso Sancto, utpotè principium ipsius. Ergo Spiritus Sanctus est mediatè prior se ipso. Item verbum est objectivè prius sua visione; hæc est subiectivè prior ipso verbo. Ergo hoc est prius aliquo priore respectu ipsius. Et tamen non est simpliciter prius se ipso. (utrumque hoc exemplum explicabo num. 112.) Ergo non est universale, omne prius priore, esse absolutè prius respectu posterioris; tum quia nil est verè, ac physicè causa rei, quando deficit simpliciter physicè à rebus in instanti, in quo hæc producitur. Num ignis extinctus actu physicè calefacit? Num lux extincta actu physicè illuminat? Num leo mortuus actu physicè discerpit? & cur lepores ipsi insultant? At causa physica purè mediata, & per accidens potest simpliciter physicè deficere in instanti in quo producitur res, cujus est causa mediata, quia nil impedit quod ignis A. qui produxit physicè ignem B. extinctus sit, quando hic producit ignem C. Ergo loquendo in genere causa physica purè mediata, & per accidens, non semper est verè, ac simpliciter causa, sed tantum proverbialiter in eo sensu, in quo vulgus vocat Avum *bis Patrem*. Dico non semper: quia interdum est verè, & propriè causa v. g. quando est mediata, & simul immediata, ut omnipotentia est respectu multorum effectuum, quorum causas etiam produxit: item quando causa mediata est prærequisita ad causam immediatam. Ergo ex eo, quod res causaret se ipsam mediatè, ac per accidens in eo sensu num. 91., non sequeretur quod verè, ac simpliciter causaret se ipsam. Ergo non sequeretur, quod a se ipsa distingueretur. Et hæc est disparitas inter causam, seu principium immediatum physicum ex una parte, & causam, seu principium physicum mediatum ex altera, ob quam illud debet distingui à termino producto, secùs hoc: nimirum quia illud verè, ac simpliciter est principium physicum sui termini; secus hoc. Neque sequitur absurdum quod hinc elicere conatur Oviedo; nimirum hoc modo posse defendi omnes creaturas esse sibi mutuo causas in genere efficiente, & consequenter necessariam non esse causam primam: tum quia ibidem num. 7. docet, ut sibi indubitatum, posse effectum per secundam actionem producere suam ipsius causam. Ergo cum causæ non solum causent actiones, sed longè verius, ac simplicius terminos productos per illas, sequetur effectum istum verè, ac simpliciter producere, licet per actionem secundam, illud idem, quod est causa mediata sui ipsius. Ergo hæc verè, & simpliciter erit causa mediata sui ipsius. Nunc rogo, vel sequentur tunc ista absurda, scilicet non fore necessariam causam primam, causam istam distinguendam à se ipsa, esse priorem se ipsa, esse verè, ac propriè causam sui ipsius &c. Vel non sequentur. Si primum, ergo falsum est quod tibi indubitatum dicis. Si secundum, ergo neque sequuntur ex ratione, quam modo dedi; tum quia pro existentia Causæ primæ aliam dedi rationem erutam ex suo conceptu quidditativo, ac independentem ab effectibus creatis supra cap. 1. quamvis ex his quoque bene probetur, ut mox dicam; ergo licet ratio ista à posteriore esset inefficax, subsisteret ratio probans illam.

Oviedo contr. 7. physic. punct. 8.

lam existentiam; tum quia licet possibile sit A. causare physicè mediate se ipsum, quatenus causet rem B. causantem ipsum A.(quod non vitatur per illas reduplicationes *secundùm primam*, *secundùm actionem secundam*, ut semel, & iterum adverti) hoc tamen non foret necessarium, sed contingens. At omne contingens ab aliquo alio debet determinari, quia non est à se solo, sicut Deus. Ergo aliquid aliud assignandum esset à quo determinaretur, quod A. causaret mediate se ipsum. Hoc aliud quid esse poterat, nisi sola causa prima. Ergo subsistir ratio probans ex creaturis existentiam huius, quanquam illa mea ratio sit legitima.

97 Denique non est quæstio de mutua causalitate intrinseca stante in eo, quod A. sit physicum essentiale constitutivum rei B. & hæc sit similiter constitutivum illius; quoniam licet fieri possit, ut A. secundùm unam partem essentialem suam constituat intrinsece rem B., & hæc etiam secundum unam partem essentialem suam constituat rem A. ut contingeret illis compositis substantialibus, quorum formæ unitæ forent eidem penitus materiæ, (quem casum disputavi disp. 1.) verumtamen omninò repugnat, quod A. secundùm se totum constituat essentialiter B., & quod hoc, secundùm se totum constituat essentialiter illud. Nam quoties B. componitur essentialiter physicè ex A., & aliquo alio, repugnat quod B. & aliquid aliud componat essentialiter physicè rem A., quia B. componeretur essentialiter physicè ex se ipso, ut pote essentialiter imbibito intra essentiam rei A. ex qua essentialiter physicè componitur. At quoties A. est constitutivum physicum essentiale rei B. hæc componitur essentialiter physicè ex A. & aliquo alio, quia in hoc stat quod A. sit constitutivum physicum, non verò tota essentia rei B. ergo quoties A. est constitutivum physicum rei B. repugnat quod hoc, & aliquid aliud componat essentiam physicam rei A.; sed in hoc staret, quod B. esset constitutivum physicum rei A. Ergo repugnat mutua causalitas intrinseca. Constitutiva enim vocantur causæ intrinsecæ. Cæterum non ita repugnat reciproca causalitas formalis sumpta pro reciproca determinatione ad eandem objectivam realitatem, ita ut A. ex se indifferens, determinetur per B. & hoc de se quoque indifferens, determinetur ad idem per A., sic indifferentia quam Petrus habet ad coexistentiam sui, & Joannis, tollitur per existentiam hujus: & indifferentia, quam habet Joannes ad eandem coexistentiam, tollitur per existentiam illius. Sic indifferentia, quam Gratia sanctificans habet ad constituendum majus meritum condignum, v.g. ut quatuor, tollitur per majorem honestatem moralem actus meritorij, nam quo major est honestas, eo cæteris paribus magis condignum est meritum puræ creaturæ sanctæ. Et indifferentia, quam illa honestas habet ad illam eandem intensionem condignitatis tollitur per Gratiam sanctificantem, nam etiam quo major fuerit hæc, eo cæteris paribus majus est meritum condignum.

His

§. IV.

98. His præmissis. Dico 1. Non est penitus improbabile, possibilem esse metaphysicè mutuam prioritatem physicam in eodem genere, ac specie physica, quoad idem esse, & in eodem instanti, v. g. non facilè ostenduntur, aut hactenus ostensa sunt duo contradictoria in eo, quod in eodem instanti in quo ignis A. per unicam actionem totalem producit primò, seu conservat (conservatio est continuata productio) ignem B., hic per unicam etiam actionem totalem producat, seu conservet ignem A. Sicut enim non repugnat, sed multoties forsan datur libertas indifferentiæ pendens quoque à se ipsa, quoad primum instans suæ existentiæ, potensque facere, ne ipsa unquam existat, aut exstiterit, quatenus plenè est potens facere actionem, quam si factura prævideretur à Deo, hic nusquam illam conferret; v. g. libertates in decursu vitæ collatæ B. Virgini plenè potentes se malè exercere, quas tamen non contulisset Deus illi, si prævidisset libertates illas malè se exercendas, ut suppono ex principiis scientiæ mediæ reflexæ. Si, inquam, non repugnat metaphysicè, quod libertas creata indifferentiæ dependeat etiam a se ipsa (negativè utique) & à suo exercitio, supposito divino decreto, seu potiùs scientia media reflexa de ipsius libertatis negatione, si malè operatura foret, ut verè posset operari: non ita clarè apparet impossibilitas in eo, quod ignis A pendeat positivè à se ipso etiam, quoad primam suam existentiam, primumque esse, quatenus pendeat positivè physicè ab igne B pendente positivè physicè ab ipso igne A; quamvis enim consensus omninm Philosophorum gignat evidentiam moralem hujus impossibilitatis in confuso; sed non illius in particulari: quia per rationes intrinsecas non detegitur facilè hæc impossibilitas.

99. Et ratio negativa est 1. quia communis est inter Philosophos opinio duas causas posse reciprocè causare se, quoad secundum esse juxta num. 91. Sed in ista opinione hebetantur pleraque, ne dicam omnia argumenta, quæ fiunt contra mutuam causalitatem, quoad primum esse: quoniam istæ reduplicationes *ignis A, non ut productus à B, sed ut productus a solo Deo producit ignem B. Hic non ut productus ab A, sed à solo Deo producit ignem A* non mitigant, quamvis obnubilent difficultatem, quandoquidem non sola actio, qua per Deum producitur ignis A, sed ipse physicus, & realis ignis A, ut distinctus, quamvis non ut separatus ab illa productione, producit verè, ac physicè, non solum productionem ignis B; sed ipsum formalem ignem B, ut distinctum, quamvis non separatum à sua illa productione: quo fit, ut subsistat, entitatem ipsam ignis A verè producere entitatem ignis B producentis entitatem ipsam ignis A: & consequenter subsistit, quod utravis entitas, ut distincta, quamvis non ut separata ab actionibus, qui-

bus

bus, per solum Deum producitur, sit causa physica mediata sui ipsius, sive per hanc, sive per illam actionem. Ergo pleraque argumenta objici solita contra mutuam prioritatem, quoad primum esse, solvenda sunt ab istis eisdem Authoribus. 2. quia eatenus hoc repugnaret, quatenus indè sequeretur ignem A fore causam physicam mediatam sui ipsius, & consequenter distingui à se ipso realiter (& hoc sufficienter explicatum, ac solutum est num. 95.) vel quatenus sequeretur, ignem A, v.g. præsupponere se ipsum, quia omnis effectus præsupponit causam à qua hic, & nunc dependet (quibus præsuppositionibus valdè insistit Oviedo, ubi nuper) & ignem A existere priusquam existat, & esse priorem se ipso.

100. Sed jam explicui num.93. quod etiam dixeram disp.1. n.140. istas præsuppositiones, antecedentias, prioritatesque non esse, quoad tempus, quoad locum, quoad independentiam; quoad aliudve ex illis, quæ arguunt separabilitatem, aut distinctionem; sed consistere in mera causabilitate, aut actuali causalitate, quam *apprehendimus* sive intelligimus, ut primatum quendam, sive præexcellentiam causæ respectu effectus, quia ita plerunque fit; apprehensio autem, seu intelligentia nostra non facit rem præsentem. De hac autem causalitate mediata est præsens quæstio. Ergo istæ *prioritates, posterioritates, præcedentia; præsuppositiones, suppositiones, anterioritates, & similia* hic satis frequentia, & utilissima, quando legitimè intelliguntur; nociva verò, quando capiuntur juxta corticem illorum *Præ*, nil addunt difficultatis supra formalem ipsam quæstionem, aut conclusionem, quamvis verba imaginationem rapiant ad aliud, quod verè est impossibile: nempè rem aliquam verè unquam existere sine se ipsa; quod si phrases istæ significent, causam omnem debere existere, quin ullatenus procedat physicè à suo esse, assumis probandum, & petis principium, & supponis id, de quo est quæstio. Distinguendæ ergo sunt istæ phrases satis bonæ, ut dixi, si benè intelligantur: & concedendæ de prioritate, præcedentia, præsuppositioneve rei ad se ipsam, stante in mera causalitate purè mediata, & per accidens rei respectu sui ipsius, ut isti Authores debent concedere, quando duo se invicem causant physicè, quoad secundum esse; negandæ autem de prioritate, temporis, loci, inconnexionis, aut alia inferente distinctionem rei à se ipsa. Profectò Christus Dominus, quoad divinitatem non est factus, ut fatemur in Symbolo Athanasii; quoad humanitatem sex mensibus posterior fuit Joanne, juxta Gabrielem ante conceptionem illius humanitatis dicentem de matre ipsius Joannis. *Hic mensis sextus est illi*; & tamen absolutè pronuntiat de Christo Joannes ipse *ante me factus est*, quo testimonio Arriani abutebantur. Nempè dignitatis præcedentiam, quam verbis illis docet Joannes in humanitate etiam Jesu Christi, explicuit quasi per præcedentiam quoque temporis. *Ante me factus est*; non quia sacra illa humanitas, de qua etiam ibi loquebatur. *Medius autem vestrum stetit &c. Solvam ejus corrigiam calceamenti &c.* physicè facta fuerit tempore antecedente tempori, in quo factus est ipse Joannes; sed quia illa dignior sine comparatione erat. Et ante-

Luc.1.

Ioan.1.

antecedentiam, quoad dignitatem, explicuit per quasi antecedentiam, quoad conceptionem, quod est genus magis perceptibile vulgo hominum, quos alloquebatur Joannes. Et hoc sine mendacio, nisi calumniam hanc affigere audeamus locutionibus emphaticis, tropicis, ac
Prov.8. mysteriosis: v.g. *Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram*, quæ verba solet applicare Ecclesia B. Virgini conceptæ post sæcula multa.

101. Quemadmodum ergo excessum dignitatis explicuit Joannes verbis innuentibus præcedentiam temporis *ante me factus est*: ita causabilitatem, & causalitatem (quia plerunque important præeminentiam quandam, & quoddam nescio quid, supra terminum, vel saltem quandam præcognitionem, ut supra explicuit S. Basilius) explicamus omnes terminis illis innuentibus quoque antecedentiam temporis. *Causa est prior. Existit ante effectum. Præsupponitur ante illum. Intelligitur pro priori ad illum*, & similibus aliis, quorum objectum est, quid physicum, & reale: nimirum productio immediata, vel mediata qua causa producit effectum; quod autem illud physicum, & reale sit *prius* sit *antecedens &c.* est opus rationis, si hæc verba accipiantur in toto suo rigore: vel est quid reale, si hæc verba non accipiantur rigorosè, sed cautè, ac juxta philosophicum usum. Neque hoc mireris in re præsenti: passim namque, ac in omni litteratura, sive sacra, sive prophana, sive physica, sive ethica, sive civili, sive militari, sive rustica, deprehendes plurimos modos loquendi, qui juxta scholasticum rigorem, & juxta latinum sensum, quem præseferunt, sunt falsi; juxta vulgarem autem, & communem, in quo proferuntur, sunt veri, ut sæpè adverti, v.g. *Pe-*
Genes 6. *nituit eum, quod hominem fecisset in terra* (Deus est ne capax pænitentiæ secundum latinum rigorem hujus vocis) *& præcavens in futurum* (est ne capax hujus cautelæ, qui præscientiâ suâ omnia comprehendit, & pro-
Matth.10. videntiâ suâ omnia disponit, ita ut ex duobus passeribus, nec unus cadat super terram sine illius voluntate, saltem permissiva) *& tactus dolore cordis intrinsecùs*. Dolor cordis secundum rigorem harum vocum
Luca 2. potest cadere in Deum? Similiter *Pater tuus, & ego dolentes &c.* Joseph erat ne secundum rigorem Pater Christi? Idem contingit in illis modis loquendi. *Causa est prior, existit pro priori, præsupponitur, præintelligitur*, quibus aliqui utuntur hic, tanquam armis Æneæ, aut Achillis; qui veri sunt, benè intellecti; falsi autem in rigore latinitatis, quem præseferunt.

102. Argui etiam potest positivè. Duo calores possunt se invicem conservare in eodem instanti, & quoad unicam positivam conservationem (gemina enim conservatio positiva totalis rei ejusdem est naturaliter impossibilis) at conservatio positiva, licet minore egeat virtute causæ, certè non distinguitur specie à productione, quia positiva conservatio est continuata productio. Ergo possunt se invicem causare in eodem instanti, & quoad unicum esse, sive actionem productivam. Major
Eccles.4. constat tum ex nota illa Salomonis sententia. *Si dormierint duo, fovebuntur mutuò*, tum experientiâ, qua deprehendimus diutius durare duos calores reciprocè unitos, duo frigora invicem adhærentia, etiam quan-

do

do aër ambiens non est invasus qualitate ulla contraria, unde non potest responderi majorem illam durationem provenire ex eo, quod una qualitas removens contrariam, protegit, & sic, conservat negativè sociam. Præterquam quod in isto effugio offenditur ad eandem difficultatem. Duo possunt se invicem defendere in eodem instanti, & quoad primum instans suæ existentiæ, ut si Deus simul, atque intra eundem aërem produceret multos calores, aut multa frigora. Ergo possunt se invicem conservare negativè, quoad primum esse. Ergo, & positivè, quia non apparet alia disparitas, nisi iterata illa cantilena de prioritatibus, pręcedentiis, & antecedentiis. Aut illa altera, quod causam *intelligimus*, ut priorem effectu, quasi nostræ intelligentiæ, ac apprehensiones essent mensura realitatis. Etiam Angelos apprehendimus, ut formosos, robustos juvenes, aut pueros, quando eos definimus per substantiam completam spiritualem, & consequenter per oppositionem cum corpore. Ideò ne sunt juvenes, aut pueri, aut sunt oppositi suæ definitioni? Etiam Æternum Patrem intelligimus, ut senem canutum, quia ita visus est Danieli. Ideò ne est senex canutus? Ratio autem hujus conclusionis potest esse. Ignis A specificativè, ac secundum se inspectus, suaptè natura, est capax producendi ignem B, sumptum similiter (secus se ipsum) sicut quodvis aliud individuum suæ speciei. Rursus ignis B suaptè natura est quoque capax producendi ignem A, utroque inspecto secundum se præcisè, sicut capax est producendi quodvis aliud individuum suæ speciei à se distinctum. Rursus causa creata potest physicè operari in primo instanti suæ existentię, quin neque per unicum instans otietur, aut præcedat suo effectui: quia apprehensio plus solito ridicula foret, apprehendere opus esse, quod causa secunda per aliquod instans otietur, & quiescat à longissimo itinere ex nihilò, quod paulò ante erat, ad aliquid, quod nunc est, ex mera possibilitate, ad existentiam. Et certè durum est, Solem in primo instanti suæ existentiæ tenebrosum prorsus fuisse, & nil omninò lucis produxisse. Angelos in primo instanti suæ existentię nil penitus cognovisse, ac veluti statuas fuisse. Ignem in primo instanti suę existentię non calefacturum manum, in qua derepente produceretur à Deo. Et durities crescit ex principiis fidei, cum credamus Æternum Patrem esse principium physicè productivum Filii, & nusquam prorsus fuisse Patrem sine Filio.

103. Cum igitur ignis A possit physicè operari in primo instanti suę existentię, atque ex se sit capax producendi ignem B, & similiter hic respectu illius, cur Deus totum id prænoscens non potest concipere hoc decretum applicativum Omnipotentię respectu illorum, quod licet verbis successivis explicemus, eo quod non possimus loqui, aut scribere, nisi unum post aliud, non habeat in se à parte rei hanc successionem. *Volo meam Omnipotentiã cum igne A producere ignem B, & cum hoc illum in eodem instanti*; sicut potest velle cum lapide A penetrare lapidem B, & cum hoc, totum illum, in primo instanti existentię illorum. Profectò hic non audio aliam difficultatem, nisi solitam cantilenam assumentem fal-

sum, nempè præcedentiam temporalem causæ ad effectum, vel assumentem id ipsum, de quo est quęstio. Scilicet. Ignis A existeret priusquam existeret, pro priori ad se ipsum, pręcederet, antecederet, supponeretur &c. Aut illam alteram nuper refutatam de eo, quod *intelligimus* causam, ut priorem effectu. Sed eo ipso, quod Deus cum pręscienria naturę ignis utriusque, possit concipere illud decretum applicativum Omniporenrię, ignis A, & B, mutuo se producerent physicè in primo instanti suę existentię, & quoad primum, imò, quoad unicum sui esse. Ergo: Et confirmari potest exemplo infra dando de processione ęterni Verbi ex suamet cognitione, respectu cujus est objectivè prius. Et de processione Spirus Sancti ex Verbo ipso, quod procedit ex cognitione Spiritus Sancti, respectu cujus, hic est objectivè quoque prior; quamvis enim genera sint diversa, ut ibi exponam, at argumenta, quæ hic objiciuntur eodem prorsus modo possunt objici ibi: & sicut ibi non concludunt, ita neque hic. Ex quibus omnibus habes cardinem primarium hujus controversiæ stare in legitimo usu, atque intelligentia phraseon illarum jure conservandarum in scholis. Causa *est prior, præcedit, supponitur, præintelligitur, existit in signo priore &c.* Et dico. Vel significant merum, & purum influxum mediatum, & per accidens ignis A in se ipsum (& improbabiles non sunt; sed cum de hoc sit quęstio, impossibilitas illarum non debet assumi instar principii ab adversariis) vel significant pręcedentiam, quoad tempus, aut locum, aut independentiam, separabilitatemque realem respectu effectus (& sunt falsę) aut significant nos apprehendere, sive intelligere causam, ut priùs existentem in rebus, quàm effectum (& transeat apprehensio, quàm non curo, dum agitur de re: & apprehensio ista multoties est consona objectis, sed non semper) vel demum significant ignem A non posse producere id, à quo producitur. Et cum de hoc sit quęstio, assumunt probandum.

104. His non obstantibus. Dico 2. Absolutè loquendo repugnat inter duo mutua causalitas physica in eodem genere, atque specie physica, quoad primum esse. Sed non repugnat mutua prioritas in diverso genere, uno subjectivo altero objectivo, uno physico altero purè determinativo. Explicatur concordia primæ partis cum antecedente conclusione. Contingit multoties, quod attentis duntaxat unis principiis non repugnet res, attentis verò aliis, quæ attendi debeant repugnet. Cumque ad proferendum absolutè sententiam, non sint audienda una sola principia, sed omnia, idcircò fieri potest, quod absolutè proferatur sententia de impossibilitate rei, quę sub una sola luce non apparebat impossibilis. Sic disp. 4. Prodromi, dixi creaturam creatricem esse impossibilem absolutè, quia licet stando soli rationi metaphysicę, non appareat illius impossibilitas, ut ibi constitit ex solutione omnium argumentorum hactenus excogitatorum pro illa impossibilitate; veruntamen attenta PP. authoritate, quę sine dubio attendi debet, satis clarè apparet impossibilitas ea. Similiter inpręsentiarum. Attentis solis principiis metaphysicis, non satis apparet metaphysica impossibilitas illius

illius reciprocę causalitatis, ut philosophatus sum usque ad numerum antecedentem; ast satis apparet attento alio principio, quod attendi debet, nimirum dictamine prudentiæ. Probatur itaque prima pars conclusionis; quoties omnes, aut ferè omnes antiqui, atque moderni professores alicujus scientię in aliqua materia, scientię illius propria, conveniunt, non est discedendum ab illa, nisi ob gravem positivam rationem contra pondus illud authoritatis. Hoc enim jubet dictamen prudentiæ, rationalisque aversio à temeritate in opinando. Et hoc quamvis rationes illorum omnium probabiliter solvantur: quia cum solutio non sit evidens, neque ponderi authoritatis contrariæ par, possessio, & sensata pręsumptio stat pro illis. At mutua causalitas dicta, est res propria philosophię, atque in illius impossibilitate conveniunt, ut meritò notat Oviedo, omnes, aut ferè omnes (una, vel altera hirundo apud Hurtado non facit ver) Philosophi antiqui, atque moderni etiam illi, qui docent esse possibilem mutuam causalitatem in diverso genere, v. g. ultimam dispositionem ad formam esse causam hujus, & hanc esse causam illius. Deindè non producitur efficax positiva ratio contra hanc impossibilitatem, sed solum probabilis solutio rationum illam probantium. Ergo juxta rectam rationem, & omnibus, quę attendi debent, attentis, dicendum est, impossibilem esse mutuam illam prioritatem. Falluntur aliqui pręferentes absolutè sententias juxta principia sola metaphysica. Principia hęc sunt magna; sed non sunt unica; quid refert, quod juxta hæc non noceat ęgroto emissio sanguinis, si juxta principia medica occidet illum. Hęc ratio inservire nequit probando impossibilitatem mutuæ causalitatis in diverso genere causę physicę, multi namque graves Philosophi eam defendunt: quamobrem licet in tali, aut tali casu, ac materia particulari ob particulares rationes non subsistat, ut non subsistit inter ultimam dispositionem, & formam, v. g. ast ex genere suo non repugnat.

Ovied. controv. 7. physic. puncto 8. n. 2.

Hurtad. disp 8. physic. sect. 8.

105. Argumenta contraria ei primæ parti conclusionis facilè solvuntur. Nam 1. adagium illud *causæ sunt invicem causæ* intelligi potest de omnibus illis causis, & mutuis causalitatibus, quas memini à num. 89. non verò de mutua causalitate in eadem specie causæ physicæ, quoad primum instans, & esse, de quo est præsens quæstio 2. experientia illa de duobus corporibus se invicem sustentantibus ne alterum cadat, non probat; quoniam aliud est mutua connexio earum duarum præsentiarum in eis circumstantiis, quæ solet confundi, licet immeritò, cum mutua causalitate; aliud mutua causalitas. Illud est verum, hoc est falsum. Ambo namque stare, consistit formaliter immediatè in eis individuis præsentiis, quas in eo loco habent. Sed ex his præsentiis neutra causatur ab altera, aut à corpore altero, quia omnis præsentia creata causatur immediatè, per motum localem, aut per quietem, à re illa cujus est præsentia, quamvis nonnunquam alieno impulsu determinetur ad causandum immediatè præsentiam illam suam. Ergo. Causat autem unum ex illis præsentiam eam alterius indirectè solum, & tanquam removens, prohibens; quia corpus A, ita locatum supponitur, ut non

possit amittere eam præsentiam, nisi cadendo, v. g. versus Orientem. At corpus B, connitens per suam gravitatem in Occidentem in illa eadem linea loci, obsistit sua impenetrabilitate illi casui corporis A. Ergo corpus B, indirectè solum, atque removens casum corporis A, prohibiturum præsentiam, quam hoc habet, est in causa, ut corpus A, illam conservet. Idem de hoc respectu corporis B; neutrius ergo gravitate, ac impenetrabilitate vincente altera, ambo stant. Hanc autem speciem reciprocæ conservationis non negavit unquam communis philosophia. 3. experientia alia de aëre ingrediente per januam, aut fenestram non probat. Aliud namque est reciproca connexio aperitionis fenestræ, atque illapsus aeris (& hoc est verum ob impossibilitatem naturalem vacui, atque penetrationis; & hoc solum probant multa argumenta contraria, nempe reciprocam connexionem) aliud reciproca causalitas. Et hoc est falsum; nam quando aer impetu irruit in fenestram, impetus ipsius est causa præsentiæ aeris in eo loco, in quo erat fenestra, quia motu suo acquirunt corpora novas præsentias, & sic est causa remotionis fenestræ (generatio enim unius est corruptio alterius) ab eo loco, ob impenetrabilitatem amborum; quando autem aliundè removetur fenestra ab eo loco, quiescente aere, tunc illa alia causa determinat fenestram, ut causet alibi suam præsentiam. Hæc præsentia alibi, est causa carentiæ præsentiæ in loco priore ob impossibilitatem bilocationis. Hæc carentia removet impedimentum præsentiæ aeris in eo loco; Remoto hoc impedimento aer expanditur, & occupat eum locum, & consequenter ingreditur. Unde aperitio fenestræ modo dicto facta, est causa valdè remota, & indirecta ingressus aeris, & non ratione sui solius, sed impossibilitatis quoque bilocationis, penetrationis, atque vacui.

106. Probo secundam partem conclusionis. Æternus Filius est actu formaliter physicè prior origine, seu subjectivè Spiritu Sancto, quia cum Patre est unicum principium subjectivum illius, hoc est per se immediatè, & non per suam cognitionem in illum influens, juxta Florentinum, & juxta testimonium Christi. *Paracletus, quem ego mittam vobis spiritum veritatis*. Missio autem in divinis indispensabiliter imbibit productionem missi à mittente, ut jam adverti num. 94. Rursus, Filius, utpote verbum expressivum per se essentialiter absolutè totius Beatissimæ Trinitatis, quia non est semi-verbum, nec Æternus Pater est inadæquatè mutus, procedit ex cognitione absoluta Spiritus Sancti. De conceptu quippe Verbi rationalis est, procedere ex cognitione illius, de quo est Verbum, seu locutio: Unde vulgaris est exprobratio illa adversus temerè loquentes. *Nescis quid dicas*. At Spiritus Sanctus est in genere objectivo, atque determinativo prior illa cognitione: Ideò namque à priori intellectus divinus cognoscit esse Spiritum Sanctum, quia verè est. Ergo Æternus Filius est in genere physico, ac subjectivo, seu origine prior illo, qui in genere objectivo, ac determinativo est prior respectu Filii: Nam licet cognitio divina Spiritus Sancti non sit prior Verbo in genere objectivo, idest, per refle-

Sess. ult. *Joan.* 15.

xam

xam sui cognitionem, sed immediatè per se ipsam in genere subjectivo; at Spiritus Sanctus est prior illâ in genere tantum objectivo, quatenus est objectum expressum per illam cognitionem. Ergo est possibilis, ac de facto datur non quidem mutua *causalitas* in diverso genere, quia in divinis non admittunt latini causalitatem, ut initio disp. 2. dixi, sed mutua *prioritas* originis, sive principii in diverso genere; uno subjectivo, altero obiectivo, uno physico, altero determinativo, sive intentionali; non quia Spiritus Sanctus removeat aliquam realem indifferentiam intellectus divini ad ipsum cognoscendum (absit talis indifferentia realis) sed quia, loquendo in genere, veritas cognitionis non est ratio à priori sui objecti, sed hoc, est ratio à priori, ob quam sit vera cognitio. Ab eo enim quod res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa. Idem dico de cognitione ipsius Verbi: quoniam ex ea quoque immediatè, ac subjectivè procedit; & est prius illâ objectivè juxta nuperum discursum. Ergo inter Verbum divinum, & cognitionem sui, datur mutua prioritas in diverso genere. Quamvis autem in creatis non habeamus horum mysteriorum rem similem, habemus semisimilem. Aliqua namque media sunt in genere subjectivo physico priora fine, quoad hujus primum esse; quia sunt causa physica illius. Et simul sunt posteriora ad illum, & quidem quoad primum sui esse, quia sunt posteriora ad intentionem finis, & intentio ad cognitionem illius, & hæc cognitio est posterior in genere objectivo ad ipsum finem: siquidem ideò à priori cognitio enuntiat finem esse bonum, quia ille bonus est, aut apparet esse.

§. V.

107. QUæstio quarta est. *An duæ causæ influere possint in eundem numero effectum?* Seu quod idem est, an idem indivisibilis effectus (dico *indivisibilis*, quia si partibus distinctis constet, non est dubium quin una pars possit procedere ab una causa per unam actionem totalem, & altera ab alia per aliam actionem, quæ respectû illius sit totalis; hoc forsan est, quod de facto contingit, ut dicam infra à num. 126.) possit pendere à duabus causis? Quatuor includit generalitas hujus quæstionis. Primum. *An idem effectus possit, quatenus est ex se, procedere à quacunque alia causa speciei illius cujus individua sunt causativa aliorum similium?* v.g. ignis A; à quecunque igne? Secundum. *An ex hypothesi, quod effectus A, semel processerit à causa B, possit postea procedere à causa C.* Tertium. *An simul, & in eodem instante possit procedere à duabus causis adæquatis*, hoc est, quarum quælibet par sit causando se solâ illum; sed in actu secundo causent illam per unicam causalitatem totalem, indivisè procedentem ab utraque: vel potius per duas partiales, quarum unaquæque procedat ab una sola

ex

ex illis ? Quartum. *An simul, & in eodem instanti possit prodire à duabus causis totalibus : & per duas causalitates totales* (quoad solam *sufficientiam* non quoad *efficaciam*, nam si sunt duæ neutra certè est sola, & tota) *quarum qualibet sit à sua causa*.

108. His omnibus respondeo negativè, si sermo sit. 1. de causis intrinsecis, effectibusque formalibus. 2. si de causis finalibus respectu actionum, ut distinctarum à suis terminis. 3. si de causis physicè efficientibus respectu etiam actionum similiter distinctarum. 4. si de causis materiali, formali, expulsiva, comparatis cum suis causalitatibus. Probo primam partem. Eundem effectum formalem, seu quod idem est, eandem entitatem, idem complexum, idem constitutum pendere ex se, aut successivè, aut simul, à duplici causa adæquata intrinseca stares in eo, quod eadem omninò res, cujus tota essentia physica, vel pars essentię (id significat modo causa intrinseca) aliquando est A, aliquandoesset B. Sed hoc repugnat,quia chymera est,rem ullam mutare totam, aut partem suę essentię physicę: & quia omnis casus possibilis,in quo non est essentia physica rei, aut deficit aliquod essentiale constitutivum ipsius, est casus in quo non est illa individua res, sed si est aliquid, erit res alia distincta physicè à priore, quamvis ei similis; alioquin essentia physica,& constitutivum rei, erunt accidens respectu illius, quippe quæ abessent, & adessent, præter subjecti corruptionem. Ergo repugnat eundem numero effectum formalem pendere divisim, aut successivè à duplici causa intrinseca, sive parriali, sive totali, dissimulatâ etiam impossibilitate causæ intrinsecæ totalis, juxta ea,quę dixi disp. 1. Neque proferas exemplum veritatis disjunctivè necessariæ; *Petrus existit, vel non existit*; quæ jam constituitur per existentiam, jam per carentiam, eo quia quælibet sufficiat ei veritati; quo exemplo utitur Aldrete ad explicandum actus divinos liberos, inquiens, eas denominationes posse æquè constitui per existentiam, atque per carentiam rei A, unde solâ creaturâ mutatâ, mutaretur volitio, aut nolitio divina illius sine mutatione ulla in ipso Deo.

109. Non valet exemplum. Aliud namque est propositio ipsa disjunctiva. Aliud veritas ipsius in genere. Aliud individua hæc veritas, qua modò est vera. Propositio ipsa disjunctiva non constituitur per existentiam, aut per carentiam Petri, quia ab utraque distinguitur adæquatè: unde neutra est causa intrinseca illius. Veritas in genere, quæ neque sit hæc individua, nec illa individua &c. non datur à parte rei, quia omne sic existens, est hoc singulare, vel illud singulare &c. nisi admittas universale à parte rei. Unde nec per existentiam, nec per carentiam Petri constituitur. Veritas individua, & singularis disjunctiva, neque mutat, neque mutare potest constitutivum: nam quando Petrus existit, veritas disjunctiva constituitur per existentiam; quando ille non existit, tunc non illa eadem numero, sed alia inadæquatè distincta veritas constituitur per carentiam. Cumque necesse sit Petrum existere, vel non existere, ideò necesse est dari unam, vel alteram veritatem illius propositionis disjunctivæ, & consequenter ne-

ce sse

cesse est illam disjunctivam esse veram ; quanquam ergo mentalis propositio sit eadem, veritas ipsius in uno casu est aliud quid inadæquatè distinctum à veritate ejusdem pro altero casu. Explicatur. Complexum ex mentali ea propositione, & existentiâ Petri, est realiter inadæquatè distinctum à complexo ex eadem propositione, & carentia Petri (esto dari objectivas carentias) sed primum complexum est veritas disjunctivæ propositionis, quando Petrus existit ; secundum autem est veritas ejusdem, quando ille non existit. Ergo veritas propositionis disjunctivę pro uno casu, est realiter inadæquatè distincta à veritate ejusdem pro altero casu. Ergo isto exemplo non probatur eandem omninò rem posse mutare constitutiva, sed tantum probatur mutari inadæquatè ipsa constitutiva. Ergo non probatur, eundem penitus effectum formalem posse successivè pendere à duplici causâ intrinsecâ ; quod si dixeris, fore contingentem individuam veritatem disjunctivæ dictę, quando Petrus existit, annuo. Sed cum, eo ipso, quod illa deficeret, sufficeretur altera veritas constituta per carentiam, ideò subsistit illam disjunctivam semper fore veram, sive una veritate, sive alterâ.

110. Probo secundam partem, nimirum eodem modo philosophandum esse de causis finalibus respectivè ad actiones, ut distinctas à suis terminis. Tametsi idem numero effectus absolutus, v. g. idem numero ignis A, qui excitatur ex fine, motivo, seu intentione A, posset excitari ex fine, motivo, seu intentione B. Rursus. Tametsi actio excitativa esset eadem moraliter, virtualiter, aut æquivalenter (habent latissimam significationem hæc adverbia) veruntamen esset physicè entitativè, materialiter, realiterque distincta. Ergo eadem physicè, ac realiter actio non potest &c. Probo antecedens. Nil per suammet essentiam alligatum tali individuæ intentioni finis A, potest existere deficiente ea individua intentione : quocirca si in locum hujus, sufficitur alia physicè distincta, quod erit annexum huic, erit physicè distinctum ab eo, quod annexum erat illi. Sed omnis actio hic, & nunc facta ex fine, motivo, seu intentione A, per suammet essentiam est alligata huic individuæ intentioni. Probatur. Omnis actio physica est per suammet essentiam alligata eis principiis positivis physicis, aut moralibus, à quibus procedit ut dixi in Prodromo disp. 4. num. 62. Est namque actuale, absolutum, formale, atque immediatum exercitium virtutis, aut physicę, aut moralis, & motivæ illorum : ad quæ, si foret indifferens, opus esset recurrere ad aliud, determinandi ergo, hanc indifferentiam, de quo alio fieri posset idem argumentum. Principia verò purè negativa actionis, v. g. carentia necessitatis antecedentis respectu actionis liberæ, item conscientia ab hac retrahens, cum non influant positivè in actionem, sed ei merè coexistant, ita ut ex ea non nascatur, non habent actuale absolutum, formale, & immediatum exercitium ullius suæ virtutis, siquidem nullam exercent in ordine ad actionem, sed ad summum in ordine ad non actionem. Firmum itaque videtur, omnem actionem physicam esse per suammet essentiam alligatam eis principiis positivis physicis, ac moralibus à quibus

pro-

procedit. Sed omnis actio hic, & nunc facta ex intentione A, procedit ab hac, tanquam à principio positivo morali, quia certè hæc intentio, & eâ mediante, hic finis, hoc motivum, instigant potentiam executricem actionis illius, ut illam exequatur. Ergo.

Oviedo con-trover. 7. phys. punct. 6.

111. Hinc habes 1. impugnatam solutionem Oviedo dicentis, intentionem finis esse duntaxat principium morale actionis, & ideò non terminare dependentiam illius. Et, probatas reliquas partes conclusionis, videlicet quæstionibus illis respondendum esse negativè, si procedant de causis physicè efficientibus respectu tamen actionum, ut distinctarum ab effectibus absolutis: nec non si procedant, de illis aliis causis comparatis cum suis causalitatibus; quoniam pro his omnibus valet discursus nuper factus, scilicet omnes has causalitates, utpote actualia, absoluta, formalia, & immediata exercitia suarum illarum causarum, esse intimè connexas cum illis respectivè, & consequenter defecturas, simul, ac illæ respectivè deficerent. Unde cum causalitas materiæ respectu formæ materialis consistat in eo, quod actio productiva hujus uniatur materiæ, tanquam subjecto præsupposito, juxta conceptum eductionis supra datum: causalitas individua A, qua materia A causat materialiter formam A; est essentialiter alligata materiæ A. Item cum causalitas causæ formalis (non quidem respectu totius resultantis ex ipsa, & materia, quia hæc causalitas est constitutiva ipsius totius; sed respectu materiæ, cujus indifferentiam determinat) consistat in unione intrinseca physica cum materia, vel in alio respectu ad ipsam, sine physica unione, ut contingit in formis extrinsecis: ideò illa unio, sive ille respectus individuus, est essentialiter alligatus ei individuæ formæ. Præterea cum causalitas causæ moralis sumpta in actu secundo, ut vox ipsa *causalitas* innuit, consistat in actuali acquisitione, seu motione, qua actu movetur potentia, quæ capax est, ut moveatur, ideò actualis illa individua motio, est essentialiter annexa illi individuæ causæ morali. Demum cum causalitas, qua una forma expellit aliam, consistat formaliter immediatè in decreto divino, quo Deus *ob naturam, & exigentiam formæ ignis*, v. g. introductæ, cessat à conservando unionem formæ ligni cum illa eadem materia, ut dicam num. 116. & hoc decretum, ut patet, sit essentialiter connexum cum ea forma ignis: ideò hæc individua causalitas, qua forma ignis expellit formam ligni, provenire non potest suo modo ab alia causa. Habes 2. dictas actiones, sive causalitates, ut distinctas à suis terminis, non posse pendere simul à duplici causa totali, & adæquata; v. g. à duplici fine, seu motivo adæquato à duplici causa efficiente &c. quia causa totalis respectu actionis A, est illa, quæ se sola sine consortio alius creatæ, suficit ponendo illam actionem. At quoties actio pendet hic, & nunc à duplici causâ, neutra sufficit se sola ponendo illam, quia illa est ex sua essentia alligata utrique, juxta rationem paulò ante datam. Ergo quoties est à duplici causa, neutra potest esse totalis respectu illius, licet multoties sit totalis, respectu termini absoluti actione illa facti. unde quando aliquis dicitur dolere de peccato totaliter propter Deum,

& to-

& totaliter propter gehennam significantur, aut duo dolores distincti simul existentes, qui cum non cognoscantur intuitivè, videntur unus actus, sicut quando à longè videmus duo objecta distincta, quæ unum videntur: aut significatur tanta actualis affectio erga Deum, ut etiam si non esset gehenna, doleremus de peccato, & tanta alia aversio à gehenna, ut etiamsi præscinderemus à Deo, detestaremur quoque peccatum.

§. VI.

112. EXpediti à causalitatibus, aggrediamur effectus ipsos absolutos ab eis distinctos. Dico 2. si sermo sit, de causa materiali, idem effectus, sive sit forma substantialis, sive accidentalis potest ex se pendere, vel ab una, vel ab alia. Quia licet exigat materiam cum talibus determinatis dispositionibus; verumtamen, cum qualibet materia sit ex se capax habendi eas dispositiones, non est cur forma ignis, v. g. aut calor, potius exigant materiam A, quam B, specificativè sumptas, omnes quippe sunt ejusdem speciei, & quælibet ex se est capax sustentandi, ac recipiendi quamlibet ex his formis. Verumtamen hæ non possunt naturaliter pendere simul à duplici materia corporea per duplicem eductionem totalem, aut partialem; quia omne intrinsecè receptum in alio, tanquam in subjecto suæ eductionis, est in eodem loco, in quo est illud aliud. Ergo omne sic receptum in duabus materiis, deberet esse in locis illarum. Ergo deberet esse in duobus locis, vel illæ materiæ deberent esse in eodem loco. Sed ambo sunt naturaliter impossibilia. Ergo nulla forma, sive substantialis, sive accidentalis, potest naturaliter recipi in duabus materiis, ergo non potest pendere simul à duplici causa materiali corporea per unicam, vel per duas dependentias totales, aut partiales. Dixi causam materialem *corpoream*, quia suo loco dixi unionem corporis, & animæ nostræ, item sensationes materiales, puta visionem, auditionem &c. recipi simul in corpore, & anima, adæquatè in utroque, & inadæquatè in singulis, consequenter dixi animam spiritualem esse causam inadæquatam materialem horum; materialem, inquam, non univocè, sed æquivocè, quatenus est subjectum receptivum, & ideo potest dici materiale.

113. Præterea aliqua possunt dependere successivè à duplici causa materiali inadæquata: quia juxta sententiam admittentem formam cadavericam, multa accidentia, quæ paulò ante recipiebantur inadæquatè in forma vivente materiali præexistente, recipiuntur inadæquatè in forma cadaverica subintrante: eo quod in destructione compositi substantialis non semper fiat resolutio usque ad materiam primam, tametsi accidentia non recipiantur in illa sola, sed etiam in forma, ut dixi in physica naturali disp. 1. Formæ autem substantiales nequeunt natu-

raliter pendere successivè a duplici causa materiali, quippe hactenus non est detectum agens naturale, quod solvens unionem formæ substantialis cum una materia, substituat aliam, in qua recipiatur illa forma, protinus enim deficit ea forma, quando deficit unio sui cum illa materia, cui primùm uniebatur. Neque dicas formam equi, dum hic marcescit, atque per reactionem qualitatum contrariarum amittit aliquas portiones materiæ, postea verò acquirit alias per nutritionem, transite à receptione in illis prioribus ad receptionem in his novis. Etenim cum forma illa sit divisibilis, non est eadem pars animæ, quæ modo recipitur in partibus acquisitis per nutritionem, & quæ olim erat in eis perditis, sed diversa. Amisit enim equus portiones materiæ, & portiones animæ, quæ ibi erant (sicut quando ei abscinderetur auricula, vel crus) & per nutritionem acquirit novas portiones materiæ, & anima equina præexistens uniens reliquo corpori illas, producit in illis portiones animæ illis respondentes: sicut anima rationalis in nutritione humana producit, non quidem novas partes animæ, siquidem est indivisibilis, sed novas uniones, seu uniunculas sui ipsius, cum illis novis partibus substantiæ, quas nutritione acquirit.

114. Dico 3. Si sermo sit de causa formali comparata cum illa altera comparte, cujus indifferentiam determinat, & respectu cujus latissimè, atque impropriè est causa, naturaliter contingit, quod eadem materia in hoc sensu improprio pendeat successivè à gemina causa formali adæquata, quia materia ex se est indifferens ad quamcunque formam substantialem, & passim transit de una ad aliam juxta systema Aristotelicum datum disp. 1. Verum est, quod ultimo disposita ad formam ignis, non potest naturaliter habere nisi formam ignis; sed sunt multæ formæ ignis, distinctę numericè ab omnibus, quæ sunt, & fuerunt. Verum item est, quod ex forma vivente unius speciei, non potest illicò transire ad aliam ejusdem speciei (post tempus, & tempus, potest habere formam alicujus alimenti, quo vescatùr alius homo, v. g. & sic transibit ad aliam animam rationalem, ut dicebam ad finem disp. 1.) quia licet immediatè post mortem animalis perseverent plurimæ dispositiones in eo corpore ad animam illius speciei, ast aliqua certè deficit, quia alias non mortuum foret animal illud: illam autem dispositionem, nullum agens naturale huc usque notum potest illico introducere. Ergo non potest illicò introduci naturaliter in corpus illud forma alia ejusdem speciei. Cæterum non potest naturaliter evenire, quod eadem materia pendeat simul à duplici causa formali totali (de formis partialibus jam egi disp. 1. cap. de forma substantiali) per geminum influxum totalem, aut partialem, aut per unicum; quoniam materia eadem, & secundum idem nequit naturaliter habere simul duas formas substantiales *totales*, sive ratione unius simplicis unionis cum utraque, sive ratione duarum unionum totalium, sive duarum partialium.

115. Dico 4. quamvis eadem expulsio formæ, idest expulsio unionis formæ cum materia (quia agentia contraria non conantur immediatè,

ac

ac directè in destructionem formę; sed in destructionem unionis formæ cum materia, quia nullam paterentur physicam violentiam in eo, quod Deus formam illam tranferret ad aliud subjectum, aut extra omne conservaret illam) possit provenire à distinctis causis expulsivis adæquatis, eo, quia unionis illius carentia sit omninò eadem, sive proveniat à causa A, sive à causa B, quandoquidem cujusvis rei indivisibilis non datur, nisi unicum contradictorium formale, & hoc, licet decretum divinum hujus expulsionis sit multiplex, ut dicebam numero 111. juxta multiplicitatem agentium, quæ possunt expellere illam unionem. Verumtamen non potest contingere, quod expulsio ejusdem formæ proveniat successivè à duplici causa totali. Neque simul per duplicem causalitatem totalem, sed per unicam provenire potest à duplici causa totali expulsiva. Probo primam partem. Eam expulsionem provenire successivè à duplici causa totali staret in eo, quod unio formæ, ligni, v.g. destrueretur in instanti A per agens A, & postea in alio instanti per agens B. Sed hoc nequit contingere naturaliter, si instantia sint discreta, & nec divinitùs, si instantia sint contigua. Probatur. Unionem destrui in hoc instanti, stat formaliter in eo, quod non existat in hoc instanti; cum extiterit *in instanti immediatè antecedenti*. Hoc formaliter est expelli. Hoc formaliter est mori; quis enim mediocriter peritus loquendi dicet, *modo in hoc instanti moritur Adamus*. *Modo in hoc instanti expellitur suum peccatum à Davide*. Est igitur conceptus copulativus *mori, expelli, destrui*. At si per agens A destruitur in instanti A unio dicta, prorsus repugnat, quod in instanti immediato destruatur per agens B *cum non extiterit in instanti immediatè antecedenti*, nam prorsus repugnat, quod existat in instanti antecedente immediatè, si in eo destruitur. Ergo. Quod si loquamur de instantibus discretis, v. g. de hora prima hodierna, & de prima crastina, fieri simpliciter potest, quod per agens A destruatur hodie, & per agens B destruatur cras. Sed hoc non potest contingere sine reproductione illius unionis, ut verificetur horâ primâ crastinâ, nunc deficit, *cum extiterit in instanti immediatè antecedenti*. At qui reproductio unionis non est naturaliter possibilis, sive ex sua natura, sive ex divino decreto, ut supra dixi cum Hurtado. Ergo. Ubi jam vides, me non negare dictam expulsionem posse successivè ab alio agente provenire, sive quoad *sufficientiam*, quia certè potest applicari passo aliud agens par expellendo illam formam, si jam non esset expulsa, sive quoad continuationem; sed solum, quoad *efficaciam*, & quoad expulsionem verè, & simpliciter talem.

116. Probo secundam partem: scilicet eam expulsionem non posse nasci ex duplici causa expulsiva totali, per duplicem causalitatem totalem. Causalitas hæc consistit, ut supra dicebam, in decreto, quo Deus ob naturam, & præpotentiam illius agentis contrarii, vult tanquam Author naturalis cessare à conservando illam unionem. Sed quando concurrunt duo agentia, quorum unumquodque est potens se solo expellere illam formam, superfluum est, & consequenter impossibile, quod Deus concipiat duo decreta, unum, quo dicat. *Volo cessare à*

 con-

conservando hanc unionem propter agens A. Et alterum virtualiter distinctum, quo dicat. *Volo cessare à conservando hanc eandem unionem in eodem instanti propter agens B*. Nam frustra fiunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora. Et unico solo decreto potest Deus satisfacere utrisque illius hostis exigentiis dicendo sic: *Volo cessare à conservatione hac propter agens A, & B, quæ nunc concurrunt, & quorum quodlibet est sufficiens expellendo unionem hujus formæ*. En ultimam partem conclusionis. Ergo. Majorem supra etiam dedi. Ratio autem est. Fateor causas secundas producere immediatè, ac directè multos effectus, ut supra dixi: adjutæ namque proportionato concursu Dei ponunt actionem productivam illorum, quæ actio est aliquid per modum causalitatis metaphysicè connexum cum eis effectibus. Rursus verum est, causas secundas immediatè quoque, ac directè destruere posse aliquos effectus, quos nimirum immediatè conservant, quales sunt actus immediatè liberi, superssedendo namque illorum conservatione, illi destruuntur, sive ex rebus expelluntur. Cæterum illos alios, quos non conservant immediatè, quia externi sunt, & ab aliis causis pendentes, non possunt causæ secundæ destruere, sive expellere *immediatè, ac directè*, quoad efficaciam, sed tantum quatenus possunt facere aliquid, in cujus sensu cōposito nequit naturaliter conservari effectus ille ast potest Deus illam absolutè conservare. Sic quando homo, vel causa alia naturalis dicitur occidere animal, non facit aliquid, quod sit formalis, & immediata occisio, seu mors animalis, sed talia facit in corpore illius, puta jugulationem, discerptionem &c, ut in sensu composito illorum non possit anima restare illi unita: ast illa non sunt formalis, & immediata occisio, sive destructio unionis animæ illius.

117. Quoniam nil, in cujus sensu composito potest Deus conservare unionem, est formalis immediata destructio unionis. At in sensu composito istius jugulationis, istius lanienæ, istius combustionis, & istorum omnium, quæ causæ secundę facere possunt, potest Deus conservare unionem illam, quia potest facere miraculum. Ergo ista omnia non sunt formalis immediata destructio unionis illius. Ergo causæ secundæ nequeunt formaliter, immediatè, ac quoad efficaciam destruere unionem illam, sed tantum illativè, mediatè, ac quoad sufficientiam, quatenus possunt facere multa, quibus naturaliter debetur, quod Deus cesset à conservatione illius unionis, & ferè semper annuit huic debito. Ergo causalitas, qua unæ causæ secundæ expellunt multas alias à rebus, non stat formaliter immediatè in ullo exercitio illorum, per se metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexo cum illarum expulsione (sicut est connexum cum illarum existentia causalitas, qua physicè unæ causæ secundæ causant alias) sed stat in decreto illo.

118. Explicatur. Omnis causalitas rei A circa B, est per se metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexa cum eo, quod in actu secundo A causet B in eo sensu, in quo fuerit causalitas. Est quippe actuale, formale, absolutum, & immediatum exercitium, quo A causat B. Ergo omne, quod non fuerit sic connexum cum eo, quod A expellat B, non est causalitas, qua A expellat B. At plerumque ipsum A, non est

sic

sic connexum, v. g. inductio formæ ignis non est sic connexa cum expulsione unionis formæ ligni ad eandem materiam; quippè licet forma ignis se ipsa formaliter immediatè exigat expulsionem illius unionis, & hac de causa videatur causare se ipsa, in genere causæ moralis expulsionem illam; nihilominus cum in sensu composito illius exigentiæ possit Deus conservare illam unionem, sequitur, quod exigentia illa non sit causalitas in actu secundo expellendi illam unionem, quoniam de ratione causalitatis in actu secundo, est metaphysica connexio cum causato; sed solum est causalitas in actu primo; quapropter sicut virtus causę efficientis est id, *quo* tanquam *actu primo* non *quo* tanquam *actu secundo* causa efficit effectum. Ita exigentia causæ moralis, est id, *quo* tanquam *actu primo*, non *quo* tanquam *actu secundo* causat moraliter effectum. Rursus non ipsa expulsio unionis, quia hæc expulsio potest aliundè provenire, quàm à forma ignis. Demum complexum ex introductione formæ ignis, & expulsione illa, non est connexum modis illis cum eo, quod forma ignis causet illam expulsionem; quoniam fieri potest, quod Deus dicat, *volo inducere formam ignis in hoc subjecto, & cessare à conservando in eo formam ligni; sed non propter exigentiam formæ ignis*. Non solum est liberum Deum conservare, aut non conservare formam ligni; sed etiam eligere inter motiva, quæ voluerit, annuendo uni, & repellendo aliud. Sicut nos etiam frui solemus libertate, non tantum ad actiones, verum etiam ad motiva illarum.

119. Ergo nil ex his tribus, aut ex aliis similibus, est per se metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexum cum eo, quod hic, & nunc forma ignis expellat formam ligni. At decretum illud est sic connexum, quandoquidem illo vult Deus omninò efficaciter *propter naturam, prapotentiam, exigentiamque* ignis cessare à conservatione unionis formæ ligni cum ea materia. Ergo in hoc decreto stat causalitas in actu secundo, qua ignis expellit formam ligni. Eodem modo philosophandum est de aliis causalitatibus moralibus, videlicet illas, ut tales, atque in actu secundo, non stare in actuali exigentia effectuum: hæc enim est causalitas impropria, & tantum in actu primo; sed in actuali motione, sive actuali acquietione, indulgentia, & consensu illius exigentiæ. Atque ideò tentatio vehemens, cui resistis, est causa moralis valida, & efficax in actu primo, sed non in actu secundo tui peccati. Et similiter de aliis; quod si dixeris, fore ut divinum decretum sit modus ignis A, cum sit actuale, absolutum, immediatum, & formale exercitium virtutis expulsivæ, quam ignis habet: Negabo sequelam, quia de ratione modi physici ultra prædicata ista, est, esse quid creatum, nam quicumque admittunt modos physicos, res solas creatas admittunt ad hanc classem, istud autem decretum est quid divinum. Vel distinguam inter modum intrinsecum, & extrinsecum: negabo decretum esse modum intrinsecum ignis A, permittam esse modum extrinsecum, & improprium. Neque multum possunt abhorrere ab hac locutione, qui actus divinos contingentes ponunt semi-extrinsecos Deo, & constitutos essentialiter per ipsas creaturas, quas habent pro objectis. Sed simplicior est prima solutio.

Le-

§. VII.

220. LEviora sunt hæc, rametsi non contemnenda. Difficultas præsens stat primariè in concursu duplicis causæ physicè efficientis, creatæ, atque adæquatæ: v. g. quando ad æqualem applicationem duplicis ignis ad eandem penitus partem subjecti producitur alius tertius ignis, quomodo se gerunt illi duo? laborat unus, & otiatur alter? Operantur ambo, unusquisque per suam distinctam actionem totalem, aut per partialem? An potius per unicam simplicem actionem totalem indivisibiliter egredientem ab utroque? Ubi jam vides non esse quæstionem de duplici causa partiali, & inadæquata: quoniam passim contingit duas causas tantum inadæquatas concurrere simul ad eundem effectum; & quidem non per duas actiones totales, quia neutra illa causa potest se sola producere effectum illum v. g. motum grandis saxi: nec per duas partiales, quia actio partialis repugnat. Sed per unicam totalem. Item neque esse de duplici causa totali, una creata, & altera quæ sit Deus; quia cap. 1. dixi Deum, & creaturam unica indivisibili actione concurrere. Item neque esse de effectu divisibili, ut jam monui num. 107. Item nec de effectu indivisibili, sed producendo in tempore divisibili, quia in una particula illius temporis potest produci ab una illarum causarum, & in altera ab altera. Item nec de subjecto divisibili, ob eandem rationem, quæ omnia memento, nam ex illorum oblivione nascuntur æquivocationes. Igitur verum est, ignem A. v. g. non posse producere quemlibet ignem, quia non potest producere se ipsum. Unde meritò docuit S. Thomas causam univocam non posse habere pro objecto adæquato totam speciem, quia intra hanc imbibitur ipsa. Potest verò causa æquivoca, quia non est intra speciem ignis v. g. Item neque posse producere quemlibet ignem, quem producere potest ignis B., quia hic potest producere illum, & ille non potest producere se ipsum. Ast falsum est, quod nonnulli dixerunt, quibus nonnihil favit quondam ipse S. Doctor, nimirum unamquamque causam habere peculiarem classem effectuum, quos solos potest producere in ea specie, unde inferunt ignem A. non posse producere ullum ex ignibus illis individuis, quos producere potest ignis B., quia sunt individua spectantia ad sphæram alienam: & subinferunt, effectum procedentem physicè ab una causa creata, non posse procedere simul, aut successivè ab alia causa creata. Hæc philosophia non probatur majori parti authorum, & meritò; quamvis enim virtus ignis A., quippe quæ finita est, non possit producere simul omnes alios ignes, quippe qui sunt infiniti; imò neque successivè, quia infinitum non potest successivè pertransiri: nullus tamen assignabilis est individuus alius ignis, qui specificativè sumptus, atque præcisus à circumstantijs, quæ possunt adjungi ei, non possit procedere ab igne A. Sicut neque assignabilis est à quo

1. p. q. 45. art. 5.

Quodlibeto 3.

à quo ipse procedere nequeat. Unde poreft producere omnes alios in individuo distributivè; ast secundùm se sumptos, non verò ex suppositione, quod multos jam produxerit, finietur enim sua virtus. Omnes enim sunt ejusdem penitus speciei, ac perfectionis, & sunt capaces producendi effectum similem (qua capacitate non funguntur anima rationalis, Angelus, materia prima, & multarum aliarum specierum individua) & nullum profertur fundamentum ad faciendum istas distributiones effectuum ejusdem speciei, quorum uni à solo A. possint nasci: alij à solo B. ergo verosimilius videtur, istas partitiones, & quasi peculiorum distributiones esse imaginarias.

121. Neque dicas 1. Fundamentum non esse ad ampliandum virtutem ignis A., ita ut possit producere quemlibet alium ignem. Hoc namque, nonnisi quoad verba, est ampliatio: quia non dico ignem A. posse producere omnes alios copulativè, aut successivè, aut distributivè, posito quod alios jam produxerit; sed nullum alium in singulari esse, quem ex se nequeat producere, quamvis multoties nequeat per accidens; eo quia virtus sua per aliorum productionem agentiumque contrariorum reactionem, sit exhausta, vel quia subjectum non sit dispositum &c. Neque dicas 2. esse incredibile ignem parvum, v. g. scintillam unam, posse producere ignem magnum, puta babylonicam fornacem; tum quia cum forma ignis non sit indivisibilis, sicut anima rationalis, sed physicè divisibilis, sequitur fornacem magnam esse complexum ex plurimis particulis formæ ignis, seu potius ex pluribus formis ignis, quarum unaquæque est in sua particula subjecti; non autem dico ignem minimum posse producere talem, ac tantam collectionem individuorum aliorum, sed quemlibet ex illis seorsim à productione aliorum. Nec propterea admitto intensionem substantiæ formæ ignis, quia magna fornax non componitur ex plurimis formis individuis ignis in eadem parte subjecti. Sed in multis, ac diversis subjectis, aut partibus subjecti contiguis, & coagulatis; tum etiam, quia, si subjectum est valdè dispositum, una sola scintilla est idonea excitando saltem mediatè ignem ingentem. Considera unam scintillam intra fornacem refertam pulvere nitrato. Neque dicas 3, individuum effectum A. determinatè pendere ab individua suâ causâ, quia alias non per se, sed per accidens oriretur ab illa, unde ignis A. foret causa per accidens tantùm ignis B., & quia etiam debet assignari in natura causa aliqua ob quam potius producatur individuum A. quam B. Contra. Effectum esse per accidens stat in eo, quod causa sua nullam habeat inclinationem in ipsum *quoad speciem* innatam, elicitam, signatam, aut exercitam. At licet non habeat inclinationem, aut determinationem in illum *quoad individuum*, quia sic per solum Deum determinatur, ut supra dixi, habet in illum, quoad speciem; ergo non est causa per accidens illius. Unde refellitur secunda ratio, quia determinatio quoad individuum à solo Deo est.

122. Igitur. Dico 5. quamvis non possit naturaliter contingere, quod idem ignis nascatur successivè à diversis, aut ab eodem alio igne: quia

quia Creatum *nasci*, est terminus complexus, significans rem modo existere, cum non extiterit in instante antecedente: (quis dicet, se nasci modò, seu modò se generari à suis parentibus) & est impossibile, quod verificetur, modo existere, cum non extiterit in instanti antecedente, si in eo instanti antecedente processit ab eodem, vel ab alio igne, ut ratiocinabar num. 115. de expulsione. Verumtamen id potest contingere supernaturaliter, si instantia, de quibus fuerit sermo, sint discreta (secus si sint continua) quia miraculosè fieri potest, ut ignis A., qui in instanti A. processit ab igne B., extinguatur: & postea iterum procedat ab eodem igne B. aut ab igne C. Item naturaliter contingere potest, quod successivè conservetur ab eodem, vel ab alio igne conservatione *negativa*, quatenus ille idem, vel alius ignis, defendat eum à contrarijs, seu arceat agentia contraria igni ei producto, & sic conservet eum: quia ex hoc nulla apparet difficultas in naturis ipsorum, & quanquam ipse quoque ignis productus arceat agentia contraria suæ causæ, & in hoc sensu conservet eam, solum sequitur duas causas secundas posse mutuò se conservare negativè, seu mutuò se defendere à contratijs, in qua re satis obvia non est difficultas; recole num. 105.; Item conservatione *positiva*, quia neque in hoc est ulla difficultas metaphysica, aut physica, posito quod detur conservatio positiva, idest novæ, ac novæ, ac successivæ productiones rei, in quibus consistunt instantia, & tempus extrinsecum, & in quibus disp. 7. Prodromi posui durationes rerum. Etenim sicut ad hoc, ut res positivè contingens fiat, incipiatque esse, non sufficit arcere impedimenta positiva (hoc enim duntaxat est parare viam ad existentiam) sed insuper necessaria est quædam alia res, quæ dicitur prima productio. Ita ut res suapte natura durabiles, durent, perseverent, atque conserventur, juvat quidem, at non sufficit amovere impedimenta: multoties namque cessant, & consequenter non amplius durant aliqui nostri actus immediatè liberi, quin adsit ulla qualitas contraria, sed ex mera nostra libertate omittente actionem, qua illi conservabantur, Sed opus est continuis successivis fulcris eam sustentare, idest continuis productionibus (quamvis hoc nomen simpliciter prolatum soli primæ aptari soleat) oriundis à causis secundis proportionatis, vel à sola Causa prima, si illæ non adsint; ita ut si actioni, qua dicimus nunc conservari hanc chartam, alia non præcessisset, hæc actio foret simpliciter, & absolutè productio hujus chartæ. Et hinc trahit originem prisca illa sententia *Conservatio est continuata productio*: sive catena, & series productionum.

123. Explicatur opus hoc durationis, ac conservationis. Inter creatas res durabiles, & permanentes (nam successivarum duratio, cum sit impossibilis, explicatione non eget) sunt aliquæ nullum habentes hostem publicum, aut occultum, directum, aut indirectum. Sunt aliæ hostem, & quidem præpotentem habentes, & hujus præpotentia interdum est contra substantiam rei ipsius, interdum contra modum, & intensionem. Esto quod utræque semel existentes naturaliter appetant

appetant suam conservationem, hoc est, interminabilem seriem productionum suarum. Ast Deus quando operatur ut Author naturalis, unicuique servat suum jus, quod non latuit illum, qui dicebat. *Rex Iuppiter omnibus idem*. Hinc quando incipit existere res, quæ nullum habet contrarium, & nullum habet subjectum, ex quo educatur, & nullam causam efficientem creatam, naturaliter conservat illam Deus interminabili serie productionum, quia hoc naturaliter debetur rei illi exigenti suam durationem, nullo in contrarium clamante agente naturali. Ejusmodi sunt Angeli, animæ rationales, & materiæ primæ, quę sunt entia naturaliter incorruptibilia, quæque Deus interminabili actionum catenâ producet, sive conservabit per totam æternitatem (maxime si loquamur de materia, quæ est constitutivum essentiale physicum hominis) quando autem incipit existere res, que præpotens habet contrarium, aut suapte natura non potest existere nisi à causa creata A. aut immediatè subditur libertati indifferentiæ, aut determinatas poscit dispositiones in subjecto, cessat Deus ut author naturalis à conservatione illius rei, quando agens illud contrarium ingruit, ac quando cessat illa causa A; ac quando ob similem præpotentiam contrariorum deficit dispositio illius subjecti, ac quando libertas illa indifferentiæ, quam Deus conservare velit, omittit immediatè rem illam. *Æneid.* 10

124. Una, ex his quatuor, solet esse causa, ob quam naturaliter non durant amplius res, quæ naturaliter corrumpunrur. Plerunque propter agens contrarium fortius, cui attendens Causa prima cessat à continuatione productionis rei, quæ corrumpitur. Sic non durat motus projecti corporis, quia non durat impulsus, & hic non durat, quia gravitas illius corporis, & quantitas terræ, aut aeris, per quæ movetur, resistunt ulteriori durationi impulsus, licet primo hujus impetui cedant. Interdum verò quia deficit subjectum dispositum. Sic ignis, & lux non durant amplius, quia ambo sunt congeries quædam minimarum particularum olei, aut ceræ, aut ligni, quæ successivè transeunt à priori forma ad formam ignis. Deficientibus autem omnibus eis minimis particulis, ita ut particula A. ignis non habeat proximam aliam, quæ accendatur, eo quod materiæ aliæ circumstantes non sint dispositæ, non accenditur alia, & illa ultima, circumdataque agentibus contrarijs, & indefensa extinguitur. Interdum quia voluntas potens se exercere per continuationem, & per omissionem continuationis actus sui, exercet se per omissionem. Interdum demùm, quia deficit, aut removetur id, quod effectum sustentabat, & aliud non subrogatur in eodem instanti æquivalens, ut quando collabitur ædificium, quia deficit fulcrum quod conservabat in eo situ, coordinatione, distantia, & indistantia partes componentes ædificium.

125 Dico 6. quando duæ causæ ex se in actu primo totales, atque adæquatæ applicantur eidem subjecto, extenso tamen, atque divisibili ut plerunque fit, (non enim est facile quod duo agentia corporea applicentur æquè immediatè ex eodem latere eidem parti indivisibili subjecti) tunc unaquæque per actionem totalem à se sola egredientem

producit effectum, ignem v. g. in parte passi sibi respondente. Unde fiet, quod physicè nascatur à duplici causa totali per duplicem actionem totalem effectus, qui sit, non sanè res indivisibilis, sed res composita ex particula producta in parte A. & ex particula producta in parte B. in quo non est difficultas, ut initio monui. Probo primam partem, ex qua sequitur altera. Ignis A. est ex se potens producere particulam ignis in particula subjecti, cui est applicatus per actionem à se solo egredientem: deinde particula illa passi est disposita. Cur ergo ignis A. per actionem totalem à se solo egredientem non producet particulam ignis in ea particula passi? Idem dico de igne B. respectu particulæ passi, cui ipse est applicatus? Respondebis. Verum est, quod in hoc casu producuntur duæ particulæ distinctæ ignis, una in parte A. passi, altera in parte B. Verum item, quod unaquæque producitur per actionem totalem; ast actio hæc non egreditur à solo agente A. aut à solo B, sed actio illa totalis, qua producitur particula ignis in particula A. passi, indivisè procedit ab igne A. & ab igne B. Et similiter actio totalis particulæ, quæ producitur in parte B egreditur indivisè, ac simul ab igne B., & ab igne A. Contra ignis B habet quid agat domi suæ, quia laborat, & operatur ignem in parte B. subjecti. Ergo non est cur semper agat in parte A. ejusdem subjecti, in qua laborat, & operatur ignis A. ergo non semper procedit physicè ab igne B. actio illa totalis, qua operatur ignis A. in particula passi sibi respondente. Similiter ignis A. habet domi suæ quid agat, quoniam producit ignem in particula A. subjecti, cui est immediatè admotus. Ergo non semper est, cur se ingerat in opus ignis vicini. Ergo actio totalis, qua B. producit particulam ignis in particula B passi, non semper provenit ab igne A. Cæterum, quia fieri potest, quod res ita combinentur, ut particulæ A, & B passi, quamvis non sint immediatè applicatæ his agentibus, sint tamen intra sphæram activitatis utriusvis, (habent enim agentia naturalia sphæram aliquam, intra quam possunt operari suæ virtutes, & non semper est necessarium, quod sint applicatæ immediatè physicè, quoad locum, passo, ut operentur in eo. Unde fieri potest quod licet unumquodque ex his operetur domi suæ, suppetant ipsi vires ad operandum in vicina.) Ideò.

126 Dico 7. quando duæ causæ ex se totales, ita applicantur particulis diversis ejusdem passi, ut illa, in qua operatur una ex illis causis, sit intra sphæram, ad quam extenditur altera; Rogo; Vel effectus est capax intensionis, ac remissionis, ut calor, frigus, & similes qualitates. Vel est incapax, ut ignis, & cæteræ substantiæ. Si primum tunc causa B. v. g. per actionem totalem à se sola egredientem producit aliquem, vel aliquos gradus illius qualitatis in parte, in qua operatur causa A, & vice versa. Unde idem effectus, nempe illa qualitas intensa, procedet à duplici causa totali per duplicem actionem totalem, sed quoad gradus, sive partes diversas, quoniam causa B supponitur non operari in parte passi sibi respondente omnem prorsus calorem v. g. quem *absolutè* potest producere, sed quem potest producere *in parte* B. Habent quippe agentia naturalia non solum absolutè terminos activitatis,

tatis, quos nequeunt naturaliter transire; verum etiam respectivè ad partem passi, in qua operantur, ita ut quantumcunque sint applicata huic, & hæc pars disposita sit, non possint in ea operari, nisi ad certam usque metam, ultra quam non possunt operari ibi; possunt verò alibi. Et constat ex eo, quod si igni operanti quantum potest in parte passi admoveatur ex angulo alio aliud calefactionis capax, hoc quoque calefiet ab illo igne. Sed non calefiet individuo illo calore, qui est in parte prioris passi. Ergo calore alio. Ergo quando ignis operatur in parte una unius passi totum, quod ibi operari potest, restat adhuc ipsi virtus ad operandum novum alium calorem in passo alio. Ergo in parte illa prioris passi operatur quidem quantum potest *in ea parte*; sed non quantum potest *absolutè*. Tunc sic. Causa B, tametsi producat in parte B totum calorem, quem ibi potest producere, adhuc habet virtutem ad producendum quoque calorem in parte A. deinde huic dispositæ est sufficienter applicata, licet non ita immediatè, sicut parti A. deinde quod in illa parte A. operetur causa A totum, quod potest, non impedit, quod in ea operetur etiam causa B. nam supponimus effectum non consistere in indivisibili, sed resultare ex multis gradibus. Ergo cum ex alia parte agentia naturalia operentur uniformiter difformiter, idest magis, ac minus, juxta majorem, ac minorem applicationem ad passum, cæteris paribus, rationabiliter dicendum videtur, causam A., ut pote proximiorem particulæ A. passi, producere in ea quatuor gradus v. g. caloris, causam autem B, ut pote minus proximam (capacem tamen) producere in eadem particula passi unum, vel duos gradus caloris, & vice versa: & hoc ita, ut una quæque operetur suos illos respectivè effectus per actionem totalem à se sola egredientem, & ex utrisque resultet major intensio caloris. Intensio namque coalescit ex gradibus similibus, & homogeneis ut disp. 1. Phisicæ naturalis dixi.

127 Neque dicas unam causam non posse producere calorem parvulum in parte eadem, in qua altera potentior, quia magis applicata, producit calorem majorem, tum quia nec remissum potest intendere intensum, nec simile sibi simile, tum quia, alias lucerna parvula produceret in aere aperto gradus aliquos lucis ad conspectum solis meridiani, quod experientiæ repugnat. Contra; licet causa ista magis applicata, producat totum calorem, quem *ipsa* potest producere; ast cum *ipsa* non possit producere omnes calores naturaliter possibiles in ea parte subiecti, stat, quod in sensu composito omnium graduum, quos illa producit, causa alia producat aliquos alios, si aliunde hæc sit capax, & sufficienter, licet non æquè, applicata sit illi parti. Ergo falsum est antecedens istud, si sit universale. Neque adjunctæ duæ rationes urgent. Non prima, quia remissum potest intendere formaliter intensum, quatenus ex utriusque unione in eadem parte subjecti resultare potest major intensio; v. g. ponantur duo gradus caloris (ecce remissum) in eadem parte subjecti, in qua sunt quatuor, (ecce intensum) resultabit utrique juxta philosophiam nuper citatam, calidum ut sex, & consequenter calidum magis intensum. Item simile potest intendere *formaliter* sibi simile qua-

tenus ex utroque in eadem parte subjecti resultat major intensio, v. g. ex quatuor, & quatuor gradibus caloris resultat calidum ut octo. Cæterum neque remissum potest intendere, *activè* se solo, atque ad æquatè intensum, producendo nimirum aliquos gradus in ipso, neque simile sibi simile; quia cum finis horum (non tamen omnium agentium naturalium) sit assimilare sibi passum, quatenus ad mensuram suæ qualitatis evehere conantur illud, quando se solis operantur, nequeunt naturaliter operari in passo, quod nequeunt assimilare sibi. At agens remissum nequit assimilare sibi passum intensum, neque simile passum sibi simile, quia hoc est jam huic assimilatum, & illud est supra mensuram illius. Ergo neque remissum potest intendere activè intensum, neque simile sibi simile, saltèm tanquam causæ adæquatæ hujus intensionis. Atqui inpræsentiarum loquimur de ignibus A, & B, qui neque sunt quid remissum, nec quid simile respectu caloris in eis particulis subjecti, nec sunt causæ univocæ, sed æquivocæ, illorum. Ergo ista non impugnant rem præsentem. Non demum urget secunda ratio de lucerna; quoniam cera, vel oleum ignita, sicut sensibilem lucem producunt etiam ad præsentiam solis in ea parte aeris, in qua est flammula, in qua etiam est lux producta per solem: ita in partibus aeris vicinioribus; non autem percipitur oculis, quia circumstantia omnia objecta imbuta sunt luce majore, & oculi hac possessi parvulam alteram non percipiunt.

128 Jam si effectus, de quo est quæstio, fuerit substantia, & consequenter intensionis incapax, si v. g. fuerit ignis: tunc solum illud agens, quod est immediatum parti A. passi producit per actionem totalem, & unicam à se solo egredientem, ignem in ea parte. Et illud solum, quod est immediatum parti B. producit per actionem totalem à se solo egredientem, particulam aliam numero distinctam in ea parte. Unde non contingit, quod idem numero effectus procedat à duplici illo agente, sive per unicam, sive per duplicem actionem totalem, aut partialem; sed solum quod eadem extensio ignis procedat quoad partes distinctas à duplici causa totali per duplicem actionem totalem. Probo conclusionem, quæ est immediata, & directa solutio quæstionis initio propositæ. Quoties duo agentia sunt æqualia cæteris rationibus juvantibus ad operandum, agens tamen A. est proximius passo, quàm agens B, non videtur rationi consentaneum, quod hoc tantum operetur ibi, quantum A; quia cæteris paribus prævalere debet major propinquitas agentis ad passum, etiam quando hoc est intra sphæram utriusque, intra quam sine dubio datur plus, & minus. At ponimus ignem A, & B. esse æquales quoad cætera omnia; A. verò esse immediatè applicatum particulæ A, passi, secus ignem B. quia hic ponitur esse immediatus soli particulæ B, passi; ergo non videtur consentaneum rationi, quod in particula A, passi, tantum operetur ignis B, quantum A. Sed tantum operaretur in ea particula, si produceret in ea ignem simul, & per eandem actionem, per quam producit ignis A, quandoquidem produceret eundem effectum, & per eandem actionem. Ergo non contingit hoc.

hoc. Ergo quando duo ignes applicantur eidem passo divisibili, licet applicentur partibus illius, quæ sunt immediatè continuæ, unusquisque solus producit in parte sibi respondente, & per actionem à se solo egredientem, formulam ignis in ea parte. Neque dicas 1. ignem A. tantum operari quantum B; quoniam ille quoque per actionem à se, & ab igne B. egredientem operatur in parte, cui B. est immediatè applicatus. Istud enim probat ignem A. non operari absolutè minus quam B. sed non probat operari *in parte* A., cui est immediatius applicatus quàm B., plusquam operetur B. Neque dicas 2. agens eo plus operari in passo, quo plures partes, & densiores habuerit ipsum Agens, ut dixi in Prodromo disp. 2. à. n. 88. Ergo signum est, omnes illas per eandem indivisè ab omnibus egredientem actionem totalem, producere majorem illum effectum. Nego consequentiam, quia illud *plus* non est intensivum, seu in eadem particula indivisibili subjecti (de qua particula est præsens quæstio), tum quia indivisibile non cadit sub experientia, aut sensu; tum quia in eodem indivisibili materiæ non datur nisi unicum indivisibile formæ substantialis, alias daretur intensio substantiæ. Est ergo illud *plus* quoad extensionem, quia in eo casu in pluribus partibus extensionis, aut profunditatis corporis illius producitur ignis. Et hoc quia plures illæ partes agentis mutuò se defendentes à contrariis, fortius operantur.

129 Neque dicas 3. fore ut ignis A otietur, quando operari potest, siquidem habet intra sphæram suæ activitatis partem passi, in qua operatur ignis A. Etenim ignis B in primis non otiatur absolutè, quia producit ignem in parte B. passi, cui est immediatè applicatus. Deinde quamvis pars A. sit intra sphæram suæ activitatis, est occupata per ignem A, qui titulo majoris proximitatis habet jus naturale ad operandum in ea magis, quam ignis B, quia quo magis vicinum est agens, eo magis, cæteris paribus, operatur in illo. At quod ignis A. magis operetur in ea parte, non potest salvari, si ignis B operatur in parte illa tantum, quantum ignis A. nempe particulam illam ignis, & per eandem actionem, per quam ignis A. Ergo ex natura ipsa rei nequit tunc ignis B. operari ignem in ea particula passi, in qua operatur ignis A, quamvis aliàs ea particula sit intra sphæram activitatis ignis B, sicut neque operaretur, si ante adventum ipsius ignis B. jam illa particula ignita foret.

§. VIII.

130. HActenus disserui de his rebus, prout de facto contingunt; & ex discursibus prolatis constat, veram esse philosophiam, quam ex Cajetano, producit P. Suarez, nempè nunquam contingere, quod idem effectus physicus procedat physicè à duplici causa totali, physica, corporea per unicam actionem totalem, ab utraque procedentem; *P. Suarez disp. 26. Metaphys. sect. 5.*

deuntem; quia vel illæ duæ causæ admoventur æquè immediatè eidem puncto minimò subjecti: vel diversis. Primum non potest contingere absque penetratione illarum causarum corporearum. Si secundum, unaquæque causa operatur in particula subjecti sibi respondente per actionem totalem, à se sola egredientem, & vel non se ingerit in domum alterius juxta num. 128. vel ibi etiam operatur aliquid, sed per actionem à se sola egredientem juxta num. 126. Replicat P. Oviedo contra hanc doctrinam, scilicet eam non esse adæquatam, quia non probat, idem agens non posse producere eundem effectum per duplicem actionem totalem. Solvitur dicendo. Id probare, solutionem unius quæstionis non esse solutionem alterius distinctæ. In quo, quid absurdi?

P. Oviedo controv. 7. phys. punct. 7.

131 Restat examinandum idem ne indivisibilis effectus possit produci à duplici causa efficiente totali per duplicem influxum totalem, quando illæ duæ causæ sunt æquè immediatè applicatæ eidem parti passi, sive quia miraculosè penetrentur, sive propter aliam rationem? Respondeo eadem indivisibilis causa, nec supernaturaliter potest producere per duplicem actionem totalem à se sola egredientem eundem indivisibilem effectum (de divisibili jam dixi non esse difficultatem) in eodem momento, atque circumstantiis. Duæ tamen, superata aliundè impossibilitate, quod simul applicentur, & æquè, immediatè eidem particulæ subjecti, possunt physicè naturaliter, & consequenter metaphysicè producere in eodem momento eundem indivisibilem effectum, per duas actiones totales, unam egredientem ab una sola, & alteram ab altera. Probo primam partem, in qua loquor de causa indivisibili, quia si constat partibus homogeneis, & duæ illarum applicentur eidem puncto subjecti, erunt sicut duæ causæ adæquatæ, de quibus procedit secunda pars conclusionis. Si eadem causa posset in sensu illo producere eundem effectum, per duplicem actionem totalem, posset etiam per tres, per quatuor, per viginti. Supposito namque, non extingui omninò virtutem suam, si potest per duas, cur non per tres, aut quatuor. At hoc est impossibile. Probatur. Omne, ex quo sequitur decretum aliquod divinum fore fatuum, est impossibile. At sequeretur ex isto. Probatur. Explica nobis decretum applicativum Omnipotentiæ ad istas duas, tres, aut quatuor actiones totales. Certè non posset esse aliud ab hoc. *Volo cum hac causa producere, producere, producere hunc effectum.* Seu hoc. *Nolo impedire meam Omnipotentiam concurrere, concurrere, concurrere cum hac causa ad hunc effectum.* At ex terminis apparet hunc modum volendi, seu nolendi esse frivolum, & à Deo prorsus alienum. Nam quid dignum habet Deo. *Producere, producere, producere* eundem penitus indivisibilem effectum in eodem indivisibili momento, cum eadem indivisibili causa, & pro eisdem circumstantiis. Neque objicias, quasi rem similem, scripturam illam famosam. *Et erit eis verbum Domini, manda, remanda, manda remanda. Expecta, reexpecta, expecta, reexpecta. Modicum ibi, modicum ibi.* Etenim, cum impii illi, quos hic sugillat Propheta, his verbis illuderent priscis Sanctis viris, qui nomine Dei utebantur phrasibus illis, aut similibus, *quod Deus manda ve-*

Isai. 28.

daverit, & iterum mandaverit tale, ac tale; quod debemus *expectare*, & amplius *expectare*; quod modicum, & iterum modicum expectamus, *nam veniens veniet, & non tardabit*. Cum, inquam, scurræ illi scelerati hæc eadem verba regererent in Sanctos, eis illudentes, minatur Isaias, quod quando ipsi clament ad Deum, Deus hæc eadem verba retorquebit in ipsos *manda remanda*, juxta quod olim scriptum fuerat, *vocavi, & renuistis &c. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id quod timebatis, advenerit*. Et paulò ante. *Reddet illis iniquitatem ipsorum*. Hinc autem quomodo infertur, decorum Deo esse hunc internum suæ voluntatis actum. *Volo cum hac causa A producere, producere, producere, producere effectum A in instanti A*? etiamsi productiones sint diversæ? Videtur res frivola, Deoque indigna.

Habac.2.

Prov.1.

Psal.93.

137. Probo secundam partem conclusionis, à qua omninò arcenda sunt vocabula illa, aliquibus solita. *Prima actio. Secunda actio*. Nam cum hæc verba significent ordinem prioritatis, & posterioritatis, eis ducitur facilè imaginatio ad judicandum, unam ex prædictis actionibus totalibus præsupponere ante se alteram, & venire, postquam effectus est factus, & actum agi, & similia, à quibus longè disto: quia loquor de duabus actionibus totalibus simul, comitanter existentibus, sine ullo inter se ordine prioritatis, aut posterioritatis. Negatur itaque suppositum illarum vocum, & similium tacitè, seu exercitè idem redolentium. Igitur capita, quæ possunt esse ad probandum naturalem illam prætensam repugnantiam, etiam supposito miraculo penetrationis, quinque sunt 1. Superfluitas unius earum actionum, quia una sola sufficit, si sit totalis. Ita Arriaga cum multis. Sed hæc superfluitas non constat. Probatur. Ad formandum judicium de rebus non est expendendus unus solus titulus, una sola ratio, unum solum caput; sed omnia circumspicienda sunt; aliàs injusta sententia pronunciabitur multoties. Ergo quanquam attento solo fine actionis agentis A, nimirùm, illius effectus productio, sit hæc superflua, si tamen attentis aliis est necessaria, actio illa non est absolutè, & simpliciter superflua. Si attentis innumeris aliis rebus hujus mundi, necessarium non est individuum folium A individuæ arboris A, quæ est in individua sylva, individuæ regionis Americanæ; ast, quia attentis aliis circumstantiis arborem illam comitantibus, productio illius folii A est necessaria, idcircò folium illud non est absolutè superfluum. Atqui hoc ita contingit. Probatur ratione amplius explicanda infra num. 137. quoties agens naturale necessarium habet ex se virtutem adæquatam producendi effectum per actionem totalem propriam suam, & à se solo egredientem, & est sufficienter applicatum passo, & hoc est dispositum ad effectum suscipiendum, & non præhabet illum, licet non semper producat illum, eo quod validior alia adsit causa infringens vires suas; attamen semper ex se petit producere illum per actionem totalem à se solo egredientem. Sed agens A supponimus esse agens naturale necessarium, habens ex se virtutem adæquatam producendi effectum, & quidem per actionem totalem à se solò egredientem, & ponimus esse sufficienter applicatum passo,

P. Arriaga disp.7.phys. sect.10.

& hoc

& hoc esse dispositum ad effectum suscipiendum, & non præhabere illum, ut dicebam initio hujus numeri. Ergo agens A petit ex se actionem illam. Ergo illa est necessaria satisfaciendi ergo huic exigentiæ: & Deus, ut Author naturalis debet cum illo concurrere per actionem adæquatè egredientem ab illo, etiam ad conspectum agentis B. Ergo actio illa totalis agentis A, quanquam sit superflua in ordine ad effectum præcisè, & hoc solo attento, (sicut etiam foret superfluus quilibet concursus etiam inadæquatus agentis A, si quidem ponitur adesse agens B, à quo posset sufficienter prodire) veruntamen est necessaria ad satisfaciendum illi exigentiæ agentis A: & consequenter non est absolutè superflua.

133. Quod explicari potest exemplo partuum monstrosorum, & exorbitantium à regulis consuetis naturæ, qui etiamsi aliàs sint superflui, imò contra regulas generales naturæ; attamen hic, & nunc absolutè, ac simpliciter sunt necessarii, ex suppositione, quod illæ causæ naturales concurrant, adeò ut si illis concurrentibus, non produceretur monstrum illud, Deus non cooperaretur, ut Author naturalis. Idem in præsenti. Sit monstrum, quod idem effectus producatur per duplicem actionem totalem à duplici causa totali creata; veruntamen est monstrum naturaliter oriundum ex eo, quod duæ causæ creatæ adæquatæ applicentur immediatè, ac simul, eidem puncto subjecti. Jam major illa ultimi syllogismi est satis verosimilis. Et non est congrua solutio dicere Agens illud non petere id, quod est naturaliter impossibile; esse autem naturaliter impossibilem eam actionem totalem, utpotè superfluam. Jam, enim vides; hoc esse petere principium, & redire ad idem punctum difficultatis, de quo est quæstio, & contra quod incedit argumentum nostrum, scilicet actionem illam esse superfluam in ordine ad unum, sed non in ordine ad aliud, quemadmodum concursus ipse partialis, quem datis agenti A in hoc casu, est superfluus in ordine ad id, quod ignis, v. g. producatur: siquidem adest agens B, à quo poterat adæquatè produci; sed dicitis non esse absolutè superfluum, quia necessarius est ad satisfaciendum naturæ ignis A. Eodem ergo jure, quo vos excusatis à superfluitate, quod procedat etiam ab igne A actio unica totalis, quam tunc dari censetis, excuso actionem totalem, quæ egreditur à solo A, & actionem totalem, quę egreditur à solo B. Et hanc monstrositatem, sive concursum geminę actionis totalis rejicio in hypothesim, quam facitis, de eo, quod duę causę totales corporeę, admoveantur simul, & immediatè, eidem puncto subjecti. Pręterquamquod, ut acutè observat Oviedo, ista duo agentia non communicant invicem consilia, sicut solent agentia cognoscitiva, neque dicunt sibi mutuò. *Ego aliàs possem solum producere ignem, sed propter tuum respectum, temperabo meum influxum, & una tecum ponam unicam actionem.* Neque unum, aut actio unius supponit alterum, aut actionem alterius. Ergo unumquodque, quantum attinet ad sua intrinseca, perindè se habet pręsente, ac non pręsente altero. Sed altero non pręsente, exigeret producere ignem per actionem unam à se solo egre-

P. Oviedo controv. 7. phys. puncto 7. n. 8.

egredientem. Ergo hoc etiam exigit, quando alterum est præsens.

134. Non enim sunt appetitus innati instar elicitorum: quia hi, utpotè distincti à subjecto appetente, possunt mutari, mutatis circumstantiis: illi verò, utpotè identificati cum subjecto, iidem sunt, & perseverant, quoties perseverat subjectum. Neque inferas hinc, fore ut aqua v.g. exigeret frigiditatem, etiam quando ipsi applicatur ignis, siquidem tunc perseverat aqua, cum qua identificatur sua innata exigentia. Etenim aliud est, quod aqua exigat frigiditatem *etiam pro casu applicationis ignis*. Aliud: quod etiam pro casu hujus applicationis exigat frigiditatem. Mutantur enim appellationes terminorum. Primum est falsum, & aqua nunquam habuit illam exigentiam, & illud non infertur ex nostra doctrina. Secundum est, quod infertur, & secundum est verum, quandoquidem etiam pro casu applicationis ignis perseverat aqua. Ergo perseverant omnia, quę realiter identificantur cum illa. Ergo perseverant omnes sui appetitus innati. Patetque à posteriori, quoniam si aqua,etiam quando ipsi admoveretur ignis, non retineret suum innatum appetitum frigiditatis, non pateretur ullam violentiam physicam in privatione illius, quia de ratione actualis violentię physicę, actualis pugnę physicę, actualis resistentię physicę,est,quod in eodem instanti, in quo datur actio, seu conatus in unum, detur alia actio, seu conatus in contrarium; quia verò ignis energia est longè major, ideò Deus, ut Author naturalis,huic cooperatur ad destruendum frigiditatem, & non illi ad eam conservandam, quia ut ille dicebat: *Rex Iupiter omnibus idem*. In casu autem nostro Deus cooperari videtur utrique agenti dicto in ordine ad uniuscujusque actionem totalem, quia unumquodque illam exigit pro se, & neutrum repugnat simili actioni alterius, quia neutrius refert, quod alterum agat, vel non agat per actionem totalem. Fateor igitur geminę actionis totalis concurrentiam instar monstri esse, sicut hominem esse bicipitem; sed est monstrum naturaliter resultans ex concurrentia gemini agentis totalis, simul, & ęquè immediatè applicari eidem puncto passi.

135. Secundum prætensæ illius naturalis impossibilitatis caput est, quod excogitavit Oviedo. Nimirum. Sicut Deus nunquam determinat causas secundas ad producendum individuum illud, quod fuit, & corruptum est, quamvis posset, siquidem illud, quod jam non est, sed fuit, est ejusdem speciei, atque naturæ, quæ erat priusquam primò produceretur. Unde sicut tunc determinavit Deus causam secundam ad primam productionem illius, ita modò posset determinare ad secundam. Ita nunquam determinat causam secundam ad producendum individuum, quod *jam* producitur, aque *jam* existit. Atqui ignis, v. g. *jam* producitur adæquatè, *jam* existit per actionem totalem agentis B. Ergo.Non potest existere per actionem aliam totalem agentis A.Neque hoc discursu probatur impossibilitas naturalis duplicis actionis totalis; tum propter illud *jam*, quod ordinem innuit prioritatis inter unam, & alteram actionem, quem ordinem jam supra negavi num. 132. tum quia aliud est, quod nunquam contingat iste concursus geminæ actionis *Ovied. ibidem n.* 10.

Ddd tota-

totalis. Aliud, quod nec divinitus possit contingere, ex suppositione divini decreti non concurrendi cum A, ad eundem individuum effectum, quem hic, & nunc ponit agens B. Aliud demum, quod hoc evenire nequeat naturaliter attenta sola natura rei, & accidentali commixtione duplicis causæ naturalis adæquatæ in eadem parte passi. Duo priora sunt vera, sed ea non disputo. Tertium est, quod disputo; sed isto discursu non probatur: nam innumera sunt individua ignis, ad quæ Deus non vult concurrere, quæ tamen ex natura rei sunt possibilia; tum quia juxta philosophiam istam reproductio non est intrinsecè, atque ex natura sua impossibilis physicè, sed tantum ex isto divino decreto, quod certò nobis constat esse ordinariæ providentiæ circa homines, quia *statutum est hominibus semel mori*; non autem ita certò de rebus aliis. Ergo si paritas exacta est, habebimus concurrentiam duplicis actionis totalis circa eundem penitus terminum, non esse intrinsecè, atque ex natura sua impossibilem; sed solum extrinsecè ratione istius decreti. Et hoc tantum dico admissa hypothesi, quod duo agentia corporea adæquata applicentur immediatè eidem puncto passi. *Ad Heb. 9.*

136. Tertium caput illius naturalis repugnantiæ potest sumi ex eodem capite, quod nos urgebamus supra. Nempe fore, ut decretum applicativum Omnipotentiæ haberet hunc inanem modum tendendi. *Volo producere, & producere, & producere hunc effectum* si causæ totales essent tres, aut essent triginta. Neque hoc urget; quoniam licet iste modus volendi sit Deo indignus, non tamen hic, quando concurrunt multæ causæ totales, & æquè immediatè applicatæ eidem passo. *Volo cum hac causa A, producere hunc effectum: & cum B, producere hunc eundem: & cum C, hunc eundem &c.* quia ex una parte quælibet ex his est plenè potens producere illum, & est immediatè applicata, & subjectum est capax. Ergo Deus, ut autor naturalis causarum secundarum exigentiis indulgens, debet cooperari adæquatè singulis, decernendo cooperationem per unicum, aut multiplex decretum; hæc autem exigentia non datur ex parte causæ A, ut hæc eadem per multas actiones totales producat eundem numero effectum in eodem instanti. Ergo est disparitas. Rursus ex alia parte non potest dici Deum cooperari adæquatè singulis eis causis, ad ignes, v. g. numericè distinctos producendos in illa eadem particula subjecti, quia hoc certius est naturaliter impossibile, nempe quod multæ formæ ejusdem infimæ speciei sint simul in eodem puncto materiæ. Ergo videtur dicendum cooperari Deum ad eundem penitus effectum producendum per multas actiones totales, quæ in ordine quidem ad meram existentiam effectus sunt superfluę; sed necessariæ ad satisfaciendum illi concurrentiæ multarum causarum totalium, suppositâ, ut certâ, impossibilitate naturali, quod multæ formæ substantiales ejusdem speciei sint in eadem parte subjecti.

137. Explicatur. Posito quod multa agentia adæquata, æqualia, & naturalia applicentur æquè immediatè eidem particulæ subjecti dispositæ, unum ex his debet contingere; quod omnia illa producant eun-

eundem indivisibilem effectum, singula per actionem adæquatam (& hoc est quod dico) Vel omnia otientur, eo quod non sit potior ratio operandi in favorem unius, quàm in favorem aliùs. Et hoc est naturaliter impossibile, nam licet multitudo agentium soleat nocere ad operandum, quando festinatio omnium est mora singulorum, eò quia sit aliqua contrarietas in actionibus; ast quando multi ignes, v. g. conspirant in eandem partem subjecti combustibilis, est naturaliter necessarium, quod illud comburatur. Vel quod singula operentur per actionem totalem, sed effectum numero diversum, (& hoc esset ponere in eadem parte subjecti multas formas substantiales solo numero diversas) Vel quod unum solum operetur, quiescentibus cæteris, (& hoc est contra naturam agentis totalis applicati sufficienter passo disposito) Vel quod omnia concurrant per eandem indivisibilem actionem ad eundem indivisibilem effectum in eadem indivisibili parte subjecti. Et hoc, præterquam quod (loquendo de agentibus non consentientibus invicem in temperationem proprii conatus, ut detur locus conatui alterius) non contingit, nisi quando una causa est suapte natura subordinata alteri, ut Creatura Deo: vel quando ambę habent virtutem merè partialem, ut quando duo homines portant pondus, vel imprimunt impulsum vires uniuscujusque superantem. Hoc, inquam, non satisfacit naturæ agentium illorum, quia cum singula sint plena, adæquata, totalia, & sint applicata immediatè passo disposito, non solum exigunt concursum partialem dumtaxat, ut censent contrarii, verùm etiam totalem, & adæquatum, quia singulis est accidentale consortium aliorum, & exigentiam ipsis innatam, quam haberent divisa ab aliis, non amittunt ob accidentale consortium. Exclusis ergo reliquis modis, qui possunt excogitari pro casu præsenti explicando, solus ille primus videtur admittendus.

138. Quartum caput dictæ prætensæ repugnantiæ est. Quod actio agentis A, v. g. esset totalis, ut dico: & simul non esset totalis, quandoquidem daretur etiam actio agentis B. Sed hoc est leve; quia aliud est esse totalem secundum positivum, & quoad meram sufficientiam, hoc est, quod actio agentis A sit ex se sufficiens, ut existat ille effectus. Aliud esse totalem secundum negativum, & quoad efficaciam. Videlicet quod ipsa, & non alia existat actio productiva illius effectus. In primo sensu dico duas actiones totales, scilicet duas, quarum quævis sufficit; non autem in secundo sensu, quia non dico manifestam istam implicationem; quocirca agens A esset tota causa, sua actio esset tota productio, effectus totus produceretur per hanc ab illa. Sed voces illæ *tota*, & *totus*, non significant hic idem, quod *unicus*, *unica*, quia non sumuntur in sensu exclusivo aliùs causæ, & aliùs actionis; sed significant idem, quod *sufficiens*. Quintum caput est, quia effectus eatenus præcisè procedit à causa, quatenus indiget illâ. Si enim non indigeret, esset à se, & consequenter non posset procedere ab ulla causa. Ergo. Si non indiget duplici actione totali duplicis causę totalis, non potest procedere per duplicem actionem totalem à duplici causa totali.

Neque hoc probat. Consequentia namque debebat esse hæc. *Ergo si non potest indigere causâ, seu pendere ab illa, non potest procedere ab illa;* quia debet esse ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis. Cæterum ex eo, quod non possit indigere duplici actione totali, non sequitur, quod non possit procedere per illam; quoniam eo ipso, quod res positiva sit finita, & limitata, potest procedere à causa modo suæ naturę proportionato. Et semel statuto, quod possit procedere ab aliqua causa, eæ possunt combinari circumstantiæ, ut omnibus pensatis debeat procedere à duplici causa per duplicem actionem totalem. At quamvis non indigeat duplici actione totali, & suapte natura non pendeat ab illa: in primis potest esse res positiva finita, & limitata: deinde illę possunt combinari circumstantiæ, ut explicui num. 137. Ergo quamvis non indigeat &c.

139. Ex dictis infertur totam difficultatem, atque impossibilitatem duplicis actionis, duplicis causæ, respectu ejusdem effectus, stare in eo, quod duo agentia corporea applicentur immediatè eidem puncto subjecti, ut benè notabat P. Suarez cum Cajetano. Hac autem devoratâ, nullam esse oppositionem naturaliter invincibilem in consortio actionum illarum, sive ex parte termini, sive ex parte actionum ipsarum, sive ex parte causarum, quia nil refert ullî horum consortium hoc, utpote singulis accidentale; imò subsistit semper, quod unicuique ex eis causis debetur actio totalis in eum effectum, siquidem deberetur si esset sola, & non amittit suam naturam per accidentalem conjunctionem cum altera, sicut neque aqua amittit suam naturalem propensionem in frigiditatem ex eo, quod ipsi admoveatur ignis. Et sola ea est disparitas, quod in hoc casu prævalent vires ignis contra aquam, in nostro autem nulla ex eis duabus causis prævalet contra alteram. Habes 2. modum, quo formanda est ratio hujus doctrinæ. Omne quod contra nullius potentioris agentis naturalis exigentiam est, & insuper est positivè conforme naturæ agentis alicujus naturalis, est naturaliter possibile. Sed actio totalis agentis A. ad præsentiam actionis totalis agentis B. in casu, in quo procedit conclusio, contra nullius potentioris agentis naturalis est, ut nuper dicebam, quinimò est positivè conformis naturæ agentis ipsius A, quod supponimus esse agens naturale: quia cum sit agens totale, & sit immediatè applicatum passo disposito, & non mutet suam naturam ob accidentale consortium cum agente B, & non communicet consilia, aut operationem cum hoc, non cohibet suum concursum propter hoc, quem aliàs haberet. Ergo.

Quæ-

§. IX.

140\. QUæstio 5. est. *An agens, seu causa creata physica efficiens possit agere in distante passo, quin agat in medio, seu propinquo.* Sed quia hanc quæstionem tetigi in Prodromo disp. 2. num. 93. idcircò manum contineo nunc ab illa. Quæstio 6. est super physica locali approximatione causæ ad passum, in quo operatura est. *An, & quanta esse debeat?* Cumque physica hæc localis approximatio consistat physicè ex parte rerum in præsentiis ipsis, seu quod idem est, in locis intrinsecis agentis, & passi, nunc magis, nunc minus, nunc distantibus nil, semper tamen connexis metaphysicè cum agente, & passo, quæritur num præsentiæ hæ sint prærequisitæ, & quomodo, ut agens operetur in passo. Rursus cum effectus (ignis v. g.) utpote recipiendus in passo, debeat esse in eodem loco, in quo est passum, & consequenter habere debeat præsentiam intimè indistantem à præsentia passi, resoluta quæstione dicta, resolvitur alia similis super approximatione agentis cum effectu suo: Ex approximatione autem physica locali agentis, & passi, transitur ad similem quæstionem super approximatione intentionali objecti cum potentia operante circa illud. Videlicet; an, & quomodo objectum debeat esse applicatum potentiæ, ut hæc percipiat illud, aut materialiter tantum, ut potentia visiva percipit objecta: aut spiritualiter, ut potentia intellectiva percipit rem, quam meminit, vel de novo cognoscit. Item, an, & quomodo debeat objectum applicari voluntati, ut hæc ipsum prosequatur amore, odio &c. Cæterum, cum agens multoties operetur in se ipso, ut operatur, quoties immanenter operatur, v. g. quando vitaliter operatur nutritione, sensatione, aut intellectione, ita ut idem sit tunc agens, & passum, quæstio illa non procedit in hoc casu, quia exploratum est agens non posse distare à se ipso, & esse sibi intimum; non physicè, ratione penetrationis localis secum ipso, quia id etiam repugnat; Sed logicè, ac ratione summæ identitatis secum ipso; quamvis enim si esset simul Romæ, ac Madriti, verificaretur quod ipsum reduplicativè ut existens Romæ distaret à se ipso, reduplicativè ut existente Madriti, idest, invicem distaret complexum ex eo, & præsentia Romana, à complexo ex eodem, & præsentia Madritana, eò quod invicem distarent præsentiæ ipsæ; ast agens, quod utrobique existeret, nunquam distaret à se ipso specificativè sumpto. Sicut corpus Christi, quod existit in Cœlo, & in Eucharistia simul, non distat à se ipso specificativè sumpto. Et anima rationalis, quæ simul existit in capite, & in pede non distat à se ipsa specificativè sumpta.

141\. Dico 1. quamvis non requiratur ad hoc naturaliter *summa* approximatio localis agentis ad passum, ut illud operetur in hoc, siquidem passim experimur causas physicas producere aliquos effectus in passo,

passo, cum quo non penetrantur, & cui non sunt summè approximatæ, ut constat ex sole, & igne calefacientibus subjecta, quæ ab ipsis distant. Imò quamvis interdum magna quædam approximatio localis inter agens, & passum, officere soleat operationi, eo quod hæc postulet quandam proportionem distantiæ, atque indistantiæ inter utrumque, ut constat ex potentia visiva, quæ non discernit objectum summè distans, neque objectum summè applicatum oculis, eo quod illud, ut producat in eis speciem suam, egeat quâdam distantiâ ab illis. Et ut constat etiam ex instrumento percutiente, puta gladium, verber, saxum, quod majorem infligit plagam subjecto proportionatè distanti, quam prorsus immediato. Nihilo tamen minùs approximatio aliqua localis semper requiritur ex natura rei. Et quidem pro priori ad operationem, tanquam conditio prærequisita. Ast non prærequiritur metaphysicè, ac indispensabiliter, ita ut nec de potentia Dei possit aliquis ignis, v. g. existens hic comburere lignum existens Mexici; quanvis, si loquamur de causis secundis de facto existentibus, verosimilius est, nullam illarum posse adhuc divinitus operari physicè in passo extra sphæram totam, ad quam extenditur sua activitas naturaliter. Prima pars de requisitione ex natura rei constat à posteriore ob experientiam, qua videmus nullum ex agentibus his naturalibus, quæ novimus, operari in quacunque majore, aut majore distantia; sed omnium illorum activitatem circumscriptam esse certis quibusdam limitibus, extra quos operari nequeunt; licet enim Planetę, & præsertim Sol, & Stellæ fixæ ad tam immensam distantiam operentur in corporibus sublunaribus; at si magis distarent, minus operarentur, ut constat ex ipso Sole minus lucis mittente ex Orizonte, & minus caloris ex Capricorno, quia utrobique magis distat, seu magis obliquus est nobis, cæteris paribus; tanta autem poterat esse distantia, ut jam nil lucis, aut caloris produceret in subjecto: & hac de causa dixi in physica naturali disp. 4. illum non illuminare stellas fixas, sed ex se fulgere has, ob nimiam scilicet distantiam ab illis, quæ distantia satis colligitur ex eo, quod nunquam pertingat ad illas altissima umbra Saturni omnium Planetarum altissimi. Ergo omnia agentia naturalia, saltem quæ novimus, egent aliqua approximatione ad passum, ut in eo operentur. Approximatione, inquam, non tam *positiva* (quia hoc cubiculum immensè distans à corpore Solari vocare proximum Soli, est duriuscula locutio] quam *negative*, idest, indigent, quod passum non sit amplius, & amplius distans.

142. Ratio autem à priori videtur esse finitudo omnium harum causarum. Omne quippe finitum intensivè, quoad suam perfectionem, atque extensivè, quoad numerum specierum, & individuorum, quæ potest producere, est finitum quoque, quoad extensionem locorum, in quibus potest operari. Sed omnes causæ secundæ sunt finitæ, intensivè quoad suas perfectiones, & extensivè, quoad numerum specierum, atque individuorum, quæ producere possunt, ut constat. Ergo omnes causæ secundæ congruum etiam videtur, quod sint finitæ, quoad exten-

tensionem loci, in quo possunt operari. Ergo omnes illæ habent suos terminos extensionis, ultra quos non possunt naturaliter operari. Ergo ad operandum in passo extraneo egent omnes illæ approximatione locali, non tam positivâ, quam negativâ, quam nuper explicui. Hinc 1. cum Angeli, tametsi *potentes virtute*, sint tandem creaturæ, habent terminos, ultra quos non possunt operari in subjecto extraneo, sicut habent terminos perfectionis intensivæ, atque extensivæ, quoad numerum rerum, quas possunt facere. Ægrè namque probabis, Angelum existentem in polo arctico posse loco movere corpus, quod sit in antarctico, aut alloqui Angelum alium ibi commorantem. Scripturæ namque narrantes opera aliquorum Angelorum, satis innuunt appropinquationem illorum ad ea loca, vel subjecta, in quibus operabantur verbis illis. *Descendit Angelus. Misit Deus Angelum. Missus est Angelus Domini &c.* quæ verba dum proferuntur etiam, de Æterno Verbo, ac de Spiritu Sancto, jam vides non alludere ad localem approximationem illius secundum divinitatem, secundum quam replet omnia; sed ad æternam productionem, temporalemque apparitionem in aliquo loco determinato, in quo complexo stat missio, ut alibi dixi.

Psal. 102.

Daniel. 3. & 4. *Tobia* 3.

143. Hinc 2. cum approximatio stet formaliter immediatè in tali, aut tali distantia agentis, & passi, v. g. distantia unius ulnæ: & hæc distantia stet formaliter in complexo ex præsentia A. Agentis, & ex præsentia B passi, (possunt namque distare duæ creaturæ, quamvis Deus destrueret omnem locum extrinsecum, quia ita possent esse, ut posset Deus producere corpus aliquod inter utramque) si approximatio est conditio naturaliter requisita ad operandum, talis præsentia agentis, & talis præsentia passi sunt conditiones naturaliter requisitæ, ut agens operetur in passo. Ut autem operetur in se ipso, aliquando non est prævia conditio necessaria præsentia agentis, ut quando producit suam primam præsentiam, quia ad primam non prærequiritur alia. Aliquando est prævia necessaria conditio, ut quando operatio agentis est transire ex uno loco ad alium, quia tunc præsentia in loco priore, licet non sit mera conditio respectu transitus adæquatè sumpti ex uno ad alterum locum, sed essentiale constitutivum, tanquam terminus à quo; respectu tamen motus illius, qui est in recto transitus ab uno ad alterum locum, est prævia necessaria conditio præsentia illa in priore loco: nam qui fieri potest, ut subjectum transeat localiter ab A, ad B, si prius non fuit in A? Præsentia itaque in loco priore, est conditio naturaliter prærequisita ad motum illum localem, qui est transitus ab uno ad alium locum. Prærequisita, inquam, non positivè, nam positiva prærequisita coexistunt effectui; sed negativè quatenus est necessarium, quod illa præsentia *prius fuerit*, eo quia hic transitus est res quædam successiva, cujus constitutiva non debent esse simul, sed unum post aliud.

144. Probo secundam partem, scilicet, prædictam approximationem esse necessariam *pro priori* ad operandum in passo, tanquam unum è prærequisitis, & non se habere pro posteriori ad operationem, seu merè comitanter cum illa, quanquam non nego interdum approxima-

tio-

tionem aliquam agentis, & passi, se habere pro posteriori ad operationem in hoc, v. g. quando operatio stat in eo, quod agens attrahat passum ad locum sibi viciniorem, aut in eo, quod ipsum agens appropinquet passo; semper tamen subsistit, quod pro priori ad illam operationem, ex qua nascitur major approximatio utriusque, habebant invicem approximationem aliquam, non enim in quacunque distantia potest agens operari in passo, ut alterum ad alterum veniat. Arguo igitur. Omne essentiale constitutivum actus primi proximi ex parte creaturę ad operationem in passo specificativè, ac secundùm se sumptam, non verò secundum talem, aut talem reduplicationem, aut est virtus ipsa operatrix, aut conditio naturaliter prærequisita ad operandum: & consequenter se habet pro priori ad illam; totus namque actus primus proximus ex parte creaturę se habet pro priori, & ille respectu operationis secundùm se sumptæ (quidquid sit de denominationibus, malę, bonę, moraliter, heroicę, ingratitudinis &c.) non constituitur essentialiter nisi virtute causę, & naturalibus prerequisitis. At dicta approximatio agentis, & passi est aliquod essentiale constitutivum actus primi proximi ex parte creaturę, ad operandum in passo. Et non est virtus ipsa operatrix, v. g. non est calor ipse, non est ipsum frigus &c. Ergo. Probo primam partem minoris. Actus primus proximus naturalis, seù ex parte solius causæ ipsius necessariæ non identificatur plenè, adæquatè, ac totaliter cum solo complexo ex intrinseca sua virtute ad comburendum, v. g. atque ex capacitate, dispositionibusque intrinsecis passi. Ergo præter hoc, imbibit intrinsecè, atque essentialiter aliud. Sed hoc aliud est dicta approximatio: quoniam Omnipotentia, decretumque hujus applicativum, determinativumquè introductionis, constituunt sanè actum primum proximum absolutum, videlicet tam ex parte causę secundę, quam ex parte causę primę; Ego autem in hoc discursu loquor de actu primo proximo *ex parte solius creaturæ*. Ergo dictus actus primus imbibit intrinsecè, atque essentialiter dictam approximationem. Ergo hæc est essentiale constitutivum illius.

145. Probo antecedens. Si actus primus proximus ex parte creaturæ, seu quantum spectat ad causam secundam necessariam, identificaretur plenè adæquatè cum complexo, ex sola virtute intrinseca ad comburendum, atque ex capacitate, intrinsecisque dispositionibus passi, omnis casus possibilis, in quo daretur hoc complexum, esset casus, in quo daretur actus primus proximus, & completus ex parte creaturæ ad comburendum. Repugnat quippè, ut sæpè dixi, dari omnia penitus constitutiva, nullo omninò dempto alicujus rei permanentis, & rem illam non dari. At non omnis casus possibilis, in quo datur illud complexum, est casus, in quo datur actus primus proximus ex parte creaturæ ad comburendum; quia omnis casus, in quo detur hic actus primus, est casus, in quo debet Deus, ut Author naturalis concurrere cum ea creatura ad combustionem, ita ut, si concurrere nolit, operetur miraculosè (quandoquidem causæ necessariæ habenti omnia penitus prærequisita ex parte naturæ ad operandum, seu existenti in actu primo

pro:

proximo ex parte sui ad operandum debetur naturaliter operatio, aliàs igni admoto sufficienter pulveri nitrato disposito non deberetur naturaliter inflammatio) non autem omnis casus, in quo detur illud complexum, est casus, in quo debet Deus, ut Author naturalis, concurrere cum ea creatura ad comburendum; aliàs igni existenti hic deberet Deus concursum ad comburendum pulverem pyrium existentem Manilæ: siquidem ille habet intrinsecam virtutem ad hunc comburendum, & hic intrinsecas dispositiones, ut comburatur. Ergo non omnis casus, in quo datur illud complexum, est casus, in quo datur actus primus proximus, & completus ex parte creaturæ ad comburendum. Ergo hic actus primus proximus non identificatur plenè, adæquatè, ac totaliter cum illo solo complexo. Ergo præter illud imbibit essentialiter aliquid aliud. Ergo imbibit localem approximationem, quia aliud non restat. Totum hoc resolvitur in principium, quo semper impugno connotatores, & consequenter huc possunt obverti omnes illæ solutiones, quas sæpè alibi refelli.

146. Probo tertiam partem, videlicet: dictam approximationem non requiri metaphysicè, atque penitus indispensabiliter ad operandum in passo; sed divinitus evenire posse, ut ignis existens in hoc loco comburat lignum mille leucas v. g. distans. In hoc nulla est formaliter, aut illativè contradictoriorum complexio. Ergo divinitus contingere potest. Probo antecedens. Tituli probantes illa contradictoria, sunt. 1. sequeretur ignem A posse operari in passo infinitè distante. Nego suppositum, quia innuis in linea extensa, v. g. Orientem versus, esse assignabile aliquod spatium infinitè distans ab eo, in quo est ignis A. Sed hoc est falsum; quia ut sæpè dixi disp. de infinito, sicut æternitas à parte post est infinita, non quia sit assignabilis aliqua hora distans infinitè à præsente, sed quia nulla penitus assignabilis est, adhuc mente divina, ultra quam non sint aliæ, & aliæ, & aliæ &c. Ita extensio possibilis, v. g. Orientem versus, non est infinita, quatenus versus Orientem sit spatium aliquod infinitè distans localiter ab hoc præsente; sed quatenus nullum est versùs illam partem, ultra quod non sit possibile aliud, & aliud, quin unquam per totam æternitatem perveniatur successivè ad ullum, quod sit ultimum. Ratio horum est, quam ibi dedi. Nempe. Conceptus infiniti successivi non est quid positivum, sed negativum, videlicet, *non habere finem*, seu *non posse pertransiri successivè*. At quanquam in æternitate à parte post nulla sit hora positivè distans infinitè ab hac præsente, nulla quoque est hora, ultra quam non sint possibiles aliæ, & aliæ horæ. Et similiter, quanquam in extensione infinita possibili versus Orientem, nullum sit spatium infinitè distans ab hoc præsente; nullum quoque est, ultra quod non sit possibile aliud, & aliud, & aliud &c. Ergo quanquam non detur, imò nec sit possibilis ista distantia temporalis, aut localis infinita in sensu positivo, nempe adversante conceptui ipsi *infiniti*, est possibilis utravis distantia infinita in sensu negativo, nempe proprio conceptus infiniti; quod si decorqueas istam primam sequelam ad hanc infinitam distantiam in sensu

merè negativo, sensus erit, ignem hic existentem posse divinitus comburere passum positum in quacunque distantia Orientem versus, ultra quam tamen sit possibilis alia major, & major; tunc rogo. Vel hoc inferret ignem pollere virtute infinita: Vel non inferret. Si hoc secundum, concedo tuam sequelam, quæ absurda non erit, eo ipso, quod non inferat virtutem infinitam in igne hic præsente. Si primum, nego sequelam, & paritas ad casum præsentem nulla est. Nam cum non sit idem posse operari ad distantiam mille leucarum, & posse operari ad quancunque distantiam possibilem, stat, quod ex hoc secundo sequatur absurdum infinitatis virtutis in igne, & non sequatur ex primo.

147. Secundus titulus est, quia si agens posset divinitus operari in loco, in quo non est, posset quoque in tempore, in quo non est, unde possemus timere morsus serpentium, qui momorderunt hebræos in deserto. Sed jam dedi disparitatem inter tempus, & locum disp. 3. Prodromi num. 39. Tertius titulus est. Nil per se essentialiter pendens ab approximatione potest existere, adhuc divinitus, deficiente illa. Sed actio productiva ignis pendet essentialiter ab approximatione, quia omnis actio pendet essentialiter à causis, & prærequisitis, quorum est actuale exercitium: & approximatio agentis, & passi, est unum è prærequisitis ad actionem productivam ignis in passo extraneo. Ergo. Neque hoc argumentum urget, nisi circa actionem semel pendentem à prærequisito A, v.g. ex quo est, & cujus est actuale exercitium, quoniam hæc est, quæ per se essentialiter pendet ab illo. Est tamen possibilis actio, quæ non sit actuale exercitium talis prærequisiti, eo quod suppleat Deus hujus absentiam: & hæc actio non pendet essentialiter ab illo: talis est, quam nunc dico esse possibilem. Unde minor debet distingui, & concessa de actione *naturaliter* productiva ignis, negari debet, si procedat de omni possibili actione productiva illius: & consequenter negandum est, omnem prorsus actionem esse actuale exercitium omnium prærequisitorum ad effectum, quoniam licet inter hæc sint aliqua, quæ nec divinitus possunt suppleri, puta decretum applicativum Omnipotentiæ, determinativumque individuationis; ast sunt alia, quæ divinitus suppleri possunt, ut modo dico de approximatione. Sed quando aliquod suppletur, non est actuale exercitium illius actio productiva effectus; ergo non omnis actio productiva est actuale exercitium omnium penitus prærequisitorum ad effectum. Neque uspiam dixi oppositum: quia semper locutus sum de prærequisitis, & principiis actu absolutè se exercentibus. Similiter est negandum, omnes omninò actiones productivas ignis esse ejusdem speciei physicæ; quoniam actio specificatur extrinsecè à terminis, cum quibus connectitur metaphysicè. At ex actionibus productivis ignis, unæ connectuntur metaphysicè cum approximatione aliqua, ut sunt actiones, quæ de facto dantur; aliæ non connectuntur, imò essentialiter habent non præsupponere ullam, ut sunt, quas dico posse dari supplente Deo, approximationem. Ergo licet omnes sint ejusdem speciei moralis, quatenus omnes procedunt ab eadem causa, & tendunt in eundem terminum;

minum: absolutè tamen, atque omnibus pensatis invicem distinguntur specie physica. Similiter negandum est omnem possibilem actionem cujusvis causæ creatæ debere esse in eodem loco, in quo illa; quoniam licet omnis illa sit modus suæ causæ; at non omnis est modus *intrinsecus* & ipsi inhærens, siquidem actio, & passio sunt idem, ut supra dixi; passio autem in solo eo loco est, in quo est passum. Et alias neque in passo vicino posset operari agens, nisi per actionem receptam in ipso agente, aut per bilocatam actionem.

148 Negandum similiter est, omnem actionem productivam ignis esse entitativè naturalem quoad substantiam: quoniam actio, qua ignis hic existens produceret alium ignem in passo illo Mexicano, esset supernaturalis quoad substantiam; quoniam omnis actio per suammet essentiam excludens prærequisitum insupplebile per totam naturam, per suammet essentiam est supernaturalis,(nisi aliunde probetur esse chymæricam) quia omne intrinsecè violans jura totius naturæ est intrinsecè supernaturale, & quia in tota natura non dantur vires ad actionem essentialiter excludentem prærequisitum insupplebile per totam naturam. Sed omnis actio, qua ignis hic produceret ignem in passo illo adeò distante, per suammet essentiam excluderet prærequisitum insupplebile per totam naturam, nempe approximationem, siquidem omnis actio habet per suam essentiam non procedere ab eo principio physico, aut morali, à quo non procedit, sicut habet per suam essentiam procedere ab eo, à quo procedit, ut alibi dixi. Approximatio autem est insupplebilis per totam naturam. Ergo omnis illa actio per suammet essentiam esset supernaturalis. Neque obstat, illam esse corpoream, & materialem, quia corporeitas, & supernaturalitas non opponuntur essentialiter, ut constat ex unione hypostatica, quæ est corporea, & simul supernaturalis. Et en disparitatem ad ignem ipsum producendum. Hic namque utpote entitas absoluta non habet per suam essentiam oriri physicè ab igne hic existente, aut moraliter ab approximatione, aut non oriri. Unde non esset intrinsecè supernaturalis, sed solum per accidens, & quoad modum. Actio verò productiva ipsius haberet per suam essentiam non oriri moraliter ab approximatione naturaliter exacta ab igne hic existente, à quo procedit actio illa. Ergo intrinsecè violaret jura totius naturæ. Ergo intrinsecè esset supernaturalis. Ergo non posset procedere à solo igne hic existente, qui sit entitativè naturalis, sed ab hoc elevato, adjutoque per comprincipium supernaturale (sicut actus supernaturales procedunt ab Angelis, & hominibus) sive comprincipium illud esset permanens, sive transiens, sive intrinsecum sive extrinsecum ei igni. Neque obstat 2. ignem producendum in passo illo remotissimo esse naturalem, quoad substantiam; quoniam, licet nil supernaturale possit produci per actionem naturalem, alias naturale connecteretur determinatè cum supernaturali, & hoc esset debitum illi, siquidem cuivis actioni productivæ debetur suus terminus; cæterum aliquid naturale potest produci per actionem supernaturalem, sicut potest uniri per unionem supernaturalem v. g. per hypostaticam, & potest esse

præsens per præsentiam supernaturalem v. g. corpus Christi in Eucharistia ; licet enim nil naturale possit *per se intrinsecè* connecti *determinatè* cum ullo supernaturali creato , alias hoc esset debitum naturæ , potest extrinsecè , ac per accidens connecti cum illo , & etiam disjunctivè (nam quod debetur tantum disjunctivè, non debetur verè , ac simpliciter , alias cum huic cartæ debeatur existere , vel non existere, deberetur verè , ac simpliciter existentia) sed ex eo , quod terminus entitativè naturalis produceretur per actionem illam entitativè supernaturalem , dumtaxat sequeretur illum extrinsecè , ac per accidens pendere hic & nunc ab ea actione , & connecti cum illa , & quidem disjunctivè , nempe cum illa , vel cum alia naturali egrediente ab agente applicato . Ergo .

149 Probo jam ultimam partem conclusionis scriptæ n. 146. videlicet, verosimilius esse , nullam causarum secundarum de facto existentium , posse adhuc divinitus operari in passo existente extra sphæram totam, ad quam extenditur naturaliter sua activitas. Et hæc forsan fuit mens P. Molina, & aliorum asserentium, nec divinitus posse contingere, quod causa operetur in passo longinquo , quin operetur in medio . Arguo paritate , ac ratione sententiæ mihi veræ, docentis, non quamlibet entitatem creatam posse elevari adhuc divinitus ad producendum quamlibet aliam, v. g. aquam non posse adhuc divinitus producere gratiam sanctificantem , sicut neque producere discursus , amores , odia &c. Omne carens virtute obedientiali , quam remotam , & inchoatam vocant Authores multi , ad producendum rem A, est impotens elevari adhuc divinitus ad illam producendam, (quia elevatio supponit in subjecto elevato virtutem obedientialem , seu radicalem ad faciendum instar virtutis partialis id, ad quod elevatur, verè namque , & physicè facit instrumentum physicum rem , pro qua servit, ut bene probat Vasquez) & consequenter est impotens producere illam rem adhuc divinitus. Sed omnes causæ secundæ de facto existentes , carent virtute obedientiali ad actionem productivam effectus in passo existente ultra sphæram totam , ad quam naturaliter extenditur sua activitas ; quippe hujusmodi virtus obedientialis , seu virtus radicalis , & remota ad actionem illam, ut pote entitativè supernaturalem, ut dixi , est aliqua positiva perfectio non spernenda : & consequenter non est ponenda de facto absque positivo fundamento , quod sanè non datur . Ergo omnes illæ sunt impotentes elevari adhuc divinitus ad actionem illam , & consequenter , nec divinitus possunt illam ponere . Res ergo præsens ex illis est , in quibus ex negatione facti infertur negatio possibilitatis : hæc namque indiget præsente virtute obedientiali, seu intrinsecè actuali capacitate in eodem illo subjecto , quod elevabile dicitur . Ergo non est adhuc divinitus elevabile subjectum , si de facto non gaudet illa virtute obedientiali , quæ non est titulus sine re ; sed vera virtus, licet inadæquata , & partialis concurrens ad actionem supernaturalem, ut constat ex alijs principiis circa immediatum concursum potentiæ naturalis in actum supernaturalem , quando dicimus lumen gloriæ v. g. non esse totam virtutem, seu to-

Molina in 1. part. q. 8. art. 1. disp. 2.
Rubio lib. 7. Physic. q. 2. cap. 12.
P. Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 3. sect. 5.
P. Vasquez in 1. part. disp. 176. num. 9.

totam rationem agendi actum supernaturalem.

150 Hinc 1. ratio hæc non valet, quando detorqueatur contra elevabilitatem subjecti ad actionem supernaturalem, ad quam aliunde constat habere virtutem obedientialem, sive intrinsecam capacitatem, ut constat de homine in ordine ad actiones supernaturales, & de aliis in ordine ad alia. Neque valet, quando detorqueatur contra virtutem obedientialem, quæ sit merè passiva, & receptiva, quæ vel non est perfectio positiva specialis, vel non est talis, qualis virtus obedientialis *activa*, de qua sola disputo modo. Hęc enim verè, & simpliciter est virtus efficiens, est activitas, est facunditas, est vis operativa, licet partialis, & inadæquata, licet indigens concursu, vel etiam motione alius agentis, ut patet in aliis causis instrumentalibus v. g. in ferro, quod verè, & simpliciter scindit lignum, in lapide, qui verè, & simpliciter contundit caput, tametsi ambo sint mera instrumenta. Aliæ verò virtutes obedientiales merè passivæ stant in mera non repugnantia, sive capacitate, ut alia causa agat in eis. Ergo licet opus sit fundamento positivo ad virtutem obedientialem *activam*; ad *passivam* sufficit pura non repugnantia in subjecto habente illam. 2. Non arguo ex eo, quod effectus producendus in eo passo distante, inspectus secundum suam naturam, non possit produci ab igne A v. g., nam potest sine dubio; sed ex eo quod *actio illa* productiva illius sit entitativè supernaturalis, ut dixi n. 148. Unde ut ignis nunc existens posset illam individuam, aut specificam ponere, opus erat quod nunc haberet intrinsecam virtutem obedientialem ad ponendum illam. At quamvis habeat virtutem intrinsecam, etiam naturalem ad ponendum illius terminum, scilicet illum alium ignem secundùm se, qui est entitativè naturalis; nón probatur, quod habeat virtutem, adhuc obedientialem, ad ponendum illam determinatam actionem; tum quia hæc est supernaturalis, & terminus ille est naturalis, ex virtute autem ad naturale non sequitur virtus ad supernaturale; tum quia licet omnis virtus ad ponendum terminum sit virtus ad ponendum actionem productivam termini, eo quod unicus modus ponendi terminum est ponere actionem illius productivam: id est verum, de *aliqua*, sed non de *omni* actione productiva termini, quia inter omnes actiones possibiles productivas termini, possunt aliquæ esse intrinsecè supernaturales, ut in præsenti: & potest insuper fieri, quod causa determinata, quæ disputatur, non habeat virtutem obedientialem ad illas, ut etiam in pręsenti.

151 Hinc 3. Non valet pro re præsenti recursus ad infinitam amplitudinem potentiæ divinæ; quoniam sicut hæc non potest facere, quod canis ratiocinetur, aut felis philosophetur: eo quia utrumvis præsupponit essentialiter capacitatem intrinsecam, & virtutem obedientialem ad has rationales operationes; unde virtute illa deficiente, ut deficit in eis animalibus, non possunt adhuc divinitus elicere operationes illas rationales. Ita amplitudo infinitæ potentiæ divinæ non potest facere, quod ignis existens modo in hoc loco ponat actionem dictam in passo illo adeò distante, quin ille fruatur virtute radicali, & obedien-

tiali

tiali ad ponendum illam. Ergo si hac virtute non fruitur, quia de illa non constat positivè, dicendum est consequenter Deum non posse facere, quod ille ponat actionem illam. Nimirum omnipotentia divina non est ad faciendum chymæras, & esset chymæra, quod causa nullam prorsus habens virtutem adhuc obedientialem ad aliquam actionem, ponat illam, quia cum ab actu ponendi arguatur ad potentiam ponendi, à negatione hujus potentiæ arguitur necessario negatio illius actus, propter illud principium, *ab opposito consequentis* &c. quamobrem, si quæras contradictoria quæ sequerentur, ecce illa. Ignis poneret eam actionem, ut dicis, deinde non poneret illam, quia ut probavi, nulla prorsus fruitur virtute obedientiali ad illam. Hinc 4. non dico absolutè, ac directè, esse metaphysicè impossibile, quod hæ causæ secundæ operentur in passo existente ultra sphæram dictam; sed *verosimilius* esse, quod sit impossibile. Nam quamvis fieri possit, quod hæ causæ verè fungantur virtute obedientiali dicta (non enim scimus virtutes omnes, quas habent, quasque non habent) ast de illa non constat ratione ullâ positivâ. In his autem dubiis stat possessio pro parte negativa. Et consequenter prudens, quæ proferatur sententia, debet esse negativa. Non igitur est certum, sed verosimilius quod dico. Hinc 5. habes rationem pro parte negativa famosæ illius controversiæ. An scilicet Sacramenta causent physicè gratiam? Ablutioni quippe inesse virtutem intrinsecam obedientialem ut elevetur per Deum ad causandum physicæ gratiam, licet instar causæ instrumentalis, esset non levis perfectio, sicut esset in equo non levis perfectio frui virtute obedientiali, ut elevaretur per Deum ad condendum Poema. Atqui nulla datur ratio positivè probans eam virtutem inesse ablutioni in Baptismo, aut verbis absolutionis in Sacramento Pænitentiæ &c.

152 Hinc 6. habes solutam quæstionem, quam insinuavi n. 149. Scilicet non omnem creaturam de facto existenrem posse per Deum elevari ad quamcumque aliam producendam. Nimirum nil carens virtute obedientiali, seu remotâ, & inchoatâ ad producendum aliquid, potest adhuc divinitus elevari ad illud producendum. Sed creaturæ de facto existentes carent eâ virtute, quia cum illa non sit *pura non repugnantia*, sed positiva fœcunditas, & vis, eget positivo fundamento, ut credatur; & tale fundamentum non datur. Ergo. Neque Augustinus aut Thomas sunt nobis contrarii. Solum namque docent in genere, naturam posse per divinam potentiam facere aliqua, quæ suapte natura non potest. Hoc est verum, & tantum probat dari in genere virtutes obedientiales ad multa. Sed hinc quomodo probatur omnes prorsus creaturas pollere virtute obedientiali ad quodcumque aliud creatum producendum? Est ne credibile ambos hos Doctores putasse hanc cartam posse elevari à Deo ad producendum rationales discursus? canem posse constitui per Deum, Gubernatorem Reipublicæ? Muscam posse concionari ad populum? &c. Similiter ratiocinabar in Prodromo disp. 2. n. 51., & disp. 5. n. 107.

S. August. de Genes. ad lit. cap. 17. S. Thomas de potentia Dei qu. 6. art. 2. ad 12.

Quæstio

§. X.

153. QUæstio septima est. *An causæ secundæ pati possint violentiam à causa prima.* Cum hæc vox violentia malum sonum habere soleat, passimque significet injuriam, injustitiam, alieni juris læsionem, aut quid simile, quod sine dubio repugnat fieri à Deo: Ideò graves quidam Doctores opinantur, Deum nulli creaturæ posse violentiam inferre; atque ideò forsan propter asperum corticem vocis illius crevit plus justo hæc controversia. Violentum explicuit Aristoteles post tria præmissa, his verbis. *Id igitur violentum esse videtur, cujus principium est foris nihil prorsus eo conferente, cui vis est illata.* *3. Ethicor. cap. 1.* Differt ab invito, quia hoc determinatè alludit ad appetitum elicitum contra quem est, unde impropriè dices Aquam invitam esse sine frigiditate: propriè autem canem invitum esse sub catena. Igitur violentum in genere aliud est *positivum*; aliud *negativum*; quia non solum subimus violentiam, quando affigitur nobis, quod horremus, sed etiam quando non habemus, quod appetimus, ut damnati experiuntur in privatione gloriæ. Violentum positivum aliud est *physicum*, aliud *intentionale*. Illud appetitui innato, hoc elicito adversatur. Rursus cum hic appetitus sit duplex: unus sensitivus, seu materialis, alter rationalis, sive spiritualis, nempe actus voluntatis, duo alia resultant violenta; Unum contra appetitum sensitivum, alterum contra actum voluntatis. Hinc cum possit homo velle, quod est contra appetitum innatum, ut est propria nex; item id, quod est contra appetitum elicitum, ut est mortificatio passionum, habemus violentum simpliciter, physicè, aut sensitivè, posse esse simpliciter voluntarium, & consequenter minimè violentum voluntati, quin imò meritum, aut peccatum. Præterea cum voluntas possit indulgere utrique ei appetitui, fieri potest, quod voluntarium neutro modo sit violentum. Denique cum voluntas nostra, tam varia sit in suis actibus, multiplex combinatio resultat violenti, tum puri, tum admixti voluntario, quas combinationes, licet necessarias ad practicam notitiam actuum nostrorum, tibi eruendas relinquo ex similibus alibi datis circa involuntarium.

154. Contra definitionem Aristotelis objiciuntur varia. 1. quod non est violentum potest esse ab extrinseco, nihil concurrente subjecto. Distinguo hoc; nihil concurrente adhuc permissivè, nego, quia si non est violentum, non resistit subjectum ei, & iste est concursus, quem reiicit definitio: nihil concurrente positivè, concedo, & hunc non reijcit. 2. subjectum cui vis infertur nonnunquam concurrit activè, aut passivè ad id, in quo vim patitur. Distinguo: concurrit spontè nego, quia alias non esset purè, ac simpliciter violentum; non spontè concedo. 3. motus elevans lapidem, est ei violentus; & tamen provenit ab impulsu, qui utpote receptus in lapide est ipsi intrinsecus. Respondeo.

Impulsus

Impulsus ille est lapidi violentus, unde motus sursum provenit sanè à principio intrinseco, sed violento; corollarium autem violentiæ est etiam violentum. Idem dico de morte naturali proveniente ex morbo intrinsecè recepto in homine. 4. Homo se occidens infert sibi violentiam physicam, & tamen non est sibi extrinsecus. Distinguo extrinsecitate respectu sui ipsius, concedo, respectu illius partis vitalis, cui violentiam infert, nego, quia ab ea distinguitur saltem inadæquatè, & membrum, quo utitur ad corrumpendum alterum, ex cujus interitu sequitur mors hominis, est extrinsecum illi alteri. Difficultas ergo primaria, in qua multi multum sudant, est. Num Deus possit inferre violentiam strictè talem creaturæ. Consule P. Vasquez.

P. Vasquez 1. 2. disp. 26. cap. 4.

155. Respondeo explicando terminos. Injuriam non, sed violentiam inferre potest Deus Creaturæ tum positivam, tum negativam, tum physicam, tum intentionalem. Probo primam partem. Omne ius excogitabile in creatura, aut est tale, ut ex ejus violatione sequantur duo contradictoria: aut non. Si primum (quale dici potest jus unionis physicæ, ut non existat absque duobus: Item jus essentiæ, ut non spolietur proprietatibus metaphysicis;) cum Deus non possit facere chymæras, inde est, quod non potest violare id generis jura. Ergo licet horum violatio foret injuria, subsistit, quod Deus non potest facere injuriam. Si secundum. Ergo violatio juris illius est simpliciter possibilis, & contingens. Ergo plenissimè subordinata divino arbitrio. Ergo licet Deus infringeret jus illud creaturæ, non faceret creaturæ injuriam, sed uteretur suo jure, cui omnia cedunt, sicut Princeps, dum hominem privatum justis de causis in commodum Reipublicæ suo peculio orbat, non facit ipsi injuriam: nempe quia jus Civium ad suam rem familiarem, est subordinatum alto, & supremo juri Principis. Et ratio est. Omnis casus, in quo Creatura justè queri possit de Deo, est casus repugnans, esset namque justa querela contra voluntatem undequaque justissimam, unde esset, & non esset justa. Sed omnis casus, in quo pateretur injuriam à Deo, esset casus, in quo justè posset queri de Deo, nam injuria per se essentialiter præbet hoc fundamentum injuriato. Ergo.

156 Probo secundam partem, quam confundentes aliqui cum prima acriter impugnant, & licet bene ratiocinentur juxta vulgarem modum loquendi, juxta quem violentia solet vocari injuria, seu injustitia; at non juxta veritatem, & rigorem Scholasticum, qua distinctione explicandæ sunt illorum objectiones; quoniam violentum in sensu, & rigore scholastico est, ut jam supradictum est, *illud, cujus principium est foris nihil concurrente eo, cui vis est illata*. Ergo quoties creatura privetur per Deum illo, quod innatè appetit, vel elicitè (ut si ignis privaretur calore debito, aut homo sanitate) patitur à Deo violentiam negativam vel physicam, vel certè intentionalem, licet non injuriosam: & quoties adigatur per Deum ad illud, quod innatè, vel elicitè refugit, patitur violentiam positivam physicam, vel intentionalem; ut si natura humana uniretur subsistentiæ equinæ, vel homo ærumnis, & miseriis opprimeretur. Sed ambo hæc possunt contingere divinitùs. Ergo creatura potest

poteſt pati à Deo omnes has violentias, minimè tamen injurioſas, quinimo iuſtas.

157 Explicatur. Sicarius damnatus ad furcam patitur à Judice violentiam ſtrictè phyſicam, quia orbatur vitâ, quam innatè appetit individua illa natura; ſed non patitur injuriam, quia ſupponimus Judicem legitimè procedere, unde ille nequit juſtè queri de Judice. Subſtantiæ ſpirituales Dæmonum, & animarum, habentes ſibi infixam à Deo miram illam qualitatem, qua verè ac ſimpliciter cremantur, patiuntur violentiam phyſicam, & intentionalem, habent enim illud, quod innatè horrent (certum enim eſt utroſque ſpiritus eſſe in ſtatu phyſicè violento; & cum in tota natura non ſit vis ad comburendum ſpiritum, ſequitur violentiam illam eſſe à ſolo Deo) ſed non patiuntur injuriam, quia non poſſunt rationabiliter queri de Deo; diſcrimen verò inter violentiam, & injuriam eſt, quod ad rationem violenti phyſici ſat eſt provenire à principio extrinſeco, ideſt neque identificato, neque unito, & eſſe contra appetitum paſſi; ad rationem autem injuriæ deſideratur, quod ſit irrationabiliter contra jus alterius, ita ut hic alter rationabiliter poſſit queri de injuriante. At fieri poteſt, quod actio ſit contra appetitum innatum, vel elicitum paſſi, & tamen quod non ſit irrationalis ex parte agentis, & conſequenter quod paſſo non det occaſionem juſtæ querelæ: ſiquidem fieri poteſt, quod agens polleat jure ſuperiore ad infringendum appetitum illum patientis, ſicut Judex pollet ad infringendum appetitum, quo individua natura hujus nequam innatè appetit ſuam conſervationem, & ſicut ignis pollet ad enervandum appetitum, quo aqua innatè appetit frigiditatem; ergo fieri poteſt, quod actio ſit ſtrictè violenta, quin ſit injurioſa. Poteſt quodammodo dici contra jus patientis, ſcilicet contra innatam exigentiam, vel elicitam, ſed eſt contra jus ſubordinatum altiori juri divino. Paſſim ſanè experimur una agentia naturalia pati violentiam ab alijs fortioribus, quæ incapacia ſunt, ut faciant injuriam ſtrictè talem, cum neutra ſint rationis capacia.

158. Hinc 1. verum eſt, quod omnes creaturæ ſunt eſſentialiter ſubordinatæ Deo: ex hoc autem ſolum ſequitur, eas neque innatè, neque appetitu elicito prudenter poſſe appetere quidquam *reduplicativè, ut contrarium divinæ voluntati*. v. g. ignis non poteſt appetere calorem, *ut habendum etiam nolente Deo*, quia hoc eſſet appetere chymæram. Unde non appetit quidquam formaliter contrarium divinæ voluntati, ſed ſolum materialiter. Veruntamen etiam quando Deus non vult illum pollere calore, innatè appetit calorem ſpecificativè ſumptum. Ubi occurrit priſca illa æquivocatio mutandi appellationem terminorum ut *Petrus albus eſt Monachus*, &, *Petrus eſt Monachus Albus*; ſic in ipſo inſtanti, in quo Voluntas liberè amat, habet poteſtatem non amandi, quia hoc ſolum quod eſt, *non amare*, liberum eſt voluntati; at non habet poteſtatem non amandi pro eodem inſtanti, in quo amat, quia hoc eſſet habere poteſtatem ad conjungendum duo contradictoria: ſic Deus ipſe conjunctim cum reprobatione Judæ ha-

bet libertatem ad illum prædestinandum, (quia licet reprobatio adversetur prædestinationi, veruntamen neque adversatur libertati ad prædestinandum, utpotè distinctæ, & inconnexæ cum ipsa prædestinatione, neque prædestinatio opponitur libertati ad reprobandum, utpote distinctæ, atque inconnexæ cum reprobatione, sed non habet libertatem ad ipsum *prædestinandum conjunctim cum reprobatione*, quia hæc conjunctio est impossibilis. Eodem modo philosophamur in præsentiarum. Nullus appetitus innatus, aut elicitus, qui sit prudens, fertur in rem ut habendam etiam nolente Deo, quia hæc habitio est impossibilis; tum propter subordinationem essentialem omnis creaturæ respectu Dei; tum propter irresistibilem efficaciam, quam in nolitione supponimus. Undè violentia non consistit formaliter in hoc complexo *Ignem orbari calore, ex Hypothesi, quod Deus efficaciter nolit concedere illum*. Sed in sola nolitione divina, quæ ignis infringit exigentiam, & in privatione ipsa caloris, oriunda ex hac nolitione. Cæterum etiam quando Deus non vult rem concedere, appetitus innatus, vel elicitus prudens, potest ferri in solam rem ipsam, qui appetitus cum distinguatur ab illa re, & cum ea non connectatur metaphysicè, fieri potest, quod divina volitio opponatur illi rei, quin
Psalm. 118 opponatur existentiæ illius appetitus. Sanè, qui dicebat *Paratus sum,*
Luc. 22. *& non sum turbatus, ut custodiam mandata tua* ajebat quoque: *Funes*
Math. 26. *peccatorum circumplexi sunt me*. Et qui ajebat, *non mea voluntas, sed tua fiat*; dixit etiam. *Si possibile est, transeat à me calix iste*. Non ergo opponitur plenissimæ subjectioni ad Deum appetitus oppositus, & consequenter violentia in frustratione illius appetitus.

159. Instabis. Ergo similiter physica prædeterminatio ad amorem secundùm se, non opponitur cum libertate ad carentiam amoris: tum quia, licet opponatur cum hac carentia, libertas tamen ad hanc est distincta, & inconnexa respectu hujus. Tum quia, licet ea prædeterminatio opponatur cum libertate ad omissionem amoris in sensu composito prædeterminationis, non tamen in sensu diviso. Nam sicut nos dicimus appetitum innatum, & elicitum prudentem non esse de re, *ut contraria, & opposita* divinæ voluntati: sed de re secundum se præcisè inspecta; ita prædeterminatio est connexa cum amore v. g. secundum se præcisè, ac secundum suam essentiam, & libertas ad hujus omissionem est ad hanc secundum se, ac in sensu præcisivo, non autem ad hanc, *ut conjungendam* cum prædeterminatione ad amorem. Nego sequelam. In primis non arguimus prædeterminationem ad amorem adversari libertati ad omissionem, ex eo præcisè, quod adversetur huic omissioni, sed ex hoc, & simul ex eo, quod aiunt Adversarij, esse prorsus inevitabilem ab hac libertate; qui autem est inevitabiliter ligatus nexu, à quo se se explicare nequit, non potest dici actu absolutè liber libertate indifferentiæ.

160. Præterea cum libertas ad eam omissionem secundum se ac secundum sua essentialia, non sit libertas speculativa; sed practica ad merendum, vel peccandum, eo ipso est libertas ad ponendum in rebus illam omissionem modo suo. Sed omnis modus possibilis ponendi in rebus

bus

bus illam omissionem modo suo reducitur ad has duas: scilicet, existente, aut non existente prædeterminatione *ad amorem*, quia est chymæra omissionem illam existere, & neque existere, neque non existere illam prædeterminationem. Ergo practica libertas ad eam omissionem est libertas ad ponendum illam existente prædeterminatione ad amorem, (& hoc per vos est impossibile ob metaphysicam oppositionem, quam ponitis inter illam prædeterminationem, & hanc omissionem) Vel deficiente ea prædeterminatione, & nunc quæro. Vel simul est potestas ad faciendum, ut deficiat hæc prædeterminatio, vel non, sed solum est potestas ad ponendum eam omissionem pro casu, quo aliunde deficiat ea prædeterminatio. Si primum: ergo jam habemus, quod prædeterminatio sit impedibilis à Creatura. Si secundum: ergo prædeterminatus gaudet eadem libertate ad omissionem amoris, & consequenter ad obediendum, vel non obediendum legi &c. qua spiritus damnatus gaudet ad amandum Deum, scilicet pro casu, quo deficeret ille status: & qua gauderet homo, qui nesciens, sibi esse negatum à Deo concursum ad volendum, vel sibi omninò deesse vires ad faciendum rem A, haberet judicium indifferenter proponens motiva attrahentia, & retrahentia respectu talium actuum. Sed hic certissimè non haberet libertatem indifferentiæ, neque esset damnabilis, eò quod non faceret actum illum. Ergo. In nostro autem casu appetitus ignis v. g. est habendi calorem deficiente efficace nolitione Dei largiendi illum, & insuper, quod illa nolitio non detur in Deo: & licet hoc obtinere non valeat ignis ob impotentiam resistendi actui divino efficaci, hoc probat illum non pollere libertate indifferentiæ ad habendum, & non habendum calorem, quod verum est; at non probat illum non pati violentiam in eo, quod Deus conceperit eam nolitionem, & in eo, quod calore privetur. Est sanè paritas in modo, quo ignis respicit calorem, & libertas omissionem. Sed est disparitas in eis, quę requiruntur ad actualem libertatem indifferentię, & quæ sufficiunt ad patiendum violentiam. Ex quibus omnibus habes creaturam rationalem posse pati à Deo violentiam positivam, & negativam contra appetitum elicitum utrumvis, quia potest Deus sanctè negare, quod elicitè appetis, & infigere quod elicitè abhorres.

161. Ex quibus omnibus colligitur quoque posse Deum inferre violentiam in sensu dicto causę efficienti: tum negativam, privando illam effectu, quem naturaliter appetit producere, seu cum cujus productione physice connectitur, ut connectebatur physicè ignis ille Babylonicus cum combustione trium illorum Sanctorum Corporum: tum positivam, cogendo scilicet causam secundam, ut faciat id, quod est contra suum naturalem appetitum, ut si cogeret irresistibiliter hominem, ut se ipsum mutilaret, aut occideret. Est namque Dominus supremus vitę, & necis. Item potest inferre violentiam *negativam* causæ materiali, orbando scilicet materiam primam omni formâ: & *positivam* causis alijs materialibus, faciendo, ut recipiant id, quod naturaliter aversantur v. g. aqua calorem, spiritus damnatus combustionem, ignis frigiditatem,

tem, caro dolorem &c. Cæterum cum materia ipsa prima, utpote indifferens ad quamcunque formam, & accidentia, nullam formam, sive substantialem, sive accidentalem aversetur, secundum se inspecta, non apparet ita facilis capacitas in illa, ut positivam violentiam patiatur à Deo. Potest item inferre violentiam causæ formali: tum negando formæ unionem cum materia; tum negando illi suum effectum formalem negativum, etiam quando illa est unita materiæ; quia in sensu composito unionis formæ ignis cum materia, potest Deus conservare ibidem formam ligni. Ergo potest hæc non expelli. Sed expulsio est effectus formalis negativus formę ignis. Ergo. Ast non potest Deus negare formæ suum effectum formalem positivum, quando ea est unita materiæ, quia quodvis dum est, necesse est esse. Posita autem unione formę cum materia, est jam effectus formalis positivus formæ, quippe nihil aliud est, quam complexum resultans ex materia, formâ, & unione. De cæteris philosophandum est juxta hæc principia.

CAPUT TERTIUM.

De Causa Finali.

262.

Rifariam potest intelligi finis, prout coincidit cum causa finali (nam prout est ultima aliqua pars extensionis, seu durationis non venit ad rem) 1. latissimè pro quacunque re terminante connexionem (quæ appetitus naturalis dici solet) rei A. quę insuper connectitur cum aliquo, vel aliquibus suapte natura inducentibus rem A. Sic corpora gravia terrestria connectuntur ex sua natura cum majore, & majore distantia à Cœlo, usque ad ultimam: ad ipsamque caderent, nisi invincibilia occurrerent impedimenta, & quando licet, illa petunt; idcircò infimus ille locus, est finis gravitatis corporum horum terreorum. Corpora planetaria, & Syderea, licet habeant quoque dispares gravitates, ut videtur constare ex eo, quod una sine miraculo, & violentia, sed naturaliter sunt infra alia, nullum premitur eâ gravitatis intensione, ut exigat infimum eum locum, unde, si aliquod frustum lunę, Solis &c. abscinderetur ab eis corporibus, & miraculosè poneretur inter nos, nulla causa naturalis ex his, quas novimus, posset illud cohibere, quin protinus rediret ad eum situm distantiæ ab ambitu mundi totius, qui respondet suæ gravitati, ut alibi explicui. In hoc sensu latissimò dicitur natura operari propter finem, idest unamquamque rem individuam, (non enim est aliqua natura Platonica), operari, ut assequatur illud quocum ex se connectitur. Unde in hoc latissimo sensu, non solum cognoscitivis, sed rebus omnibus alijs, convenit operari propter finem, & moveri ex causa finali.

Po-

163. Potest intelligi 2. latè, & minus impropriè; impropriè tamen. Et est res interna, seu concupita à vivente cognoscitivo, atque appetitivo; sed cognitione, & appetitu materialibus, imitantibus utcunque mentem, ac rationem (sicut simia imitari solet actiones humanas) sed valdè distantibus ab eis. Sic quando avis ad nidificandum quærit paleas, quando felis portat filios in locum semotum ne violentur, quando canis sepelit panem pro tempore famis, videntur operari propter fines particulares. Sed impropriè. Moventur namque cognitione, ac appetitu purè materialibus, imitantibus actus rationales; sed ab eis plurimum distantibus, sicut sphæra artificalis distat à cœlesti, quam exprimere videtur. Omnes namque illi actus procedunt à phantasia, sicut pleraque nostra insomnia, & quia in aliquibus brutis potentia illa est magis vivax, quam in multis hominibus, ideò miræ videntur operationes illæ; quapropter, sicut nos inter somniandum, verè, & simpliciter percipimus objecta, amamus, odimus, combinamus, dividimus, & quasi ratiocinamur, sed omnes istæ operationes sunt purè materiales, longissimè distantes plerunque à mente, ratione, consilio, veroque discursu mentali, & consequenter à libertate merendi, & demerendi. Ita sagaces illæ providæ, atque industriæ, quæ videntur operationes brutorum. Sicut enim *vivere* non consistit in indivisibili, sed trina datur species vitæ: ita *percipere*, *appetere*, *providere*, *combinare*, *discernere* non consistunt in indivisibili, sed amplectuntur dispares valdè species. Percipere igitur, appetere, providere &c. purè materialiter, & quasi homo inter somniandum, potest convenire brutis, & consequenter operari propter finem, purè materialiter, sicut etiam homo somnians. Sed non strictè, verè, propriè, ac simpliciter; quod si subinferas fore, ut sagacia illa animalia peccabunt quoque, ac merebuntur saltem materialiter. Nego consequentiam, quia communis usus accipit istas voces non pro quavis actione, quæ si fieret cum *rationali advertentia* esset peccatum, aut meritum; sed pro actione id generis, & quæ insuper fit à principio capace, ex sua natura habendi talem advertentiam; quis enim dicet saxum cadens super caput innocens, illudque discindens, peccare, adhuc materialiter. At nulla actio animalis, quantumcunque sagacis, fit à principio capace habendi rationalem advertentiam. Ergo nulla est peccatum, aut meritum materiale.

164. Potest intelligi 3. finis, seu causa finalis strictè, ac propriè. Et definitur ab Aristotele. *Finis est cujus gratiâ cætera fiunt*, cujus gratiâ, inquam, non ut cætera ei arrideant, sed *cujus obtinendi gratia*. Vulgò etiam dicitur; *quod movet ad sui consecutionem per media*, quæ tamen definitio soli fini *qui* competit ut infra dicam. Cum qua definitione coincidunt aliæ, quas in aliis locis dat. Sed quia nec paucæ, nec leves difficultates expediuntur alibi per principia, & intelligentiam causæ finalis. Adverte decem. Primum est. Causa finalis movet interdum ad faciendum id, quod specificativè, ac secundum se præcisè sumptum, tam longè abest, ut conducat obtinendo finem, ut po-

2. *Metaph. textu* 8.

potius suapte natura conducat non obtinendo illum; absolutè tamen hic, & nunc conducat, propter quasdam alias circumstantias. Sic Accipiter, aliçque rapaces volucres (idem solent facere pytatç) intuentes prædam tendentem Orientem versus, v. g. solent volare in Occidentem, qui motus secundum se, contrarius est fini potiendi prædâ. Sic medici ex fine conservandi vitam ægroto, extrahunt interdum ab ipso sanguinem usque ad animi deliquium, quæ sanguinis profusio specificativè, ac secundum se non juvat, sed officit fini illi. Sic Deus ex fine salutis æternç aliquorum prædestinatorum solet permittere illis
Psal. 118. graves quosdam lapsus, ut dicant: ***bonum mihi, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas***: qui lapsus ex natura sua adversantur illi fini; quamobrem illæ definitiones intelligendæ non sunt de *cæteris*, de *mediis* specificativè, ac secundum se præcisè inspectis; sed de illis, prout in tali pctisthasi circumstantiatum.

165. *Secundum*. Finis interdum movet ad actum, qui licet exercitè, ac subjectivè non præscindat ab illo, siquidem fit, ac nascitur ex illius intentione; cçterum præscindit obiectivè ab illo, & finis movet ad talem actum, ut sic pręscindentem, & non moveret ad illum si ille non præscinderet objectivè à tali fine. Sic actus primarius spei Theologicæ, qui est efficax conatus in Deum, ut nostrum ultimum finem, movere solet ad actum charitatis Theologicæ. Sed hic, utpote appretiatio Dei super omnia propter suam bonitatem solam absolutam, & quia sibi, ac in se bonus, præscindit objectivè à bonitate Dei, ut nostri ultimi finis, quia hæc est bonitas respectivè ad nos. Ergo Deus, ut ultimus finis noster movet per actum primarium spei Theologicæ ad actum dictum charitatis, qui licet exercitè nascatur à dicto actu spei, imò, & signatè, eo quod ille, sit imperium efficax hujus, verumtamen objectivè præscindit à Deo, ut fine nostro. Idem dico de actu eodem charitatis, vel aliús virtutis obligatoriæ, nascente ex timore gehennç; v. g. quando moribundo peccatori non adest Confessarius, & alia non suppetit via evadendi infernum, nisi per contritionem perfectam; liberatio namque ab illa pœna, quæ liberatio est finis tunc intentus, movet ad actum appretiandi Deum super omnia, & plenè quidem, atque adæquatè propter solam suam bonitatem, ita ut talis appretiatio præscindat objectivè à pœna impendente, ita ut si appretiatio illa moveretur objectivè partim ex Deo, & partim ex illa liberatione, liberatio non moveret ad talem speciem appretiationis, utpote non sufficientis ad evadendum pœnam illam. Sic ex fine obediendi præcepto spei Theologicæ, potest quis moveri ad actum spei purè Theologicum, & consequenter habentem pro objecto materiali, atque formali rem distinctam à præcepto illo, & illius obedientia. Sic de suo Cathecheses, exhortationes, argumentaque extrinseca credibilitatis, ingeruntur, ut moveant intellectum docilem ad assensum mysteriorum, habentem pro objecto formali proximo adæquato solam authoritatem Dei docentis illa mysteria: & consequenter pręscindentem objectivè ab ipsa Cathechesi, argumentisque credibilitatis. Ergo practicum est, quod A, mo-

movet ad B, non utcunque, sed ad B, ut præscindens objectivè, ac exercitè (quia id esset implicatio in terminis) ab ipso A. Hoc est, quod adverti. Videlicet quod licet causa finalis sit illa, cujus gratiâ cętera fiunt, quæque movet ad sui consecutionem per media, movet interdum ad hæc media, ut præscindentia objectivè ab ipso fine. Nimirum quia, ut sic præscindentia sunt, & vocantur media idonea ad illum, & talia non essent, quin imò nocerent, si sic non præscinderent.

166. *Tertium*; quando dicitur, finem movere ad sui consecutionem per media, sermo est de illo, quod est finis *in sensu positivo*. Quod si sermo sit de fine, qui talis sit in sensu negativo, ideſt, de fine quem vitare cupimus (experientiâ enim constat nos æquè aspirare interdum ad consecutionem unarum rerum, atque ad fugam aliarum) tunc non movet ad sui consecutionem per media, sed ad sui impeditionem per impedimenta, neque est id, *cujus gratia*, sed id, *cujus odio*, cętera fiunt; & quod dicitur de illo in ordine ad motionem, ad consecutionem, atque ad media: dicendum est de hoc altero, in ordine ad impedimenta. Frequens est inter Authores meminisse duntaxat rerum positivarum, sed oportet non oblivisci res negativas, & exercitia negativa, ideſt, quæ sunt fuga, aut recessus à suo objecto, quia tam una, quàm altera, sunt exercitia humana, & voluntas cum unis, ac sine alteris esset voluntas manca, & clauda. Sic quando dicitur objectum formale voluntatis, esse bonitatem, intelligenda est voluntas, *quoad actus prosecutivos*, non semper, ac necessariò, quoad actus fugæ, quia sicut amamus bonum, quia bonum, ita odimus malum, quia malum. Similiter quando dicitur objectum formale intellectus esse veritatem, intelligendus est intellectus, *quoad judicia affirmativa*; non tamen semper, ac necessariò, quoad negativa, quia sicut assentimur objecto, quia apparet verum, ita non raro dissentimur illi quia apparet falsum. Veruntamen sicut in scripturis solius viri solet fieri mentio, quia ut notat Cyprianus *in masculo simul significatur & fæmina* in Protoplasto intelligitur fęmina. Ita cum actus, quasi primarii, aut magis faciles, potentiatum internarum sint ei, qui prosecutiones, aut accessus ad objecta sunt, ideò Philosophi horum duntaxat meminisse solent explicitè, quia in his intelliguntur alii.

S. Cyprian. de discipl. & habitu Virg. c. 2.

167. *Quartum*. Finis dicitur movere ad sui consecutionem per media, seu, esse id, cujus gratiâ cætera fiunt, quia hic est ordo seriesque rerum, quæ intervenire solent. Obversatur menti, ratione alicujus cognitionis indicativæ, aut saltem ratione validiusculæ apprehensionis, res A. Hæc cognitio, sive sola, sive simul cum alia proportionata perceptione illius rei (puta perceptionem per aliquem sensum) excitat appetitum rei A. Hic appetitus, sive cupiditas, sive ut vulgò dicitur *intentio*, est quasi primaria proles finis, quia licet huic præcedat interdum amor simplex, atque approbatio illius finis, cum hæc sit ex se infęcunda, inde est, quod non ipsa, sed efficax illa intentio, continuat familiæ successionem. Hic appetitus, quando est efficax, secus quando frigidus est, instigat ad eligendum media idonea causando rem illam.

lam. Hæc electio est in causa, ut ponantur illa media. Et demum hæc media, solent causare rem A. Ecce primus annulus hujus catenæ est ipsa res A percepta per subjectum operaturum, & quomodo cætera fiunt gratiâ illius. Et ecce quo sensu dicatur, *quod est prius intentione est posterius in executione*. Nimirum quia res A, quæ, utpotè finis, est primum volitum in hac serie rerum, est quod ultimo loco producitur per media electa ex intentione, sive cupiditate illius; quæ intentio nascitur ex cognitione illius, & cognitio pendet à priori in genere objectivo ex ipsa re A: siquidem non ideò sunt res, quia cognoscuntur esse, sed ideò cognoscuntur esse, quia sunt. Ecce item quo sensu finis causat se ipsum, & est prior se ipso: sed simul vides quam gracilis est hæc causalitas, & quam etherogeneis causalitatibus composita. In tota autem dicta serie vix est articulus, qui non egeat explicatione ob abusus illorum, & cavillos, qui in aliis controversiis necti solent. Contra illos itaque adverte *quintum*.

168. Necesse non est, quod ille finis A, sit physicè actu de præsenti bonus; imò necesse est, quod non præcognoscatur esse talis; quia si existeret actu physicè, & sic præcognosceretur: stultè apponeres media ad obtinendum id, quod prævides jam existere, quamvis ponantur prudenter, ut duret illud, ac perseveret; tunc autem ratio finis conveniet *durationi* rei A; sed non primæ existentiæ. Fateor, posse aliquem interdum conari prudenter in instanti A, in illud idem, quod in instanti A, cognoscit omninò certò futurum, aut omninò certò non futurum, ut in Prodromo dixi disp. 5. disputans concordiam spei cum certitudine damnationis; sed hoc est, quando cognitio certa venit pro posteriori ad eum conatum, licet in eodem instanti temporis, ut ibi explicui. Igitur non est necessarium, quod finis actu physicè sit bonus, sed sufficit, quod appareat bonus, & *practicè possibilis* (possibile tantùm speculativè, atque purè metaphysicè non nisi imprudenter potest movere ad ponendum media illius gratiâ; alias prudenter posses apponere media ad obtinendum unionem hypostaticam cum persona Divina) tametsi ille, aut revera non sit possibilis, aut revera non sit bonus. Quoniam voluntas, utpote potentia libera, in his suis actibus immediatis, potest appetere rem, quæ prudenter apparet possibilis practicè, atque bona: atque, utpote impotens ferri in incognitum, non concipit actus suos juxta realitates objectivas, sed juxta apparentiam rerum, eò modo quo logici non agunt de rebus, *prout sunt*, sed prout per tales, & tales secundas intentiones *apparent esse*. At fieri potest quod res A, non sit possibilis, aut non sit bona, & tamen quod prudenter appareat practicè possibilis, & bona, quandoquidem humana prudentia, quippe quæ est valdè cæca, non est regula veritatis. *Cogitationes enim mortalium timidæ: & incerta providentia nostra*. (Sapien. 9.) Ergo fieri potest, quod res A, non sit practicè possibilis, aut non sit bona, & tamen quod voluntas illam prudenter appetat, mediaque ponat adipiscendi gratiâ illam. Ergo ut res A, sit finis, necesse non est, quod verè sit possibilis, aut verè sit bona.

Est

169. Est tamen discrimen: quod quando non est verè possibilis, tunc apparenter duntaxat est finis, & apparenter movet ad sui consecutionem, ac proinde verè non est finis; quando autem verè est possibilis, tunc verè potest esse finis, & verè potest movere ad sui executionem, tametsi hæc nunquam extitura sit; quoniam sicut res, neque ab æterno, neque modò, neque unquam extitura, v. g. futurum purè conditionatum, verificat nunc, & ab æterno divinam scientiam de sua futuritione. Scilicet quia verificare, sive determinare scientiam, non est aliquid agere, sed purè, & præcisè, *habere se, sicut per scientiam illam enunciatur*: & potest sic se habere, etiamsi nunquam extiterit, aut extiturum sit absolutè: quippè scientia præcisè enunciat rem illam extituram, *si existeret talis quædam conditio*: & illa res existeret, ut supponitur, si talis quædam conditio existeret, quamvis neque ab æterno, neque modo existat. Ita finis nunquam extiturus potest actu movere voluntatem ad sui cupiditatem, sive intentionem, nec non ut ponat media ad obtinendum illum; quia movere, non est aliquid agere physicè; sed purè, ac præcisè *apparere bonum*, practicèque possibile, & hoc per actum intellectûs verum. At quanquam finis ille nunquam extiturus sit, potest apparere practicè possibilis, & bonus per actum verum intellectus; alias reprobus, quippe qui nunquam adepturus est æternam beatitudinem, nunquam posset cognoscere per actum verum, illam sibi esse practicè possibilem, ac bonam: & consequenter non posset illam appetere, & consequenter non posset illam sperare: & consequenter non teneretur elicere unquam in tota vita actum Spei Theologicæ. Ergo res nunquam extitura potest verè esse finis, & potest verè movere voluntatem, ut media ponat, consequendi ergo illam. Et hinc obiter solvitur ratiuncula quædam probans rationem causæ finalis non tam convenire objecto ipsi, quam cognitioni ejusdem; quia hæc est, quæ existit, instigatque voluntatem ad appetitum, sive intentionem finis, ex qua intentione reliqua proficiscuntur juxta num. 165. Non verò objectum, quod multoties nil est, & interdum est chymericum, ut illud. *Similis ero Altissimo*. Unde incapax est, quod virtute movendi voluntatem fruatur. Solvitur, inquam, quia vel loqueris de objecto chymerico; vel de objecto possibili. Si primum, neque illi convenit verè, ac simpliciter ratio causæ finalis, ut nuper dicebam, neque suæ cognitioni: quippe hæc non movet ad sui consecutionem per media, ut patet, quod est proprium causæ finalis. Si secundum: tametsi illud de præsenti, ac de futuro nil prorsus sit, eo quod neque existat, neque extiturum sit; attamen verè potest movere ad sui consecutionem, vereque virtutem habet modo suæ naturæ proportionato ad movendum; quoniam totum hoc, non est quidquam agere physicè, sed duntaxat *apparere* per cognitionem veram, ut practicè possibile, atque ut bonum, ita ut si homo rogetur, *quare ponis hæc media?* respondeat directè, *quia hæc res est practicè possibilis, atque bona*; non autem reflexè, *quia cognosco &c.* At quanquam objectum illud nil sit, nilque futurum sit, ut beatitudo æterna reproborum, adhuc subsistit,

quod potest apparere per actum verum, ut practicè possibile, atque bonum. Ergo quanquam nil fit, nilque futurum fit, potest movere verè, verèque virtutem habet modo suæ naturæ proportionato, ut voluntatem moveat ad sui consecutionem per media. Sed hoc iterum n. 202.

§. II.

170. Sextum. Causa finalis interdum ita movere debet ad sui consecutionem, ut simul debeat retrahere, & cohibere voluntatem ab illa. Nam quoties finis necessariò debet esse arduus, atque difficilis, eo ipso est aptus natus ad retrahendum: quia arduitas, & difficultas, quamvis hoc ipso allicere soleant animos generosos, & heroicos: attamen non est dubium, quin ex se terreant, atque retardent. At multoties finis debet esse arduus, atque difficilis: nempe quoties intentio, cupiditas, atque conatus illius, est actus spei: quoniam proprium est hujus virtutis, quod suum objectum sit arduum, ut dicit sua definitio *conatus efficax in rem arduam, possibilem haberi &c.* atque ut constat etiam ex distinctione spei à simplici desiderio. Item quoties prædicta intentio est actus valde heroicus, quia heroicitas rarò, vel nunquam exercetur à Viatore sine magna difficultate. Ergo multoties causa finalis ita movet ad sui consecutionem, ut etiam debeat retrahere ab illa, vel saltem esse idonea ex sua natura ad retrahendum. Sic sensus provocari solet, non tantum dulcedine, suavitate, & similibus lenociniis palati, verum etiam mixturâ quadam ex dulcedine, ac amaritudine, ex suavitate, atque asperitate. Sic auditus non tantum rapitur voce suavi, & quasi argentea, sed etiam musicâ compositâ ex etherogeneis, atque discordibus vocibus. Sic oculus non modo pascitur coloribus, sed etiam umbris admixtis colori. Veruntamen necesse non est, quod bonitas finis pura, vel admixta arduitati, verè coram Deo sit talis: potest namque esse figmentum, & chymærica, & merè apparens; quia cum voluntas creata non assequatur objecta omnia, prout sunt in se, sicut divina; sed prout ab homine cognoscuntur: & cum hæc cognitio possit esse falsa, potest voluntas nostra conari in illud, quod re ipsa non est bonum; apparet tamen esse bonum. Tunc autem apparenter solum erit finis res illa juxta num. 168.

171. *Septimum*. Hæc motio causæ finalis respectu suæ intentionis, ex qua procedunt cætera, non est physica, sed intentionalis: non est exercita, & subjectiva, sed signata, & objectiva: non est per se immediatè, sed cognitione mediante. Idest non movet finis voluntatem sicut ignis applicatus passo movet hoc, producendo in eo alium ignem: nec sicut cognitio movet ad actum voluntatis, & unus ex his ad alium actum voluntatis ejusdem, nempè immediatè subjectivè, ac per se. Sed duntaxat movet illam, quatenus ut dicebam num. 168. cognoscitur per cognitionem verè, aut falsè proponentem bonitatem, atque practi-

practicam possibilitatem, non *illius* secundum se præcisè, sed *consecutionis* finis illius; licet enim res per solum suum physicum contactum, & consequenter, immediatè, ac subjectivè moveat sui prosecutionem vel fugam, independenter ab alia cognitione, tunc non meretur nomen *finis* strictè, ac propriè; sed nomen finis, in illis duabus prioribus acceptionibus, de quibus à n. 161. Rursus motio illa, quamvis multoties sit efficax in actu secundo, eo quia voluntas acquiescat, & concipiat appetitum adipiscendi eum finem: at non rapit necessariò illam: homo namque cognoscens bonitatem finis A, potest pro suo libero abstinere à cupiditate illius, imò à simplici quoque amore; qua propter motio ex efficacia finis non est ei adæquatè intrinseca, sed vel adæquatè extrinseca, si sumatur pro actuali condescendentia voluntatis, ut supra dicebam: vel semi extrinseca, consistens partim in fine, ut cognito, & partim in actuali appetitu, sive intentione illius, oriunda ex cognitione ejusdem. Imò fieri potest, ac solet, quod faciens homo aliqua ex illis eisdem, ad quæ movet finis A, non moveatur ex ipso fine A, neque faciat illa propter finem A, quoniam urgente voluntatem gemino fine dandi eleemosynam v. g. uno bono, altero malo, potest voluntas illam velle propter bonum, & minime propter malum, aut vice versa. Non enim concessit Deus libertatem solam ad dandum vel non dandum eleemosynam, sed etiam ad eligendum inter fines, & motiva tunc simul occurrentia.

172 *Octavum*: oportet distinguere, sicut inter scandalum datum, & scandalum acceptum, ita inter id, ad quod sponte sua movetur voluntas, occasione intentionis finis: & id, ad quod ex se, atque suapte natura movet finis ipse, seu immediatius intentio efficax ipsius finis. Contingit non raro quod ratione anxietatis, vehementisque appetitûs finis A, atque ob ignorantiam efficaciæ mediorum, homo ponat plura media, quam sunt necessaria, aut media, quæ solum sunt congrua, idonea, utilia, sed non necessaria, aut ponat illa modis non necessarijs, aut ponat ipse homo quod necesse non est ab ipso poni, ut obtineatur ille finis. Unde nasci solet, quod ob nimiam cupiditatem finis, hic non obtineatur: & quod hic per accidens moveat ad illud, quod ipsi obest, sicut volitio dormiendi plus justo efficax, & continuata est impedimentum somni. Hæc omnia sibi imputet homo, & non fini, aut finis efficaci intentioni: sicut, qui occasione actionis bonæ, aut indifferentis, aut malæ quidem, sed in specie disparata, scandalizatur, imputet sibi. Finis enim sui cupiditatem sollicitans, atque ut jam efficaciter absolutè intentus, duntaxat determinat voluntatem ad ea, cum quibus efficax hæc intentio per se, aut ratione tunc concurrentium circumstantiarum connectitur absolutè, atque determinatè: (cætera si contigerint sunt per accidens). Hæc intentio, quamdiu durat, secus si cessat, interdum connectitur cum eo, quod intendens ipse eligat, atque exequatur media, quæ prænoscit esse determinatè necessaria, atque efficacia ad finem, eo quia nisi ipse faciat hæc, alius non faciet: interdum non connectitur, quia vel media illa prævidentur jam posita, vel quia sufficit

sufficit illa permittere, vel quia per alium eligenda, atque physicè ponenda cognoscuntur. Similiter interdum determinat ad talem actum voluntatis circa illa media, quia ille est necessarius: interdum non quia ille non est necessarius. Neque contra est subtilis quædam speculatio aliquorum Doctorum Complutensium, ajentium intentionem finis non determinare utcunque, ac quasi materialiter ad electionem, & executionem mediorum; sed ad illam, quæ necessaria est, ut finis existat *ex vi, & influxu* ipsius intentionis. Nam contra 1. intentio non est de obtinendo fine cum ista reduplicatione, idest de obtinendo fine *ex vi, & influxu intentionis ipsius*: sed de obtinendo beatitudinem v. g. secundum se, atque praescindendo ab istis reduplicationibus; sicut præceptum non est de eo, quod audias sacrum *ex vi, & motivo obedientiæ*, sed de eo quod sacrum simpliciter audias. Neque consilium est de eo, quod facias rem *ex vi, & influxu consilij*. Sed de eo quod facias rem. Ergo intentio efficax finis solum determinat ad id, quod necessarium est, ut existat absolutè, ac simpliciter finis ipse, non verò ut existat cum ista reduplicatione. 2. quia licet intentio non habeat istam tendentiam, & consequenter, licet finis non existat *signatè* ex vi, & influxu intentionis, existet *exercitè*; quoniam finis existet ex vi, & influxu mediorum: hæc ex vi, & influxu intentionis, quæ vel est ipsorum electio, vel per se immediatè movet voluntatem ad eam electionem: Ergo istæ reflexiones non videntur necessariæ.

P. Gaspar Moncada de incarn. P. Franciscus Vasquez ibid. P. Peynado ibid.

173 Quod dico de fine, qui talis sit in sensu positivo, & de intentione efficace illius, dico etiam de fine, qui talis sit in sensu negativo, & de efficace nolitione illius. Nempe hanc determinare intendentem duntaxat, ut faciat, vel omittat, quæ prænoscit debere hic, & nunc ab ipso fieri vel omitti, & quidem eis solis modis, quos necessarios prævidet ad hoc, ut res illa non existat absolutè, ac simpliciter, quia hoc est quod non vult. Multa alia quæ intervenire solent, sunt per accidens, & oriunda vel ex nimio desiderio intendentis, vel ex anxietate atque timore: quia cum *omnes terrent aura*, vel ex ignorantia, vel ex mero suo placito. Congruum autem non est, quod efficaci soli intentioni finis tribuatur, quod aliundè nascitur. Horum omnium ratio est; vel loquimur de intentione efficace effectivè, quæ per se essentialiter est connexa metaphysicè absolutè, ac determinatè cum fine, qualis solet esse divina prædefinitio. Vel de intentione efficace affectivè, quæ non nisi ratione incompossibilitatis cum actu opposito, rationeque sui ardoris, & vehementiæ, licet frustrabilis, connectitur cum fine saltem ex parte intendentis, & quantum ad hoc attinet. Utravis, licet ex alijs titulis possit connecti essentialiter cum rebus alijs; veruntamen attento solo respectu ad finem, quem solum respectum modo examinamus, connectitur immediatè cum solo fine, unaquæque in suo genere, & mediatè cum eis, cum quibus connectitur finis ipse secundum se, atque sine reduplicationibus. Alia connexio cum alijs rebus, vel non est, quia non probatur, vel ex alijs capitibus procedit, ut connexio cum sua præsentia, cum sua duratione, cum decreto divino sui executivo,

cum

cum scientia divina &c. Ergo quando dubitatur, sit, nec ne, connexa cum re A, talis, aut talis intentio efficax finis B, expendendum est, an hic ut talis, atque ut est objectum intentum, connectatur hic, & nunc per se, aut ratione concurrentium circumstantiarum cum A? Si deprehendatur connecti, tunc intentio illa determinat ad rem A, secus si deprehendatur non connecti. En regulam ad concedendum vel negandum solemnem illam propositionem. *Omnis intentio efficax finis determinat ad ponendum media, amovendumque impedimenta.* Interdum est vera, interdum falsa, quia si jam sunt posita, vel prævidentur ponenda ab alio, vel sufficit permittere illa, cur debet determinare ad hoc, ut intendens ipse ponat illa positivè? Similiter socia. *Omnis efficax nolitio rei B determinat nolentem ad ponendum impedimenta illius, amovendumque illius causas efficaces.* Interdum est vera, interdum est falsa. Et ecce semina ad resolvendum famosas illas quæstiones. Utrum Deus possit prædefinire efficaciter Christum, ut Redemptorem: aut pœnitentiam, ante absolutè prævisum peccatum; quamvis alio modo explicui has difficultates in Prodromo disp. 5. versus finem.

174. Objicies tamen, Omne velle, quod finis existat per media, est velle, quod hæc producant finem, & vice versa. Sicut omne, quod est, hominem amare Deum, est Deum amari ab homine, & vice versa. Sed omnis efficax intentio finis, est velle finem existere per media, quia nonnisi per hæc existere potest, & è converso. Ergo omnis efficax intentio finis, est velle, quod media producant illum. Sed omne velle, quod media producant illum, est volitio, sive electio mediorum. Ergo omnis intentio efficax finis, est volitio, seu electio mediorum. Ergo vera est in sensu universali, propositio illa universalis. Nego minorem objectionis; licet enim plerunque, quando conamur in aliquem finem, conemur illum existere per tale, aut tale medium particulare, cujus efficaciam exploratam habemus, aut saltem per aliquod medium, quod confusè novimus esse possibile, atque efficax, quia multoties hac solâ instructi notitiâ mediorum, aspiramus prudenter ad talem, vel talem finem, examinantes deinceps quodnam sit melius. Ast hoc non contingit semper, ac omninò universaliter, tum quia fieri potest quod media jam sint existentia, & accincta ad operandum, unde opus non est, quod intendens velit, aut eligat illa. Tum quia potest sufficere, quod intendens finem, permittat illum existere per tale, aut tale medium, unde necesse non est, quod positivè velit illum existere per illa media. Tum quia fieri potest, quod prænoscat alium ex mero suo arbitrio positurum medium illud, quod suapte natura est necessarium ad eum finem, ut Deus intendens pœnitentiam, antequam absolutè prævideat peccatum, prævidet per scientiam mediam fore, ut si homo habeat libertatem A, v. g. eliciet peccatum ex mera sua determinatione, quod peccatum suapte natura est necessarium ad pœnitentiam. Denique licet totus primus syllogismus esset validus, subsumpta minor non est firma, quoniam ut media producant finem, sufficit interdum quod media existant. Atqui ut existant, solet sufficere, ut permittantur, ut existunt peccata, Deo tantum

tum permittente. Ergo non omne velle istud, est volitio seu electio mediorum. Abstracta hæc, & generalis doctrina melius capietur in casibus particularibus, pro quibus aliqui Auctores utuntur eis propositionibus universalibus. Modo insinuasse sufficiat.

175 *Nonum*. Quando intentio efficax finis determinat voluntatem ad volitionem, electionem, executionemque mediorum oportet distinguere inter hæc media. Alia namque sunt necessaria ad finem, sed non sufficiunt, ut peccatum est necessarium ad pœnitentiam, sed non sufficit. Alia sufficiunt, sed non sunt necessaria, ut efficax volitio agendi pœnitentiam internam, sufficit, ut homo agat illam suppositis alijs prærequisitis, sed non est necessaria hæc reflexa volitio. Alia sunt necessaria, & sufficientia, ut auxilium efficax ad pœnitentiam. Alia demum neque sunt necessaria, neque sufficientia sed utilia, & juvantia. Intentio efficax finis, per se præcisè, atque ex sua natura, non determinat ad media hujus quartæ, aut illius secundæ speciei propter rationem datam n. 173. Solum ergo determinat (quando electionem mediorum determinat) ad media primæ, & tertiæ speciei. Et inter hæc est discrimen: quod una sunt medium præcisè quatenus existunt, vel exciterunt in rebus, & in hoc solo sensu, peccatum est medium necessarium ad pœnitentiam; alia verò quatenus non solum debent existere, sed etiam positivè influere in finem intentum.

176 *Ultimum est.* Intentus finis quandoque est sola existentia rei A in mundo, præscindendo à possessione aut non possessione illius, ut quando quis intenderet accendere lumen, aut ignem purè, & precisè ut esset novus ille ignis, aut lumen, & tunc neque daretur finis *quo* neque finis *cui* mox explicandi, sed solus finis *qui*, seu finis *cujus*, nempe cujus gratia aliquid fit. Quandoque intentus finis non est existentia, sed possessio, seu consecutio rei A. Sic per actum primarium spei Theologicæ conamur, & anhelamus ad nostrum ultimum finem, nempe Deum, non sane quoad ipsius existentiam in rebus, quia esset fatuitas; sed quoad ipsius consecutionem per beatitudinem supernaturalem. Quandoque consecutio illa non est propria, sed aliena. Medicus enim intendit sanitatem per media, quæ ægroto præscribit: sanitatem inquam, non in se, sed in ægroto, atque ut obtinendam ab hoc. Et per actum secundarium spei Theologicæ possumus conari in æternam salutem alienam, desiderantes, ac intendentes efficaciter, quod proximus possideat Deum, ut suum ultimum finem; sicut per actum secundarium charitatis Theologicæ possumus diligere proximum propter Deum. Et similiter philosophandum de nolitione efficace alicujus rei. Quandoque intendimus, & conamur in rem aliquam, quam si adipiscimur illa, existit multò ante nostrum conatum, & forte fuit causa illius, sed quia res illa ex natura sua est nobis occulta, & potest pendere ex hoc ipso nostro conatu, idcircò prudenter conamur, & aspiramus ad illam. Sic prædestinatio Petri, idest efficax divinum decretum dandi illi in ultima vitæ rationalis periodo auxilium efficax, ut conservet gratiam præhabitam, vel recuperet amissam, nam hoc auxilio certissimè liberatur, quicumque adultus libe-

liberatur, hæc inquam prædestinatio si datur, datur sanè ab æterno, & consequenter multò ante illum conatum Petri; sed quia is hoc ignorat, & forte sua prædestinatio pendet ab hoc desiderio, seu intentione efficace suæ salutis v. g. si Deus unico actu sic decreverit. *Volo dare huic libertatem A, constitutam per talem meam inspirationem, & quia sic adjutus, & præventus, ardenter desiderabit suam prædestinationem præ mundanis omnibus rebus, volo succurrere ipsi in ultima periodo suæ vitæ auxilio A, quo decedet in gratia*: Id circò Petrus potest ardenter petere à Deo illius auxilii collationem pro illo tremendo articulo, & consequenter efficaciter intendere, ac velle suam prædestinationem, ponereque media, quæ ex Sacra doctrina novit esse necessaria, utilia, & efficacia ex parte sua ad eum finem. Nec propterea merebitur simpliciter suam prædestinationem, donumque perseverantiæ; tum quia cum dictum decretum, licet multis verbis à nobis explicatum, (quia non habemus unicum ad explicandum totum illud, sicut nec ad explicandum essentias metaphysicas rerum, quæ sanè consistunt in indivisibili) sit unicum simplex, ac indivisibile etiam virtualiter: & cum ex alia parte non mereatur Petrus decretum collativum libertatis ad desiderium illud salutare suæ prædestinationis, inde est, quod neque meretur decretum collativum ultimi auxilii, quod sit efficax; tum maximè, nam illud *quia desiderabit*, non significat meritum condignum illius ultimi auxilii, quoniam merita condigna non habent, juxta legem, & præscriptum Dei, condignitatem nisi ad augmentum gratiæ sanctificantis, & gloriæ. Unde ad nullum aliud auxilium, & multò minus ad singularissimum illud, sunt condigna; quod verò sit meritum congruum non dedecet, docente Augustino. *Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest*, ut fratres illi Massilienses nolebant prædicari, juxtà testimonium Prosperi, & Hilarii, quod ibidem citat Sanctus Doctor. *August. de dono perseverant. cap. 6.*

§. III.

177 HIs notatis pro intelligentia, & solutione gravium difficultatum, quæ ut dixi, occurrunt in Theologia ex hac Philosophia causæ finalis: pergo explicare illam, per viam divisionum: Finis vulgò censetur triplex: nempe finis *qui*; & est res illa cujus existentia, & consecutio optatur; & cujus gratia cætera fiunt. Finis *quo*, & est actualis consecutio illius. Finis *cui*, & est subjectum illud, in cujus gratiam, seu bonum optatur res illa, quando non optatur præcisè quod in rebus existat, quia tunc non datur finis *cui* v. g. ardenter aspiras in tuam æternam beatitudinem, hoc est, in possessionem Dei per ejus visionem, & fruitionem. Deus, qui est beatitudo objectiva, est finis *qui*. Ejusdem dicta possessio, quæ dici solet beatitudo formalis, est finis *quo*. Tu ipse es tuus finis *cui*, quia tibi desideras bonum illud, atque id circò desiderium istud, qui est actus spei Theologicæ, est actus concu-

concupiscentiæ, sed honestissimæ. Nec propterea insimules malitiæ omnem intentionem finis saltem proprii: quasi omnis illa habeat pro fine ultimo propriam utilitatem, eo quod omnis illa habeat pro fine *cui* ipsum intendentem 1. quia prudenter solet esse optabilis propria utilitas v. g. justificatio, perseverantia, æterna beatitudo, quas tibi desideras per actum spei Theologicæ. 2. quia licet tibi desideres bonum, necesse non est hoc desiderium nasci ex complacentia in te ipsum (quæ complacentia inordinata foret) sed ex alio motivo, quia non omne prorsus benefacere est amare, alias quoties solvis creditori, ipsum amares, & omnis virtus respectiva ad bonum aliùs confunderetur cum amicitia. Quod si ex complacentia in Deum desiderares eo modo beatitudinem aliùs personæ desiderium illud (quod etiam foret exercitium quamvis secundarium spei, Theologicæ) non esset actus concupiscentiæ (quia hujus character est tendere in bonum proprium) nisi alienam illam Beatitudinem reputares ut bonum tuum, & proprium. Item nec esset actus charitatis sed oriretur ex eo, si ex complacentia in proximum illum, desiderares illi beatitudinem, hoc desiderium non esset actus concupiscentiæ ut dixi, sed oriretur ex actu benevolentiæ aut amicitiæ respectu hominis illius. Non enim omne quod oritur ex alio, maximè per viam motionis, ad speciem spectat formaliter illius aliùs. Quilibet ex his tribus finibus potest esse intrinsecus, vel extrinsecus, quæ divisio communis est objectis formalibus, seù motivis, v. g. objecto formali conclusionis, & explicanda est similiter. Intrinsecum voco, quando appetitus ipse, sive intentio tendit expressè, ac formaliter in illum. v. g. *volo mihi Deum ut meum ultimum finem, possidendum per æternam beatitudinem*. Voco extrinsecum, quando intentio non tendit formaliter intrinsecè in finem illum; ast concipitur per actionem essentialiter annexam cognitioni virtutis motivæ finis illius, & non concipit voluntas actum alium repellentem motionem ex illo. Potest namque actus voluntatis supponere essentialiter cognitionem virtutis motivæ alicujus, quin ex illa moveatur, nempe quia virtus illa non movet necessariò, sed liberè v. g. si Deus dicat *Volo tibi dare bonum A, non propter ista tua merita, sed propter meam liberalitatem;* Quando autem volitio rei A supponit cognitionem virtutis motivæ ad rem A, & illius motionem non repellit, tunc eo ipso ex illa movetur extrinsecè, si ulterius non tendit intrinsecè in eam rem, sicut conclusio solet non tendere intrinsecè, seu reflectere in objectum præmissarum; ex eo tamen movetur extrinsecè, quatenus concipitur per actionem essentialiter alligatam præmissis formalibus, quæ sunt cognitiones illius objecti, & hujus motio ad conclusionem non repellitur.

178. Rursus quilibet ex eis tribus finibus potest esse proximus, & immediatus, vel remotus, & mediatus. Immediatus est, quando actus voluntatis tendit formaliter in eum, vel si non tendit, concipitur tamen per actionem ita annexam illius intentioni, ut inter utramque, nullus alius mediet actus, ut contingit etiam in hac conclusione. *Petrus est animal* immediatè nascente ex his præmissis. *Omnis homo est animal. Petrus est homo* tametsi supra ipsas non reflectat. Mediatus, & remotus

est

est finis respectu actus A. v. g. quando inter hunc, & intentionem illius mediat actus alius v. g. vis inter deambulandum succurrere pauperi, & ideò vis sistere gradum, & vis mittere manum in crumenam, & vis educere pecuniam, , & vis porrigere illam, finis mediatus, & remotus huius seriei volitionum est sublevatio illa miseriæ alienæ. Finis mediatus potest esse ultimus, vel non ultimus, qui coincidit cum medio. Ultimus est ille, in quem resolvitur, & in quo sistit tota quædam series, & catena actuum (si enim unus solus detur actus voluntatis, finis ille erit *unicus*, & consequenter nec ultimus, nec non ultimus) quia nimirum ab eo incipit: unde est ultimus incipiendo ab una parte, & primus incipiendo ab altera, & hic est cujus gratiâ cætera *omnia* fiunt, quæ in illa serie actionum fiunt. Finis non ultimus, cujus gratiâ cætera non sanè *omnia prorsus*, sed cætera aliqua fiunt, est ille, in quem resolvitur, seu in quo quiescit aliquis individuus actus, sed tam rem illam, quam illum actum ordinat voluntas ad aliud quidpiam propter dominium, quo ex divina indulgentia fruitur supra hos suos actus. v. g. ex desiderio tuæ eternæ beatitudinis resolvis obedire toti legi divinæ, & ideò vis credere propter authoritatem Dei loquentis, quia id præcipit lex: & quia ipsi credis, vis diligere eum super omnia, & quia ipsum diligis, vis facere tales, & tales actiones, quia sunt cultus, & honos Dei. In hac serie actuum æterna tua beatitudo est finis ultimus, quia cum ab illa incipiat hæc series in eam resolvitur, in ea sistit, & ultra eam non pergitur per hanc catenam actuum. Authoritas Dei, bonitas Dei, honos Dei, quanvis unumquodque sit quasi finis ultimus actûs sibi respondentis, quia individuus ille actus specificativè sumptus ibi sistit, & non pergit ultra; cæterum respectu tuæ voluntatis non est finis ultimus, sed intermedius, & non ultimus: nempe quia spontè, ac liberè ordinas ista omnia ad finem tuæ beatitudinis, & ob desiderium hujus facis illa omnia.

179. Unde habemus tria: Unum est finem mediatum interdum esse ultimum, interdum non ultimum, sed intermedium, quia licet omnis finis ultimus sit mediatus, non omnis mediatus est ultimus. Alterum est, has loquutiones, *Finis ultimus; finis non ultimus; mediatus; immediatus; proximus; remotus* posse alludere ad voluntatem spontè, ac liberè præfigentem sibi hoc, vel illo modo, quem voluerit, rem A, & posse alludere ad actum ipsum voluntatis. Et quod est finis ultimus respectu actus illius, posse non esse finem ultimum respectu voluntatis. Sicut frænum v. g. quod est finis ultimus respectu facultatis frænofactoriæ, est medium dumtaxat, & neutiquam finis ultimus, respectu artis equestris. Et sicut *rectè disserere*, quod solet dici finis ultimus logicorum, ut talium præcisè, non est finis ultimus, sed intermedius respectu Philosophorum. Tertium est. Eandem omninò rem non posse esse simul medium, & finem respectu ejusdem; posse tamen respectu diversorum. Denique dictorum finium intentio, cupiditas, appetitus, seu volitio, quæ omnia sunt idem, in præsenti potest esse efficax, vel inefficax: & potest subire omnes illas divisiones; quarum sunt capaces

cæteri actus voluntatis, nempe potest esse formalis, aut virtualis, aut directa, aut indirecta &c. Intentio efficax potest esse talis ob efficaciam connexionis, quatenus physicè, aut metaphysicè connectatur cum fine. Vel ob efficaciam solius ardoris, vehementiæ, atque intensionis, sed utràvis illa carens connexione, ut plerumque sunt intentiones creatæ suorum finium. Et etiam est intentio efficax divina salvandi omnes homines (quam tamen Augustinus non admittit in tanta universalitate, quanta vulgò putatur) Nam licet Mardochæus, Job, & passim scripturæ clament, neminem posse resistere voluntati Dei: id intelligitur de rebus illis, quas non vult pendere ab arbitrio creato; de illis autem, quas ab eo pendere voluit, qualis est adultorum salvatio, certum est quod resistitur passim divinæ voluntati *A resistentibus dextera tua* &c. Item *Vos semper Spiritui Sancto resistitis*. Vel potest habere ambas efficacias. Similiter intentio efficax potest esse talis, vel quia caret connexione, vel quia caret ardore, ac intentione, vel quia utraque caret. Unde intentio efficax finis ratione vehementiæ, ac intentionis, potest esse ineficax ratione defectus connexionis.

De corrept. & gratia c. 14. & 15
Esther. 13.
Iob. 41.
Ps. 16.
Actor. 7.

§. IV.

180. JAm circa causam finalem quinque occurrunt quæstiones. Prima est. *Quid sit physicè ex parte rerum causalitas causæ finalis?* Sed cum hæc sit actualis motio, qua finis movet potentiam ad ponendum media, tollendumque impedimenta, sequitur causalitatem causæ finalis reduci ad causalitatem moralem. Jam autem dixi supra in quonam stent causalitates morales. Secunda est. *An actio eadem possit pendere simul, aut successivè à gemina causa finali?* Hanc quoque solvi supra num. 116. Tertia est. *An, & quando finis ultimus specificet actum voluntatis, isque sumat ab eo suam speciem moralitatis?* Idest, an, & quando actus A voluntatis sit inter actus eos bonos, aut malos, quorum speciem deprehendimus, atque assignamus ex re illa, quam habet pro fine ultimo, & in quam resolvitur? Respondeo: Vel actus iste A tendit intrinsecè, formaliter in illum suum finem ultimum. Vel non tendit, sed dumtaxat habet illum pro ultimo resolutivo, sive pro prima origine, quatenus continua successione nascitur ex actu alio habente rem illam pro fine adæquato, & proximo. Si hoc secundum, actus A non specificatur ab illo fine ultimo, non sumit ab eo suam moralitatem, non est verè, & simpliciter inter actus, quorum speciem deprehendimus ex illo fine, sed nascitur ex aliquo illorum (quæ est res valdè diversa) Unde non spectat *elicitivè* ad illam virtutem, sive vitium, quia verè non elicitur, aut producitur à tali virtute, seu vitio. Sed tantum spectat *imperativè*, quatenus est actus imperatus, sive volitus per actum proprium illius virtutis v. g.; vel *motivè*, quatenus hic actus proprius per se exercitè, atque immediatè movet ad illum, quin sit

voli-

volitio illius, sicut amor amici movet, atque sollicitat per se immediatè ad volitionem benefaciendi ei, quin sit reflexa volitio, hujus volitionis: & sicut assensus evidentium præmissarum per se exercitè sollicitat intellectum ad assensum conclusionis, quin sit reflexa cognitio hujus assensus.

181. Explicatur casu, quem sępè adduxi. Moribundus peccator simplicem concipit horrorem, sed vehementem æternæ damnationis, ut per Deum decernendæ. Ex hoc horrore odium. Ex odio nolitionem. Ex nolitione hac volitionem efficacem reconciliationis cum Deo. Sed quia ob absentiam Confessarii non suppetit alius modus, nisi actus charitatis perfectę, vult efficaciter illam, efficacique auxilio adiutus eam elicit. Hæc contritio per Theologicam Charitatem perfecta, sive potius hic homo, habet in his circumstantiis pro fine ultimo, in quem resolvitur, seu pro prima origine, ex qua descendit illa Charitas, æternam damnationem, ut per Deum decernendam, ex qua deprehendimus actus timoris, & assignamus illos, ut conditinctos ab aliis. Item hæc perfecta contritio spectat imperativè, aut motivè ad timorem, quia vel imperatur per actum, qui verè, & simpliciter est timor Dei, vel saltem hic per se exercitè instigat voluntatem ad eam contritionem. Ast neque elicitur, aut producitur per virtutem timoris Dei, neque est unus ex actibus timoris, nec specificatur, aut sumit suam moralitatem ab objecto formali timoris. Probatur. Nullus actus, qui pracisè est appretiatio Dei super om[illegible] ipsi graviter opposita, & concepta proximè adæquatè ex motivo Divinæ Bonitatis in se, habet ullum ex istis; quia alias esset actus purè Theologicus, & simul non purè Theologicus, sed virtutis moralis, qualis est timor Dei: item concipieretur adæquatè ex motivo Divinæ Bonitatis, & non conciperetur adæquatè ex illo, sed insuper ex motivo timoris. At Charitas illa, quam potest concipere moribundus ille, & qua potest justificari, evadereque damnationem æternam, potest, ac debet esse pura appretiatio Dei super omnia graviter ei opposita, seu displicentia, & concepta proximè adęquatè ex motivo Divinæ Bonitatis in se ipsa. Ergo charitas illa potest, ac debet non habere ullum ex eis attributis, nempe elici à virtute timoris, esse vere, & simpliciter actum timoris &c.

182. Et ratio est. Non est idem pendere hic, & nunc ab aliquo, & esse ejusdem speciei cum illo, ut constat. Ergo ex eo, quod actus A pendeat hic, & nunc ex actu talis virtutis, aut vitii, non sequitur illum esse ejusdem virtutis, aut vitii. Ergo ex eo, quod actus talis virtutis, aut vitii moveat signatè per modum imperii, aut exercitè per se immediatè ad actum A, non sequitur hunc fungi moralitate eadem qua ille fungitur. Sed actus A habet hic, & nunc pro suo fine, in quem ultimò resolvitur, & à quo trahit primam originem illud, quod est finis actus alterius, ex quo ipse descendit. Ergo actus A non semper specificatur, non semper sumit suam moralitatem, idest, bonitatem, aut malitiam à fine, in quem hic, & nunc resolvitur. Et licet tunc debeatur homini idem præmium, vel supplicium, quod respondet

actibus specificatis per illum finem, v. g. actibus timoris Dei; at debitum non stat formaliter in actu charitatis oriundo ex timore illo, sed in ipso timore, ex quo processit charitas. Similis discursus formari potest in actibus pravis descendentibus ex fine aliquo ultimo pravo, & in eum resolutis. Similis in serie alia actuum bonorum, v. g. si ex Obedientia elicias actum fidei, & ex hoc actum spei, & ex hoc actum charitatis, & ex hac actum Religionis. Unusquisque ex his est in sua specie virtutis, & nullus est verè, ac simpliciter in specie alterius, aut in specie actuum Obedientiæ, ex quo omnes hic, & nunc processerunt.

183. Quod si actus iste A tendat intrinsecè, ac formaliter in illum suum finem ultimum, ita ut ille sit, & finis remotus, & simul finis proximus, sicut multæ causæ physicæ solent influere simul proximè, ac remotè in suum effectum (en primum membrum dilemmatis quo respondebam quæstioni) iterum rogo. Vel tendit in objectum quoque materiale, quod sit proportionatum illi fini ultimo, & insuper tendit in utrumque modo proportionato. Vel non. Potest enim contingere, quod actus proximè adæquatè conceptus ex fine, seu objecto formali A, tendat ex ignorantia, vel malitia, in objectum materiale improportionatum, vel tendat modo improportionato. V. g. qui propter solam Divinam Bonitatem diligeret ex ignorantia proximum super omnia omninò: item qui ex pura invidia, sine mixtura amoris proprii, odisset Petrum, quia magis bonus est, quàm invidus ille vellet. Si primum, actus ille intrinsecè, ac formaliter reflectens supra illum finem ultimum (v. g. actus Obedientiæ per varias consequentias descendens ex actu Charitatis, reflectensque intrinsecè, ac formaliter &c. quia Deus in se bonus est) specificatur ab illo, estque proprius illius virtutis ab habituque illius elicitur. Omnis namque actus voluntatis intrinsecè, ac formaliter motus proximè, adæquateque ex objecto formali alicujus virtutis, & habens objectum materiale proportionatum illi, & in ambo tendens modo proportionato, verè, ac simpliciter est proprius illius virtutis, ab eaque elicitur, & non imperatur dumtaxat; quando nimirum, si quamquam actus ille tendat quoque in aliud objectum B, hoc non sit malum, & voluntas per talem actum, ita apprecietur objectum illud A formale, ut quamvis non adesset illud alterum objectum, nihilominus amplecteretur objectum formale A per actum alium, in qua appretiationis specie stat, quod moveatur ex illo adæquatè adæquatione utique morali, & æquivalente, quamvis non adæquatione physica, & materiali. Si secundum; dico actum voluntatis non specificari ab eo fine, in quem ultimò resolvitur, neque esse inter eos actus, quorum speciem deprehendimus, & assignamus ex illo objecto formali, sive fine ultimo; quia ut dixi, species moralitatis non taxantur solum per objectum formale, sed etiam per objectum materiale proportionatum, atque per proportionatum modum tendendi in utrumque. Ergo si alterum ex his fuerit improportionatum, actus id generis non spectabit ad speciem actuum illorum, quorum species dignoscitur ex eo objecto

jecto formali, seu fine ultimo; atque idcircò stultus ille amor proximi *super omnia*, & illa displicentia de bonitate proximi, neque sunt actus charitatis, neque actus benevolentiæ.

184. Quæstio quarta est. *An propria, & formalis ratio finis consistat in solo fine qui?* *An in solo fine quo?* *An in complexo utriusque?* *Et quomodo?* *In complexo dicente utrumque in recto, an unum solum in recto, & alterum in obliquo*; quoties vox est æquivoca, & quæritur proprium, aut propriissimum significatum illius, ægrè assignatur, nisi recurrendo ad communem intelligentiam, quia voces significant ad placitum; quod si non fuerit una, & constans intelligentia communis, non suppetit principium firmum ad solvendum quæstionem. Id in præsenti. *Finis dicitur dupliciter*, ait S. Thomas, *uno modo ipsa res: alio modo adeptio rei; quæ quidem non sunt duo fines, sed unus finis in se consideratus, & alteri applicatus*. quibus verbis satis indicat æquivocationem vocis illius *finis*; & quidditatem completam, atque integram finis non stare in singulis eorum, sed in utriusque complexo. Aridæ huic, & meræ speculativæ, ut videtur, quæstioni echo respondet in tractatu de Spe, ubi quæritur; quod nam sit objectum materiale primarium nostræ Spei Theologicæ: sola ne beatitudo objectiva, seu solus Deus, qui est noster ultimus finis *qui*: aut sola beatitudo formalis, qui est noster ultimus finis *quo*, aut complexum ex utraque? Contrahens universalitatem terminorum quæstionis ad singularem casum de Spe, ut res clarius percipiatur, siquidem conclusiones abstractæ, atque genericæ non ita facilè percipiuntur, respondeo in casu hoc singulari, quod intellige dictum de cęteris omnibus. Propria, & formalis ratio adęquata, & plena nostri finis ultimi, neque consistit in solo fine *qui*, nempe in solo Deo, qui vocatur nostra beatitudo objectiva. Neque in solo fine *quo* nempe in visione, & fruitione Dei, quæ dicitur nostra beatitudo formalis. Sed in complexo ex utroque fine, seu ex utraque beatitudine. Sicut objectum formale Fidei Theologicæ, neque consistit in sola authoritate divina: neque in sola revelatione Dei, sed in complexo ex utroque, & eodem respectivè modo philosophandum est de finibus aliis.

1. 2. q. 11. art. 3. ad 3

§. V.

185. PRobatur tum verbis illis S. Thomæ; *quæ quidem non sunt duo fines, sed unus finis &c.* Ergo adæquata quidditas causæ finalis non stat in unoquoque ex illis, quia cum sint duo, essent duo fines, nec in uno tantum illorum, quia de neutro solo dicit S. Doctor, *quæ quidem*, sed de utroque. Tum ratione. Finis strictè, propriè, ac formaliter sumptus est *id cujus gratia cætera fiunt*. Oportet quod in aliqua definitione conveniamus philosophandi causâ. Ergo omne, & solum cujus gratiâ cætera fiunt, est propriè, ac formaliter finis. At

solum

ſolum complexum ex beatitudine objectiva, & ex formali, hoc eſt, fine *qui*, & fine *quo*, eſt id, cujus gratiâ cætera fiunt, quia quæ facit homo operans juxta Spem Theologicam, non facit, *ut ſit Deus*, quippe ad hoc non eſt neceſſe quidquam fieri: neque ut ſit *adeptio* qualiſcunque; ſed ut ſit *adeptio Dei*, *ut obtineatur Deus*, *ut poſſideatur Deus beatitudine æternâ*. Ergo neque ſolus finis *qui*, neque ſolus finis *quo*, ideſt, neque ſolus Deus, neque ſola adeptio, eſt propriè, ac formaliter finis integer, atque perfectus; ſed complexum ex utroque. Et quidem avarus non appetit *pecunias* ſecundum ſe præcisè, nam ſcit ſatis pecuniarum eſſe in terris; ſed *habere*, *poſſidere* pecunias, ſeu, quod pecuniæ ſint ſub ſuo Dominio. Sitibundus non appetit *uſum* ſecundum ſe præcisè, neque *aquam* ſecundum ſe præcisè; ſed *ſuum uſum aquæ*. Idem de famelico reſpectu eſcarum. Idem de ægroto reſpectu ſanitatis &c. Videtur ergo perſpicuum, neque ſolum finem *qui*, neque ſolum finem *quo*, ſed complexum ex utroque, eſſe id, cujus gratiâ cætera fiunt. Et conſequenter, neque ſolam beatitudinem objectivam, videlicet, ſolum Deum: neque ſolam beatitudinem formalem, nempe viſionem, & fruitionem Dei, eſſe ultimum illum finem, ad quem aſpiramus per actum Spei Theologicæ; ſed complexum ex utroque.

186. Hinc 1. quando quis nil aliud intendit, quàm meram, & puram exiſtentiam in rebus talis, aut talis objecti: tunc finis *qui* poteſt eſſe quidditas ſola, natura, & eſſentia illius rei: finis *quo* illius exiſtentia, cumque eſſentia, & exiſtentia non ſint duæ res, ſed una ſola, ut dixi in Prodromo diſp. 7. cap. 1. inde eſt, quod tunc finis *qui*, & finis *quo* non ſunt duæ res, ſed una ſola. Ergo tunc etiam ratio adæquata cauſæ finalis licet conſiſtat in fine *qui*, & conſiſtat in fine *quo*; aſt non in ſolo uno ex his, quia foret implicatio, cum non detur ibi diſtinctio virtualis, aut formalis ex natura rei; ſed in re, quæ ſimul eſt *qui*, & *quo*. 2. licet vulgò etiam dicatur cauſam finalem eſſe illam, quæ movet ad ſui conſecutionem per media, & hoc non conveniat fini *quo*, nam conſecutio ipſa non movet ad ſui conſecutionem reflexam, ut patet; nil tamen contra me. Quoniam iſta definitio eſt ſolius finis *qui*; non autem finis adæquatè ſumpti, qualis eſt illa Ariſtotelica, cui inſiſto, & qualem agnovit ſupra S. Thomas. Unde ſolum habebitur, fini *quo* non convenire definitionem finis *qui*, & conſequenter illum non ſemper eſſe eſſe hunc. 3. tametſi prædictum complexum pro libito appetentis finem, poſſit dicere verbaliter jam finem *qui* in recto, & *quo* in obliquo, v. g. *Deus à me obtineatur*; jam *quo* in recto, & *qui* in obliquo, v. g. *poſſeſſio Dei mihi concedatur*. Veruntamen philoſophicè, ac ſecundum rem ipſam loquendo, finis ultimus integer, adæquatuſque noſter, eſt complexum dicens in recto illa duo. Rectitudo namque, & obliquitas entitativa, & philoſophica, non pendet ex majore, aut minore æſtimabilitate (quia non eſt dubium, quin hæc ſit infinitè major in Deo, quàm in poſſeſſione Dei, quandoquidem Deus eſt Deus; poſſeſſio verò Dei eſt quid creatum) iſta namque eſt rectitudo, ac obliquitas moralis in ordine ad appretiationem. Et alias cum anima pluris æſtimanda ſit quam cor-

corporalia juxta Dominicam sententiam : *nonne anima plus est quam esca* sequeretur hominem physicè, ac entitativè componi ex anima in recto, & corpore in obliquo. *Matth.6.*

187. Rursus neque consistit in eo, quod unum ponatur in nominativo, & alterum in casu alio, quia ista est rectitudo, & obliquitas grammatica, & ad placitum sic explicata. Stat ergo in eo, quod sit illud, vel constitutivum intrinsecum illius, de quo aliquid enunciatur, vel illud, aut constitutivum illius, quod enunciatur, ut alibi dixi. Atqui esse id, cujus gratiâ cætera fiunt, enunciatur de sola re intrinsecè constituta per finem *qui*, & per finem *quo*, quia ut dixi de solo complexo ex utroque enunciatur verè. Ergo uterque importatur in recto per finem integrum, & adæquatum in sensu philosophico, & enunciativo; quo circa ne terrearis verbis illis. *Homo æquè appeteret Deum, ac creaturam* possessionem scilicet illius. *Æquaret Deum cum creatura. Creatura foret saltem partialiter noster ultimus finis*, & similibus ad perterrefaciendum compositis. Nam in primis non debet hic intelligi quævis creatura, sed illa sola, quæ est æterna nostra beatitudo formalis. Deinde illud *æquè* non debet significare æqualitatem appretiationis. Absit. Sed æqualitatem constitutionis entitativæ: idest, nostrum ultimum finem physicè, ac entitativè constitui in recto, tàm per Deum, quàm per possessionem Dei, licet Deus infinitè excedat sui possessionem; sicut Christus Dominus constituitur in recto, tam per naturam Divinam, qua est Filius Dei, quàm per humanam, qua est Filius hominis. Hæc autem æqualitas, quoad constituendum, non est absurda, sed necessaria; quoniam si ultimus finis esset solus Deus, damnati quoque fruerentur suo ultimo fine, cum etiam respectu illorum sit Deus. Si esset sola possessio, objectum primarium Spei Theologicæ, nosterque finis ultimus, esset adæquatè quid creatum. Denique iste idem scrupulus excitatur contra objectum formale fidei constitutum ex Divina authoritate, atque ex revelatione, quæ est quid creatum, nempe signum extra ipsum Deum, quo manifestat aliquid creaturæ. Et sicut ibi est merus scrupulus, ita hic, utrobique rejiciendus ex eo, quod licet objectum formale *ut quod* Fidei Theologicæ, & objectum primarium materiale *ut quod* Spei Theologicæ debeant esse quid divinum; Objectum formale *ut quo* Fdei, nempe instar actualis exercitii authorizandi mysterium, potest, & debet esse tale aliquid determinatum creatum, scilicet locutio Dei ad extra: atque objectum primarium *ut quo* Spei, nempe instar actualis exercitii adipiscendi ultimum finem, debet quoque esse tale aliquid determinatum creatum, videlicet intuitio, & fruitio Dei.

188. Quamvis in hac re sit multum de modo loquendi, nihilominus propter allusionem dictam ad nostrum ultimum finem, ad objectumque primarium Spei Theologicæ, multa hinc inde transvolant argumenta super fine *qui*, & fine *quo*. Durandus enim contendit, solam beatitudinem formalem esse objectum materiale primarium Spei nostræ: cumque hujus virtutis actu primario aspiremus ad nostrum finem ultimum,

mum, & beatitudo formalis non est finis *qui*, sed finis *quo*, quia est consecutio illius, fiet rationem causæ finalis stare propriè, ac formaliter in solo fine *quo*. E contrario Thomistæ contendunt, solum Deum esse objectum primarium Spei nostræ, & beatitudinem formalem esse instar merè applicationis objecti primarii: cumque Deus sit ultimus finis *qui*, conficitur rationem causæ finalis consistere physicè, ac entitativè in solo fine, *qui*. Cumque utræque rationes sint contra datam sententiam dicentem, rationem causæ finalis in neutro solo illorum consistere; sed in complexo ex utroque, utrasque rationes explicare oportet.

§. VI.

189. OBjicies ergo primò pro sententia Durandi. Spes pertinet ad amorem concupiscentiæ, ut nos ipsi dicebamus supra. Sed Deus non est honestè amabilis hoc amore, quoniam eo amore amare Deum est amare Deum *nobis*, *& propter nos*, qui est nefarius ille ordo, quem sugillavit Augustinus *utendi fruendis*, *& frui utendis*. Ergo objectum spei non est beatitudo objectiva, sed sola formalis. Confirmatur 1. Deus ipse non est bonum nostrum formale; sed sola conjunctio, possessioque illius: illud enim, quod à nobis distinguitur supposito, non potest esse nobis bonum formaliter ratione sui, sed ratione aliûs distincti; atqui amor concupiscentiæ, & consequenter Spes, duntaxat tendit in illud, quod formaliter est bonum nobis. Ergo non tendit in Deum ipsum. 2. objectum materiale spei est bonum futurum, & arduum. Sed hæc attributa non cadunt in Deum ipsum, sed in solam ipsius possessionem, quæ futura est, & ardua. Ergo. 3. Prædictum objectum est bonum illud, quod consequi optamus. At non optamus consequi ipsum Deum, sed possessionem Dei, siquidem Deus semper, & ubilibet est. Ergo. 4. Idem est objectum spei, ac delectationis, quæ subsequitur bonum possessum. At objectum hujus delectationis est sola possessio Dei, & non Deus ipse, quandoquidem delectatio, quæ est de ipso Deo, ad Charitatem spectat, & non ad Spem. Ergo. 5. Non Deus ipse, sed sola Dei possessio est objectum desperationis: quia nullus mediocriter rationalis desperat Deum esse, sed duntaxat desperat (quando desperat) Deum possidendum esse ab ipso; atqui objectum Spei est objectum desperationis, quia hi duo affectus sunt motus oppositi circa eundem terminum, ergo &c. Hæ rationes adeò arridebant P. Becano cap. 17. ut sententiam hanc Durandi non penitus deseruerit.

190. Sed propositione ipsa nostræ conclusionis dissolvuntur. Probant quippe objectum Spei non esse Deum solum, seu specificativè, ac secundum se præcisè inspectum; non autem evincunt, non esse Deum ipsum, reduplicativè *ut possidendum* per beatitudinem formalem: siquidem inhiantes adeptioni alicujus finis, sive turpis, non inhiamus soli adeptioni solitudine prorsus præscindente à fine; sed adeptioni

talis

talis finis, seu tali fini, ut nobis comparando: ita ut appetitus hic simul indivisibiliter, etiam ratione nostra, feratur in utrumque: licet æquivocè, proportionateque ad utriusvis naturam, nempe in unum, ut *in finem qui*, & in alterum, ut *in finem quo*. Hinc distinguo minorem objectionis; Deus specificativè, ac secundum se præcisè, non est &c. concedo: reduplicativè, ut à nobis possidendus, nego; quia in hoc modo amandi Deum non datur inversio illa rationis, quam accusat Augustinus, & nego consequentiam propter adiectivum illud *sola*. Prima confirmatio probat, avarum non concupiscere pecunias, siquidem hæ præcisè, ut in se ipsis formaliter, non sunt illi bonæ, sed ut possessæ, atque ratione utilitatis; idemque deprehendes in aliis plerisque finibus optatis, qui per se præcisè formaliter non sunt boni intendentibus eos; sed ratione possessionis, adeptionisque eorundem. Igitur nego minorem: quoniam amor concupiscentiæ non modo tendit in illud, verum etiam in illud, quod *ut possessum* est homini bonum, juxta nuperum exemplum, & alia passim obvia. Deus autem, licet non formaliter in se ipso præcisè; attamen ut possessus est ingens bonum. Vel distinguo minorem illam: dumtaxat tendit in illud, quod formaliter est bonum nobis in genere causæ formalis intrinsecæ, nego; in genere causæ formalis intrinsecæ, aut extrinsecæ, concedo. Similiter ad secundam. Attributa illa non cadunt in Deum specificativè, ac secundum se præcisè inspectum; cadunt verò in eundem reduplicativè, ut possessum. Unde elicies Deum primo modo non esse objectum materiale primarium spei, sed modo secundo, nimirum complexum ex Deo, ipsiusque possessione.

191. Ad 3. distinguo min. non optamus consequi ipsum Deum, specificativè, ac secundum se præcisè inspectum, concedo; reduplicativè, ut possidendum, nego minorem, & consequentiam. Ad 4. distinguo min. Non Deus ipse specificativè, ac secundùm se præcisè sumptus, concedo; quia ut bene probatur, hæc delectatio ad charitatem spectat. Non Deus ipse reduplicativè, ut possidendus, nego: quia sicut delectatio de fruitione salutis, de dignitate obtenta, de possessione majoratûs, est simul ac indivisibiliter delectatio de salute ipsa, de dignitate, de majoratu, spectans ad concupiscentiam: ita delectatio de Deo, ut possesso, est indivisibiliter delectatio de ipso Deo spectans non ad benevolentiam, seu charitatem Theologicam, sed ad concupiscentiam, seu Theologicam Spem. Ad 5. nego majorem, quæ non probatur adjuncta ratione; siquidem hoc, quod est *desperare Deum possidendum esse* est simul, ac indivisibiliter desperare Deum, non quidem specificativè, ac secundum se præcisè, sed reduplicativè, ut possidendum. Instabis. Sicut se habet timor, & tristitia ad malum; ita Spes, ac delectatio ad bonum. At timor, & tristitia non sunt proxime de Deo ipso, sed tantum remotè, quia sunt de pœna amissionis Dei, vel imminente (& sic erit timor) vel incursa jam, & hæc erit tristitia. Ergo spes, ac delectatio, non sunt proximè immediatè de Deo ipso; sed tantum remotè: quatenus sunt de visione, per quam Deus est nobis bonus. Distinguo minorem: timor, & tristitia non sunt proximè de

Deo specificativè, ac secundum se præcisè inspecto, concedo: non sunt proximè de Deo, reduplicativè, ut amisso, nego minorem. Idem dico in hoc casu, quod in altero. Sicut enim in exemplis paulò ante productis effectus illi, tum physici, tum formales, non tribuuntur solis exercitiis, causalitatibusque; sed ipsis insuper formis, aut principiis efficientibus: ita spes, gaudium, timor, atque tristitia, neque sunt de solo Deo, neque de sola possessione, amissioneve Dei, sed duo priora de Deo, ut possidendo, atque possesso (ubi tam intrinsecè clauditur Deus, quàm possessio) duo posteriora de Deo, ut amisso, vel amittendo, ubi æquè intrinsecè imbibuntur Deus, & amissio Dei, & quamvis irrationalis sit timor, aut tristitia de Deo secundum se præcisè, non tamen de Deo, ut amisso, vel amittendo.

192. Quia eadem bonitas, quæ possessa exhilarat animum, amissa cruciat, & affligit formaliter, ut talis bonitas. Sicut idem malum, quod præsens torquet, triumphatum exhilarat, non quidem, *ut quo* instar exercitii formalis cruciandi, vel exhilarandi, sed *ut quod*. Neque urget, dolorem, atque tristitiam esse de pęna; quia non sunt de pęna in genere, atque in confuso, sed de tali individua pœna, nimirum amissionis Dei, seu quod idem est *de Deo, ut amisso*. Ergo non est purè, ac præcisè de aliquo distincto adæquatè à Deo, sed etiam de ipso Deo, non secundum se precisè, sed *reduplicativè, ut amisso*. Neque instes; timorem hunc, atque tristitiam esse de sola amissione in recto, licet etiam sit de Deo in obliquo. Tum quia ista rectitudo, & obliquitas est purè grammaticalis, facileque invertibilis, si dicamus. Pœnam esse Deum ipsum ut amissum. Ubi Deus magis sonat in recto, & amissio in obliquo. Tum quia rectitudo, & obliquitas philosophica consistit in eo, quod rei conveniat denominatio, de qua fuerit sermo, vel non conveniat illi, sed complexo alicui, in quo illa imbibitur, ut frequentia ostendunt exempla. Atqui hoc, quod est esse objectum spei, atque delectationis, item timoris atque tristitiæ, neque convenit soli Deo, neque soli possessioni, aut amissioni, sed tam uni, quam alteri (respectivè, æquivocè, & cum proportione ad unumquodque) licet neutri adæquatè, sicut hoc quod est, esse hominem, neque convenit soli materiæ, neque soli animæ, licet verè conveniat cuilibet æquivocè, ac cum proportione ad unumquodque, ergo licet tàm Deo, quàm possessioni, amissionive ejusdem, conveniat esse objectum in obliquo spei, atque timoris, alia obliquitatis specie; nimirum grammaticali, non verò obliquitate impediente, quod hi affectus attingant immediatè tam Deum, quam illam possessionem, aut amissionem.

193 Ex adverso latere objiciunt Thomistæ. Beatitudo formalis nec inadæquatè est ultimus finis, summumve bonum; sed applicatio dumtaxat summi boni; ergo non respicitur à spe, tamquam objectum primarium, sed tamquam illius applicatio. Confirmatur 1. ex cap. 6. ad Hebræos, ubi spes dicitur introire *usque ad interiora velaminis*, idest, ad ipsum Deum. Item Genes. 5. *Ego merces tua magna nimis*. Ubi solus Deus dicitur præmium primarium. 2. ex divo Augustino ajente. *Præmium virtutis erit ipse, qui virtutes dedit, & qui se ipsum, quo nil potest esse majus, promisit*. Et super Psalmos. *Erige spem tuam ad bonum bonorum omnium*. Convenit

August. lib. 22. de Civit. Dei cap 30.
Idem sup. Psalm. 112

venit S. Thomas scribens. *Non enim minus aliquod ab eo sperandum est quam sit ipse*. Nego antecedens obiectionis propter rationes jam datas. Textus producti dumtaxat docent, quod nos ipsi dicimus: nempe Deum esse objectum materiale primarium *ut quod* spei; sed non impugnant quod addimus: nimirum beatitudinem formalem esse objectum primarium *ut quo*. Non enim optamus fines, sive bonos, sive malos, specificativè, ac secundum se præcisè spectatos, sed ut *nobis acquirendos*. Sic avarus non optat solam existentiam, sed possessionem insuper pecuniarum. Sic probus animus non intendit existentiam solam, sed *adeptionem* quoque perfectionis: æquivocè autem, & proportionatè ad uniuscujusque naturam, unum scilicet ut *quod* instar formæ; alterum autem ut *quo*, & instar unionis. Explicatur; quod formaliter immediatè vivificat hominem est anima ipsa, non quidem formalitate, immediationeve excludente exercitium vivificandi (datur enim unio realiter distincta) sed formalitate, immediationeque excludente alias formas vivificantes. Similiter quod formaliter immediatè movet assensum est objectiva ipsa præmissarum veritas, quod formaliter immediatè excitat amorem finis est ipsius objectiva bonitas; quod formaliter immediatè præscribit legem omnibus de quibus agit logica, est demonstratio; licet in his omnibus exemplis mediet aliquid inter rem, & rem: aliquando instar exercitii, aliquando instar praviæ conditionis requisitæ, aliquando instar applicationis &c. Idem in præsenti: quod formaliter immediatè in genere causæ formalis extrinsecè beat hominem (& consequenter est objectum materiale primarium ut quod) est solus Deus; veruntamen neque formalitate, neque immediatione excludente possessionem ejusdem, quæ sit exercitium beandi, imbibitaque necessariò in hoc objecto *Deus actu beans*, sed formalitate, immediationeque excludente objectum aliud, quod per sui possessionem beatificet animam. S. Thom. 2.2. q. 17. art. 2.

194 Instabis. Aliud est, quod spes tendat *indivisibiliter*, aliud, quod *æquè primariè* in utramque beatitudinem. Primum est verum. Secundum est falsum. 1. quia bene stat, eumdem indivisibilem affectum tendere simul in duos terminos, unum magis appretiando, quam alterum, atque adeò unum magis primariè respiciendo, & magis præcipuè; alium verò secundariè, minusque præcipuè. Ergo ex eo, quod spes tendat in Deum, non ut bonum sibi, & in se, sed ut bonum nobis, in qua ratione constituatur per formalem beatitudinem, non sequitur spem respicere, æquè primariè ac præcipuè utramque beatitudinem. 2. Respectus ad effectum formalem, seu denominationem est magis primariè, ac præcipuè ad rectum illius: atqui rectum hujus denominationis *beatitudo supernaturalis* est solus Deus: quippe est forma, seu quasi forma, quæ ut possessa per visionem, aut fruitionem nos formaliter beat. Ergo. 3. Spes respicit magis primario id, quod est nostrum primarium bonum; sicut enim respicit, quod est bonum speranti, ita magis præcipuè respicit, quod est magis præcipuum bonum. Sed beatitudo objectiva est nostrum primarium bonum, & magis præcipuum, quam beatitudo formalis, ergo spes respicit primariò beatitudinem objectivam. 4. Ju-

xta S. Thomam *Deus est ultimus finis, sicut res quæ ultimò quæritur; fruitio autem, sicut adeptio hujus ultimi finis*; ergo per spem aliter quæritur Deus, & aliter beatitudo formalis: ergo illa non respicit æquè primariè beatitudinem utramque. 5. Illud bonum respicit primariè Spes, quod primariè cadit sub eius motivo. Sed solus Deus primariè cadit sub motivo spei. Nam primarium motivum est infinita Dei virtus, cui nullum bonum est magis proportionatum, quam Deus ipse. Ergo. Quam rationem protulit S. Thomas inquiens. *Oportet effectum esse causæ proportionatum. Et ideò bonum, quod propriè, ac principaliter sperare à Deo debemus, est bonum infinitum, quod proportionatur virtuti Dei adjuvantis*. Ergo spes propriè ac principaliter tendit in bonum ipsum infinitum. 6. spes respicit primariò, & magis præcipuè bonum, quod est plenè satiativum, quoniam spes est motus, quo tendimus in Centrum, ut ibi quiescamus; at hujusmodi bonum non est possessio Dei, sed Deus ipse: quoniam dicere hanc possessionem esse bonum satiativum *ut quo*, non est esse bonum satiativum, sed esse possessionem boni satiantis. Ergo.

S. Thom. 1. 2. qu. 11. art. 3. ad 3.

S. Thom. 1. 2. qu. 17. art. 2.

195 Si termini illi *primariè, & magis præcipuè* qui toties repetuntur in his argumentis, significent idem, quod hi *ut quod*, idem dicimus omnes. Rursus, si ab hoc primatu objecti materialis spei excludant beatitudinem formalem, tamquam id, quod per sui reflexam possessionem, distinctam ab unione cum anima, *ut sui possessionem* beatificat: seu significet spem æquivocè, ac proportionatè ad utriusque beatitudinis naturam respicere illas, idem etiam dicimus. Si verò termini illi excludant prorsus ab eo primatum beatitudinis formale, tamquam actuale, immediatum, & formale exercitium, quo beatitudo objectiva beat hominem: vel significent spei respectum in beatitudinem objectivam esse vere priorem, quàm respectum in formalem; non dicimus idem, quin potius negamus assumptum contrarium. Ad primam probationem dato antecedente, distinguo consequens. Non sequitur spem respicere æquè primariè, primatu univocante utramque beatitudinem, concedo: objectivam namque respicit ut ultimum finem *qui*; formalem verò, ut ultimum finem *quo*: unde æquivocè respicit ambas. Non sequitur, spem respicere æquè primariè primatu univocante utramque Beatitudinem, concedo: objectivam namque respicit ut ultimum finem *qui*; formalem verò ut ultimum finem *quo*; unde æquivocè respicit ambas. Non sequitur, spem respicere æquè primariè primatu æquivocante utramque beatitudinem nego; quia sicut primariè respicit beatitudinem objectivam, ut finé *qui*, eo quia non ordinat illam ad ulteriorem finem: ita primariè respicit beatitudinem formalem, ut finem *quo*, siquidem non dirigit illam ad ulteriorem consequtionem, seu possessionem finis ullius. Ad 2. distinguo majorem. Illo *magis* tollente univocationem concedo: tollente etiam primatum æquivocum, sed proportionatum uniuscujusque naturæ nego majorem. Et permissa minori, nego consequentiam, vel terminis datis distinguo consequens. Ad 3. distinguo in majore illud *magis*, sicut modo distinxi, & illud *primariè* sicut paulo ante. Ad minorem respondeo beatitudinem objectivam esse nostrum primarium bonum ut *quod*, &

magis

magis præcipuum; non verò nostrum primarium bonum ut *quo*: nam id soli possessioni competit, à qua realiter adæquatè distinguitur beatitudo objectiva. Radix æquivocationis contrariæ stat in eo, quod ut sunt res valdè diversæ physicè, & entitativè bonum, & boni possessio; & ex alia parte ambo respiciantur primariè à spe actuali, necesse est quod primatus non applicetur in eodem sensu uni, quo applicatur alteri: sed falluntur, qui putant, primatum hunc, seu præcipuitatem esse physicè univocam, & alterutri ex eis beatitudinibus, soli, privativeque convenire. Ad 4. distinguo secundum consequens terminis jam datis, primatus univoci, ac æquivoci. Ad 5. distinguo majorem; quod primario cadit ut *quod*, vel ut *quo* sub ejus motivo, concedo majorem: ut *quod* precisè, nego maiorem; quia nullus sperat objectivam bonitatem specificativè, ac secundum se præcisè; sed illam ut possidendam, in qua reduplicatione imbibitur res, quæ primariò cadit ut *quod*, & quæ primariò cadit ut *quo* sub motivo spei. Et distinguo minorem. Solus Deus primariò cadit ut *quod* sub motivo spei; concedo. Ut *quo*, nego minorem; distinguoque similiter probationem. Cui nullum bonum est magis proportionatum ut *quod*, quàm Deus ipse, concedo; ut *quo* nego; quia repugnat Deo esse sic proportionatum, siquidem repugnat Deum identificari cum beatitudine formali, qua nos ipsum possidemus.

196. Neque rem evincunt verba S. Thomæ; quoniam terminis illis *propriè*, ac *principaliter* dumtaxat excludit omne aliud, quod sit objectiva bonitas; non verò omne aliud, quod sit possessio hujus objectivæ bonitatis. Unde manet locus, ut propriè, ac principaliter speremus etiam beatitudinem formalem instar possessionis boni infiniti. Sic quando ajunt Philosophi; sola forma actuat materiam, vel, forma immediatè unitur materiæ, neutro sincathegoremate excludunt omne aliud, quod sit exercitium actuandi, id est, quod sit unio physica formæ cum materia; sed omne aliud, quod sit forma. Ad 6. distinguo majorem. Bonum quod est plenè satiativum tam ut *quod*, quàm ut *quo*, concedo; dumtaxat ut *quod* vel ut *quo* nego; quia ut sæpè ingeminavi, intentio efficax finis neque fertur præcisè in finem secundum se, neque præcisè in possessionem ut sic; sed in talem finem ut *possidendum*; cumque spes Theologica sit intentio efficax boni plenè satiativi, id circò neque fertur in solam beatitudinem objectivam, quæ præcisè satiat ut *quod*, neque in solam formalem, quæ præcisè satiat ut *quo*; sed indivisibiliter in ambas, licet æquivocè, modoque uniuscujusque consono naturæ. Et distincta minori, prout oportet, nego consequentiam. Adiuncta probatio est vera; sed nobis non obest: quia quidquid sit de nomine boni satiativi, realitas est spem Theologicam non tendere in Deum, ut sibi & in se dumtaxat bonum, sed in Deum, ut à nobis possidendum: item realitas est, Deum specificativè, ac secundum se præcisè, non esse bonum actu satiativum; sed ut possessum à nobis: & sicut spe non aspiramus ad aliquam objectivam bonitatem, nisi divinam, ita non aspiramus ad aliquam possessionem, nisi ad eam, quæ est beatitudo ipsa formalis. Difficultati magis de nomine, quam de re, hæc sufficiunt.

Quæstio

§. VII.

197. QUæstio quinta est. *An cognitio ipsa finis participet rationem finis: verèque, & simpliciter moveat ut quod, voluntatem ad ipsum; an potius sit mera conditio requisita instar applicationis intentionalis, ut ille solus moveat voluntatem ad media ponenda?* Ubi molesta occurrit necessitas assignandi disparitatem inter principium efficiens physicè, aut moraliter, & meram conditionem prærequisitā; quod autem hic disputatur, disputatur quoq; de omnibus aliis cognitionibus proponentibus bonitatem, malitiam, veritatem, falsitatemve suorum objectorum. Nimirum utrum ipsæ, vel potius ipsarum objecta, sint *quod* movet ad actus intellectus, aut voluntatis, qui sint fuga, vel prosecutio, accessus, aut recessus intentionalis, v. g. utrum quod movet intellectum ad conclusionem formalem sint præmissæ ipsæ formales, an objectum earum? & similiter de aliis. Cæterum non est quæstio de cognitionibus illis, quæ verè, & sine dubio sunt fines, v.g. cognitiones practicæ, aut speculativæ ex scientiis oriundæ. Nam istæ verè sunt finis studentium, atque comparandi gratiâ illas, student, vigilant, laborant, discurrunt, Magistros audiunt, evolvunt libros &c. Ergo cognitiones illæ participant verè rationem finis. Idem dico de cognitione intuitiva Dei, quæ aut sola, aut simul cum fruitione, & amore illius est finis *quo*, ad quem anhelamus, & cuius obtinendi gratia, sobriè, piè, ac justè degere satagimus. Idem dico, quando aliquis non modo aspirat ad rem quandam, verum etiam ad securitatem, ac certitudinem illius rei nanciscendam, ut non rarò evenit: quia tunc illa cognitio certa, est quoque finis. Est itaque quæstio de cognitione, quæ non ita certò est finis, sed solum finis ipsius prævia, & invitatrix cognitio, v. g. de cognitione sanitatis, de cognitione reflexa ipsius intuitivæ cognitionis Dei, cui inhiamus. Item non est quæstio, an cognitio hæc sit prærequisita, & necessaria, ut finis moveat nos ad media ponenda; quia certum est esse necessariam, nil enim volitum quin præcognitum: neque est possibile saltem naturaliter, quod adipiscendi ergo bonum A, quod prorsus ignoras, & sub nulla expressione venit tibi in mentem, ponas hæc, aut illa media. Demum non est quæstio, an moveat, *ut quo*, sive instar applicationis, seu complementi, quo finis ipse objectivus est in statu prompto, & expedito ex parte sui, ut si voluntas velit, & non sit potentior ratio in oppositum, moveatur ex ipso: quia certum est cognitionem finis movere, ut *quo* in hoc sensu, sicut applicatio physica ignis comburit, ut *quo* in hoc sensu.

198. Dico ergo. Cognitio repræsentativa finis non est verè, & simpliciter finis in actu primo remoto, neque est virtus motiva, ut *quod* voluntatis in genere causæ finalis ad ponendum media, sed est mera conditio necessaria instar applicationis finis objectivi ad voluntatem, ut

ut ille hanc moveat in sui appetitum. Est tamen intrinsecum constitutivum finis, ut in actu primo proximo ad movendum voluntatem. Explicatur. Proportionata approximatio ignis ad passum, (& idem dico de cęteris causis physicis respectivè) non est virtus ipsa combustiva, ut *quod*; sed tantum ut *quo*: ægrè namque probabis, habere vim, atque fęcunditatem adhuc partialem producendi ignem B, complexum ex individuis illis duabus præsentiis ignis A, & passi, in quo complexo stat formaliter approximatio localis; sed est dumtaxat prævia necessaria conditio, ut ignis physicè operetur in eo passo, & unum ex eis, quibus agens operatur in passo; quia verò ignis, ut in actu primo proximo ad operandum, intrinsecè includit omnia prærequisita ad operandum; ideò approximatio illa, tametsi verè non sit causa comburens, constituit essentialiter causam, ut in actu primo proximo naturali ad comburendum. Hoc est, quod dico de applicatione intentionali finis respectu voluntatis, idest, de cognitione exprimente bonitatem finis, quem intendit voluntas, vel exprimente malitiam finis, quem vitare conatur. Arguo itaque 1. exemplo virtutum, imò & vitiorum. Quod movet ad assensum fidei non est cognitio authoritatis personæ loquentis, sed authoritas ipsa: quod movet, ut *quod* ad amorem Dei super omnia, non est cognitio divinæ bonitatis, sed bonitas ipsa; quod movet, ut *quod* ad appetendum Deum super omnia, non est cognitio de eo, quod sit noster ultimus finis; sed illum esse nostrum ultimum finem. 2. à priori. Finis est id, cujus obtinendi gratiâ cętera fiunt. Ergo omne, quod neque adæquatè, neque inadæquatè est illud, cujus obtinendi gratiâ, cętera fiunt, neque adæquatè, neque inadæquatè est finis, & consequenter non participat rationem finis, & consequenter non movet, ut *quod*, in genere causæ finalis voluntatem, quamvis moveat in genere applicationis intentionalis, atq; ut *quo*. At cognitio sanitatis, v. g. neque adæquatè, neque inadæquatè est illud, cujus obtinendi gratiâ cętera fiunt (quando scilicet homo solum intendit sanitatem ipsam, & non insuper certitudinem, ac securitatem de existentia sanitatis, ut jam adverti) Ergo cognitio sanitatis in eo casu, neque adæquatè, neque inadæquatè est finis. Ergo non participat rationem causæ finalis. Ergo non movet, ut *quod* voluntatem; quamvis moveat ut *quo*.

199. Probo minorem: Omne, quod neque adæquatè, neque inadæquatè est sanitas ipsa, v. g. expulsio febris, obductio vulneris &c. neque adæquatè, neque inadæquatè est id, cujus obtinendi gratiâ cętera fiunt ab ægroto illo, quem supponimus non aspirare ad certitudinem intentionalem sanitatis suæ, sed ad sanitatem ipsam. At cognitio sanitatis, neque adæquatè, neque inadæquatè est sanitas ipsa, sicut cęterę cognitiones neutro ex his duobus modis solent esse objectum suum. Ergo. Præterea primarius, & immediatus effectus finis est excitare appetitum sui, ergo quidquid non excitat eum appetitum, non est finis. At cognitio, de qua nunc, non excitat appetitum, seu intentionem sui, quia certè ille, qui operatur propter finem, non appetit

hanc

hanc, quam habet jam cognitionem finis, sed finem ipsum objectivum, atque ad summum aliam cognitionem circa ipsum, nempe de ipso jam obtento, & consequenter posteriorem ad ipsum, quam non disputamus, sed priorem solam. Ergo. Hinc non nego primò multoties hominem esse anxium, & sollicitum circa finem, licet eum jam adeptus sit, donec sciat se illum adeptum esse. Unde inferri videtur finem intentum non solum fuisse objectivum ipsum finem; sed etiam certitudinem, vel probabilem aliquam cognitionem illius. Fateor id multoties contingere, ut jam notavi: & consequenter fateor aliquam cognitionem finis multoties participare quoque rationem finis; sed non loquor de ista cognitione posteriore ad finem, ut jam obtentum, vel obtinendum, sed de priore illa, qua apparet bonitas finis, & non apparet ullatenus eum jam existere, & qua mediante, objectiva ipsa bonitas finis allicit, atque instigat voluntatem ad illius cupiditatem, nec non ad ponendum media obtinendi ergo illum. 2. Non nego cognitionem habere ullam prorsus virtutem motivam, sed dumtaxat nego illi virtutem motivam *propriam causæ finalis*, & eam participare strictè rationem finis, quidquid sit de motionibus in aliis generibus.

200. Objicies quinque. *Primum*. Esto cognitionem prævíam ad appetitum finis non movere ad sui consecutionem, ad suique appetitum, & non esse id, cujus obtinendi gratiâ cetera fiunt; ast cur virtus motiva intentionis finis, atque electionis mediorum, horumque causa efficiens moralis danda est fini ipsi objectivo, & non cognitioni ei? Cur hæc est mera conditio, illa autem causa, & non è converso? *Secundum*. Quoties dubitatur quodnam ex duobus moveat voluntatem ad effectum, quem certò constat existere à voluntate, rationabilius fertur sententia pro illo, quod verè, & simpliciter est præsens, quàm pro illo, quod non est, quod est merum nihil, imò quod est chymæra, & merum ludibrium mentis. At cognitio dictans bonitatem finis verè, & simpliciter est præsens: finis autem ipse plerunque non est tunc, ut constat; imò interdum est merum nil, & interdum est pura chymæra, v.g. quando homo falsò sibi persuadet, esse possibilem finem A, & illum appetit, cum tamen verè sit impossibilis, ut sub nomine Babylonis videtur dicere Isaias de Diabolo magno. *Similis ero altissimo*. Et Ezechiel sub nomine Regis Tyri. *Dixisti. Deus ego sum &c.* ergo virtus motiva excitativaque appetitus in voluntate rationabilius ponenda videtur in cognitione finis, quam in fine ipso representato per illam cognitionem. *Tertium*. Quemadmodum existentia physica causæ physicæ non est mera conditio se tenens ex parte virtutis causæ; sed virtus ipsa operatrix: ita existentia intentionalis causæ intentionaliter, ac per viam cognitionum causantis, non est mera conditio; sed virtus causativa intentionaliter. At cognitio finis est existentia intentionalis illius. Ergo. *Quartum*. Omne prudenter assignabile pro ratione appetendi finem, eligendique media in ordine ad illum, verè movet voluntatem ad utrumque. At cognitio prudenter est sic assignabilis: quoniam sensata est hæc ratio. Volo piè vivere, manusque continere à malo, *quia cogno-*

Isai. 14.
Ezech. 28.

cognosco quam bonum sit, æternum frui Deo. Ergo.

201. *Quintum*. Voluntas non modo solet esse libera ad appetendum; sed etiam ad eligendum motiva menti obversantia, concipiendo appetitum, sive intentionem jam ex A, & non ex B, jam ex B, & non ex A. Sic cognoscens homo in favorem mysteriorum fidei ingens authoritatis humanæ pondus, item argumenta, sive potius argumentum invincibile credibilitatis: demum ineluctabilem authoritatem Dei, qui illa docuit, est liber ad imperandum assensum illorum *propter humanam illam authoritatem* (& sic eliciet assensum fidei humanæ) *vel propter fortia illa argumenta* (& eliciet assensum quendam philosophicum moraliter certum, & evidentem) vel demum *propter authoritatem Dei*, cujus testimonium de illis mysteriis applicatur extrinsecè homini per argumenta credibilitatis, tanquam per extrinsecum ministerium *arandi, plantandi, atque rigandi*; intrinsecè verò persuasivam apprehensionem cœlitus infusam homini ad præsentiam illius extrinseci ministerii, juxta providentiam ordinariam, & tunc eliciet actum Fidei Theologicæ, ac divinę; atqui quando voluntas appetit finem, obversantur ipsi duo motiva, nempe finis ipse, & cognitio, quam habet finis; ergo sicut potest moveri ex illo, & non ex hac: ita potest ex hac, & non ex illo. Ergo non est universale, quod cognitio sit mera applicatio virtutis motivæ. Hæc omnia similiter adduci possunt ad probandum pręmissas formales, non autem objectivam earumdem veritatem, esse id, quod movet ad assensum conclusionis. Item ad probandum, non authoritatem personæ, quæ jam locuta est, & jam non existit in rebus, sed ipsius cognitionem esse id, quod movet ad assensum. Item, non utilitatem, aut delectabilitatem actionis vitiosæ, quæ aliquando non est possibilis; sed illius cognitionem esse id, quod movet ad conatum in illam. Item non merita, sed meritorum cognitionem movere ad decretum largiendi præmium. Non culpam, sed culpæ cognitionem movere ad decretum pœnę. Non emptionem, sed cognitionem emptionis movere ad solvendum pretium, & similia. Unde fiet, quod objecta formalia virtutum, ac vitiorum hactenus inconcussa, nutare incipiant.

202. Igitur ad primum respondeo; quoties de A dubitatur, supposito quod sit necessarium ad effectum B, sit ne virtus physicè, aut moraliter effectiva illius, an mera conditio, inspiciendus est specificus ille conceptus, sub quo id dubitatur de illo. Si ex eo constet habere virtutem illam, concedenda est; si ex eo non constet, eo quia ille conceptus passim deprehendatur absque illa virtute, hæc neganda est: atq; dicendum quod si A, est prærequisitum ad illum effectum, est prærequisitum instar meræ conditionis, non verò instar causę, aut virtutis productivę illius; v.g. ut lignum comburatur, est necessarius ignis formalis, aut eminentialis: nec non applicatio localis ad lignum. Ignis ex hoc solo suo conceptu satis ostendit capacitatem comburendi, non autem applicatio: quoniam licet applicatio individuæ speciei ignis ad subjectum proximè dispositum, ut comburatur, inferat combustionem: verum-

tuntamen applicatio, ex mero hoc suo conceptu *applicatio*, non infert combustionem, ut patet, siquidem passim sunt applicationes locales unorum ad alia, absque combustione: imò absque virtute illa combustiva; quando ergo ignis, & ejus applicatio coeunt, ille est *quod* comburit; hæc quæ comburit tanquam conditione necessaria. Idem ob eandem rationem dico de Omnipotentia, & decreto applicativo illius. Illa est *quod* solum, vel simul cum causa creata producit effectum; decretum illud est conditio, sive prærequisitum, ut Omnipotentia effectum producat, quia multa sunt decreta divina, quæ non producunt illum effectum. Idem de pręmissis; quoniam simultanea objectiva illarum veritas apta nata est movendo intellectum in assensum conclusionis; cognitio verò ex hoc solo suo conceptu, non movet ad eum assensum, quandoquidem passim dantur cognitiones, quę ad illum non juvent. Et quidem si hæc regula non valeret, ableganda videretur solemnis distinctio inter causam, & præquisitam conditionem, nam pone quam volueris, contra illam instrui potest quidquid contra regulam hanc machineris. Omni namque, & soli puræ conditioni, meroque prærequisito convenit, quod cum sit necessarium ex parte causæ ad effectum, eo quod per illud constituatur proxima facultas causæ ad operandum, ei tamen ex suo specifico conceptu non convenit virtus formaliter, aut eminenter operativa effectus illius, cum tamen ex specifico illo suo conceptu conveniat illi rei, quæ verè est causa effectus illius.

203. Id in præsentiarum. Cognitio vera, vel falsa bonitatis finis est quidem necessaria, ut voluntas moveatur, saltem prudenter, in conatum ipsius: item bonitas realis, vel bonitatis figmentum, quod falsè apparet bonitas realis. Hoc tamen interest; quod bonitas hæc, ex hoc suo conceptu bonitatis objectivę, probatur apta nata ad sollicitandum voluntatem in sui appetitum, quamvis per accidens interdum non sollicitet, eo quia suum lenocinium enervetur per hostem potentiorem revocantem in contrarium. Cognitio verò ex hoc solo suo conceptu non ostendit virtutem movendi, & sollicitandi in eum appetitum, quippe frequenter dantur cognitiones, quæ certò non sollicitant ad eum. Ergo rationabilius dicendum videtur bonitatem illam realem, vel figmentum illud bonitatis esse id, *quod* movet; & cognitionem esse *quo* movet instar meræ conditionis prærequisitæ. Porrò non est conditio quomodolibet; sed tanquam applicatio objecti ad voluntatem; loquimur enim, prout apprehendimus. Apprehendimus autem cognitionem per speciem approximationis localis (sicut Angelos per speciem Juvenum) propter aliquam similitudinem, licet non multum exactam inter hanc approximationem, & illam cognitionem. Unde fit, quod cognitio illa vocetur applicatio objecti ad potentiam, & quia est actus intellectûs, dicitur applicatio intentionalis, non autem physica, realis, & localis.

204. Ad secundum respondeo, valere maximam illam, quando sermo est de causa physica: item de morali per se immediatè movente, absque reflexa sui cognitione, ut unus actus voluntatis solet exercitè

per

per se ipsum movere ad alium; secus quando sermo est de causa morali, movente per cognitionem sui ipsius; quia cum hæc possit esse falsa, & voluntas nostra appetere possit omne, & solum, quod judicamus practicè possibile nobis, idcircò bonitas, quæ non est, sed erit, & quæ, neque erit, sed esset; & quæ, neque esset, sed possibilis est; & quæ neque possibilis est, sed existimatur possibilis, movere potest saltem apparenter, ut dicebam num.169. voluntatem ad sui appetitum, atque ut sui obtinendi gratiâ, faciat talem, aut talem rem: quæ motio nequit cadere in cognitionem illius rei, cum neque excitet appetitum sui ipsius, neque moveat voluntatem, ut in ipsam jam præsentem conetur. At causa finalis, non est physica, nec moralis, per se immediatè movens, sed per sui cognitionem. Ergo maxima illa non valet in præsenti; quod si quæras, quidnam sit ex parte rerum, & coram Deo id, quod apparenter movet voluntatem, quando finis est purum nil, aut etiam impossibile? nego suppositum quæsiti; quia hoc negotium appetendi movendi, & causandi per modum causæ finalis, non peragitur per relationes, & quidditates, sed per apparentias, sive cognitiones, quæ ab homine existimantur veræ. Unde non debes quærere in isto casu, *quid est, quod movet*; sed quæ, aut qualis est cognitio, qua mediante, vanè movetur voluntas vanitate physica. Movetur sane nihilo, sed quod putatur esse aliquid: movetur ex chymæra, sed quam nescit esse chymæram. Ad tertium est disparitas. Vel putas existentiam physicam, & entitativam virtutis identificari cum hac. Vel non. Si primum en disparitatem, quia existentia intentionalis, idest cognitio finis, non identificatur cum fine. Si secundum, existentia quoque entitativa causæ physicæ, sive physicæ virtutis, erit mera conditio, non autem virtus operativa.

205. Ad quartum respondeo, majorem in tota illa universalitate intellectam, falsam esse: quemadmodum enim pro ratione quare comburatur lignum, potest assignari non solum id, quod comburit; verum etiam applicatio comburentis ad combustum, v. g. Hoc lignum comburitur, *quia applicatus est ipsi ignis*. Ita pro ratione appetendi finem potest prudenter assignari, non solum bonitas ipsa finis, quæ una est id, quod movet; sed etiam intentionalis applicatio illius, nimirum cognitio. Sicut etiam pro ratione solvendi debitum, dandi præmium, infligendi supplicium, possunt assignari cognitiones debitæ, v. g. *quia scio me debere hanc summam &c.* quin propterea hæ cognitiones sint illud *quod* movet voluntatem. Potest etiam distingui illa major. Verè movet, *ut quod*, vel *ut quo* voluntatem ad utrumque, concedo. Semper *ut quod*, nego. Præterea, ut adverti ad finem numeri 199. non nego cognitionem movere ullatenus ad appetitum finis, & positionem mediorum; sed movere motione propria causæ finalis, idest, movere ad sui ipsius appetitum, & consecutionem, ita ut ipsius cognitionis obtinendæ gratiâ, cætera fiant, quæ est characteristica motio causæ finalis; quoniam præceptum etiam Spei Theologicæ movet ad intentionem, & appetitum, seu conatum in Deum, ut nostrum ultimum finem, siqui-

 dem

dem ad hoc tenemur ex virtute Spei; & tamen præceptum illud non movet motione propria causæ finalis.

206. Ad quintum, concessa majore, & dissimulata minore, quæ sanè non est firma, distinguo primum consequens: ita potest moveri ex hac cognitione *in genere causæ finalis*, idest, ad faciendum cętera ejus cognitionis obtinendæ gratia, nego; *in alio genere* permitto: quia ut nuper dicebam, sicut præceptum Spei Theologicæ, horror gehennæ, & multa alia possunt movere voluntatem ad appetendum efficaciter ultimum finem nostrum, quin ipsa moveant in genere causæ finalis: ita cognitio ipsa finis. Et distinguo consequens secundum, non est universaliter verum, quod cognitio sit mera applicatio virtutis, quæ est motiva in genere causæ finalis, nego. In alio genere permitto. Sępius dixi punctum præsentis difficultatis stare in hoc. Participet nec ne cognitio verè, ac propriè rationem causæ finalis? Moveat nec ne voluntatem in genere causæ finalis? An potius in hoc genere sit mera applicatio virtutis motivæ? Cum autem genus, & quidditas causæ finalis sit, *quod cætera fiant illius obtinendi gratiâ*: & hoc nullatenus conveniat cognitioni finis, sed fini ipsi objectivo, hac de causa concludo cognitionem non esse verè id, quod movet in genere causæ finalis, sed applicationem illius, quod movet, quamvis aliunde moveret etiam ad finem appetendum, & procurandum, sicut movet præceptum concipiendi actum Spei Theologicæ; quamobrem duas dedi rationes. Unam in genere probantem id, quod movet intellectum, ac voluntatem ad tales, & tales actus, non esse rerum cognitiones, sed res ipsas. Alteram in specie probantem cognitionem finis non movere in genere causæ finalis, esto moveat in alio genere, sicut movet præceptum Spei toties citatum.

207. Denique ultima pars conclusionis rescriptæ num. 198. videlicet cognitionem esse intrinsecum constitutivum finis, ut in actu primo proximo ad movendum voluntatem, ultra exemplum, quo ibi explicatur, facilè quoque probatur. Omne naturaliter saltem prærequisitum, ut finis moveat voluntatem ad sui intentionem, consecutionemque per media, constituit actum primum proximum naturalem finis ad eam motionem, & consequenter constituit finem, ut in actu primo proximo ad motionem eam. Sed cognitio finis est naturaliter saltem prærequisita, ut ille moveat voluntatem, quia nil volitum quin præcognitum, stando saltem terminis naturæ. Ergo. Majorem non semel tantum dedi. Actus primus proximus causæ ad effectum est status ille, in quo ad operandum jam nil aliud desideratur præter operationem ipsam; & illa, quæ ex hac sequuntur. Ergo actus primus proximus naturalis imbibit omnia naturaliter prærequisita ad operandum, nam si aliquod non imbiberet, sequeretur, quod præter orationem ipsam aliquid aliud desideraret status ille, nimirum illud prærequisitum; quia certè non est status habendi omnia necessaria ille, in quo deficit aliquod prærequisitum. Ergo status non includens omnia penitus prærequisita ad operandum, non est actus primus proximus, plenus, completus, & perfectus.

ctus. Explicatur in re ipsa præsenti; quoties deficit actus primus proximus finis ad movendum, necesse est, quod deficiat aliquod intrinsecum constitutivum ipsius. Defectus namque connotati, conditionis, termini, connexionis, & similium, eatenùs inducunt defectum rei, quæ non est simplex, sicut anima rationalis, sed composita, quatenus inducunt defectum alicujus intrinseci constitutivi rei ejusdem. Si enim omnia, nullo dempto, perseverent, necesse est, quod persevret illa res. At quoties deficit cognitio finis, deficit actus primus proximus naturalis finis ad movendum, nam quod penitus ignoratur, non est certè in actu primo proximo ad movendum voluntatem per sui cognitionem. Ergo quoties deficit ea cognitio, deficit aliquod intrinsecum constitutivum actus primi proximi naturalis finis ad movendum; quodnam est istud constitutivum distinctum ab ipsa cognitione? Nam de quovis, quod assignes, fugiendi ergo à dicta cognitione, est eadem difficultas. Nimirum quod aliquod ipsius constitutivum deficere debet, si talis res deficit. Et quodnam est istud, si non est dicta cognitio.

CAPUT QUARTUM.

De Causa Exemplari.

208. AUSA exemplaris, & Idæa, prout in præsenti (alias enim *Idæa* significare solet intentionem, nimirum effectum pro causa) sunt idem juxta Senecam ajentem de causis. *His quintam Plato adjicit*, Exemplar, *quam ipse idæam vocat, hoc est id, quod respiciens artifex, id, quod destinabat, efficit*. Seu, *in quod respiciens artifex operatur*, ut scribit Aristoteles, seu, *id quod imitatur effectus ex intentione artificis*. Ubi jam habes quidditatem, ac definitionem causæ exemplaris. Fateor hanc vocem *Idæam* magis vergere in significationem cognitionis; hanc verò, *exemplar*, in significationem objecti externi, ad cujus similitudinem fit alterum; cæterum, quia ut ibidem addit Seneca, nil ad rem pertinet utrum *foris* habeat exemplar, ad quod referat oculos v.g. Artifex, an *intus*, quia mente sola illud concepit, vel imaginatione, idcirco Idæa, seu exemplar est duplex. Unum externum, quod sensu aliquo præcipitur, & ad cujus similitudinem fit aliud ab artifice: & hoc est, ad quod respicit *signatè* artifex. Alterum internum consistens in aliqua cognitione practica circa modum, quo res facienda est, & hoc est, ad quod respicit *exercitè* artifex, nam cognitiones exercitè per se ipsas in genere causæ formalis notificant suum objectum. Illud externum exemplar est duplex. Unum primarium, & est illa ipsa res, ad cujus similitudinem fit alia, cum ipsa non sit eo modo facta ad similitudinem

Epist. 65.

1. Metaphys. c. 7.

dinem alterius, v. g. pictor, vel statuarius vult exprimere similitudinem Regis ipsum intuens. Rex ipse est exemplar primarium, & quasi activum, quia artificiosè ad ipsius similitudinem fit imago ipsius, cum ipse non sit factus artificiosè ad similitudinem aliûs. Alterum secundarium, & quasi passivum, & est illud, ad cujus similitudinem fit aliud, cum ipsum quoque factum sit ad similitudinem aliûs; v. g. statua illa, seu imago immediatè facta ex intuitione Regis, & ex cujus statuæ intuitione possunt fieri aliæ.

209 Rursus exemplar internum potest quoque esse duplex. Unum consistens in actu phantasiæ, sive potentiæ imaginativæ, qui actus vocari solet phantasma materiale; qualem actum experitur unusquisque saltem inter somniandum, quando, sopita mente, ac ratione, videtur sibi videre multa objecta, audire, sentire, ratiocinari &c. ad hoc phantasma materiale validè impressum cerebro Moysi potuit quodque alludere illud divinum præceptum *Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est*. Et de hoc etiam vivace actu phantasiæ potest intelligi sapientia illa, & intelligentia, qua Beseleel, & Ooliab dicuntur *imbuti ad excogitandum, quidquid fabrè fieri potest ex auro, & argento, ex are, & marmore &c.* Ut enim hi tres viri modo magis connaturali homini exequerentur quod ad ornatum Arcæ, atque cultum divinum volebat ipse Deus: verosimilius est, quod præter actus rationis, infuderit ipsis validas etiam imaginationes, vivacia quædam phantasmata materialia, & consequenter exemplaria interna hujus speciei circa Oeconomiam totam illius sacræ suppellectilis. Alterum exemplar sive idæa interna potest stare in actu mentis, rationis, seu intellectus, quatenus artifex pro priori ad effectionem rei cognoscat circumstantias, aut omnes, aut aliquas, quæ rei faciendæ inesse debent ex natura ejus, vel possunt ex arbitrio artificis ipsius. Et qui negat Deum habere idæas in hoc sensu *sequitur, ut dicat, Deum irrationabiliter fecisse, quæ fecit,* inquit Augustinus. In hoc item sensu loquitur Seneca, inquiens loco citato. *Homines quidem pereunt; ipsa autem humanitas, ad quam homo effingitur* (Idest idæa divina humanitatis: vulgare namque est indere cognitionibus aliqua nomina suorum objectorum, sicut his nomina aliqua cognitionum) *permanet: & hominibus laborantibus, intereuntibus, illa nil patitur.*

Exodi 25. *Exodi 31.* *August. 1. retract. cap. 3.*

210. In hoc item sensu videtur Gravibus Doctoribus loqutus Plato, quando famosas illas docuit Idęas, æternas, & universales; non quia tantus homo censuerit, dari à parte rei universale (ut ipsum defendit P. Vasquez, & satis insinuat Augustinus) sed quia rem prorsus veram docuit. Nimirum, Deum mente concepisse, idest, cognovisse quoad numerum, mensuram, cæterasque circumstantias omnia, quæ in tempore facienda erant, juxta vocem illam sapientiæ. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret &c.* & illam alteram Salomonis. *Sapientia tua, quæ novit opera tua, quæ & affuit tecum cum orbem terrarum faceres.* Cumque ejusmodi cognitiones divinæ sint æternæ, sint incorruptibiles, sint de omnibus, & singulis rebus, naturis, atque

Vasquez. 1. part. disp. 71. cap. 1. *S. August. lib. 12. de Civit. Dei cap. 26.* *Proverb. 8.* *Sapient. 9.*

que

que individuis, hac de causa dixit Plato juxta hos authores, Ideas esse æternas, esse &c. Satis probabile est, hanc, & non aliam fuisse mentem gravissimi illius philosophi emphaticè, ac mysteriosè plerumque loquentis. Sed quidquid de hoc sit, in hoc quoque sensu accipiente causam exemplarem, seu ideam pro cognitione practica rei faciendæ loqutus est Augustinus, quando scripsit. *Sunt namque ideæ principales formæ quadam, vel rationes rerum stabiles, atque incommutabiles, quæ ipsæ formata non sunt; ac per hoc æterna, ac semper eodem modo se se habentes, quæ in divina intelligentia continentur. Et cum ipsæ neque oriantur, neque intereant; secundum eas tamen formari dicitur omne, quod oriri, & interire potest, & omne quod oritur, & interit.* Hæ omnes phrases, quæ satis indicant Platonem, certè non aliud significant apud Augustinum, quam quod dixit Aristoteles, quando dixit *Sanitatem, quæ est in materia, esse à sanitate, quæ est in anima Medici*, qua etiam explicatione utitur ibidem infra: & utrobique significat sanitatem objectivam, physicam, & realem derivari ex cognitione practica inducendi sanitatem, quæ cognitio est anima Medici. Illa namque cognitio, quia sanitatis inductiva, sanitas vocatur, sicut escæ quoque, potus, & medicina passim vocantur sana ob eamdem rationem. Antiquum quippe est in omni literatura nomen rei appingere causæ illius. *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti &c.* nempe quia hæc cognitio inducit in obedientiam legis, & per hanc, in vitam æternam. Item *Mors in olla vir Dei*, nempe quia res ab ignaro ibi intromissa mortis causativa credebatur. Similiter apud sæculatem literaturam. *Pestis enim tacitis* (idest Alecto læthifera) *latet aspera sylvis*. Et alius de quodam lenone. *Sum periurus, pestis &c.* & alius de alio dicit *Funesta Reipublicæ pestis.* Nimirum quia hi tres pestem corporibus, aut animis inducebant.

August. q. 46. & 83.

7. Metaph. text. 22. ibid. lib. 12. text. 24

Ioan. 17.

4. Reg. 4.

Æneid. 7.

Terentius in Adel.

Cicero pro Sylla.

211. Practica ergo sanitatis cognitio vocatur ab Aristotele *sanitas*, & practica divina cognitio formarum efficiendarum vocatur à S. Augustino *Principalis forma*, & practica divina cognitio naturarum vocatur à Platone *Natura*, quia singulæ hæ cognitiones sunt causæ respectivè illorum effectuum. Cumque illæ cognitiones divinæ sint, quæ dicuntur *Ideæ*, & exemplaria interna: & ex alia parte sint æternæ, incorruptibiles, & necessariæ, tam quæ enunciant modum, quo possunt, quàm quæ enunciant modum, quo debent fieri res extra Deum: ecce sensum, in quo naturæ juxta Platonem, Principalesque formæ juxta Augustinum, sunt æternæ, incorruptibiles, & necessariæ; quamobrem cum audies mysteriosas illas phrases. *Res sunt in statu Ideali. Ab æterno fuerunt secundum suum esse ideale. Præextiterunt in divinis ideis. In Deo sunt, & intra mentem divinam pura ab omni imperfectione*; & similes: ne suspiceris arcanum aliquod, & ineffabile Sacramentum. Nec rearis, quæso, Deum, aut mentem divinam, aut ideas divinas, esse regionem aliquam, intra quam res fuerunt ab æterno, sicut modo sunt homines intra ambitum hujus urbis. Ad scholasticam enim trutinam revocatæ illæ omnes phrases, nil aliud significant, quàm hoc. Priusquam res essent, idest, ab æterno habuit Deus scientiam,

scientiam, sive cognitiones rerum omnium, & singularum, nec non cunctarum circumstantiarum, quibus illæ poterant ex placito divino, ac debebant ex natura sua fieri. Cumque illæ divinæ cognitiones sint in Deo, intra Deum, atque in mente divina, item sint æternæ, puræque ab omni fæce, hinc manarunt isti modi loquendi, nec non ille alius mysteriosus S. Joannis. *Quod factum est, in ipso vita erat*. Et ille alius S.
Ioan. 1. Hebr. 11. Pauli *ut ex invisibilibus visibilia fierent* tamquam exemplatum ex exemplari; & juxta hunc sensum capi debent phrases illæ, quando aliquis inter argumentandum syllogisticè utitur illis. Et monendus est ille, omnes istas loqutiones, quæ procedere videntur immediatè de rebus ipsis, atque idcircò videntur directæ, esse reflexas, atque procedere immediatè de ipsis divinis cognitionibus practicis, sicut disp. 1. logicæ majoris num. 161. dixi de propositionibus affirmantibus, aut negantibus identitatem, sive distinctionem rationis.

§. II.

212. His præmissis: quatuor occurrunt quæstiones. Prima est: *An, & quomodo operetur Deus ex idea, seu exemplari?* quia hoc egere, videtur proprium artificis non perfecti: & primum saltem opus, non fit ad similitudinem alius, quia aliàs non esset primum: & consequenter non fit juxta exemplar. Respondeo istud esse verum de exemplari externo, à quo discat artifex modum efficiendi illud, quod efficere conatur. Falsum verò de interno, quoniam irrationalis esset artifex, qui opus aggrederetur, licet primum, absque prævia cognitione circa modum, quo potest, ac debet fieri opus, quod aggreditur. Igitur Deum habere ideas, sive exemplaria interna nuper dixi ex Augustino, atque ratione. Omnis namque, qui operatur juxta infallibilem cognitionem, quam habet de modo, & circumstantiis, quibus fieri debet, ac potest opus, etiam primum, quod facit, operatur ex idea, & exemplari interno, quoniam hoc nil est aliud, quam ea cognitio. At Deus, quando fecit cœlum, & terram in principio, fecit illa juxta infallibilem
Prov. 8. eam cognitionem. Nam *quando præparabat cœlos aderam, quando certa lege &c. cum eo eram cuncta componens*. Ergo Deus operatur cum idea, & exemplari interno. Nec quidquam prohibet, quod ex suo placito operetur quoque juxta ideam, & exemplar externum. Potest namque velle facere rem A externam *similem quoad aliqua, quoad multa, quoad omnia rei B externæ*, etiam respectu Dei. At tunc erit necessarium, quod pro priori ad externam exequtionem rei A, respiciat non quidem oculis carneis, sed mente, rem B, alias casu, vel nullo modo evadet unum simile alteri. Ergo potest Deus ex suo libito operari etiam juxta exemplar externum. Porrò operari *ex, juxta, ad, propter* exemplar externum, stat in eo, quod effectio rei A. v. g. essentialiter pendeat ex volitione efficiendi rem, quæ volitio essentialiter præsupponat cognitionem

de talibus, aut talibus circumstantiis inhærentibus rei B, & insuper sit volitio formandi illas easdem, quoad speciem, in A, & neque ipsa volitio, neque alia excludat motionem ex illis circumstantiis rei B, per hanc aut similem tendentiam. *Quamvis B, habeat circumstantias tales, & tales, non propter istud, sed propter aliud motivum volo ponere easdem in A.* Constat hoc ex generali doctrina circa causas morales, inter quas eligere potest voluntas, quam doctrinam supra dedi, & mox insinuabo iterum, quando explicabo causalitatem causæ exemplaris.

213. Sed extraordinaria illa effecta, quæ nonnunquam evenerunt ad præsentiam talis, ac talis operationis humanæ, quomodo trahunt originem (cum fuerint quasi repentinæ, ac præter rerum ordinem, ac quasi pro nata occasione) ex æterna illa idæa, atque exemplari, quod habuit Deus circa mundi hujus fabricam. Respondeo consentaneè ad ea, quæ scripsi in physica naturali super hac eadem difficultate. Quemadmodum rector horologij, ita passim temperat, & combinat pondera cum rotis, ut post talem temporis mensuram edat horologium tale signum cum prius siluerit, & quidem tali etiam musica: & post aliud tempus aliud edat signum cum alia musica, & sic deinceps (idem dico de alijs machinis, & artificijs passim obvijs) ita Deus futurorum præscius, propter talia scelera, aut talia merita, quæ per tales homines prævidit elicienda in talibus, & talibus temporibus, potuit ab initio hujus mundi ita combinare ipsius quasi humores, & pondera, idest ipsius agentia, & qualitates, ut naturali successione effectuum, & causarum in tali determinato tempore, & Provincià per multum tempus, nec unam pluat guttam aquæ, ut tempore Elię, nec non Jeremiæ *Prohibitæ sunt stillæ pluviarum, & serotinus imber non fuit.* In alio verò tempore ea conglobetur immensa humoris copia, & ita mare exundet, ut hoc infernè, & pluvia supernè globnm totum terrarum obruant, ut tempore Noè. Similiter, quod tali die ob preces sancti hominis pluat, tali autem parte anni ob crimina hominum non pluat, potest esse effectus causarum secundarum, sed ab initio ita combinatarum per Deum futurorum pręscium. Præcognoscens quippe ab æterno talem Orationem hominis justi, tales pænitentias populorum &c. potuit ita combinare harmoniam causarum secundarum, ut tunc, quando preces funduntur, aut verberationes corde humili, & contrito suscipiuntur, naturaliter fluant nubes, sed ex divina dispositione initio mundi statuta, juxta æternam idęam divinam de eo, quod sic poterant combinari causæ hę secundę. *3. Reg. 17* *Ierem. 3.*

214. Similiter quando terra, quæ sulphurea habet viscera, dehiscit & flammas evomit, & superstantes homines, aut Urbes deglutit, potest esse effectus naturalis causarum cum hac intentione combinatarum ab initio per Deum. Sic pręvidens Deus pervicaciam illorum, qui rebellarunt contra Moysen, potuit ab initio mundi ita disponere Oeconomiam terrę illius individuæ, ut ignis latens in illa eadem terra, quam tunc calcabant, in eodem puncto temporis, in quo Moyses cessavit loqui *disrumperetur sub pedibus eorum*, ut fit in cuniculis arte militari dispositis, *& devoraret illos flammâ, & fumo involutos.* Similiter causę natura- *Numer. 16*

 tura-

turales latentes sub terra, quas primi Fundatores Urbium quarumdam ignorabant (puta Bajas in ora Neapolitana, & Sanctam Euphemiam in regno eodem) sponte, ac natura sua excutere potuerunt quidquid supra se habebant (ut dicti militares cuniculi) in eo temporis momento, in quo impletus est numerus scelerum; quę Deus permittere decreverat

Amos. 1. eis individuis hominibus. *Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum. Super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non convertam eum &c.* Similiter, quod copiosus ignis, idest, crebra, & continua fulmina erumpant è nubibus, potest esse effectus naturalis concurrentium causarum in ea parte Atmosphęrę, sed naturali tenore derivatus ex prima mundi conditione facta juxta ęternum, ac internum exemplar divinum. Unde pręcognoscens Deus spurcitias illa-

Isai. 3. rum quatuor Urbium, & procaciam divulgandi suum scelus. *Peccatum suum, quasi Sodoma, prædicaverunt, nec absconderunt* potuit ira ordinare ab initio mundi, juxta ęternam suam Idęam, causas naturales, ut in illo momento, in quo Loth ingressus est Segor, & Sol fuit in Orizonte Orientali (quando magna commotio esse solet vaporum, & exhalationum) inciperit prodigiosum illud incendium.

715. Similiter cur ab initio non potuit Deus futurorum pręscius ita nectere, juxta suum internum exemplar, causas secundas, ut immediatè

4. Reg. 1. postquam dixit Elias. *Si homo Dei sum, descendat ignis de Cęlo, & devoret te, & quinquaginta tuos.* Ingens copia exhalationum occupantium aerem illum, protinus inflammaretur, & illapsus ille ingens ignis tamquam fulmen *devoravit illum, & quinquaginta suos*? Idem dico de plerisque, non de omnibus, plagis Ægipti: de pestibus, quę tales determinatè Provincias depopulatæ sunt: de fulmine irruente in locum, ubi per accidens erat corpus talis hominis, bestiæ, navis, arboris &c. de repentina hominum aliquorum privatione vitæ, visûs, motûs, loquelæ, de procellis tales, & non alias classes dissipantibus: de subversione talium determinatè Urbium, tali determinato tempore ob tremorem terræ, erumpente sursum magna copia aquarum, quæ subtus latebat, & nesciebatur. Et denique de omnibus illis, sed solis, quæ possunt esse effecta concurrentiæ, ac combinationis causarum secundarum; tum quia sicut miracula Christi Domini, quæ strictè sunt talia, idest quæ superant vires totius naturæ, ut resurrectio mortuorum, multiplicatio repentina panis pro millibus saturandis: item divisio maris rubri, trina interruptio Jordanis &c. impiè negabuntur: ita vanè multiplicabuntur, & ob-

Iob. 13. noxios reddemus nos correptioni illi. *Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?* tum quia non urget ratio, ut dicamus, Deum tam sæpè invertere ordinem, seriem, tenorem naturæ, atque causarum naturalium; quandoquidem salvis omnibus, quæ salvari debent, potest dici Deum, cum ab æterno prævíderit omnes, & singulas actiones humanas omnium, & singulorum hominum, ab initio mundi ita coordinasse, temperasse, combinasseque numerum, qualitatemque agentium naturalium (sicut respectivè in suis ministerijs faciunt rectores horologiorum, navium, cuniculorum militarium, & similium artefa-

ctorum

ctorum) ut certissime in tali tempore, aut paulò ante, aut paulò post, in quo exercendæ erant tales actiones humanæ, bonæ, aut malæ, agentia illa naturalia ederent tales, aut tales effectus prorsus mirabiles, quia insolitos omninò. En quomodo non solum regularia, & ordinaria effecta mundana; verum etiam extraordinaria, & quæ miracula censentur eo, quod sint præter consuetum rerum ordinem, possunt originem trahere ex æternis idæis divinis, hoc est ex æternis cognitionibus, quibus intuitus est omnes, & singulas temporales actiones creaturarum.

§. III.

116. CUm dixerim, Idæas divinas, seu exemplaria interna stare physicè ex parte rerum in divinis cognitionibus; quæstio secunda est *quæ sunt istæ cognitiones, & quomodo causant res externas?* Coincidit hæc quæstio cum famosa illa. An scientia visionis sit causa rerum? quam tetigi supra, & explicui in Prodromo dis. 4. num. 185. Triplex scientia est in Deo. Una vocatur necessaria, naturalis, simplexve intelligentia: & est illa, qua Deus cognoscit quidditatem, essentiam, naturam, possibilitatem, aut impossibilitatem rerum; & hæc interdum habet modum tendendi absolutum, ut scientia, qua Deus videt suas perfectiones necessarias. Alia vocatur scientia libera: & est, qua intuetur existere, aut intuetur non existere rem contingentem A. v. g. & vocari solet scientia visionis. Altera est inter utramque media: & est illa, qua scit Deus infallibiliter, quid ageret, quid non ageret unaquæque libertas indifferentiæ, casu quo existeret. Ut scivit, fore ut Ceilitæ traderent David in manum Saulis, si perseveraret apud illos. *1. Reg. 23.* Sic enim revelavit Davidi ipsi. Ut scivit etiam, fore ut populi quidam ignotæ linguę, profundique sermonis audirent Ezechielem, si mitterentur ad illos; *Ezechiel. 3* sic enim revelavit Ezechieli ipsi. Ut scivit, fore ut Tyrij, & Sydones agerent pęnitentiam, si viderent miracula Christi: *Luc. 10.* sic enim exprobravit incredulis Judæis. Hæc scientia conditionata, quando assumit pro conditione totam libertatem activam creatam individuam A. v. & nihil aliud, pro conditionato autem exercitium immediatum hujus libertatis, & nihil aliud, vocatur scientia media directa. v. g. *si existat integra libertas A. Petri constituta per tale, & tale auxilium, hac eadem libertas A. exercebit se per amorem v. g.* quandò verò assumit pro conditione integram quamdam libertatem divinam A, & nil aliud; pro conditionato autem exercitium immediatum hujus libertatis, & nil aliud, tunc vocatur scientia media reflexa. v. g. si existeret divina individua libertas indifferentiæ, constituta per scientiam mediam directam de inefficacia libertatis A. creatæ ad canendum v. g. Deus non conferret illam. Non enim latet Deum, quid ipse ageret, quid non ageret in tali, & tali casu; alias creatura posset proponere Deo, quæstio-

stiones, quas ille solvere non posset, nimirum Domine quid faceres, si prævidisses Petrum malè gesturum supremum Ecclesiæ Magistratum? Commendasses ne illi oves tuas? Ambas has scientias explicui in Prodromo disput. 5. à num. 207.

217. Respondeo ergo. Ex tribus dictis scientiis, illa quæ vocatur necessaria, aut naturalis, & illa quæ vocatur media, sunt ideæ divinæ respectu eorum objectorum, quæ exprimunt, non autem aliorum. v. g. scientia necessaria, qua Deus cognoscit naturam, essentiam, & quidditatem libertatis A Petri, est idæa respectu illius libertatis, non respectu rerum aliarum. Item scientia media de illa, est quoque illius idea, non alius rei disparatæ. Quoniam omnis intentionalis imago illius libertatis, ejusque effectioni prælucens, est idæa, seu exemplar internum respectu illius: dirigit namque ad illud, & illud imitatur in suo esse physico, atque entitativo imaginem illam sui ipsius. At ambæ scientiæ, ut pote infallibiles, sunt perfectissima imago intentionalis sui objecti, enuntiantes perfectissimè id, quod illud est: deinde prælucent illius effectioni, hoc est collationi libertatis illius, quia est impossibile Deum conferre Petro ullam libertatem, quin præcognoscat, quid sit illud, quod confert, cujus naturæ, cujus conditionis, quid boni, aut mali, aut indifferentis, trahat post se: alias quando trahat aliquid boni v. g. inopinatò continger illud Deo, & hic posset dicere. *Non venerat mibi in mentem, quod hac libertas sic se exerceret*. Ergo. Et ecce scientiam, de qua interdum pronunciat S. Thomas esse causam rerum. Adducit namque exemplum artificis, cujus scientia practica est causa arte facti. Non sanè scientia practica, qua intuetur artefactum jam factum, sed qua scit modum, quo illud potest, ac debet fieri. Arguo 2. Omnis cognitio enuncians artifici modum, quo debet, potest, & expedit, aut non expedit, facere opus externum, est hujus idæa, seu exemplar internum Sed scientia necessaria, quippe quæ enuntiat quidditatem, & essentiam libertatis A, enuntiat modum, quo potest, ac debet fieri à Deo (qui unus est illius artifex) libertas illa; scientia verò media, quippe quæ enuntiat faustum, vel infaustum effectum, quem illa libertas sponte sua eliciet, enuntiat modum, quo expedit, aut non expedit illam dare Petro. ergo.

218. Neque dicas de conceptu Ideæ, seu exemplaris esse, quod non sit post exemplatum; ambæ autem illæ scientiæ sunt posteriores ad illam libertatem: quia ideò à priori Deus cognoscit rem esse, aut futuram fore, quia illa est, aut futura est. Annuo; cæterum rationi ideæ sive exemplari interno solum obest posterioritas ad existentiam *physicam, absolutam* exemplati; atqui scientiæ illæ non sunt post existentiam physicam, & absolutam illius libertatis A, quam dico *exemplatum* illarum, quia non enuntiaret absolutè illam. Ergo. Jam ambæ hæ scientiæ causant suum objectum, nempe libertatem A, (& idem proportionatè intellige de aliis actibus harum scientiarum respectu suorum objectorum) non physicè, quia causare physicè creaturas est proprium Omnipotentiæ. Non moralitèr positivè, quasi mera possibilitas, quidditas, & essentia libertatis A, bonumve, aut malum exercitium, quod spontè

tè sua haberet, sit per se meritum sufficiens (& multò minus meritum) ut Deus illam concedat Petro. Sed sunt causæ in genere directivo, juxta nuperam explicationem: item in genere morali negativo, & tamquam removens prohibens, quatenùs impossibile omninò est quod sine eis scientijs Deus, qui est unicus artifex, hoc est, unicus collator libertatis humanæ, hanc conferat, ut nuper dicebam: & quatenus illæ scientiæ per se essentialiter opponuntur cum ignorantia naturæ, quidditatis, effectusque illius libertatis A; sub qua ignorantia non posset Deus illam conferre.

219. Dico 2. Scientia visionis, qua Deus intuetur existentiam unius rei creatę, potest esse causa directiva ad rem aliam; v. g. scientia, qua Deus intuetur meritum, potest dirigere ad pręmium, & consequenter esse causa illius, & similiter de scientia, qua intuetur culpam respectu supplicij, & similiter de scientia, qua intuetur preces respectu concessionis rei, quę petitur. Imò scientia, qua intuetur rem A. existere in uno instanti, potest esse causa anticipationis rei ejusdem, & etiam ulterioris conservationis, & scientia, qua intuetur rem secundum unum *esse*, aut *statum* potest esse causa ejusdem secundum aliud *esse*, aut *statum* juxta varios modos, quibus principium meriti potest cadere sub meritum, quosque suo loco explico. Verumtamen scientia visionis, qua intuetur Deus rem A. creatam existere in instanti A, nequit esse ullatenus causa illius pro eodem illo instanti, & secundum idem esse: & consequenter non idæa, seu exemplar internum illius. Conclusionem hanc probavi disp. 4. Prodromi n. 185. gemina ratione. Una, quod divina volitio faciendi per se, aut concurrendi cum alio ad rem A, esset indigna Deo; cum sit fatuitas velle existentiam rei pro illo eodem instanti, & circumstantiis, pro quibus scientia infallibili prævidetur existere, ut si quis Solem intuens diceret. *Volo, desidero Solem in hoc eodem instanti existere*. Altera, quod libertas Divina ad volitionem illam constitueretur per scientiam visionis de existentia rei A. quia debet constitui per omnia prerequisita ad volitionem ipsam. Sed talis scientia esset per se methaphysicè, absolutè, ac determinatè connexa cum existentia rei A, siquidem est divina visio hujus. Ergo ea libertas constitueretur per aliquid metaphysicè, absolutè, ac determinatè connexum cum re A. Sed hęc per se metaphysicè, absolutè, ac determinatè connectitur hic, & nunc cum illa divina volitione, quia utpote creatura connectitur cum aliquo decreto divino, & non est aliud pręter illam volitionem. Ergo libertas divina ad hanc constitueretur per aliquid sic connexum cum ipsa volitione: connexum namque cum connexo est connexum cum termino, quando sermo est de hac specie connexionis ut ostendi in Prodromo disp. 5. num. 143. Ergo libertas divina ad hanc volitionem non esset libertas ad illam. Cum verò in productione Verbi divini non interveniat divina volitio libera illius libertate indifferentię, ut constat, idcircò ibi locum non habent hęc duo absurda. Ergo potest visio absoluta, ac determinata verbi esse id, ex quo procedit verbum. Sanctus autem Thomas, dicens aliquando scientiam visionis esse

esse causam rerum, non loquitur de hac, de qua ego modo, ut explicui in Prodromo disp. 4. num: 186.

§. IV.

220. Quæstio tertia est. *Ratio causæ exemplaris consistit ne in conceptu objectivo, an potius in conceptu formali?* Affinis est hæc illi, quam explicui de causa finali supra num. 197. sed opposito modo resolvenda. Conceptus formalis dicitur cognitio, quam artifex habet de modo, quo potest, debet, ac expedit facere opus. Conceptus objectivus potest esse, aut res ipsa, quæ ex hac cognitione fit ab Artifice, aut res altera, ad cujus similitudinem fit hæc, v. g. aut statua ipsa Regis, aut Rex ipse, ad cujus similitudinem fit statua. Respondeo ergo. Si dixeris, unumquodque ex his tribus participare in suo genere rationem causæ exemplaris, scilicet conceptum objectivum participare rationem exemplaris externi; conceptum verò formalem participare rationem exemplaris interni, nullumque ex illis participare rationem exemplaris, *ut sic*, eo quia ratio illa non sit univoca, sed æquivoca. Si inquam id dixeris, non multum refragabor. Sin velis, quod magis castigatè, ac pressè loquamur, sit conclusio. Ratio causæ exemplaris non postulat conceptum objectivum ad cujus similitudinem fiat aliud. Neque stat formaliter, ac immediatè in hoc alio, quod fit ex cognitione sui ipsius, proponente modum, quo potest, debet, atque expedit fieri. Sed stat strictè formaliter, ac immediatè in hac ipsa cognitione. Probo primam partem. Nil, sine quo potest subsistere causa exemplaris, & idæa, postulatur determinatè à causa exemplari. Sed sine objecto alio, ad cujus similitudinem fiat res A, potest subsistere causa exemplaris, seu idæa rei A, tum quia cum causa exemplari, atque idæa fabricavit Deus hanc mundanam fabricam, ut constat ex sequela illa S. Augustini, quam scripsi num. 209. & ex ratione quam dedi num. 212. & tamen non fuit prius mundus alius, sive fabrica alia, ad cujus similitudinem formaret Deus hanc; tum quia periti quique artifices humani, Pictores v. g. & Architecti, solent ex proprio cerebro, sive phantasia, ut ajunt, nova quædam facere, quin sit aliud, ad cujus similitudinem hæc fiant. Et tamen operantur cum Idæa, causaque exemplari strictè, & formaliter tali. Ergo hæc non postulat illud; quamobrem definitiones illæ; *id quod imitatur effectus. Id quod respiciens artifex &c.* non innuunt tanquam rem simpliciter necessariam conceptum istum objectivum, sed cognitionem, quam mox dicam. Probo secundam partem. De conceptu idææ, sive causæ exemplaris, est dirigere artificem ad exemplatum. Ergo quidquid non dirigit formaliter immediatè artificem, non est formaliter immediatè idæa, seu causa exemplaris. At opus ipsum faciendum ex directione cognitionis, non dirigit formaliter immediatè artificem;

ficem; quoniam licet virtutes causandi, movendi, & multæ aliæ conveniant objectis ipsis distinctis à cognitionibus; ast virtus *dirigendi* formaliter, immediatè, atque propriè artificem, non potest convenire objectis; sed cognitionibus solis: quia *dirigere* est dictare, enunciare, exprimere quod faciendum, aut non faciendum est: dictare autem, enunciare, seu exprimere solis cognitionibus convenit strictè, aliis verò rebus depēdenter omninò à cognitionibus, & per analogiā ad eas; ergo ratio ideę, sive causæ exemplaris non stat formaliter immediatè in re illa, quæ fit ex cognitione proponente modum, quo potest, debet, expedit fieri illam rem; sed in cognitione ipsa, quæ est tertia pars conclusionis, & quam sic probo.

221. Omne, quod per se formaliter, immediatè, dirigit artificem ad opus faciendum, est formaliter immediatè idæa, sive causa exemplaris illius operis. Id namque est, quod respiciens artifex (non utique signatè, ac reflexè, sed exercitè, ac directè) operatur. Et est illud, quod imitatur effectus ex intentione artificis. Imitatur, inquam, non imitatione physica, entitativa, & materiali; sed imitatione rationali, quatenus artifex intentionem habet efficiendi opus eo externo modo, & circumstantiis aliis, quas mente concipit, quasque cognoscit. Et demum est id, ad cujus similitudinem, non utique entitativam, & materialem; sed rationalem, & intentionalem fit exemplatum: idest, fit prout dicit Artifici cognitio, qua gubernatur hic, & nunc. At solæ cognitiones sunt id, quod formaliter immediatè dirigit ad opus faciendum. Nam exemplar externum, ad quod interdum mentem detorquet artifex: item doctrina, & præceptum aliùs, quod interdum etiam auscultat, demum res ipsa, quæ efficienda est, abs dubio non dirigunt per se formaliter immediatè artificem, cum non sint hujus actus vitales; sed dirigunt ad summum mediatè, ac remotè. Ergo solę cognitiones participant strictè loquendo rationem formalis, ac immediatæ ideæ, formalis, ac immediatæ causæ exemplaris. Hinc 1. solutum habes argumentum fieri solitum contra hanc cognitionem. Videlicet artefactum non imitari cognitionem, non fieri ad imaginem, ac similitudinem illius, non esse id, quod respicit artifex ad operandum, quandoquidem non semper reflectit supra suam cognitionem. Sunt, inquam, soluta ista; quoniam si deberent intelligi juxta corticem verborum, solum illud opus pręexistens, ad cujus similitudinem fit alterum, foret strictè exemplar, & in eo solo inveniretur ratio exemplaris, quia illi soli competunt ista in sensu physico, & materiali. Ergo cum tale opus non pręcesserit fabricę hujus mundi, imò neque rebus multis, quas ex propria mente, seu phantasia, ut ajunt, solent facere primi artifices humani, sequeretur Deum, & hos operari sine idęa, & sine exemplari: Ista ergo imitatio effectus, ista similitudo cum exemplari, ista respicientia artificis est illa sola, quam nuper explicui, & illa convenit sine dubio cognitionibus.

222. Hinc 2. Bruta, quantumcunque sagacia, non possunt operari strictè, & propriè *ex idæa*, sive causa exemplari, sicut neque ex causa.

sa finali, quia non sunt capacia, ut immediatè, ac formaliter dirigantur per cognitionem rationalem; sed *ex ideâ*, seu exemplari materiali sicut etiam ex fine; quippe eo solo modo possunt operari ex his causis, quo res cognoscunt. At materialiter duntaxat cognoscunt res, per actus nimirum phantasiç, imperfectiores, quàm multi eorum, quos inter somniandum habemus. Ergo. Hinc 3. est disparitas ad illud, quod supra dixi de cognitione finis, nempè illam non participare strictè, ac propriè rationem causæ finalis, neque movere, ut *quod* ad intentionem finis, positionemve mediorum. Disparitas autem eruitur ex ipsis conceptibus definitivis, quorum non datur ulterior ratio à priori. Finis est, quod movet ad sui consecutionem per media. Est, cujus gratiâ cætera fiunt. Cujus *gratiâ*, idest, ut obtinendi, vel saltem, ut extituri in rerum natura. Ergo omne quod neque adæquatè, neque inadæquatè est id, quod movet ad *sui* consecutionem, aut id cujus, ut obtinendi, vel extituri gratia, cętera fiunt, nullatenus est finis. At cognitio, quam habemus de nostro ultimo fine, v. g. neque adæquatè, neque inadæquatè est ille ultimus finis. Ergo. Cęterum causa exemplaris est illa, quam imitatur effectus, ad cujus similitudinem fit, quam respiciens artifex operatur. Vel ergo hæ definitiones intelligendæ sunt de respicientia reflexa, & signata, & imitationeque, ac similitudine entitativa, & materiali. Vel de respicientia exercita, dictante modum, quo res physicè fieri oportet: vel de imitatione, similitudineque rationali. Si primum, sequetur Deum non operari ex causa exemplari, seu idæa: unde subsequetur absurdum, quod num. 209. protuli ex Augustino: & sequetur quoque, primo quosdam artifices, interdum ex nobili phantasia operantes sine ductu prioris similis operis, operari sine idęa, & stricto, veroque exemplari, unde temerè, ac irrationabiliter operari. Si secundum, illud convenit immediatè, ac formaliter solis cognitionibus. Ergo ex conceptibus ipsis quidditativis causæ finalis, & causæ exemplaris, educitur rationalis disparitas inter cognitionem unam, & cognitionem alteram, vi cujus una non sit causa finalis, & altera sit causa exemplaris.

223. Quæstio quarta est. *In quonam stet physicè ex parte rerum causalitas causæ exemplaris?* Hæc resolvenda est, sicut altera de causalitate causæ finalis, & cujuslibet causę moralis. Resp. Causalitas causæ exemplaris non stat in solo exemplari externo. Non in solo interno. Non in complexo ex utroque. Non in intentione efficace faciendi opus, quod dicitur exemplatum, eo modo, & circumstantiis, quas dicit cognitio, & exemplar internum. Sed stat in complexo ex hac intentione, & carentia aliùs actus voluntatis repellentis motionem, seu directionem illius exemplaris interni. Hæc conclusio est similis ei in qua explicui causalitatem causę finalis. Et probatur. Nil, quod existere potest, quin res A, v. g. fiat ex causa exemplari B; est causalitas hujus in illam; quoniam cum causalitas in actu secundo (de hac sola loquor) sit actuale, absolutum, immediatum, & formale exercitium

tium causandi, repugnat ex suamet essentia existere, quin causa actu causet. At omnia illa possunt existere, quin res A fiat ex causa exemplari B, ut singula inspicienti constabit. Tria namque priora possunt existere, quin simpliciter fiat res A, ut constat; quartum potest etiam contingere, quin res A fiat *ex directione* illius cognitionis: quia cum soleamus habere à Deo libertatem, non tantum ad faciendum, vel non faciendum rem A, sed etiam ad faciendum *ex hoc*, vel *illo motivo*, ex hac, vel illa directione, potest homo actu cognoscens modum, quo potest, ac debet fieri res A, illam facere hoc modo, quin faciat illam ex hoc motivo, aut directione, sed ex alio, v. g. quia jubetur, vel quia illam tali modo facere conducit, aut est necessarium ad alium quemdam finem &c. quemadmodum actu cognoscens paupertatem Petri, & actu ipsi succurrens potest succurrere illi ex alio penitus motivo, distincto ab ea paupertate, ac sublevatione illius. Ergo nullum ex quinque illis prioribus est causalitas in actu secundo causæ exemplaris. Restat ergo, quod sit sextum, nimirum Complexum ex illa intentione efficace (ubi jam imbibitur actualis executio operis) & ex carentia omnis actus voluntatis repellentis exercitè, aut signatè directionem, ac motionem ex illa cognitione; quoniam eo ipso, quod actu facias rem A, ex directione cognitionis dictantis quomodo fieri debeat res A, fit ex idæa, seu causa exemplari. Sed eo ipso, quod facias illam cum ea cognitione, & non habeas actum ullum repellentem ullatenus motionem, seu directionem ex illa, facis rem A, ex directione illius cognitionis: quid enim aliud est facere rem A, ex directione illa? Ergo.

Finis Tertiæ Disputationis.

DISPUTATIO IV.

DE *QUANDO*, SEU TEMPORE.

DE *UBI*, SEU LOCO.

TEmpus, quo vivimus, aut vivere possumus, quodque ad Prædicamentum *quando* spectat: item Locum, quem habemus, aut habere possumus, quique Prædicamentum *ubi* solet dici, explicare aggredior; quanquam nonnulla habeant ferè inintelligibilia. Adeò res ipsas naturales notissimas aspersit Deus difficultatibus, quas vincere nequeamus, ut discamus hinc submittere cervicem mysteriis, quæ revelare dignatus est. Conjungo autem hæc duo Prædicamenta, quia affinia sunt, quoad multa, quæ eodem modo exponenda, probanda, atque defendenda sunt; quia verò *ubi*, seu locus connotare solet *præsentiam*, & hanc per motum localem acquirimus, quæstiones adjungam de præsentia, & motu locali: Et demum quæstionem de Vacuo, quia est de loco vacuo.

CAPUT I.

CAPUT PRIMUM.

Quid, & quotuplex sit quando, *sive tempus*.

1.

EMPUS, seu *quando* strictè sumptum (& non prout vulgò accipitur pro dominante qualitate in Atmosphæra nobis vicina, aut pro majore, vel minore Solis obliquitate) est juxta Aristotelem. *Numerus motuum secundum prius, & posterius*. Cum audias *numerum* intellige tempus simpliciter, & absolutè dictum, esse rem finitam utrinque: idest, rem, quæ principium habet, & finem. Unde 1. Vita præsens est temporalis, quia aliquando incępit, & aliquando definet; quam autem futuram expectamus, aut timemus, non est temporalis, quia licet habeat principium, finem non habebit, juxta ultimum articulum Symboli. *Carnis resurrectionem, & vitam æternam*. De unis quippe dictum est, *quasi stellæ in perpetuas æternitates*. De aliis verò. *Vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*. Similiter æternitas à parte ante, si concessa esset alicui creaturæ, sicut æternitas à parte post concedenda est omnibus rationalibus, qui fuerunt, sunt, & erunt, non fo-

4. *Physic.* c. 10.

Daniel. 12
Marc. 9.

ret tempus; quoniam licet ea non esset infinita versus nos, unde non esset simpliciter, & undequaque infinita; esset tamen infinita à parte ante, quatenus nec mente creata, nec divina assignabile esset primum instans illius creaturæ, cujus existentia propter hoc ipsum non tam esset infinita, quàm imprincipiata, sicut linea infinita extensa ab Ortu in Occasum, versus hunc tantum esset infinita; sed non versus Ortum Solis. Unde 2. Vita Divina non est temporalis, quia nec principium habuit, ut signanter de Verbo definit Concilium Nicænum (quia de illo signanter negabant Arriani) *Eos autem qui dicunt*. Erat aliquando quando non erat; & quia ex his, quæ non sunt, factus est &c. *Anathematizat Catholica, & Apostolica Ecclesia*. Nec habebit finem, quia *Dominus regnabit in æternum, & in sæculum sæculi*. Et rursus. *Regnum ejus, Regnum sempiternum*. Et demum. *Cujus regni non erit finis*. Tum etiam, quia licet Deus coexistat tempori nostro; at vita sua non est successiva sicut nostra, sed simultanea; ita ut nunc, ab æterno, & in æternum (hæ divisiones, ac successiones alludunt ad nos, secus ad Deum ipsum) habeat sibi præsentia quotquot fuerunt, sunt, & erunt; quoniam licet hæc sint successiva inter se, unaque veniant post alia; ast æternitas, & vita Dei non est successiva plusquam æquivalenter; verè autem, & realiter est simultanea; quod ex S. Thoma non incongrue explicatur, pro modulo nostro, exemplo illius, qui firmus, & immobilis ex fenestra intueretur numerum uno intuitu comprehensibilem ab ipso, hominum processionaliter procedentium per viam. Hi haberent invicem successionis ordinem, & uni non essent compræsentes aliis; sed inspector ille non haberet in se ipso successionem; imò neque respectu hominum illorum, sed simul in eodem loco, & tempore haberet compræsentes pupillæ oculorum suorum omnes illos: & quos nos diceremus *transiisse*, & quos diceremus *præsentes*, & quos diceremus *jam jam venire*, ille præsentes haberet.

Symbol. Nicæn. — Psal. 9. — Daniel. 7. — In Symbolo

2. Dicitur in definitione *motuum*. Hi motus possunt esse purè locales, eo quia sint præcisè productiones præsentiarum distinctarum, ut est motus Firmamenti ab Ortu in Occasum, quorum motuum successio est, quod vocatur *tempus extrinsecus*, ut jam dicam. Et possunt esse motus philosophici, seu in sensu philosophico: idest, actiones productivæ, vel conservativæ rerum distinctarum à solis præsentiis. Cum enim Aristoteles semel, iterum, atque iterum dicat motum esse *actum entis in potentia, prout in potentia*. Item motum esse *actum ejus rei, quæ vim habet, ut moveatur, quatenus eam vim habet*. Item esse *actum ejus, quod agere, & pati potest quatenus tale est*, quibus verbis indicat, motum esse actionem illam, qua agens alterat passum, & qua passum alteratur ab agente, seu qua agens producit aliquid in passo, & qua passum suscipit aliquid ab agente: hac de causa invaluit apud Philosophos appellare hujusmodi actiones *motum*. Et metaphora non est impropria; tametsi enim solus motus localis sit simpliciter motus in phrasi latina; veruntamen cum in his frequentibus operationibus, per actionem agentis in passo transeat hoc à non habendo terminum illum, qui produci-

3. Physic. c. 2. text. 6. & 18. & c. 3. text. 23.

ducitur ad habendum illum : & agens quoque transeat, à non producendo, ad producendum illum, sicut mobile transit per motum localem ab uno loco ad alium ; producendo præsentiam sui in eo alio loco, ut multi volunt : ideò non sine fundamento actiones illæ dicuntur *motus*. Et hæc vox extenditur non solum ad primam actionem, qua simpliciter alteratur passum ; sed etiam ad subsequentes, quæ sunt duratio, & conservatio termini illius producti, quia conservatio dici solet continuata productio. Imò extenditur illa vox ad significandum productionem, & conservationem animæ rationalis, quæ productio, & conservatio, cum non sit essentialiter alligata corpori, quippe quæ est creatio, non est simpliciter *actus ejus rei, qua vim habet, ut moveatur*. Igitur motus illi successivi, in quorum numero stat tempus, non tantum sunt motus illi cœlorum locales ; verum etiam productiones successivæ continuatæ rerum : & non solum productiones, quæ sunt eductio, sive generatio, sed etiam, quæ sunt creatio. Ratio autem à priori est, quia ita vulgò loquuntur Philosophi, & cum omnibus loquendum, sicut cum paucis sentiendum.

3. Dicitur demum *secundum prius, & posterius*, quia cum motus illi, quibus tempus constat, sive sint locales, sive sint actiones productivæ, aut conservativæ rerum, sint mensura ad taxandum majorem, aut minorem rerum durationem : necesse est, quod faciant spatium, sive longitudinem temporis. At si omnes forent in uno eodemque momento, non facerent spatium, sive longitudinem temporis, quemadmodum puncta quantitatis non facerent extensionem localem, si omnia essent in eodem penitus puncto loci. Ergo necesse est, quod motus, quibus constat tempus, non sint in eodem momento, & simul. Ergo debent esse uni post alios, quod tempus, sicut puncta quantitatis, sunt una post alia, quoad locum. Profectò in hoc eodem instanti A, sunt innumeri motus ex eis, qui faciunt tempus, nimirum durationes, sive conservativę actiones omnium prorsus creaturarum, quę sunt nunc. Et tamen in unico instanti non datur tempus, sed particula temporis. Ergo ad rationem temporis non sufficit, quod dentur multi motus ; sed necesse est, quod illi sint successivi, uni post alios, & consequenter, quod sint secundum prius, & posterius. Neque solum hoc sufficit. Sed opus est, quod hi motus sint *essentialiter* successivi, & uni post alios, ita ut nec divinitus possit duratio, quæ vocatur crastina, v. g. A, coexistere durationi, quæ dicitur hodierna, v. g. B, quoniam licet multæ durationes diversarum entitatum possint simul existere, ut modo coexistunt durationes omnium entitatum, quæ nunc sunt in mundo : item, & multæ durationes entitatis ejusdem, si eadem entitas potest produci simul per geminam actionem totalem. At durationes, quæ semel sunt successivæ, essentialiter habent esse successivas, & essentialiter sunt impotentes existere simul adhuc per reflexam durationem, ut dicam num. 11. sicut duæ quæcunque alię res essentialiter oppositæ, nec divinitus possunt coexistere adhuc per superadditum reflexum quidquam.

Probo

4. Probo hanc minorem ; quemadmodum necesse est concedere rem , quæ ex sua essentia est rationalis , atque impotens ex sua essentia ut fit irrationalis . Item concedere rem , quæ ex sua essentia est irrationalis , atque impotens ut sit rationalis , & similiter de alijs , quin hoc sit contra potentiam , altumque Dominium Dei . Ita concedere oportet creaturas , non sanè omnes , sed multas , quæ sint essentialiter successivæ , quin una possit adhuc divinitùs esse ante , aut esse post ; sed ex sua essentia habeat, ut , si sit , talis determinata mensura , aut pars temporis sit , & neque prior , neque posterior , quia hoc sit contra potentiam Dei, quamvis verè esset, si fingeretur in creaturis alius speciei , aut generis . Et tales dico durationes, idest motus illos , quibus tempus constat : quia nulla, quæ essentialiter distant temporaliter , possunt adhuc divinitus existere simul in eodem tempore : essentiæ quippè rerum non sunt variabiles sine contradictione . At duratio hodierna , & duratio crastina sunt essentialiter distantes temporaliter . Probatur . Omnia, quæ sunt rationes unicæ , ac formales distandi temporaliter , essentialiter habent distare temporaliter ; quoniam si hæc quoque forent indifferentes ad distandum , vel non distandum temporaliter , oporteret recurrere ad aliud ultra rationes formales distandi , ad hoc ut rationes hæ formales distarent . Et de illo alio fieret idem argumentum: unde abire deberemus in infinitum reflexarum rationum distandi temporaliter , vel sistendum in aliquo essentialiter distante temporaliter .

5. At durationes , hodierna , & crastina , sive motus , quibus constat spatium temporis complectens hos duos dies , sunt rationes formales distandi temporaliter . Nam cum de re existente hodie , usque ad horam solam octavam v. g. & de incipiente cras ab hora octava v. g. verificetur distare temporaliter per spatium 24. horarum : & ex alia parte res illę sint per se indifferentes , ut distent , vel non distent temporaliter , quia poterant existere in eodem tempore , oportet assignare aliquid , quo formaliter immediatè tollatur hæc indifferentia , & quo formaliter immediatè distent . Hoc aliquid non potest esse , nisi durationes ipsę hodierna , & crastina . Decretum quippe divinum , non est ratio formaliter constitutiva rerum in esse talium , sed causa executiva in suo genere rationum earum formalium , v. g. decretum producendi rem , non est productio formalis , & immediata , decretum uniendi non est unio formalis immediata , decretum calefaciendi , non est calor formalis immediatus &c. Ergo durationes , hodierna , & crastina , sunt essentialiter distantes temporaliter . Sed hæ durationes sunt motus illi , quibus componitur tempus intrinsecum , ut mox dicam , ergo hi motus non solum debent esse uni post alium , & successivi , sed essentialiter successivi .

6. Hinc 1. tempus bene apprehenditur pro hoc statu vitæ mortalis instar catenæ modo longioris, modo brevioris, cujus annuli, vel aliquando existentes (& tunc est tempus reale) vel purè possibiles (& tunc est tempus imaginarium) sunt ex sua essentia uni post alios , ita ut nullus possit

possit adhuc divinitus anticipari, aut posticipari. Sicut enim in aliis rebus, ut dixi, sunt unæ, quæ ex sua essentia habent esse rationales, alię, quæ ex sua essentia habent non esse rationales, ita ut nec divinitur possint illæ esse irrationales, aut hę esse rationales; quin hoc enervet, aut mutilet Omnipotentiam divinam: ita non est contra eam, quod unę entitates sint ex sua essentia transeuntes, ita ut ipsæ (secus aliæ) nec divinitus possint aliter existere; qui autem plures adipiscitur annulos catenæ hujus, idest qui pluribus fruitur durationibus sic successivis, plus vitæ habet; minus autem, qui paucioribus. Cumque per multos annos coexistere soleant multæ entitates, fit, quod tempus unarum, non est successivum respectu temporis aliarum, sed unæ partes temporis Petri v. g. sunt successivæ ad alias partes temporis Petri ejusdem, & etiam ad alias temporis Joannis, v. g. hodiernum tempus Petri est motus successivus ad hesternum Joannis; & quamvis hodiernum Petri non habeat ex sua essentia coexistere absolutè hodierno Joannis, aut vice versa; habent tamen ex sua essentia ambo coexistere *si semel coexistant*.

7. Hinc 2. Sicut his motibus, quibus constat tempus est essentialis successio temporalis, eo quod sint rationes formales, & immediatè distandi temporaliter: ita præsentijs, quibus constat locus, est essentialis successio localis: eo quia sunt rationes formales, & immediatæ distandi localiter, ut infra dicam. 3. Ne arguas tempus esse Chymeram aliquam, eo quia constet constitutivis essentialiter oppositis, & inconjungibilibus, & quia numquam possit adhuc divinitus existere, nisi secundum unicam sui particulam, quæ profectò non est tempus, cum non sit numerus motuum. Ut enim adverti in Prodromo disp. 6. à num 1. cum non omnia sint ejusdem naturæ, capacitas existendi, non est desinienda per eamdem regulam. Sed inspiciendum, possit nec ne res existere *modo suæ naturæ proportionato*. Si hoc modo possit existere, res est possibilis, quamvis non possit existere modo suæ naturæ improportionato, qui tamen alijs rebus proportionatus sit. Si autem modo suæ naturæ proportionato, non possit existere adhuc divinitus, tunc est impossibilis. At chymæra non potest existere, modo suæ naturæ proportionato, quia hic stat in *insimultate* duplicis contradictorii, quæ simultas nec divinitus potest dari. Tota autem successiva, quamvis nequeant existere modo, quo existunt tota permanentia, nempe quoad omnes partes simul; possunt tamen existere modo suæ naturæ proportionato, quia hic modus stat in eo, quod unæ suæ partes possint existere ante, & aliæ post. Et hoc modo possunt existere, passimque existunt. Ut patet in mutatione entis naturalis, in justificatione peccatoris, in prioritate unius diei ad alium, quæ omnia sunt tota successiva. Ergo quamvis hæc nec divinitus possint existere eo modo, quo existunt tota permanentia, possunt tamen simpliciter existere, & sunt simpliciter possibilia. Atqui tempus ex sua natura, & definitione est totum quoddam successivum, numerus scilicet motuum secundum prius, & posterius. Ergo. Quod si dixeris, etiam chymæram posse existere hoc modo, qua-

tenus.

renus videlicet unum contradictorium existat ante, & alterum post, jam vides istum non esse modum proportionatum chymæræ, quia istud non est *simultas* duplicis contradictorii, in qua simultate stat natura chymeræ. 4. Ex eo quod puncta componentia extensionem quantitatis possint divinitus compenetrari, non sequitur durationes, instantia, puncta componentia tempus, posse quoque divinitus compenetrari temporaliter: quoniam illa non sunt rationes formales, & immediatæ distandi localiter; sed res physicè dumtaxat connexæ cum præsentiis separatis illorum punctorum, in quibus solis presentiis stat ratio immediata, & formalis distandi localiter. Durationes autem, sive instantia, sive puncta temporis, sunt rationes formales, & immediatæ distandi temporaliter: aliquę enim debent assignari, & aliæ non sunt assignabiles juxta discursum factum supra. Ergo est disparitas inter puncta quantitatis, & puncta temporis.

8. Jam tempus aliud est extrinsecum: aliud intrinsecum. Tempus extrinsecum est illud, quo utimur tamquam regulà, ac mensurà ad dignoscendum plures, aut pauciores durationes rerum: cumque horologiorum motibus soleamus uti ad hoc dignoscendum, v. g. durationem studii, durationem orationis &c. ideò motus illi horologii possunt dici tempus. Sed sunt tempus partiale, ac particulare. Tempus autem extrinsecum universale, atque stabile est illud, quod cum sit commune omnibus hominibus, idoneum est, ut per illud taxemus, ac definiamus majores, aut minores rerum durationes. Cumque tales sint motus Cœlorum, non quidem omnium, ob irregularitatem, quam habent, sed primi mobilis, si forte datur: aut si non datur (ut probabilius reor in Physica naturali disp. 4.) cum tales sint motus Cœli, ubi sunt stellę fixæ: ideò motus illi, seu revolutiones firmamenti stellati, sunt absolutè, ac respectu omnium, tempus extrinsecum. Et quidem unicum, quia non datur nisi unica successiva, & continua revolutio Firmamenti. Et entitates, quæ pluribus revolutionibus firmamenti coexistunt, dicimus plus durare, & minus durare, quę paucioribus coexistunt. Et Angelus
Apocal. 10 ille terribilis *qui levavit manum suam ad Cœlum, & juravit per viventem in sæcula sæculorum &c. quia tempus non erit amplius* cum loquatur in sensu litterali de *tempore* ipso, & non de *libertate* ad agendum pœnitentiam; & rursus non de tempore intrinseco, stante in durationibus successivis, cum constet nos duraturos in ęternum post resurrectionem: videtur jurasse cessaturas circumvolutiones firmamenti. Et quamvis possemus non uti motibus cœlorum ad dignoscendum durationes rerum, subsisteret illos esse tempus, quoniam essent numerus motuum secundum prius ac posterius, quamvis non essent tempus, quoad actualem usum; quod mirum non est, quia essentia temporis non stat in eo, quod utamur illo, tamquam mensura durationum, sed in eo, quod propter suam stabilitatem, universalitatem, nec non regularitatem in ipsa irregularitate, idoneum sit, ut illo utamur.

9. Tempus intrinsecum est numerus durationum, sive continuatarum actionum successivarum, quibus res durant, & conservantur. Unde tempus

tempus intrinsecum non est unicum à parte rei, sicut extrinsecum; sed multiplex, & tempus intrinsecum meum non est tempus intrinsecum tuum; tot enim dantur tempora intrinseca, quot sunt entitates permanentes, quia unicuique respondet sua series actionum, quibus durat conservaturque à suis causis; quando figuratè loquentes dicimus; tempus docuit: tempus te docebit &c. sensus est. *Res quæ in seriebus priorum durationum hominum evenerunt, aut quæ in seriebus durationum futurarum evenient, docuerunt, docebunt &c.* Igitur prædictus numerus est tempus, quia est numerus motuum; sive actionum successivarum: est intrinsecum, quia terminat intimam connexionem rei durantis: unaquæque enim, ut pote creatura, intimè connectitur in qualibet hypothesi cum aliqua sua actione productiva, & non ita cum motibus firmamenti, nisi ex hypothesi quod talem habeat humorum, & aliarum qualitatum complexionem. Hæ durationes habent ex sua essentia coexistere motibus Cœli in sensu dicto num. 6. Nimirum duratio A, quæ coexistit motui A, essentialiter coexistit illi, quia ille motus A, cum sit productio præsentiæ A, partis A, cœli: & hæc præsentia individua possit durare, si ibi pars illa Cœli quiesceret, ut quiescere poterat, inde fit, quod motus ille individuus est duratio præsentiæ illius partis A Cœli: seu est capax constituendi seriem durationum illius individuæ præsentiæ. Duratio verò, quæ est ante, vel post motum A, nunquam potest illi coexistere. Ex hac divisione nascitur alia. Cum enim tempus constet motibus, durationibus, seu instantibus (hę tres voces significant idem) & tempus sit extrinsecum aut intrinsecum: hac de causa durationes, sive instantia, sive momenta, sive particulę temporis, alia sunt extrinseca, nimirum illa, quibus constat jugis circumvolutio firmamenti. Alia sunt intrinseca, videlicet catena illa successivarum actionum, quibus constat tota vita hominis v. g. Plerumque tamen (sed non semper) quando loquimur de instanti B. &c. loquimur de instantibus extrinsecis componentibus tempus extrinsecum, utpote magis notis. Interdum verò frequentes illę locutiones. *Nunc. de præsenti. in hoc instanti. Modo.* Et similes significant collectionem omnium individuarum durationum, quę sunt in mundo, quando concipitur, aut profertur illa propositio. v. g. Nunc, de presenti, in hoc instanti Petrus currit: solet significare cursum Petri coexistere cunctis durationibus, quę tunc sunt. Neque refert quod sint jam diversę durationes quando absolvitur propositio, ab eis, cum quibus incępit, ob majorem velocitatem transeuntium durationum, quam intellectûs propositionem concipientis. Non refert, quia sunt eadem moraliter, & juxta humanum modum loquendi.

10. Ambo tempora dividuntur in æuum, ætatem, sive sæculum (quæ verba solent significare ad libitum centum annos) & in annum, mensem, hebdomadam, diem, horam, minutum. Hæc autem membra dividentia non differunt nisi secundum magis, & minus. Rursus tempus aliud est reale; aliud imaginarium. Tempus reale non est illud, quod dumtaxat est possibile, sed quod insuper existit modo suæ naturę proportionato, idest, cujus particulę verè ex parte rerum sibi succedunt, &

funt unæ post alias. Tempus imaginarium non est tempus chymericum, sed illud, quod potest existere, ast *non existit*; v.g. plures anni hominis illius, qui nunc moritur, necnon anni anteriores illius infantis, qui nunc nascitur. Utrique sanè sunt possibiles, ast neutri sunt, fuerunt, aut erunt adhuc proportionatè ad suam naturam. Utrique ergò sunt tempus imaginarium. Similem explicationem dabo infrà similis divisionis loci.

§. II.

11. HIs positis, septem occurrunt quæstiones super tempore, & instanti, præsertim intrinseco, idest, super duratione. Prima est: *An duratio distinguatur à re durante*. Solvi hanc rem in Prodromo disp.7. cap.2. Connotationem autem temporis extrinseci, ad quam multi confugiunt, arcebis ratione sæpè data contra Connotatores. Secunda est: *An una duratio, crastina v.g., possit poni a Deo hodiè per reflexam saltem aliam durationem?* Tetigi hanc supra n.3., & amplius constabit pars negativa, quando dicam, unam præsentiam non posse alibi poni per reflexam aliam præsentiam. Probatur modo. Reflexa illa duratio hodierna, utpotè existens antè crastinam, essentialiter haberet existere antè illam ob rationem generalem datam n.4. Ergò essentialiter haberet distare ab illa specificativè, ac secundùm se præcisè sumpta. Deinde, utpote duratio illius, essentialiter haberet non distare ab illa specificativè, ac secundùm se sumpta, quia esset duratio illius sic sumptæ. Ergò esset impossibilis. Neque valet effugium solemne, *ab illa, ut existente hodiè, ut existente cras*. Nam istud *hodiè*, *cras* vel significant tempus extrinsecum, vel intrinsecum. Si primum, isto quod deficiat omne tempus extrinsecum, vel saltem præscindamus ab illo. Ad quodnam *hodiè*, & *cras* confugiemus? Si secundum, cùm *hodiè intrinsecum* sit duratio A. v.g. & *cras intrinsecum* sit duratio B. reduplicatio ista nil entitatis, ac realitatis addit supra ipsas durationes specificativè, ac secundùm se. Redit igitur argumentum prius factum. Neque rursus valet paritas divinæ Æternitatis, quæ existens hodiè, habet ex sua essentia distare temporaliter à duratione crastina Solis, cum cujus possibilitate, & essentia intimè connectitur: ut existens autem cras habet ex sua essentia non distare temporaliter ab ea duratione. Non, inquàm, valet, tum quia in Deo, & respectu Dei non est heri, hodiè, aut cras; sed unica simplex duratio, sive æternitas, ut explicui n.1., quæ simul ex parte sui est præsens omnibus inter se successivis durationibus, eo quasi modo, quo punctum centricum respondet cunctis lineis, licèt inter se successivis, & per spatia opposita tendentibus. Atqui duratio ista reflexa, qua ponitur duraturam hodiè durationem crastinam, non potest fungi hac indivisibilitate respondente simul durationibus essentialiter successivis, quia ipsa, utpotè duratio, etiam debet esse successiva,

quia

quia debet esse ratio formalis, & immediata distandi temporaliter. Ergò. Tum quia de istis *bodiè, & cras*, quæ appingis Æternitari, dico idem quod nuper. Vel significant tempus extrinsecum, vel intrinsecum Dei. Hoc est falsum, quia Deus non est capax temporis intrinseci, quia non est capax habendi numerum motuum. Si illud, esto quod cesset omne tempus extrinsecum, quid utilitatis importabunt tunc istæ reduplicationes? Denique Æternitas divina non est per se absolutè connexa cum indistantia temporali à duratione crastina, sed solùm ex hypothesi, quod existat hæc, à qua tamen hypothesi præscindit. Duratio verò reflexa esset per se absolutè connexa cum ista duratione crastina, sicut quævis alia duratio connectitur cum re durante.

12. Jam ratio est. Nil essentialiter distans ab alio temporaliter, potest aut per se, aut per aliquid extrinsecum indistare temporaliter ab illo. Sicut nil, quod essentialiter est non rationale, potest aut per se, aut per aliud extrinsecum esse rationale. At omnis crastina duratio essentialiter habet distare temporaliter ab hodierna, eo quod sint essentialiter successivę, ut dixi, necnon rationes formales, & immediatæ distandi temporaliter. Ergò nulla crastina duratio potest indistare temporaliter ab hodierna. Sed, si duraret hodiè per reflexam durationem, indistaret temporaliter ab hodiè, seu a duratione hodierna. Ergò. Quod si dixeris durationem hodiernam, & crastinam habere quidem ex sua essentia non esse simul *per suam essentiam*; ast non habere ex sua essentia, quod per aliquid extrinsecum non sint simul, tantundem esset ac dicere: Hanc cartam habere ex sua essentia, quod per suam essentiam non sit animal rationale; sed non habere ex sua essentia, quod per aliquid extrinsecum non sit animal rationale. Non vides implicationem in terminis? Ista distinctio valet, quandò sermo est de prædicato contingenter verificabili de subjecto. v.g. Homo habet ex sua essentia, quod per suam essentiam non sit albus; sed non habet ex sua essentia, quod per aliquam formam extrinsecam non sit albus. Id est verum. Cęterùm quandò sermo est de prædicato, cui subjectum essentialiter repugnat; neque per suam essentiam, neque per aliud quidquam potest convenire subjecto, ut dicebam de animali rationali respectu hujus cartæ. At indistantia temporalis essentialiter repugnat durationibus essentialiter successivis, sicut animalitas rationalis essentialiter repugnat animali non rationali. Ergò.

13. Tertia quæstio est. Posito quod duratio distinguatur à re absoluta durante, *quid est physicè, in quo stat physicè, atque ex parte rerum?* Respondeo, tametsi Æternitas Verbi, atque Spiritus Sancti non consistat in productionibus eorum, eò quia omnes Divinæ Personæ sunt æternum quid per eamdem formalem æternitatem, sicut immensum quid, & Omnipotens per eamdem immensitatem, & omnipotentiam. Et insuper, quia divinæ productiones nequeunt esse successivæ, ac transeuntes, sicut creatæ. Veruntamen durationes creatæ consistunt immediatè, ac formaliter in serie, seu catena actionum productivarum, quam suprà explicui. (Una quippe sola productio non est strictè lo-

quendo duratio) cumque productio omnis creata fit creatio, vel eductio: & creatio fit actio non unita per se subjecto præsupposito, & in hoc solo sensu fit productio rei *ex nihilo*, idest, nulli præsupposito subjecto unita, sed soli suo termino; eductio verò fit actio essentialiter unita subjecto alicui præsupposito, & in hoc solo sensu fit productio *ex aliquo*, idest, alicui præsupposito unita: indè fit, quod duratio rei productæ per eductionem, non fit in ipsa re, sed in subjecto illo, ex quo educi dicitur; duratio autem rerum, quæ creatione producuntur, non fit in præsupposito subjecto, nec ab eo pendeat, sed fit in ipsa re, quæ creatur; v.g. in anima ipsa rationali, non quidem tamquam in subjecto præsupposito, sed tamquam in termino per ipsam producto. Rursus cum ambæ productiones sint modus, ut suprà dictum: creatio est modus intrinsecus suo termino; eductio modus huic extrinsecus, eò quia illi non unitur, quamvis illius terminet intimam connexionem; intrinsecus verò subjecto eductionis, eò quia illi intimè unitur: idcircò duratio est modus rei durantis, licèt æquivocè. Probo igitur responsionem. Omnis conservatio formalis, immediata, & positiva est continuata productio, quia alii modi conservandi, v.g. defendere rem à contrario, non perdere, aut corrumpere illam &c. non sunt immediata, & formalis *positiva* conservatio, sed *negativa*, aut remota, aut virtualis, aut indirecta, aut similis alia. Sed omnis formalis, immediata, & positiva duratio, posito quòd sit distincta à re durante, est formalis immediata, & positiva conservatio illius: quia quid est ex parte rerum, rem durare, nisi rem conservari in suo esse existentiali. Ergò. Et sanè posito, durationem distingui à re durante, cedo aliud à continuata productione, in quo rationabilius ponatur successiva duratio.

14. Explicatur. Lucem sparsam à Sole per Emisphærium durare, atque conservari *per Solem*, non stat in eo præcisè, quod semel produxerit illam, & postea nil aliud præster, quàm arcere hostem, & sic defendere illam, nè pereat. Lux enim non habet contrarium, quia tenebræ non sunt contrarium, sed contradictorium illius. Stat itaque in eo, quod, & novis, & novis actionibus illam producat, & hæc non interrupta productionum series est conservatio ex parte Solis, & duratio ex parte lucis. Si enim exponas Soli rem, quæ prius non erat exposita, illicò producet lucem in illa: & si aliam, protinùs etiam producet lucem eamdem individuam in illa. Idem facit in aere. Continuè producit, & producit lucem eamdem individuam (est enim lux qualitas permanens) in ipso, jam majorem, jam minorem, juxtà alia prærequisita, non tamen experitur oculus istam novam productionem, sicut experitur in objecto de repente exposito Soli: quia in aere non contingit mutatio illa perceptibilis per oculum, à non lucido ad lucidum, quæ contingit in objecto jam exposito, jam non exposito Soli. Similiter flumina non durant, conservanturve à Mari præcise, quia hoc semel emiserit illa; sed quia jugi successivo tenore influit, & influit in fossas subterraneas, & superterraneas. Quod de aqua fluminum, & de aeris luce

luce, idem dico de cęteris omnibus creaturis. Hæ durant, & conservantur à suis causis, & plerumque à solo Deo (nempè quandò non fit alia proportionata) non præcisè, quatenus Deus, v.g. defendat illas à contrariis, aut quatenùs præcisè non perdat illas, quia hæc est conservatio merè *negativa*; sed quatenus continuè sine interruptione producit, & producit, & producit easdem illas novis actionibus, quarum unæ veniunt post alias, & omnes hæ transeuntes actiones, quandò sunt merè possibiles, vocantur tempus, sive instantia imaginaria; quandò autem verè existunt, vocantur instantia intrinseca realia, tempus intrinsecum, seu particulæ temporis hujus, item durationes. Et in hoc sensu intelligitur, Creaturas omnes pendere à Deo, non solùm in fieri, seu in suo produci; verùm etiam in suo *durare*, atque *conservari*, quoniam conservari, & durare nil est aliud, quàm novâ, & novâ, hoc est distinctâ, & distinctâ productione produci à Deo, cujus infinitam virtutem exhauriri, aut fatigari tot, & tot continuis actionibus, nè timeas. Nec enim virtus Solis exhauritur continuis lucis effluviis, nec terra fatigatur novis, & novis, & semper novis impulsibus ipsam quatientibus. In hoc etiam sensu dixit Augustinus: *Non sanè Creatoris desistente bonitate, & malis Angelis subministrare* (hæc vox satis indicat influxum, actionemque positivam non interruptam) *vitam, vivacemque potentiam, quæ subministratio, si auferatur, interibunt &c.* *S.Aug. in Enchir. 27.*

15. Neque dicas, imperfectum fore Architectum, qui fabricaret domum collapsuram, ubi primùm Architectus non firmaret illam propria manu, ita ut ille deberet continuè tenere manu domum, nè rueret. Et consequenter Deum non fore bonum Architectum, si condat hanc, v.g. mundanam fabricam, & continuis, & continuis, & sibi succedentibus actionibus illam producat, alioquin tota redigeretur in nihilum. Etenim in Artifice creato ista esset miseria, tum propter assiduum laborem sustentandi domum instar fulcri: renovaretur quippè in illo fabula Promethei affixi rupi; tum propter ignorantiam, vel malitiam in omissione fundamentorum, & aliorum fulcrorum, quæ ex natura rei sufficiunt, ac requiruntur, ut domus stet. Cęterum cum Deus nec minimùm fatigetur continuâ manutentione singularum craturarum (sicut nec virtus nostra fatigatur, aut atteritur continuâ diffusione quaquaversum specierum visioni inservientium) *Quis appendet tribus digitis molem terræ?* nempe, nisi solus Deus: neque hæc manutentio sit illi molesta, nam *lætatur Dominus in operibus suis*, ut dicit David in Psalmo composito super operibus Dei. Et filius suus loquens nomine Sapientiæ æternæ fabricantis hanc totam mundanam machinam: *Cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies ludens &c.* Rursus cum indigentia, quam singulæ Creaturæ habent illius jugis influxus divini positivi, non nascatur ex ignorantia, aut malitia, sed ex intimis ipsis visceribus, atque essentia singularum Creaturarum, quæ ex suamet essentia pendent à Deo in fieri, & in conservari: ideò est disparitas inter Deum, & Artificem istum creatum, qui deberet manu semper tenere fabricam, nè rueret. Nec exemplum deficit in rebus ipsis humanis. *Isa. 40.* *Psal. 103.* *Prov. 8.*

Titu-

Titulus *Majestatis*, qui Reges commendat, probro esset, irrisioni, ac dedecori homini privato, nempe quia dedecori vertitur excessiva elevatio supra propriam conditionem, & statum. Artefactum essentialiter pendere, quoad suam durationem à non interrupto influxu positivo artificis, superat longè hujus conditionem, non autem excellentiam causæ primæ. Ergo licet deprimat illum, extollit hanc. Ex huc usque dictis infertur. 1. scholas nostras jure præventas esse, ne admittant illam propositionem. *Modi, vel accidentia in aliquo subjecto semel producta, non amplius indigent actione positiva cujusquam causæ ipsam conservantis; sed tandiu durare debent, donec positiva actione causæ externæ destruantur.* 2. in singulis instantibus, sive extrinsecis, sive intrinsecis annihilari omninò innumeras creaturas, nimirum innumeras actiones creativas Angelorum, animarum rationalium, & materiarum primarum. Nam omne quod desinit, & non in subjectum suum præsuppositum, & consequenter in nullum, & consequenter in nihil, annihilatur. Sed in singulis instantibus nostris desinunt earum rerum unæ productiones, succedentibus aliis, eo quod utræque sint, animæ v. g. durationes, seu particulæ, seu motus, quibus constat tempus intrinsecum animæ; & hæ productiones, quippe quæ sunt creationes, non desinunt in aliquod suum præsuppositum subjectum, quia nullum habent: Ergo annihilantur, sicut etiam de facto annihilatur in Eucharistia materia panis, & vini juxta aliquorum sententiam, quam nullâ censurâ dignam censet P. Suarez, quamvis communiter censeatur oppositum post S. Thomam.

P. Suarez disp. 50. de Sacramen. sect. 7.

16. Quæstio quarta est. *An creatura possit existere absoluta ab omni tempore?* Facilis est ex dictis responsio. Potest res existere absque tempore extrinseco. Omne namque potens existere, absque mensura hominibus perceptibili suarum durationum, potest existere absque tempore extrinseco, quia in ea mensura præsertim stabili, atque universali, quales sunt circumvolutiones Firmamenti, stat tempus extrinsecum. At licet aliquæ creaturæ nequeant existere sine prædicta mensura, v. g. judicia fidei supernaturalis de illius existentia, pleræque tamen possunt existere sine illa; quod enim absurdum invincibile Omnipotentiæ divinæ sequeretur ex eo, quod omnes homines, Angeli, & res similes existerent, quin Firmamentum circumvolveretur, & quin essent horologia, aliæve mensuræ, quibus deprehenderemus multitudinem, aut parvitatem transeuntium durationum? Potest insuper existere absque tempore intrinseco; quia omne existens absque numero motuum intrinsecorum, hoc est, absque numero durationum potest existere, absque tempore intrinseco, quia una hirundo non facit ver, & multo minus una duratio facit numerum durationum. At multæ creaturæ possunt existere, absque illo numero motuum; quia possunt existere per unicum instans, ita ut immediatè postea desinant esse. Ergo possunt existere, absque tempore strictissimè sumpto. Absolutè tamen, & simpliciter, nulla creatura potest existere aliquandiu, absoluta penitus ab omni tempore intrinseco, idest, sine ullo tempore in-

intrinseco; quia nil impotens existere absque aliquibus suis productionibus potest existere absolutum ab omni penitus tempore intrinseco; quia in serie harum productionum continuatarum stat tempus intrinsecum, ut paulò ante dicebam. Sed omnis creatura est impotens existere aliquandiu, absque aliquibus suis productionibus, siquidem omnis illa est ens ab alio. Ergo nulla creatura potest aliquandiu existere absoluta ab omni tempore intrinseco; quod si finxeris actionem quandam productivam creatam, quæ cum omninò simplex sit, respondeat multis successivis durationibus nostris: & dicas rem sic productam existere posse per multum tempus nostrum absolutum ab omni tempore intrinseco suo. Respondeo. Vel ista simplex, & unica productio responderet ex sua essentia omnibus instantibus nostris possibilibus. Vel aliquibus tantum. Si primum, ista esset æternitas divina, haberetque per suam essentiam semper ab æterno, & in æternum existere; quod repugnat creaturæ. Si secundum, ista productio foret æquivalenter numerus motuum secundum prius, & posterius, quatenus æquivaleret motibus finitis successivis. Ergo foret æquivalenter tempus. Ergo creatura, quæ productione ista produceretur, non esset absoluta ab omni penitus tempore intrinseco.

§. III.

17. Quinta quæstio est. *An, & cujus temporis significatio sit essentialis omni enunciationi*. Respondeo. Non est essentiale omni enunciationi significare tempus extrinsecum; quod enim absurdum sequeretur ex eo, quod cessante motu cœlorum, deficienteque omni alia mensura durationum creatarum, mens Humana, vel Angelica conciperet aliquod Judicium verum, v.g. Adamum aliquando fuisse vivum? Rursus neque est essentiale significare aliquod tempus intrinsecum ipsius enunciationis, sive propositionis; quoniam licet propositio nequeat esse de præterito, aut de futuro, quin saltem indirectè significet aliquod præsens tempus, potest tamen esse de re, quæ præterita est, atque de re, quæ est futura, quin significet signatè, ac reflexè propriam præsentem durationem: v. g. *Adamus existit ante hanc individuam collectionem motuum firmamenti. Adamus fuit ante primam conceptionem hujus infantis recens nati*. Imò neque omnis propositio de præsenti habet essentialiter reflectere signatè supra propriam suam præsentem durationem. Quia, ut sit de præsenti sufficit, quod enunciet suum objectum pro duratione præsente. At potest enunciare pro duratione præsente aliena, & non pro propria, siquidem non omnis præsens duratio, est duratio propria ipsius propositionis. Ergo. Demum non est de essentia omnis enunciationis significare tempus reale formale, idest, tempus physicè existens successivè; quia fortè est possibilis duratio, de qua nuper, quæ cum sit entitativè indivisibilis

æqui-

æquivaleat multis successivis durationibus, eaque existente posset concipi aliqua enunciatio vera.

18. His tamen non obstantibus, essentiale est omni enunciationi significare (eo sensu, & modo, quo fuerit enunciatio) aliquod tempus saltem imaginarium, seu purè possibile, sive extrinsecum, sive intrinsecum, sive proprium, sive alienum. Probatur. 1. omne essentialiter constans aliquo essentialiter significante aliquod tempus saltem imaginarium (à cujus determinatione præscindo nunc) essentialiter significat aliquod tempus. Sed omnis enunciatio essentialiter constat verbo copulante, alias non erit enunciatio, sed acervus quidam terminorum non bene junctorum; & de essentia verbi est significare tempus saltem imaginarium, quia licet non sit de essentia talis, aut talis termini esse verbum, eo quod significat ad placitum; ex suppositione tamen, quod sit verbum, necessariò debet significare tempus cum dicat hoc sua definitio. Ergo. Nec refert distinctio *in vi copulæ, in vi verbi*, quia hæc est distinctio formalitatum, sive respectuum. Et in præsenti ago de realitatibus. Verbum autem omne in sensu reali significat, quia consignificat, tempus. Et omnis enunciatio realiter constat verbo, cum realiter constet copulâ. Probatur. 2. contradictio formalis, & immediata enunciationum indispensabiliter poscit, quod una neget *pro illo eodem tempore* saltem imaginario, seu purè possibili, pro quo altera affirmat. Ergo omnis enunciatio, cui est essentialis capacitas, ut ei contradicatur formaliter immediatè, per alteram, est essentialiter capax significandi aliquod tempus, imaginarium saltem, sive intrinsecum, sive extrinsecum, sive proprium, sive alienum. Sed omni enunciationi est essentialis capacitas, ut ei per alteram formaliter immediatè contradicatur. Ergo omnis enunciatio est essentialiter capax significandi aliquod tempus imaginarium saltem. Ergo omnis significat illud.

19. Consequentia hæc est legitima; quia cum capacitas hujus, v.g. enunciationis *Petrus est homo*, ad significandum tempus, non reducatur ad actum significandi illud per supervenientem contradictoriam (quæ utique illi est omninò per accidens, quamquam per eam constituatur in esse *actualis contradictoriæ*, quia actualitas hæc est terminus complexus ex utraque resultans) sequitur primam illam propositionem non solum esse semper capacem significandi aliquod tempus; verum etiam semper significare illud: Unde capacitas hæc non est physica, sicut capacitas hominis ad currendum, sed logica, sicut capacitas ipsius ad existendum in sententia non distinguente essentiam ab existentia. Primum antecedens, ex quo cætera pendent, probatur. Omne, quo deficiente deficit contradictio illa, indispensabiliter requiritur ab illa. Sed deficiente, quod una enunciatio neget *pro illo eodem tempore* saltem purè possibili, pro quo altera affirmat, deficit contradictio formalis, & immediata enunciationum. Sicut deficiente, quod subjectum sit idem, aut deficiente, quod prædicatum sit idem. Et hac de causa dixi in Prodromo disp. 1. num. 11. simultatem significatam per illud princi-

cipium. Impossibile est rem simul esse, & non esse, debere esse *adaquatum*, quoad subjectum, locum, tempus &c. aliàs propositiones non erunt contradictoriæ (quia nimirum ambæ poterunt esse veræ) aut saltem præscindent ab hujus simultatis impossibilitate. Nam quoties propositiones, ut tales, possunt esse simul veræ, & possunt repugnare simultaneæ veritati, præscindunt, ut tales, ab impossibilitate simultaneæ veritatis. At quoties præscindunt ab omni prorsus tempore, etiam merè possibili, & imaginario, possunt esse simul veræ (nempe si distinctione facta contrahantur ad tempora diversa, v. g. *Petrus est Sanctus*, *Petrus non est Sanctus*, possunt esse simul veræ, si adjungatur eis significatio instantium diversorum) & possunt repugnare simultaneæ veritati, nempe si contrahantur ad idem prorsus tempus. Ergo &c.

20. Objicies tria. *Primum*. Quoties A distinguitur realiter à B, potest intellectus creatus enunciare A, quin enunciet B, nam licet illud intimè connectatur cum hoc, potest connexio hæc latere intellectum creatum. At identitas, v. g. hominis cum rationali, distinguitur realiter ab omni tempore, etiam intrinseco, quia in Prodromo disp. 7. num. 12. probavi durationem sumptam in abstracto, distingui realiter à subjecto durante. Ergo potest intellectus creatus enunciare illam identitatem, quin ullum tempus enunciet. *Secundum*. Non minus connectitur intimè res cum aliquo loco, saltem intrinseco, idest, cum aliqua præsentia, quàm cum aliquo tempore intrinseco, idest, cum aliqua duratione. Et tamen potest enunciatio præscindere objectivè ab omni loco. Ergo etiam ab omni tempore. *Tertium*. Propositiones conditionales, v. g. si Tyrii vidissent miracula Christi Domini, egissent pœnitentiam. Item illæ, quæ sunt necessariæ veritatis, v. g. *quodlibet est vel non est*. *Homo est animal*; & similes, abstrahunt omninò à tempore. Solum namque enunciant, casu quo esset unum, futurum quoque alterum, item omnem casum existentię hominis, esse casum identitatis cum animali. Item sive detur aliquod tempus, sive nullum detur, hanc cartam exstituram, vel non exstituram. Solvuntur hęc primâ ratione conclusionis. Ad primum distinguo majorem, quando enunciatio rei A, intrinsecè constituitur per aliquid ex sua essentia habens enunciare rem B, nego; quando secus, concedo. At quamvis identitas hominis cum rationali distinguatur realiter à tempore, enunciatio identitatis intrinsecè constituitur in sensu reali per verbum, & hoc ex sua quidditate habet significare aliquod tempus saltem imaginarium, & purè possibile. Ergo quamvis illa identitas distinguatur ab omni tempore, nequit humanus intellectus enunciare illam, quin enunciet hoc. Propter hanc eandem rationem: & insuper quia illa major solum est vera, quando aliunde non urget necessitas enunciandi B, quoties enunciatur A, ut in præsentiarum urget, (nempe contradictio formalis, & immediata, quam potest componere propositio omnis enuncians identitatem illam). Propter hoc, inquam, potest in re præsenti negari absolutè universalitas illius majoris, quę in alia materia est vera.

21. Ad secundum nego consequentiam; quoniam omnis enunciatio essentialiter constat aliquo essentialiter significante aliquod tempus, sive extrinsecum, sive proprium, sive alienum: Constituitur namque verbo, seu copula, quæ in sensu reali est verbum, non autem constituitur aliquo essentialiter significante locum adhuc intrinsecum, quia verbum non significat illum ex sua essentia. Ad tertium permitto, quod illę propositiones abstrahant ab omni tempore determinato, ac in particulari; sed non abstrahunt ab omni tempore indeterminatè, ac universaliter; quippe casus isti, quorum meminit argumentum, non sunt bursę, aut cubilia, intra quę res sint absconditæ; sed sunt res ipsæ voce illa reflexa explicatæ; quocirca explicatio ista. *Casum, in quo detur unum, fore casum, in quo detur alterum*. Si vera sit, reddit hunc sensum. Instans aliquod reale, vel imaginarium, in quo daretur intuitio, aut memoria intuitiva miraculorum Christi Domini, esset instans, in quo illi agerent pœnitentiam. Item omne instans reale, vel imaginarium, in quo existat homo, est instans, in quo identificabitur cum animali. Illa altera *quodlibet est, vel non est*, transeat, quod præscindat objectivè ab omni tempore reali, idest, actu existente; ast non præscindit ab omni tempore imaginario, idest, possibili. Si enim ab hoc pręscinderet, daret hunc sensum, *sive sit possibile, sive non sit possibile ullum tempus*, quodlibet est, aut non est. Hic autem sensus est falsus, sicut hic. *Sive sit possibilis, sive non sit possibilis Deus*, quodlibet est, vel non est. In uno enim ex istis casibus nempe, quod non esset possibilis Deus, aut quod non esset possibile ullum tempus, *non quodlibet esset, aut non esset*; quia ex impossibili quodlibet, ut explicui in Prodromo disp. 1. n. 116. seu dato uno absurdo cętera accidunt, ut ibi dixi ex Aristotele. At quod Deus non sit possibilis: item quod nullum tempus sit possibile, est manifestè impossibile apud Philosophos, & Theologos. Ergo.

22. Hinc 1. quanquam Deus non cognoscat *componendo*, & consequenter non habeat judicia similia nostris, quibus componimus, & quasi unimus prædicatum cum subjecto; veruntamen omnis divina scientia (& potiori jure Angelica) essentialiter significat tempus, vel reale, vel imaginarium, vel extrinsecum, vel intrinsecum creaturæ; tum quia, omni actui in individuo scientiæ divinæ, potest immediatè, ac formaliter contradici per actum alium creaturę stultæ, aut blasphemæ. Ergo necesse est, quod ambo actus significent idem prorsus tempus reale, vel imaginarium. Tum quia licet titulo suæ simplicitatis repugnet scientiæ divinæ, compositio formalis ex subjecto, copula, & prædicato mentalibus; ast omnis illa, eo ipso, quod verè, ac simpliciter sit scientia de eo, quod homo est rationalis v. g., æquivalet, quoad mentalem objectorum expressionem, quamvis infinitè perfectiorem, nostro judicio de hac eadem re. Ergo sicut nostrum judicium componitur formaliter Verbo, illud divinum est citra omnem compositionem, Verbum quoque (non utique illud divinum, quod est secunda Persona SS. Trinitatis) expressivum temporis, quod enim divina judicia sint infinitè perfectiora, quam nostra, non probat, illa non

expri-

exprimere tempus, aut alia, quæ indispensabiliter exprimunt nostra, quamvis perfectiore modo exprimatur per actus divinos. Hinc 2. Argumenta, quibus aliqui intendunt non esse essentiale omni propositioni judicativæ, enunciare tempus, solvenda sunt: concedendo illa de tempore determinato, ac in particulari: item de tempore reali, & formali; negando autem illa de tempore in communi, & de tempore saltem æquivalenter tali, & de tempore saltem imaginario. 3. Habetur disparitas inter enunciationem, sive propositionem ex una parte, atque apprehensiones meras, & discursus ex altera. Meræ quippe apprehensiones, neque constant verbo, neque sunt capaces, ut ipsis formaliter immediatè contradicatur, cum nil affirment, aut negent, licet interdum alliciant ad affirmandum, aut negandum, atque ideò dicantur suasivæ, vel dissuasivæ: sicut etiam pia affectio juvat, allicitque ad credendum, quamvis pia affectio nil per se affirmet, aut neget. Discursus autem si capiantur reflexè pro judiciis enunciantibus illationem unius ex alio, sive quod idem est, connexionem hujus cum illo, cum sint enunciationes, non præscindunt ab omni prorsus tempore extrinseco, & intrinseco, reali, & imaginario, formali, & virtuali. Si capiantur directè, pro transitu ipso intentionali ex uno assensu ad alium, neque sunt apprehensio, neque judicium; sed actio illa, qua actu absolutè movetur intellectus ex uno assensu, seu unius assensus objecto, ad assensum alterius; hæc autem actio non est intentionalis imago objecti; sed consistit in actione physica, physicè productiva conclusionis mentalis, essentialiter alligata præmissis mentalibus, juxta regulam generalem supra datam circa causalitates morales.

CAPUT SECUNDUM.

An sit possibilis Creatura ab æterno.

23. UÆ sub hoc titulo latent difficultates. Una super creatura permanente. Altera super successiva, ut est motus localis, tempus, Generationum ordo per Patrem, Avum, Proavum, Abavum, Atavum, Tritavum &c. Ubi adverte septem. *Primum*. Possibiles esse, imò de facto dari innumeras creaturas in æternum duraturas. Omnes quippe nos ipsi in æternum sumus victuri post generalem resurrectionem; fatemur enim in Symbolo, *vitam æternam*, & apud Marcum tribus continuis vicibus præmonet Dominus inextinguibilem ignem, & immortalem vermem. Difficultas duntaxat est de æternitate à parte ante, ita, ut sicut est possibilis creatura cum principio quidem, sed sine fine, & consequenter coæva Deo à parte post: ita sit quoque possibilis *Marci 9.*

creaturæ, quæ vixerit sine principio, seu sine initio temporali, sed cum fine, ita ut sit Deo coęva à parte ante. *Secundum*. Nullam in hac providentia fuisse creaturam ab æterno, est certum de fide; quamobrem dicere possumus de Aristotele, quod inclytus hic Philosophus de aliis dicebat. *Amicus Plato, amicus Socrates; sed magis amica veritas.* Veritatem autem esse, quod nulla creatura fuerit ab æterno est certum, quia licet aliquis posset cavillari testimonia illa. *In principio creavit Deus Cœlum, & Terram.* Item *initio tu Domine terram fundasti*, inquiens S. Joannem uti eâdem voce. *In principio erat Verbum*; & rursus; *quod fuit ab initio*, quin propterea negaverit æternam Verbi existentiam; ast cavillari nemo potest definitionem Concilii Magni Lateranen. sic docentis de Deo: *qui sua omnipotente virtute, simul ab initio temporis, utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam.* Ergo neutra fuit ab æterno. Deinde non alia tertia ab his duabus distincta; tum quia id prorsus temerè diceretur; tum quia mens Concilii procul dubio fuit, voce illâ *utramque creaturam* complecti Angelos omnes, & creaturas omnes, originem trahentes ex primis illis elementis, & animas etiam rationales, quæ licet, ex illis non trahant originem sicut animæ aliæ; Veruntamen illis egent ad connaturalem suam primam creationem. Ergo.

Genes. 1. *Ps.* 101. *Io:* 1. *Ep.* 1. *c.* 1. *Conc. Lateran.* 3. *c.* 1. *de Fide Catholica.*

24. Neque dicas, præcipuum finem hujus Concilii fuisse rem aliam valdè diversam, nimirum controversiam Petri, & Joachimi dirimere; In Synodicis autem definitionibus attendenda est decisio primariæ litis non autem illa, quæ obiter, ac quasi obliquè traduntur. Nam contra 1. Falsum est istum finem solum fuisse primarium. Constat enim ex præambulis Epistolis ipsius Innocentii, nec non ex Historia, & ex actis ipsis, fuisse quoque alios: puta damnationem Almarici, recuperationem Terræ Sanctæ, reformationemque populi Christiani. 2. quamvis non sint de fide omnia, quæ ab interlocutoribus dicuntur in Conciliis, ut in quinta Synodo Generali notarunt Theodorus, Andreas, Magethius, & Eusebius Episcopi, occasione famosæ illius Epistolæ Ibę ad Marin Persam, quæ approbata dicebatur in antecedente Calcedonensi Synodo; imò neque omnia, quæ dicuntur Synodicè à tota Synodo, nisi dicantur tanquam res per Deum revelatæ, hoc est tanquam res de Fide: & hac de causa putarunt aliqui Thologi apud Suarez, & ipse cum eis, non esse simpliciter de Fide corpus totum Christi Domini esse in singulis particulis hostiæ consecratæ ante divisionem hujus, eo quod licet Tridentinum Synodicè dixerit in decretis *totus enim, & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte &c* postea tamen in Canone 3. addiderit sub singulis cujusque speciei partibus *separatione facta* totum Christum contineri, quæ verba non sine causa esse addita ab Eugenio, & à Tridentino notat eximius ille Doctor. Veruntamen omnia, quæ Synodicè docentur à toto Concilio Generali, ut de Fide, sive ut per Deum revelata, simpliciter sunt de fide: At tale est initium temporale omnium creaturarum in hac providentia, quoniam super scriptio capitis illius primi Concilii Lateranensis, est

Collatione 6. *post medium.* *P. Suarez* 1. *de Sacrament. disp.* 52. *sect.* 2. *vers. sed quares.* *Eugen. ad Armenos.*

de

de Fide Catholica; & initium capitis est. *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur &c.* inter quæ est illud. *Ab initio temporis*. Ergo.

25. Tertium est. Consentaneè ad illud, quod notavi in physica naturali disp. de infinito, videlicet. Præsentem rem ex illis multis esse, de quibus philosophamur eodem modo, quo multi à nativitate cæci poterant inter se disputare de coloribus, adiuti lumine naturali, eisque speciebus, quas per alios sensus hausissent; quid enim prodest nobis naturale lumen, & subsidium rerum omnium, quod aliunde habemus; si nullam prorsus habemus speciem propriam rei infinitæ, sive quoad numerum, sive quoad durationem, sive quoad extensionem, sive quoad alia? Imò si à primo rationis usu imbuti sumus speciebus prorsus oppositis huic infinitudini: speciebus nimirum rerum finitarum habentium principium, & finem? Possumus utique combinare has species, quas habemus inter se, atque ex his combinationibus formare varios discursus; sed combinationes, ac discursus erunt sicut illi, quos haberent prædicti cæci magna contentione disputantes de coloribus. Et pejores forsan, quia cæci illi nullam quidem habent speciem colorum, sed non habent oppositam: Nos verò, ut dixi, referti sumus speciebus oppositis infinitati. Unde combinationes mentales, affirmationes, negationes, discursusque omnes, quos super infinitate fabricamus, transeunt per species oppositas ipsi infinitati: & consequenter sapiunt naturam rerum finitarum, sicut aquæ transeuntes per loca fœtida, & salata, sapiunt fœtorem, & salem. Unde nascuntur contradictiones, implicationes, ac difficultates, quas in his rebus experimur, sicut experiuntur oculi intuentes objectum per vitrum, ex illis, quæ figuram objectorum invertunt. Condonandum est igitur uniuscujusque opinionis sequacibus, qui correpti à primis institutoribus harum quæstionum, coguntur seriò disputare de illo, cujus nullam habent speciem, imò cui oppositæ sunt omnes species, quas habent. Et consequenter non est hic expectanda resolutio *evidens*, sed merè opinativa: & non sicut sunt aliæ, ex majore luce oriundæ; sed opinativa, qualis potest dari à cæco circa colores. Hinc verò cave ne inferas propositionem jure repulsam à Scholis Nostris per Summum Magistrum Societatis, scilicet. *Mens nostra eo, quod finita sit, nil certi de infinito potest scire; proindeque à nobis disputari de illo nunquam debet*. Tum quia aliàs nil certi de Deo sciremus, nec de suis disputare possemus. Tum quia certò scimus infinitum non posse successivè transire, & alia non pauca; tum quia disputare etiam licet de his, quæ probabiliter solum novimus.

26. *Quartum* nascitur ex hoc, ut ibidem quoque notavi; Doctores negantes possibilitatem æternitatis creatæ à parte ante, maximè rerum successivarum, argumentaque sua, validissimas auxiliares habere copias, nimirum apprehensionem, seu imaginationem, quam potentissimè dominari nostris discursibus passim experimur. Apprehensiones quippe, & imaginationes, quibus sumus referti ab infantia, sunt de rebus aliquando incipientibus. Item habent à parte sua vocabularium totum

hu-

humanum. Utuntur namque Verbis, phrasibus, discursibus Ordinariis in aliis rebus creatis. Hæc verba, phrases, & discursus usuales circa res creatas, semper significant expressè, vel saltem innuunt principium, ac finem. Unde quando transferuntur ad rem præsentem, tacitè supponunt finitatem utramque, aut alteram, aut aliquid inferens illam. Et hinc nascitur, quod validissima videantur argumenta eis terminis referta, ni accuratè amoveatur larva terminorum, & ostendatur, esse illa verba impropria, ac falsæ suppositionis ad ostendum disputationi præsenti rem, quæ disputatur: nempe rem infinitam, & sine principio, aut sine fine. Unde negandum est suppositum multarum propositionum, quæ evidentes videbantur. Disputantibus quippe nobis de imprincipiato, deque infinito, sed verbis propriis rerum finitarum, evenit, quod disputantibus de *rationali*, & ob inopiam aliarum vocum utentibus his. *Hinnibile. Latrabile. Expers rationis. Incapax discurrendi*, & similibus. Veruntamen hi eidem Doctores suaque ferè omnia argumenta, validam quoque habent retorsionem in æternitate à parte post, quam negare non possunt Angelis, & hominibus hujus præsentis providentiæ. Argumenta namque ferè omnia sua probantia, impossibilem esse æternitatem creatam sine initio, probant impossibilem etiam fore æternitatem creatam sine fine: sicut argumenta quibus probant impossibile esse infinitum cathegorematicum, eodem ferè prorsus modo probant impossibile esse Sincathegorematicum. Unde utraque argumenta ad classem spectant eorum, quæ multum probant, & consequenter nil, juxta sensum axiomatis hujus quem dedi in Prodromo disp. 1. num. 128. Hæc igitur instantia habenda semper est præ oculis contra argumenta prædicta, nec non fraus, & abusus loquendi de re infinita, verbis, terminis, & phrasibus appropriatis rei finitæ.

27. *Quintum*; quando dicitur, creaturam posse existere ab æterno, hoc *ab æterno* non est intelligendum in sensu positivo, ut enim notavi in physica naturali disp. de infinito, quasi ex parte rerum sit aliquid, quod subjectivè in seipso, sit istud *ab æterno*, aut assignabile sit mente saltem divina, in quo, vel ex quo æterno incipiat esse illa creatura. Jam enim vides imaginationem istam fore contra rem ipsam, quæ disputatur, unde præoccupatus prævià apprehensione disputationem aggredieris. Intelligendum est itaque illud *ab æterno*, in sensu mere negativo, nempe, *sine principio*; non utique sine principio physicè influente, quia deberet indispensabiliter creatura illa esse à causa prima, cum impotens sit esse à se, sed sine principio, seu initio temporali in existendo; quod intellige dictum pro tota hac quæstione, quoties dicam creaturam illam fore sine principio. Igitur sicut conceptus *infiniti*, ut illic dicebam, non est adæquatè quid positivum, sed stat formaliter in eo, quod res in ea ratione, in qua est infinita *non habeat finem* ad quem ordine successivo perveniri possit. Ita conceptus *æterni à parte ante*, non est adæquatè quid positivum, sed stat formaliter in eo, quod res illa æterna, ut talis, neque habeat, neque habere possit *principium*

in

in exiſtendo, quamvis ſpecificativè ſumpta poſſit habere illud. Hinc omnes propoſitiones adverſariorum univerſales, aut ſingulares, quæ in genere, in ſpecie, aut individuo enuncient æternitatem, aut infinitudinem illius creaturæ, diſtinguendæ ſunt: atque concedendæ de æternitate, atque infinitudine *in ſenſu merè negativo*, ideſt, negante principium, aut negante finem illius; negandæ verò de æternitate, aut infinitudine *in ſenſu poſitivo*, ideſt affirmante, tacitève, aut indirectè ſupponente aliquod inſtans reale, vel imaginarium, quod ſit æternum, ideſt, ſine principio, aut infinitum, ideſt, ſine fine. Nullum quippe deſignabile eſſet adhuc mente divina, ante quod, aut poſt quod, non forent innumera alia, & alia inſtantia, ſive durationes, aut reales, aut imaginariæ. Aliàs illa durationum ſeries, vel non eſſet abſque principio, vel non eſſet abſque fine, quod eſt contra rem ipſam, quæ diſputatur, & eſſet aggredi diſputationem habendo intellectum præoccupatum imaginatione, ſive apprehenſione contraria ipſi rei, de qua prudenter dubitatur.

28. *Sextum* non omnis infinitudo, eſt infinitudo in omni linea: poteſt namque in uno ſenſu eſſe infinita, & in alio finita, v. g. conſidera lineam ab occaſu porrectam in infinitum verſus ortum. A quacunque illius parte, percurras illam mente, verſus occaſum deprehendes finem nempe quia ſupponimus illam incipere in occaſu, & hoc initium, erit finis reſpectu venientium per illam ab Ortu; Veruntamen à quacunque parte percurras illam mente, verſus ortum, nunquam deprehendes, aut deprehendere poteris, imò neque Deus ipſe, partem aliquam, quæ ultima ſit, ſeu finis extenſionis illius verſus Occaſum; aſt non probat fore extenſionis infinitæ verſus ortum. Quod ſi hoc exemplum non tibi probetur, eo quod neges poſſibilitatem lineæ illius. Accipe aliud non ita facilè negatû. Vita Angelorum, Animarumque rationalium eſt infinita à parte poſt, quoniam ſuppoſito divino decreto conſervandi utroſque ſpiritus per totam æternitatem, non eſt aſſignabile adhuc mente divina ullum inſtans reale, vel imaginarium, quod ſit ultimum, finis, ſive terminus vitarum illarum; à parte verò ante eſt finita, quia ſi mente retrogredieris ab hoc puncto temporis præſente, deprehendes tandem, ſi per Deum illumineris, principium, in quo vivere inceperunt: & hoc principium eſt finis retrogradæ illius conſiderationis, nam ultra illud non invenies Angelos viventes, ſed vivere, ac produci potentes. Poteſt ergo res, quæ habet principium non habere finem: & conſequenter, quæ eſt infinita à parte poſt, eſſe finita à parte ante. Ergo non eſt de ratione omnis infinitudinis eſſe infinitam in omni linea. Denique ſicut in æternitate à parte poſt, aliud eſt quod nulla ſit poſſibilis duratio, quæ ſpecificativè, ac ſecundum ſe nequeat eſſe ultima. Aliud quod non ſit poſſibilis duratio, quæ ſit ultima. Et primum eſt verum, quia in quacunque ex illis durationibus poterat antecedenter Deus finire ſeriem durationum. Secundum verò eſt falſum, quia nulla eſt poſſibilis duratio Angeli, v. g., ultra quam non ſit alia. Ita in æternitate à parte ante, nulla eſt poſſibilis duratio, ſeu generatio, ſeu

seù motus, qui specificativè secundum se *non posset* esse primus, in quo Deus inciperet, quia nulla illarum durationum est æterna in sensu positivo, sicut Deus; sed singulæ sunt æternæ in sensu merè negativo. Cæterum neque ulla est possibilis, quæ *sit* prima, quia nulla est possibilis ultra quam non sit alia, & alia. Et hic est sensus negativus, in quo hæ durationes essent ab æterno.

§. II.

29. Sit jam conclusio. Quamvis verosimilius videatur non omnes ac singulas creaturas de facto existentes potuisse produci à Deo sine ullo principio in existendo, propter generalem rationem, qua nego singulas creaturas de facto existentes, habere potentiam obedientialem ad quodlibet: scilicet quia hæc potentia obedientialis est positiva perfectio, quæ non debet singulis adscribi absque positivo fundamento, & tale non datur, ut dicamus, hanc v. g. individuam cartam frui potentia obedientiali ad excellentiam adeò supernaturalem, qualis foret existere sine ullo principio in existendo, esseque Deo coævam, quæ potentia obedientialis non est mera non repugnantia, sed positiva intrinseca capacitas, & consequenter perfectio hujus cartæ. Nihilo tamen minus inspecto conceptu creaturæ, inspectisque omnibus, quæ inspici pro hoc statu vitæ debent, non est de ratione creaturæ, aut creationis *novitas essendi*, hoc est, nullum apparet absurdum in creatura existente ab æterno in sensu purè negativo, paulò ante exposito, nempe ita existente, ut neque mente divina sit assignabile quando incœpit existere hæc creatura. Et hoc sive creatura sit permanens, ut homo, ut Angelus &c. sive successiva, ut series quædam generationum per Patres v. g. Avos Provos, Abavos, Atavos &c. item ut motus localis sive revolutionis Cœlorum ab uno in alterum Emisphærium, item ut series, & catena successivarum durationum nullum habentium initium. Doctores aliqui legendi apud Oviedo distinguunt inter creaturam permanentem, & successivam: rursus inter successivam, quæ sit tempus, aut motus, & successivam, quæ sit series generationum per naturalem propagationem unorum v. g. hominum ex alijs. Concedunt duo priora posse esse ab æterno, negant de hoc ultimo. Et assentitur Oviedo ipse. Ego cum in his tribus classibus creaturarum non discernam magnum discrimen quoad rem præsentem, ideò de omnibus profero sententiam eandem. Certè res permanentes quales sunt Angeli, & animæ rationales, non sunt habituræ finem, sed æternum durabunt. Series durationum utrarumque erit infinita, & non habebit finem, neque habere poterat adhuc divinitus supposita efficace voluntate Dei conservandi semper eas entitates. Series item generationum æternarum per naturalem propagationem unarum entitatum ex alijs, sine ullo absurdo posset institui per Deum.

Oviedo contro v. 19. phys. puncto 2. & 3.

Quod-

Quodnam igitur argumentum producitur contra æternitatem à parte ante, sive contra carentiam principij in ulla ex his tribus classibus entitatum, quod non retundatur in æternitate à parte post, nempe in carentia finis in eadem classe entitatum?

30. Arguo igitur negativè; solvendo octo argumenta contraria. Ideo repugnaret creatura existens sine principio temporali, & consequenter existens ab æterno in sensu quæstionis, & consequenter sine novitate essendi; *quatenus primò* de ratione principij productivi esset præcedere tempore suo termino, quem producit, & de ratione hujus esset subsequi tempore ad illud. Sed hoc esse falsum semel, & iterum dixi: tum exemplo divinarum personarum, quarum prima est principium physicè productivum secundæ, quin tempore illi præcedat, sicut nec secunda tertiæ, cujus etiam est principium productivum juxta Concilium Florentinum. Tum exemplo Solis, qui sanè in primo ipso momento suæ existentiæ non fuit tenebrosus, sed refulsit fulgore non à solo Deo, sed à Sole ipso producto, quandoquidem in illo primo momento suæ existentiæ erat causa necessaria cum omnibus prærequisitis ad fulgorem, & omnis causa necessaria operatur in omni momento, in quo est cum prærequisitis: neque seriò dici potest solem eguisse quiete in illo primo instanti suæ existentiæ, quasi collecturus vires post longum iter à nihilo ad aliquid, à non fuisse ad esse, aut attonitum novitate existendi non potuisse operari tunc. Jam quippe vides, quam ridicula imaginatio esset ista. Tum exemplo causæ meritoriç sive dispositivæ tantum: cui in eodem primo instanti suæ existentiæ datur præmium, quod est suus effectus; alias si peccator in instanti A eliceret perfectam contritionem, & protinus moreretur in B, moreretur sine gratia, & consequenter damnaretur, quia licet peccata venialia remittantur quoad culpam post mortem; secus mortalia, quippe quæ non remittuntur quoad culpam in hac providentia nisi per infusionem gratiæ, & hæc non datur in hac Providentia post mortem, aut in instanti mortis, sed homini vivo. Ergo. *Sess. ultim.*

31. *Quatenus secundò* Nullum attributum proprium Dei potest adhuc ex Dei voluntate, ac dependenter ab ipsa communicari creaturæ v. g. esse unum, & trinum, esse essentialiter, simpliciter, infinitè sanctum sanctitate essentiali, esse causam primam &c. Æternitas autem est attributum proprium Dei, quia hinc probabant Patres apud Suarez legendi, & maximè Athanasius Divinitatem Verbi, nempe quia *fuit ab initio*, quia *in principio erat Verbum*, ut semel, & iterum docet Joannes. Unde fluxit priscum illud. *Quod ab æterno est, vel Deus est, vel nil est*. Sed hoc etiam est nullum. Tum quia. Aliud est esse *per se essentialiter* sine principio existendi; aliud esse non per se essentialiter; sed *contingenter*, & ex mero placito divino (quæ distinctio non ratiocinandi, sed purè altercandi, & cavillandi causâ detorqueri potest in ista alia: cum sit manifesta chymæra esse contingenter, ac precariò causam primam. Unum, & trinum. Infinitè sanctum, essentialiter, sanctitate essentiali &c.) Illud primum est character Dei solius, unde neque per accidens *P. Suarez disp. 20. Metaph. sect. 6. n. 2.*

neque dependenter à Divino decreto potest communicari creaturæ. Sicut ei communicatur existere, quamvis non simpliciter necessariò existere. Item esse sanctam, & beatam, quamvis non esse simpliciter necessariò sanctam, aut beatam. Ratio autem à priori eruenda est ex quidditate ipsa rerum, seu ex significatione usuali, & constante verborum. Esse namque causam primam. Esse unum in essentia, & trinum in personis. Esse Omnipotentem. Esse simpliciter infinitè sanctum per essentiam. Et similia; ex terminis ipsis sunt prædicata essentialia: sicut esse animal, esse vivens, & similia. Unde sicut dici nequit sine contradictione, aut pessima intelligentia terminorum, hanc cartam posse esse dependenter à divina voluntate animal: ita sine simili errore dici nequit, creaturam posse ex divina voluntate esse causam primam &c. Attributa namque essentialia non possunt convenire contingenter ac dependenter à divina voluntate. Cœterum quemadmodum existere sine fine non est de genere prædicatorum essentialium, aut repugnantium, unde ex arbitrio divino pendere potest, quod creatura existat, aut non existat sine fine. Ita existere sine initio, non est de genere prædicatorum essentialium, aut repugnantium: unde ab arbitrio divino pendere potest, quod creatura existat, vel non existat sine initio existendi.

32. Tum quia argumentum S. Athanasii erat ex concessis, seu ad hominem, ut ajunt. Fatebantur Arriani nullam creaturam fuisse ab æterno in hac Providentia, admittebantque illud Axioma. Unde egregiè argumentabantur Patres. Per vos quidquid ab æterno est, vel Deus est, vel nil est. Sed Verbum est ab æterno, quia *in principio erat Verbum*, & *Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram &c.* Ergo Verbum est Deus, vel nil. Sed non est nil, ut vos ipsi fatemini. Ergo Deus. Quamobrem discursu hoc individuo non probabant *absolutè* distinctionem Verbi à creaturis, quia existere ab æterno, hoc est sine initio in existendo, præcisè ut tale, convenire etiam potest creaturæ. Inefficaciter autem probatur absolutè distinctio rei A à B, ex titulo, qui præcisè ut talis convenire potest utrique. Egregiè verò probabant *hypotheticè* distinctionem illam, quoniam licet titulus ex se communis sit rei A, & B, si tamen conceditur illum convenire rei A, & non B, infertur distinctio illius ab hac. Semel autem statuta distinctione quasi extrinseca, & accidentali Verbi *ab omni creatura* subinferebatur distinctio intrinseca, & essentialis. Omne enim quod semel distinguitur positivè ab alio, semper, ac necessariò distinguitur ab illo: distinctio namque, & identitas non sunt de genere prædicatorum, quæ absunt, & adsunt præter subjecti corruptionem. Ergo si semel extorquebatur ab Arrianis Verbum distingui *ab omni creatura*, extorquebatur postea illud neque esse, neque posse esse creaturam, & per se essentialiter distingui ab omni creatura.

Ioan. 1. Proverb. 8.

33. *Quatenus Tertiò*. De ratione omnis creaturæ est fieri ex nihilo aut ex aliquo. Utrovis autem modo debet incipere; quoniam ante ipsius productionem debet esse aut *nihilum*, aut *aliquid*. Sed neque hoc valet, quippe offendit ad non rectam intelligentiam illius ex *nihilo*, ex

aliquo

aliquo rejectam toties. Non fiunt res naturales ex *nihilo*; aut *aliquo*: quasi ex parte rerum, & coram Deo detur quoddam *nihilum* in sensu positivo, aut quoddam *aliquod*, ex quorum unoquoque diversimodè combinato, fiant jam unæ res naturales, jam aliæ: sicut res artificiales fieri solent, v. g. statua ex marmore, vestis ex panno, domus ex terra ligno, gypso &c. Absit pessima intelligentia grammaticæ philosophicę. Rursus neque ex *nihilo*, aut, *aliquo* tamquam ex termino à quo, sicut ignis ex ligno; ita ut prius tempore, quam ulla res fiat, debeat per aliquod saltem instans præexistere suum non esse, (de hoc est quæstio in præsenti, & non debet supponi ut principium ab Adversariis) aut quædam alia res, quæ sit illud *aliquod*. Igitur sensus priscarum illarum phraseon est quem toties dixi. Rem fieri ex aliquo in casu præsenti, seu educi ex illo, nil aliud est à parte rei, quàm produci per actionem essentialiter unitam illi, ut subjecto præsupposito, idest, ut subjecto per actionem illam non producto. Item fieri ex nihilo stat physicè ex parte rerum in eo, quod cum distinguatur quoad essentiam à suo principio (ut omnis creatura distinguitur à Deo, secus Verbum æternum) producatur per actionem nulli penitus subjecto præsupposito essentialiter per se unitam. Et hoc *nullum subjectum*, seu carentia unionis actionis dictæ cum eo subjecto, est nihilum illud arcanum, & mysteriosum quod tantum negotium facit aliquibus, quasi foret Sacramentum à sæculis absconditum. At sine novitate essendi, sine initio in existendo, & consequenter cum æternitate in sensu negativo, stare potest, quod creatura producatur à Deo per actionem nulli penitus præsupposito subjecto unitam, aut per actionem essentialiter unitam alicui subjecto præsupposito, (non sane præsuppositione stante in eo, quod prius incipiat esse; sed stante in eo, quod aliunde, sive per alias actiones non habentes etiam initium existat) Nam profer duo contradictoria, vel aliud absurdum. Ergo sine novitate essendi, sine initio in existendo, & consequenter cum æternitate à parte ante potest creatura produci per Deum *ex nihilo*, aut *ex aliquo* in sensu præsenti, quem unum dico. Neque opponas in signo causæ priore ad creaturam non esse hanc, & consequenter esse suam carentiam, aut suum nihilum. Nam etiam in signo causæ ad Saturnum non fuit carta hæc, & tamen neque fuit carentia hujus cartæ, cum neutra fuerit causa, aut prærequisita ad productionem illius stellæ. Vide similem objectionem disp. 1. n. 80.

34. *Quatenus* 4. In æterna successiva hominum v. g. generatione naturali per Patres Avos &c. necessariò deveniendum esset ad aliquem, qui immediatè procederet à solo Deo; quia non possunt omnes non procedere à Deo, inquit Oviedo, tamquam ab una causa prima, à qua tota illa series derivatur. Sed ille homo esset primus illius seriei. Ergo hæc haberet principium. Propter illud idem, nego majorem quemadmodum enim in serie infinita generationum etiam naturalium à parte post, quam Deus poterat instituere: nec non durationum realium Angelorum, qui æternum sunt duraturi, non est necessariò deveniendum ad aliquem hominem, qui non producat alium, aut ad durationem

P. Oviedo controv. 14 phys. punct. 2.

tionem aliquam, post quam non sit alia, imò est impossibile ad hæc pervenire successivè, quia alias esset finita series illa a parte post. Et hoc sine læsione primatus causæ primæ. Ita in serie naturalium generationum humanarum à parte ante infinita, nec divinitus posset perveniri successivè ad aliquem hominem, qui non esset generatus ab alio, habente proportionatam ætatem, & hic ab alio habente quoque ætatem proportionatam &c. & consequenter qui esset à solo Deo. Ab eo namque tamquam ab unica causa prima essent omnes illæ generationes; sed non ab eo solo, ut contingit etiam in præsentibus generationibus humanis, quarum nulla est à solo Deo. Adamus namque, & Eva non fuerunt geniti; quapropter de hac propositione. *Aliquis esset homo in ea serie productus non ab alio homine, sed à solo Deo*. Ferendum est idem judicium, quod de hac. *In serie generationum humanarum infinita à parte post aliquis esset homo non producens alium*. Et quod de hac. *In æterna serie durationum à parte post aliqua est hora, aliquod instans, aliqua duratio, post quam non sit alia*. Omnes hę sunt falsæ. Radix difficultatis est imaginario altè infixa de aliquo primo, vel aliquo ultimo, ubi primum audimus has voces. *Series, linea, ordo, catena, successio &c.* quia ab infantia sumus assueti deprehendere principium, & finem in omnibus seriebus, lineis, ac successionibus, quarum habemus proprias species. Imburi hac apprehensione naturaliter involamus in inquisitionem primi, & ultimi simul, ac audimus *seriem, lineam, successionem*, quamvis castigatam syncathegoremate *ab æterno, in æternum* immemores multoties significari *sine principio, sine fine*, & consequenter immemores hic significari lineam, seriem, successionemque prorsus oppositam ei, cujus sumus assueti, & quam passim significant hæ voces, quibus etiam hic utimur, quia alias non habemus. Eamdem difficultatem sentiret qui propterea quod hæc vox *Animal* significet *vivens sensibile*, vitam, & sensibilitatem quæreret in animali mortuo, immemor rigorem illius vocis *Animal* mortificari per adjunctam alteram *mortuum*. In serie igitur, linea, ordine; catena, successione (hæ sunt voces, quæ decipere possunt in præsentiarum, sed aliæ non suppetunt) generationum humanarum æternarum negativè, hoc est sine ulla prima, non est devenire ad ullam, quæ non sit ex alia humana, & consequenter non est devenire ad ullam, quæ sit à solo Deo.

35. *Quatenus* 5. si esset possibilis æterna hæc creatura; præsertim successiva, sequeretur illam, vel duraturam, quoque in æternum, vel si Deus illam hodie destrueret, ac suspenderet, infinitum successivum finiretur, & verificaretur jam non esse id, quod per infinitos annos jam duraverat; quod est formaliter finiri successivè infinitum. Neque hoc valet; tum quia transeat Deum liberè volentem producere sine principio, quoad existendum, aliquam creaturam, sive permanentem, sive successivam, liberè hoc ipso se determinare ad conservandum illam per totam ęternitatem, sicut liberè se determinavit ad conservandum in æternum omnes rationales creaturas, quas produxit in hac providentia. Hoc posito non sequeretur infinitum finiri, quia sicut Deus non potest
occidere

occidere unam formicam in sensu composito volitionis efficacis conservandi eam: ita non posset destruere hodie istam creaturam, aut interrumpere istam generationum seriem, in sensu composito volendi efficaciter illam conservare in æternum. Et hæc volitio esset consequens ad volitionem producendi illam ab æterno, & esset consequens propter illud absurdum, quod sequeretur. Ex eo, quod hæc omnia vera essent, quid contra nos? Tum quia in hoc argumento committitur fraus, vel æquivocatio unius modi habendi infinitatem cum alio valdè diverso. Aliud namque est rem finiri quoad illud, quoad quod est infinita; & hoc repugnat. Aliud verò, quoad illud, quoad quod est finita, & hoc non repugnat, quia ut dixi, & duobus exemplis probavi num. 28. non omnis infinitudo est infinitudo in omni linea, seu secundum omne. Si enim æternam durationem, quam sumus habituri, intuearis sursum, & retrogradè, invenies finem, nempe punctum primum. Jam æterna illa creatura duraret infinitè; non quidem deorsum, & versus nos; sed sursum, ideit à parte ante, ergo quod deorsum à parte post, ac versus nos finiretur, non est absurdum. Absurdum foret, quod mente numerando sursùm, seu retrogradè versus ante actas durationes deprehenderetur ultima: nam illa foret principium illius æternitatis, & consequenter illa non foret æternitas à parte ante. Ast quamvis per totam æternitatem à parte post mente numerares successivè anteactos illos annos, numquam deprehenderes ultimum, quia numquam deprehenderes primum, qui profectò ultimus esset retrogradæ illius numerationis. Ergo. Juxta hanc rationem distinguendum est, quod infinitum successivè finiretur: & concedendum de finitione deorsum, negandum autem de finitione sursum. Illud autem infinitum esset sursum, non verò deorsum.

36. Tum quia non finitur presse loquendo, quod numquam incepit. At creatura illa, sive permanens sive successiva, quæ ab æterno existeret, eo ipso numquam incæpisset, quia, ut dixi, hæc æternitas stat formaliter in hoc negativo, ita existere, *ut numquam habuerit principium*. Ergo. Verumtamen quia hic terminus *Durare infinitè*, significat primariè non habere finem à parte post, atque in futurum: & illa creatura poterat habere finem à parte post, & in futurum: idcircò si sensum magis frequentem illius termini conservare velis, dicam creaturam illam permanentem, aut successivam, non habituram durationes infinitas propter hoc ipsum, quod terminus iste magis significat futurum, quàm præteritum, magis innuit exclusionem finis, quàm principij. Nihilominus utraque illa creatura non haberet initium in existendo. Nam semper, & semper extitisset, & non esset assignabile adhuc mente divina instans ullum reale, vel imaginarium, ante quod non extitisset; atqui in hoc stat quidditas existendi ab æterno. Ergo licet non haberet durationes infinitas in sensu magis frequente istius termini tendentis in futurum, & in *à parte post*, extitisset tamen ab æterno, & fine initio. Unde si velis, ne dicas illam creaturam habituram durationes infinitas; dicas verò habituram durationes imprincipiatas. Et in hoc

stat

stat, ut notavi, fraus, vel æquivocatio hujus argumenti, quod tendit deorsum versus finem per motum sursum versus principium, & ex eo, quod deorsum non sit res infinita, contendit quod neque sursum. Juxta hunc discursum dicendum est æternitatem à parte ante, sistentem in hoc puncto, in quo nunc sumus, non esse infinitam: sed imprincipiatam; è converso autem æternitatem à parte post, nunc incipientem in anima v. g. quam nunc Deus creat, esse principiatam, sed infinitam. Unde ex eo, quod nunc cessaret catena durationum à parte ante æternatum, non sequeretur *infinitum*, *sed imprincipiatum* finiri.

§. III.

37. QUæretur 6. Vel Deus creat hoc nostrum Zenith in hoc Emisphærio, vel in altero. Si primum, motus completus inciperet in altero. Si secundum, motus inciperet in hoc. Utrovis igitur modo motus, & circumvolutio haberet principium. Ergo non esset ab æterno. Neque hæc ingeniosa ratio P. Rubio, quæ nonnullis valdè probata fuit, urgere videtur. Illud namque dilemma *crearet in hoc, vel non crearet in hoc, sed in alio*, quamvis inter contradictoria versari videatur, est falsæ suppositionis. Sicut hæc: *Incognoscibile, vel existit, vel non existit. Omnis Deus, vel est, vel non est Omnipotens. Distinctum adæquatè ab omni possibili, & impossibili, vel est, vel non est cognoscibile. Chymæra, vel cantat, vel non cantat.* Et similia; quibus ingenium, & patientia tyronum exerceri solet. Sicut enim hæc dilemmata supponunt falsum, ita istud *crearet in hoc*; *vel crearet in illo*; tacitè supponit primam aliquam actionem Dei, primamque aliquam præsentiam hujus nostri Zenith. Atqui de hoc primatu est quæstio, & negatur à nobis ajentibus, quod licet nulla sit possibilis creatio, ac præsentia illius, quæ specificativè, ac secundum se non *possit* esse prima, eo quod illam eligere poterat Deus ad incipiendum opus; nulla tamen est possibilis, seu assignabilis, quæ *sit* prima, & supra quam non sint aliæ, & aliæ sine principio. Ergo dilemma istud supponit tacitè id, de quo est quæstio, & quod à nobis negatur. Nego itaque suppositum illius, sicut illorum aliorum, quæ reposui. Vel distinguo, creatione aliqua, aut præsentia, quæ esset prima, nego, Creatione, ac præsentia, quæ esset pura conservatio, dico Deum creaturum nostrum Zenith in nostro Emisphærio, ita tamen, ut immediatè antecedenter creaverit illud in altero; Et etiam in altero, ita tamen, ut immediatè antecedenter creaverit illud in hoc. Creatio namque illius *in* non est res aliqua simplex, ac indivisibilis, sed imprincipiata congeries creationum, & præsentiarum ordinatè sibi succedentium. Ergo esset creatio in hoc, in altero emisphærio, sed distributione accommoda, una in hoc, alia prior in altero, altera magis prior in hoc, altera magis adhuc prior in altero

altero

altero. Et sic sine initio hujus prioritatis. Sicut si Deus conservaret idem Zenith per ęternitatem à parte post movendum, conservaret illud in hoc, & in altero Emisphęrio; sed distributione accommoda. Una conservatio, & pręsentia in hoc, altera in altero, altera magis posterior in hoc, altera magis adhuc posterior in altero. Et sic sine fine hujus posteritatis. Sicut enim hæc ęternitas à parte post non habet finem, ita illa à parte ante non habet principium.

38. *Quatenus* 7. Si Deus ab ęterno produceret ignem applicatum stuppę, ille, utpotè agens necessarium, combureret hanc, quam primum posset, deinde non combureret, quia alias stuppa non foret ab ęterno cum ponamus illam sic esse. Neque hoc valet, tum quia idem argumentum fieri potest contra ignem, quem Deus velit conservare per ęternitatem à parte post applicatum stuppę. Tum quia potest creatura esse ab ęterno, quamvis non posset esse ista combinatio propter istud idem absurdum. Ergo data impossibilitate casus istius, subsistit ignem solum, stuppam solam, aut ambo, sed non applicata, posse esse ab ęterno. Tum quia argumentum istud trahit originem ex imaginatione supra rejecta. Nimirum, quod illud *ab æterno* sit aliquid positiuum, & determinatè signabile, ubi res incipiat. Producere itaque ab ęterno ignem applicatum stuppę, est à parte rei, quod nullum sit assignabile instans, ante quod non fuerit ignis ex divino decreto applicatus stuppę, quam vellet tamen conservare. Posita hac volitione, quę eo ipso est nolitio concurrendi cum igne ad combustionem, hic non posset in quolibet instanti comburere, sed in eo tantum, quod Deus pręfiniret, quia licet ignis sit causa necessaria combustionis, proxima tamen facultas ipsius ad comburendum constituitur per decretum applicativum Omnipotentię ad combustionem, quod decretum non datur, quando Deus non vult concurrere. Unde distinguo primam partem, quàm primum posset, tum ex parte sui, tum ex parte Dei, concedo; (sed ex parte Dei non posset in tota ęternitate à parte ante, eo quia Deus in tota illa vellet conservare stuppam) quamprimum posset ex parte sui pręcisè, nego. Tum quia istud *quamprimum*; sicut illud alterum, quo utitur Arriaga inquiens. Potest velle Deus ab ęterno producere creaturam in tempore *quam primum possit*, supponunt falsum, quia supponunt conceptibile esse instans aliquod, quod sit primum, in quo possit incipere tempus, seu ante quod non possit incipere tempus; atqui hoc est falsum, quoniam tempus extrinsecum, v. g. motus firmamenti, & intrinsecum, nempe tuæ, aut meæ, aut aliæ durationes potuerunt esse ab æterno distributione accommoda, quia ita potuerunt disponi à Deo, ut illarum series non habuerit initium, & nulla sit illarum antequam non sit alia. Ergo falsæ suppositionis sunt ista *quamprimum*. Dico; ambo illa tempora potuisse esse ab æterno, sed specificativè, ac secundum se: quia si ab ęterno essent, jam non essent tempus, sed ęternitas. Tempus ergo potest esse ab ęterno, sicut sedens potest stare, nempè in sensu diviso: ita series durationum (quę est tempus, quia incipit, & finitur) potest

supra,

suprà, vel infrà tot alias habere durationes, ut jam non sit tempus, sed æternitas.

39. *Quatenus* 8. In æterna serie generationum humanarum, si modò fiant naturali, nulla est assignabilis, quæ non sit tempore posterior respectu alterius: Pater enim non generat filium in instanti, quo generatur ab Avo. Ergò nulla est ab æterno. Idem in æterna serie temporis, seu motus, quia nullum minimum punctum alterutrius est assignabile, quod non sit posterius alio. Ergò nullum est ab æterno. Id distinguo, concesso antecedente. Nullum est ab æterno in sensu positivo, sicut est Deus, & sicut potest esse creatura permanens, concedo. In sensu merè negativo, nego, quià ambæ istæ series generationum motuum, & similium non sunt ab æterno positivè, quasi tota series, aut aliqua ipsius pars sit ab æterno; sed purè negativè, quatenùs est series, cujus nulla penitùs pars est prima, seu ante cujus unamquamque partem sunt aliæ, & aliæ, & aliæ sine principio. Et explicatur exemplo similium generationum æternarum à parte post, quia etiam nulla est assignabilis, postquam non sit alia, & consequenter nulla est in sensu positivo æterna à parte post. Neque dicas. Si motus, aut generationum ordo fuit ab æterno, Deus non fuit prior tempore, quàm motus. Ergò, vel quatenus non fuit prior, quàm ulla pars illius (& hoc palàm est falsum, quoniam qualibet assignatâ, est verum, quòd alia, v.g. pars A. est prior tempore, & consequenter est verum, quòd Deus coexistens parti A. est prior tempore, quàm illa pars assignata) vel quatenus non fuit prior tempore, quàm pars quædam determinata (& sic illa fuisset prima totius seriei, & consequenter hæc non caruisset principio, & neque fuisset ab æterno, sed sola illa pars determinatè fuisset ab æterno.) Vel quatenus non fuit prior tempore, quàm omnes distributivè sumptæ (& sic oportet assignare aliquam, vel aliquas, respectu cujus, aut quarum non fuerit prior tempore: & illa, vel illæ sunt primæ illius seriei, & illa, vel illæ solæ fuerunt ab æterno) vel demum quatenus non fuit prior tempore, quàm omnes collectivè sumptæ. Et sic jam admittitur collectio omnium durationum, generationum, ac motuum existens æternè à parte ante. At de ratione collectionis omnium est, quòd extrà illam nil sit, & consequenter, quòd undique sit clausa, & undiquè habeat terminum. Ergò admittitur seriem istam æternarum generationum à parte ante undiquè esse clausam, habereque terminos. Ergò admittitur, non esse infinitam, nec imprincipiatam.

40. Id inquàm nè dixeris; tum quia loquutiones istæ *Omnes distributivè. Omnes collectivè. Una determinata* sunt propriè numeri finiti, aut etiam rerum infinitarum, si volueris, simul tamen existentium, quia syncathegorema illud *omnis* præsefert aliquam simultatem, & nil extrà se relinquit. Ergò uti loquutionibus istis in casu præsenti seriei durationum, motuum, & generationum *nunquam incipientium*, tàm alienum, & impropriumest, quàm uti his solis vocibus, *irrationale, binnibile, latrabile, expers rationis*, quandò disputatur de *rationali*, ut notavi

vi num. 26. Quòd si dixeris, alias non suppetere voces, propior sum annuenti, quàm renuenti. Et hinc nascitur fraus, aut æquivocatio in disputando de infinito quoad numerum, & successionem, quia Doctores impugnantes illud utuntur terminis, apprehensionibus, atque speciebus, non solùm impropriis respectu illorum infinitorum, verùm etiam oppositis cum illis eisdem: sicut si disputantes contrà Angelos, v.g. uterentur his terminis: *Corpora, robusta, virilia, formosa, juvenilia, alata*, & similibus. Concesso igitur, Deum non esse priorem tempore æternâ illâ serie motuum, aut generationum: nego consequentiam cum omnibus suis divisionibus. Illa namque non prioritas respectu hujus motus, aut seriei, non est respectu hujus in sensu positivo, quasi hæc sit aliquid per modum unius existens ab æterno; sed respectu hujus in sensu merè negativo; quatenus nec mente ipsâ divinâ est assignabile ullum punctum temporis realis, vel imaginarii, in quo existeret Deus, & in quo non existeret etiam aliqua pars seriei prædictæ.

41. Et in hoc solo sensu negativo est verum, quòd Deus non esset prior tempore illâ serie motuum, aut generationum. Et in hoc solo sensu illa series esset imprincipiata, esset ab æterno, esserque infinita à parte ante. Et in hoc solo sensu negativo possumus loqui, ac disputare de his infinitis. Et ad hunc solum sensum negativum venire debes abjiciendo vocabula ista omnia præseferentia sensum positivum, quià omnium illorum suppositum negabo, quin moveat me aptitudo illorum pro rebus aliis, quæ habent principium, aut finem, aut utrumque. Tum etiam, quia istud argumentum adoritur eodem modo æternitatem à parte post Angelorum, & Hominum. Sicut enim Deus non esset prior tempore serie dictâ motuum, & generationum; ita nec erit tempore posterior serie infinitarum durationum realium, vel imaginariarum, formalium, vel æquivelentium (his vocabulis nè irretiaris) quæ concedendæ sunt Hominibus, & Angelis. Deduc modò idem, quod ex non prioritate temporis respectu imprincipiatæ seriei durationum deducebas. Nempè; Ergò, vel quatenus non erit posterior tempore, quàm ulla. Vel quatenus non erit posterior tempore, quàm pars quædam determinata. Vel quatenus non erit posterior tempore, quàm omnes distributivè. Vel quatenus non erit posterior tempore collectivè; Et omnia sunt falsa, vel æquivoca. Ad sensum igitur merè negativum jam dictum venire debes, quoties argumentaris contrà infinitum successivum, sive contrà imprincipiatum, ut jam notavi in physica naturali agens de infinito numerorum: & indè non debes excurrere ad sensum positivum falsæ suppositionis, vel cavillosum valdè, nisi extrà essentiam subjecti disputationis vagari velis. Cum ergò his octo argumentis præcipuè impugnetur possibilitas creaturæ, quam dixi num. 29. si argumenta hæc non concludunt, possibilitas illa subsistit.

42. Ut cetera solvas, observa sex. *Primum est*, quòd toties dixi, & dicam: nimirùm verba omnia, terminos, & loquutiones, quibus constant pleraque argumenta contraria caute admittenda esse. Pleræque enim illæ phrases malè aptantur rei præsenti, eo quia illæ sunt pro-

priè pro rebus, quarum assueti sumus, & consequenter pro rebus habentibus initium in existendo, & consequenter facillimè imprimunt hanc apprehensionem. At res præsens, quæ disputatur, non habet tale initium. Ergò facillimè imprimunt apprehensionem, rei ipsi, quæ disputatur, contrariam. Ergò cautè utendum est illis. *Secundum*. Argumenta contraria trahenda semper esse, ut toties inculcavi, ad conceptum negativum: scilicet, *non habere initium*, aut *non habere finem*. Quia in hoc conceptu negativo stat quidditas rei, quæ disputatur, nempè esse æternam à parte ante, sicut quidditas infiniti stat in eo, quod per viam successivæ numerationis non habeat finem. Arcendæ igitur sunt omnes phrases, quæ redoleant quid positivum ultra ipsam creaturam, & ipsius durationes in æternitate à parte ante. Atque ad illum conceptum negativum, & juxtà illum exponendæ sunt contrariæ rationes. *Tertium*. Æternitatem à parte ante creaturæ explicui, a cdefendi per viam durationum successivarum, sicut æternitatem à parte post, & non per viam unius indivisibilis quasi durationis respondentis toti æternitati, aut à parte ante, aut à parte post. Quia necesse non est exponi asperæ difficultati concedendi esse possibilem creaturam, habentem ex sua met essentia esse coævam Deo, & tam antiquam dierum, sicut est Deus ipse, si semel existat. In serie autem durationum non habentium initium, nulla est istiusmodi essentiæ creatura; quoniam, licèt singulæ durationes, hanc quasi seriem componentes, habeant ex sua met essentia, quod si existant, existant quando existunt, & antea, vel post. Veruntamèn ea quasi series (propriè non est series, quia non habet initium) non est æterna in sensu positivo, quasi tota ea, aut aliqua ipsius pars debeat existere positivè ab æterno, ut sæpè dixi; sed in sensu merè negativo, quatenus nulla ex eis durationibus est, aut potest esse prima, siquidem ante quamlibet fuerunt aliæ, & aliæ, & aliæ sine initio.

43. *Quartum*. Sicut non dedecet Deum impotentia occidendi unam formicam, ex hypothesi, quòd efficaciter decreverit illam conservare vivam, imò dedeceret potentia, quia esset potentia ad sibi ipsi contrariandum. Et neque dedecet Deum impotentia destruendi Angelos, & Homines hujus providentiæ per totam æternitatem à parte post, ex hypothesi, quòd efficaciter statuerit, illos in æternum conservare. Ita non dedecet impotentia destruendi in tota æternitate à parte ante creaturam, quam efficaciter voluisset producere ab æterno. Omnes quippe hæ impotentiæ sunt consequentes ad voluntatem ipsam Dei. Et licèt non omnis impotentia, quæ utcumque dicatur consequens ad voluntatem Dei, eo ipso sine discretione sit admittenda possibilis, nam fieri potest, ut ea voluntas, quæ ab alio affirmatur, sit impossibilis (& ideò impotentia non subserviendi creaturæ, quæ diceretur consequens ad voluntatem divinam, obligandi se ex voto, ex servitute, ex obedientia creaturæ, est impotentia repugnans Deo, nempè quia illa hypothesis, & voluntas manifestè repugnat Deo.) Verumtamen, quando impotentia est consequens ad voluntatem, quæ prudenter disputatur,

tur, sit nè possibilis, non eo ipso, quod sit impotentia, est Deo impossibilis. At prudenter disputatur, sit necnè possibilis voluntas efficax divina producendi creaturam ab æterno. Ergo.

44. Non obstante autem hac impotentia destruendi ab æterno dictam creaturam, subsistit, quòd nullum esset instans imaginarium in æternitate à parte ante, in quo non posset Deus adhuc conjunctim cum æterna illa productione destruere illam creaturam. (Secùs de instantibus realibus, quia cum hæc sint durationes ipsæ creaturæ illius, implicat, quòd destruatur in duratione ipsius, seu quandò datur aliqua duratio illius.) Quia cùm neque sit, neque potuerit esse initium æternitatis à parte ante, sicut neque erit, neque potest esse finis in æternitate à parte post: nullum est assignabile instans imaginarium, ante quod non fuerint infinita, & infinita, & iterum infinita instantia. Sunt namque sine principio. Ergò nullum est assignabile instans, in quo, si creatura illa destrueretur per Deum, non verificaretur, creaturam illam fuisse ab æterno, idest sine primo instanti. Non ergò opponuntur hæc duo *existere ab æterno. Posse destrui in quolibet instanti æternitatis assignabili à parte ante*. Neque ex hoc inferretur oppositum illius, quoniam, ut dixi, in quocumque destrueretur, jam præcessisset per infinita, & infinita instantia, idest sine initio: & in quocumque destrueretur, destrueretur in tempore,& non ab æterno. Quoniam destrui ab æterno staret in eo, quod nullum esset assignabile *primum* instans, in quo destrueretur. At esset assignabile, nempè illud, in quo post infinita, & infinita instantia imaginaria sine ullo initio destrueretur. Ergò.

45. *Quintum* infertur ex his. Nullum penitus esset instans in dicta æternitate à parte ante, quod esset ab æterno; sed omnia distributivè sumpta (si ità loqui licet) inciperent in tempore. Ipsa tamen durationum series propter hoc ipsum foret ab æterno. Tum propter obvium exemplum. Nullum penitus constitutivum physicum hominis est simpliciter animal rationale; sed omnia, & singula sunt simpliciter non animal rationale; & tamen homo est simpliciter animal rationale. Tum propter specificam rationem. Eo ipso, quòd sit durationum series, & nullum prorsùs assignabile sit initium illius seriei, illa est ab æterno, quia in illo conceptu negativo stat primariè quidditas, & realitas essendi ab æterno, ut toties dixi. Sed eo ipso, quod existant instantia constitutiva illius seriei, & nullum sit ab æterno, sed singula incipiant in tempore, erit durationum series, & nullum penitus erit illius initium. Quia nullum fuisse ab æterno in hypothesi, quæ disputatur, sed omnia incæpisse in tempore, stat in eo, quod ante unumquodque fuerint alia, & alia sine initio. Ergò, eo ipso, quod existant instantia constitutiva illius seriei, & nullum sit ab æterno, sed omnia incipiant in tempore, series durationum est ab æterno. Ergò nullum instans fuisse ab æterno, seriem verò fuisse ab æterno, tam longè distant ab oppositione in hypothesi, quæ disputatur, ut potius unum inferatur ex altero. *Sextum*. Non quia series durationum dicta ab æterno fuerit dire-

ctè loquendo, potest illico dici reflexè, *Æternitatem à parte ante fuisse ab aterno*; sicut nec *aternitatem à parte post futuram esse in aternum*. Hæ namque propositiones possunt habere sensus valdè diversos, & rapere, vel saltem sollicitare imaginationem in res valdè diversas. Unus sensus est. *Non habere initium in essendo* (in hoc stat æternitas à parte ante) *non habet initium in essendo*, in hoc stat existere ab æterno. Et similiter respectivè de altera propositione. Hic sensus utpotè identicus, verus est. Alter. *Æternitas à parte ante est aliquid positivum, ac per modum unius, ante cujus existentiam nil existit*. Hic sensus est falsus: quoniam æternitas à parte ante non est simpliciter aliquid positivum; sed primariè constituitur per carentiam dictam: & neque est per modum unius, sed res essentialiter successiva, & cujus partes invicem repugnant quoad simultaneam existentiam, prætereo alia, tum quia minus difficilia & obvia, maximè apud P. Oviedo. Tum, quia in physica naturali disp. 2. agens de infinito, satisfeci illis. Octo namque argumentis à num. 30. solutis, & his aliis sex præoccupatis rationabiliter fulcitur possibilitas illius creaturæ, quam dixi n. 29.

P. Oviedo contr. 19. phys. pun. 3

CAPUT TERTIUM.

De Ubi, seu Loco.

46. UPLEX spatium, seu Ubi, seu Locum disputant Philosophi. Primus locus dicitur purè imaginarius, non quia sit chymericus, sed quia non est, nec fuit, neque erit, tametsi esse possit: ut paulò ante dicebam de tempore, sive durationibus imaginariis. Et sic infiniti homines, & Angeli, quos Deus potest producere; sed neque fuerunt, neque sunt, neque erunt, sunt Homines, & Angeli purè imaginarii, idest purè possibiles. Et quemadmodùm hi, si sunt, aut fuerunt, aut erunt, non solent dici homines purè imaginarii, v.g. primi, & ultimi Incolæ hujus Mundi, quia licet neutri sint modo, uni tamen fuerunt, & alteri erunt, & consequenter neutri vocari solent *purè possibiles*. Ita locus, qui fuit, vel erit, quamvis modò non sit, non solet dici locus merè imaginarius, quandoquidem præter non repugnantiam, verificatur de ipso actualitas alique, v.g. *fuisse*, aut *futurum esse*. Et in hoc sensu mundana hæc fabrica, in qua sumus, Deus, Angeli, Homines, & reliqua numquam fuit, aut erit spatium purè imaginarium, ante ipsius namque conditionem verificabile erat *futurum esse* spatium hoc, quod Empyreo circumcingitur, & casu quo illam totam Deus destrueret, verificabile esset *fuisse* spatium hoc. Et in hoc sensu non esset verum dicere, totum quod apprehenditur ultrà Empyreum, esse spatium imaginarium, si ul-

si ultrà illud producturus esset Deus corpus aliquod, cujus superficies esset locus extrinsecus, aut aliquem spiritum, cujus presentia esset locus intrinsecus. Preterquamquod illud *ultra, extra*, ceteraque adverbia loci sunt impropria, imò falsę suppositionis, quandò loquimur de loco non loco, idest de loco, sive spatio purè imaginario, ut jam adverti in Physica naturali, disp.4. cap. ult., ubi egi de spatio imaginario, & ubi legere potes, quod pręcipuè disputari solet super illo. Hęc de spatio *purè* imaginario, quod si expungas particulam eam exclusivam, & loquaris de spatio imaginario: dicam esse spatium, seu locum, qui potest esse, sed actu non est. Et in hoc sensu Homines, qui non sunt, at fuerunt, vel erunt, licèt non sint *purè imaginarii*, sunt tamen Homines imaginarii. Et circulus Empyrei ante suam primam productionem, licèt non fuerit spatium *purè imaginarium*, fuit tamen spatium imaginarium.

47. Alter locus, seu spatium dicitur locus realis, seu Ubi reale. Et est, *Ubi, spatium, & locus* verè physicè existens. Est duplex. Unus *extrinsecus*, qui definitur *ultima superficies corporis continentis primò immobilis*, v.g. vas plenum aquâ est locus extrinsecus aquę, quoad illam primam superficiem vasis, quę contigua est ipsi aquę. Mare quoad illas particulas immediatè circumdantes piscem, est locus extrinsecus piscis. Aer iste, intra quem degimus, est noster locus extrinsecus &c. Addit autem Philosophus verbum illud *immobilis*, non quia locus physicè, ac realiter debeat non moveri: movetur namque superficies aeris, in quo sumus, movetur superficies aquę, in qua est navis, movetur navis, in qua est homo. Sed quia vel alludere voluit ad sententiam quorumdam, quos ibidem impugnat, quamvis postea aliquatenus redeat in ipsorum gratiam, ajentium, locum esse interstitium spatium indivisibile, atque immobile, per quod discurrunt huc illuc corpora. Vel quia locus non movetur moraliter, eo quod licèt mutentur partes aeris circumdantis nos, veniunt aliæ, quæ sunt quoque aer: & licèt mutentur individuæ aquæ circumdantes piscem, succedunt aliæ similes aquæ. Est autem usitatum in omni literatura loqui de re, tamquam de una, eademque, licèt mutentur individua illius, v.g. *Quem occidistis inter Templum, & Altare*, cùm non occidissent eum illi individui, quos Christus corripiebat. Item: *Tu regere Imperio populos Romane memento*, scilicet jam uni jam alii Romani. Vel quia locus in sensu composito, quod sit locus, à quo, debet non moveri, aut separari ex re locata, quia aliàs jam non esset locus illius: ut concava superficies vasis non esset locus extrinsecus aquæ, si moveretur ex illa, propterea quòd illa aliò transferretur, vel propterea, quòd illa permanente vas discederet, ut interdum contingit, quandò fulmine disjecto dolio, vinum stat, in quo casu dolium jam non est locus extrinsecus vini. Applicuit autem immobilitatem loco potiùs, quàm rei locatæ, quia de loco disserebat: & hic est qui definit esse locus extrinsecus aquæ, si moveatur ex illa. Et sic verbo illo *immobilis* voluit amplius explicare illud alterum *continentis*, nam si per unicum punctum temporis vasis superficies contineret aquam impro-

Aristot. 4. Physic. c. 4.

Matth. 23.

Æneid. 6.

propriè diceretur esse *locus aqua*, cum esse locum alterius innuat permanentiam aliquam. Vel denique potuit habere alia motiva ad verbum illum *immobilis* addendum.

48. Hic locus extrinsecus est duplex. Unus immediatus, & formalis, nempe ultima superficies dicta, in qua non posset certè conservari naturaliter aqua tota vasis, sed hoc probat corpus non posse naturaliter conservari in loco extrinseco præciso, & formali. Alter mediatus, & æquivalens. Et est complexum ex omnibus illis superficiebus, quæ constituunt profunditatem corporis continentis aliud. Juxta hunc sensum vas totum est locus extrinsecus, in quo est aqua, & totum hoc cubiculum, ut locus extrinsecus, in quo ego sum modo. Rursus locus extrinsecus immediatus est etiam duplex. Unus physicus immediatus: nempe illud cujus profundiores superficies sunt physicè continuæ cum ultima illa, quæ continet locatum; & sic vas est locus extrinsecus immediatus aquæ. Alter immediatus moraliter, & est ille, intra quem continetur locus physicus immediatus. Sic urbs, in cujus una domo est Petrus, est locus extrinsecus immediatus moraliter, in quo vivit Petrus; juxta communem quippe modum non solum dicimus, Petrus est in tali domo, verum etiam est Madriti, est Romæ, est Neapoli &c. Id pendet ex communi modo loquendi, & cum inter modos loquendi nequeat institui paritas ex unis ad alios, ideò ex eo, quod talis, aut talis urbs sit locus extrinsecus hominis in ea degentis, non potest argui Orbem Saturni, v. g. esse locum extrinsecum Lunæ.

49. Alter locus realis, sive *ubi*, sive *spatium*, est locus realis *intrinsecus*; & est forma, aut quasi forma, per quam immediatè formaliter res est in loco extrinseco, de qua infra disputabo sit nec ne distincta ab ipsa re, quæ est in eo loco. Hæc forma, aut locus intrinsecus, est, quod passim vocatur, *præsentia*. De qua licet sit dubium, infra examinandum, distinguatur nec ne ab aliis rebus præsentibus; ast à Deo non distinguitur sua præsentia; quoniam licet *Deum esse præsentem in loco hoc*, & consequenter præsentia in actu secundo Dei in hoc loco, ut pote conceptus quidam copulativus, includit essentialiter hunc locum propter generalem rationem sæpè datam contra connotatores, & consequenter distinguatur realiter inadæquatè à Deo; veruntamen forma, vel quasi forma, qua immediatè, ac formaliter Deus est in hoc loco ex hypothesi, quod sit hic locus, identificatur adæquatè cum Deo, quia est sua immensitas; atqui hæc, sicut omnipotentia, & reliqua attributa necessaria, identificatur adæquatè cum Deo. Ergo præsentia divina, seu ubi intrinsecum Dei, seu locus intrinsecus Dei, est Deus ipse. Præsentia, inquam, non actualis absoluta, & in actu secundo, sed radicalis, & in actu primo. Dices. Omne, respectu cujus hoc cubiculum non est locus extrinsecus, non est in hoc cubiculo. Sed respectu Dei non est locus extrinsecus hoc cubiculum: quia de ratione loci extrinseci est, quod sua ultima superficies *contineat* locatum; ultima autem superficies hujus cubiculi non *continet* Deum, tum quia est extra hoc cubiculum etiam: nempe ubilibet: tum quia penetratur cum ipsa ulti-

ultima superficie, imò cum cęteris omnibus, eo quod sit totus Deus in quolibet puncto loci, in quo sunt respectivè omnes superficies hujus cubiculi. Ergo non datur præsentia Dei in hoc cubiculo, imò nec dabilis est. Sed datur Deus ipse. Ergo Deus distinguitur ab illa, quam dicimus præsentiam Dei. Respondeo; continere locarum, duo potest significare: unum positivum, scilicet, quod locatum sit in loco immediato illi loco, in quo est superficies loci extrinseci. Aliud negativum, scilicet, quod ita sit ibi, ut non sit alibi. Solum illud primum est de ratione loci extrinseci; non autem hoc secundum quoniam in eodem puncto temporis, in quo Sacrosanctum Corpus Christi Domini est in loco extrinseco Cœli, est etiam extra illum: nempe in Eucharistia, & quando visum est in terris cum præsentia circumscriptiva propria corporis, non est dicendum deseruisse cœlum, sicut nec dicendum videtur non posse illud idem sacrum corpus apparere simul in diversis partibus terræ, diversisque hominibus cum præsentia propria corporis, aut fuisse corpus aereum, sive phantasticum illud, quod toties visum est hominibus Sanctis. Dico igitur hoc cubiculum continere secundum positivum totum Deum, quia totus Deus ratione suæ immensitatis est in puncto loci immediato ei puncto loci, in quo est ultima superficies hujus cubiculi, licet simul sit etiam in puncto eodem, in quo est ipsa ultima superficies, & in quibus sunt cęterę, & in quibus sunt aliæ.

50. Hæc præsentia est multiplex. 1. alia est spiritualis, v. g. immensitas, qua Deus est ubique, præsentia, qua Angeli sunt in Cœlo, vel in terra. Præsentia item, qua anima rationalis est præsens omnibus, & singulis membris corporis, quod licet negent illi, qui censent apud, & cum Oviedo omnem formam, etiam rationalem, esse præsentem per præsentiam materiæ, cui unitur: infra probabo negandum non esse. Nempe, quia licet omnes hæ præsentiæ sumptæ in concreto intimè constituantur per locum ipsum extrinsecum, ut dicebam numero antecedente de præsentia divina in loco A, v. g.; & consequenter sic sumptæ constituantur per corpus aliquod: & consequenter sint corporeæ, seu proprius loquendo, sit corporeum illud complexum, quod ex illis resultat, & ex loco extrinseco; cęterum hę eędem præsentiæ sumptæ in abstracto verè existunt, quin dicant talem connexionem cum quantitate, ut sine miraculo nequeant carere illa, in qua specie independentiæ à quantitate posui conceptum spiritus disp. 4. logicæ majoris. Alia pręsentia est materialis, & corporea, v. g. qua hæc carta est in hoc loco potius, quam alibi. Hæc est duplex. Una formaliter immediatè corporea, nimirum præsentia ipsa quantitatis, quæ sola est simpliciter corpus, quia per se immediatè, ac formaliter resistit alii quantitati, quoad locum, & in ordine ad quam cætera omnia corporea dicuntur, & sunt corporea, ut ibi explicui. Altera reductivè corporea videlicet omnis præsentia rerum, quæ ex sua essentia eum dicunt ordinem ad quantitatem, ut sine miraculo nequeant carere illâ. Et talis est præsentia materiæ primæ, formę materialis, & reliquorum omnium materialium; quamvis enim dixerim in Prodromo disp. 5. num. 155.

num. 158. *non omne* metaphysicè connexum cum fundamento connexionis physicæ, esse metaphysicè, aut physicè connexum cum termino, quinimò interdum esse metaphysicè oppositum huic; non tamen dixi *Nil* metaphysicè connexum cum eo fundamento esse physicè connexum cum termino. Hinc licet casu, quo Deus materiam primam panis conservaret sine ulla quantitate (sicut hanc in Eucharistia conservat sine ulla materia panis) non fieret ullum miraculum contra præsentiam materiæ primæ, sed solum contra hanc; subsistit nihilominus præsentiam materiæ primæ ex sua essentia esse intimè, ac metaphysicè connexam cum unione physica sui ipsius ad materiam: & hanc ita connecti cum quantitate, ut sine miraculo nequeat orbari eâ. Sed hoc sufficit, ut præsentia materię sit reductivè saltem corporea, idest, ad genus spectet rerum corporearum, quod genus in multas species dividitur, v. g. corporeum primarium, & immediatè, ratione dictæ identitatis (& est sola quantitas) Corporeum secundarium, & mediatè, ratione dictæ connexionis (& est materia prima, v. g.) Corporeum magis secundarium, & mediatum, & est omne illud, quod ex sua essentia existere nequit sine intima unione intrinseca cum corporeo secundario, quæ impotentia nulli rei spirituali convenit. Ergo subsistit pręsentiam materiæ, & similium rerum corporearum esse corpoream, & materialem.

§. II.

51. PRæsentia, sive spiritualis, sive materialis est duplex. Una entitativè indivisibilis, v. g., qua totus Angelus est, aut esse potest in unico puncto loci, & qua unum punctum quantitatis est in unico puncto loci, & unum punctum materiæ, ac unum punctum formæ divisibilis sunt cum uno puncto quantitatis utriqua communi in eodem puncto loci: tria namque hæc invicem penetrantur, nam impenetrabilitas formalis, ac immediata stat in sola quantitate, & est respectu alterius quantitatis, & ratione illius solius cætera sunt impenetrabilia non inter se; sed cum alia quantitate. Altera entitativè divisibilis, v. g. qua tota hęc carta est in toto hoc spatio longitudinis, & latitudinis: item qua Angelus poterat replicari per Deum in toto hoc cubiculo: licet enim non immeritò diceretur, cubicularem hanc præsentiam non esse unicam, sed completam ex multis; meritò etiam dici potest illam fore unam præsentiam adæquatam ex multis compositam, quandoquidem subjectum præsens unicum foret, & præsentię ipsæ inter se distinctę essent; tametsi posset etiam contingere, quod occupatio illa totius cubiculi fieret per unicam simplicem indivisibilemque actu formaliter præsentiam, & solum virtualiter divisibilem. Rursus cum præsentia innuat tria: scilicet subjectum præsens, præsentiam ipsam, locum, in quo illud est pręsens, multæ combina-

tio-

tiones præsentiarum excogitari possunt. Nempe præsentia indivisibilis entitativè, sed divisibilis ex parte subjecti, & ex parte loci, ut si unica indivisibili præsentia poneret Deus totam hanc cartam in omnibus singulis partibus hujus cubiculi. 2. præsentia indivisibilis entitativè, atque etiam ex parte subjecti, sed divisibilis ex parte loci, ut si unicâ simplici præsentiâ poneret Deus animam rationalem, quam entitativè indivisibilem suppono, in toto hoc cubiculo. 3. indivisibilis tribus eis modis, ut præsentia, qua anima rationalis est in quolibet puncto corporis animati. 4. indivisibilis ex parte subjecti, sed divisibilis entitativè ex parte sui, nec non ex parte loci, ut præsentia, qua anima nostra est in toto nostro corpore. Anima namque, quæ est subjectum præsens, est in loco divisibili, nempe, quem occupat corpus totum, & est per præsentiam divisibilem. Rescisso enim uno brachio deficit præsentia animæ ibi, & non deficit præsentia animæ in altero brachio, sine fundamento quippe diceretur deficere totam priorem præsentiam animæ, & de repente produci aliam in eisdem partibus corporis restantibus. Ergo præsentia, qua anima est in uno brachio, distinguitur à præsentia, quâ est in altero. Sed ambas habebat ante abscissionem illius brachii. Ergo præsentia, quam habebat, componebatur ex partialibus præsentiis distinctis. Ergo erat præsentia divisibilis rei indivisibilis in loco divisibili. 5. indivisibilis ex parte loci, sed divisibilis ex parte sui, atque ex parte subjecti, ut si Deus omnes partes hujus cartæ per singulas præsentias singulis partibus respondentes poneret in unico puncto loci; tu considera cæteras combinationes.

52. Præterea præsentia materialis potest esse cum figura, vel sine figura. Est cum figura, quando partes corporis habent inter se eas distantias, atque indistantias, quarum concursus, sive congeries, faciunt vultum potius, quàm manum: aut faciunt statuam humanam potius, quàm equinam. Unde figura corporalis, ut distincta à forma externa corporis, stat formaliter immediatè in duobus: uno positivo, & altero negativo. Positivum est, quod partes illæ eædem corporis, & non aliæ habeant inter se proportionem illam specificam, quæ consistit in eo, quod habeant inter se respectivè distantiam, & indistantiam, quam habent. Negativum autem est, quod non habeant aliam distantiam, aut indistantiam; quod autem partes sint plures, aut pauciores ad magnitudinem spectat, aut parvitatem figuræ. Forma verò externa solet addere numerum determinatum partium: caput enim humanum ordinariæ magnitudinis, hoc est, ordinarii numeri partium, & caput complens 50. milliaria essent ejusdem figuræ, si haberent eandem distributionem partium; sed non ejusdem formæ. Solet etiam hæc addere talem, aut talem colorem, seu colorum mixturam. Duæ quippe facies, tametsi habeant eundem numerum partium, easdem distantias, ac indistantias habentium, & non alias; si tamen una sit alba, & altera nigra, dicentur habere eandem figuram; sed non eandem formam externam corporalem. Præsentia materialis sine figura datur, quando corpus, aut nullas habet partes, siquidem tunc non datur di-

stantia, aut indistantia illarum, vel tot habet, ut careat termino, eo quia illæ sint in infinitum porrectæ; tunc enim corpus nullam habebit figuram versus illam plagam mundi, versus quam infinitè extenderetur. De ratione quippe figuræ est, quod, ut talis, circunscribatur termino. Et hac de causa in physica naturali disputans infinitum, negavi argumenta sumpta ex quibusdam mathematicis figuris.

53. Sed famosa divisio præsentiæ est in *circumscriptivam*, & *definitivam*. Præsentia circumscriptiva est illa, per quam *totum est in toto*, & *singulæ partes illius in partibus singulis hujus distributione accommoda*. v. g. pars A, corporis in parte sola A loci, & pars B, in sola parte B &c. talis est præsentia, quam habent omnia hęc, quæ sensu percipimus, nam tota hęc carta est in toto hoc suo spatio, & unaquęque pars cartæ in parte spatii, aliæ extra alias; quocirca licet extensio hujus cartæ nascatur modo immediatè ex quantitate, eo quod singulę particulę cartæ habeant suam particulam quantitatis, quæ particula quantitatis resistit penetrationi cum particula vicina, & consequenter particulæ ipsę cartę informatæ per particulas quantitatis, sunt in locis diversis, ac proinde carta est extensa; nihilo tamen minus specifica hæc extensio formalis, & immediata, quidquid sit de alia, vi cujus per eandem simplicem, ac indivisibilem pręsentiam poneret Deus totam hanc cartam in multis his partibus loci, stat in pręsentiis ipsis particularum cartę, non utcunque distinctis (nam per pręsentias distinctas poterat Deus ponere illas omnes in eodem puncto loci) non in pręsentiis discretis, quia tunc non esset una carta, sed multę partes discerptę cartę: non in pręsentiis contiguis, sicut in militari cuneo unus miles est contiguus alii; sed stat formaliter immediatè in præsentiis distinctis, & continuis, ita ut licet unę sint extra alias, omnes tamen sint proportionatè concatenatæ.

54. Hinc 1. Si Deus spoliatet omni quantitate hanc cartam, poterat restare extensa, sicut modo est: quia omnes ejus partes poterant restare cum eisdem, quas modò habent, præsentiis, quamvis si moverentur per Deum, vel per causam secundam, quæ posset operari in subjecto non quanto, facillimè sine ulla resistentia penetrarentur inter se. 2. illa vox *totum*, & in *toto* non significat totum absolutè, sed illud solum totum, de quo, ut præsente, fuerit sermo, & illud solum spatium, in quo est præsens: quocirca licet corpus humanum truncum capite, v. g. aut brachiis mutilatum, non sit *totum* corpus humanum, habet tamen præsentiam circumscriptivam, quia totum illud residuum est in toto eo spatio, & unaquæque illius pars occupat suum locum aliæ extra alias. 3. præsentia circumscriptiva est propria corporum; non verò spirituum; quia omne habens partes est corpus saltem de facto. Sed omne habens præsentiam circumscriptivam habet partes, ut supponit illa definitio. Ergo. Neque obstat, quod Tharasius Patriarcha, approbante septima Synodo actione 5. ante medium notaverit Angelos circumscribi, ac depingi posse, cum tamen neque ille, neque Concilium ullatenus approbaverint Angelos esse corporeos, prout asserebatur in quodam libello Joannis Thessalonicensis ibi lecto; quoniam

Pa-

Patriarcha ille, atque Concilium loquuntur de Angelis, prout apparuerunt; *veluti homines apparuerunt* dixit Tharasius; atqui apparuerunt, ut habentes corpora, nempe ut homines. Ergo ut capaces præsentiæ circumscriptivæ. Ergo subsistit, præsentiam circumscriptivam esse propriam corporum, siquidem tribuitur Angelis, non prout sunt in se, sed prout apparuerunt, & quamvis in se non sint corpora, ut corpora apparuerunt. Præterquamquod vox illa Tharasii *circumscripti sunt* solum significat, Angelos non esse ubique; sed præsentiâ fungi habente terminum: Unde significat præsentiam circumscriptivam secundum negativum, idest, quod subjectum non sit extra talem determinatum locum, non verò secundum positivum, idest, quod unaquæque pars subjecti circumscriptivè præsentis, sit in suo solo loco, alia extra aliam. Neque obstat 2. quod spiritus nequam possidentes corpus humanum, videantur ascendere, descendere, ligari, prominere in tali, aut tali parte corporis vexati: quia istas mutationes præsentiæ circumscriptivæ non habent in se ipsis, sed in aliis corporibus, aut corpusculis, quæ movent, & quibus ostendunt oculis nostris eam varietatem situs, & loci, ubi ipsi tunc per præsentiam definitivam sunt. 4. Si continuum constat punctis physicè indivisibilibus, præsentiâ puncti A non est circumscriptiva, de ratione namque hujus est, quod singulæ partes rei præsentis sint in singulis partibus loci distributione accommoda. At præsentia puncti indivisibilis est præsentia indivisibilis. Ergo illa non est circumscriptiva. Sed neque definitiva ob hujus definitionem mox dandam. Ergo neutra. Veruntamen divisio præsentiæ in circumscriptivam, & definitivam potest esse adæquata, quia præsentia puncti indivisibilis est pars præsentiæ circumscriptivæ, qua totum continuum est in toto suo loco.

55. Præsentia definitiva est, qua totum, de quo fuerit sermo, est in toto spatio illo, & totum in singulis partibus illius spatii, ita ut tota illa res sit in parte A illius loci, & tota in parte B &c. talis est præsentia quam habet corpus Christi Domini in Eucharistia *totus enim, & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte, item sub vini specie, & sub ejus partibus existit*, docet Tridentinum, *ut verissimum*. Sess. 13. c. 3. Talis item est præsentia, quam anima rationalis habet in corpore; quoniam tota anima (non enim est in ea pars, & pars) est in capite, tota in uno brachio, tota in altero &c. Ubi jam vides duas species præsentiæ definitivæ: unam, quæ convenit rei entitativè divisibili, quale est Corpus Christi Domini: alteram rei entitativè indivisibilis qualis est anima rationalis. Ambæ possunt esse in duplici differentia consentaneè ad divisionem factam supra num. 51. unde quatuor resultant species præsentiæ definitivæ. Res namque entitativè divisibilis potest esse tota in singulis partibus illius loci ratione distinctarum præsentiarum, ita ut tota sit in parte A, per unam præsentiam, & in parte B, per aliam realiter distinctam, quo fiet, ut præsentia illa definitiva sit entitativè divisibilis. Et talis forsan est præsentia, quam de facto habet Corpus Domini in Eucharistia, quia convincens non datur ratio, ut di-

dicamus, quod, unâ particulâ hostiæ abscisâ, mutatur, seu disconti-nuatur præsentia tota, quam paulò ante habebat Christus Dominus in tota illa hostia. Ergo perseverat prior præsentia. At præsentia, quam post divisionem habet in hostia, & præsentia, quam habet in particula abscissa, sunt distinctæ, quia localiter separantur. Ergo antea quoque erant distinctæ. Potest item res divisibilis esse tota in toto loco illo, & tota insuper in quavis parte loci per unicam simplicem indivisibilem præsentiam, quia ęgrè in hoc assignatur contradictio. Ergo præsentia definitiva rei divisibilis potest esse indivisibilis.

56. Similiter res entitativè indivisibilis potest habere in loco divisibili pręsentiam definitivam entitativè divisibilem, qualem dixi supra, esse pręsentiam animę in nostro corpore, quia non occurrit fundamentum, ut dicamus, quod auriculâ recisâ mutetur pręsentia, quam anima habebat in uno digito. Ergo hęc perseverat destructâ pręsentiâ, quam habebat anima in illa auricula. Ergo sunt pręsentię distinctę, sive partes distinctę pręsentię ejusdem. Utravis autem hęc præsentia definitiva entitativè divisibilis rei, tum divisibilis, tum indivisibilis, est re vera replicatio, seu multitudo præsentiarum definitivarum rei ejusdem in locis distinctis. Denique præsentia definitiva rei entitativè indivisibilis potest esse entitative quoque indivisibilis. Et talis est pręsentia, seu immensitas, qua Deus replet orbem terrarum, imò & cęlorum, nam licet loca sint summè distantia, eandem penitus divinam pręsentiam, quam Deus habet in centro terrę, habet in vertice Empyreo; talis item est præsentia, qua fruuntur Angeli. Nam cum difficile sit unumquenque eorum habitare, quoad suam substantiam, & pręscindendo à corporibus, quę solent assumere, in unico puncto indivisibili loci, & verosimilius illos, quoad suam substantiam inspectos, habitare spatia divisibilia juxta mensuram, & proportionem, quam Deus, & ipsi sciunt congruere proprię ipsorum naturæ. Sicut nostrę quoque animę, tametsi entitativè indivisibiles, naturaliter habitant in spatio divisibili proportionato. Pręsentia autem definitiva, quam Angeli habebunt in eo spatio, seu loco divisibili, erit entitativè indivisibilis: quia divisibilitatem illius non possumus probare ratione, qua probavi divisibilitatem pręsentię definitivę Christi Domini in Eucharistia, & animę in corpore nostro.

§. III.

57. His pręmissis, quinque conclusionibus expediam me à levioribus difficultatibus. Dico 1: Dantur physicè ex parte rerum pręsentiæ, neque est titulus sine re, aut vox sine significato hęc vox *Præsentia*. Eaque producitur per motum localem ab agente, quod causat eum motum; & conservatur ab agente, quod subjectum conservat in eo loco; quando autem subjectum habet illam sine ullo

prę-

præcedente motu locali, v.g. in primo instante suæ existentiæ, producitur ea præsentia ab agente producente subjectum illud. Probo primam partem. Quoties res verè, ac simpliciter subit aliquam denominationem, necesse est assignare aliquid, sive sit forma physica, sive metaphysica, sive substantiale, sive accidentale, sive absolutum, sive modale (ab his omnibus abstraho nunc) per quod formaliter immediatè in genere suo habeat talem denominationem. Sed quoties res est, est præsens saltem naturaliter: nam quoties est, alicubi est naturaliter loquendo. Ergò, quoties res est, necesse est assignare aliquid, sive sit forma physica, sive metaphysica &c. per quod formaliter immediatè sit præsens. Sed id, per quod formaliter immediatè res est præsens, est, quod vocamus præsentiam. Ergò, quoties res existit naturaliter, necesse est, quod habeat præsentiam, sive sit hujus, sive illius conditionis. At multæ res naturaliter existunt. Ergò hæc vox *præsentia* non est titulus sine re, sed significar rem verè simpliciter existentem, sive hujus, sive illius conditionis, de qua postea. Hinc in quovis ente naturali datur, sive unica, sive multiplex, de quo etiam postea, præsentia materiæ, formæ, unionis, accidentiumque singulorum suorum, sive illa sint materialia, sive spiritualia, item suarum actionum, durationum &c., quia hæc omnia, & singula verè sunt à parte rei, & verè à parte rei sunt in loco tali, potiùs quàm in alio. Et nè declines ad quidditatem, & conditionem præsentiarum, quia, ut vides, ab hoc præscindo nunc, & solùm stabilio existentiam præsentiarum quoad substantiam, seu in genere. Hæ autem præsentiæ non percipiuntur sensu, sed ratione sola (sicut neque sensu percipis tuam animam) nisi sint præsentiæ accidentium illorum, quæ sensu percipiuntur, v.g. oculis percipimus præsentiam albedinis hujus cartæ, quia illam videmus hìc in hoc loco: tactu percipimus præsentiam suæ quantitatis, quia percipimus illam non penetrari hìc cum nostris digitis, neque partes illius inter se. Naso percipimus prǽsenriam odoris cartæ hujus, quia naso percipimus eum odorem esse hìc, in hoc loco, & sic de aliis respectivè.

58. Probo secundam partem: nimirùm præsentiam produci per motum localem ab agente, quod causat eum motum; undè interdum producitur ab ipso subjecto, quod movetur, nempè quandò ipse seipsum movet, v.g. quandò gradimur per locum aliquem, interdum ab agente extraneo, nempè quandò alius te movet, habendo te merè passivè interdùm ab utroque, nempè quandò tuus motus localis simul, ac indivisè procedit à te, & ab alio, ut contingere solet in aliis actionibus. Undè obiter refutantur duæ propositiones jussæ exulare à nostris scholis. Una est. *Corpus moveri nil est aliud, nisi illud à Deo conservari aliis, atque aliis in locis successivè*. Altera est. *Solus Deus est, qui movere possit corpora; Angeli verò, anima rationales, ipsaque corpora, non sunt causæ motûs efficientes, sed occasionales tantùm*. Arguo sic. Quoties ab agente agitur, aliquid agitur, seu producitur ab illo; nam agere nil, non est agere, sed non agere. At quoties subjectum movetur localiter, agitur ab agente; nam hoc localiter movere se, aut aliud, proculdubiò est

age-

agere, quia non est otians. Ergò quoties subjectum movetur localiter ab agente, aliquid agitur ab hoc. Quodnam est hoc, quod per motum illum, seu actionem formaliter immediatè, ac primariè agit, & producit agens, nisi præsentia in loco, ad quem movet, & in quo localiter ponit subjectum, quod localiter movet? Alia namque distincta à præsentia sunt per accidens, & quasi corollaria destructionis præsentiæ in loco A. & acquisitionis præsentiæ in loco B., quod si dicas, agens quod localiter movet subjectum, actione illa loco motiva nil aliud producere, quàm impulsum in subjecto moto. Sit ita. Iste impulsus causat directè, ac per se eum motum localem, qui sanè actio aliqua est. Quid ergò causat, & producit per istam actionem, nisi præsentiam in loco B. subjecti moti à loco A. Ergò impulsus iste directè, ac per se causat, & producit istam præsentiam. Sed agens primarium causat directè, ac per se istum impulsum. Ergò causat saltem mediatè præsentiam istam. Confirmatur. Omne physicè ponens hanc cartam, v. g. in loco B., physicè ponit, facit, ac producit aliquid de novo, quod prius non erat, cujuscunque conditionis hoc sit. At non producit cartam ipsam, neque locum ipsum B., quoniam ambo physicè præexistebant. Ergò physicè producit ipsum, quod est *esse in loco B.* Sed hoc est, quod dicitur præsentia in loco B. Ergò, omne physicè ponens hanc cartam in loco B. physicè producit de novo præsentiam in eo loco. Sed omne physicè movens localiter hanc cartam à loco A. in B., physicè ponit hanc cartam in loco B. id namque est movere illam ab A. in B. Ergò omne physicè movens localiter hanc cartam ab A. in B. physicè producit de novo præsentiam hujus cartæ in B. Undè quandò equus, quandò ventus, quandò aliæ causæ te otiantem movent, aut vehunt ex uno loco ad alium, equus, ventus, aut aliæ causæ sunt id, quod mediatè, vel immediatè per motum illum localem (qui sanè est actio physica, & aliquis terminus debet agi, seu produci per illum) producit illas præsentias tuas (idest tuæ quantitatis, & tuæ molis: nam de forma, & accidentibus spiritualibus supernaturalibus &c., quæ in te sunt, postea dicam) quas successivè acquiris, quia sunt id, quod te ponit physicè in loco B., postea in C., postea in D. &c. Difficultatem contra hanc doctrinam circa motum localem, quæ difficultas omnes Philosophos premit, ab omnibusque explicari debet, solvam infrà n. 94.

59. Probo tertiam partem: videlicet præsentiam conservari ab agente, quod subjectum conservat in eo loco. Undè præsentiæ, quas habent in eis locis saxa per campos sparsa, rupes stantes, domus, turres &c. conservantur à substante terra, quæ mole, ac quantitate sua resistit motui deorsum rerum illarum: item a gravitate impediente motum sursum, ab æquilibrio, aliisve causis obstantibus motui obliquo, quorum omnium collectio est causa conservans turrim, v. g. in eo loco determinato, in quo est. Et ratio est ferè eadem. Omne physicè conservans, aliquid debet physicè conservare. Cùm ergò non conservet physicè turrim ipsam, quippè quæ alibi poterat conservari, neque locum, restat, quod physicè conservet illud *in*, hoc est turrim in eo loco.

Sed

Sed illud *in*, est præsentia ea turris. Ergò omne physicè conservàns turrim in eo loco, conservat præsentiam illam turris. Quod si dixeris, ea, quæ nuper dixi non conservare illam plusquam negativè in eo loco: quatenus obstant quominus moveatur ad alium. Sit ita. Sed in primis hoc eodem modo conservant illam præsentiam turris. Deinde aliqua causa assignari debet, quæ positivè conservet turrim in eo loco, quoniam hæc conservatio aliquid positivum creatum est. Ista ergò causa, sive sit prima sola, sive prima cum aliqua secunda, est, quæ præsentiam illam conservat. Probo ultimam partem, nimirùm primam præsentiam, quam habet res in primo instanti suę productionis, produci ab agente illo, quod talem rem producit. Omne, quod non solùm primò producit rem, sed primò producit illam in loco A. v.g., non solùm producit rem, sed etiam producit illud *in*, seu eam pręsentiam, nisi aliundè jam pręsupponatur existens, sicut locus ipse A pręsupponitur existens, atque ideo non producit locum ipsum A. Sed omne primò producens rem, non solùm primò producit illam, sed etiam primò producit illam in tali determinato loco, v.g. in A. ut constat. Ergò non solùm producit rem, sed illud *in*, sive pręsentiam, quæ sanè non præsupponitur jam existens.

60. Hinc anima producens suas operationes, cognitiones, amores, odia, sensationes, nutritiones, & suppellectilem totam suorum actuum supernaturalium, naturalium, spiritualium, materialium, producit omnium horum pręsentiam (alicubi namque sunt hęc omnia, & in aliquo loco, licèt sint ibi contingenter, quia contingenter est ibi anima) quia non modò producit hęc, sed *in tali loco* determinato producit illa, quin privilegium spiritualitatis officiat, siquidem etiam Angeli, & anima ipsa, sunt spirituales, & tamen in aliquo loco sunt. Ex quibus habes, præsentiam non esse propriam passionem, seu physicam proprietatem rei, quę dicitur pręsens, quatenus ab illa semper produci debeat physicè; sed quatenus illius terminat physicam saltem connexionem, eo quod omne, quod est, alicubi est: & interdum produci physicè ab illa, interdum non: habes secundam disparitatem ad causas alias, quę in primo instante suę existentię producunt aliquos effectus, v. g. ignis producit calorem, Sol producit lùcem &c. quin sit prorsus universaliter verum hęc omnia produci à solo Deo, & tribui huic soli, ex quo principio inferunt multi DD. non potuisse Angelos peccare in primo instanti suę existentię, quia putant primam illam operationem tribui Deo. Etenim cùm noverimus quotidianâ experientiâ nil acquirere de novo pręsentiam ullam naturaliter, nisi per motum localem ad illum locum: & nulla res moveat se localiter in primo instanti suę existentię ad eum locum, in quo primò producitur: ideò prudenter inferimus, nullam rem posse naturaliter producere illam pręsentiam primam, quam habet in primo loco, in quo producitur, & incipit existere; sed quod accipit illam à sua causa, quę non modò producit eam rem, sed producit eam in tali loco determinato: undè producit illud *in*; quod est pręsentia, sicut producit unionem, ac receptionem formę in materia, quę

est

est illud *in*, quo forma est in materia. Sed hęc ratio, ut vides, detorqueri nequit ad probandum ceteras omnes actiones, quę non consistunt in motu locali, non posse fieri à causis secundis in primo instanti, quo hę incipiunt existere. Ergò est disparitas.

61. Dico 2. in quovis ente naturali tot pręsentię rerum distinctarum dantur, quot dantur res distinctę, & in his recipiuntur respectivè, ita, ut sicut unicuique responder sua productio distincta, suaque proindè duratio, sic unicuique respondet sua pręsentia. Quamobrem in quovis, quem videris, homine, dantur innumerę pręsentiæ partiales, distinctę, respondentes innumeris particulis illius materię, & unionibus illarum particularum: item respondentes illi animę unitę singulis articulis, & portiunculis illius materię: item respondentes innumeris accidentibus jam externis, jam internis, jam materialibus, jam spiritualibus, jam naturalibus, jam supernaturalibus, jam absolutis, jam modalibus, quę insunt illi homini. Undè, sicut abs jure dicemus multiplicari sine necessitate tot entitates, ac entitatulas in quolibet composito humano, cum ex separabilitate illarum, sive reciproca, sive non reciproca, vel ex aliis titulis abundè constet, illas verè coram Deo esse distinctas. Ita immeritò dicemus multiplicari sine necessitate tot pręsentias, sive pręsentiolas, quia ex discursu, quem mox scribo, satis rationabiliter constat, illas esse distinctas. P. Vasquez, ut ab hac multitudine rerum se explicaret, eam rescidit, inquiens, materiam primam, & omnes formas, sive substantiales, sive accidentales, quę sunt in composito, esse præsentes per unam solam quantitatis pręsentiam. Sed hoc non caret difficultate, nam dissimulato, quod anima spiritualis sit verè in seipsa præsens coram Deo (secus quoad nos, quia utpotè spiritualem, nullo sensu percipimus illam) per pręsentiam corporalem, & materialem, qualis est præsentia quantitatis. Dissimulato item, quod in Eucharistia perseveret pręsentia substantiæ panis (cum perseveret præsentia quantitatis) cùm tamen omne, cujus datur actualis pręsentia physica videatur debere actu existere. Vel dissimulato, quod sine necessitate producatur miraculosè alia pręsentia illius quantitatis priore corrupta. His inquàm dissimulatis, ęgrè admodum capitur, præsentiam naturalem quantitatis, fore pręsentiam actuum supernaturalium, & supernaturalium habituum, qui sunt in homine, utrique enim verè sunt in eo loco, in quo est homo, & non sunt extra omnem locum. Item pręsentiam permanentem quantitatis esse actualem absolutam præsentiam actuum transeuntium in homine, v.g. multarum cogitationum, & actuum voluntaris citò abeuntium. Item pręsentiam non vitalem quantitatis esse actualem veram, & realem præsentiam actuum vitalium. Hæc fundamenta sufficiebant ad rationalem necessitatem multiplicandi tot pręsentias, quarum necessitas est consequens ad fabricam naturalem, & moralem, quâ Deus conditam esse voluit, aut permisit, conditionem humanam. Sed amoveo offendiculum, antequam probem conclusionem.

P. Vasquez in 3. part. disp. 199.

62. Aliud est, quod omnia, quæ sunt in homine, moveantur localiter *ad motum quantitatis* (excipe motum deorsum nascentem ex gravitate,

tate de quo infra num. 123.) eo quod principium intrinsecum, quale est anima, vel extrinsecum aliud, in sola quantitate ponat corporeum motum à dicto distinctum, immediatè, directè, ac primario, eo quia illa sola ob suam molem, soliditatem, impenetrabilitatem, atque resistentiam, sit apta nata ad recipiendum motum hunc corporeum (aliud est de motu locali Angelorum) & hunc motum localem quantitatis sequantur motus reliquorum omnium, quæ sunt in homine, eo quia hæc omnia mediatè, aut immediatè sint physicè colligata cum quantitate, & in eodem puncto sunt, in quo est quantitas, & non in alio (sicut est Verbum in omni etiam loco, in quo non est humanitas Christi Domini) unde fit, quod si loco moveatur quantitas, omnia etiam illa moveantur loco. Et hoc est verum, atque in hoc sensu concedo omnia, quæ sunt in homine, moveri ad motum, sive per motum annuli primi. Ac in hoc solo sensu dixi supra num. 58. præsentiam produci per motum localem ab agente, quod causat eum motum, scilicet præsentiam illius rei, quam directè, ac primariè movet agens illud. Aliud verò est longè diversum, quod mota quantitate, cętera omnia immediatè, ac formaliter moveantur per eum motum, & sint præsentia per pręsentiam quantitatis productam eo motu, ita ut tunc non detur nisi unicus motus multorum motorum, & unica præsentia multorum pręsentium. Hoc est quod negat nostra conclusio.

63. Et in primis non vitatur multiplicitas rerum, & entitatularum (si Deus ita fecit Oceanum, ut guttulis totum constet: si ita condidit omnia hæc entia naturalia, ut innumeris particulis, & entitatulis componantur, quid faciendum? *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare*) per recursum ad unam, eamdemque præsentiam quantitatis; tum quia ista eadem cum sit extensa, ex innumeris componitur particulis: tum quia cum ista nequeat facere præsentes actu physicè innumeras illas res, quarum congeries est in homine v. g., quin physicè uniatur unicuique illarum, quia sicut calor non facit calidum nisi subiectum, cui unitur, ita præsentia (quæ non est forma quidem extrinseca, sicut visio, sed intrinseca) non facit præsens nisi subjectum, cui physicè unitur; unio autem purè mediata non sufficit per se præcisè, aliàs Verbum foret præsens per præsentiam humanitatis, siquidem unitur physicè huic, quæ unitur physicè suæ præsentiæ: & similiter humanitas foret præsens per præsentiam Verbi, siquidem unitur physicè huic, quod logicè unitur, idest identificatur cum ea præsentia. Cum, inquam, hoc ita esse videatur, oportet admittere tantum numerum unionum illius præsentię quantitatis, quantus est numerus formarum accidentalium, qui est in homine v. g. Ergo qui dicunt omnia, quæ sunt in homine, corpus, animam, unionem, totamque suppellectilem accidentium etherogeneorum, esse præsentia per unicam, & eamdem pręsentiam quantitatis, dicunt rem scatentem difficultatibus insinuatis num. 61. & moderatum lucrum importantem. *Isai. 14.*

Sss Duas

P Hurtado disp. 14. physica sect 4. 64. Duas bonas rationes invenio apud Authores in favorem hujus sententiæ. Primam apud Hurtado, & Arriaga, sumptam ex separabilitate quantitatis à formis accidentalibus, quæ sunt in composito, & ab ipsa forma substantiali: quandoquidem his abeuntibus perseverat eadem quantitas, & eadem præsentia quantitatis. Respondet *Oviedo controvers. 15. physic. puncto 5.* Oviedo *Ubi*, seu præsentiam quantitatis, huic soli esse intrinsecum, & cum ea sola connexum: Unde si veniant alia accidentia, seu alia forma substantialis, illa omnia faciet præsentia; sin abeant, contentum restabit illud *Ubi* quantitatis hac solâ, quia hæc sola est suum subjectum. Sed contra, quoties datur physica realis, actualis præsentia rei, res existit actu, physicè, & realiter. Tum quia aliàs nunc erit physicè, actu, realiter, præsens in hoc cubiculo homo multis ab hinc sæculis mortuus, aut homo nondum conceptus, si actu sit præsens, ut potest esse quantitas quæ fuit, aut erit illius. Tum quia omne actuale physicum absolutum, & immediatum exercitium subeundi aliquam denominationem physicam est per se metaphysicè absolutè connexum cum subiecto illam subeunte, eo quod sit modus illius sive intrinsecus, sive extrinsecus. Sed omnis physica realis actualis præsentia rei est actuale physicum, absolutum, & immediatum exercitium, quo res illa subit denominationem physicam essendi præsens, seu essendi in loco aliquo determinato: sicut unio physica est exercitium essendi unitum, productio physica est exercitium essendi productum &c. Ergo omnis physica realis actualis præsentia est per se metaphysicè absolutè connexa cum re, cujus est præsentia. Ergo firmum videtur illud antecedens. Videlicet quoties datur physica actualis realis præsentia rei, res existit actu physicè, & realiter. Ergo per contrapositionem: quoties res non existit actu, physicè, & realiter, non datur actualis physica, & realis præsentia ipsius. At quoties destruuntur accidentia, & forma substantialis, quę prius erant in composito, non existunt illa actu physicè, & realiter. Ergo non datur actualis, absoluta, physica præsentia illorum. Sed potest, ac solet perseverare tunc præsentia quantitatis, quia dicere mutati physicè præsentiam totam hominis v. g. ob defectum unius solius accidentis insensibilis, videtur nimis durum. Ergo præsentia quantitatis non est præsentia omnium omninò, quæ sunt in homine. Neque valet recursus ad solemnes illas cantilenas *secundum explicitum, secundum implicitum, quoad entitatem, quoad denominationem, secundum virtualitatem, secundum formalitatem* &c. quia satis argumentorum dedi disp. 1. contra istas solutiones connotatorum. Neque valet dicere præsentiam esse indifferentem ut jam hoc, jam illud, jam neque hoc, neque illud faciat formaliter immediatè præsens. Tum quia idem liceret dicere aliis de unione physica de productione, & similibus. Nempe unionem physicam A, esse ex se indifferentem, ut jam hæc extrema reddat formaliter immediatè unita, jam illa, jam neque hæc, neque illa. Tum quia ista indifferentia competere solet formis absolutis; non autem modalibus, quæ sunt actuale, formale, absolutum, immediatumque

exer-

exercitium, quo tale individuum subjectum talem subit individuam denominationem.

65. Secundam bonam rationem invenio apud ipsum Oviedo, qui hanc eamdem sententiam sequitur, licet sit contra Vasquez. Omne creatum, quod videtur, distinguitur ab eo, quod non videtur, quia suppono ex disp. 1. Logicæ Majoris locum non esse in creatis distinctioni virtuali, aut formali ex natura rei. At præsentia albedinis cartæ hujus videtur: nam videmus hanc albedinem esse *hic* in *hoc loco*, & non in alio. Præsentia verò quantitatis, seu unio præsentiæ albedinis cum quantitate, non videtur; quia neque quantitas, neque ipsius præsentia, neque unio hujus cum illa percipiuntur *oculis*, sed *tactu*, quatenus hoc percipimus duritiem, asperitatem, resistentiamque cum penetratione. Et certè eodem prorsus modo perciperemus oculis hanc eamdem cartam, si conservato colore, loco, extensione, cæterisque accidentibus extra controversiam visibilibus, Deus privaret eam omni quantitate, ita ut sine resistentia penetraretur cum quovis corpore per ipsam transeunte. Ergo præsentia hujus albedinis distinguitur à præsentia hujus quantitatis. Ergo verum non est, esse præsentia per præsentiam quantitatis omnia, quæ sunt præsentia in hac carta v. g. Hinc, sicut vulgò dicimus objectum formale intellectus esse veritatem, quod non tollit, falsitatem esse etiam objectum formale intellectus quoad actus negativos. Et objectum formale voluntatis esse bonitatem, quod non tollit malitiam esse quoque objectum formale voluntatis quoad actus fugę. Ita vulgò dicimus lucem, & colorem esse objectum quod oculis percipitur. Hoc verò non tollit multa alia oculis percipi. Eis namque percipimus motum localem, & suas differentias, extensiones curvitates, rectitudines, & alia, quæ non sunt lux, aut color; sunt tamen in subiecto habente utrumque. Ergo licet præsentiæ rerum non sint lux, aut color, videntur oculis (siquidem videmus cartam hanc esse *hic*, & non *ibi*) quia scilicet præsentiæ hæ sunt in subiecto habente lucem, & colorem. Oviedo ibid. n. 7.

66. His duabus adjicio tertiam erutam ex conclusione probata num. 58. Omne productum per motum localem, quo movetur quantitas, distinguitur ab eo, quod non producitur per eum motum localem. At præsentia quantitatis producitur per motum localem, quo agens movet quantitatem sui corporis, ut ibi probabam. Præsentia verò accidentium spiritualium, & supernaturalium tuorum (puta gratiam sanctificantem, habitus infusos, characteres, supernaturales illustrationes, salutares volitiones, his enim si fruaris, alicubi esse debent, & habere aliquam præsentiam) non producitur per eum motum localem quantitatis. Nam si equus excutit te, si navis te portat, & consequenter movetur localiter tuam quantitatem, est incredibile quod producant præsentias novas, & novas tuę gratię sanctificantis, tuarumque infusarum virtutum. Nam unde constat equum habere virtutem obedientialem ad producendum tot præsentias physicas, & reales gratię sanctificantis, quę proculdubio pręsentię

 super-

supernaturales esse debent, alias natura sibi soli relicta par foret producendo adęquatè prẹsentiam physicam, & realem charismatum supernaturalium? Et quamvis equus fungeretur hac virtute obedientiali, quonam supernaturali principio adiuvatur ad producendum physicè novam prẹsentiam supernaturalium charismatum, quando calcibus, aut subsultatione excutit hominem sanctum? Ergo dicendum, quod prẹsentia horum supernaturalium accidentium non est prẹsentia quantitatis, & similiter novam prẹsentiam, quam tunc acquirit anima non esse prẹsentiam quantitatis.

67. Itaque novę illę prẹsentię, quas acquirunt accidentia illa omnia supernaturalia, producuntur per motum, quem habent. Hic motus neque identificatur cum motu ipso naturali quantitatis, neque causatur immediatè absolutè, & per se à motu quantitatis hominis illius, nam hujus motus esset idem in individuo, licet nullum ex eis accidentibus esset in homine illo, imò nec esset anima; sed indirectè, ac per accidens ex hypothesi, quod accidentia ea sint in homine illo sequitur illorum motus motum quantitatis: quatenus hic immediatè directè, ac per se tendit in novam prẹsentiam quantitatis in alio loco: cumque anima sit physicè colligata cum quantitate, & accidentia illa cum anima, sed per accidens omnino respectu motus quantitatis, idcircò hic motus per accidens, ac ex suppositione, determinat animam, ut ipsa, quę sponte conservat, non merè negativè, sed per influxum etiam physicum positiuum, elevata per comprincipium supernaturale, accidentia illa supernaturalia, quę sibi fuerint libera, moveat secum illa, & per hunc motum producat novam illorum prẹsentiam adiuta illo eodem principio supernaturali, quo adiuvatur ad illa conservanda; quod si accidentia non fuerint libera animæ, ut illa, quæ Deus operatur in nobis, tunc motus ille quantitatis (supposito quod Deus velit illa dare, aut conservare) per accidens, atque ex suppositione determinat Deum (sed determinatione per eum frustrabili antecedenter, ac consequenter ad motum quantitatis) ut ipse Deus, qui solus dat, & conservat illa accidentia, illa moveat cum anima, & illorum producat novam præsentiam in eo novo loco, ad quem movetur homo. Unde subsistit nil entitativè supernaturale esse absolutè ac per se debitum illi motui naturali quantitatis; sed solum ex suppositione non debita naturæ. Sed deberi naturæ ex suppositione non debita naturæ non officit supernaturalitati, nam quodlibet supernaturale potest deberi naturæ ex hypothesi, quod Deus promiserit illud. v. g. Ergo.

68. Obiicies ex P. Oviedo: Eo ipso quod pars A animæ equinæ sit unita parti A materiæ, debet esse in eodem spatio, in quo est pars A materiæ, præscindendo à quavis alia distincta prẹsentia, quę sit propriè illius partis animę. Ergo eo ipso, quod tota anima rationalis sit unita omnibus, & singulis punctis corporis humani, debet esse in locis, in quibus illa sunt, prẹscindendo à quavis alia prẹsentia distincta, quę sit propria animę ipsius. Sed animam esse in omnibus eis locis est

habere

habere præsentiam, seu præsentias in illis; ergo præscindendo à quavis alia præsentia, quæ sit propria animæ, hæc est præsens toti corpori per solam hujus præsentiam. Antecedens in sensu universali non est verum; alias eo ipso, quod humanitas Christi Domini esset unita physicè Verbo, deberet esse in eodem loco, in quo est Verbum, præscindendo à quavis alia præsentia propria ipsius sacræ humanitatis; unde hæc foret præsens per præsentiam Verbi, nempe per immensitatem. Videtur insuper implicare in terminis, sicut hæc propositio. *Eo ipso, quod datur unio physica duorum præscindendo ab eorum existentia, contingit res A*, quoniam omnis propositio assumens fundamentum connexionis metaphysicæ, & præscindens à termino (præcisione non utique merè negativa, sed exclusiva qualis hic insinuatur) implicat in terminis. At talis est ista: quoniam unio physica animæ cum corpore connectitur metaphysicè cum eo, quod ambo sint in eodem loco, & ambo esse in eodem loco connectitur cum eo, quod ambo existant physicè, ergo. Quo circa fateor quod eo ipso, quod anima uniatur materiæ (& idem dico de accidentibus quibuslibet unitis materiæ) debet esse in eodem loco; non tamen præscindendo ab omni alia præsentia animæ, illorumque accidentium, sed quia præsentia hujus, & illorum, coire debent cum præsentia materiæ in illo eodem loco: quia unio istorum cum materia, licet non sit actualis formalis præsentia illorum in eo loco, est determinatio ad illam, seu est per se connexa cum illa.

§. IV.

69. Dico 3. quemadmodum creatura potest existere absolutè ab omni tempore reali extrinseco; secus intrinseco, ut supra dicebam. Ita potest existere sine ullo loco, seu ubi, seu spatio, seu ubicatione reali extrinseca: quia nullum sequeretur absurdum ex eo, quod priusquam Deus conderet hanc mundanam fabricam, quæ mediatè, vel immediatè est locus extrinsecus in præsenti providentia, produceret aliquam, vel aliquas creaturas: quæ eo ipso nulla superficie corporis primò continentis immobilis continerentur, & consequenter nullibi essent, seu in nullo loco reali extrinseco. Rursus; quemadmodum creatura potest existere absque tempore intrinseco, quod sit ipsi superadditum, & ab ipsa distinctum, sic namque existunt durationes ipsæ, quarum certè non dantur durationes reflexæ. Ita potest existere creatura absque præsentia, seu loco intrinseco ei superaddito. Sic enim existunt præsentiæ ipsæ, quarum sanè non dantur reflexæ aliæ præsentiæ. Præterea; quemadmodum non repugnat creaturam existere absolutàm ab omni tempore extrinseco *imaginario*, idest quin possibile sit tempus extrinsecum tunc in sensu composito talis creaturæ v. g. assensus fidei supernaturalis de eo, quod tempus extrinsecum

extrinsecum non est amplius. Ita non repugnat creatura absoluta ab omni loco extrinseco, etiam imaginario, idest, quin sit possibilis ullus conjunctim cum illa; v. g. similis assensus de eo, quod nullus est locus extrinsecus. Ast verosimilius videtur repugnare, quod ulla creatura existat, quin habeat locum, spatium, ubi, sive ubicationem intrinsecam, idest, præsentiam distinctam, aut indistinctam. Univoco *Ubi* cum *ubicatione* intrinseca, quia licet hæc secunda vox soleat accipi pro actione productiva præsentię, sicut calefactio pro actione productiva caloris, & in hoc sensu ubicatio distinguitur ab *Ubi*, sive præsentia, & loco intrinseco; ast etiam sumitur pro termino ipso producto, quemadmodum *intellectio* capitur interdum pro sola specie expressa, verboque mentis, interdum pro actione productiva illius, interdum pro utroque; majorem verosimilitudinem dictam probo gemina ratione.

70. Prima. Omne existens in loco extrinseco reali, vel saltem imaginario, & purè possibili, debet habere aliquam præsentiam; quoniam cum hæc sit forma, vel quasi forma, qua immediatè, ac formaliter res existens constituitur in loco extrinseco, si aliquis tunc ibi sit, vel qua constitueretur in illo, eo præcisè, quod ille esset: est necesse, quod habeat præsentiam, si est in loco reali, idest, si talis locus detur, nec non si est in loco imaginario, idest, si daretur ille locus, qui tunc non datur. At omne existens physicè, ac realiter, existit in loco extrinseco reali, si hic datur ibi: vel in loco imaginario, & purè possibili hoc est existeret in illo, eo præcisè, quod ille daretur. Ergo omne existens debet habere aliquam præsentiam, sive locum, aut *ubi* intrinsecum. Explicatur; quoties res A fuerit in tali statu, ac dispositione, ut eo præcisè, quod superveniat presentia rei B, & perseveret ille status, res A debet esse comprœsens rei B: res A habet jam præsentiam; & quod dico de re B, dico de loco extrinseco, si hic superveniat. Sicut quoties in tali statu est, ut eo præcisè, quod existat res B, debeat huic coexistere res A, debet habere existentiam, & utriusque est eadem ratio, nimirum comprœsentiam, & coexistentiam constitui essentialiter per præsentiam, & existentiam rei A, & rei B, quapropter si ut hæc verificentur, nil penitus aliud desideratur, quam adventus existentiæ, atque præsentię rei B, signum videtur manifestum, quod A jam habet existentiam, & præsentiam. At quoties A existit actu physicè, ac realiter, est in tali statu, ac præparatione, ut eo præcisè, quod superveniat præsentia rei B, perseveretque ille status, res A debet esse compresens rei B, sicut debet esse coexistens illi. Ergo quoties existit actu physicè debet habere aliquam præsentiam, sicut aliquam existentiam.

71. Secunda. Nil, cui Deus foret intimè præsens, & simul non esset intimè præsens, est possibile. Seu aliter. Nil quod esset Deo intimè præsens, & simul non esset præsens intimè, est possibile. At creaturę existenti actu physicè, absque omni præsentia, Deus foret intimè
P. Vasquez. p. disp. 28. c. 4. & 5. præsens: quia licet hoc non debeatur Deo ex solo titulo causę, ut bene probat P. Vasquez, quandoquidem non est de ratione causę; aut de ratione effectus pendentis à causa, quod hoc sit illi intimè præsens;
de-

debetur tamen Deo ratione ſuę immenſitatis, vi cujus debet eſſe intimè pręſens per pręſentiam, eſſentiam, & potentiam omni creaturæ exiſtenti. Deinde non foret eidem intimè pręſens: quia ſicut coexiſtentia, ita intima pręſentia unius reſpectu alterius, ſeu compręſentia cum illo, eſſentialiter conſtituitur per utriuſque exiſtentiam, & utriuſque pręſentiam; & ex alia parte creatura illa non haberet ullam pręſentiam, unde tam impoſſibile videtur Deum eſſe intimè pręſentem creaturę nullo prorſus modo pręſenti (ut pręſcindamus à pręſentia creaturarum in ęternitate) quam eſſe coexiſtentem creaturę nullo prorſus modo exiſtenti. Deindè illa creatura eſſet præſens Deo, cui omnia ſunt pręſentia proportionatè ad ſtatum, quem habent. Et non eſſet intimè pręſens, quia ſupponitur illam non habere ullam pręſentiam phyſicam, ut diſtinctam ab intentionali, qualem habent apud Deum illa etiam, quæ non ſunt. Ergo creatura exiſtens actu phyſicè ſine ulla pręſentia, tam impoſſibilis videtur, quam exiſtens actu phyſicè ſine ulla exiſtentia. Si dixeris creaturam illam per ſolam ſuam eſſentiam fore pręſentem Deo, & eſſe id, cui Deus eſt præſens. Tranſeat. Habebimus ſaltem illam creaturam non poſſe exiſtere abſolutam ab omni penitus pręſentia, tam diſtinctâ, quam indiſtinctâ. Et hoc ſolum probandum aſſumpſi. Nimirum eſſe impoſſibile, quod ulla creatura exiſtat, quin habeat locum, ubi, ſeu pręſentiam aliquam diſtinctam, aut indiſtinctam. Ea namque determinatè, quæ ſit diſtincta, non poſtulatur à conceptu creaturę, ut in ipſa concluſione notavi, ſiquidem pręſentię ipſę obvię, ſunt pręſentes eo, quod ſingulę alicubi ſint, quin ſint præſentes per pręſentiam diſtinctam. At aliunde probabitur infra creaturam illam, quę non eſt pręſentia ipſa, debere diſtingui à pręſentia qua hic potius, quàm alibi eſt pręſens. Si dixeris 2. Deum ex parte ſui fore pręſentem illi creaturę: & illam fore pręſentem Deo ex parte hujus, non ex parte ſui. Hoc erit redire ad ovum: & dicere eo caſu dandam pręſentiam Dei, ſed non illius creaturę. De hoc autem eſt quęſtio an ſit poſſibile. Et eodem modo dicere poteras Deum coexiſtiturum creaturę nunquam prorſus exiſtenti, nempe coexiſtiturum ex parte ſui, non ex parte illius. In hoc autem ſtat implicatio, vel abuſus terminorum: nempe coexiſtere rei non exiſtenti, ſiquidem *coexiſtere* eſſentialiter importat amborum exiſtentiam.

72. Dico 4. quemadmodum durationes ſunt rationes formales diſtandi temporaliter rerum illarum, quę temporaliter diſtant invicem (quod non tollit ſibi mutuo coexiſtere durationes illas individuas rerum, quę exiſtunt ſimul, & conſequenter non diſtant temporaliter inter ſe) & illa magis, aut minus diſtant temporaliter inter ſe, quę ſunt, aut poſſunt eſſe plures, aut pauciores durationes, ſive inſtantia, ſive tempore intrinſeca. Atque ideò, nec naturaliter, nec ſupernaturaliter poteſt contingere, ut ſupra dixi, quod duratio ſemel diſtans temporaliter abalia, ſicut hodierna ab heſterna, ponatur per reflexam durationem in tempore alterius. Ita rationes formales diſtandi localiter rerum illarum, quę localiter diſtant, conſiſtunt in pręſentiis) quod non tollit coire in eodem loco præ-

pręsentias eorum, quę non distant localiter, v. g. pręsentias materię, formę, unionis, & accidentium, quę eandem penitus habent quantitatem) & illa magis, aut minus distant localiter, inter quę sunt, aut possunt esse plures, aut pauciores pręsentię, sive loca intrinseca, atq; ideò, nec divinitus potest contingere, quod pręsentia semel distans localiter à Romana, qualis est individua illa, qua modo fungitur Rex Madriti, ponatur per reflexam pręsentiam in loco alterius. In tota hac conclusione duo sola probanda sunt, quia cętera sufficienter explicantur, & ex his duobus pendent. Unum est, pręsentias esse rationes formales distandi localiter. Non dubito quantitatem hujus cartę, seu impenetrabilitatem suarum partium, esse bonam rationem, ob quam hę non sint in eodem puncto loci, & consequenter distent inter se; sed non est ratio formalis, & immediata, sed tantum radicalis, & mediata hujus distantiæ. Tum quia potest Deus ponere in eodem puncto loci omnes partes has, & penetrare illas in sensu composito hujus quantitatis. Tum quia hac deficiente poterat perseverare hæc carta cum eadem extensione, quam modo habet, & consequenter cum eadem distantia suarum partium, donec causa alia redigeret eas, ut poterat, in idem punctum spatii. Ergo ratio formalis, & immediata, ob quam distant, non est quantitas.

73. Rursus non nego rationem formalem *quoad nos* distandi localiter, solere esse diversa ipsa loca extrinseca, quæ occupant subjecta, quæ distant, quia sicut tempore extrinseco, utpote magis noto sensui, v.g. circumvolutionibus Solaribus utimur ad metiendum majorem, aut minorem rerum durationem: ita locis extrinsecis, utpote magis notis sensui, utimur tanquam mensura ad dignoscendum majorem, aut minorem distantiam localem rerum. Unde non nego rationem formalem distandi localiter *extrinsecè* stare in ipsis locis extrinsecis. Ast ratio formalis distandi intrinsecè, atque entitative non stat in locis extrinsecis. Esto namque Deum ante reliquam mundanam fabricam produxisse Solem cum eadem illa specifica præsentia, quam modo habet, seu in illo remotissimo loco intrinseco, seu cum hac, quam modo habet, præsentiâ. Certè distarent localiter intrinsecè: siquidem inter ambo poterat Deus ponere multas præsentias corporum. Et tamen tunc adhuc non esset ætherea illa regio, cujus ultima superficies continet hanc cartam, & ideò est locus extrinsecus ipsius. Ergo sine ullo loco extrinseco potest dari distantia localis intrinseca. Ergo ratio formalis immediata distantiæ hujus non sunt loca extrinseca. Restat ergo, quod sint præsentiæ ipsæ, quia non restat aliud; cum tamen aliqua ratio formalis distandi localiter intrinsecè assignari debeat, cum noverimus res posse hoc modo inter se distare. Igitur ratio dicta distandi, actuale, absolutum, formale, & immediatum exercitium distandi, sumptum adæquatè stat physicè ex parte rerum in utriusque distantis præsentia; sumptum inadæquatè stat in unuscujusque præsentia. Et hinc obiter habes præsentiam esse modum (physicum utique, ut mox dicam, non autem purè metaphysicum sicut est immensitas respectu Dei)

Dei) rei præsentis: quoniam cum distinguatur realiter ab illa, ut dicam, est absolutum, actuale, formale, & immediatum exercitium, quo res illa subit inadæquatè denominationem distantis ab alia, à qua distat. Nec non subit denominationem præsentis in hoc spatio reali, vel imaginario. Cumque præsentia recipiatur in subjecto ipso, quod præsens dicitur, est modus intrinsecus illius. Non autem videtur esse modus spatii, seu loci extrinseci. Tum quia licet mutetur, imò prorsus deficiat superficies aeris continentis hanc cartam, potest perseverare hujus individua hæc præsentia. Tum quia non hæc, sed ipsius superficiei præsentia est actuale exercitium, quo aer continet hanc cartam.

74. Alterum, & primarium probandum in ea conclusione est. Præsentiam Madritanam, v. g. individuam illam, per quam Rex modo est Madriti præsens, nec divinitus posse poni Romæ per reflexam aliam præsentiam, contra quod docent Doctores quidam Complutenses. Nil per se essentialiter distans à præsentia Romana, potest adhuc divinitus indistare ab hac, aut per se, aut per aliud. Sicut nil per se essentialiter distinctum ab A, potest adhuc divinitus indistingui ab A, aut per se, aut per aliud, quia neque res ipsæ, neque aliud potest invertere, aut transmutare essentias ipsarum rerum. At omnis ratio formalis, & immediata, omneque actuale, absolutum, & immediatum exercitium distandi à præsentia Romana, per se essentialiter distat ab illa: quoniam si inspectum secundum solam suam essentiam, foret indifferens ex parte sui ad distandum, vel non distandum à Romana, oporteret quærere aliud quid quasi reflexum, quo tolleretur hæc indifferentia ex parte sui, & sic abiremus in infinitum; vel tandem sistendum esset in aliquo per se essentialiter distante à præsentia Romana. Ergo nulla ratio formalis, nullum actuale, absolutum, formale, & immediatum exercitium distandi à præsentia Romana potest adhuc divinitus indistare ab illa, sive per se, sive per reflexum aliud. At præsentia illa Madritana specificativè sumpta, præscindendoque ab omni loco extrinseco, est ratio formalis, & immediata, actualeque, & formale exercitium distandi à Romana, & hæc ab illa, ut nuper dicebam. Ergo nec per se, nec per aliud potest indistare ab hac. Sed si præsentia illa Madritana per reflexam quandam præsentiam poneretur Romæ, indistaret ab hac præsentia Romana. Ergo. Similis instruitur ratio contra præsentiam ipsam reflexam Romanam per quam directa Madritana poneretur Romæ. Nil essentialiter per se distans ab alio (sumpto utroque specificativè, ac secundum se tantum, præscindendo à locis extrinsecis) potest essentialiter, ac per se, esse in eodem loco intrinseco, in quo est illud aliud. At omnis præsentia Romana specificativè, ac secundum se sumpta, per se essentialiter distat à Madritana, alias ut præsentia Romana distaret à Madritana, necesse erit comminisci aliud quid reflexum auferens indifferentiam præsentiæ Romanæ. Ergo nulla præsentia Romana specificativè, ac secundum se sumpta potest essentialiter, ac per se esse in eodem loco intrinseco, in quo est præsentia Madritana. At si aliqua præsentia Romana esset præsentia

P. Peynado physic. disp. de loco.

reflexa præsentiæ Madritanæ, essentialiter per se esset in eo loco, in quo est Madritana, quia omnis præsentia essentialiter, ac per se est in eodem loco, in quod est specificativè, ac secundum se res illa, cujus est præsentia. Ergo nulla præsentia Romana potest esse præsentia reflexa ullius præsentiæ Madritanæ. Ergo hæc non potest poni Romæ per reflexam ullam præsentiam, hæc namque reflexa esset Romana.

75. Ubi jam vides præoccupatam solutionem *Præsentia specificativè sumpta. Reduplicativè sumpta.* Procedit namque utraque ratio data de præsentiis ipsis solis, præscindendo à locis extrinsecis, idest, ab ultimis superficiebus terræ, ac aeris ambientium subjectum, cujus una propria, & directa præsentia est Madriti, & altera reflexa, per quam ea directa dicitur poni Romæ, & est Romana. Ergo respondere, præsentiam Romanam essentialiter distare à Madritana, ut existente Madriti, secus ut existente Romæ, est respondere Romanam essentialiter distare à *Madritana* sumpta secundum suam essentiam; quoniam hæc est suum existere Madriti: & præsentiam Romanam non distare essentialiter à *se ipsa*, quoniam ipsa est formale ipsum existere *Romæ* præsentiæ Madritanæ. Sed respondere hod videtur merum subterfugium. Nam in uno membro distinctionis detorquentur verba ad significandum unum, & altero ad significandum aliud. Ergo. Explicatur. Præsentia Madritana, ut existens Madriti, vel reduplicat illum locum extrinsecum (& hoc non venit ad rem, quia sæpè monui me præscindere à loco extrinseco) vel reduplicat nostras cognitiones, modosque cognoscendi, quod frequenter accidit in istis reduplicationibus (& nec hoc venit ad rem, quia non disputamus cognitiones, aut formalitates, sed realitates objectivas) vel reduplicat formam, aut quasi formam, qua Regia illa præsentia est Madriti, idest, reduplicat Madritum intrinsecum, non autem extrinsecum. Sed præsentia illa Regia est sua forma, aut quasi forma, per quam illa eadem est Madriti, quia non est ibi per aliam reflexam præsentiam, & illa per se essentialiter est suum Madritum intrinsecum, hoc est, per se essentialiter est id, quo respondet Madrito extrinseco persona, quæ illam præsentiam habet. Ergo quemadmodum homo, ut animal rationale reduplicante illo *ut* animalitatem, ac rationalitatem objectivas, nil penitus addit supra hominem secundum se; ita præsentia Madritana, ut existens Madriti, nil realitatis addit supra præsentiam illam secundum se. Ergo si reflexa præsentia Romana habet per se essentialiter non distare à Madritana secundum se, & secundum hujus entitatem, quia hujus est præsentia, habet eo ipso per se essentialiter non distare ab illa, ut existente Madriti. Sed hoc per istam distinctionem est falsum. Ergo. Vide similia, quæ dixi supra num. 11. tractans similem difficultatem circa durationes. Denique si objicias modos, qui reflexos alios modos terminare solent, in longum ibimus. Aliqui enim possunt, alii non possunt, oportet enim singulorum naturam, & quidditatem exploratam habere. In genere dico. Ex eo, quod modus A terminet modum B; v. g. unio aliam unionem, actio aliam actionem &c. Vel sequuntur absurda

da nuper producta, aliave similia, vel non sequuntur. Si primũ, ob istam eandem sequelam dicam repugnare similiter, quod modus A terminet modum B. Si secundum, tu ipse disparitatem das, nimirum non sequi ex eo, quod modus A terminet modum B; absurda quæ nascuntur ex eo, quod una præsentia reddatur alibi præsens per aliam præsentiam.

§. V.

76. DIco 5. Quemadmodum rem durare in hoc tempore sumptum in concreto non distinguitur adæquatè ab ipsa re & tempore extrinseco, quoniam est concretum intrinsecè constitutum per rem, per durationem, & per tempus extrinsecum, unumquodque in suo genere. Item quemadmodum non omnis duratio sumpta in abstracto distinguitur à re durante, siquidem non distinguitur à se ipsa, quæ etiam suo modo durat; non quatenus sit permanens, sed quatenus respondet tempori extrinseco reali, aut imaginario; His verò non obstantibus, omnis duratio distinguitur à re absoluta durante, atque à tempore extrinseco, ut suo loco dixi. Ita hanc cartam esse præsentem in hoc loco v. g., sumptum in concreto, non distinguitur adæquatè à carta, & loco hoc extrinseco, quia est concretum intrinsecè constitutum per cartam, quæ præsens est per locum, in quo est præsens, & per præsentiam, qua est præsens. Rursus neque omnis præsentia sumpta in abstracto distinguitur ab omni re, cujus est præsentia, quia non distinguitur à se ipsa, quæ etiam præsens est, & interdum sensu ipso percipitur, ut adverti num. 57. Veruntamen præsentia hujus cartæ in hoc loco sumpta in abstracto, distinguitur realiter adæquatè ab hac carta, & ab hoc loco extrinseco. In primis in hanc conclusionem invehi scias solitam doctrinam connotatorum, sicut in sententiam affirmantem distinctionem durationis sumptæ in abstracto à re durante, temporeque extrinseco; quia tamen in superioribus sæpè hanc doctrinam repuli, ideo à solitis illis verbis, *quoad entitatem, quoad denominationem. Secundum explicitum; secundum implicitum. Secundum formalitatem, secundum virtualitatem. Secundum connotationem. De formali; de consequente*, & à similibus elegantiis, toties revocatis ad realitatem ipsam, & quidditatem, non sanè verborum, sed rerum, manum continebo.

77. Arguo itaque antiquo argumento, & antiquitate sua satis commendato. Omne, sine quo possunt existere physicè, quoad suam entitatem, hæc carta, & hic individuus locus extrinsecus, distinguitur ab utroque secundum suam entitatem. At hæc duo possunt existere physicè, quoad suam entitatem, quin detur præsentia hujus cartæ in hoc loco, quin detur simultas localis horum duorum, quin detur denominatio existendi in hoc loco, ut constat. Ergo hæc simultas, hæcque præsentia distinguitur ab illis, & hæc denominatio imbibit aliquid ab

 illis

illis distinctum. Explicatur. Hæc simultas localis, seu hæc indistantia cartæ, ac loci, seu hęc pręsentia, seu hęc objectiva realitas. *Cartam esse in hoc loco, cartam, & hunc locum esse simul* (idem dico de aliis similibus) Hæc, inquam, quæ solis verbis distinguuntur: quæro, vel identificantur cum solis entitatibus cartæ, & loci; vel cum his, & aliquo alio. Si secundum: hoc aliud vocamus præsentiam, sive simultatem localem. Si primum: ergo omnis casus possibilis, in quo dentur illæ duæ entitates, est casus, in quo datur ea simultas localis, illa præsentia, illud, *cartam, & locum esse simul*. Sed hoc jam vides esse falsum. Ergo. Parco aliis, quia, ut dixi, totus nervus sententiæ contrariæ stat in doctrina Connotatorum, & eum nervum multoties recisum invenies. Unum addo. Conclusionem hanc inferri ex ea, quam probavi num. 58. Si enim præsentia hujus cartæ in hoc loco producitur per motum localem, quo agens movet cartam ad locum hunc, ut ibi probabam: proculdubio distinguitur à carta, & loco, quandoquidem quando cartam movisti, neque fecisti illam, neque superficiem istam aeris, v. g. continentis cartam.

78. Sed occurrunt quatuor difficultates. Prima: quomodo est continua series motus localis, & præsentiarum, si quando advenit unus motus, & pręsentia, jam non est prior motus, & præsentia in loco priore? Secunda. In singulis momentis motûs localis mutabitur intrinsecè subjectum: siquidem perdit priorem præsentiam, quam in se habebat intrinsecè receptam, & de novo intrinsecè recipit aliam. Ut quid tanta multitudo præsentiarum abeuntium, & de novo venientium? Tertia; quomodo movetur localiter subjectum, & novas, atque novas, & iterum novas, acquirit pręsentias maximè, quando motu circulari redit ad idem spatium, in quo prius erat? Quarta. Ut subjectum à præsentia in loco A, transeat ad præsentiam in loco B, erit prærequisita præsentia in loco A. Sed hęc est naturaliter incompossibilis cum præsentia in loco B, & hæc cum illa. Ergo præsentia in loco B, naturaliter opponitur cum illo eodem, cum quo naturaliter connectitur, seu cum eo, quod est naturaliter prærequisitum ad ipsam. Ad primam respòndeo. Sicut *natura continui localis* non postulat omnes suas partes esse in eodem puncto loci, sed unas immediatè post alias, nempe quia est continuum *successivum*, quoad locum. Ita natura *continui temporalis* non postulat omnes suas partes esse in eodem puncto loci, quia non est continuum permanens; sed successivum. Ergo tametsi adveniente uno motu, & præsentiâ, cesset prior, series motuum, ac præsentiarum erit continua (continuitate utique temporali, hoc est successiva non autem permanente) si immediatè post unum motum, & præsentiam veniat alius, & alia sine morulis, & interruptionibus. Ad secundum; quid mirum, quod singulis instantibus mutetur intrinsecè (non juxta vulgarem, sed juxta philosophicam istam phrasim) subjectum, quod supponitur moveri singulis instantibus? At supponitur singulis instantibus moveri subjectum sine interruptione, & motus sunt realiter distincti, quamvis homogenei: nam motus ab A ad B, est

prior

prior tempore, quam motus à B, ad C; unique possunt existere fine alteris. Ergo non est absurdum, sed necessarium, quod subjectum istud mutetur intrinsecè singulis instantibus in sensu isto. Et en responsionem illius *ut quid*. Cum enim detur ista multitudo motuum localium successivorum invicem distinctorum: & singulis motibus in individuo respondeat præsentia individua subjecti, quod movetur, quia omni actione aliquid fit: & motus illi sunt actiones, ut supra dixi, necesse est, quod data multitudine motuum, detur multitudo præsentiarum numero saltem distinctarum.

79. Ad tertiam; quæ profectò non est specialis contra meam conclusionem difficultas, sed communis, respondeo: totum mobile (quando est indivisibile, v. g. Angelus) vel superficies extima illius, quando est corpus aliquod existens in loco A, est in loco immediato, loco reali, aut imaginario B, quæ ergo est difficultas in eo, quod ex sua intrinseca virtute, vel ex alterius impulsu actionem faciat, in se solo receptam, per quam faciat suam prçsentiam in B: & hìc existens faciat aliam in se solo receptam, per quam faciat suam prçsentiam in C, & hìc existens, faciat aliam in se solo receptam, per quam faciat suam præsentiam in D? sicut ignis immediatè applicatus passo actionem facit, per quam facit alium ignem in eo passo? Hæc actionum iteratio, est motus localis. Rectus, quando actiones illç fiunt per lineam rectam: obliquus, quando per curvam; circularis, quando per circulum; quamobrem sicut ignis, oleum, aqua, humiditas, & similia serpunt per pannum v. g., quatenus existentia in parte A, vel producunt novum individuum suæ speciei in parte B, ut facit ignis, vel illud idem, quod cum aliis conglobatum erat in parte A, facit actionem in se ipso, qua producit suam præsentiam in parte C, & sic propagatur, & serpit per pannum illum. Ita mobilia omnia per virtutem intrinsecam loco motivam, qua funguntur, vel per alienum impulsum, aut aliud quid in se receptum, cum sunt in spatio A, producunt in se ipsis tanquam in subjectis receptivis; in eo autem spatio, tanquam in loco extrinseco (sicut etiam dicuntur agere *in* tempore hoc aut illo) actionem, qua producunt præsentiam aliam numero distinctam in loco B, non *in* tanquam in subjecto receptivo, quia superficies illius aeris v. g., ad quam transit mobile, non recipit in se præsentiam illius, sicut lignum recipit ignem; sed tanquam in loco extrinseco, sicut de tempore extrinseco dicere solemus: *talis res accidit in anno tali*.

80. Omnes autem istç sunt sibi ipsis respectivè immediatæ: quia cum agentia corporea, imò, & Spiritualia creata, quando utuntur instrumentis corporeis, nequeant operari, nisi uniformiter difformiter: transilire nequeunt de loco ad locum, nisi transeundo per medium, aut terræ, ut quando per eam gradimur, aut aeris, ut quando homo saltat. Cujus ratio est, quia sicut solâ experientiâ novimus cæteras conditiones naturaliter prærequisitas ad producendum cçteros effectus, & postea adjicimus unam, vel alteram congruentiam, aut etiam rationem. Ita ex sola experientia novimus præsentiam corporei

mo,

mobilis in spatio immediato A v. g., esse conditionem naturaliter exactam, ut per motum localem producat præsentiam B, Nunquam enim experti sumus corpus, quod per motum localem assequatur præsentiam B, quin prius fuerit in loco huic immediato; & hoc quia vel simpliciter non habent virtutem ad hos saltus faciendos: vel quia licet habeant, Deus ob motiva sibi nota non vult cooperari; sicut supra dixi disp. 1. num. 138. ex Hurtado, & Oviedo, quod licet causę naturales habeant virtutem ad producendum illum eundem ignem, v. g. qui olim fuit: sicut ad illum, qui nondum est, siquidem non mutavit essentiam, non possunt illud absolutè producere, quia reproductiones non concessit Deus causis secundis, sed sibi eas reservavit; quid autem dicendum, si motus fiat per spatium vacuum omni corpore, eo quia Deus locum extrinsecum destruxerit? Respondeo; tunc non transiret mobile à loco reali extrinseco A, ad locum realem B, ut patet; sed de præsentia, sive loco intrinseco A, ad præsentiam, sive locum intrinsecum B. Unde ad hunc non foret naturaliter prærequisitum immediatè, & directè, quod mobile fuerit in instanti immediatè antecedenti in loco extrinseco reali A, sed in loco intrinseco A, aut etiam in loco extrinseco, sed imaginario, & merè possibili A.

P. Oviedo controv. 12 phys. pun. 5 P. Hurtado disp. 2. phy. sic. sect. 3. n. 38.

81. Demum ad quartam difficultatem, nego consequentiam, quia cum in præmissis fiat sermo de *transitu*, qui semper poscit terminum à quo & consequenter terminum incompossibilem cum termino ad quem; in consequente fit sermo de solo termino ad quem, idest, de præsentia in loco B. Igitur vel loqueris de hac sola, ac secundum se; vel de hac, ut successiva ad præsentiam A, atq; ut habenda per motum localem. Si primum, est quidem incompossibilis cum præsentia A, sed eam non prærequirit, quia præsentia in loco B, potuit esse prima præsentia illius mobilis. Si secundum, verum est, quod prærequiritur præsentia in loco A, non quidem naturaliter duntaxat, sed ut constitutivum physicum illius transitus ab uno loco, seu præsentia, ad alterum locum, & præsentiam, sed hoc est proprium omnis mutationis; constitui nimirum per terminum *à quo*. Unde sicut generatio formæ, præcisè *ut generatio*, non constituitur per privationem formæ; *ut mutatio* autem, constituitur. Ita motus ille localis, ut mera productio præsentiæ in loco B, non constituitur per præsentiam in loco A, ut *motus* autem, seu transitus ab uno ad alium constituitur per locum A, sed cum sit ens successivum, non est res absurda. Adde. Posse rem connecti metaphysicè cum A, pro uno instanti, & opponi metaphysicè cum illa eadem pro alio instanti (connexiones autem, & oppositiones metaphysicę fortiores sunt, quam merè physicę, ac naturales) Sic Christus Dominus infallibili testimonio dixit Petro; *quod ego facio tu nescis modo, scies postea*. Ecce verba metaphysicè opposita cum ea scientia Petri in eo instanti, & simul connexa metaphysicè cum eadem scientia pro alio Instanti.

Io: 13.

CAPUT

CAPUT QUARTUM.

De Compenetratione, sive concursu præsentiarum in eodem loco.

82.
UO compenetrari, non est habere unam, eandemque prȩsentiam. Deus enim ob suam immensitatem, & anima rationalis ob suam indivisibilitatem, atque informationem, intimè penetrantur cum toto corpore nostro; & tamen divina præsentia est distincta à nostra corporea, sicut etiam præsentia animæ, ut dixi capite antecedente. Stat ergo in eo, quod illa duo, sive per unam, sive per duas præsentias sint simul in eodem penitùs loco extrinseco, sive reali, sive saltem imaginario, & possibili, ut contingeret; si ante mundanam fabricam, & consequenter, quando non esset ulla superficies ullius alius corporis continentis, & ambientis, crearet Deus hominem aliquem. Nam cum illo foret intimè penetratus ipse Deus, illaque anima cum illo corpore; quod si dixeris, corpus ipsum fore tunc locum extrinsecum, siquidem haberet ultimam superficiem, & poterat ambire rem aliam, non multùm proficies; tum quia non ambiret, aut contineret animam, sicut vas continet aquam, quoniam anima non hoc modo contineretur intrà corpus illud; aliàs foret extra illius superficiem, sicut aqua extra concavam superficiem vasis. Tum quia pone, Deum in casu illo compenetrare duos spiritus: & tunc non dabitur ulla superficies ullius corporis, & consequenter non dabitur locus extrinsecus realis. Quæritur itaque: An, & quomodo possint duo penetrari, seu esse in eodem penitùs loco extrinseco. Non est 1. quæstio de præsentiis indistantibus; quoniam passim sunt res contiguæ, & continuæ, v.g. particulæ minutissimæ hujus cartæ. At particula A. v.g. & particula B. habent prȩsentias indistantes; quia distantia importat aliquam intercapedinem inter unum, & alterum. Et hæc intercapedo non datur inter particulas prorsus immediatè contiguas, & continuas. Ergo.

83. Nec 2. est quæstio de rebus spiritualibus; quoniam sine ulla difficultate in natura possunt duo, imò innumeri spiritus esse in eodem penitus loco; quoniam omnia, quæ carent reciprocâ, & non reciprocâ resistentiâ, sive oppositione quoad locum, possunt naturaliter esse in eodem penitùs loco. Sed spiritus omnes specificativè, ac secundùm solam suam entitatem inspecti, carent eâ resistentiâ, luctâ, seu oppositione. Hæc namque, ut talis, in sola quantitate hactenus deprehensa est. Et omnes spiritus inspecti secundùm solam suam entitatem carent quantitate. Ergo. Et sic de facto penetrantur anima rationalis, & sup-

& suppellex tota accidentium purè spiritualium; quibus fruitur, sive sint naturalia, sive supernaturalia, sive sint actus vitales, ut intellectio, & volitio, sive non vitales, ut habitus infusi, characteres Sacramentorum &c. Hæc namque omnia intimè penetrantur cum anima, & quamvis non sint in omni eo loco, in quo est anima, v.g. in digitis, in pedibus &c., sicut nè ipsa anima est in omni eo loco, in quo est Deus, licèt cum ipso intimè penetretur; sunt tamen in aliquo eodem loco, in quo est tota anima, sive sit locus respondens loco cerebri, sive respondens cordi. Nec 3. est quæstio de duabus rebus, unâ corporeâ, & alterâ spirituali. Nam anima rationalis, & corpus humanum sunt id generis, & naturaliter compenetrantur, seu sunt in eodem penitus loco. Et quivis alius spiritus, quamvis sit entitas completa, v.g. Angelus bonus, aut nequam, sine ulla repugnantia in natura, potest penetrari cum corpore, nam hoc resistit quidem alii corpori, sed cedit spiritui. Nec 4. est quæstio de quibuslibet rebus corporeis inter se comparatis. Nam materia prima, formæque materiales, sunt res corporeæ: hoc est suapte natura eam habentes connexionem cum quantitate, ut sine miraculo nequeant separari ab illa. Et tamen connaturaliter penetrantur inter se. Idem dico de accidentibus omnibus materialibus, quæ omnia sunt corporea ob eandem rationem, & naturaliter penetrantur jam cum materia, & forma, jam inter se, prout fuerint illa. Nec 5. est quæstio de corpore, & corporeo. Corpus primariè non in aliis acceptionibus, sed prout est *proximè, ac ratione sui impenetrabile cum alio*, est sola quantitas. Corporeum est illud, quod cùm non sit quantitas ipsa, eum tamen dicit ordinem ad illam, seu eam habet cum illa connexionem, ut sine miraculo nequeat ab illa separari. Constant hæc ex disp. 4. Logicæ majoris, capite de quantitate, ubi conceptus dedi corporis, & spiritus. Dico nunc, quæstionem præsentem non esse de corpore, & corporeo. Quoniam quantitas est corpus primariè in sensu dicto. Materia, forma equi, multaque turba accidentium sunt corporea, quia licèt non sint quantitas; eam nihilominùs connexionem habent cum quantitate, ut sine miraculo nequeant separari ab illa, sicut ignis nequit separari ab omni calore, materia ab omni forma &c. At sine ulla difficultate in natura quantitas, materia, forma, accidentiaque equina, omnia, inquam, hæc sunt respectivè in eodem penitus loco, licet per diversas præsentias, ut dixi suprà; & consequenter invicem penetrantur. Ergò sine difficultate ex parte naturæ penetrari possunt corpus, & multa corporea in sensu dicto.

84. Tota igitur difficultas præsens est. An, & qua ratione *duo corpora*, hoc est duæ quantitates (molis utique, non verò perfectionis, temporis, aut similis rei disparatæ) vel duo *corporea*, quæ diversas habeant quantitates, vel duo spiritus, puta duas animas rationales, quamdiu uniuntur distinctis quantitatibus, compenetrari possint? Respondeo, posse metaphysicè, secus physicè, ac naturaliter. Probo primam partem ratione, quam dedi in Logica disp. 4. Sacrosanctum corpus Christi Domini verè, ac simpliciter habebat quantitatem, tùm quia verè, & simpli-

simpliciter erat humanum, tum quia aliàs nec flagris, nec clavis, nec funibus, nec lanceę obnoxium esset. Et tamen quater fuit penetratum cum alia quantitate (dicere namque cum Oviedo, illas non fuisse penetrationes, sed transitus a loco in locum sine transitu per medium, videtur divinari, & fugere ab uno, ut admittatur aliud miraculum) 1. in sua nativitate, quia B. Mariam confitemur Virginem, non solùm mente, sed etiam corpore. 2. in resurrectione, quia post eam *Angelus revolvit lapidem, & sedebat super eum*. 3. in apparitione ad Apostolos absente Thoma: *Et fores essent clausæ*. 4. in apparitione ad eosdem præsente Thoma: *Venit Iesus januis clausis, & stetit in medio*. Ergo divinitùs potest contingere, quòd duo corpora, idest duæ quantitates, & duo corporea, idest duæ substantiæ habentes diversas quantitates, verè, ac simpliciter compenetrentur. Rursus penetratio propriè dicta non est magis impossibilis, quàm resurrectio mortuorum propriè talis. At ex Scripturis habemus novem singillatim, ac in particulari, resurrexisse mortuos; & multos alios in generali. Nam *multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*. Et Paulus ait: *Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos: alii autem &c.* Ergò.

P. Oviedo contr. 15. phys. pu. 11

Matth. 28.

Ioan. 20.

Matth. 27.

Hebr. 11.

85. Similiter in eo, quod duo corpora sint in eodem puncto loci, non est major impossibilitas, quàm in eo, quòd grave corpus, alio validè impellente à tergo, stet, ac non ruat. At ex Scriptura novimus grave aquarum corpus, aliis, & aliis propellentibus aquis, quater stetisse, & non ruisse: semel nimirum in Mari rubro, & ter in Jordane. Ergo. Idem dico de aliis miraculis, quæ à Scriptura docti sumus. Ratio autem philosophica est. Nulla impossibilitas per Deum superabilis est metaphysica. Sed tota impossibilitas penetrationis propriè dictæ corporum est per Deum superabilis, quia tota illa stat physicè ex parte rerum in connexione naturali, cujusvis quantitatis cum eo, quod ipsa sola sit in eo loco, in quo est: in naturalique oppositione, seu resistentia, qua reluctatur ingressui quantitatis aliùs, & rerum habentium illam aliam quantitatem. Et hæc connexio, atque oppositio est vincibilis per Deum, sicut connexio ignis cum combustione corporis combustibilis, & oppositio materiæ cum privatione omnium formarum. Ergo impossibilitas ea non est metaphysica. Hinc meritò arcetur à nostris scholis propositio illa: *Penetratio corporum propriè dicta: & locus omni corpore vacuus, involvunt contradictoria*. Sumpto scilicet illo, &, in sensu distributivo; aliàs clarum est, quòd penetrari corpora in loco vacuo omni corpore, est implicatio. Satisfeci in Prodromo disp. 5. à n. 162. illis, quæ objici possunt; fusius autem in Logica magna disp. 4. à num. 47., ex quo incœpi explicationem quantitatis; & ideo eis supersedeo.

Exod. 14.

Iosuè 3.

4. Reg. 2.

86. Sed num possunt naturaliter moveri duo corpora penetrata? Affirmant aliqui, eo quia saxum, v.g. penetratum in aere cum palea, caderet pondere suo naturaliter, & secum traheret paleam. Negant alii, eo quia si moverentur illa corpora penetrata, pars, vel partes unius transirent per locum occupatum à parte alterius, & sic penetrare-

tur cum illa, quod est naturaliter impossibile. Reor opus esse distinctione. Vel motus est ita proportionatus, & ęqualis, ut ambo corpora moveantur ad locum B. cum eadem penetratione, quam habebant in loco A. vel non. Si primùm motus illorum corporum penetratorum potest esse naturalis. Nam motus, quo Hostiam consecratam movemus, est naturalis, aliàs tot nova miracula ponenda essent in Eucharistia, quot motus habet, ob contactum digitorum, labiorum, linguæ, gutturis, atque ob incessum hominis, qui illâ fruitur. At ibi sunt omnes partes corporis Domini reciprocè penetratæ, quia ob pręsentiam definitivam, quam ibi habet Christus, totus est in tota Hostia, & totus in singulis Particulis illius, ut suprà citavi ex decreto Tridentini: undè dextra est in eodem loco, in quo sinistra, & ambæ in eodem, in quo est caput &c. Deinde omnes illæ habent quantitatem, quia hæc non opponitur cum statu immortalitatis, siquidem post resurrectionem piæ illæ
Matth. 28. fœminæ *tenuerunt pedes ejus*, & ipse Dominus dixit ad Apostolos: *Pal-*
Luca 24. *pate*, & *videte* &c. Ergo quantitates, & res corporeæ semel penetratæ, naturaliter moveri possunt motu ęquali conservante illas in eodem statu. Dicere autem, motum illum esse naturalem suppositâ pręsentiâ definitivâ, quam ibi habet Christus Dominus, quia solæ pręsentię circumscriptivę sunt, quę opponuntur cum naturalitate motus, videtur tergiversatio; quoniam cùm partes omnes sacri illius corporis invicem compenetrentur ratione pręsentię definitivę, si naturaliter moventur ratione hujus, sequitur, quod naturaliter moveantur simul ratione compenetrationis, quam habent.

87. Jam ratio est. Licèt non sit naturalis motus ille, qui per se causat penetrationem in loco B. immediatè, ac directè, vel saltem mediatè, quatenus per se habeat id, quod causat per se illam penetrationem; veruntamen potest esse naturalis motus ille, qui per accidens omninò causat penetrationem, præsentiamque definitivam: quatenùs per se causat pręsentiam quantitatis in loco B., & aliundè antecedenter decrevit Deus causare penetrationem, seu pręsentiam definitivam in loco B., quoties in eodem loco datur præsentia illius quantitatis, v.g. si Deus statuisset suscitare mortuum, simul ac sonaret campana, certè suscitaretur ubi primùm hæc sonaret. Num propterea ille sonus esset supernaturalis, aut esset causa illius miraculi? At motus, quo homo movet Eucharistiam, & consequenter corpus Christi secum penetratum ad locum B., per se dumtaxat causat præsentiam Eucharisticæ quantitatis in loco B., nam hæc quantitas sola est id, quod directè, ac immediatè movet: Deus verò aliundè antecedenter decrevit causare illam penetrationem, ac præsentiam definitivam in loco B., quoties in eo loco datur præsentia illius quantitatis Eucharisticæ cum eis omnibus circumstantiis. Ergo motus, quo homo sacram Eucharistiam movet à loco in locum, licèt moveat quantitates penetratas partium corporis Christi, est motus naturalis: nempe, quia non per se, sed omninò per accidens movet illas. Quod si per se, ac directè causaret illarum penetrationem in loco B., non esset absolutè, ac simpliciter naturalis, tametsi

sup-

supponeret decretum divinum penetrationis, quia continuatio, & extensio miraculi non est absolutè naturalis; poterat tamen dici naturalis consequenter, quatenus supposito eo miraculo non annexo ulli loco determinatè, erat consequens facultas ponendi per motum localem in loco B. eam penetrationem, & præsentiam definitivam. Sicut supposita supernaturali vehemente contritione, solent esse consequentes actiones quædam externæ pœnitentiæ.

88. Si dicatur secundum: videlicet motum, quo corpora penetrata moveantur, fore inæqualem, ita, ut immoto uno moveatur alterum, vel moveatur velocius, vel in aliam Mundi plagam tendat, tunc motus ille nequit esse naturalis, quia, ut benè observat P. Vasquez, nequit hoc fieri, quin partes unius corporis transeant per locum occupatum à partibus alterius. Ergo nequit fieri, quin aliquæ penetrentur cum aliquibus. Sed omnis penetratio quantitatum est impossibilis naturaliter, ut dixi, & mox probabo. Ergo iste motus traheret per se absolutè terminum naturaliter impossibilem. Hinc si saxum penetraretur in aere cum palea, non posset naturaliter moveri motu velociore, quàm palea, nec vis ulla naturalis posset explicare, seu à se se invicem expedire illa corpora: quoniam licet innatum suum pondus, validive extranei impulsus simul cum levitate paleæ, incitarent ad motum, atque ad illorum corporum separationem; at prævalitura videtur impenetrabilitas, contra quam nullum hactenus detectum est agens naturale, potens illam vincere, cum passim inveniantur, quæ vincunt pondus, & gravitatem conservantia suspensum magnum pondus, & cohibentia gravitatem, nè cadat. Sed eo ipso, quod impenetrabilitas prævaleret, illa duo corpora non possent invicem separari localiter, neque motibus etherogeneis moveri. Ergo. Quapropter in eo casu rueret quidem saxum, sed simul cum palea, & quamvis singulis momentis accideret nova penetratio in novis punctis loci ex vi præcipitationis illius, causatæ per gravitatem saxi, id esset per accidens, ut nuper dicebam de motu Eucharistiæ, nam motus ille per se tendit in præsentias deorsum quantitatis; per accidens autem esset, quod cum hac penetrata esset palea.

§. II.

89. PRobo jam secundam partem conclusionis scriptæ num. 84., videlicet duo corpora, ideſt duas quantitates, & duo corporea, ideſt duas alias quascunque res, habentes quantitates distinctas, imò duos spiritus quandiù uniti sunt diversis quantitatibus, v. g. duas animas rationales, actusque spirituales utriusque non posse physicè, ac naturaliter penetrari. Omne possibile superans vires naturæ hactenus notæ, & sibi soli relictæ, est saltem physicè, ac naturaliter impossibile. Sed omnis penetratio localis quantitatum distinctarum, & quarumli-

 bet

ber rerum aliarum, habentium tamen quantitates distinctas, superat vires naturæ hactenus notæ, ac sibi soli relictæ. Ergo. Major videtur certa, quia omne supernaturale, est physicè, ac naturaliter impossibile, v.g. hominem verè converti ad Deum, atque ideo sine speciali Spiritus Sancti gratia, quæ tamen *stat ad ostium, & pulsat*, fieri non valet. Omne autem, quod ex una parte est possibile, ex altera verò superat vires naturæ hactenus notæ, & sibi soli relictæ, est supernaturale. Minor etiam videtur vera. Quoniam licèt nesciamus omnia, quæ possunt Angeli (qui profectò sunt entitates naturales, & stupenda solent edere effecta, v.g. velocitatem nobis ferè inapprehensibilem stellarum Libræ, & Arietis) & multò minus omnia, quæ possent facere creaturæ aliæ purè possibiles, nobiliores, & potentiores, quàm Angeli. Item licèt multæ creaturæ de facto faciant, tanquam causæ meritoriæ de congruo, aut tanquam causæ ministeriales effectum longè perfectiorem, quàm penetrationem quantitatum, v. g. resurrectionem mortuorum, & miracula similia: item infusionem gratiæ sanctificantis per administrationem Sacramentorum, compenetrationemque partium corporis Domini in Eucharistia per consecrationem. Et demum, licèt creatura, ut causa per se, adjuta verò comprincipio supernaturali, verè, ac simpliciter faciat actus supernaturales Viæ, ac Patriæ.

90. Veruntamen hactenus visum non est, quod Angelus, vel creatura alia ex eis, quæ sunt, aut fuerunt in hac providentia, solis suis viribus naturalibus, & sibi soli relicta, cum solo concursu generali Dei, compenetraverit duas quantitates, aut duas alias res habentes quantitates diversas. Historiolæ namque de strygibus se insinuantibus per rimas januæ, seu fenestræ sunt diabolicæ præstigiæ: & vanum est credere, corpora illa humana, aut penetrari cum ligno, aut sine morte ad eas angustias redigi. Similiter experientiæ objici solitæ. v.g. de vase tantùm capiente aquæ cum cinere, ac sine cinere, cum monetula, ac sine illa, sunt similes aliis fieri solitis in favorem vacui. Neutræ sunt veræ; sed provenientes ex aliis causis tunc præsentibus, ansam præbent intellectibus novitatum amantibus, ad judicandum penetrationem, vel vacuum, v.g. illud de cinere, & moneta est falsum, si vas fuerit plenum uno, vel altero. Solet esse verum, quando solùm est aliqua portio cineris, & hoc idem probat, non dari penetrationem, nam si semel aliqua portio cineris, & aliqua moneta penetrantur cum aqua, non esset cur major portio, & major numerus non penetrarentur. Quod autem tunc sit verùm, provenit ex eo, quod cinis humiditate illa conglobatus emittit multas aeris, spirituumque portiunculas, quibus refertus erat (& hoc ipsi oculi testantur) illis autem abeuntibus succedit aqua. Monetula autem una parvula, licèt occupet locum non occupatum ab aqua, non effundit hanc; quia labia vasis possunt adhùc continere illam sub figura quasi globosa, & elevata; quòd si aliæ, & aliæ ingerantur monetæ, effunderetur aqua. Cùm ergò judicia, & discursus non sint formanda juxtà sola abstracta principia metaphysica, ut toties dixi, propter absurda, quæ sequerentur; sed etiam juxtà principia practica, & prudentia-

dentialia: legitimè concluditur, dicendum, ac judicandum esse dictam compenetrationem esse physicè, ac naturaliter impossibilem.

91. Hinc 1. Homo potest causare penetrationem duarum quantitatum, ut causa ministerialis, & sic, Sacerdos consecratione est causa, quod omnes, ac singulę partes quantitatis Corporis Domini sint in eodem puncto loci. 2. ut causa congruè meritoria, quia sicut Deus precibus, & meritis Sanctorum concedere solet resurrectionem mortui, quam ipse solus facit, ita concedere potest penetrationem à se solo factam duorum corporum, quando prudenter optabilis est: 3. An homo fruatur virtute obedientiali ad compenetrandum, ita ut si elevaretur principio supernaturali, sicut elevatur ad visionem beatificam, penetrationem simpliciter faceret, non ut causa purè ministerialis, aut meritoria, sed ut causa per se: est dubium pendens ex universali quęstione. An quodlibet possit elevari ad quodlibet? De qua supra egi secutus P. Vasquez. 4. Impenetrabilitas, sive resistentia, qua unum corpus, aut pellit alterum, aut cedit, aut colluctatur illi, stat formaliter immediatè in utraque quantitate: sicut quęvis reciproca oppositio duorum, stat physicè immediatè in utriusque forma physica, aut metaphysica. Impenetratio actualis stat, non in quantitatibus ipsis, quia hæ duntaxat sunt radix impenetrationis; sed in carentia simultatis ambarum in eodem loco, quæ carentia potest fundari in eo, quod neutra existat, vel in eo, quod una sola.

92. Pulsio verò quantitatis A, à loco A, per adventum quantitatis B, duo dicit. Unum negativum, scilicet quod non habeat præsentiam in loco A, & hic est effectus formalis negativus præsentiæ quantitatis B, in eo loco, sicut expulsio frigoris est effectus formalis negativus caloris; quoniam licet locus A, sive intrinsecus, sive extrinsecus, sive realis, sive imaginarius, non sit subjectum commune *informationis*, seu *unionis* respectu utriusque præsentiæ; ast locus extrinsecus A, est subjectum commune *continentiæ* respectu illarum, quatenus æquè potest esse superficies continens quantitatem A, & quantitatem B, deinde hæc, per solam suam præsentiam in eo loco extrinseco A, excludit præsentiam quantitatis A, quæ erat in illa eadem superficie, sive loco extrinseco, quemadmodum calor intensus, per solam suam unionem physicam cum subjecto excludit intensum frigus, quod erat physicè unitum ei subjecto (non utique quasi hæ formæ positivæ essent exclusio formalis, & immediata oppositarum; sed quatenus illam inducunt ex sua natura) Ergo sicut hæc exclusio est per calorem in genere causæ strictè formalis, idest, informativæ, & ideo est effectus formalis negativus illius: illa altera est effectus formalis negativus præsentiæ quantitatis B, & provenit ab ea in genere causæ formalis per *informationem*, seu per *continentiam*, sui in illa superficie, sive loco extrinseco. Alterum, quod dicit pulsio illa, est positivum: nimirum quod quantitas A, occupet locum B, & ibi fit præsens. Hic est effectus quantitatis B, non in genere causæ formalis, sed efficientis, quia movendo quantitatem A, per motum illum, qui sanè est actio physica

(siqui-

(siquidem aliquid agit physicè qui alium loco movet) producit præsentiam quantitatis A , in eo alio loco .

93. Denique quemadmodum animal mori in instanti B , est conceptus copulativus dicens duo . Unum positivum scilicet , quod illud fuerit vivum in instanti immediatè antecedenti , non enim potest dici , quod in hoc instanti moritur Adamus . Alterum negativum, videlicet , quod in instanti B , non vivat illud animal : & hac de causa , licet *mori* sumptum inadæquatè , secundum solum negativum , contingat in unico instanti , sumptum tamen adæquatè, secundum utrumque , quod importat , indispensabiliter dicit duo instantia , quod etiam contingit respectivè in multis aliis realitatibus , v. g. *incipere* , *Desinere* . *Donare* . *Augeri* . *minui* &c. Ita corpus moveri ab uno loco in alium,duo importat. Unum positivum , nempe quod in instanti immediatè antecedenti fuerit in loco A , (non enim movetur modo hęc carta ab eo loco in quo fuit heri) alterum quod modo non sit in A , per actionem , aut propriam, aut alius moventis, sit in B , seu habeat præsentiam aliam ab ea, quam habebat in instanti immediatè antecedenti. Cumque hęc secunda præsentia sit incompossibilis cum prima , si non formaliter immediatè ratione sui ; at saltem ratione corporis nequeuntis habere simul duas præsentias , & ratione illius alius corporis trudentis hoc à loco A , idcircò secundâ hac adveniente præsentiâ , deficit illa prima , & motus localis non est explicandus per regulas mutationis solius , sed conversionis, cum sit transitus rei, ab una pręsentia positiva,ad aliam positivam præsentiam , & discernenda sunt omnia illa , quæ disp. 1. n. 98. discrevi , & dixi intervenire conversioni : & demum motus localis adæquatè inspectus indispensabiliter dicit duo instantia , duo loca , seu duas præsentias ; unam tanquam terminum *à quo* , & alteram tanquam terminum *ad quem* ; quod si res miraculosè habuerit duas simul præsentias , unam in A , & alteram in B , non poterit moveri localiter ab A , in B , sicut subiectum , quod supponatur habere simul formam ligni , & formam ignis , eà peristhasi durante , non potest converti ab una ad alteram formam. Si subjecto per motum producente præsentiam suam in B,Deus conservet illius præsentiam in A, sicut conservatur pręsentia Christi Dñi in Cęlo in eodem instanti , in quo citra motum localem alia definitiva nova producitur in Eucharistia,tunc subjectum illud movebitur localiter ab A, in B, non per motum qui sit conversio , sed qui sit mera mutatio , idest , non transibit ab una præsentia ad aliam ; sed à carentia præsentiæ in B, ad præsentiam in B , quemadmodum non daretur conversio , sed pura mutatio , si adveniente forma ignis Deus miraculosè conservaret in eadem materia formam ligni.

94. Sed dices quando , in quo loco , producitur ille motus , seù sit illa actio, qua subiectum acquirit novam præsentiam in loco B . Si enim actio illa fiat in loco A , sequetur illam separari localiter à suo termino , quandoquidem illa est in loco A , & præsentia , quę per ipsam producitur physicè juxta dicta supra num. 58. est in loco B , ergo

hęc

hęc est in loco, in quo non producitur, & producitur in loco, in quo non est. Imò cum actio illa sit momentanea, & successiva sicut cæteræ actiones, separabitur etiam temporaliter à suo termino, quandoquidem actio illa fit in loco A, & consequenter in instanti antecedente ad instans, in quo incipit suus terminus, quia hic, nempe præsentia in in loco B, est in instanti subsequente, ad instans, in quo subjectum erat in loco A. Si propterea dicatur actionem fieri in loco B, cum pro priori ad actionem *in loco B*, debeat intelligi subjectum jam esse in loco B, v. g. si ignis comburit in loco B, pro priori ad hanc combustionem debet esse jam in loco B, sequetur quod pro priori ad actionem productivam præsentiæ in loco B, subjectum jam est in loco B, quomodo ergo, quà venit ad locum B? & cum esse in loco B, importet præsentiam B, sequetur subjectum pro priori ad præsentiam B, habere præsentiam B. Respondeo actionem, seu motum localem ab A, in B, non fieri physicè in loco A, qui per eum motum relinquitur, quique hujus est terminus *à quo*; sed fieri physicè, ac realiter in loco extrinseco B, (locus intrinsecus est præsentia ipsa B, cumque hæc non fiat in se ipsa:& neque motum localem,neque præsentias possimus commodè explicare nisi per loca extrinseca realia, vel saltem imaginaria magis nota, idcircò dico in loco extrinseco B,) Actio namque fit in loco & tempore, in quo fit suus terminus. At terminus hujus actionis, nempe præsentia in loco B, fit in loco B. Ergo ibi etiam fit ea actio, seu motus localis secundum suum positivum.

95. Ad impugnationem respondeo. Subjectum debet præintelligi existens, & præsens in loco B, pro priori ad actionem aliam in loco B, *qua non sit productiva præsentia in loco B*. Secus quando sermo est de actione, quæ aquisitiva, & productiva est præsentiæ in ipso loco B. Unde abiicienda est illa locutio *subjectum, ut existens, & præsens in B, facit motum, sive actionem productivam præsentia in B*; quoniam hic modus loquendi innuit falsam illam prioritatem; sed dicendum. *Subjectum quod in instanti A, habebat præsentiam in loco A* (oportet enim non oblivisci mutationis, aut termini *à quo*) *in instanti B, producit motum secundum positivum, sive actionem, qua incipit esse in loco B*. Hanc actionem, & motum secundum positivum (negativum quippe est, quod desinat esse præsentia in loco A) facit in loco B, à posteriori non à priori. Idest, facit in loco B, non quatenus præsens jam in hoc loco, facit illam actionem, sed quatenus faciens eam actionem, fit præsens in eo loco; quemadmodum quando subjectum perfricatione manuum, v. g. se calefacit, concurrunt in eodem instanti calefactio, & calor; non quia subjectum, ut jam calidum calefaciat se; sed quia calefactione redditur calidum, & esse calidum est posterius, non prius calefactione. Sic subjectum, quod in instanti A, habet præsentiam A, in loco extrinseco A, reali, vel imaginario, seu purè possibili, impulsum à se ipso, vel ab alio, facit motum, seu actionem in instanti B, qua acquirit præsentiam B, in loco B, reali, vel imaginario, quo fit, ut in instanti B, concurrat quidem motus, & præsentia subjecti in loco B,

non

non tamen ordine, quem innuat argumentum contrarium, quasi præsentia in B, sit pro priori ad motum illum, sed ordine inverso, quia præsentia est in posteriori ad illum motum, cum sit effectus per illum comparatus; quamobrem distinguenda est illa propositio. *Actio productiva præsentiæ in B, fit in loco B*: illo *in* significante coexistentias solas temporalem, ac localem actionis, atque præsentiæ, concedo. Significante præcedentiam naturæ præsentiæ respectu illius actionis, nego: quia cum ipsa producatur per illam actionem, sive motum localem, præcederet sibi ipsi, si præcederet illi actioni.

CAPUT QUINTUM.

De bilocatione, seu præsentia ejusdem rei in locis distinctis.

96. ACTENUS de præsentiis rerum distinctarum in eodem loco. Restat examinandum. An eadem omninò res possit esse simul in locis distinctis? Non est quæstio 1. de Deo. Nam *quo ibo à spiritu tuo? & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in Cœlum tu illic es, si descendero in infernum ades &c.* Non 2. de creatura quoad duas, vel plures præsentias definitivas continuas naturaliter habendas; quoniã tota anima rationalis est naturaliter in dexera definitivè, & tota naturaliter in finistra, tota in auricula &c. quia cum sit substantia indivisibilis, non habet partes, quæ informent unas partes corporis, & partes, quæ informent alias. Rursus præsentia definitiva, quam habet in dextra, v. g. est distincta à præsentia definitiva quam habet in finistra, quia, ut supra dixi, non probatur esse necessarium, quod abscisâ unâ particulâ corporis, & consequenter deficiente præsentiâ, quam ibi habebat anima, deficiat præsentia in toto reliquo corpore, & de repente producatur alia. Præterquam, quod cum simus in fere continuo exercitio aquirendi unas partes corporis ratione nutritionum, & amittendi alias ratione reactionum contrariarum: sequeretur animam esse ferè in continuo exercitio mutandi præsentias in nostro corpore, siquidem jam est intimè præsens portiunculis substantiæ, quibus ante nutritionem præsens non erat: & jam definit esse præsens portiunculis, quibus præsens non erat ante reactionem agentium contrariorum. Ut quid mutatio tam crebra præsentiarum in corpore, quando anima permanenter est illi præsens? Habet ergo rationalis anima simul multas præsentias definitivas saltem partiales, per quas ipsa tota est simul multis partibus corporis intimè præsens, & in loco, in quo sunt illæ. Veruntamen nequit dici absolutè, esse bilocata, seu habere simul multas præsentias, seu esse simul in multis locis: quia hæ locutiones innuunt multiplicationem loci *adæquati.*

Ps. 138.

At

At anima non est in multis locis adæquatis adhuc continuis: quia sicut locus adęquatus corporis commensuratur per dimensionem longitudinis, latitudinis, ac profunditatis, quam habet, adeò ut corpus non sit in multis locis, tametsi sit in loco respondente longitudini, & in loco respondente latitudini, & in loco respondente profunditati. Ita locus adæquatus animæ, quę sit indivisibilis, taxatur per locum debitum his eisdem dimensionibus, quas habuerit corpus, quod informat. Ergo tametsi sit anima tota in loco respondente longitudini, & tota in respondente latitudini, & tota in respondente profunditati corporis, quod informat, non est in multis locis adęquatis absolutè, ac simpliciter, si non sit alibi, sed in his solis locis.

97. Quo circa concedendum est, totam animam, & adæquatè esse in multis locis, adæquatione ac totalitate cadente supra animam; negandum verò, illam esse in multis locis adæquatis adæquatione appellante supra loca ipsa: quia id staret in eo, quod anima esset præsens in pluribus locis, quàm debetur longitudini, latitudini, & profunditati corporis, quod informat. Cumque hæc regula taxandi locum adæquatum formæ indivisibilis non militet pro taxando locum adæquatum puncti physicè indivisibilis materiæ, quia hoc punctum non est forma indivisibilis rei divisibilis, hac de causa licet anima rationalis non sit absolutè, ac simpliciter in multis locis adæquatis, punctum illud materiæ esset bilocatum, seu in multis locis sibi adæquatis, si ratione motus velocioris, aut ratione rarefactionis esset simul in duobus aut pluribus punctis loci, ut suo loco dicebam. Rursus ex hac multiplicitate præsentiarum partialium, quas anima nostra habet in corpore, non sequitur illam crescere, aut minui substantialiter, quia nec nutritione aquirit novas partes substantiæ *spiritualis*, licet novis partibus substantiæ materialis fiat præsens, nec amittit aliquas reactione agentium contrariorum, licet illis desinat esse præsens. At ipsa est substantia spiritualis; Ergo nec crescit, nec minuitur substantialiter. Demum neque sequitur illam extendi, aut contrahi; quoniam licet juxta mutationes dimensionum corporis, illa jam habeat plures jam pauciores præsentias juxta latitudinem &c. nihilominus, neque ipsi adduntur, aut detrahuntur novę partes substantiales spirituales: neque occupat versus longitudinem v. g., aut latitudinem, locum, quem prius occupabat versus profunditatem, & hoc ex vi supervenientis accidentis, ut solet contingerere in rarefactione, juxta quæ dixi in Physica naturali disp. 1. cap. de rarefactione, & condensatione. At extensio & contractio localis stat in uno ex his duobus. Ergo licet anima jam pluribus jam paucioribus partibus corporis sit præsens secundum longitudinem v. g., neque extenditur, neque contrahitur localiter, cum hæc verba significent non plures utcumque, aut pauciores pręsentias versus longitudinem, sed insuper plures aut pauciores præsentias rei, quæ sit *corporea*.

98. Non est quæstio 3. de creatura, quę simul habeat duas, aut plures præsentias definitivas discontinuas, sive illę sint contiguæ,

sive discretę. Humanitas namque Christi Domini est creatura, & supernaturaliter est simul per multas pręsentias definitivas in multis hostijs consecratis discontinuis, interdum discretis; ergo hoc extra quęstionem est metaphysicè possibile. Sine dubio etiam videtur esse id physicè impossibile, ut explicui disp. 1. inter disputandum de forma, ubi mandatum produxi S. Joannis Damasceni ad Tyrannum Damasci. Demum neque est quęstio de duabus præsentijs, una circumscriptiva, & altera definitiva; quoniam certum est Christum Dominum fungi utraque simul quoad humanitatem: nam cum non absit à Cœlo, quando est pręsens in Eucharistia, ibi habet pręsentiam circumscriptivam, quę connaturalis est corpori humano, licet beato, & hic definitivam. Difficultas ergò pręsens tota reducitur ad simultatem præsentiarum circumscriptivarum. An nimirum unum, & idem corpus possit saltem divinitus esse simul in duplici loco adęquato, v.g. Madriti, & Romæ per duplicem pręsentiam circumscriptivam? Et eadem est difficultas: An idem Angelus possit saltem divinitus esse in duplici loco, v.g. Madriti, & Romæ?

99. Respondeo. Utrumque esse possibile metaphysicè, quamvis non physicè. Prima pars probatur 1. egregiâ paritate simultaneitatis præsentiarum definitivarum, quas habet sacrosancta Christi humanitas in cunctis Hostiis consecratis; cùm tamen non amittat pręsentiam circumscriptivam, quam habet in Cœlo. In hac quippe paritate non omnia omninò; at pleraque argumenta contraria hebetantur, ut ea expendenti constabit. 2. quia difficile creditu est, quod quoties Christus Dominus post Ascensionem apparuit in terris, necnon Beatissima Mater (v.g. quandò Christus apparuit Saulo pergenti Damascum) discesserint omninò à Cœlo, ita, ut omninò nullam ibi habuerint pręsentiam: aut quod neque Christus, neque Beatissima Mater unquam verè in seipsis apparuerint in terris; sed quod fuerit spectrum aliquod, vel Angelus, vel aliud, id, quod visum est hominibus sanctis, quoties Christus Dominus, aut sua Sanctissima Mater dicuntur apparuisse huic, vel illi sancto homini. Ergò rationabilius dicendum videtur, Christum Dominum, v.g. verè simpliciter, in suo ipso corpore apparuisse multoties in terra, quin amiserit præsentiam in Cœlo. Sed tunc habuit simul sacra illa humanitas geminam præsentiam circumscriptivam: unam in Cœlo, alteram in eo loco, in quo apparuit. Ergo hoc est metaphysicè possibile. Idem potest dici de quotidianis, imò continuis judiciis particularibus, quæ facit Christus Dominus de singulis, qui moriuntur, & in loco, ut dici solet, in quo moriuntur. Ratio autem scholastica stat in eo, quod nullum huc usque probatum est absurdum, nulla difficultas invincibilis Deo, in eo, quod idem corpus sit in duplici loco adęquato per duplicem pręsentiam circumscriptivam, aut eadem anima, aut idem Angelus per duplicem adæquatam pręsentiam definitivam, quod explicatione objectionum constabit.

100. Objic. 1. Si homo idem, v.g. posset esse in duplici loco circumscriptivè, posset in uno loco esse vivus, & in altero mortuus. In uno

loco

loco esse sanctus, filiusque adoptivus Dei, & in altero esse scelestus, filiusque Diaboli. In uno loco esse beatus, & fruens visione Dei, in altero esse ad pœnas damnatus. In uno loco credere, esseque catholicus: in altero negare, & esse hęreticus. Hujusmodi, vel similes oppositas formas, ac denominationes multas agglomerare potes. Respondeo. Idem potest objici contra simultatem duplicis præsentiæ definitivę, nec non circumscriptivę, ac definitivæ: scilicet hominem, ubi est circumscriptivè pręsens fore vivum, & ubi est pręsens definitivè fore mortuum &c. At simultas harum pręsentiarum non est neganda, ut possibilis, siquidem fide illam novimus in Christo Domino. Ergo conglobatio istarum formarum oppositarum non probat impossibilitatem illius simultatis. Igitur vel significantur per istas propositiones formæ positivæ, quæ sint positivè oppositæ. Vel solum præsentiæ formarum in uno loco, & non in alio, v.g. quod forma vitæ sit præsens in uno loco, in quo est corpus, quod eo ipso in eo alio loco erit mortuum secundum negativum; idest non habebit *ibi* formam vitæ (& similiter de istis aliis denominationibus respectivè). Si hoc secundum, cōcedo sequelas istas; quia non eo ipso, quod corpus bilocetur, bilocari debent omnia penitus, quæ illi uniuntur physicè, de quo postea. Ergo fieri potest sine contradictione, quod in aliquo loco sit præsens corpus, in quo non sit pręsens anima, & ibi corpus erit mortuum secundùm illud negativum pręcisè, quod significat hęc vox *mortuum*: item, quod in aliquo loco sit pręsens Gratia sanctificans hominem, & in alio, in quo etiam est homo ille, non sit pręsens Gratia sanctificans illum: & consequenter *ibi* non erit homo sanctus, & filius Dei adoptivus, quia esse *ibi* sanctum, significat esse ibi sanctitatem. Nihilo tamen minus homo ille absolutè, ac simpliciter coram Deo erit sanctus, illeque alius erit vivus &c. Quippe omnis, qui verè, & realiter coram Deo habet sanctitatem, & vitam, absolutè coram Deo, est sanctus, & vivus. At quanquam homo ille hic, v.g. Romæ, non haberet pręsentem sanctitatem, vitam &c. absolutè, & realiter coram Deo haberet sanctitatem, quia illam haberet verè, & realiter Madriti ille idem individuus homo: quemadmodum de facto, licèt neque vitam, neque sanctitatem habeas Mexici, absolutè tamen, & simpliciter potes utravis fungi coram Deo. Ergo, quanquam homo ille &c.

101. Si dicatur illud primum, nempè significari per illas propositiones, formas positivas, positivè oppositas. rogo iterum, vel oppositio est merè physica, & naturalis, qualem multi putant oppositionem gratię cum peccato: & sic concedo sequellas istas, loquendo de potentia absoluta Dei. Vel est metaphysica, & sic nego illas: quia cum istæ formæ non opponantur quoad locum pręcisè (quia non est impossibile methaphysice, quòd Angelus nequam, v.g. intimè penetretur cum homine sancto, in quo casu sanctitas, & peccatum erunt in eodem penitus loco) sed directè, ac primariè quoad subjectum: & cum insuper ponatur, subjectum esse prorsus idem Madriti, & Romæ: idcircò erit impossibile metaphysicè, quod illud idem subjectum sit sanctum Madriti,

& peccator Romę, vivus Madriti, & mortuus Romę, catholicus Madriti, & hęreticus Romę &c. Quia istę formę, ac denominationes cadunt immediatè, ac directè non supra pręsentias, sed supra subjectum ipsum, quod ponimus esse unum, & idem: & non sunt sicut denominationes distandi, aut non distandi, quę cadunt etiam supra pręsentias ipsas, quæ sanè distant, aut non distant; sed neque sunt sanctæ, neque peccatrices, neque catholicę, neque hęreticę &c. Quamobrem distinguenda est propositio universalis enuncians, si subjectum posset esse in duplici loco, posset habere formas, seu denominationes oppositas. Posset habere secundum negativum dumtaxat, concedo, ideft, habere in uno loco, & non pręsentem in alio talem aliquam formam. Secundum negativum, & positivum, subdistinguo: si formę sint metaphysicè oppositę quoad simultaneam unionem cum eodem subjecto, nego. Si secus, concedo de possibilitate saltem metaphysica.

§. II.

Vasq. in 3. part. disp. 164. c. 5.

102. Objic. 2. Argumentum, propter quod P. Vasquez discessit à sententia communiore in Scholis nostris. Si corpus posset esse in duplici loco adęquato, posset moveri naturaliter in utroque: casu nimirùm, quo arcerentur impedimenta tendendi in suum centrum. Sed impossibile est metaphysicè, quod naturaliter moveretur in utroque loco, sicut est impossibile metaphysicè, quod materia prima naturaliter careat omni forma, nempe, est metaphysicè impossibile rem ullam mutare suam essentiam, & naturam. Ergo. Hęc ratio in primis non videtur valere contra spiritum bilocatum, v.g. contra Angelum, aut animam rationalem existentem Madriti, & Romę. Neque contra corpus nudatū omni, vel maxima parte gravitatis, ut nudę sunt vastissimę moles corporum cœlestium, & pręsertim supercœlestes aquæ, & hoc sine miraculo, nisi dicamus, Deum ita condidisse machinā mundanam, ut sine miraculo continuo, continuaq; manutentione Dei, ut Authoris supernaturalis violantis jam ab initio Mundi naturas rerum, subsistere non valeat. Sicut ergo moles illæ immensę neque sursum, neque deorsum moventur naturaliter à se, & ex se, neque antrorsum, neque retrorsum, neque dextrosum, neque sinistrorsum, sed inspectę, prout sunt conditæ à Deo, starent, sicut immobilis stat terra: ita poterat Deus bilocare corpus ita temperatum, ut sub tali temperamento staret utrobique, & nullum ex sua natura haberet motum localem. Idem dico, si ante hanc mundanam fabricam produxisset Deus aliquod corpus in spatio, quod tunc erat imaginarium respectu cognitionis, quam de illo habemus modo. Non gravitaret illud corpus, quoniam tunc non esset centrum: & ubi modo est centrum terræ, poterat Deus in alio systemate ponere Jovem, aut Saturnum, aut Capellas; & in alio systemate ponere centrum Mundi, ubi modo est cor Scorpionis, ut dixi in Physica natu-

naturali disp. 3. Sicut enim in hoc nostro aere possumus ad libitum formare multos circulos, unos superiores, alios inferiores, unos magis Orientales, alios magis Occidentales &c. Ita in eo infinito spatio possibili poterat Deus circulum complectentem mundanam fabricam, formare hic, aut alibi, magis versus illam plagam, quam modò vocamus superiorem, magis versus illam, quam vocamus modò inferiorem &c. Hæc omnia sufficiunt nostrę conclusioni de Bilocatione divinitùs possibili.

103. Sed esto corpus habere gravitatem, & esse sicut ista, quæ præ manibus habemus, adhuc non convincit ista ratio. Aliud namque est, quod utrobique gravitaret in actu primo, quatenus utrobique haberet exigentiam naturalem tendendi in centrum, sed per unicum motum (& hoc est verum, quia cum hęc exigentia non distinguatur à corpore illo, ubicumque fuerit hoc habebit innatam exigentiam tendendi in centrum.) Aliud autem, quod utrobique moveretur naturaliter: & hoc est falsum, sicut neque corpus existens in duplici loco per duplicem pręsentiam definitivam, sicut est corpus Domini in duabus hostiis, moveretur naturaliter ab intrinseca gravitate per duos motus distinctos (Corpus enim Christi non cadit in duplici, aut multiplici loco naturaliter ob propriam gravitatem, sed ob gravitates distinctas distinctorum eorum accidentium.) Ratio, propter quam illud est falsum, hæc esto. Vel decrevisset Deus efficaciter conservare utramque illam præsentiam per multum tempus. Vel usque ad solum instans A. inclusivè. Si primum, ex neutro loco moveretur naturaliter, aut supernaturaliter, nam *voluntati ejus quis resistet* in eis, quæ noluit pendere à libertate creata, sicut voluit pendere actiones meritorias, atque demeritorias, atque ideò dictum fuit quibusdam: *Vos Spiritui Sancto semper resistitis*. Si secundum, immediatè post instans A. cessaret corpus esse in duplici loco, & ex illo solo, v.g. ex Madritano, in quo vellet Deus conservare illud, inciperet cadere, seu moveri. Nunquam ergo contingeret, quod naturaliter, idest ob ingenitam gravitatem moveretur ex duplici loco, & per duplicem locum. *Rom. 9.* *Actor. 7.*

104. Sed possetne moveri illud corpus Madriti ab una causa naturali, & simul Romæ ab alia, aut immotum Madriti moveri Romæ? Respondeo. Cum hæc pręsentiarum simultas, utpotè miraculosa pendeat ex divino decreto solo, necesse est huic attendere. Vel decrevit Deus conservare illud corpus cum individuis illis pręsentiis A. & B. & sic à nulla causa posset moveri illud corpus, aut Madriti, aut Romę, quia per motum localem alterutra deficeret, quod repugnat stante illo divino decreto) vel solùm decrevit dare illas individuas præsentias pro uno instanti. Et sic elapso hoc, deficeret ea simultas, & consequenter corpus illud cessaret esse pręsens, v.g. Romę, & consequenter à nulla causa naturali posset moveri Romæ, sed posset moveri Madriti à causa naturali ibi existente, & impulsum corpori illi imprimente. Vel decrevit conservare in eo corpore pręsentias per totum unum, & per totum alium locum extrinsecum, casu quo moveatur. Et tunc utrobique

po-

potest moveri à causa naturali proportionata: & potest moveri in uno solo loco, & quiescere in altero: quoniam licet in utroque concursu rerum sit absolutè, ac simpliciter miraculum; ast hoc non fieret ab ulla ex illis causis naturalibus, sed à Deo volente suo mero placito concurrere ad eam præsentiarum simultatem, & perinde se habere cum causis Romanis v.g., ac si ibi solùm esset illud corpus, & cum Madritanis, ac si ibi solùm esset corpus idem. Pendet itaque totum hoc ex qualitate divini decreti, quia, ut dixi, ex hoc solo quoad substantiam pendet, quod corpus gaudeat geminâ præsentiâ. Cumque decretum possit habere diversos modos tendendi, ideo resolutio hujus dubii est diversa. Neque id est novum, quando disputatur res pendens ab hypothesi determinata, nam cum hęc soleat esse capax, ut ei adjungatur alia, item, quod non adjungatur hęc, sed quędam alia, item, quod ambæ adjungantur, hac de causa non oportet respondere omninò absolutè, ac universaliter, sed cum distinctione, atque proportionatè ad mutationes hypotheseon, quas facere potest arguens, maximè si cavillosus sit. Certè, quod in isto casu facerent causę Madritanæ, nil aliud esset, quàm motus specificativè, ac secundùm se Madritanus; quod autem in eodem instanti esset motus, aut quies illius ejusdem corporis Romæ, per accidens omninò se haberet respectu motus Madritani, & unicè, quia Deus vult conservare pręsens Romæ illud idem corpus; & idem de causis Romanis. Ergo, quod utręque facerent, esset quid entitativè naturale, & solùm extrinsecè, ac per accidens supernaturale. Ergo utręque possent facere illud.

105. Idem dico de homine, qui bilocatum se sciret, & adverteret. Utrobique posset movere seipsum localiter, & non posset juxtà modo dicta, prout fuerit decretum divinum, à quo solo penderet ea distinctarum pręsentiarum circumscriptivarum similitas. Necnon prout fuerit multitudo, & qualitas motuum, de quibus quęsieris. Nam cum virtus loco motiva radicalis sit in homine limitata, atque sit eadem numero, neque major, neque minor Romæ, & Madriti, in homine illo tot, aut tales motus potes comminisci Madriti, ut exhaustâ illâ virtute per motus locales Madritanos, nequiret homo se movere Romæ; quod si suppetat adhuc virtus radicalis se movendi, & utrobique adsint prærequisita ad motum localem, & decretum divinum bilocationis sit gerendi se cum eo homine Romæ perinde, ac si non esset pręsens Madriti, & viceversa, utrobique poterat homo ille se movere. Similiter cum virtus radicalis ad alios effectus sit penitus eadem in homine illo, quippe quæ cum illo identificatur; dispositiones autem adjuvantes possent esse plures, ac diversæ: hac de causa non posset homo bilocatus plura illa effecta facere, quæ superarent suas vires intrinsecas, seu virtutem suam radicalem; posset autem illa, quæ non superarent virtutem hanc, consentanea sunt majori numero, & meliori qualitati dispositionum utrarumque. Unde existens Madriti, & Romæ, plura posset videre, quàm existens Romæ tantùm, à pluribus posset etiam videri, unde sua visibilia accidentia plures mitterent species visuales.

Et

Et similiter de aliis proportionatis cum virtuti intrinsecæ operatrici, qua fruitur homo, cum dispositionibus aliis juvantibus ad operandum. Unde ex bilocatione non sequitur, quod ignis multas, & multas habens præsentias in multis, & multis locis possit multa, & multa comburere. Aut quod unus solus miles multas, & multas habens præsentias circumscriptivas in multis, & multis locis, v. g. in locis immediatis omnibus, & singulis locis, ubi sunt cuncti milites contrarii, posset totum exercitum trucidare &c. quia cum hæ virtutes operatrices sint limitatæ, & propter replicationem non crescant entitativè, aut mutentur, quippe sunt identificatæ cum substantia bilocata, aut si distinctæ sint, supponatur esse eædem penitus: inde est, quod licet per replicationem quasi aquirant plures dispositiones ad operandum, tandem habebunt finem suæ operationes, & ultra certum quendam numerum operari nequibunt, tametsi in pluribus aliis locis præsentes sint; quod attinet ad *Pati* oportet distinguere. Aliquę passiones, seu receptiones indigent virtute quadam activa subjecti patientis, ut sustentare supra dorsum pondus ingens. Aliæ non indigent, ut suscipere colorem, lucem, frigus &c. Corpus bilocatum non posset plura primi generis pati, quia, ut dixi, vires activæ, utpote identificatę cum eo subjecto, essent eædem in utroque loco. Posset tamen plura secundi generis; quia in B, possunt esse, aut aliæ, aut plures causæ operatrices in eo subjecto, quam in A. Ergo subjectum bilocatum posset plus calefieri, v. g. in A, & B, quam in solo A, nempe à causis utrobique existentibus. Nec propterea causæ existentes in B, operantes in eo subjecto existente in A, operarentur absolutè, ac simpliciter in distante, quoniam subjectum ita existit in A distante, ut etiam existat in B, ubi sunt illæ causæ. Ergo hæ operarentur in subjecto, quod ita distat, ut simul sit eis immediatum. Sicut manus moventes Corpus Domini in Eucharistia operantur in corpore, quod ita est in Cœlo, & consequenter ita est distans, ut simul sit in Altari.

106. Objicies 3. De ratione præsentiæ circumscriptivæ adæquatæ est, quod totum corpus sit intra spatium A v. g., ita ut huic totum corpus adæquetur, & commensuretur. Ergo est, quod nil ipsius sit extra hoc spatium, quia alias non esset totum intra spatium A. At si corpus existens, & præsens in A, replicaret Deus per aliam præsentiam circumscriptivam in B, aliquid ipsius, v. g. caput, esset extra spatium A: & consequenter totum corpus, & simul non totum corpus illud esset in A. Confirmatur 1. si corpus posset esse in multiplici loco adæquato, posset esse ubique. Ergo posset esse immensum. Ergo una formica potest divinitus esse immensa, quod repugnat. 2. implicat quod idem corpus dividatur totum à se ipso, distet totum à se ipso, occurrat totum deambulando sibi ipsi, sit totum sibi ipsi contiguum, quoniam perspicuum est, hæc non posse verificari, nisi de rebus realiter distinctis. At hæc omnia, & singula possent verificari de uno eodemque corpore, si illud posset esse circumscriptivè in duplici loco adæquato. Ergo. 3. Dimensio est quantitas, vel saltem in ea sola radicatur.

tur. Ergo quoties datur duplex dimensio dabitur duplex quantitas? At quoties datur duplex præsentia circumscriptiva dabitur duplex dimensio, sive extensio localis, ut patet. Ergo dabitur duplex quantitas. Ergo implicat, quod una eademque quantitas habeat duplicem præsentiam circumscriptivam. Hæc probant Corpus Christi Domini non esse verè præsens in Eucharistia in eodem tempore, in quo habet præsentiam circumscriptivam in Cœlo, nam sequerentur ista eadem, quæ objiciuntur, v.g. distare à se ipso, dividi à se ipso, esse extra locum illum Cœlestem, posse esse ubique &c. Distinguo itaque antecedens objectionis: totum sit intra spatium A, secundum positivum, ei adæquetur, & commensuretur secundum positivum, concedo (quia ratio præsentiæ circumscriptivę postulat, quod totum, quod sic præsens est, sit ibi, & unaquæque pars ipsius in parte illius loci sibi respondente) secundum negativum, idest, quod corpus ita sit ibi, *ut non sit alibi*, nego antecedens. Tum quia de hoc est quæstio, & non debes assumere illud; tum quia Corpus Sacrosanctum Christi Domini, ita est totum intra spatium Cœleste, quod occupat, ut simul fuerit totum ipsum circumscriptivè in terris, quoties in terris sub virili figura apparuit: & quotidie simul sit totum in Eucharistia. Et distinguo consequens: est, quod nil ipsius sit extra hoc spatium, ita ut desinat esse in illo alio, concedo; est, quod nil ipsius sit extra hoc spatium, si tamen totum sit simul in illo alio, nego. Et distinguo similiter subsumptum. Caput esset extra spatium A; ita ut simul per aliam præsentiam esset in spatio A, sicut Corpus Christi in Eucharistia est extra Cœlum, ut simul per aliam præsentiam sit in Cœlo, concedo minorem. Ita ut per aliam præsentiam non esset intra illud spatium, nego minorem, & reliqua.

107. Ad primam confirmationem, nego in primis antecedens; quia absurdum, quod sequeretur ex eo, quod una formica esset ubique, scilicet illam fore immensam, non sequeretur ex eo, quod divinitus poneretur in duobus, aut tribus, aut quatuor solis locis. Ergo stat, possibile esse hoc, & non illud. Deinde Corpus Christi Domini potest ne esse in infinitis hostiis consecratis? Et esset ne propterea immensum? Demum esse immensum non est esse utcunque ubique, sed *ex suâ met essentiâ* esse ubique. At quanvis una formica poneretur à Deo ubique, illa non haberet hoc ex sua essentia. Ergo non esset immensa plusquam materialiter, ac per accidens, & consequenter non esset immensa sicut Deus. Ad secundam, concedo illa omnia repugnare uni eidemque corpori specificativè, ac secundum se præcisè inspecto, ast non repugnat uni eidemque corpori, *ut existenti in locis diversis*, quia de facto verificantur, aut verificabilia sunt de corpore Domini existente in Cœlo, & simul definitivè in Eucharistia, aut etiam circumscriptivè in locis, in quibus apparuit terricolis. Et ratio est, quia tunc non verificantur de corpore solo: quia ipsum solum, ac sine præsentiis neque distat, neq; separatur, neq; accedit, neq; occurrit &c. sed de complexo ex illo, & præsentia A, & de complexo ex illo, & præsentia B, v.g. cor-

corpus ut existens in A, distare à se ipso, ut existente in B, stat in eo, quod complexum ex corpore, & præsentia A, distat à complexo ex eodem corpore, & præsentia B. At quamvis corpus sit penitus idem, hæc complexa sunt realiter inadæquatè distincta, ut vides. Ergo ista non verificantur de eodem, sed de subjectis inadæquatè distinctis. Ad 3. nego antecedens, quia dimensio exigitur quidem à quantitate, sicut calor ab igne; ast non est quantitas ipsa, nam stat formaliter immediatè in præsentia, aut præsentiis, quibus unæ partes quantitatis sunt extra locum aliarum. Et hæc præsentia radicatur quidem in quantitate, sed non in ea sola, ita, ut nec divinitus possit dari extensio nova quantitatis non exacta per hanc: quoniam potest dari, nempe in alio loco ex mero placito divino, sicut dari potest calor non exactus ab igne.

§. III.

108. UT alia solvas. Observa 1. Impossibilitas naturalis, seu habendi simul duas, v. g. præsentias circumscriptivas in duobus locis adæquatis, non est sicut impossibilitas penetrationis corporum duorum, quæ stat in intrinseca oppositione, & resistentiâ, qua una quantitas per se, ac directè reluctatur ingressui alterius in eum locum, & eum cedit, si vincitur ab altera. Præsentia quippe A, non opponitur per se directè cum eo, quod illud corpus alibi habeat aliam, aut alias multas præsentias; sed solum cum eo, quod per ipsam non sit præsens. Stat igitur naturalis impossibilitas bilocationis, partim in limitatione, ac finitudine subjecti ipsius, quod uno solo, & finito loco est contentum, partim in eo, quod hactenus non est detectum agens ullum naturale, quod possit ponere corpus in uno alio loco, quin moveat illud à loco, in quo erat prius, seu quod vires habeat conservandi præsentiam corporis illius in loco A, quando illud est in loco B: sicut non est agens naturale, quod possit extinguere totam lucem Solarem, atque ideo, hæc extinctio est naturaliter impossibilis. Et hinc habes probatam secundam partem conclusionis scriptę num. 99. nempe ex ratione illa, ex qua sola nobis constant physicę, atque naturales impossibilitates, ac connexiones, scilicet ex experientia: in quam tandem resolvuntur rationes alię, quę pro his rebus adduci solent. Si enim aliquoties experti essemus hominem extinguere lucem Solarem, aut ignem admotum passo disposito non comburere, non judicaremus hanc combustionem physicè necessariam, aut illam extinctionem physicè impossibilem esse.

109. Observa 2. Casu quo bilocaretur corpus, omnia, quæ ipsi sunt physicè unita (exceptâ præsentiâ ipsâ Madritanâ, v. g., de qua supra egi num. 74.) poterant similiter bilocari, v. g. actio qua ignis Madritanus calefaceret Madriti corpus illud: poterat esse quoque Ro-

mæ, & calefacere Romæ idem corpus per calorem eundem replicatum quoque Romæ; quoniam licet actio illa separaretur valdè secundum positivum quod separatio dicit à suis causis Madritanis, at non separaretur secundum negativum. Separari namque ab illis importat duo, unum positivum, scilicet quod sit Romæ, v. g. alterum negativum, scilicet quod non sit Madriti. At quamvis actio illa esset Romæ, esset quoque Madriti. Ergo quamvis separaretur à suis causis secundum positivum; sed non secundum negativum, quod propriùs, & simpliciùs est separari. Præterea cum reliqua distincta à præsentia ipsa, non sint ratio formalis, & immediata distandi, ut est præsentia ipsa, cui rationi institi loco eo citato: non habent per se essentialiter absolutè, ac determinatè distare à loco Romano. Ergo divinitus possunt poni in eo. Rursus poterant quoque non bilocari, ita ut corpus existens Madriti, ipsum solum fieret præsens Romæ, sed nudum suppellectili totâ suorum accidentium, ita ut ibi neque haberet præsentem animam, neque intellectiones, neque volitiones, neque actum ullum vitalem, & conconsequenter neque viveret, neque intelligeret, neque sentiret Romæ, sicut ego modo, neque vivo, neque intelligo, neque sentio Mexici, quia non est ibi præsens mea anima. Etenim omnia hæc habent præsentias distinctas à præsentia corporis, imò, & animæ; quandoquidem licet huic naturaliter uniantur, possunt tamen corpus, & anima existere in A, quin ea suppellex accidentium existat in rebus. Ergo præsentia horum est distincta à præsentia illorum. Ergo vice versa. Ergo necesse non est metaphysicè, quod omnia illa accidentia habeant præsentiam ubicunque illam habuerint corpus, & anima. Neque argumentum contrarium sumi potest ex verbis illis Elisæi. *Nonne cor meum in præsenti erat, quando reversus est homo de curru suo &c.* quia certè non loquitur de præsentia physica in loco illo, sed de notitia quam habebat non minus, quam sibi fuisset physicè præsens. Rursus neque sumi potest ex simultanea impossibili veritate illarum propositionum. *Est vivum, non est vivum. Intelligit, non intelligit. Est album, non est album &c.* quoniam negativæ, si sint Universales, sunt falsæ; Si sint particulares, atque restrictæ ad locum determinatum sunt veræ, sed non contradicunt affirmativis, siquidem non sunt ejusdem, de eodem, secundum idem. Et alias essent contradictoriæ hæ, quæ profectò sunt simul veræ. Petrus vivit, intelligit, sentit, est albus Madriti. Petrus non vivit, non intelligit &c. Mexici.

4. Reg. 5.

110. Observa 3. Corpus existens simul Madriti, & Romæ occideretur, vel non occideretur: mutilaretur, vel non mutilaretur: percuteretur, vel non percuteretur: combureretur, vel non combureretur (idem de aliis) Madriti eo ipso quod occideretur, aut combureretur Romæ, prout fuerint alii casus, sive hypotheses adjunctæ huic bilocationi. Etenim causæ Romanæ duo conarentur, & in duo tenderent. Unum quod *Romæ* non esset unio illius corporis Madritani, & animæ. Alterum quod non esset simpliciter in rerum natura talis unio. Poterat Deus annuere utrique conatui, vel etiam primo soli. Si annueret utri-

utrique, corpus illud occideretur, seu potius moreretur Madriti, eo ipso, quod occideretur Romæ, quoties enim absolutè, ac simpliciter deficit unio illius cum anima, moritur corpus. At quando occideretur Romæ, deficeret absolutè, ac simpliciter unio illius cum anima; quia ponitur, Deum huic etiam conatui annuere Romanarum causarum. Ergo quando occideretur Romæ, moreretur Madriti etiam; quatenus ex vi actionis existentis Romæ tantum, cessaret Deus ab illius vita conservanda Madriti; si annueret Deus soli conatui causarum Romanarum contra hoc, quod est, *esse Romæ* unionem illius corporis, & animę, tum quamvis corpus occideretur Romæ, esset vivum Madriti. Nam quoties Madriti est unitum animę, est vivum Madriti. At quamvis Romæ deficeret unio ipsius cum anima (sicut modo deficit mexici unio mei corporis cum mea anima) eo quod causæ Romanæ obtinerent, quod illa unio non esset Romæ, nihilominus ea unio foret præsens Madriti, & consequenter corpus foret Madriti unitum cum anima. Ergo quamvis Romæ deficeret ea unio, & consequenter quamvis Romæ occideretur illud corpus, nihilominus foret vivum Madriti. Et ratio est; quia non est idem unionem corporis, & animæ non esse *Romæ*, ac nullibi esse. Ergo conjunctim cum eo, quod non sit Romæ, eo quod Romanæ causæ destruant illam Romæ, potest illa existere absolutè, & simpliciter, nempe, quia Deus illam alibi conservat.

111. Verum est, nullibi existere id, quod absolutè, ac simpliciter destruitur, cui propositioni insistit P. Oviedo. Sed punctum est, quod causæ Romanæ possunt destruere, occidere, discerpere, comburere *Romæ* corpus, quin absolutè destruant, occidant, comburant illud: eo quod ex duobus terminis, in quos tendunt causæ illæ Romanæ, nimirum quod illud corpus, & sua unio cum anima non sit *Romæ*, & insuper quod non sit in rerum natura, Deus concedat unum, videlicet quod non sit Romæ, & neget alterum, videlicet, quod non sit in rerum natura, quin imò conservet illud cum sua unione Madriti. Neque contra id, quod supra dixi, inferas, fore, ut etiam anima posset esse Sancta Madriti, & simul peccatrix Romæ inimicaque Dei. Oppositio namque Gratiæ cum peccato, si sit metaphysica, non est quoad eundem locum: in eodem namque loco potest esse anima Sancta, & Angelus nequam. Sed quoad idem subjectum. Ergo quoties subjectum sit idem, nequibunt conjungi ea duo, sive locus sit idem, sive multiplex. Oppositio autem occisionis, destructionis, combustionisque Romanæ cum vita non est primariè, ac per se absolutè cum vita, sed cum hac *in eo loco*, in quo datur occisio destructioque. Nam sicut quantitas A, ratione impenetrabilitatis opponitur cum eo, quod sit quantitas B, in loco per ipsam occupato, sed non cum eo, quod sit alibi. Ita combustio, v.g. ob connexionem cum forma ignis naturaliter opposita cum forma vitæ, solum connectitur cum eo, quod subjectum combustum non habeat formam vitæ in eo loco, in quo comburitur: Sed non connectitur omninò metaphysicè cum eo, quod nullibi prorsus habeat illam. Ex naturali autem connexione actionis occisivæ cum morte, nascitur

Oviedo cōtrov. 55. *phys. puncto* 10. n. 15.

oppositio cum vita ipsa. At postquam indulsit Deus primariæ illi oppositioni, hoc est postquam Romæ cessavit à conservatione Romana corporis,& unionis cum anima,ob actionem illam occisivam,potest non indulgere secundæ oppositioni, conservando nimirum alibi corpus illud, & unionem cum anima. Ergo.

112. Explicatur. Occisio, destructio, combustio equi, v. g. primariè, ac per se connectitur cum defectu unionis animæ equinæ cum corpore, & inde nascitur connexio cum defectu animæ ipsius equinæ, quia utpote materialis nequit naturaliter existere separata à materia. Veruntamen postquam indulsit Deus primæ connexioni, potest violare secundam, conservareque miraculosè animam equinam, absque unione illa. Hoc in præsenti. Postquam indulsit Deus causæ Romanæ cessando propter illam à conservatione Romana integritatis corporis illius, à conservationeque unionis cum anima, potest violare exigentiam alteram earundem causarum: videlicet quod nusquam alibi conservetur integritas, & unio illius corporis cum anima, nam potest alibi conservare corporis integritatem, & unionem; quod idem dico de gratia, & peccato, si oppositio quam habent est merè physica, & naturalis. Videlidet quod sicut in eadem anima, & in eodem loco potest Deus conservare gratiam, tametsi subintret peccatum, posito quod opponantur tantum physicè, ita in homine præsente Madriti posset Deus conservare gratiam, tametsi Romæ committeret peccatum.

CAPUT SEXTUM.

De Motibus localibus in specie, ubi de levitate, gravitate, impulsuque.

113. ACTENUS disputavi motum localem in genere, & proprium suum terminum per ipsum productum: nimirum præsentiam, nec non locum extrinsecum, in quo acquirit illam. Restant explicandæ septem motuum species, v. g. motus sursum, ubi de levitate: motus deorsum, ubi de gravitate: motus projectorum, videlicet quando violenter projicimus lapidem, ubi essentiam, & existentiam qualitatis, quæ vocatur *impulsus* stabilire debemus: motus resilientiæ, tum rectus, tum obliquus, v. g. quando impingens pilam in parietem, redit in projicientem, modò per lineam rectam modò per obliquam: motus circulationis, quo res in circulos, seu vortices moveri solent: motus progressivus, quo nimirum incedimus per terram, quo aves per aerem, naves per aquas moventur. Hic autem motus est triplex: unus quo simpliciter incedit mobile, v. g. homo gradiens, deambulans, currens pe-

pedibus: alius *vectionis*, quo non tam incedit, quàm vehitur res, non tam se movet, quàm movetur localiter ab alio, ut homo in rheda vehitur ab equo, vas, aut saxum vehitur à bajulo; alius *attractionis*, v.g. quo magnes corripit ad se, aut corripere videtur per lineam rectam, ferrum proportionatum suo polo, & quo succina multa attrahunt, & consequenter localiter movent paleas &c. Hæ omnes species motûs in duas redigi possunt. Unam, quæ sit motus proveniens à principio inhærente, & permanenter afficiente subjectum mobile, & non sicut impulsus, qui etiam inhæret subjecto moto, & nisi renovetur non est permanens, sed quasi transiens. Hic autem motus dici solet naturalis, eo quod sit à principio intrinseco permanente, quamvis interdum sit subjecto ipsi moto violentus, ut quando vivens contra ingenitam sui corporis gravitatem illud elevat à terra. Alteram, quæ sit motus proveniens omninò à principio extrinseco, & violento, ut quando lapis projicitur per aerem. Rursus occasione horum motuum multę excitantur quęstiones. Prima. Utrum levitas sit quid positivum? Secunda. Utrum gravitas? Tertia. Utrum detur qualitas illa, quę vocatur impulsus? Quarta. Cur hic deficiat? Quinta. Cur motus naturalis sit velocior in fine, quam in medio, vel initio? Cur è converso motus violentus sit velocior in medio, tardior autem in principio, & fine? Sexta. A qua causa proveniat motus localis reflexus, sive resilientia? Septima. An mobile quiescat in puncto reflexionis, nempe an pila attingens parietem in instanti A, quiescat ibi tunc: & postea resilire incipiat. Hæc omnia brevitate congrua exponam per quinque §§. in hoc capite.

114. Dico 1. Circa levitatem, & motum sursum. Illa simpliciter, & absolutè talis, etiamsi dicatur sumi in abstracto, non stat pręcisè in negativo, quod sit, carentia gravitatis. Sed neque est necesse, quod sit adæquata forma positiva, sicut calor albedo &c. Stat ergo physicè, sicut alia multa, partim in positivo, partim in negativo, majoris scilicet, aut minoris gravitatis. Et ab ea, licet non sola, provenit motus sursum eorum corporum, quæ leviora sunt aliis; & sic satisfacio primę quęstioni. Probo primam partem. Si levitas simpliciter, ac absolutè talis consisteret pręcisè, seu adęquatè in sola carentia gravitatis omne subjectum, in quo daretur hęc, quamvis non eo ipso esset simpliciter leve, eo quia esset incapax hujus denominationis, sicut lapis est incapax amicitiæ divinę; ast esset subjectum, in quo verè, ac simpliciter daretur levitas, sicut lapis cui Deus uniret gratiam habitualem, esset subjectum, in quo verè, ac simpliciter daretur Sanctitas. Repugnat quippe dari id, in quo solo consistit plenè adęquatè A, quin detur A. Sed in Deo, in Angelis, in animabus separatis, datur carentia gravitatis, quia dari hanc carentiam, est, non dari gravitatem; & certum est, quod in eis non datur gravitas. Ergo in Deo verè, absolutè, ac simpliciter, in Angelis, & animabus illis datur levitas? Videtur difficile. Meritò ergo à nostris scholis exulat illa propositio. *Gravitas, & levitas non differunt specie; sed tantum secundum magis, & minus.* Differunt quippe plusquam specie, quandoquidem levitas, ut mox dicam

cam, constituitur per carentiam gravitatis. Neque dicas levitatem consistere non in quacunque carentia gravitatis, v. g. in carentia, quę sit negatio, sed in carentia, quæ sit privatio. Est verum, ut mox dicam. Sed isthinc sumo novam rationem. Privatio, ut talis, non est plenè adęquatè quid negativum, sed quid partim positivum, partim negativum. Ergo si levitas consistit in privatione gravitatis, subsistit illam non esse pręcisè, atque adęquatè quid negativum. Probo antecedens. Nil intrinsecè constitutum per capacitatem subjecti ad habendum formam, est adęquatè quid negativum, quia ea capacitas procul dubio est quid positivum. At omnis privatio, ut talis, intrinsecè constituitur per capacitatem subjecti ad habendam formam; quoniam est carentia formę *in subjecto capace*. Hęc autem objectiva veritas. *Carentia formæ in subjecto capace habendi illam*, non identificatur plenè adęquatè cum sola carentia formę; alias propter eandem rationem, quam sępè objeci Connotatoribus, omnis casus possibilis, in quo daretur carentia formę, daretur *Carentia formæ in subjecto capace habendi illam*, quod est falsum. Ergo.

115. Probo secundam partem. Videlicet necesse non esse, quod sit quid adæquatè, ac totaliter positivum, levitatem, deprehendimus duabus solis experientiis. Una, quod aliqua corpora naturaliter durant, & permanenter stant supra: v. g. nubes supra partem Atmosphæræ, intra quam degimus, lunare corpus supra totam regionem aeris, moles vastissima corporea Solis supra Lunam &c. Altera, quod una corpora naturaliter, sine violentia extrinseca, moventur sursum. ut oleum, quod erat in fundo vasis ascendit protinus ad labra, quando infunditur aqua, & nebulæ, vapores, exhalationesque naturaliter tendunt sursum, & multoties videmus illas nebulas, quasi scandentes per acclive montium. Sed hęc possunt subsistere quin levitas sit forma plenè adęquatè positiva, sicut est calor, albedo, & alię; Probatur. Nil quod præcisè ut tale, contentum est sola carentia majoris, & æqualis gravitatis, præcisè, ut tale, infert formam plenè adæquatè positivam. At quod nubes naturaliter, sine extrinseco impulsu stent super aerem, Luna super illas, Sol super illam, vastissima fixarum corpora super illum, & demum aquæ super cœlestes supra totum vulgus fixarum, præcisè ut tale, contentum est cum eo, quod una corpora ex his habeant minorem gravitatem, quam alia respectivè, & consequenter illa naturalis permanentia (ne dicamus Deum ita fuisse Authorem hujus naturæ præsentis, ut jam ab initio conditionis mundi violaverit jura naturæ ipsius per continuum miraculum, aut continuam violentiam illatam eis corporibus naturalibus) illa, inquam, contenta est præcisè, ut talis, solâ carentiâ majoris, & æqualis gravitatis: Probatur. De ratione gravitatis est proportionata localis propinquitas cum centro universi, idest, cum loco magis distante ab ambitu Universi, qui est Cœlum Empyreum. Ergo eo ipso, quod A, majore prematur gravitate quam B, naturaliter debet esse magis propinquum centro. Ergo eo ipso, quod B, nec tantam, nec æqualem habet gravitatem cum A, debet esse natu-

rali-

raliter magis remotum à centro. Ergo eo ipso debet esse naturaliter supra A . ergo eo ipso quod in ea serie corporum, quæ produxi, una habeant carentiam majoris, & æqualis gravitatis, naturaliter debent esse supra altera respectivè. Ergo quod una sint naturaliter, ac permanenter supra altera, hoc,inquam,precisè, ut tale, contentum est solà carentiâ majoris, & æqualis gravitatis. Ergo precisè, ut tale, non infert levitatem, quę sit forma adæquatè positiva. Produc discursum similem contra positivitatem aliarum formarum, quæ jure censentur esse adæquatè positivæ, & tunc concludes de illis, quod ego de levitate; quapropter, ut dixi in physica naturali disp. 4. vasta illa moles corporis Solaris naturaliter est in edito illo spatio, quod expanditur inter suum perigęum, & Apogęum: quia Author naturæ volens ibi accendi facem illam mundi, ita temperavit illius gravitatem, ut infra se haberet graviora hæc omnia corpora nobis viciniora; supra se haberet illa alia minus gravia, unde stando regulis naturæ, neque potest naturaliter cadere intra Perigæum, neque naturaliter ascendere supra Apogæum: sicut oleum, trabes, naves, montes nivium,& reliqua innatantia aquis, neque possunt naturaliter cadere infra aquas, neque ascendere supra vicinam atmosphæram:& idem de immensa illa aquarum supercælestium mole: cujus gravitatem ita Deus temperavit, ut neque possint naturaliter assurgere usque ad Empyreum, neque cadere intra Cœlum stellatum supra capita nostra.

115. Rursus neque ex naturali motu locali unorum corporum supra alia,arguitur, levitatem esse formam adæquatè positivam; quoniam nil, quod præcisè ut tale, contentum est cum eo, quod corpus A minorem habeat gravitatem, quam vicinum, ac contiguum corpus B, & quod insuper hoc corpus B; lapsu suo quasi comprimat, & excutiat sursum, & consequenter elevet, seu moveat sursum corpus ipsum A, arguit præcisè ut tale, levitatem quæ sit forma adæquatè positiva. At quod nebulæ, ac vapores moveantur sursum (& idem dico de cæteris; quæ naturaliter sine violentia extrinseca sursum tendunt) præcisè ut tale, contentum est eis duobus. Nam eo ipso quod vapores illi minorem habeant gravitatem, quàm aer illos ambiens,naturaliter debent esse magis distantes à centro universi, & gravior ille aer possessus,aut etiam repletus corpusculis, & athomis graviotibus, ruens undequaque occupandi causa locum viciniorem centro, excutit, seu propellit sursum vapores illos (sicut brachium opprimens aerem, & aquas inferiores machinarum aquas vibrantium, excutit aquas superiores per aliquot ulnas) & hęc excussio non est violentia extrinseca, quinimò est conformis naturæ illorum vaporum, qui ut pote minus graves, debent esse magis distantes à centro universi. Ergo quod nebulæ, ac vapores naturaliter moveantur sursum, nec non oleum, quando vasi infunditur aqua, nec non trabes, & naves quando alveus impletur aquis, per se præcisè non arguit levitatem quæ sit forma adæquatè positiva. Non nego posse, ac solere alias concurrere etiam causas ad motum sursum eorum corporum, quæ leviora, seu minus gravia sunt, v. g. novi, ac novi vapores pone

sub

subsequentes, & propellentes priores, sicut novæ, ac novæ partes arboris acquisitæ per alimentum, propellunt apicem arboris, & sunt in causa, ut tendat sursum: Ventus resiliens per viam rectam, aut obliquam in eos vapores, & eos cogens, ut ascendant, atque ideò quando illos scandere per montes videmus, vaticinamur aerem non esse purgatum, sed procellosum. Veruntamen illę duę causę assignatæ, nimirum carentia æqualis gravitatis, & ruina corporis gravioris undequaque ambientis corpora illa, sunt sufficientes, & magis universales, atque stabiles pro motu sursum illorum corporum. Et hinc 1. explicatam habes originem motus, quo levia tendunt sursum. Habes etiam 2. explicatam causam moventem sursum animam, & suppellectilem totam rerum supernaturalium hominis Sancti naturaliter ascendentis ex fundo aquæ ad superficiem minorem, scilicet gravitatem causantem illum motum, sicut dixi de quantitate num. 64. & dicam de gravitate num. 127. Habes etiam obiter explicatam, & probatam quartam partem conclusionis nimirum motum sursum corporum minus gravium provenire à levitate, ideſt à carentia gravitatis in corpore; non autê sola, quia scilicet provenit quoque à lapsu, seu ruina gravioris Corporis undique ambientis, & contigui, quod gravitate sua majore, magis debet appropinquare centro, & consequenter excutit ab eo loco in locum liberiorem, ideſt, sursum elevat corpus minus grave, absque violentia tamen, quinimò illa elevatio est consona naturæ corporis minus gravis, quippe, ut tale, debet distare magis à centro; quapropter levia moventur naturaliter sursum, non ab aliquo principio intrinseco positivo, sed à lapsu gravioris ambientis corporis sublevantis illa, quibus tunc est connaturalis ea sublevatio.

117. Objicies 2. Primum est. Eadem arte posse dici gravitatem non esse formam adęquatè positivam, sed privationem majoris, & æqualis levitatis: & corpora gravia, seu minus levia ruere, quia ipsis debetur naturaliter major distantia ab ambitu Universi, & corpus undique ambiens illa ascendens, ut magis vicinum sit ambitui ei, detrudere corpus gravius, seu minus leve detrusione proportionatâ naturæ illius. Secundùm, falsam esse graduationem locorum juxtà graduationem gravitatum. Quoniam sine dubio caput est magis grave, quàm pes: & tamen naturaliter est magis distans à centro universi, quàm pes, quia naturaliter est in loco altiore: *Os homini sublime dedit &c.* & quidem Deus, ut Author naturæ, non ut Author supernaturalis, quod attributum non agnovit homo ille. Et confirmatur. Omnis conatus, inclinatio, seu appetitus naturalis est quid adæquatè positivum. At levitas est inclinatio, seu appetitus naturalis tendendi in superiora. Ergo. Ad primum respondeo, posse dici idem altercandi, non disceptandi gratiâ, quoniam gravitas, aut levitas debet esse quid positivum, si altera est quid negativum, v.g. si levitas est quid negativum, nempe privatio gravitatis, hæc debet esse quid positivum; è conversò, si gravitas est mera privatio levitatis, hęc debet esse quid positivum. At ex terminis ipsis constat, potiorem esse rationem, ut gravitas sit quid positivum,

vum, quàm levitas: quandoquidem gravitas, ex proprio suo conceptu dicit *pondus* quoddam, & *gravedinem*; levitas verò *immunitatem* ab eo. Ergo, potius dicendum gravitatem, quàm levitatem esse quid positivum. Ad secundum nego assumptum. Ad probationem, concessâ primâ parte distinguo secundam. Caput specificativè sumptum pro solo complexo ex illa carne, ossibus, gravitate &c. est naturaliter magis distans à centro universi, nego: quoniam illæ individuæ partes carnis, ossium, gravitatisque potuerunt esse partes pedis: non enim habent ex natura sua componere potius caput, quam pedem, brachium &c. Caput reduplicativè, ut informatum per animam, concedo: quia anima naturaliter poscit, quod pars corporis, in qua exercet functiones intelligendi, discurrendi, memorandi, & similes, sit in loco eminentiore. Cęterum propter hoc idem debet anima expendere vires in conservatione illius eminentioris loci capitis, contra majorem hujus gravitatem. Et constat, tum ex eo, quod cessante hac conservatione continuè exercita per animam, vel quia homo de repente moritur, vel quia propter aliud accidens, anima non potest conservare elevatum caput, illicò cadit hoc in terram, vel quasi suspensum manet ex nervis colli, quos dirumpere nequit gravitate sua; tum ex eo, quod ut caput sit in eminentiore loco, opus est adjutorio spinæ dorsi, reliquæque ossaturæ corporis humani, cui ossium compagi innitens caput, conservatur ibi contra majus pondus, & gravitatem, quam habet collatum cum pedibus. Vera est igitur illa graduatio locorum, quam dixi, juxtà gravitates graduationum, ni causa alia potentior invertat illam, ut in fabrica humani corporis invertit illam, tum potentior vis animæ, tum impossibilitas penetrationis capitis cum dorso, quando homo esset perfectissimè rectus, & nulla extrinseca causa perfectissimam illam lineam disturbaret. Ad confirmationem nego majorem, quoniam illa inclinatio &c. nil est aliud, quàm connexio physica cum aliquo termino, v.g. cum motu sursum: at connexiones physicæ multoties constituuntur per carentias, v.g. connexio ignis cum combustione constituitur per carentias impedimentorum in passo. Ergo in pręsenti, connexio absoluta, seu inclinatio, & conatus sursum, constituitur per carentiam gravitatis, ut dixi.

118. Probo tertiam partem conclusionis, videlicet levitatem stare physicè ex parte rerum, partim in positivo, & partim in negativo, quod sit carentia majoris gravitatis. Apprehendi enim potest, instar mortis, quæ non est quid adęquatè positivum, v.g. schele ton illud, quod depingi solet: neque adęquatè quid negativum, v.g. sola carentia vitæ; sed stat physicè in eo, quod subjectum habens in instanti A. formam vitæ, illam non habeat in B. sic levitas stat in eo, quod subjectum capax gravitatis in genere, non habeat ullam, vel saltem non habeat tantam, aut tantam. Arguo sic. Omnis privatio strictè talis stat physicè, partim in positivo, partim in negativo, quoniam stat in eo, quod subjectum capax habendi formam, non habeat illam, ita, ut illa capacitas non sit merum connotatum extrinsecum, sed intimum, & essentia-

le constitutivum, juxta discursus sepè factos contra Connotatores. Capacitas autem illa est quid positivum; non habere formam est quid negativum. At levitas simpliciter, & absolutè talis est stricta privatio, quoniam stat in carentia gravitatis, juxta dicta num. 115. & seqq non verò in hac sola, juxta num. 114. Sed insuper addit, quod subjectum, in quo est illa carentia, sit capax habendi gravitatem, seu sit corporeum; alias Deus, & reliqui Spiritus poterunt dici habere levitatem; cùm tamen levitas castigatè loquendo, non sit, nisi in rebus corporeis. Ergo levitas stat physicè, partim in positivo, quod sit capacitas subjecti habendi gravitatem, partim in negativo, quod sit illam non habere. Verificatur itaque de levitate, quod de multis aliis rebus, scilicet solere explicari voce, jam positivum tantùm, jam tantùm negativum sonante, sed vere ex parte rerum componi ex positivo, & negativo. Sic libertas indifferentiæ componitur essentialiter ex positivis prærequisitis ad utrumvis, & simul ex carentia omnis necessitatis simpliciter antecedentis. Sic mutatio entis naturalis intrinsecè componitur ex termino *à quo* negativo, & *ad quem* positivo. Hinc obiter habes idem, ac propter fere eandem rationem dicendum esse de siccitate. Nimirum eam non esse adæquatè, ac totaliter quid positivum, sed stare partim in positivo, nempe quod subjectum sit capax habendi humiditatem (Angelus enim non est *siccus*) & partim in negativo, scilicet, quod nullam, aut minorem habeat humiditatem: nam eo ipso erit siccum.

§. II.

119. DIco 2. circa gravitatem, & motum deorsum. Illa quamvis intimè connectatur cum carentia illius levitatis, quæ sibi est opposita, eo quod levitas, ut duo v.g., constituatur per carentiam gravitatis, ut duo, & levitas ut quatuor per carentiam gravitatis ut quatuor, & levitas omninò absolutè talis per carentiam omnis omninò gravitatis, juxta primam conclusionem: Undè fit, quod gravitas, utpotè opposita essentialiter suæ carentiæ, opponitur essentialiter levitati, cui opponitur: & consequenter connectitur intimè cum carentia illius levitatis, siquidem intimè connectitur secum ipsa, & ipsa est carentia suæ carentiæ. Undè rursus fit gravitatem, & levitatem non opponi, sicut opponi solent duæ formæ positivæ; sed opponi invicem, sicut opponuntur libertas indifferentiæ, & necessitas simpliciter antecedens. Quamvis, inquam, hoc ita sit: gravitas est forma positiva (& sic respondeo secundæ quæstion' propositæ num. 113.) distincta à substantia corporea, necnon à quantitate saltem in genere: causatque immediatè sine impressione impulsus motum suum deorsum. Propter unionem autem physicam mediatam, vel immediatam, per se, aut per accidens cum reliquis omnibus, sive substantialibus, sive accidentalibus, quæ sunt in subjecto, determinat illa absque impulsu etiam illis insi-

nsixo, ut unumquodque producat suum motum, & præsentiam deorsum. Probo primam partem. In primis, sicut levitas, ita gravitas sunt verè ex parte rerum singulæ in suo genere, & non sunt commentum ullum, aut ens soliùs rationis. Quidquid sit de illa philosophia *de sic*, &, *sic*, *taliter*, & *taliter combinatis athomis*. Semper enim, & ubilibet experimur, aliqua corpora inanimata (in quibus eo ipso non datur appetitus elicitus, sicut datur in volucribus) tendere sursum, & alia semper, & ubilibet tendere deorsum, si utraque sibi, & ordinariæ providentiæ relinquantur, nec speciali urgeantur extrinsecâ violentiâ. Ergo oportet fateri, in primis aliquam specialem inclinationem innatam in motum sursum (explicandam tamen, sicut supra explicui levitatem) & in secundis naturalem conatum in motum deorsum, siquidem illa propensio non potest esse elicita, cum loquar de corporibus inanimatis. At ille conatus in motum sursum, in quocunque consistat physicè, sive sit accidens, sive substantia ipsa, sive sit quid positivum, sive negativum, sive talis, & talis combinatio athomorum, à quo nunc præscindo, est, quod vocamus *levitatem*: & illa propensio in motum deorsum in quocunque coexistat, est, quod vocamus *gravitatem*. Ergo oportet fateri gravitatem, & levitatem in genere, præscindendo saltem ab eo, in quo consistunt physicè.

120. Dices cum Gassendo: sicut ferrum non pergit in Magnetem, sed hic corripit illud ad se: ita corpora gravia non tendunt in terram, sed hæc instar magni Magnetis attrahit illa ad se. Ergo non datur gravitas, quæ sit quid inhærens corporibus, sicut nec Magnetisma qualitas, quæ insit ferro. Antecedens non est firmum: quia quando Magnes ob suam parvitatem nequit movere ferrum ob hujus magnitudinem, ille venit ad hoc. Et constare videtur ex acu magnetica, nam ipsa movetur in gyrum ad ferrum, quod circum eam volvitur, non hoc ad ipsam. Utriusvis ergo motus ab utroque provenit, quia utrumque inclinationem habet ad unionem localem reciprocam. Dicatur idem de terra, & corpore gravi, & habebitur huic quoque inesse inclinationem tendendi deorsum versùs terram. Neque consequens est firmum, tum in genere, quia ex uno casu particulari non bene arguitur positivè, & universè ad alios, ut sæpè dixi Disp. I. contra Athomistas: tum in specie, quia si motus corporis deorsum proveniret à magnetismo terræ, velocius rueret corpus habens plures partes, quàm habens pauciores, quia ibi plura traherentur, quàm hic: & consequenter darentur plures motus, & consequenter intensio motus. At illud est falsum: nam corpus magis grave, v.g. aurum velocius cadit, licèt sit minus, & pauciores habeat partes, quàm corpus aliud minus grave, sed quantitatis majoris. Ergo motus ille deorsum non provenit ab extrinseco attrahente, sed ab intrinseca gravitate corporis. Confirmatur. Si lapillus sit in aere incubante littori Maris, Fluvii, aut Lacûs, ita, ut linea recta sit à lapide in aquam, & non in terram, cadet certè in aquam, & non in terram ipsam formalem; cum tamen ferrum leviusculum similiter impendens aquæ confini magneti non caderet in aquam, sed deflecteret ad littus,

Lib. 5. Physicæ cap. 2.

quod ponamus totum esse ex magnete, nempe, quia inde vocaretur, & ingens ille magnes prevaleret contra innatam gravitatem ferri illius. Ergo lapillus non cadit in terram, quia per hanc rapitur, & vocatur; sed quia ipse gravitatem habet.

121. Jam quod gravitas sit quid positivum, videtur certum: quia omne pondus est ens positivum: quippe omne, quod non est ens positivum non habet pondus; aliàs dic, quot uncias, quot saltem drachmas habet mera carentia hujus papyri. Sed omnis gravitas physica est pondus, siquidem omnis illa trahit deorsum. Ergo omnis illa est quid positivum: quod si detorquens doctrinam datam num. 116. dixeris gravia moveri deorsum, eo quod leviora corpora circumstantia, & coeuntia per partem superiorem, propellunt deorsum illa, sicut ego dico leviora moveri sursum, eo quod graviora corpora circumstantia, & per partem inferiorem coeuntia attollunt illa. Preterquam quod jam ibi dedi disparitatem desumptam ex hoc capite, nimirum quod gravitas ex propriis terminis, proprioque conceptu dicit *pondus*, & *gravedinem*. Est etiam incredibile, quod levissima corpuscula aerea ambientia saxum ingens, sua gracili coitione per partem superiorem causent velocissimum eum motum, quo ingens saxum præcipitaretur ex alto. Rursus, quod gravitas sit distincta à substantia corporea, probatur vetusto illo argumento, quod legitimè solutum hactenus non audivi, quo probari solet, quantitatem distingui à materia prima, vel saltem non omnem quantitatem identificari cum illa. In pane quippe, & vino post consecrationem non restant hæ corporeæ substantiæ, ut contra Impanatores
Sess. 13. c. 4 suppono ex Tridentino. At si non restant, illa individua quantitas, & gravitas, quæ prius erant, eo quia cum illis substantiis abierint, utpote cum illis identificatæ. Est innegabile ibi esse aliquam aliam quantitatem, & gravitatem; siquidem naturaliter cadunt illæ species Sacramentales, & naturaliter resistunt penetrationi cum digitis Sacerdotis. Ergo aliqua saltem gravitas, & quantitas datur, ubi non dantur illæ substantiæ. Ergo aliqua saltem distinguitur realiter ab eis. Dicere autem, species illas esse quantas, & graves ratione quantitatis, ac gravitatis indistinctarum à substantia corporis Domini, non valet; tum ob paritatem aliorum accidentium. Ea orbicularis figura, est ne figura orbicularis Corporis Domini? Ea durities, aut humiditas, est ne durities, aut humiditas Corporis Domini? Ea albedo, odor, & sapor sunt ne &c. Ergo sicut hæc sunt adæquatè distincta à substantia Corporis Domini, quæ specialissima profertur ratio, ut non dicamus idem de illa quantitate, ac gravitate? Tum quia propter dotes agilitatis, & subtilitatis, quibus nobilitatur sacrum illud Corpus, & propter specialem præsentiam, quam ibi habet, non est idoneum, ut species illas constituat graves, & impenetrabiles, sed potius, ut per illas grave, & impenetrabile constituatur ipsum, non quidem absolutè, sed quatenus ibi existens.

122. Dicendum ergo videtur, aliquam saltem gravitatem nimirum Eucharisticam distingui ab omni substantia corporea, & consequen-

quenter cum sit ens positivum, esse accidentale. Non quidem modale, quia ipsius unio physica cũ corpore, non autem ipsa, est actuale absolutũ, & immediatum exercitium, quo corpus redditur grave: sicut unio albedinis cum hac carta, & non albedo ipsa, est actuale exercitium, quo dealbatur carta. Et quemadmodum humana quantitas unita physicè corpori, cui anima physicè unitur, reddit hanc, licet spiritualis sit, extrinsecè impenetrabilem cum alia quantitate in sensu composito ambarum unionum: ita eandem reddit extrinsecè gravem, tametsi agilis sit, hoc est, eam multoties adigit in motum, & præsentias deorsum, v. g. quando homo præcipitatur: quia tunc certè non restat anima in supercilio, v. g. montis, & solum corpus ruit; sed ambo ruunt donec separentur. Et in hoc etiam sensu philosophico est verum illud morale. *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam.* Item si Deus uniret physicè alicui Angelo gravitatem, aut quantitatem, sicut in inferno unit ardores sempiternos, illi nequirent penetrari, aut moveri sursum in sensu composito unionis illius, sicuti nequeunt non comburi in sensu composito unionis prorsus violentæ sibi cum actione, qua infernalis ignis elevatus per Deum, comburit ipsos. Et quis scit, an rudentes illi, de quibus S Petrus inquit: *Rudentibus Inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos.* Et catena magna, qua armatus magnus quidam Angelus *aprendit Draconem Serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas, & ligavit eum per annos mille.* An, inquam, hæc significent divinitus fuisse unitam superbo illi Spiritui magnam, insignemque gravitatem, qua nequeat se movere ex infimo Mundi loco; sicut divinitus est illi, & suis, unitus ardor materialis, & physica combustio, sine consumptione in pœnam illius, quod dicebat in corde suo: *In Cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum &c.*

Sap. 9. *2. Pet. c. 2.* *Apocal. 20.* *Isai. 14.*

123. Carcer ergo, rudentes, catenæ, præcipitatio, & similia, quæ de Diabolis enunciantur, sine ulla speciali difficultate possunt consistere physicè ex parte rerum in eo, quod Deus illis unierit physicè insignẽ quandam gravitatem (sicut univit actionem materialem ignis materialis, quo ardent, & sicut passim animabus, quæ sanè naturales sunt, unit qualitates supernaturales, non enim habet minores vires Justitia, quàm Misericordia ad miracula patranda) qua gravitate oppressi, nequeunt se movere ex infimis eis locis, & omnium remotissimis ab Empyreo, excepto quando Deus ob arcanos fines mitigat illam gravitatem, ut vagari possint per terram, & atmosphęram terrestrem. Neque id esset facere illos corporeos, sed quod uniantur rei corporeæ, valdè reluctante suâ naturâ, sicut uniuntur igni, & ardori corporeo, quo torquentur. Poterat quidem Deus solo suo irresistibili decreto affigere illos, eis profundissimis locis, volendo, quod ibi sint, & negando concursum, ut se moveant inde. Ast solo etiam suo decreto poterat facere, quod omnipotentia illos combureret, & tamen utitur ad hoc supplicium igne materiali, & æterno, qui paratus est Diabolo. Poterat etiam solo suo decreto adjuvare nos ad actus supernaturales; utitur tamen virtutibus infusis, tanquam intrinsecis, & permanentibus adjutoriis nostris,

ctis, & consequenter magis connaturalibus ad actus eos. Cur non potest uti quoque gravitate materiali physicâ, unitâ illis spiritibus, intrinsecâ, & permanente adeo magnâ, ut eorum vires limitatas infringat, & illos non sinat inde moveri? Hoc sicut exploratum non est, ita nec est impossibile. Jam Gassendi argumenta sunt. Gravitas non est qualitas data corpori, ut sit in loco, nam ubique erit in loco. Ergo est data, ut acquirat aliquid, quod est in eo loco. Ergo, ut acquirat terram. Ergo ab hac rapitur. Contra. Cum grave cadat etiam in aquam, aut in cucurbitam, sequetur ab his quoque rapi. Igitur cadunt gravia, ut sint in loco distante à summitate Cœli, distantiâ, quæ debetur ipsorum gravitati. 2. Casu quo, Deus conservaret lapidem destructo omni loco extrinseco, moveretur, aut non moveretur? Respondeo hoc secundum, quia tunc non esset altitudo, aut profunditas, & ab illa ad hanc fugit gravitas. 3. Lapis non movetur in locum terræ, sed in terram ipsam. Ergo ab hac trahitur. Respondeo, trahetur etiam ab aqua, quia in hanc etiam cadit. Movetur in terram, quia movetur in locum distantiorem ab ambitu Mundi: & supponitur, terram, in quam cadit lapis, esse tunc in loco distantiore. En fundamenta illorum harpagonum, quibus terra dicitur ab his Doctoribus trahere ad se corpora gravia.

124. Probo secundam partem conclusionis, nimirum gravitatem distingui à quantitate. Omne potens crescere diminutâ quantitate, & potens minui crescente quantitate, distinguitur realiter à quantitate. Sed talis est gravitas, quoniam aurum in minori quantitate, ac mole, quam stannum, v.g. habet majorem gravitatem. Et globi cœlestes, v.g. Sol, Syrius, Triones, in vastissima, quam habent, mole, & quantitate, habent minorem gravitatem, quam terra, v.g. & ideo naturaliter sunt in loco longè editiore. Ergo. Probo tertiam partem, nempè gravitatem causare immediatè sine impressione impulsûs motum suum deorsum (ut causam utique æquivocam, siquidem distinguitur specie ab eo motu, & præsentia per eum acquisita, estque entitativè perfectior, quàm illa. Undè est causa eminentialis illius.) In primis supervacaneus est iste impulsus, quem gravitas sibi ipsi imprimat: Si enim motus nascitur immediatè ab ipso, cur non à gravitate, quam ais causare ipsum? Deindè impulsum tantùm deprehendimus certius ex motu causato ab agente distincto, ac distante à subjecto localiter moto, v.g. quando lapidem projicimus: Vel si agens indistinctum est, instrumentum saltem est distinctum, ut quando una manu movemus aliam v.g. Ergo quando agens nec distat, nec distinctum est à subjecto moto, nec adest distinctum instrumentum, non est necessarius impulsus; sed agens immediatè causare potest motum illum. At gravitas nec distans, nec distincta est à seipsa, nec apparet instrumentum distinctum ad impulsum. Ergo immediatè per se, absque impulsu sibi à se impresso, causare potest motum deorsum. Et hinc probatur etiam tertia pars conclusionis, videlicet cætera omnia substantialia, accidentalia, materialia, spiritualia, naturalia, supernaturalia, quæ sunt in homine, v.g. ruente in ter-

terram, moveri ad motum illum gravitatis; non quatenus hic motus sit realiter motus illorum (propter rationes similes illis, quas dedi supra num. 64. & seqq. probandi ergo motum, & presentiam quantitatis esse realiter distincta à motu, & præsentia ceterorum, quæ sunt in homine v.g.) Non item quatenus gravitas imprimat impulsum physicum in ullum illorum; quia omne impotens producere rem spiritualem, ac rem supernaturalem est impotens producere impulsum physicum in anima rationali (nam ille utpotè adæquatè receptus in hac, debet esse spiritualis) item in donis supernaturalibus, quibus homo ille insignitur, quia impulsus ille, utpotè adequatè receptus in re supernaturali, debet esse supernaturalis. At motus deorsum gravitatis, & gravitas ipsa, impotentes sunt producere rem spiritualem, & rem supernaturalem: nam unde habent virtutem ad hoc? Ergò non imprimunt eum impulsum.

125. Movetur ergò deorsum tota illa machina rerum spiritualium supernaturalium &c. quatenus motus ille gravitatis propter unionem physicam mediatam, aut immediatam, quam per se, aut per accidens hæc habet cum omnibus illis, illa determinat, ut singula respectivè, ac proportionatè, juxta dicta loco citato circa quantitatem, producant similem motum deorsum, & per eum acquirant presentiam in loco inferiore: quando enim cadit in terram homo sanctus, verè moventur deorsum, & cadunt sua anima, suæ intellectiones, & volitiones, sua gratia sanctificans, suæ virtutes infusæ, & reliqua supernaturalia charismata, siquidem ruente homine, non restant illa pendula in aere, neque bilocantur, neque sunt nullibi. Arguo igitur. Omne per se connexum naturaliter cum eo, quod tota hæc multitudo rerum moveatur deòrsum, vel dissolvatur unio sui ipsius cum illis, per se determinat illas, ut moveantur deorsum, quando hæc unio non dissolvitur. At motus deorsum primariè causatus per gravitatem, est per se connexus naturaliter cum eo, quod tota hæc multitudo rerum moveatur deorsum, vel dissolvatur unio ipsius cum illis, nam dissolveretur sine dubio, si eadente per unum milliarium, v g. gravitate corporis, illa non moverentur deorsum, sed restarent ubi erant prius, aut aliorsum moverentur. Ergo ille motus per se determinat omnes illas res, ut moveantur deorsum, quando illa unio non dissolvitur, ut multoties non dissolvitur. Sed non determinat, quatenus motus ipse gravitatis sit realiter motus illarum rerum, aut physicè, quasi reflexè causet illum, aut imprimat impulsum physicum in omnibus illis, ut dixi. Ergo quatenus omnia illa, & singula determinat, ut unumquodque producat respectivè, suum illum motum localem, & præsentias, quas cadendo, successivè acquirit. Sicut enim ignis habet determinationem subjectivè absolutam, & terminativè conditionatam, ut producat ignem alium quoties applicatur passo dispòsito. Ita anima rationalis, & unumquodque ex illis accidentibus habet determinationem subjectivè absolutam, ac terminativè conditionatam ad producendum motum suum localem, necnon presentiam sui consentaneè ad motum naturalem, atque præsentiam

tiam illius rei, cum qua physicè unitur, & unio est talis, ut non dissolvatur per motum rei illius.

§. III.

126. DIco 3. circa impulsum, & motum projectorum, seu rerum illarum, quæ ab extrinseco jactantur, ut satisfaciam quæstioni tertiæ propositæ num. 113. Non obstante pulchra illa Philosophia Combinatorum *de sic, & sic: taliter, & taliter* combinatis athomis innumeris, sive triginta quibusdam solis elementis: videtur necessariò admittendam rem vulgò dictam *Impulsus*. Distinguitur realiter à corpore, quod projicitur, seu quod movetur ab extrinseco, tametsi motus ille, quoad substantiam alias sit connaturalis, ut motus globi, quando bombarda explodìtur omninò deorsum. Recipitur, quando imprimitur per agens, aut Instrumentum corporeum, immediatè in sola quantitate rei projectæ. Et eam primariè, ac directè movet, causando illius successivas præsentias in locis successivis. Secundariè verò movet reliqua omnia substantialia, accidentalia, corporalia, spiritualia, naturalia, ac supernaturalia, quæ sunt in ea re: secundariè, inquam, ratione unionis physicæ immediatæ, aut mediatæ, quam illa omnia per se, aut per accidens habent cum quantitate. Nascitur physicè à projiciente, aut ab excutiente (ut pila excutitur à pulvere accenso) & tandem remittitur, vel omninò cessat saltem de facto, partim ob resistentiam spatii, per quod movetur, partim ob gravitatem corporis ipsius. Probo primam partem; quoties experimur effectum physicum, oportet assignare causam physicam immediatam illius, nam sola mediata non operatur connaturaliter deficiente immediata. At multoties experimur motum localem corporum gravium jam sursum, jam dextrorsum, jam sinistrorsum. Ergo oportet assignare aliquam causam physicam immediatam illius. At hæc causa non est corpus ipsum, quod projicitur, aut quidquam aliud ipsi connaturale, siquidem motus ille sursum, v. g. est contra naturam lapidis. Non projiciens, quia hic potest mori durante adhuc motu elevationis corporis illius; & ascendente adhuc eo ex A ad B, & ex B ad C: & experimur quod multò antequam fetalis bomba attingat ultimum punctum suæ elevationis, extinctus est ille ignis, qui excussit illam. Non denique talis, & talis combinatio athomorum, quia ut sæpè dixi, *ista sic, & sic: taliter, & taliter* quamvis videantur speciosa, non videntur, ut disp. 1. dicebam, solida, & philosophica.

127. Ergo dicendum, motum illum physicè procedere à projiciente, sive excutiente, quatenus hic in instanti projectionis, producit rem quandam in eo corpore, quę vincens per aliquod tempus difficultates, quæ occurunt contra motum illum (partim ex spatio per quod transit, partim ex corpore ipso, quod movetur) physicè immediatè producit

cum

eum motum; attritâ verò, & victâ novis, & novis difficultatibus, quę singulis momentis, & in singulis punctis loci occurrunt (singulis namque momentis, & singulis punctis loci resistunt ei motui gravitas corporis moti, & corpusculorum milliones, & milliones, quibus referta est atmosphæra) incipit deficere, & tandem omninò deficit motus ille: & consequenter deficit illa res producta à projiciente in corpore projecto, utpote connexa ex sua natura cum illo motu, non sicut aqua cum frigiditate, sed sicut unio corporis, & animæ cum certis membris, & temperamento, quibus deficientibus, naturaliter deficit illa unio. Hęc igitur res producta per projicientem in corpore projecto, immediatè physicè causans eum motum, & sic durans, & sic incipiens deficere, & sic tandem deficiens, est quam vocamus *impulsus*. Ergo hic, quoad substantiam, & realitatem admitti debet.

128. Et sic moventur aquæ in fonte, in flumine, in mari: item sanguis intra venas, & arterias, & quando scinditur vena. Item arbor quando crescit versus longitudinem, & latitudinem. Item multa alia. Nam partes ponè subsequentes propellunt anteriores, in ipsisque producunt impulsum, qui causat illum motum antrorsum. Neque dicas 1. illum posse existere naturaliter absque eo motu (v.g. quando rem immobilem, puta rupem, validè percutis, ac tundis) & consequenter ex eo, quod occurrentes difficultates motum cohibeant, non sequi deficere impulsum. Negabo quippe assumptum, & probationem. Nam quando rem prorsum immotam tundimus, producimus in ea impulsum in actu primo; secus in actu secundo: idest, impetuosè, ac velociter movemus, ac conjungimus instrumentum tunsionis cum illa re. Et hoc esset alias sufficiens ad producendum impulsum in illa; sed non producitur: quia sicut ad docendum in actu secundo est conditio naturaliter requisita ex parte discipuli *Docilitas*: & hac deficiente docebit quidem in actu primo Magister, sed non in actu secundo. Ita ad imprimendum impulsum in subjecto requiritur flexibilitas, seu docilitas materialis in hoc. Ergo illa deficiente imprimet impulsum in actu primo, sed non in actu secundo.

129. Neque dicas 2. posse etiam mori projicientem, quando adhuc durat impulsus; quoniam aliud est quod duret effectus semel in unico instanti productus à projiciente. Aliud, quod simpliciter tunc de novo fiat. Primum potest contingere etiamsi moriatur projiciens, quia hic non conservat effectum suum, idest impulsum illum, sed sola causa prima (ad quam Philosophus confugere debet, si Christianus est, quando non apparet ulla alia proportionata) donec non prævaleat multitudo contrariorum contra motum illum, sine quo non potest naturaliter durare ille impulsus. Secundum, nempe, quod effectus aliquis simpliciter de novo fiat physicè à projiciente, quando hic iam non est in rebus, est impossibile. At multi novi, & novi motus numericè distincti possunt fieri in corpore projecto, quando jam pojiciens est mortuus: nam licet totus ille ascensus dicatur unus motus, quatenus est una series motuum homogeneorum; at revera ibi sunt plurimi numericè distincti (sicut

in una serie domorum sunt multæ domus) nempe ab A, ad B: à B, ad C: à C, ad D &c. quod non contingit in impulsu, qui totus, & instantaneè producitur à projiciente; cum tamen motus non fit totus, & instantaneè, sed per partes, ac successivus. Pone ergo motum durare per viginti ulnas, & projicientem deficere, quando corpus solas quatuor confecit; quomodo potest tunc ille, qui jam non est in rebus, causare physicè immediatè totum illum motum à quatuor, usq; ad viginti ulnas? Ergo est disparitas, ob quam nequeat projiciens causare physicè immediatè totum illum motum; possit verò totum illum impulsum. Nempe hic instantaneè producitur, & successivè producit.

130. Probo secundam partem: videlicet impulsum distingui realiter à corpore, quod projicitur, tametsi motus ex impulsu oriundus sit connaturalis ei corpori. Omne, sine quo potest hoc existere, distinguitur realiter ab hoc, nisi forte pro explicando res physicas creatas, confugias ad arcanum Sacramentum actuum liberorum Dei, qui ab ipso non distinguuntur realiter, & tamen sine illis potuit Deus existere. Egregius philosophandi modus: explicare phænomena naturæ misteriis, quorum intelligentia superat humanum captum! At saxum illud, seu globus, qui magno impetu deorsù projicitur, potuit existere sine hac projectione. & consequenter sine actione, qua projiciens causat impulsum in eo saxo, & consequenter sine hoc impulsu. Ergo. Quod si dixeris impulsum illum nil esse aliud, quàm combinationem quandam *sic*, & *sic* earundem omninò partium, sive athomorum illius ejusdem corporis. Præterquam quod satis discussimus istas Philosophias de *sic*, & *sic*: inde reassurgit argumentum. Istud idem corpus potuit existere sine ista combinatione individua, qua hic, & nunc projicitur, & movetur deorsum, ut constat, & sine alia reflexa, qua latens ista excitaretur. At per te in istis combinationibus stat impulsus. Ergo istud idem corpus existere potuit sine isto impulsu. Ergo hic distinguitur ab illo. Ob eandem rationem impulsus distinguitur realiter à gravitate, levitate, & quantitate, nimirum quia hæc omnia possunt existere physicè absque individuo eo impulsu, quem modò habent. Et sicut philosophi non est multiplicare entitates absque necessitate, ita est multiplicare, quando ratio prudens urget, sicut in præsenti; alias qui magis viriliter philosophari sibi videntur, negando turbam entitatularum, cur non negant tot millionum, & millionum milliones athomorum, & corpusculorum complentium spatium immensum à centro terræ usque ad convexam, vel saltem concavam superficiem Empyrei, in quo spatio credo, quod non admittunt vacuum? Cur non negant tot milliones guttularum, quibus constat Oceanus? Dominus exercituum decrevit vastissimam hanc molem fabricæ mundanæ minimis entitatulis, ac punctis componi: & *quis poterit infirmare*? Igitur impulsus prudente ratione, ac experientia notus, est quoddam ens reale accidentale, quia distinguitur à substantiis omnibus. Est qualitas: quia cum distinguatur à quantitate, bene, vel male afficit subjectum. Non est modale, quia non est actuale, absolutum, immediatum exercitium subeundi denominationem, sed causa

Isai. 14.

sa

sa physica immediata motûs, & causa formalis denominationis hujus. *Subjectum loco impulsum*, sicut calor est hujus *Subjectum calidum*.

131. Probo tertiam partem, scilicet impulsum ab agente corporeo impressum, recipi immediatè in sola quantitate rei projectæ cum reliquis ibi adjunctis. Omnis receptibilis forma in eo solo subjecto recipitur immediatè, quod solum est capax immediatè effectûs formalis, & effectûs physici formæ ipsius. At impulsus localis in primis est forma receptibilis, quia cum fiat à creatura, non fit per creationem, sed per eductionem, ac receptionem. Deinde sola quantitas est immediatè capax utriusque illius effectus. Probatur. In primis effectus *physicus* impulsûs physici est motus localis rei, in quam imprimitur. At quod primariè, ac directè movetur per motum localem, provenientem ab extrinseco, est quantitas, atque ad hujus motum moventur cætera propter unionem cum ea, ut jam dixi supra. Ergo. Deinde effectus formalis impulsûs est rem esse ab extrinseco *pulsum*, seu esse in actu primo proximo ad motum trahentem originem a sola causa extrinseca. Hoc autem soli quantitati convenit primariè, ac directè. Item licet ratione gravitatis non impeditæ sit etiam res in actu primo proximo ad motum *deorsum*, & ratione levitatis non impeditæ ad motum *sursum*; ast motus uterlibet utpote connaturalis non trahit originem à sola causa extrinseca. Tum etiam, quia si agens, vel instrumentum corporeum impingeret in rem non habentē ullam quantitatem resistentem, protinus cum illa penetraretur, & consequenter nullam in ea faceret impressionem, sive impulsum, & ideo corpora magis mollia, sunt minus apta: & magis quanta, sunt magis idonea ad impulsum suscipiendum, & nullum corpus potest naturaliter causare impulsum physicum in Spiritu, quia hic non resisteret, sed illico cederet: unde capax non est, ut impulsum recipiat. Sola igitur quantitas est, quæ primariè, ac directè impellitur, seu impulsum suscipit ab extrinseco per Instrumentum corporeum, & reliqua moventur loco propter unionem cum quantitate, ut supra dixi num. 124. Imò neque agens spirituale creatum, puta Angelus, potest imprimere impulsum *instrumento corporeo* in re non habente quantitatem, quia instrumentum illud penetraretur cum ea re. Ac propterea dixi suo loco Angelos moventes corpora cœlestia, solâ suâ potentissima volitione sine physico Instrumento causare impulsum, aut motum sine impulsu.

132. Non propterea nego, Deum, & forsan Angelos ex potentioribus choris posse imprimere spiritibus, & rebus quantitatem non habentibus, impulsum physicum, sicut imprimit Deus spiritibus damnatis physicum ardorem, & combustionem, qua cremantur. Et sicut supra dixi Deum, & Angelum illum Apocalypsis armatum catena impressisse forsitan gravedinem magno Diabolo in pœnam ipsius, qua permanenter, & ab intrinseco quasi affixus sit infimo loco terræ, & totius Universi. Neque propterea actio productiva illius ardoris, quo torquetur Diabolus, aut gravitatis, qua deprimitur in inferno, aut impulsus, quo invitus moveretur de loco in locum (quæ omnes actiones fo-

forent miraculosæ, & consequenter non possent fieri ab Angelis ex solis suis viribus; sed ut specialibus ministris Dei) desineret esse eductio; quoniam ut suo loco dixi. Omnis actio, quæ per suam essentiam unitur physicè immediatè alii, tanquam subjecto præsupposito, est eductio, & est distincta à creatione, cujus essentia stat in eo, quod non habeat ex se uniri alii, ut subjecto præsupposito, sed soli termino per ipsam producto. At actio dicta per suam essentiam uniretur alii, ut subjecto præsupposito: nimirum substantiæ illi Angelicæ. Ergo non esset creatio, sed eductio. Rursus nec desineret esse naturalis, & corporea; quoniam licet adæquatè recepta in spiritu, veruntamen eum diceret ordinem ad impenetrabile, hoc est, ad quantitatem, ut sine miraculo non posset carere unione mediata, aut immediata cum quantitate, in quo posui conceptum corporeitatis disp. 4. logicæ majoris cap. 3. quoniam nil per se connexum cum unione ad rem nequeuntem privari absque miraculo unione cum quantitate, potest absque miraculo existere, sine ulla unione cum quantitate. At omnes illæ actiones per se connecterentur cum unione ad illos suos terminos, licet etiam cum unione ad substantiam Angelicam: & hi omnes, utpote materiales; ita connecterentur cum quantitate, ut sine miraculo nequirent carere illa, & de facto non carent illa sine miraculo. Ergo omnes illæ quamvis adæquatè receptæ in substantia spirituali, nempe Angelica, forent materiales, & corporeæ ex natura sua.

133. Quarta pars, videlicet impulsum nasci physicè à projiciente, vel alio modo excutiente corpus motum, videtur certa; quia ab aliqua causa creata tunc præsente provenit; alia autem non apparet magis proportionata, quàm illa, quæ projicit, vel excutit, vel explodit corpus illud. Et constat à posteriori, quia homo magis fatigatur, quando validiorem imprimit impulsum, & validior impulsus validiorem postulat causam projicientem, aut alio modo moventem. Denique quintam partem respondentem quæstioni propositæ quarto loco num. 113. super remissione impulsus, imo & totali defectu, jam insinuavi num. 127. Impulsus, sicut multæ aliæ qualitates, admittunt magis, & minus, suntque capaces intensionis, & remissionis: Unde fit, quod albedinem hujus cartæ possunt minuere aliquæ causæ contrariæ, & aliæ supervenientes prioribus possunt eam omninò destruere, ita potest contingere in impulsu; hoc autem incipiente remitti, remittitur quoque motus corporis projecti, & eo prorsus deficiente deficit hic motus. Esto igitur projicientem in ipso primo projectionis instanti producere quatuor gradus impulsus in lapide, v. g. per lineam Orizontalem. Hic impulsus, seu motus ex illo oriundus, & sine quo ille non potest naturaliter durare (sicut homo sine certis membris, & certa qualitatum harmonia) in singulis momentis, ac punctis loci offendit ad tria contraria, quæ ipsi resistunt; Unum est gravitas ipsa, & pondus corporis, quod semper tendit deorsum, atque suapte natura vergit in quietem, fixationemque. Alterum, locus ipse aereus, vel terrestris, vel aqueus per quem movetur corpus projectum. Nam cum omnia illa sint referta corpori-

bus,

bus, & nullum sit vacuum, corpora, & corpuscula illa resistunt transitui corporis projecti, vel saltem, ut hoc transeat, oportet amovere illa, & impendere virtutem impulsûs. Tertium est attritio ipsa corporis corruptibilis, quod projicitur: singulis quippe momentis atteritur per sua propria specifica contraria; attritoque corpore atteritur impulsus receptus in illo: quid ergo mirum, quod post aliquod tempus impulsus ille, ut quatuor, impressus totus, & simul in primo projectionis instanti, obrutus novis, & novis contrariis in singulis punctis loci, & temporis, incipiat deficere, & demum deficiat omninò, & consequenter non pergat ulterius corpus illud, quod projectum fuit: quamvis enim egrediaris è Patria tua cum mille scutis, si in singulis hospitiis adimuntur tibi aliqua, tandem jam non poteris ulterius pergere per viam solutionis; sed mendicationis.

§. IV.

134. HInc si corpus projiceretur per spatium omninò vacuum, quale non est infra Empyreum, motus ille esset velocior, ac diuturnior ob defectum unius contrarii, nimirum ob defectum conglobatorum corpusculorum occupantium illum locum; sed tandem deficeret ob contrarium aliud, jugiter inhærens illi corpori: nempe ob innatam gravitatem. Si projiceretur corpus nullam prorsus habens gravitatem, quale non invenitur infra Empyreum, diutius quoque, ac velocius moveretur, quia ob defectum hujus contrarii diutius duraret impulsus; sed tandem hic deficeret ob continuam illisionem in corpora occupantia medium illud. Quod si corpus nullam penitus habens gravitatem, projiceretur per spatium penitus vacuum adhuc poterat esse hostis dexter, vel sinister, qui virtute magneticà attrahens ad se corpus illud singulis momentis, atque locis (ut contingit acubus navalibus transeuntibus per Occidentale littus Affricę, quę à sollicitantibus Magnetibus Orientalibus detorquentur versus Ortum: & transeuntibus per littus Orientale Mexici, quæ distorquentur versus Occasum à vicinis Magnetibus Occidentalibus) infringeret motum versus polum, v. g. & consequenter impulsum causantem illum motum; quod si ponas nullum penitus adesse contrarium directum contra motum illum, nec indirectum contra impulsum: adhuc iste non duraret in æternum, sed tandem aliquando, naturaliter finiretur; quia licet impulsus ille non haberet ex ista parte contrarium ullum; veruntamen corpus ipsum, in quo recipitur naturaliter esset corruptibile. Ergo aliquando deficeret. Ergo deficeret etiam impulsus in eo receptus. Ergo, & motus ab hoc impulsu causatus. Et hinc habes rationem, ob quam, infra lunam saltem, non potest dari motus localis simpliciter absolutè perpetuus. Nempe omne corpus recipiens motum, & im-

impulsum ad illum, circumdatum est aliis obsistentibus motui, & innata gravitate, & est corruptibile, imò atteritur motu ipso. Ergo tandem aliquando debet cessare suus motus.

135. Quod si Deus in æternum conservaret illud corpus, sicut conservabit nostra hæc eadem, quoad substantiam post Universalem resurrectionem, adhuc naturaliter deficeret aliquando ille impulsus, & motus cessaret; non ob defectum causæ impulsum conservantis, non ob defectum subjecti, non ob præsentiam contrarii. Sed quia Deus operando, ut Author naturalis, solum debet conservare impulsum illum utpote suapte natura destinatum ad rem transeuntem, & finitam, proportionatè ad intensionem, atque vires, quibus initio causatus fuit. Sed viribus, & intensioni ei non debetur duratio infinita: quia prima illa intensio, quam habuit fuit finita, & procul dubio non fuit ex sua natura destinata ad motum in æternum duraturum. Ergo aliquando cessaret Deus ab illius conservatione, si operari vellet, ut Author naturalis.

136. Hinc 2. habes rationem satisfacientem quintæ quęstioni propositæ n. 113. nempe rationem, ob quam motus violentus, & nascens ex impulsu impresso corpori, est initio tardior, in medio velox, in fine remissus, ac languidus. Quando verò est motus naturalis proveniens ab intrinseco pondere, ac gravitate, initio quidem est lentus, in medio velox, in fine velocissimus; quemadmodum enim lignum projectum in fornacem, aut in flumen, non penetratur totum calore, vel humiditate in primo instanti, sed solę partes exteriores illius, ex hisque post aliquod tempus transit calor, vel humor ad partes interiores. Nimirum, cęteris paribus, omne agens creatū operatur uniformiter difformiter, idest, magis, & prius in partibus passi proximioribus sibi, ex quibus postea qualitas serpit per profundiores, atque remotiores. Ita quando homo projicit lapidem non producit in primo instanti totum, & æqualem impulsum in omnibus partibus lapidis; sed majorem in vicinioribus sibi, & minorem in profundioribus. Impulsus major nequit movere velocius partes illas viciniores, in quibus recipitur, quia disjungeret eas ab alteris nondum habentibus impulsum æqualem, & lapis disjiceretur, ad quod impulsus ille non sufficit. Ergo initio projectionis debet totus lapis moveri minus velociter juxta minoritatem impulsus in partibus profundioribus illius, quia major impulsus debet attemperari minori; aliàs partes illę dividentur. Post aliquod tempus jam major ille impulsus initio productus à projiciente, propagatur, & penetrat usque ad omnes partes illius lapidis, non quia individuus ille impulsus mutet locum, & ex unis transeat in alias partes, aut quia invicem separentur gradus, quibus constat; sed quia sicut calor producit calorem, ita prius ille major impulsus producit impulsum in aliis partibus lapidis. Ergo post aliquod tempus jam omnes partes lapidis occupantur majore, & æquali impulsu. Ergo jam debent omnes velocius moveri, quàm in principio. Ergo in medio cursûs debet motus projectorum esse velocior.

De-

137. Demum in fine debet esse tardior, quia non cessantibus tribus illis contrariis, quę memini n. 133. compescere motum illum, atque impulsum, tandem hic, quippe qui habet vires finitas, incipit deficere, & motus est languidus. Et demum deficit: tuncque obtenta Victoria per hostes illos, lapis cadit, aut quiescit. Et en rationem, propter quam potest, ac solet naturaliter contingere, quod globus è tormento, ac fulmen è nubibus vibratum, innoxiè ad pedes hominis cadat, vel etiam levissime percutiat. Impulsus namque violentus, quo movetur, & rapitur utraque materia, est finitus: & materia illa obnoxia est tribus illis hostibus in singulis punctis temporis, atque spatii, per quod movetur. Esto igitur, quod ex natura rei finiri debeat in puncto loci A, si ibi per accidens fueris, nil senties contusionis, si in loco immediatè antecedente, attingent innoxiè superficiem tuæ vestis: si in magis antecedente, levissimam senties percussionem, & sic cum proportione versus originem fulminis, aut tormenti. Cumque hęc combinatio loci, in quo es cum impulsu causante motum illum, sit naturalis: ideò naturaliter contingere potest ea diversitas effectuum. At cum mortalis nemo sciat proportionem, sive combinationem suę præsentiæ cum origine, ex qua erumpit fulmen, aut globus, & cum impulsu causante motum illum, idcirco omnes rationabiliter timemus, quando alterutri expositos consideramus nos.

138. Quando motus est naturalis, v. g. quando saxum ruit, tunc etiam motus debet esse lentior initio; quia licèt ille motus deorsum non producatur ab impulsu, sed immediatè à gravitate: Veruntamen hæc non semper est mathematicè æqualis in singulis particulis illius corporis. Ergo si hoc non discerpitur, eo quod disparitas non sit tanta, ut sufficiat dividendo unas partes ab aliis, necesse est, quod partes graviores attemperent suum motum deorsum motui minus veloci partium minus gravium. Ergo necesse est, quod initio sit minus velox motus corporis illius totius. Postea aliquatenus aucto motu partium minus gravium, ob impulsum, quem propter unionem cum illis habent partes graviores, motus utrarumque jam est velocior. Demum producentibus partibus gravioribus totum impulsum, quem possunt in partibus minus gravibus, motus est velocissimus, sed velocitate proportionata gravitati partium graviorum. Unde harum motus deorsum à sola gravitate provenit immediatè; motus verò partium minus gravium provenit ab ipsarum gravitate, & insuper ab impulsu, quem propter continuationem cum gravioribus, accipiunt ab his: sicut motus lapidis, quem fundâ projicis deorsum ex turri, provenit immediatè partim à sua gravitate, partim ab impulsu, quem in eo producis. Hinc quando inæqualitas gravitatum est valdè magna, discerpi solet corpus in aere, quia partes minus graves nequeuntes assequi motum longè graviorum ob suam minorem gravitatem: neque accipientes subitò totum impulsum ab his propter harum pręcipitantiam, dividuntur ab eis: item quando licèt inæqualitas non sit valdè magna, si tamen unio partium est facilè solubilis, & quia guttæ aquæ facilè separantur à sociis, ideo quando

aqua

aqua præcipitatur è nube, aut ex vertice montis, non cadit unita instar torrentis, sed dispersa, quia tantillum majoris gravitatis, aut impulsûs in unis, quàm in aliis, sufficit ad solvendum levem utrarumque unionem. Naturale ergo est, quòd pluviæ cadant, ut cadunt, & non instar fluminis, sed naturalitas debetur Authori Naturæ, qui sic combinavit, & coordinavit causas naturales; & ideo dignus est, cui propter id gratias agamus. Demum si inæqualitas gravitatum in partibus corporis sit quidem, sed non summa, & spatium, per quod cadit corpus, non sit tantum, ut gravitas major producat totum motum, quem producere potest, non discerpetur corpus; at partes illæ graviores prius attingent terram. Et quia in homine pars gravior per se loquendo, est caput, in fele autem manus, & pedes, hac de causa, quando ambo cadunt, homo plerumque cadit in caput, & felis in pedes.

139. Hinc 3. habes explicatum modum, quo nos ipsi movemus nostra corpora jam unis, jam aliis motibus. Interdum quippe movemus membra producentes impulsum in ipsis, ut quando manu, vel instrumento externo movemus alteram manum propter hujus debilitatem, aut propter merum placitum. Interdum sine impulsûs mediatione, sed immediatè ob virtutem, qua pollet anima nostra movendi immediatè quaqua versum aliqua membra corporis, cui est unita, non minus quàm gravitas est virtus immediata movendi deorsum, & impulsus est virtus immediata movendi per lineam sibi proportionatam. Etenim quamvis anima nequeat movere membra, nisi mediis nervis, qui sunt instrumenta ad faciendum motum membrorum; ast nervos ipsos, quo alio instrumento movet? Dices, imperio, & volitione, ut alibi dicebam. Est verum; sed nuspiam dixi, volitionem esse instrumentum physicum, aut habere virtutem physicam immediatè productivam motus; sed moralem dumtaxat, quatenus virtutem loco motivam ex se indifferentem ad movendum, aut non movendum nervos, determinat, ut illos immediatè moveat, & ex vi motus illorum moveat alia membra, vel propter concatenationem illorum cum eis, vel producendo impulsum physicum in eis. Ergo dicendum, formam viventem sensitivam, idest animalis (cujus sanè proprietas est virtus loco motiva) per se immediatè sine interventu impulsûs, aut aliûs qualitatis causare interdum motum localem alicujus saltem partis corporis, videlicet motum localem nervorum. Si enim gravitas, impulsus, & aliæ qualitates non indigent interventu aliûs qualitatis ad causandum motum localem: quæ specialis profertur ratio ad dicendum, animam indigere influxu physico aliûs qualitatis physicæ, quæ sit, v.g. impulsus, ad movendum loco nervos ipsos, qui sunt quasi instrumentum physicum, quo movere solet cætera.

140. Interdum denique movemus nostra membra utroque modo: nimirum partim immediatè sine productione impulsûs, partim producendo impulsum in aliquibus eorum. Et hoc contingere videtur in motu progressivo, qualis est deambulatio, cursus, volatus avium, & reliqui similes ei, quo per *remiges* movetur navis, non quo per *ventum*; quan-

quando homo graditur, & quando avis volat, in primis moventur nervi illius corporis (& hic motus potest provenire immediatè ab anima illa, ut nuper dicebam, sine productione impulsûs in illis, à quo nascatur illorum motus.) Deinde horum motum subsequitur motus pedum hominum, vel pennarum avium, quibus tanquam uncinis apprehendunt, vel occupant anteriores partes loci, per quem moventur, sicut remiges remis apprehendunt anteriorem illam partem aquæ, versùs hanc, aut illam plagam Mundi, ad quam volunt Navim accedere. Et hunc motum pedum, aut pennarum, causare potest anima, absque impressione impulsûs in eis partibus, sed ratione motûs, quem immediatè per se sine impulsu causat physicè in eis nervis: & quia hi sunt colligati cum pedibus, & pennis, motum illorum sequitur motus horum. Demum pede, vel penna possidens anima partes anteriores loci, per quem movetur, trahit reliquum totum corpus ad illum eundem locum, vel ad proximiorem: sicut remiges remo possidentes anteriores illas partes aquæ, totius postea corporis conatu, & maximè pedum attrahunt navim versùs partes illas. Et iterum, atque iterum, & sæpius continuè facto hoc, navis pergit, homo deambulat, vel currit, & avis volat. Hic motus fieri videtur per impressionem impulsûs in reliquo corpore, ad quem impulsum imprimendum indiget anima tantillum firmare, ac stabilire aliquam partem corporis in parte anteriore loci: & quia neque in aqua, neque in aere potest hoc facere, eo quod humanum corpus illicò gravitate sua ruat: hac de causa neque per aquam, neque per aerem potest incedere, aut currere homo. Motus ergo simpliciter progressivus, utpotè compositus ex his tribus, uno nervorum, secundo pedum, v.g. ad occupandum spatium anterius, tertiò reliqui corporis attracti, vel impulsi ad spatium illud anterius, fit partim sine impressione, & partim cum impressione impulsûs.

141. Motus autem vectionis, nempe quo movetur homo, qui vehitur equo, seu rheda, aut quo movetur pondus inhærens dorso bajuli, seu quo movetur vas, quod manu portas, non videtur fieri ratione impulsus, quem equus v.g., producat in homine, sed ratione fixationis corporis unius supra alterum, oriundæ ex gravitate illius, quam fixationem, dum vector, vel causa alia non dissolvit, necesse est, quod si vector movetur, moveatur quoque quod vehitur, nam si moto illo non movetur hoc, fixatio hujus supra illud ratione propriæ gravitatis dissolveretur. V.g. equus movet se, Homo insidet illius dorso, & ratione suæ gravitatis ibi fixatur, quod non contingit aeri, qui idcircò non potest supra equum vehi. Rursus illa insessio non destruitur. Ergo necesse est, quod moveatur homo, nam si non moveretur, dissolveretur illa insessio. Similiter equus movetur. Est ligatus rhedæ, & ligatio non solvitur. Ergo necesse est, quod rheda moveatur, nam si hac immota ille moveretur versùs partem proportionatam, solveretur ligamen. Ex alia parte homo gravitate sua fixatur in rheda, & hæc fixatio non solvitur. Ergo necesse est, quod homo etiam moveatur. Ubi, ut vides, motus hic vectionis fit (sicut motus reliquorum annulorū catenæ ob mo-

tum unius) ratione unionis physicæ corporis vecti cum vehente: unionis, inquam, non compositi substantialis, sicut uniuntur materia, & forma: non unionis continuativæ, sicut uniuntur partes cartæ hujus: non unionis contiguitatis cujuslibet, nam certè famulus à calcaribus, qui contiguus solet esse equo, non movetur ad motum hujus (nisi quando majore aliqua fixatione inhęret illi, quod constat ex tantillo levamine, quo gaudet, quando ferè recumbit supra illum.) Sed *contiguitatis*, quæ nascens ex gravitare, seu fixatione supra vectorem, solubilis non fit per motum illum individuum vehentis: quæque interdum est immediata, ut cum homo insidet equo, interdum purè mediata, sed ordine unionum non interrupto, ut quando homo intra rhedam vehitur, fit motus hominis ab equo: & quando vehitur supra equum, supra navim, supra dorsum bajuli, supra brachia &c.

142. Dices, Esto quod res ita procedat, cęterum ideo est, quia totum hoc probat vectorem imprimere impulsum in eo, quod vehitur, ita, ut si talem impulsum non imprimeret, non moveret illud. Contra 1. Istud potest sanè dici: sed undè probatur impulsum adeo esse simpliciter necessarium, ut sine illo nequeat vector facere, ut moveatur vectum, etiamsi fixè, ac inseparatum sibi inhęreat, cum supra notaverim motum deorsum à gravitate sine impressione impulsus, & nervorum ab anima sine impressione eadem? Contra 2. Complexum ex his duabus solis veritatibus: *Equus movetur. Homo ita inhæret illi ratione sua gravitatis mediatè, aut immediatè, ut hæc inhærentia non solvatur*. Est per se præcisè naturaliter connexum immediatè cum motu hominis. Ergo independenter à mediatione impulsus, debet naturaliter dari motus hominis. Probo antecedens. Omne per se præcisè naturaliter oppositum immediatè cum non motu hominis, est eodem modo connexum cum motu. At complexum illud est sic oppositum; quoniam si homo non moveretur, sequeretur saltem naturaliter unum ex his duobus, scilicet, quod non movebatur equus, vel dissolvebatur illa fixatio, & inhęrentia mediata, aut immediata hominis cum equo: & consequenter sequeretur deficere aliquam ex eis duabus veritatibus, & consequenter deficere complexum ex utraque. Ergo hoc complexum est per se immediatè oppositum non motui hominis. Et hæc sufficiant pro motu verè, & simpliciter *progressivo*, necnon pro motu *vectionis*. De motu *attractionis*, quo, v.g. magnes movet loco ferrum, aut hoc movet illum, disputavi in Physica naturali disp. 3.

§. V.

143. DIco 4. Ut respondeam sextæ quæstioni propositæ num. 113. quemadmodum *reflexio* lucis provenit physicè, partim à luminoso, partim ab obsistente, eo quia *reflexio* illa, est conceptus copulativus importans duo: unum est, quod lux non transiliat opacum cor-

pus.

pus obsistens, & hæc non transilientia provenit physicè in suo genere ab ipso obsistente: alterum verò, quod lux producatur versùs aliam plagam Mundi, & hæc lux provenit physicè à luminoso ipso. Hæc autem *lux reflexa* (v.g. qua utimur in urbibus, in domibus, in cubilibus, quia hæc non sunt pervia immediatè radiis solaribus, sicut patentes campi) provenit à sola luce luminosi, tanquam à causa physica: quod luminosum corpus partim impeditum densitate, opacitateque obsistentis, nè producat ultra ipsum, lucem, quam aliàs ex sua natura producere debebat: partim adjutus bonis dispositionibus obsistentis ipsius producit sine influxu physico obsistentis (quod non constat habere virtutem physicè productivam lucis) per lineam reflexam, interdum rectam, interdum obliquam (juxta combinationem, quam inter se habuerint luminosum, obsistens, & oculus) lucem totam, aut saltem partialem, quam aliàs produceret per lineam directam, ni obsistens impediret. Quemadmodum, inquam, hoc contingit in luce; Ita in resilientia motus oportet distinguere *reflexionem* motus pilæ, v.g. impingentis in parietem, & resilientiam motus, sive motum eum reflexum, quem experimur. Reflexio nascitur physicè partim ab impulsu, quo projecta est pila, partim à pariete; quia reflexum est quid copulativum importans duo. Unum est, quod pila non trasprediatur locum, in quo est paries: & hæc non transgressio provenit physicè in suo genere à quantitate, & gravitate parietis, quæ sunt physicum impedimentum transgressionis. Alterum, quod pila moveatur versùs aliam partem. Et hic motus nascitur physicè à solo impulsu, quo projicens projecit pilam; tum quia non constat, parietem imprimere novum positivum impulsum in ea pila: tum quia impulsus ille, supponitur talis esse intensionis (si pila vix attingat parietem, non resiliet) ut deberet attentâ suâ naturâ producere motum in ea ultra locum, in quo est paries. At ex una parte nequit in eis circumstantiis producere motum illum, quia obstat soliditas parietis: ex alia parte hac ipsa soliditate juvatur impulsus dictus, ut producat eum motum per lineam reflexam, in qua non est impedimentum. Ergo cum agentia naturalia, è quorum numero est ille impulsus, sint determinata ad operandum quantum possunt, juxta præsentes circumstantias, etiamsi non operentur totum, quantum aliàs operari debebant, & impulsus ille possit operari eum motum pilæ per reflexam eam lineam in eis circumstantiis: ideo necesse est, quod illum motum causet, sicut necesse est, quod aqua fluens in Orientem v.g., & obicem inveniens, quem evertere nequit, refluat in Occidentem, ut de Mari Mediterraneo notavi disp.3. Physicæ naturalis, vel flectatur dextrorsum, aut sinistrorsum. Et sic solvitur ratio, qua aliqui impugnant hanc conclusionem ajentes duo. Unum est, fore ut pila resiliret, quamvis impingeret in molle. Nego: quia obsistentis durities, licèt non sit causa efficiens resilientię, est conditio necessaria, sicut siccitas, v.g. ad formam ignis. Alterum est, impulsum non habere virtutem ad causandum motum versùs projicientem. Distinguo ad causandum per se, ac sibi relictum, concedo. Ad causandum per accidens, ac ex determinatione obsistentis, nego.

 Ad

144. Objicies quatuor alia. Primum. Si hæc ita sunt, cur pila interdum movetur reflexè per lineam rectam: interdum per obliquam dextrorsum: interdum per obliquam sinistrorsum: interdum per obliquam sursum: interdum per obliquam deorsum? Secundum. Cur interdum majore impetu resilit, quam projectum fuit corpus in parietem? Est namque incredibile, quod impulsus, qui liber à contrario, producebat motum directum, ut duo, priusquam attingeret corpus illud, nempe parietem, producat motum reflexum ut quatuor, postquam impegit in obsistens illud, si illud non auget physicè impulsum. Tertium. Cum motus deorsum corporum gravium non producatur ab impulsu, sed immediate à sola gravitate, ut supra dictum, sequetur, quod quando pila cadit in pavimentum, & resilit sursum, ascensus ille fiat physicè a gravitate, si pavimentum obsistens, nullum physicè imprimit impulsum in pila. At contra naturam est, quod gravitas causet motum sursum, sicut quod ignis causet nivem, aut è converso. Ergo ille motus sursum pilæ saltantis nascitur physicè ab impulsu, quem accipit à pavimento, in quod cadit. Quartum. Sicut omne agens agendo repatitur, ita omne passum patiendo reagit. Ergo quando corpus durum impingens in aliud durum, huic imprimit impulsum, hoc alterum durum solvit debitum, & imprimit quoque impulsum in illo. Ergo obsistens imprimit impulsum in pila resiliente. Ergo hæc resilientia, seu reflexus motus provenit physicè ex impulsu etiam, quem accipit ab obsistente. Ad primum. Reflexio qualitatis, quando non se immiscet causa disturbans, semper fit per lineam rectam à puncto, in quo incipit, ad locum, in quem desinit, & ex ea linea propagari solet dextrorsum, aut sinistrorsum, ut propagatur per refractionem lux diluculi, & etiam Auroræ. Ambæ namque propriè, ac formaliter sunt in linea recta ab apice Atmosphæræ, vel à medietate ipsius ad locum, in quem desinunt, aut novam incipiunt reflexionem: diffunditur tamen, & propagatur lux ea per collaterales vicinas lineas, & ideo videtur lux in tota illa regione.

145. Atqui linea, quæ ab illo puncto, in quo incipit reflexio usq; ad locum, in quem desinit, est recta, respectu sensus nostri plerumque est obliqua, quia plerumque sumus extra eam lineam, quamvis interdum simus in illa. Ergo resilientia pilæ, quæ in seipsa semper est recta, consideratis suis duobus punctis primo, & ultimo, quoad nos est interdum obliqua dextrorsum, interdum sinistrorsum &c. At reflexionem fieri per lineam rectam in sensu dicto, & hanc respectu loci, in quo tunc est homo, esse obliquam, est independens ab eo, quod obsistens imprimat impulsum in pila, ut patet. Ergo independenter ab eo impulsu resiliet pila interdum rectè, interdum obliquè, quoad nos dextrorsum, interdum sinistrorsum &c. Neque opponas reflexionem solaris lucis diffusæ per superficiem Maris, v.g., quæ ex qualibet parte littoris videtur, cum tamen linea recta non possit esse nisi una: aut reflexionem specierum visualium per superficiem speculi sparsarum, quæ reflexio in multis locis percipitur, tametsi non sint in linea recta. Etenim.

sim reflexio utriusque huius qualitatis, non incipit ab uno solo puncto Maris, aut speculi, sed ab omnibus (licet non in omnibus videatur, sed in eis solis, in quibus coincidunt radii visuales, & solares, juxta apparentem diametrum, quam hic habuerit tunc, vel quam habuerit objectum illud, quod videtur in speculo. Non enim videt oculus sanus omne, quod est, sed quod est in linea cum eo proportionata) ergo ex loco A videbis reflexionem lucis, aut vultus tui in loco A maris, vel speculi: & transiens ad locum B, videbis etiam utramvis reflexionem, sed non in loco eodem A maris, aut speculi, sed in alio, qui tunc fit in linea recta ad oculos tuos; quod si interdum reflexio possit percipi in eodem penitus puncto maris, aut speculi, ideo est quia punctum illud est centrum multorum locorum. Ergo semper subsistit reflexionem fieri per lineam in se ipsa rectam inter punctum, à quo incipit, & punctum in quod desinit, siquidem linea à centro ad circumferentiam est recta, tametsi linea illa in seipsa coram Deo, respectu loci, in quo tunc est homo, fit obliqua, jam dextrorsum, jam sinistrorsum &c.

146. Ad secundum. Non est novum, quod qualitas magis exardescat, atque operetur ad præsentiam contrarii, quando ab eo non destruitur omninò. Sic vitalis calor magis intendere solet ratione antiperisthasis versùs aliquod membrum, quando vehemens extrinsecum frigus potitur membro illo, ut constat ex auriculis puerorum tempore hyemis. Sic ardor fornacis magis excitatur infusâ aquâ proportionatâ. Sic pila tormento explosa majorem edit stragem, quo murus magis resistit cum quadam proportione. Mirum ergo non est, quod idem numero impulsus movens, ut duo, pilam ad parietem, validum hoc contrarium inveniens, hoc ipso magis excitetur, & non liberè, sed ex natura ipsa tetum, majorem motum reflexum producat: sicut pravus odor magis mordere solet, quando miscetur cum bono, quia ex natura ipsa rerum magis excitantur vires agentium naturalium ad præsentiam contrariorum, quando his non vincuntur: multæ namque sunt species antiperisthaseon, non quatenus entitativè in seipsa crescat qualitas, sed quatenus crescit ipsarum effectus. Ratio autem sumi potest ex experientia, qua novimus, simile non agere in simile. Ergo dissimilitudo agentis, & passi non solùm juvat, sed est quoque necessaria ad operandum. Ergo & contrarietas proportionata potest conducere ad magis operandum, cum experiamur nivem magis frigefacere aquam semitepidam, quàm aquam frigidam. Ergo monstrum non est, quod contrarietas parietis cum ulteriore motu pilæ per illam lineam, conducat, ut impulsus, quem impressum sibi habet pila, velociorem causet motum versùs aliam. Ad tertium. Similiter non est novum, quòd gravitas, quæ per se, ac directè conatur in motum deorsum, per accidens, atque ob combinationem circumstantiarum causet motum sursum. Sicut calor naturalis vitalis solet per accidens se destruere destruendo humidum radicale animalis, quo destructo, ipse etiam destruitur calor. Sic grave pondus ex fune pendens, gravitate, ac pondere suo stat fixum respiciens centrum per

per lineam rectam. Ast si violenter detorqueas illud in latus dextrum, & liberum relinquas, postea sua ipsa gravitate causat violentum motum in sinistrum, ita, ut longè abscedat à perpendiculo eo, in quod sua gravitas, & pondus vergebat. Nempe, quia res ex natura sua propendentes per se in A, per accidens, & propter quarundam circumstantiarum concursum, naturaliter causant effectum contrarium; non quia mutent naturam, aut essentiam, sed quia cum res, & complexum ex illa, atq; illis circumstantiis sint duo subjecta inadæquatè distincta, habere possunt effectus contrarios.

147. Id in præsentiarum. Gravitas per se, ac sibi relicta nunquam causat motum sursum in suo proprio subjecto; potest verò per accidens causare illum: & de facto causat, quando pila, v.g., aut si vis globus solidus, qui aere non sit repletus, cadit in pavimentum: quia hoc obsistens descensui jam incœpto globi, cogit gravitatem producere sursum motum, quem deorsum prosequi non valet, & hoc ad illam usq; elevationem, quam permittit ipsa gravitas: quocircà causa proxima adæquata illius motûs sursum, non est sola gravitas, sed complexum ex illa, & obsistentis duritie: ex illa tanquam ex causa physica, ex duritie tanquam ex conditione determinante motum sursum. Sicut, si te explodente sclopetum in animal A, alius quidam in instanti explosionis torqueret illud in animal B: tunc enim occisio hujus à te fieret physicè, ab illo alio non quidem physicè, sed determinativè. Cæterum non semper datur hæc resilientia, quia quando pavimentum cedit propter mollitiem, vel aliam causam: item quando corpus cadens omnibus suis partibus æquè, ac simul attingit illud, non redit sursum, v.g. quando cadit corpus planum, & lęvigatum. Nempe non quidvis conducit ad quodlibet, & non quodvis obsistens determinat motum reflexum, sed quando eam habet duritiem, ut nil, vel parum cedat: & quando corpus cadens, ita habet dispositam suam gravitatem, ut multas habeat elevatas partes, ita, ut paucis attingat obsistens, ut contingit in figura spærica, quæ uno solo, vel saltem paucissimis punctis attingit obsistens, cęteris elevatis manentibus. Ad quartum. Præterquam quod illud axioma non est ita universale, ut non habeat exceptiones illas, quas notavi in Prodromo disp. 2. num. 87. nego consequentiam, quia licet durum B, in quod impingit durum A, huic non imprimat impulsum, potest, ac solet aliud reagere in eo, puta contusionem earum partium, quæ immediatè impingunt in illud, vel etiam divisionem: item determinat instar ultimæ dispositionis impulsum, vel gravitatem illam, ut per aliam viam producat motum.

148. Dico 5. ut respondeam quæstioni septimæ num 113. Verosimilius est, quod corpus impingens in obsistens, quiescat ibi per aliquod saltem instans, & non incipiat resilire in instanti immediato post instans, in quo attingit obsistens. Dixi *verosimilius*, loquendo juxtà aliorum sententiam circa velocitatem motus: juxta meam autem, quam dedi in Physica naturali disp. 2. inter explicandum continuum, ubi velocitatem explicui per paucitatem morularum, est necessarium, quod mo-

mobile quiescat in puncto reflexionis, & non resiliat in instanti immediatè subsequente ad illud, in quo attigit obsistens, & multo minus in eo ipso instanti; aliàs motus ille esset omnium naturalium velocissimus, quod falsum est. Probo igitur conclusionem. In primis non potest contingere, quod pila, v.g. resiliat, seu retrorsum moveatur in illo eodem instanti, in quo attingit parietem, ut mox dicam. Deinde neque in instanti immediatè subsequente ad illud. Probatur. Motu, & quantitate ipsa pilæ, amoventur per quatuor puncta, (v.g. respondentia punctis pilæ attingentibus parietem, necnon motui, quo moventur) quatuor particulæ aeris, quæ occupabant partes illas superficiales parietis. At nequeunt omnes illę protinus in instanti B. redire, atque occupare omnes illas superficiales partes parietis, quia aliàs punctum A. aeris immediatum puncto A. pilæ, in unico instanti occuparet punctum A. superficiei, & punctum B. relicta à punctis A. & B. pilæ. Ergo si tota hæc discederet à superficie parietis in instanti immediatè subsequente ad instans, in quo attingit illam, aliquod punctum illius superficiei maneret vacuum: sine pila quidem, quia hæc discedebat in eo instanti, & sine aere etiam, quia nondum penetraverat usque ad punctum illud. Neque prodest dicere, ex alio latere irrumpere aerem penetrantem usque ad interiora ea puncta superficiei, quæ occupabat pila in instanti A, & deserit in B, quoniam contra repentinum ingressum ex quocumque latere, fiet idem argumentum, ut vides: & semper subsistet interiora illa puncta superficiei, quæ in instanti A. occupabantur per interiora puncta superficiei quoque pilæ, restare per aliquod instans sine pila, & sine aere. Dices. Hoc argumentum valere, quando pila per aliquot sua puncta attingit aliquot puncta superficiei, secus quando per unicum sui attingit unicum illius. Permitto. At cum de facto non contingat, quod per unicum attingat unicum, quia de facto nulla est pila adeo mathematicè sphærica, ut unico solo puncto attingat unicum solum punctum obsistentis: siquidem nec ars, nec instrumenta humana unicitatem puncti assequuntur, ideo argumentum factum non valet loquendo, prout de facto accidit res.

149. Sed esto, quod unico puncto physicè indivisibili attingatur unicum punctum physicè indivisibile parietis. Adhuc tunc non posset resilire in instanti immediatè subsequente, sed oporteret ibi quiescere per aliquod instans. Corpora quippe non sunt plerumque adeo dura, & inflexibilia, ut ratione pororum, vel ratione humoris (sine quo in pulverem redigerentur, vel ratione aliûs mollitiei non possint ipsorum particulæ magis comprimi, atque unire inter sese. Ergo particulæ pilæ impingentis in parietem magis comprimuntur, addensanturque in instanti, in quo ipsa pila attingit parietem; eo quia hic ex una parte obstat, ne pergant ulterius, & ex altera parte impulsus, quem habent partes pilæ remotiores à pariete cogit illas moveri, undè necesse est, quod particulæ comprimantur. Ergo si punctum A. pilæ, quod in instanti A. attigit punctum A. parietis, resiliret in instanti B., occuparet in hoc instanti locum, quem ratione addensationis in hoc eodem instanti.

stanti occupat aliqua alia particula pilæ. Ergo cum eo penetraretur; ne igitur penetretur, oportet, quod quiescat in eo instanti. Sed esto demum, quod mobile unico puncto attingat unicum punctum obsistentis, & quod suæ particulæ nullam patiantur compressionem inter obsistens, & particulas ab obsistente remotiores: adhuc tunc motus antrorsum, & retrorsum nequit esse continuus, sed necesse est, quod interrumpatur quiete aliqua; quoniam in instanti ipso, in quo punctum A. pilæ attingit punctum B. parietis, nec movetur antrorsum, quia obsistit paries, neque aliorsum, v.g. ad locum B, nam cum motus localis ad B. sit acquisitio præsentiæ in B, si punctum illud in instanti, in quo attingit punctum A. parietis, & consequenter est in eo, moveretur ad B. haberet etiam præsentiam in B. Ergò in eodem instanti esset præsens in A. & in B. Ergo esset in duplici loco sibi adæquato.

150. Locus enim adæquatus unius puncti quantitatis est unicum punctum loci, nam quantitas, cum certè non sit indivisibilis, ut est anima rationalis, atque ut multi credunt esse animas brutorum perfectorum, non est locus adęquatus ipsius multiplex punctum spatii, sicut est locus adęquatus earum animarum multiplex punctum loci: nimirum totus ille locus, quem occupat corpus, cujus sunt animæ; sed locus adæquatus unius puncti, est unicum punctum loci. Ergo si punctum A. pilæ, quod in instanti A. movebatur versùs parietem, & in instanti B. attingit illum, in hoc eodem instanti resiliret, sequeretur, quod in hoc eodem instanti esset in duplici loco sibi adæquato, nempe in illo, quem tunc attingit, & in alio, quem acquirit tunc per motum, quem tunc haberet. Ergo necesse est, quod illo eodem instanti, in quo attingit parietem, non moveatur. Ergo necesse est, quod tunc quiescat. En probatam primam partem illius antecedentis scripti num. 148. ex quibus duo habes: Unum magis certum, nimirum motum non posse esse continuum, quando contingit resilientia, sed necessariò debere interrumpi per quietem aliquam mobilis in instanti illo, in quo attingit parietem, ita, ut in A. moveatur, in B. quiescat, & in C. incipiat resilire, & hoc propter nuperam rationem. Alterum non ita certum, & universale, sed magis verisimile, scilicet, quod neque in instanti C. potest resilire, sed debet adhuc quiescere propter duas priores rationes datas. Et habes rationes horum fundari in impossibilitate, aut vacui, aut penetrationis, aut bilocationis. Et habes denique explicatas septem illas quæstiones, septemque species motuum localium, quas proposui num. 113., inter quas, si circularem requiras, eam dedi inter explicandum *continuum* disp. 2. physicæ naturalis. Denique ex huc usque disputatis habes, quæ rationabilis sententia ferenda sit supra multa ex his accidentibus obviis (omnia singillatim disputare longa res esset). Levitas, & siccitas non sunt quid adæquatè positivum, sed partim positivũ, & partim negativum, ut supra dixi. Gravitas, humiditas, motus, impulsus, calor, frigor, lux, & similia sunt quid positivum, quamvis connexum proportione servata cum negativo formæ oppositæ, tum quia hæc omnia physicè positivè per actiones positivas propagantur; tum quia

quia contradictorium negativi est positivum. At lux, v.g. est contradictorium tenebrarum, quæ sunt merè negativum, idest carentia lucis. Calor item est contradictorium suæ carentiæ, quæ non est frigus positivum, sed mera carentia caloris. Rursus. Humiditas non potest esse aqua subtilizata, aliàs cum in Eucharistia restet humiditas in Calice, imò & in Hostia, aliàs redigeretur in pulverem, sequeretur restare aliquid prioris substantiæ. Ergo magis congruum rationi est dicere, omnia hæc esse res positivas.

CAPUT SEPTIMUM.

De Vacuo.

151. Efinitur vulgò: *locus non occupatus corpore, aptus tamen occupari.* Sumptum pro formali, seu in abstracto est vacuitas ipsa: & hæc nil est, nisi carentia omnis corporis in loco reali, seu actu existente. Sumptum pro materiali, seu in substracto, est locus ipse realis, quia locus imaginarius, sive merè possibilis impropriè dicitur *vacuus*. Sumptum in concreto, seu adæquatè, est complexum dicens in recto locum realem, in obliquo vacuitatem, sive carentiam omnis corporis in eo loco, idest, carentiam omnis talis præsentię omnis corporis. Hinc 1. non vocatur vacuus locus, in quo nullus foret spiritus creatus, sed in quo nullum sit corpus. 2. ante mundanam fabricam non fuit vacuum, quia licet nullum erat corpus; ast neque ullus erat locus, sive spatium reale, sed purè possibile, quodque vocatur *imaginarium*. Ob eandem rationem non datur vacuum, supra, vel ultra convexam superficiem Empyrei, quia cum Cœlum hoc, sit ultimus terminus omnium locorum, seu spatiorum realium, non datur ullus locus distinctus ab illo, in alioque inclusus. Ergo castigatè loquendo non potest dici *ultra*, *supra*, *extra*, *præter* Empyreum, secundum positivum, quod significant hæc adverbia; sed ad summum, secundum negativum: scilicet nullus est locus ultimus distinctus ab Empyreo. Ergo cum *vacuum* significet in recto locum realem, qui, ut dixi, locus merè possibilis, & imaginarius non potest dici *vacuus*, ideò impropriè diceretur dari vacuum *supra*, *extra*, *ultra*, *præter* Empyreum, sicut impropriè diceretur alium mundum esse nunc physicè præsentem in alio mundo nusquam existente, de præsenti, præterito, & futuro.

152. 3. Quanquam in enunciationibus enuncietur prædicatum de illo, quod ex parte subjecti ponitur in recto, v. g. Album est dulce: & ex parte subjecti hujus propositionis. *Vacuum existit*: ponatur in recto locus realis, qui ubique datur; veruntamen non potest dici vacuum

dari ubique. Sicut nec dici potest universale dari à parte rei, quamvis a parte rei detur id, quod est universale, seu id, quod universale dicit in recto, nimirum natura, v. g. humana. Ambæ namque propositiones ex communi usu, significant dari non solum recta illa; verum etiam formas, per quas habent eas denominationes vacui, & universalis. At quamvis dentur recta, non dantur ex parte rerum formę, per quas, & locus haberet denominationem vacui, nempe carentia omnis corporis intra se ipsum: & natura habet deminationem universalis, nempe secunda intentio logica. Ergo quanquam passim detur id, quod posset esse vacuum, non datur id, quod sit vacuum, & quanquam à parte rei detur id, quod est universale, non est universale à parte rei, seu non datur universale à parte rei. 4. tametsi non in omni corpore detur aliud corpus, quia illud *in* denotat locum extrinsecum, & non omne corpus est locus extrinsecus aliùs, siquidem non omne corpus est *ultima superficies corporis continentis*; veruntamen ob hanc eandem rationem dici nequit in corporibus multis dari vacuum, quia de ratione vacui est esse locum extrinsecum. Ergo omne quod non est locus extrinsecus est incapax, ut sit vacuum. At multa corpora non sunt locus extrinsecus, juxta istam rationem. Ergo sunt incapacia, ut de ipsis enuncietur, verè esse vacua. Idem dico de spiritibus, qui profectò dici nequeunt vacui, etiamsi in ipos nullum detur corpus. Nempe vacuum dicit essentialiter locum extrinsecum. Et spiritus non sunt locus extrinsecus.

153. His amotis scrupulis, non disputatur modo. Utrum sit possibile metaphisicè vacuum, quia ægrè assignabitur absurdum ullum divinę Omnipotentiæ invincibile in eo, quod Deus conservet locum extrinsecum sine ullo corpore. Nec disputatur. Utrum in alia rerum serie, ac coordinatione esset physicè, ac naturaliter possibile vacuum; quia sicut Deus potuit ita temperare, atque coordinare humores, & corpora humana, ut naturaliter habitaremus in globo solis, aut Jovis &c. siquidem non est de essentia hominis, quod materia prima, qua constat olim fuerit sub forma *terræ*, aut rerum *terrestrium*, nam, modò sit materia corporea, hoc sufficit essentiæ hominis ex hac parte. Ita potuit Deus, ita coordinare harmoniam hujus, vel aliùs mundanæ fabricę, ut in ea naturaliter posset esse locus, nullum penitus habens corpus per aliquod, vel per multum tempus: sive locus ille esset unicus, sive multiplex. Disputatur ergo an de facto, & in præsenti rerum constitutione possit naturaliter dari vacuum. Et non quia sit, aut non sit hostis totius naturę distributivè, aut collectivè sumptæ. Ad causas quippe naturales existentes Madriti, quid attinet, quod detur, aut non detur vacuum aliquod Romæ? Sicut ad materiam primam A, quid attinet quod materia prima B, sit privata omni forma? Disputatur ergo an possit naturaliter dari vacuum naturalitate respectiva, & privata earum rerum naturalium juxta quas vacuum considerari potest. Et quia ferè omnes philosophi conveniunt in sententia negativa, quidquid sit de aliquibus mechanicis experientiis, productis ad probandum dari aliquando vacuum de facto, qua-

quarum experientiarum prætensa conclusio facilè negatur, ideò primariè disputatur ratio propterquam nequit de facto dari naturaliter *Vacuum*.

154. Esto Conclusio. A centro terrę, ubi Ordinarium domicilium Apostatarum Angelorum, usque ad Cœlum Empyreum, ubi Ordinarium domicilium Angelorum fidelium, non videtur esse locus ullus vacuus omni penitus corpore. Explicatur. Considera mundanam totam machinam in quatuor partes divisam. Prima à superficie concava Empyrei, usque ad convexam Cœli stellati, v. g. usque ad dorsum Arietis, seu Libræ. Secunda ab hac convexa, usque ad Perigæum Lunę, idest, usque ad eam partem suę regionis, ubi illa contermina est aeri. Tertia à Perigęo Lunę, usque ad superficiem hujus globi terraquei, in qua degimus. Quarta ab hac superficie, usque ad centrum ipsius; tametsi oculis carneis non perlustraverimus vastas has regiones; nihilo tamen minus oculis mentis, adiutis partim authoritate sacra, partim ratione naturali, partim experientiis, semper, ac ubique sibi constantibus, videtur in nulla earum esse Vacuum. Sublimis ea regio, quę est quasi caput mundi, à dorso scilicet Arietis, seù à superficie convexa Cœli stellati, usque ad Empyreum, non habet vacuum, quia repleta est aquis, ut dixi in physica naturali disp. 4. inter disputandum aquas super cęlestes. Cumque regio secunda nempe à superficie illa Cœli stellati, usque ad perigeum Lunę sit medietas mundi, quia est firmamentum: fecit namque Deus *duo luminaria magna, luminare majus, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti, & stellas. Et posuit in firmamento Cœli, ut lucerent super terram: & præessent diei, ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras*, quibus verbis satis indicat Moyses se verbo illo *Firmamentum* comprehendere, non solum regionem stellarum, sed etiam utriusque luminaris majoris, & ex alia parte, cum constet firmamentum fuisse factum in medio aquarum, idest, in medio æquè distante à superficie terræ, & Cœlo Empyreo. *Fiat firmamentum in medio aquarum*. Cum hæc, inquam, ita sint, videtur concludi sublimem illam regionem à dorso Arietis, usque ad Empyreum tantam esse, quanta est hæc nostra à superficie terræ, usque ad Perigæum Lunæ, idest, æquivalere 50. ferè semidiametris globi terraquei attentâ lineâ rectâ solâ. Totum illud spatium occupant aquæ illæ. Ubi ne intelligas mensuras mathematicas, & penitus exactissimas, quia cum Deus in scripturis loquatur eum hominibus, utitur modis loquendi humanis, qui sicut non sunt semper rigorosè scholastici, ita nec Mathematici, quem modum loquendi scripturarum sæpè notavi.

Genes. 1.

Ibid.

155. Secunda regio mundi: nempe à superficie concava Cœli stellati, usque ad infimos terminos Lunæ, quæ regio omnium amplissima est, & quasi venter Mundi, ut constat ex elevatione fixarum supra planetas, & elevatione horum inter se comparatorum, non habet vacuum. 1. quia si crassa atmosphæra, oculo perceptibilis in crepusculis matutinis, & vespertinis terraquei globi qui unicus est, & valdè parvulus respectu multorum astrorum, occupat 50. milliaria plus minus-

ve circum globum ipsum, ut bene probat Arabs ille ex primo crepusculo matutino, & ultimo vespertino: quantum assurget subtilior, & magis diaphana athmosphæra ejusdem globi, in quam licet multò ante in ortu, & multò post in occasu impingat Solaris lux, non tamen est nobis visibilis ob suam tenuitatem? Videtur ergo satis consonum rationi atmosphæram (quæ utique corporea est) jugiter egredientem ex parvulo, & unico globo terraqueo, absque hujus consumptione, imò, & diminutione, amplissimam esse. Tunc sic, quanta erit atmosphæra Lunæ, quæ licet longè minor sit quam terra; ast corpus est longè humidius, & nullam habet partem, quæ per quatuordecim continuos dies, absque parenthesi noctium non invadatur Solis radiis? quanta atmosphæra Veneris, & Mercurii, quæ sunt corpora jugiter vicina, expositaque Soli, & quorum partes conglutinatæ sunt tenace unione ne rapidissimo eo motu dissolvantur, & in quasi pulverem redigantur? quanta atmosphæra Solis ipsius, ut ex maculis, umbris, & faculis, quibus totus respersus incedit, colligitur? quanta atmosphæra Martis, ut crispa, fulginosa, & interrupta ipsius lux test.ri videtur? quanta demum atmosphæra aliorum planetarum, & immensi illius populi stellarum fixarum, ut non improbabiliter deducitur ex magnis cometis, qui visi sunt supra Solem, imò supra ipsum Saturnum, nec non ex novis stellis quandoque visis per multum tempus inter antiquas ipsas fixas? Cum ergo secunda ea regio mundi tametsi amplissima sit, amplissimis etiam plena sit atmosphæris, quæ profectò non sunt spirituales, sed corporeæ, sicut sunt sydera ipsa: planè sequi videtur totam illam plenam esse corporibus, & non dari vacuum in toto firmamento ab Ariete, usque ad perigæum Lunę. Neque dicas fore, ut tot tantæque atmosphæræ viderentur à nobis tota nocte, utpote imbutæ luce Solis. 1. quia exploratum non est hanc pertingere, usque ad fixas; & est probabile Solem ex illis conspectum apparitUrum instar cordis Scorpionis, vel instar Sytii. 2. quia summa distantia, & exilitas, seu diaphaneitas atmosphærarum illarum impedit ne videantur illuminatæ, sicut nec æther ipse videtur ob rationem eandem.

156. Ratio autem philosophica est. Nil per quod transit aliquod accidens corporeum, est vacuum omni corpore: quia ejusmodi accidentia nequeunt esse naturaliter, quin alicui corpori inhæreant. Sed per totam eam regionem transeunt ad nos in quacunque parte hujus globi degamus, accidentia corporea: nempe lux materialis, & species visuales, sive radii visuales, si maluetis. Nam si semel sint stellæ in nostro emispherio, & speciale non adsit impedimentum, videmus illas lucere ubicunque simus nos Cœlo expositi, & in quacunque parte Cœli sint illæ. Ergo in quacunque parte mittunt ad nos lucem, atque speciem materialem sui. Ergo quęcunque linea ducibilis ab illis ad nostros oculos, plena est corpore, aut corporibus, per quæ transeant hæc duo accidentia corporea magis perceptibilia. Ergo nulla linea est vacua omni corpore. Ergo in vastissimis eis regionibus non est vacuum. Hæc eadem ratio sumpta ex transeunte luce, atque specie, seu

ra-

radio visuali, probat non dari vacuum in fistula vitrea, quæ Mercurium habens in fundo, de repente vertitur in orificium inclusum intra aquam: in quam cadens Mercurius impetu suo trudit aerem qui fistulam occupabat, & alium per orificium ingredi non permittit: unde videtur manere spatium vacuum, quod relinquit à tergo. Sed non restare vacuum constat ex eo, quod videtur concavitas fistulæ, & lux intra eam, & auditur sonus, si ponatur ibi instrumentum capax edendi illum. Hic sonus qui auditur, hæc lux, quæ videtur, hæc species qua videtur adversa pars concavitatis fistulæ, sunt accidentia materialia; ergo debent recipi in aliquo corpore occupante illam concavitatem, in qua videntur, seu per quam transeunt. Ergo in ea concavitate est corpus. Ergo non est vacua. Dicendum ergo tenuissimas portiones aeris, partim irrumpentes per poros vitri, per quos odor, lux, & species visuales exire quoque solent, partim erumpentes ex visceribus ipsius Mercurii (qui utpote compactus totus ex globulis, ut per telescopium videtur, aptissimus est ad continendum intra se magnam copiam aeris, ob non exactam conglutinationem interse partium globosarum) replere totam illam fistulæ concavitatem, unde fit, quod ob nimiam subtilitatem illius aeris deficiet, aut etiam morietur animalculum, quod ibi ponatur; quamvis juvetur aere quoque, quem intra suum corpusculum habet, quia majore quantitate aeris indigent viventia hæc sublunaria.

157. Tertiam regionem, videlicet à perigæo Lunæ, usque ad superficiem globi terraquei non habere ullam vacuitatem eodem argumento probatur. Ex quacunque parte Firmamenti, & per quamcunque partem ejus tertiæ regionis, & ad quamcunque partem superficiei, transeunt duo dicta accidentia, nimirum lux cœlestis, & species sive radii visuales. Ergo in quacunque ex lineis, quæ concipi possunt in tota hac regione inter superficiem terræ, & perigæum Lunæ sunt corpora in quibus recipiuntur accidentia illa. Ergo nulla ex eis lineis habet vacuitatem ullam. Quarta regio à superficie terrę, usque ad centrum, tot tamque etherogeneis referta est rebus, v. g. terrâ, aquâ, igne, metallis, rupibus, sulphure, sale, halitibus, vaporibus, exhalationibus, spiritibusque evadentibus ex tam immensa suppellectili rerum, ut satis appareat intellectui docili, maxime accedente paritate aliarum regionum mundi, nullam ibi esse vacuitatem. Et satis verisimile est, quod homo positus in centro hujus globi ex quacunque parte habiturus esset, & visurus lumen magnum accensum per totam hanc superficiem, si Deus redderet diaphana omnia, & sola corpora, quæ modo sunt inter hunc, & illum locum. Rationabile ergo videtur in tota distantia à centro terræ, usque ad Cœlum Empyreum nullum penitus esse de facto spatium vacuum omni penitus corpore.

Ex

§. II.

158. EX discursu negante vacuum in partibus primariis mundi hujus, sequitur ejusdem negatio in portiunculis, & casibus singularibus in quibus aliqui conantur invenire vacuum. Semper namque in illis, si vasa, quæ experientiæ subserviunt, aliunde sint capacia, deprehendetur, aut lumen, aut sonus, aut species sive radii visuales, aut aliud accidens ibi ubi creditur vacuum, quod accidens sit index ibi esse aliquod corpus, in quo juxta naturam suam recipi debet. Sed cur? quænam ratio ita colligat, & quasi compaginat una corpora cum aliis, ut nequeat naturaliter dari ullum, licet minimum spatium vacuum? vulgò adscribitur hæc ratio dependentiæ, quam corpora sublunaria habent à Cœlestibus influxibus, qui transire non possent per spatium illud vacuum. Sed hoc difficultate non caret; tum quia si corpora sublunaria tamdiu solent esse sine influxibus magis notis, quales sunt calor, lux, humiditas, siccitas, cur per aliquod breve tempus non possent durare sine istis aliis occultis, quique solo generali nomine *Influxus cœlestis* explicantur? tum quia multa ex his corporibus usualibus, v. g. hoc saxum, hoc vas aquæ, cur non poterat naturaliter cadere usque ad infima viscera terræ, & ibi naturaliter conservari, cohibita, vel amota voracitate ignis infernalis? Et quidem si vera est opinio eorum, qui dicunt Oceanum totum præcipitari sub polo Arctico, & postquam confecit totum diametrum terræ, erumpere sub Antarctico, multoties fuerunt hę aquę in profundissimis centralibus partibus terræ. At cœlestes influxus usque ad loca illa penetrare, non est facile creditu. Ergo non est omninò exploratum omnia hæc corpora ita per singula momenta pendere ab influxibus cœlestibus, ut sine illis nequeant per brevissimum tempus conservari; tum quia, ut non improbabiliter dicit Attiaga possent corpora hæc fugere cœlestes influxus per lineas laterales, imò, & per superiores quasi rectas, tametsi una indivisibilis verticalis esset vacua absolutè, aut secundum quid.

Arriaga disput. 14. *physic. sect.* 11.

159. Videtur ergo ratio, magna ex parte reducenda in impossibilitatem penetrationis quantitatum, summamque agilitatem, & facilitatem, qua aer se se insinuat in quemvis locum relictum à corpore alio. Sic potest res explicari. Ab initio Deus ita distribuit corpora solida hujus mundi ab Empyreo, usque ad centrum terræ, ut simul produxerit corpora quędam valde agilia, mobilia, & subtilissimè se se insinuantia per quasvis licet imperceptibiles fissuras. Talia sunt pleraque corpora fluida, ut aqua &c. sed magis adhuc facilis, & insinuativus, utpote levior aer ille superior, qui supra sexaginta, aut septuaginta milliaria distantiæ à terra, ascendit usque ad confinia Lunę; Sed magis adhuc facilis, & insinuativus ille, qui jam non aer; sed æther vocatur. & ascendit usque ad aquas supercœlestes. Posito quod cętera omnia

omnia corpora circumdata fint respectivè subtilibus his corporibus, valdè agilibus, atque mobilibus, sic argumentor. Nullum agens naturale potest relinquere simpliciter, & absolutè vacuum locum A. (sit, quem volueris in toto mundo dicto) nisi vel destruendo omninò corpus, quod erat in loco A, & cohibendo simul ne aliud subintret, nec levissimum illud quo circumdabatur. Vel ita movendo corpus ab eo loco, ut simul non subintret aliud. Ergo si nullum agens naturale, tametsi Angelus sit, poterit ullum ex his duobus facere, nullum potest facere simpliciter, & absolutè vacuum locum A. Sed neque Angelus potest ullum ex eis duobus facere. Probatur. Non primum: quia licet agentia naturalia passim destruant accidentia corporea, & formas corporeas; Veruntamen nullum agens naturale, adhuc Angelicum, potest destruere omninò materiam primam, aut separare illam à sua quantitate: materia namque sicut est ingenerabilis, ita incorruptibilis est; & agentia naturalia solum possunt destruere id, quod deficit per corruptionem, non quod solum per annihilationem potest deficere, quia id creatur. Rursus ea est reciproca connexio inter materiam, & quantitatem, ut neutra possit sine miraculo separari ab altera; miracula autem per nullum agens naturale fieri possunt solis suis viribus. Firmum igitur est, nullum agens naturale posse destruere omninò materiam primam, quæ sit quanta, quia omne illud esset ens naturale. Ergo nullum agens naturale, etiam Angelicum, posset omninò destruere constitutivum essentiale (corporeum utique, & entitativum) corporis quod esset in loco A. Ergo non posset eum relinquere omninò vacuum per destructionem totalem corporis, quod ibi esset, & per cohibitionem aeris agilis valdè, & subtilis, ne se insinuet in eum locum.

160. Non item per remotionem illius corporis à loco A, & impeditionem, ne fluxum, & agile corpus circumstans subintraret; nam fixandi ergo imaginationem, considera circulum punctorum A, B, C, & idem dico de quocunque alio, qui sit, aut considerari possit à centro terræ, usque ad Cœlum Empyreum. Agens naturale movens corpus ab A, ad B, vel relinquit hic corpus, quod prius erat in B, & sic ambo corpora, idest ambæ quantitates, penetrabuntur. Vel trudit ad punctum C, corpus, quod prius erat in B, & quæro idem. Corpus, quod prius etiam erat in C, vel perseverat ibi, & sic penetrabuntur duo corpora. Vel occupat locum alium. Et sic necesse est, quod occupet punctum A, ex quo fuit motum primum illud corpus: quia non est alius locus, cum ad tria illa puncta reduxerimus omnem locum, fixandi ergo materiam discursus; alioquin dicam idem de quovis alio puncto, quod occupet corpus, quod erat in puncto C, quoniam occupante illo aliud punctum, v. g. punctum D, aut perseverat in hoc illud corpus, quod prius erat, sic dabitur penetratio; vel ad aliud tendit, & cum in illo alio fuerit etiam aliud corpus, quia ab initio replevit Deus corporibus, & corpusculis totum spatium mundi juxta discursum factum à num. 154. formo idem argumentum. Ergo devenien-

dum

dum est ad aliquod corpus, quod vel penetretur cum alio de novo adveniente: vel transeat ad occupandum punctum A, ex quo motum fuit primum illud corpus. Cumque penetratio corporum sit naturaliter impossibilis, concluditur punctum illud A spatii occupandum necessariò esse per aliquod corpus, & consequenter non relinquendum vacuum.

161. Hinc 1. Vacui impossibilitas reducenda videtur magna ex parte in impossibilitatem penetrationis corporum, v.g. duorum punctorum materiæ primæ, quorum unumquodque habet suum punctum quantita-
Sapien. 1. tis: atque in plenitudinem eam, qua ab initio mundi *Spiritus Domini replevit orbem terrarum*, non solum in sensu morali, verum etiam physico, quatenus entitatibus magnis, mediocribus, & parvulis, solidis fluxis, contumacibus, & facilibus, replevit spatium totum à centro terræ, ad usque Cœlum Empyreum: siquidem à centro terræ poterant percipi qualitates aliquę Cœli, v. g. lux, species visuales, & similia, quę utpote accidentia non possunt transire per lineam, ubi non sit aliquod corpus. 2. Aliud est, quod nullum corpus moveri possit, quin re ipsa moveantur simul etiam cętera, sive à quibus recedit, sive ad quę accedit. Et hoc sub hac universalitate, cui propositiones indefinitę in materia doctrinali æquivalere solent, planè est falsum, meritoque jussum non ingredi in scholas nostras. Num si à domo A, moveor ad domum B, debent simul moveri ambę domus? Aliud longè diversum, quod nullum corpus moveri possit ab A, ad B, quin trudatur, & consequenter moveatur saltem aer, qui erat in B, & ipse, vel aliud corpus occupet locum A, & consequenter moveatur ad A. Hoc est, quod dico, descenditque legitimè ex impossibilitate penetrationis vacui, & bilocationis: & duntaxat infert nullum corpus moveri posse, quin aliquod aliud moveatur. Quod verum est.

162. Neque dicas, fore ut quoties homo deambulat in foro moveatur totus saltem aer ille, siquidem corpus humanum suo motu trudit unas partes aeris illius, & illæ alias, & hę alię alias &c. Etenim, quemadmodum lapide cadente in stagnum formantur circa illum Circuli aquei, nunc minimi, nunc mediocres, nunc magni, nunc majores, nunc maximi juxta qualitatem ponderis, impulsusque lapidis: nec non contumacię, aut docilitatis aquarum, sed tandem circuli alicubi finiuntur; quia superficies aquæ illius non semper movetur magis, & magis antrorsum, sed relabitur etiam retrorsum, dextrorsum, & sinistrorsum, & unæ occupant locum relictum ab alteris. (Idem contingit quando navis scindit aquas, & avis aerem. Moventur quidem circumstantes partes aquę, & aeris; sed usque ad certam solam distantiam, quippe unæ partes reflectunt ad occupandum locum, quem successivè relinquit corpus illud.) Ita quando corpus per atmosphęram hanc movetur, quæ instar magni stagni est, trudit sane, ac movet partes aeris, quas ante se habet. (Et hac de causa homo velocissimè raptus per aerem à Spiritu nequam, vel Sancto, nisi specialiter protegatur, discindetur collisione ipsa, & impetu quo aerem rumpit, & constat quando

ex

ex alta turri cadit, quia discerpi incipit antequam terram attingat.) Sed hę, aut omnes, aut pleręque, aut saltem multæ, relabuntur successivè retrorsum per latera illius corporis: & sic quamvis moveatur aer ambiens, movetur usque ad certam solam distantiam juxta qualitatem corporis, & motus, & aeris ipsius.

163. Hinc constat 3. sensus, quo natura abhorret vacuum, & ratio, propter quam, tam mira interdum experimur effecta vitandi ergo illud. Transeunte namque corpore à loco A, ad B, non potest ille vacuus relinqui, quin perseveret in B, corpus aeris, quod ibi erat, vel perseveret in alio puncto vicino corpus aeris, quod ibi erat, quoniam si truditur corpus quod erat in B, occupabit locum A, vel trudet aliud vicinum, ut occupet illud. At si aliquod ex his aereis corpusculis, ideſt, ex his portionibus aeris, perseveret in eodem loco, adveniente illo altero illuc truso, penetrabuntur ambo. Ergo si moto, vel transeunte corpore ab A, ad B, locus A relinquatur vacuus, penetrabuntur duo corpora, ideſt, duæ particulæ saltem materię primæ, ac quantitatis. Cumq; hęc penetratio sit naturaliter impossibilis, idcircò natura dicitur abhorrere vacuum, non quidem immediatè, ac directè; sed mediatè, atq; indirectè, quatenus abhorret illud, quod necessarium erat, ut locus relinqueretur vacuus; quantitates quippe corporum, quorum unum erat in A, & alterum in B, suapte natura resistunt suæ penetrationi (unde si quod erat in B, nequit cohibere illud, quod venit ex A, cedet locum, & cum non possit absolvi ab omni præsentia, occupabit locum A, vel trudens aliud corpus, côget ipsum, ut occupet eum locum) ergo individuæ naturę illarum quantitatum abhorrent id, quod necessarium, & sufficiens erat, ut locus A, maneret vacuus. Atqui idem contingit omnibus quantitatibus, & materiis, quę sunt sparsę per totum spatium à centro mundi, usq; ad circumferentiam. Ergo jure dicitur natura, nimirum corporum ex materia quanta compositorum abhorrere vacuum. Sed horror hic primariè, ac directè est contra penetrationem. Rursus quando corpus, quod est in A, nequit moveri nisi ad B, & corpus quod est in B, resistit adventui illius, vel propter suam molem, vel quia ipsi non permittitur occupare alium locum: cum nulla vis naturalis possit causare penetrationem, vel absolutionem ab omni loco, & præsentia in corpore de facto existente: idcircò nulla vis naturalis movere poterit corpus, quod est in A; quod si corpus, quod est in B, ęgrè moveatur ex hoc loco, eo, quia ęgrè acquirat alium, ęgrè quoque movebitur corpus quod est in A. Si autem fingas duo sola esse loca singula occupata, tunc neutrum corpus posset ulla naturali vi moveri.

164 Hinc 4. motus, quos interdum experimur contrarios naturæ rerum, quę moventur, non semper sunt ad vitandum vacuum, v. g. ascensus aquæ per fistulam, quando ex adverso orificio attrahis aerem; sed multoties fiunt ex causa alia, potentiore tamen, quam res illa, quę movetur contra suam naturam. Ille namque motus aquę sursum independenter à vitatione vacui naturaliter fit ab attrahente aerem im-

mediatè contiguum aquę, quę attractio potentior est quam pondus aquę: tum quia ambo corpora, aer scilicet, & aqua, sunt fluxa, & facilè mobilia: & insuper ita contigua, ut ferè continua sint: motum autem unorum ex his naturaliter sequitur motus alterius, & eadem causa, quę movet unum, movet alterum, sicut movet quando duo habent unionem continuativam: tum quia non quoties unum movet alterum, est necesse, quod huic per partem oppositam imprimat impulsum, nam ex parte superiore, vel anteriore potest illud movere per motum attractionis, sicut succina attrahunt stipulas, & ferrum magnetem, & hic illud. Ergo quamvis attrahens aerem non imprimat impulsum illi aquę per partem inferiorem, potest facere, quod illa ascendat attrahendo illam ex parte superiore, quę contigua est aeri incluso intra fistulam. Tum quia, quo major, & gravior est liquor qui ascendit per fistulam, eo magis laborare debet ille, qui attrahit aerem eum. Ergo quia liquor ille non ascendit sponte sua ad vitandum vacuum (quod fateor dandum esse, si attracto aere liquor non ascenderet) sed positivè, & per positivam actionem elevatur ab illo qui attrahit aerem. Tum quia attractio illa physicè connectitur cum duobus effectibus: unus est, quod aer ascendat: alter quod ascendat quoque aqua propter contiguitatem cum aere simul cum agilitate, atq; facili mobilitate utriusque. Si Deus concedens primum, negaret secundum, concavitas fistulæ restaret vacua: item esset miraculum. Cæterum miraculum non esset in vacuitate utcunque; sed in eo, quod efficaciter ex parte causæ secundæ, vocatâ aquâ sursum, vel aere circumdante, vocato efficaciter introrsum per poros fistulæ, Deus utrumq; cohiberet. Similiter quando fistula nimis longa, habens Mercurium in fundo invertitur intra aquam, & non cadit omninò Mercurius, sed quasi pendulus restat intra fistulam: hæsio illa non est primariè ad vitandum vacuum: sed quia aer plus justo major, quo repleta erat fistula nequiens rumpere, aut penetrare aquam, sistit: & consequenter sistit Mercurius nequiens rumpere, aut penetrare aerem illum. Ista itaque, & similes experientiæ non evincunt fieri phęnomena dicta directè, ac primariè ex appetitu aquę, v. g. vitandi vacuum; sed ex alijs causis potentioribus, & quarum operationes sequitur vitatio vacui.

Hęc dicta sufficiant pro Physica speculativa. Multa alia apud alios invenies. Sed aspirare ad omnia, solet esse recta via ad pauca comparanda.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERUM, ET VERBORUM.

Prior Numerus Disputationem: Secundus Marginalem significat.

A

B

C

D

G

H

I

Le-

L

M

Ne-

N

O

P

Q

R

S

T

V

F I N I S.

ERRATA CORRIGE.

Primus numerus Disputationem, alter marginalem significat.

Disp 1. *Num.* 7. *filius Belias*, lege *Filius Belial*. 8. ad marginem *Ecclef.* 2. l. *Eclog.* 2. 26. Philosophos. Non benè audientes. l. Philosophos non benè audientes. 64. illo prædicto, l. illo prædicato. 90. mutatio prima, l. mutatio positiva. 91. per mutationem formæ, l. per privationem formæ. 96. non esse totam in eodem loco, *Adde*. ast non probat, non esse totam illam in loco. 100. defectus formalis *a quo*, l. defectus formalis termini *a quo*. 116. excludit istam formationem, l. excludit istam formositatem. 118. & impletus, l. & incompletus. 128. sed illam non debes, l. sed illâ non debes. 136. per se specificè, l. per se præcisè. 138. & quandocumque, l. & quomodocumque. Ibid. non enim est impossibilis, l. non enim est improbabilis. 142. prioritate temporis, l. absque prioritate temporis. 161. Et in distantia, l. & indistantia. 173. componantur, l. opponantur. 177. excitarent, l. excitaretur. 179. hic individuus homo constat hac individua materia, *Adde* Et hic individuus Equus constat hac individua materia. 200. absolutione contraposita modalitati, l. contrapositâ indistinctioni, quamvis non absolutam absolutione contraposita modalitati. 204. per quam illa constituitur, l. per quod illa constituitur. Ibid. quod repugnet esse rationalem. l. quod repugnet constituto. Siquidem materiæ primæ repugnat esse rationalem, 210. Causam illam, l. Causam aliam. *Disp.* 2. *Num.* 29. medians, ferra, l. medians, nempe ferra. 30. totalis completa, & non plena. l. totalis completa, & plena. Alia inadæquata, partialis incompleta, & non plena. 35. non denominationem, l. non per denominationem. 56. Deus possit existere, quin existat Creatura, *Adde*. & hæc non possit existere, quin existat Deus. 83. duarum quantitate penetratione, l. duarum quantitatum penetratione. *Disp.* 3. *Num.* 20. eorum concursum, l. eorum concursuum. 25. ab hoc modo, l. ab hoc nodo. 33. jam positivè, *Adde* jam negativè. 35. similiter, l. simpliciter. 50. Quamvis Omnipotentia, l. Ergo quamvis Omnipotentia. 58. determinationem, scilicet, l. determinationem, imperium scilicet. 72. applicativo, l. applicato. 73. particulares, l. partiales. 76. Athomos paleæ, l. Athomos passi. 92. non aut, l. non autem. 109. inadęquatè ipsa constitutiva, l. inadæquatè ipsa constituta. 118. liberum Deum, l. liberum Deo. 174. mediorum, *Adde* in communi. 176. Massilienses nolebant, l. Massilienses volebant. 187. Philosophico, & enunciativo, l. philosophico, & entitativo 190. sive turpis, l. *Adde* sive honesti 204. Relationes, & quidditates, l. Realitates, & quidditates. 110. est Anima medici, l. est in Anima medici. *Disp.* 4. *Num.* 43. & antea, vel post, l. & non antea, vel post. 63. moveri ad motum, sive per motum annuli primi, l. ad motum, sive per motum quantitatis, nempe indirectè, ac mediatè, eo quasi modo quo annuli catenæ moventur ad motum, sive per motum annuli primi. 67. quæ Deus operatur in nobis, *Adde* sine nobis, 108. impossibilitas naturali. *Adde*. Bilocationis. 143. partim adjutus, l. adiutum. 150. calor, frigor, l. calor, frigus.

